wnunis
icouu

OIRISTOP RER

ISHERWOOD

Traducere şl no(e de

ILEANA RAIS

Prelata de

Domnul Norris schimbă trenul

Cu bine, Berlin

Editura
UNIVERS

Bucureşti 1989

Christopher Isherwood
MR. NORRIS CHANGES TRAINS — GOODBYE TO BERLIN
j^Chatto & Windus Ltd. — London 1995

Foaie drepturile asupra acestei versiuni slnt rezervate Editurii UNIVERS.

:JSBN 973—34—0030—0

PrclafA

GENERAŢIA de intelectuali englezi care se afirma in epoca dramatică, ameninţătoare a anilor [*]30 a fost numită, citeodată, „generaţia pierdută a Marii Britanii[†]. Temeiurile comparaţiei cu mentalitatea şi cu atitudinea morală a americanilor care, prin Scott Fitzgerald, Hemingway, Dos Passos, dăduseră glas — cu un deceniu mai devreme — imensei lor descurajări sînt, însă, aproximative. O aflăm nu numai din opera literară a englezilor — violent polemică, ironică, dar nu dezabuzată —, ci şi din amintirile cîtorva dintre ei, publicate uneori în momentul în care tensiunea socială şi politica din Anglia şi din întreaga Europă crescuse şi cînd doar naivii mai nădăjduiau că viitorul apropiat va aduce liniştea continentului bîntuit de spaime.

Una dintre cărţile cele mai semnificative, dintre cele care fixează reperele clare ale reacţiei acestei generaţii faţă de gravele probleme ale acelor ani e *Lei şi umbre* a lui Christopher Isher- wood (1904—1986) ; detaliile autobiografice prind aici contur din evocarea şi comentarea unor împrejurări ce solicitau, chiar şi din partea celor mai tineri (unii dintre ei nu trecuseră de anii adolescenţei), o opţiune lipsită de echivoc. Aflăm de la Isherwood că mulţi colegi ai lui de generaţie „retrăiau... marile grozăvii ale unui măcel" la care fuseseră „martori inconştienţi, furînd cîte un crîm- pei din realitate din titlurile mari ale gazetelor şi din discuţiile — adesea inepte — ale oamenilor maturi" *.

Tinerii intelectuali din anii ’30, cei care — cu un deceniu în urmă — fuseseră prea tineri pentru front, simţeau — aşa cum va mărturisi un reprezentant proeminent al generaţiei,

---

* Christopher Isherwood, *Lions and Shadows,* Londra, 1938,
†pp. 74—5.

George Orwell, „că nu puteau să treacă în nici un chip cu vederea această tragedie a omenirii" [1] ; ei îşi creau acum o imagine care îi „obseda cu alcătuirea ei complexă de înţelesuri legate de moarte, de teroare, de sînge, de distrugeri, de deznădejdi" [‡] [§]. Reacţia faţă de război a lui Isherwood e cu atît mai lesne de înţeles cu cît tatăl lui, locotenent-colonelul Francis B. Isherwood, fusese ucis în 1915 (fiul său nu avea atunci decît unsprezece ani) pe frontul din Franţa.

Ceea ce se releva limpede tuturor acestor intelectuali, aflaţi în ajunul celeilalte conflagraţii, cea din 1939, în plină maturitate a viziunii lor politice şi literare, era că Anglia nu va putea să rămînă în nici un chip o insulă izolată de restul lumii. Manifestaţiile antirăzboinice începeau acum chiar din amfiteatrele universităţilor. La şcoli cu un vechi prestigiu aristocratic, studenţii se opuneau recrutării : Orwell şi Anthony Powell povestesc despre asemenea „rebeliuni" la Eton, Evelyn Waugh despre cele de la Lancing [**] [††].

In relaţie cu această opoziţie faţă de război, s-a definit, încă din anii ’20, un acut scepticism faţă de întreaga scară a valorilor stabilită în funcţie de recunoaşterea unor poncifuri în rîndul cărora „eroismul cîmpurilor de luptă" („atît de minuţios aurit şi lustruit pentru că voia să ascundă şi noroiul tranşeelor, şi duhoarea sălilor de spital şi priveliştea copiilor ucişi în bombardamente" '■) ocupa un loc foarte important. Şi, odată cu aceasta, a început să se manifeste profunda neîncredere faţă de generaţiile mai vîrstnice cărora li se datora, socoteau tinerii, „falsificarea grosolană a realităţii" [‡‡].

„După 1918, antimilitarismul — urmînd firesc dezastrului războiului — s-a transformat într-o revoltă generală împotriva dogmatismului şi autorităţii" °.

Evelyn Waugh, aparţinînd şi ol aceleiaşi generaţii

---

‡George Orwell, Mp *Country Right or Left,* în *Collected Es- says, Journalism and Letters,* I, Londra, 1968, p. 539.

§ Isherwood, op. *cit.,* p. 79.

** Vezi Anthony Powell, *The Wat'ry Glade,* în antologia *The Old School,* editată de Graham Greene, Londra, 1934 ; citat în Samuel Hynes, *The Auden Generation ; Literature and Politics in England in the 1930s,* New York, 1977, pp. 19—23.

†† Isherwood, op. cit., p. 101.

‡‡ *Idem,* p. 102.

[0] Orwell, *The Road to Wigan Pier,* Londra, 1937, p. 170.

contesta- tare, va pune însă în lumină un aspect foarte important al evoluţiei acestei răzvrătiri a tinerilor : „Nonconformismul şi-a aflat,

la cîţiva ani după declanşarea lui, cîteva forme specifice de manifestare : jazzul, micile petreceri dansante unde se discuta politică, necontenitele călătorii la Londra ale studenţilor de la marile universităţi din provincie, folosirea unui limbaj de rafinată bădărănie şi înlocuirea cultului aristocraţiei prin cultul celor bogaţi. Foarte ntulţi dintre noi am descoperit, dar mai tîrziu, marile virtuţi morale ale proletariatului" *.

în jurul unora dintre cei mai înzestraţi scriitori tineri ai anilor '30 s-a constituit, de pildă, un grup care va rămîne consecvent fidel idealurilor umanitare ce reclamau adeziunea la principiile politice promovate de muncitorimea britanică. O grupare :ăreia istoria literară îi va da numele celei mai puternice personalităţi literare dintre membrii ei — W. H. Auden. Fără îndoială, conchid de mai multă vreme comentatorii fenomenului literar britanic, cel mai de seamă poet al Angliei după T. S. Eliot. Poezia politică a lui Auden şi a prietenilor săi, Cecil Day-Lewis, Louis MacNeice, Stephen Spender, era privită ca „o continuare a viziunii antimilitariste a poeţilor din timpul războiului (modelul era poezia dureroasă, halucinantă, a lui Wilfred Owen, mort pe front la 25 de ani, cu o săptămînă înainte de armistiţiul din noiembrie 1918 — n.n.), căreia i se adăugau vehementele accente sociale ale unei atitudini net anticapitaliste, antiimperialiste şi antifasciste" Iar proza lui Isherwood, celălalt membru marcant al „grupului Auden", era interpretată ca „o formă lucidă a opoziţiei faţă de subiectele şi stilul romanelor agreabile, molcome, centrate în jurul unor conflicte domestice, ale scriitorilor englezi de succes" [3].

La multă vreme după aceea, cel mai tînăr dintre prietenii de odinioară ai lui Auden, Spender, îşi amintea împrejurările care i-au adus laolaltă pe aceşti tineri, totuşi foarte diferiţi între ei. Principalul liant era orientarea lor politică pe care o împărtăşeau eu egală convingere. Spender pune în lumină un fapt „uitat adesea, anume că, încă din anii '20, chiar şi scriitorii care voiau să se disocieze de politică înclinau spre ideile de stingă. Se uită că mulţi dintre ei erau pe atunci socialişti, dar într-un sens mai precis decît acela implicat de adeziunea la Partidul Laburist. Socialismul lor se baza pe ura împotriva celor care i-au trimis pe tineri în război..., pe admiraţia faţă de mişcările revoluţionare de diverse feluri — pacifiste sau politice — care se declanşaseră în Europa ; pe aver-

[1] Evelyn Waugh, *A Little Learning,* Londra, 1964, p. 170.
[2] Julian Symons, *Thc Thirties,* Londra, 1960, p. 116.

[3] *Idem,* p. 127.

siunea faţă de încercările conservatorilor britanici de a se alătura acelor forţe ce voiau să zdrobească revoluţia din Rusia ; şi pe dezgustul faţă de Imperiul Britanic" *.

Dar, constată Spender, cu toate manifestările anticonformiste ale intelectualilor de stingă, cu toată răspindirea formelor mai mult sau mai puţin organizate ale protestului politic, un anume cinism (pentru care depun mărturie romanele lui Huxley), caracteristic societăţii britanice de pe atunci, „politica revoluţionară a avan- gardei artistice mocnea ca un foc sub frunze ude" §§ *** †††: focul avea să izbucnească abia în anii ’30.

„Grupul lui Auden" nu prezenta, totuşi, o *mişcare* literară ca atare. E adevărat că unul dintre membrii grupului, Day-Lewis, a publicat în 1934 un volum de critică, O *speranţă pentru poezie,* în care se regăseşte orientarea marxistă a întregului grup, dar el nu a fost niciodată recunoscut ca manifest. Nu au existat întîl- niri între toţi membrii grupului şi prima oară cînd Auden, Day- Lewis şi Spender s-au aflat tustrei împreună a fost abia în 1948. Un grup alcătuit din trei poeţi (cărora, ceva mai tîrziu, li s-a alăturat şi MacNeice) şi un prozator — Isherwood. Scrierile lor aveau prea puţine elemente comune, fără ca vreunul dintre ei să aibă senzaţia că, în felul acesta, ar pune în pericol unitatea grupului.

O unitate care, aşa cum rezultă din amintirile lui Spender, nu era desăvîrşită ; el vorbea chiar despre „o generaţie divizată", cu toate Că vedea în fiecare membru al grupului „un bastion îm- potrivindu-se aceleiaşi ofensive care îi ameninţa pe toţi"[3]. Adevărata putere a acestor tineri — scria pe atunci Virginia Woolf — era că „îşi dădeau seama de răspunderea individului faţă de nevoile grupului"‡‡‡. Dorinţa celor din „generaţia divizată" era „să fie solidari, să fie umani, să stea pe un pămînt ferm, alături de ceilalţi membri ai comunităţii umane" §§§. Dar, socotea ea, tinerii aceştia trăiau într-un „turn înclinat" şi căutau „o înţelegere cu lumea" şi numai pentru că nu putuseră s-o obţină se înrolaseră într-o luptă înverşunată

§§ Stephen Spender, *The Thirties and After,* New York, 1979, p. 3.

*** *Idem,* p. 5.

††† Cf. Alan Wilde, *Christopher Isherwood,* Ncw York, 1971, p. 79.

‡‡‡ Virginia Woolf, *The Learning Tower,* în *The Moment and Other Essays,* Londra, 1952, p. 120.

§§§ *Idem,* p. 119.

împotriva societăţii. Un istoric important al romanului modern, V. S. Pritchett, sugera chiar că Auden şi prietenii săi se îndreptaseră spre „cele mai crude realităţi ale vieţii contemporane, dar erau nişte esteţi care nu au făcut altceva decît să-şi pună pe roate turnul de fildeş" *.

Nu aceasta era şl părerea membrilor grupului. Poemele lui Auden şi ale lui Day-Lewis, manuscrisul primului roman al lui Isherwood (pe care autorul său nu avea să-l publice niciodată, îm- prumutîndu-i doar titlul pentru volumul de amintiri din 1938, *Lei ţi umbre)* demonstrează o conştiinţă clară a necesităţii unei acţiuni decisive împotriva „idolilor burghezi", a unei „declaraţii de război contra filistinismului, contra transformării banului în axiomă a valorii sociale" **** ††††, aşa cum îşi va aminti Spender că îşi defineau Auden şi Isherwood scopurile creaţiei literare. Cei doi prieteni dăduseră contur idealurilor lor artistice, încă din primele cărţi pe care le scriseseră sau doar le proiectaseră, fără să-şi fi materializat apoi aceste planuri.

Cu toate că e al patrulea volum tipărit de el, Lei ţi *umbre are* calitatea de a pune în lumină, mai mult chiar decît scrierile de început, impulsurile din anii în care tînărul prozator îşi căuta un drum. E, aşa cum precizează Isherwood, „o carte înfăţişînd problemele unui scriitor în devenire", conştient de adevărul vechiului adagiu — „stilul e însuşi omul" ‡‡‡‡ §§§§. Din confesiuni — adesea de o dezarmantă sinceritate — reiese că el nu îşi propunea să rezolve numai dificultăţile construcţiei frazei (cu toate că şi acestea îl vor preocupa statornic în toate etapele evoluţiei sale), ci, mai ales, pe acelea ale raporturilor între narator şi protagonist, ale „informaţiei pe care trebuie s-o furnizeze autorul-narator- Cheia propriei personalităţi şi a aceleia a „autorilor implicaţi" în primele lui romane se află — aşa cum indică Isherwood — în stil sau, într-o accepţie mai largă, în tehnicile construcţiei, „in vocea naratorului care se face auzită de pretutindeni şi e simţită ca adevărata prezenţă majoră din carte" *****.

**** V. S. Pritchett, “Books in General”, în *The New Statesmon and Nation,* XLIV (Aug. 1952), p. 213, citat în Alan Wilde, op. cit., p. 53.

†††† Stephen Spender, *World Within World,* Londra, 1951, p. 222.

‡‡‡‡ Isherwood, op. cit., p. 7.

§§§§ *Idem,* p. 91.

*****Alan Wilde, op. cit., p. 13.-

Principala însuşire a lui Isherwood e transparenţa frazei, luciditatea scrisului. Cea mai amplă analiză a tehnicii sale stilistice e, probabil, aceea din *Adversarii promisiunii,* volumul de eseuri al Iui Cyril Connolly, în care Isherwood c discutat ca unul dintre principalii reprezentanţi ai stilului colocvial sau ai „noii oralităţi“ El ar face parte dintr-o mişcare mai largă ale cărei figuri principale ar fi Hemingway şi Orwell †††††‡‡‡‡.

Dicţiunea lui narativă e, fără îndoială, simplă. Dar trebuie neapărat să se adauge că, la el, cuvintele sînt astfel desfăşurate încît să producă asupra cititorului o continuă senzaţie de nedumerire, deşi efectul lor nu e atît de ostentativ grotesc ca în romanele de tinereţe ale lui Huxley cu care proza lui Isherwood a fost comparată cîteodată. Rezultatul e, totuşi, acela că evenimentele vieţii cotidiene i se înfăţişează cititorului ca un amestec întrucîtva burlesc, „în orice caz incomod şi chiar dezagreabil"§§§§§§ ****** ††††††. Cele mai multe descrieri din proza lui Isherwood sînt, de fapt, privite dintr-un unghi care nu se suprapune defel celui al percepţiei obişnuite : nu numai ordinea, ci şi alegerea cuvintelor susţin o deplasare uşoară — dar constantă — faţă de „orizontul de aşteptare[1]' al cititorului, îndreptîndu-le chiar şi pe acelea care par pur şi simplu inofensive spre realizarea unei imagini fantastice.

încă din primele pagini ale cărţii autobiografice (episodul în care tînărul Isherwood se pregăteşte să plece la Universitatea de la Cambridge), se enunţă una din temele fundamentale ale viitoarelor scrieri : nevoia „de a transcende limitele oului şi de a stabili unele relaţii autentice nu numai cu alţi indivizi izolaţi, ci cu întreaga lume a oamenilor" Totul devine, astfel „o problemă a comportării omului faţă de oameni" a felului în care protagonistul îi întîmpină (sau, adesea, se sfieşte să-i întîmpine) „pe cei ce se ivesc între hotarele lumii" unde el se pregăteşte sii devină scriitor.

Lei *şi umbre e,* într-un fel, un „roman de formaţie" ; ironia se îndreaptă aici împotriva acelor trăsături fundamentale ce determină „deficienţele şi subterfugiile" personajului

---

††††† Cyril Connolly, *Enemies of Promise and Other Essays,* Gar- den, City, 1960, p. 76.

‡‡‡‡‡ *Idem,* p. 83.

§§§§§ Alan Wilde, op. cit., p. 83. ■

****** Isherwood, op. cit., p. 47.

†††††† *Idem,* p. 49.

[0] *Idem,* p. 50.

autobiografic şi, „în special, manifestările lor succesive" : „comportarea aberantă care îl opreşte pe protagonist la marginile vieţii şi nu-i îngăduie să ajungă pînă în centrul ei“°. Natura temperamentului său, a conflictelor cu cei din preajmă e sugerată de două simboluri ce revin frecvent în cursul povestirii : *Mortmere* şi *Încercarea,* cores- punzînd aspiraţiei de evadare şi eşecurilor personajului (care e Christopher, pentru a-1 deosebi de Isherwood, autorul-narator).

Mortmere e un sat bizar, inventat şi populat de Christopher şi de prietenul său, Chalmers, cu fiinţe groteşti, întrupări ale fanteziilor ce le dau celor doi posibilitatea să fugă de insatisfacţiile existentei cotidiene. *Încercarea* e povara purtată dc „Adevăratul Om Slab“ care — aşa cum e descris în *Lei şi umbre* şi fusese înfăţişat în primele romane — preferă „drumului direc', rezonabil al Adevăratului Om Puternic", „drumul chinuitor, teribil prin locurile pe unde nu a trecut nimeni înaintea sa“ [1] ; e provocarea — de care Christopher se teme, dar crede că reprezintă „necesitatea salvatoare" — unei lumi dominate de îngrozitoarele griji mărunte.

Mortmere conduce la construcţia unui univers al individului. *încercarea* la antrenarea în acţiune a lui Christopher, pînă la participarea lui la greva generală din 1925 ; dar *Încercarea* nu poate fi străină de amintirea războiului şi eroul autobiografic al lui Isher- wood acţionează între limitele stabilite de schimbările sociale şi morale intervenite după această experienţă tragică a unei întregi generaţii, şi nu numai a ei. Christopher caută un drum care să-1 salveze de presiunea nemiloasă a existenţei cotidiene şi îşi dă seama că *Mortmere,* satul straniu .şi doar aparent izolat, nu-i poate oferi un refugiu. Prietenul său, Chalmers[‡‡‡‡‡] [§§§§§§], află, înaintea lui, drumul spre o lume a raţiunii şi devine comunist[*******]; Christopher rămîne prizonierul „unui labirint psihologic", deşi admiră cu toată sinceritatea hotărîrea prietenului său

Christopher e, de fapt, un Stephen Dedalus care, spre

---

‡‡‡‡‡‡ Vezi *idem,* pp. 207—8.

§§§§§§ Nume sub care figurează în carte viitorul romancier Edward Upward ; Auden (pe care Isherwood îl întîlnise încă din 1914, la şcoala primară din Hindhead) e Hugh Weston, iar Spender — Stephen Savage. Vezi Isherwood, *Exhumations : Stories, Articles, Verses,* New York, 1966, pp. 172—3.

******* *Lions and Shadows,* p. 120.

** Idem,* p. 121.

deosebire de eroul lui Joyce, nu trăieşte într-o lume modelată de istorie şi de mit, ci în aceea a unor prieteni ce dau existenţei sale ser.sul solidarităţii febrile cu omenirea. „Oamenii nu pot rămîne nişte insule în mijlocul unor valuri : ei ajung, în cele din urmă, să-şi descopere legăturile ascunse ce-i cuprind, pe sub adîncurile oceanului, în structura continentului" *. Personajele din *Lei şi umbre* sint cele ale romanelor lui Isherwood de la începutul anilor ’30 : drama lor se declanşează în momentul cînd devin conştiente de sine ; atunci, ele năzuiesc să-şi contopească personalitatea cu lumea. Dar cu o lume ideală, utopică în care li se recunoaşte viziunea romantică. Protagonistul autobiografic şi prietenii săi fac parte din şirul de generaţii romantice de după primul război mondial care, începînd cu generaţia lui Hemingway (să nu uităm că romanul postum al acestuia poartă titlul *Insule in vîrtej),* au trăit evenimentele cu aceeaşi dorinţă pătimaşă de a se identifica cu omenirea. (în anul în care avea să apară Lei şi umbre, Isherwood şi Auden au fost trimişi de editorii lor în China, unde se desfăşurau luptele împotriva invaziei japoneze : această experienţă va avea ca rezultat o carte, *Călătorie spre un război,* scrisă de cei doi prieteni, în colaborare). Cu toate acestea, în 1961, după ce majoritatea cărţilor lui reprezentative fuseseră publicate, Isherwood îşi definea încă scrisul ca pe un mod de autoanaliză †††††† ‡‡‡‡‡‡.

El s-a aflat mereu la această răspîntie : atras de idealul implicării în existenţa contemporanilor săi, autoanalizîndu-se cu o neascunsă insatisfacţie, lipsindu-se astfel de puterea de a face pasul hotărîtor spre *acţiune.* Ceea ce nu înseamnă defel că a acceptat lumea ,,aşa-cum-e“ : dezamăgirea a condus la ironie, iar concluziile analizei propriei personalităţi nu l-au îndemnat să se retragă în sine. Lei şi umbre se încheie cu imaginea trenului cu care Christopher pleacă spre Germania ; de aici pornise William Brad- shaw, celălalt nume al eroului autobiografic, în strania lui călătorie spre Berlin.

în 1929, cînd ajungea la Berlin, unde venea să-l întîlnească pe vechiul său prieten Auden, trimis acolo de părinţii săi să înveţe limba germană§§§§§§§, Isherwood era

---

††††††† Idem, p. 268.
‡‡‡‡‡‡‡ Cf. Alan Wilde, *op. cit.,* p. 25.
§§§§§§§ Vezi notita autobiografică a lui Isherwood în Stanley Kunitz, Howard Haycraft, *Twentieth Century Authors,*

autorul aproape necunoscut al unui roman, publicat cu un an înainte sub titlul *Toţi conspiratorii;* în 1938, cînd îi apăreau Lei şi umbre, era un scriitor a cărui operă începuse să stîrnească discuţii controversate, autor al cîtorva piese de teatru (scrise în colaborare cu Auden), al scenariului unui film ce fusese regizat de un cineast reputat pe atunci, Berthold Viertel, al unui volum de versuri, al traducerii Jurnalelor intime ale lui Baudelaire. E şi firesc ca, intre tînărul care, la sfîrşitul volumului autobiografic din 1938, se urca in trenul de Berlin şi scriitorul ce-1 privea, la un deceniu după aceea, cum işi trăieşte existenţa complicată de chinuitoare întrebări, să nu se poată realiza o identitate deplină. Dar, oricit de diferit ar fi Christopher al anului 1929 de Isherwood din 1938 (şl, evident, de personajele cărţilor din 1935 — Domnul *Norris schimbă trenul* — şi 1939 — Cu bine *Berlin),* structura lor psihologică, felul în care înţeleg problemele fundamentale ale unei Germanii agitate, aflate pe pragul prăbuşirii politice, sînt foarte asemănătoare. De aceea ei pot fi priviţi din- tr-o perspectivă unică, în care elementele ce-1 alcătuiesc se întregesc reciproc.

Toţi conspiratorii, „cel mai violent dintre toate romanele lui Isherwood" *, e un atac al generaţiei pe care autorul cărţii o numeşte „a Tinerilor Furioşi" împotriva „vechilor forme de educaţie, ipocrite şi imorale" [J]. Pentru aceşti „Furioşi" cartea a avut sensul „unei chemări pe baricade" şi a fost comparată cu poemul lui Auden, *1929,* reflectînd „aceeaşi nevoie şi aceeaşi posibilitate de regenerare", cerînd „cu totală angajare, «distrugerea erorii»"******** ††††††† ‡‡‡‡‡‡. Personajele romanului — Allen, Philip, Joan — „suferă de neliniştile unei creşteri interceptate şi dirijate de alţii"§§§§§§§§, nelinişti care ameninţă să se transforme într-o dureroasă blazare. Mai ales Allen, cel mai conştient de sine, se simte „neajutorat şi bolnav fizic" [5]; cu toţii trăiesc experienţa unor vieţi deşarte.

Reacţia e fie evadarea într-o lume a fanteziei, fie izbucnirea în violente crize de revoltă ; cei trei tineri (constituind laolaltă un portret compozit al autorului) descoperă, ca într-o iniţiere, viaţa, o simt ca pe „o încăpere

---

New York, 1961, p. 707.

******** Alan Wilde, op. cit., p. 27.

†††††††† Christopher Isherwood, *AII the Conspirators, New* York, 1958, p. 8.

‡‡‡‡‡‡‡‡ Julian Symons, op. cit., p. 33.

§§§§§§§§ Isherwood, *AII the Conspirators,* p. 64.

prea strimtă" [6] şi protestează împotriva tiraniei părinţilor şi a profesorilor.

Următorul roman al lui Isherwood, *Monumentul memorial,* a apărut în 1932, pe cînd tînărul său autor se afla în Germania. Substanţa narativă e asemănătoare aceleia din *Toţi conspiratorii:* aceeaşi încercare a tinerilor de a-şi afla independenţa într-o lume adversă, de a stabili o legătură oarecare cu realitatea, de a-şi defini personalitatea şi, în acelaşi timp, de a înfrînge această dramatică izolare. Dar problemele sînt aici mai complexe, iar concluzia e mai precis formulată : necesitatea implicării. Ca şi în romanul anterior, protagonistul e confruntat cu două moduri opuse de viaţă, alegerea fiind mereu împiedicată de reacţiile sale contradictorii. Aşa incit, cu toate că e conştient că trebuie să respingă trecutul, „apăsătoarea grămadă de rămăşiţe morale şi fizice ce zdrobesc vitalitatea prezentului" \ Eric Vernon, personajul central al romanului (coleg de generaţie cu autorul), nu are destulă putere să se elibereze de presiunea acestui trecut — care e presiunea amintirilor din casa părintească — pentru că „imaginea prezentului nu e niciodată clară pentru el" ********* ††††††††.

Prin glasul lui Eric, Isherwood respinge, încă de la începutul romanului, soluţiile romantice pe care le declară, fără echivoc, „reacţionare" ‡‡‡‡‡‡‡‡ §§§§§§§§§. în roman abundă imagini care sugerează moartea ; atmosfera satului englez de după război e aceea „a unei stagnări primejdioase, a zidurilor acoperite de mușchi, a ferestrelor prăfuite, a acoperişurilor povîrnite [r]. Amintirile veselei lumi rurale, „în care vara viitoare va fi la fel de frumoasă ca şi aceasta, şi cealaltă la fel, şi apoi cealaltă, şi cealaltă" ********** ††††††††††, ale lumii „vechi, sigure pe sine, fericite, ale frumoasei lumi de odinioară"[c] nu ajung să alunge adevărul întunecat al prezentului.

O eroină a romanului, Mary Scriven, e privită ca o replică la modul de viaţă al familiei Vernon : ea e singura care izbuteşte să se elibereze de obsesiile trecutului („trecutul n-o mai poate afecta în nici un fel" ‡‡‡‡‡‡‡‡‡ şi să găsească în artă

********* Christopher Isherwood, *The Memorial:* Portrait of a FamiLv. Norfolk, Conn., 1946, p. 77.
††††††††† *Idem,* p. 101.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡ *Idem,* p. 9.
§§§§§§§§§ *Idem,* p. 21.
********** *Idem,* p. 87.
†††††††††† *Idem,* p. 88.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ *Idem,* p. 287.

raţiunea unei existenţe active, dedicate semenilor ei. Stînd în faţa Monumentului Memorial, care celebrează amintirea sătenilor morţi în război, ea meditează : „Oamenii ar avea dreptul şi la monumente închinate celor care trăiesc, nu numai morţilor... Trebuie să ne hotărîm odată şi odată să cinstim viaţa aşa cum se cuvine" §§§§§§§§§§. Şi, aşa cum crede Alan Wilde, prin glasul ei vorbeşte nu numai Isherwood, ci întreaga generaţie a anilor ’30 [n].

Cînd pleca spre Germania, William Bradshaw răspundea dorinţei de implicare, de „celebrare a vieţii" pe care o manifestau colegii lui de generaţie din romanele celelalte ale lui Isherwood ? Sau încerca, aşa cum ar fi vrut alţi tineri din aceleaşi romane, să evadeze din „spaţiul cuprins de moarte şi de blazare" [1] al Angliei anilor '20 ? In primul rînd, de ce, pe urmele lui Isherwood, acest erou care-i purta numele (în actul său de naştere, viitorul romancier era trecut *Christopher William Bradshaw Isherwood)* pleca în Germania şi nu, aşa cum se întîmpla cu expatriaţii englezi de odinioară, spre Franţa sau Italia ?

Un istoric important al istoriei literaturii engleze, David Daiches, comentînd opţiunea lui William Bradshaw şi a lui Christopher Isherwood, avea să scrie : „Germania a atras atenţia tinerilor scriitori de la sfîrşitul anilor '20 şi de la începutul deceniului următor nu numai prin Kafka şi Rilke, ci şi printr-un contact direct, aşa cum o dovedesc *Povestirile din Berlin* ale lui Isherwood" ********** ††††††††††.

Dar aceste observaţii nu constituie, bineînţeles, argumente suficiente : Isherwood îl tradusese pe Baudelaire, fără să fi fost neapărat îndemnat să călătorească în Franţa ; şi nu am impresia că se descoperă în scrierile lui vreo referire convingătoare la Rilke sau la Kafka. Mai curînd cred că explicaţiile unui alt intelectual englez de stînga, John Lehmann, pot sugera cauzele reacţiei lui Isherwood şi a prietenilor săi : „Trecuse un război şi generaţia mea trăia cu spaima că un alt război e oricînd posibil. «Cum să scăpăm din cursa pe care ne-o pregăteşte imperialismul britanic ? Cum să ne salvăm de paralizia care i-a lovit, cu ani în urmă, pe cei din generaţia mai bătrînă ?». Şi am găsit că răspunsul cel mai bun

---

§§§§§§§§§§ *Idem,* pp. 112—3.

• Alan Wilde, op. *cit.,* p. 41.

********** Isherwood, *AU the Conspirators,* p. 111.

†††††††††† David Daiches, *The Present Age,* Londra, 1953, p. 18.

e cultivarea unui sentiment de solidaritate cu Europa, sentiment deloc tradiţional în Anglia de dinaintea noastră. Fiindcă ştiam că în fiecare oraş european trebuie să fie sute, mii asemenea nouă, luptînd cu acelaşi coşmar"‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡. Şi nu plecarea spre Germania, spre ţara foştilor inamici din timpul războiului, era gestul cel mai ostentativ de solidaritate cu Europa ?

Bineînţeles, e posibil ca, iniţial, Isherwood să fi vrut să-şi vadă prietenul, pe Auden, aflat de mai multă vreme la Berlin ; dar el a rămas acolo şi după plecarea celuilalt. Sosit în 1929, avea să fie martorul agitaţiilor politice care se vor încheia cu aducerea la putere a nazismului. Auden, Lehmann, Spender l-au vizitat şi au fost impresionaţi de austeritatea vieţii pe care o ducea aici : „Renunţarea la Anglia, sărăcia, prietenia, independenţa şi munca lui — îşi va aminti Spender —, toate mi s-au părut de-a dreptul eroice

Pentru Isherwood şi pentru prietenii lui, Berlinul anului 1929 însemna „eliberare" : „Unul dintre motivele principale care m-au făcut să doresc să văd Berlinul — va scrie Isherwood — a fost că o rudă mai in virstă mi-a atras atenţia să nu mă duc niciodată acolo, spunîndu-mi că e locul cel mai dezgustător de la Sodoma încoace" §§§§§§§§§§ **********. E drept că puritanismul britanic avea motive să se înspăimînte de libertatea de care părea că are parte tineretul berlinez în acei ultimi ani ai Republicii de la Weimar. Odată veniţi aici, îndemnaţi de voinţa de a-şi demonstra împotrivirea faţă de retorica şovină a primului război mondial, tinerii englezi descopereau că „Berlinul le oferea o literatură contemporană — şi, în primul rînd, o dramaturgie — care era în acelaşi timp şi de avangardă şi politică, aşa cum nu era literatura Angliei" ††††††††††.

In *Monumentul Memorial* (pe care Isherwood l-a terminat în 1930, cel de-al doilea an al său în Germania), unul dintre eroii principali, Edward Blake, veteran al luptelor aeriene din Franţa războiului mondial (unde, în urma unei răni, suferise un şoc de care nu avea să se vindece niciodată) e personificarea „Adevăratului Om Slab". Blake pleacă la Berlin,

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Cf. Samuel Hynes, op. cit., p. 176.

§§§§§§§§§§ Spender, *World Within World,* p. 126.

********** Isherwood, *Prologue: Gerald and Mr. Norris,* în Gcrald Hamilton, *Mr. Norris and I,* Londra, 1956, p. 10.

†††††††††† Samuel Hynes, op. *cit.,* p. 177.

încearcă să se sinucidă, ratează şi „renaşte" într-o existenţă blazată şi promiscuă, nu mult diferită de aceea pe care o va duce William Bradshaw. Berlinul însemna deci *un anume* fel de eliberare, o evadare din obsesia trecutului, din atmosfera familiei rigide : „renaşterea" nu însemna, însă, neapărat transformarea într-un individ activ, capabil să se opună asaltului vulgarităţii şi superficialităţii.

Domnul Norris schimbă trenul e o versiune ironică, mai lucidă, a aceleiaşi teme *a eliberării.* William Bradshaw nu ajunge la gestul melodramatic al lui Blake ; de fapt, el nu acţionează în nici un fel şi unica lui preocupare e să-i observe pe ceilalţi. E primul personaj al lui Isherwood care se detaşează de întîmplările din jurul lui ; e — aşa cum se defineşte de la începutul cărţii — un *obiectiv al aparatului de fotografiat.* (Mai tîrziu, cînd va scrie o dramatizare a povestirilor din Cu *bine, Berlin,* John Van Druten îi va pune titlul *Sînt* un *aparat de fotografiat).* Bradshaw înregistrează imaginile din Berlinul oamenilor mărunţi, al celor împinşi spre periferia societăţii şi gravele confruntări politice sînt interpretate ca nişte ecouri ale comentariilor lor.

De fapt, conceptul de „roman documentar" a avut o circulaţie largă în Anglia anilor *30. (La răspîndirea lui a contribuit foarte mult prestigiul filmului documentar care, în acei ani, prin şcoala constituită în jurul lui John Grierson, se impusese în întreaga Europă *). Dar, la ceva mai mult de un sfert de secol după apariţia *Domnului Norris,* se făcea observaţia că „singurul reprezentant cu adevărat vrednic de reţinut e Christopher Isherwood", în vreme ce aproape toţi ceilalţi „romancieri documentarişti" s-au pierdut în anonimat‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ §§§§§§§§§§§.

Lumea descoperită de Bradshaw pare a se lărgi treptat, pe măsură ce acest tînăr sărac, străin, cu un statut social care nu-i asigura bunăvoinţa autorităţilor, începe să-i pătrundă semnificaţiile. La început, „lumea" e un compartiment de clasa a III-a al unui tren internaţional ; dar, aşa cum se constată repede, ea nu se poate apăra de invazia „lumii oficialităţilor", reprezentată aici de grănicerii şi de vameşii care îi provoacă

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ De pildă, filmul *Poşta de noapte* (pe versuri de Auden), realizat în 1936 de Harry Watt împreună cu Basil Wright, figurează pe locul al doilea în clasamentele internaţionale ale celor mai bune documentare.

§§§§§§§§§§§ G. S. Fraser, *The Modern Writer and His World,* Harmonds- worth, 1967, p. 139.

atîtea inexplicabile spaime tovarăşului de călătorie al lui William. Tensiunea ce se acumulează de-a lungul episodului nu conduce la nici un fel de dez- nodămînt dramatic : trenul intră liniştit într-una din gările berli- neze şi cei doi se despart, făgăduindu-şi să se întîlnească din nou ca să-şi continue agreabila conversaţie.

Apoi, „lumea" lui William e apartamentul bătrînei domnişoare Schroeder — ai cărei chiriaşi trăiesc în marginile promiscuităţii — şi cocheta locuinţă a lui Norris, unde domneşte o atmosferă bizară. Prînzuri la restaurante elegante, escapade vesele la berării, unde seratele dansante au un iz neechivoc de prost gust. Singurul personaj prin intermediul căruia atmosfera socială încărcată a Berlinului din jurul lui 1930 pătrunde în carte e domnul Norris ; dar Bradshaw simte că, în pofida simpatiilor politice afirmate cu o emfază grotescă, bizarul lui amic ascunde nişte lucruri cam neclare. Deocamdată, tînărul englez nu are decît o imagine foarte aproximativă a celor ce se petrec în realitate în Germania.

Treptat, totuşi, el începe să înţeleagă sensul unor confruntări pe care le pusese pînă atunci pe seama simplelor diferenţe de temperament dintre cei cîţiva oameni pe care îi cunoscuse la Berlin, îşi dă seama că purtările baronului von Pregnitz nu pot fi explicate doar prin ciudăţeniile unui individ cu fantezii perverse, şi că acest straniu personaj acţionează în spiritul principiilor celor mai violent antiumaniste. Von Pregnitz e un reprezentant al nazismului, iar domnul Norris se dovedeşte a fi, în cele din urmă, un mărunt agent al spionajului francez, folosit fără menajamente şi de contrainformaţia germană. Lumea înfruntărilor politice îl îm- presoară brusc pe Bradshaw : „obiectivul aparatului de fotografiat" înregistrează scene pe lîngă care, pînă atunci, ar fi trecut fără să le observe.

Dar atitudinea lui Isherwood nu e atît de neutră ca aceea a eroului său. Comentatorii cărţii au semnalat două împrejurări în care încercările sale de a se detaşa de evenimentele din realitate eşuează ; fapt cu atît mai semnificativ cu cît aceste împrejurări au un înţeles politic foarte limpede. Cea dintîi e relatarea întrunirii organizate de Partidul Comunist, în care participanţii sînt descrişi cu o evidentă căldură sufletească, deşi nici Bradshaw, nici Isherwood nu par a înţelege foarte bine semnificaţia atitudinii politice a comuniştilor. Că scriitorul îi simpatizează pe aceşti

oameni simpli, devotaţi unei cauze umaniste, e limpede : „Bradshaw ar fi vrut să aparţină clasei muncitoare, acestui grup de oameni care alcătuiesc un întreg viu şi energic" ********** : el regăsea în cuvîntă- rile rostite de muncitori propria aversiune faţă de burghezie şi de război.

Bradshaw e smuls încă o dată din indiferenţa cu care asista la evenimentele politice atunci cînd află de la Ludwig Bayer, unul dintre conducătorii comunişti, despre actul de trădare săvîrşit de Norris. Trădare nu numai împotriva unei cauze politice, dar şi împotriva propriilor sentimente de prietenie şi de încredere. Norris trăieşte o viaţă falsă ; valorile morale nu au nici un fel de semnificaţie pentru el. Hedonismul e mai curînd o soluţie disperată, un fel de refugiu fragil în faţa asaltului unei lumi sociale pe care nu o înţelege.

Dacă Norris ajunge la ticăloşii, e pentru că se dovedeşte a **fi** un om slab ; el nu ştie că reziste nici unei ameninţări. Purtarea din tren, aşteptarea înfricoşată a grănicerilor ar fi părut lipsită de temei dacă, mai tîrziu, nu s-ar dezvălui ce fel de afaceri se ascund în spatele firmei de import-export. Cuplul pe care îl formează cu Schmidt e una dintre cele mai ingenioase soluţii narative ale lui Isherwood. Antipatia faţă de măruntul şantagist nu-1 face mai simpatic pe cel care fuge urmărit de „reptila" ce se iveşte pretutindeni, în drumul lui Norris. Evident, cei doi îşi sînt necesari unul altuia, împlinind un întreg deloc antitetic, alcătuit din laşităţi şi imoralităţi.

Romanul lui Isherwood e, de fapt, povestea unor oameni care încearcă să se ferească de evenimentele politice, să-şi păstreze un univers neatins de conflictele ireductibile ale prezentului. Odată cu venirea la putere a nazismului, toate iluziile acestor sărmani indivizi lipsiţi de puterea de a lupta împotriva răului se prăbuşesc. Cînd adversarii lui Hitler sînt asasinaţi sau trimişi în lagăre de exterminare (Bayer e ucis în închisoarea Spandau), e mai presus de orice îndoială că nu rămîne loc pentru utopicele vise de a rezolva criza prin ignorarea ei.

Intr-un sens, *Domnul Norris schimbă trenul* poate fi interpretat ca un roman clădit în jurul unei teme tradiţionale, aceea a intrării în viaţă a unui tînăr, în descendenţa lui Joyce din *Portretul artistului* şi a lui Scott Fitzgerald din *Marele*

********** Samuel Hynes, op. *cit.,* p. 180.

Gatsby. Isherwood socotea *că* „nu e mult diferit de cărţile lui Graham Greene" *. Simptomatic, la apariţie, în 1935, recenzcnţii au insistat asupra semnificaţiilor lui sociale şi l-au interpretat mai ales ca pe o relatare documentară a istorici recente. „Cartea e valoroasă mai ales prin puterea ci de a prezenta o imagine a Berlinului din anii premergători nazismului" ††††††††††† ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, scria un critic în *The Times Literary Supplement;* iar în paginile unei reviste de certă orientare democratică, *The Spectator,* un recenzent foarte stimat în epocă, William Plomer, interpreta cartea ca pe o parabolă a istoriei contemporane, „un studiu al dezintegrării şi al anarhiei sociale", avînd, în acelaşi timp, „şi un înţeles mai profund, pentru că poate fi citită ca un comentariu al civilizaţiei din aceşti ultimi ani ; şi poate că în portretul lui Ludwig Bayer, conducătorul comunist, sîntem îndemnaţi să desluşim posibilitatea unei lumi mai curate şi mai înţelepte" *.

La aproape două decenii după ce plecase din Berlin (democraţii germani il declaraseră „emigrant politic onorific"), Isherwood s-a întors, în februarie 1952, în oraşul în care urmela războiului erau în chip tragic vizibile. A ajuns pe strada unde se afla cîndva „Pensiunea Schroeder" : „Faţadele clădirilor erau ciuruite de şrapnele şi roase de mucegai şi de vreme, aşa încît aveau curioasa înfăţişare estompată, privirea oarbă pe care o vezi pe faţa Sfinxului" §§§§§§§§§§§§ **********. Avea să noteze în aceeaşi prefaţă a celei dinţii reeditări a cărţii de după vizita lui din 1952 : „M-am gîndit că numai un străin foarte tînăr şi frivol a putut să trăiască intr-un asemenea loc şi să-l găsească amuzant" ††††††††††††.

Că *Domnul Norris* poate fi citit ca „o parabolă", „un studiu al dezintegrării şi al anarhiei sociale", o dovedeşte apariţia, la un interval de cîteva zile de romanul lui Isherwood, a unei piese scrise în colaborare cu Auden, *Clinele de sub piele* sau Unde e *Francis ?* Era cea de-a treia variantă a acestei drame (Isherwood mai colaborase numai la prima, *Duşmanii episcopului* sau *Mori cînd o să-ţi spun eu, Moralitate in patru*

---

†††††††††††† Cf. Alan Wilde, *op. cit.,* p. 56.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Cf. Samuel Hyncs, *op. cit.,* p. ICI.

§§§§§§§§§§§§‘ Cf. *ibid.*

********** Isherwood, *About This Book* (iulie 1954), prefaţă la ediţia din 1954 a volumului *Berlin Stories,* New York, p. X.

††††††††††††††[8] Ibid.

acte, din 1932). Versiunea din 1935 poartă semnele celorlalte două anterioare de la care a preluat unele scene sau fragmente destul de ample. Istoria dramaturgiei engleze o consideră drept una dintre cele mai caracteristice creaţii ale primei jumătăţi a anilor ’30. Influenţată, probabil, de T. S. Eliot, drama e privită ca principal argument al afirmaţiei potrivit căreia „Auden şi Isherwood sînt cei dintîi brechtienl englezi"‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡.

Drama poetică e unul dintre cele mai importante capitole ale istoriei literare engleze din secolul al XX-lea ; „marile nume sînt, în acest domeniu, Yeats şi T. S. Eliot, dar se mai cuvin menţionate şi altele, printre ele cele ale lui Auden şi Isherwood"§§§§§§§§§§§§§§ **********. Eroul acestei prime piese a celor doi prieteni, Alan Norman, pleacă în căutarea unui oarecare Francis Crewe, care dispăruse mai de mult, fără urmă. Peste tot pe unde trece, Alan — acest „Candide cu mintea lui Peter Pan" [1] — descoperă o societate coruptă, cinică, lipsită de idealuri morale ; deghizat în cline, Francis întrupează simbolul încercării zadarnice de a evada din lumea oamenilor. Chemarea finală la înţelegere universală, la doborîrea obstacolelor pe care cei atotputernici le-au ridicat in calea oamenilor de rînd ce vor să dobîndească viaţa adevărată, ferită de ameninţările anchilozei sufleteşti predicate cu o retorică ridiculă, reprezintă, de fapt, miezul însuşi al dramei. Poezia şi sarcasmul se amestecă într-o compoziţie ce sugerează parabola brueghelianâ, tălmăcind, însă, o polemică tăioasă cu miturile societăţii contemporane. (O a doua variantă a finalului, în care Francis e asasinat, iar ziarele anunţă : „Nu s-a întîmplat nimic făcea şi mai clară polemica autorilor cu cinismul unei societăţi pe care o detestau.)

Concluzia lui Spender şi a majorităţii recenzenţilor din publicaţiile de stingă era că Auden şi Isherwood au adoptat în parabola lor — altminteri, destul de imprecisă din perspectiva viziunii politice concrete — idealurile proletariatului englez. Autorul cronicii din *The Daily Worker* — organ al Partidului

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Bernard Bergonzi, *History of Literature in the English* §§§§§§§§§§§§§§*Language : The Twentieth Century,* Londra, 1970, p. 321.

********** David Daiches, *op. cit.,* p. 154.

Comunist — interpreta piesa ca pe „o critică, adesea ascuţită şi eficientă, îndreptată împotriva unei Europe răvăşite de fascism şi de criză" ††††††††††††††.

In februarie 1937 avea loc premiera celei de-a doua piese scrise în colaborare de Auden şi Isherwood — *Ascensiunea lui F6.* Unele detalii ale dramei din 1937 sînt preluate din episoadele unei expediţii care, în vara precedentă, escaladase un vîrf de la frontiera Indiei cu China. In textul dramatic sînt introduse citate din comentariile presei şi ale radioului, interpretate ca forme ale creării mitului şi ale pasiunii pentru senzaţional a presei britanice.

însuşi eroul piesei, Michael Forsyth Ransom, e un portret parodistic al unuia dintre cei mai populari eroi ai Angliei interbelice — celebrul colonel T. E. Lawrence. Un „Adevărat Om Puternic", al cărui curaj, aşa cum îl vede publicul, ascunde cu dibăcie temerile ce-i istovesc gîndurile neştiute decît de el. Iar situaţia de conducător al expediţiei e doar un prim pas spre dorinţa de a do- bîndi conducerea absolută a întregii ţări. Acest aspect al piesei era discutat în prezentarea făcută în decembrie 1938 de revista companiei dramatice „The Group Theatre" care urma să o pună în scenă : „Ransom, conducătorul expediţiei de pe F6... e personajul de acţiune în sens contemporan, care nu ne aminteşte de Tamerlan, de Agamemnon sau de Antoniu, ci de T. E. Lawrence sau de dictatorii de pe continent. Sarcina plăcută şi uşoară a caricaturizării şi a condamnării e abandonată aici în favoarea unei încercări de a înţelege resorturile comportării dictatorului “ *.

Caracterizarea e, evident, discutabilă ; e adevărat că Auden şl Isherwood caută resorturile interioare ale transformării în dictator a unui individ îndrăgostit de putere, dar aceasta nu înseamnă că l-ar ierta, că nu ar semnala primejdiile ce pîndesc în orgoliile nemăsurate ale plăcerii de a comanda celorlalţi. Mai mulţi comentatori ai dramei (I. A. Richards printre ei) au pus în lumină sensul politico-economic al satirei : Ransom e convins să ia comanda expediţiei, pentru că locuitorii celor două colonii la frontiera cărora se înalţă F6, Sudolandul Britanic şi Sudolandul Ostnian, cred că primii ajunşi în vîrf vor putea lua în stăpînire întreaga regiune. Sînt,

---

†††††††††††††† Spender, citat de Alan Wilde, op. cit., p. 79.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Cf. Samuel Hyneş, op. cit., p. 184.

deci, în joc înseşi interesele Imperiului Britanic. Cei care încearcă să-1 convingă pe Ransom că e absolut necesar să pornească la cucerirea lui F6 sînt un înalt funcţionar al administraţiei coloniale, un magnat al presei, un general şi o aristocrată — reprezentanţi ai puterii Imperiului pe care Auden şi Isherwood îl urăsc din adîncul sufletului. Puterea aceasta *corupe* şi — argumentează cei doi autori — acţionează malefic asupra conştiinţelor. Mai ales atunci cînd conştiinţele sînt, ca în cazul lui Ransom, susceptibile să fie atrase de perspectiva de a deveni unul dintre cei ce o manipulează.

In spectacolul lui „The Group Theatre", eroul era identificat cu dictatorii europeni şi el a şi fost interpretat în acest sens de criticii de stînga, de pildă de Spender (care vedea în piesă o satiră împotriva fascismului), de Day-Lewis sau de John Beevers, cronicarul de la *New Statesman* (care recunoştea în drama lui Auden şi Isherwood o parabolă anticapitalistă, scrisă de pe poziţiile proletariatului§§§§§§§§§§§§§§ **********). Unul dintre argumentele acestei interpretări e corul final al tragediei, unde clişeele şovine, imperialiste ce-1 slăvesc pe erou se amestecă polemic cu învinuirile împotriva celui care i-a sacrificat pe ceilalţi membri ai expediţiei pentru a-şi îndeplini ambiţiile. Afinităţile dramaturgiei lui Auden şi Isher- wood cu viziunea lui Brecht au fost adesea puse în lumină de comentatori, cîteodată vorbindu-se (mai ales în cazul dramelor de mai tîrziu ale lui Isherwood) despre instituirea directă■ a unui model brechtian ††††††††††††† ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡.

Cea din urmă dramă care a rezultat din colaborarea Auden- Isherwood a fost *Pe graniţă,* scrisă în 1938, după întoarcerea din China. Mai schematică, poate, decît celelalte două, ea exprimă, totuşi, clar atitudinea autorilor ei faţă de război şi de cauzele- lui ce pot fi găsite — aşa cum considerau toţi intelectualii englezi de stînga — în însăşi structura societăţii capitaliste. E adevărat, însă, că reprezentantul

---

§§§§§§§§§§§§§§ Cf. *idem,* p. 239.
********** Vezi *idem,* p. 241.
†††††††††††††††Vezi Myron Matlaw, *Modern World Drama, an Encyclopedta,* Ncw York, 1972, p. 399.

[2] Isherwood, *Prefaţă* la *Goodbye to Berlin,* Londra, 1939, p. 7.

[3] Cyril Connolly, op. *cit.,* p. 200.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Samuel Hynes, op. cit., p. 334.

şovinismului, cinicul bancher Valerian, e portretizat cu mai multă precizie decît purtătorul ideilor autorilor înşişi, tinărul Eric. Cel dinţii acţionează cu dezinvoltură, lipsa lui de scrupule e înfăţişată cu un simţ al dinamismului dramatic care contrastează vizibil cu tonul declarativ al replicilor rostite de cel de-al doilea.

Opera cea mai importantă a lui Isherwood din ultimii ani ai acestui agitat deceniu, inaugurat de el cu *Monumentul Memorial,* e, fără îndoială, Cil bine, Berlin, publicată în 1939, în atmosfera ce anunţa, cu certitudine, apropierea cataclismului. Era un volum care aduna laolaltă mai multe povestiri şi nuvele, fragmente ale proiectatului roman *Cei pierduţi;* la sfirşitul deceniului, însă, el nu scrisese decît *Domnul Norris schimbă trenul* şi ceea ce autorul însuşi numea ,,o scurlă suită de pagini de jurnal şi de schiţe, destul de aproximativ legate între ele"

In momentul publicării, textul început cu mulţi ani în urmă (şi pe care Isherwood „îl dusese cu sine intr-o valiză, pretutindeni pe drumurile exilului, ca pe lucrul cel mai valoros al fiinţei sale[11 3]) căpăta, însă, o semnificaţie mai adîncă ; el constituia „un document al conştiinţei scriitorilor englezi de stînga, atraşi de liberalismul politic al Weimarului, şi care încercau să înţeleagă acum, cînd catastrofa era iminentă, cum a fost posibilă venirea la putere a nazismului[114]. Volumul lui Isherwood era, în continuarea romanului despre domnul Norris, o încercare de a reconstitui imaginea unui oraş în care demoralizarea, sărăcia, spaima îşi fac treptat loc şi conduc la prăbuşirea unui sistem incapabil să li se opună. Personajele sînt *cei pierduţi,* sărăcimea Berlinului şi, alături de ea, cei prea slabi, dezorientaţi, blazaţi, căutînd cu disperare salvarea de nemiloasa presiune a realităţii. Verdictul e conţinut în însuşi tabloul acestei lumi, care nu ştie să se împotrivească primejdiei, care *evadează* din faţa unei datorii elementare, aceea de a apăra valorile umane.

La fel ca în *Tărîmul pustietăţii* al lui Eliot, imaginea acestui oraş care îşi trăieşte prăbuşirea e alcătuită din fragmentele vieţii unor locuitori ai lui, a unor oameni aflaţi, în cea mai mare parte a lor, la marginile societăţii. Berlinul pe care îl exprimă viaţa personajelor lui Isherwood e, asemenea Londrei lui Eliot, un tărîm al însingurării, al iubirii vîndute şi cumpărate, al încremenirii spirituale. E un oraş în care nimeni dintre cei pe care îi cunoaşte Isherwood nu acţionează şi nu

simte cu adevărat; un loc îngheţat şl fără viaţă. Dar el e real, aparţine istoriei anilor ’30, aşa cum oraşul lui Eliot aparţinea istoriei deceniului precedent.

Cu toate că e construită din fragmente, cartea are o structură unitară dată — şi aici, ca şi în *Domnul Norris* — de naraţiunea **la** persoana întîi. E un procedeu folosit de Isherwood pentru a-i sugera cititorului caracterul documentar al însemnărilor celui care **se** definea a nu fi altceva decît „un obiectiv al aparatului de fotografiat". In dramatizarea semnată de John Van Druten, ultima replică a eroului principal a fost scrisă de Isherwood, aşa cum avea să declare el într-un interviu din 1951[1]; ea reprezenta încheierea firească a unui stadiu al creaţiei prozatorului: „Aparatul de fotografiat a făcut toate pozele de care avea nevoie şi acum pleacă să le developeze". Etapa în care scriitorul nu fusese fotograful care alege subiectele şi unghiurile, cl doar aparatul ce înregistrează, lăsa locul alteia, diferită fundamental din punctul de vedere al funcţiei rezervate autorului unei cărţi de proză.

Scriitorul e „un fotograf înzestrat cu o extraordinară ştiinţă de a-şi aşeza bizarele personaje în unghiuri neaşteptate, proiectate violent contrastant pe fundalul înspăimântător, tragic, al evenimentelor istorice" [a]. La prima vedere, această proză e un simplu documentar fotografic ; la o lectură mai atentă, ea se dovedeşte **a** fi o declaraţie politică şi estetică. Asemenea lui Eliot din *Tă- rtmul pustietăţii,* Isherwood înregistrează propria prezenţă ca pe aceea a unui personaj oarecare. §§§§§§§§§§§§§§ **********

Un oraş trist, unde oamenii trăiesc izolaţi, frecîndu-se în fiecare seară în spatele uşilor, veşnic înspăimîntaţi, privind pe furiş prin jaluzelele lăsate, sperînd ca, totuşi, strigătul dureros care se aude din stradă să li seţ adreseze : *să-i cheme* cineva. La fel de însingurat ca toţi ceilalţi locuitori ai Berlinului, Isherwood ştie că nici o asemenea chemare nu e pentru el; aşa încît s-a putut spune că „berlinezul cel mai reprezentativ e, în carte, naratorul, un străin solitar, fără nici un fel de contacte umane reale" *.

Problema principală a primului *Jurnal berlinez,* cel datat

---

§§§§§§§§§§§§§§§ Vezi Harvey Breit, *The Writer Observed,* Cleveland-New York, 1956, p. 215.

********** Walter Allen *Tradition and Dream,* Harmondsworth, 1964, p. 257.

„toamna lui 1930“, e, deci, una obişnuită în romanele lui Isherwood ; într-o formă, poate, exacerbată de data aceasta, dar, în substanţa ei, aceeaşi: acuta incompatibilitate a individului faţă de lumea concretă. Mişcarea e centrifugă : fiecare fragment al povestirii se dezvoltă treptat, tot mal departe de centrul reprezentat de narator şi se încheie cu o notă absurdă şi ironică, părînd *a fi* foarte departe de angoasele din primele pagini.

In sensul acesta, prima povestire „e un fel de miniatură a întregului volum, în ansamblul său" [2]; cu excepţia că, în final, romanul se întoarce, într-o mişcare simetrică, la protagonist. In acest ultim roman al său despre anii *30, Isherwood pare să fi găsit echivalentul structural exact al viziunii ironice a vieţii, privită ca un proces fragmentar şi discontinuu. Dar, dacă acesta e punctul de vedere al naratorului, autorul ştie să creeze o structură coerentă la un nivel mai profund al lecturii. Cu *bine, Berlin e* construit pe un tipar incontestabil mai complex decît *Domnul Norris,* cu o valoare simbolică mai clară, o textură mai densă, cu toate că, evident, mai eterogenă decît în celălalt roman.

Isherwood însuşi a explicat cîndva diferenţele dintre cele două romane scrise de el : „Cele dinţii sînt romane cu adevărat construite... De fapt, s-ar putea spune că Toţi *conspiratorii, Monumentul Memorial,* presupun şi *Domnul Norris* şi O *lume în amurg* sînt romane construite ; şi Cu bine, *Berlin* şi *Violeta de- Prater...* sînt portrete. Am folosit constant o expresie stupidă şi pretenţioasă, -portrete dinamice», dar înţelegeam prin asta un portret care se dezvoltă... Şi, în stadii succesive, privitorul e îndemnat să se uite din ce în ce mai în adîncul picturii, pînă ce, în cele din †††††††††††††† ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ urmă, ea i se înfăţişează complet diferită de ceea ce vedeau el la început"

„Portret dinamic" e o caracterizare mai exactă a cărţii decît „suita de pagini de jurnal şi de schiţe, destul de aproximativ legate între ele“. Cînd, la începutul „Jurnalului berlinez", Frăulein Schroeder îşi aminteşte de foştii ei chiriaşi — „oameni bine" care obişnuiau să-i dea cadouri („o sticlă de coniac sau o cutie de bomboane de ciocolată sau flori") şi să-i

---

†††††††††††††††† Samuel Hynes, op. cit., p. 357.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡Alan Wilde, op. cit., p. 67.

trimită ilustrate din vilegiatură — pare a evoca o lume a fantomelor de odinioară, cînd, „înainte de război şi de inflaţie", toate lucrurile mergeau bine. Bătrîna nu e, însă, tristă şi păstrează o surprinzătoare distanţă (care ar putea fi socotită „estetică") faţă de trecut, privindu-i pe Herr Noske şi pe ceilalţi ca pe nişte simple personaje ale unei povestiri în care ea nu are nici un rol.

Dar „jurnalul" mai poate fi privit şi dintr-o altă perspectivă, impusă de structura textului în ansamblul său : o permanentă discrepanţă între subiect şi tonul pe care e prezentat el, o alternanţă continuă a celor două nivele ale naraţiunii, cel subiectiv — al relaţiei faptelor povestite cu persoana povestitorului — şi obiectiv — al distanţării „aparatului de fotografiat". Cititorul e, de fapt, obligat să completeze cu propriile comentarii şi stări sufleteşti detaliile epurate de narator ; în felul acesta devine conştient de proporţiile deprimării şi ale sordidului atmosferei în care sînt plasate întîtnplările povestite.

Cine priveşte scenele berlineze prin obiectivul aparatului lui Christopher şi îi ascultă povestirea fluentă, ostentativ neutră, acceptă implicit caracterul fotografic al imaginii şi îl aşază pe Christopher în fundalul romanului. Cititorul are senzaţia că răsfoieşte un album în care, din cînd în cînd, descoperă o fotografie care îl interesează, îi spune ceva. Dar, dacă nu vede în lipsa comentariului semnul dezamăgirii şi în detaşarea protagonistului spaima şi incertitudinea, cu alte cuvinte dacă nu desluşeşte în persoana lui Christopher centrul însuşi al romanului şi în viaţa lui, risipită zadarnic, subiectul principal al povestirii, înseamnă că nu ajunge la sensul strategiei narative a lui Isherwood, pe care V. S. Pritchett o caracteriza ca pe o „interacţiune delicată a re- portretului şi artistului" §§§§§§§§§§§§§§§§ **********.

Personajele din primul plan al romanului — Sally Bowles, Peter Wilkinson, Otto Nowak, Bernhard Landauer — reflectă, fiecare în felul său, tragismul la care, vorbind despre epocă, se referă Isherwood în prefaţă. Dintre ei, numai Otto izbuteşte să-şi găsească un scop (aşa cum ştim din *Domnul Norris),* aderînd la lupta antifascistă. Ceilalţi se lasă învinşi (Sally, fără să-şi dea seama), fie pentru că, victime ale unei nevindecabile

§§§§§§§§§§§§§§§§ Isherwood, “A Conservation on Tape”, in *The London Magazine,* I, New Series (June, 1961), p. 42 ; citat în Julian Symons, op. cit., p. 197.

********** Cf. Alan Wilde, op. cit., p. 68.

stări nevrotice, şi-au pierdut orice suport filosofic sau moral (Peter), fie pentru că îşi trăiesc drama cu un vinovat fatalism, dublat de grave incertitudini etice. Sally Bowles e, fără îndoială, cel mai celebru personaj al romanului. Şi nu neapărat din *cauza* filmului *Cabaret* şi a superbei interpretări pe care i-a dat-o Liza Minnelli, a regiei lui Bob Fosse şi a Oscarurilor din 1972 †††††††††††††† ; eroina lui Isherwood a fost aleasă de regizor tocmai pentru că portretul ei tragic e desenat cu o delicateţe care lasă să i se desluşească universul lăuntric, contradictoriu şi, de fapt, de o dezarmantă candoare.

Sally a fost comparată cu Norris, fiindcă şi ea pare că se simte tot timpul pe scenă, jucîndu-şi — cu stîngăcie — rolul ; dar deghizarea ei e puerilă şi, în fond, ea păstrează o ingenuă transparenţă, lipsa ei de scrupule asociindu-se uluitor cu inocenţa. Asemenea unui copil care refuză să se maturizeze, ea porneşte de la început după fiecare eşec (şi viaţa ei e un şir neîntrerupt de eşecuri) ; aceasta e, desigur, trăsătura care o face să fie atît de atrăgătoare, în ciuda încăpăţînării de a nu renunţa la o existenţă promiscuă. Dar, dacă farmecul ei stă în naivitatea necontrafăcută, puterea îi vine de la ceea ce s-ar putea numi, fireşte cu o anume ironie, „sinceritate". O capacitate extraordinară de a se minţi, nu numai de a inventa, ci şi de a-şi crede fanteziile, de a se adapta la cele mai paradoxale situaţii pe care şi le creează cu neistovită putere de invenţie. Exuberanţa ei inconştientă pune, însă, o pată de culoare în cenuşiul sumbru al peisajului berlinez din preajma venirii la putere a nazismului.

Otto Nowak e un alt portret în care Isherwood a ştiut să păstreze toate contradicţiile modelului. O vitalitate biologică, un egoism naiv, o atracţie — căreia nu i se opune deloc — spre lumea interlopă şi, la fel ca toţi ceilalţi din familia lui, spre jocul histrionic cu viaţa : toate acestea puse alături de o impresionantă duioşie filială (amplu desenată în episodul final, al vizitei la sanatoriul unde e internată, fără speranţe, mama lui) şi de un cult sincer al prieteniei. Isherwood a reuşit să urmărească, fără emfază şi fără declaraţii grandilocvente, evoluţia acestui om (aparent rudimentar, dar înzestrat cu indiscutabile calităţi morale) spre un ideal social de profundă actualitate.

---

†††††††††††††††† Şi aceasta cînd, printre candidaţi, se afla şi Coppola, regizorul *Naşului!*

In lumea aceasta, Christopher rămîne un izolat. Prin mijlocirea lui Otto, Sally, Peter, Bernhard, el descoperă, într-o viziune destul de estompată, lumea „celor pierduţi", a osîndiţilor. Scurtul episod al întîlnirii cu Clive şi, prin el, cu viaţa opulentă a celor bogaţi, apoi cu bizara familie Nowak, nu îi schimbă condiţia de observator al celor ce se petrec în jurul lui. El nu e nici o simplă reîntrupare a lui William Bradshaw din *Domnul Norris ;* cel mult o ipostază a tînărului care se formează, mai puţin naiv, mai conştient de obligaţia de a se implica într-o acţiune ce înseamnă apărarea vieţii, lealitatea faţă de valorile ei esenţiale.

Convoiul funerar pe care îl privesc de la balconul locuinţei lui Clive are un sens simbolic pe care comentariile lui Christopher îl subliniază. E inmormîntarea lui Hermann Miiller, fostul cancelar al guvernului democratic de coaliţie care se dovedise a fi atît de ezitant în combaterea nazismului. Democraţia germană a anilor ’20 murea şi, în cele cîteva scene violente la care asistă, Christopher întrezăreşte viitorul întunecat al unei ţări unde venise în căutarea adevăratei libertăţi.

Contemporanii lui Isherwood au apreciat cartea în primul rînd pentru puterea ei de a revela semnele ce anunţau, încă din acea îngrozitoare iarnă a lui 1933, cînd se încheie acţiunea, venirea crizei. John Lehmann, unul dintre cei mai consecvenţi reprezentanţi ai stîngii engleze, descria romanul ca pe „una dintre puţinele soluţii fericite din ultimii ani ale problemei reconcilierii artistului şi moralistului conştient de injustiţia şi de criza socială pe care le respinge cu pasiune şi desluşeşte forţele ce se ridică în istoria contemporană ca să le înfrunte. Implicarea operei lui Christopher Isherwood e pe de-a întregul revoluţionară, umanistă în sensul cel mai activ al cuvîntului“ ǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂ.

Dar *Cu bine, Berlin* e şi momentul final al operei de tinereţe a autorului ei. în ianuarie 1939, înainte chiar de apariţia cărţii, Isherwood avea să părăsească Anglia, stabilindu-se în America, unde nu avea să mai realizeze opere cu substanţa epică a celor prilejuite de experienţa din Germania anilor în care prăbuşirea era atît de aproape. O vreme va lucra la Hollywood pentru firma Metro-Goldwin-Mayer ; în 1941—2, încadrîndu-se într-o organizaţie americană de asistenţă a refugiaţilor, va colabora la organizarea, în

---

ǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂǂ John Lehmann, *The New Writing in England,* New York, 1939, p. 25.

Pennsylvania, a unui centru unde celor veniţi din Europa li se căuta o locuinţă şi, pe cit posibil, un loc de muncă. Dar nu numai pentru că această activitate îi lua mult timp Isherwood va întîrzia mai mulţi ani cu împlinirea unor mai vechi planuri de creaţie. îndată după sosirea în Statele Unite, îl întîlnise pe Aldous Huxley, care îl prezentase unui celebru specialist în cultură indiană, Swami Pfabhavananda ; împreună cu acesta, lucrase la traducerea *Bhagavagitei,* poemul intercalat la începutul cintului al Vl-lea al giganticei epopei hinduse *Mahâbhărata* şi care a fost compus, probabil, în secolul al IV-lea î.e.n.

Cei ca,re afirmă că, „obosit de prezent, Isherwood se refugia in trecutul îndepărtat al unei culturi îndepărtate" *, omit caracterul simbolic al poemului în care zeul Krishna risipeşte îndoielile eroului principal şi îl îndeamnă la acţiune, justificînd atitudinea omului care, mai presus de orice îndatorire a sa pe această lume, e chemat să lupte pentru binele semenilor. Importanţa acordată de el de acum înainte gîndirii hinduse (între 1943 şi 1945 va ii editorul revistei *Vedănta şi Occidentul)* trebuie, evident, înţeleasă nuanţat. Nu numai traducerea *Bhagavagitei* (publicată în 1944), cărţile §§§§§§§§§§§§§§§§§§ ********** şi numeroasele articole dedicate filosofiei vedantiste, ci şi ecourile ei în operele narative scrise după stabilirea în America pot contura dimensiunile acestei influenţe.

Vedănta, un sistem complex de învăţături străvechi (unele datînd din secolul al VIII-lea î.e.n.) şi de mai recente interpretări filosofice ale lor, e clădită, în bună măsură, în jurul principiului potrivit căruia individul uman, limitat de suferinţă şl de viaţa lui scurtă, e identificat cu universul şi, de aceea, în măsura în care se cunoaşte pe sine, e liber de durere şi de moarte. întrebările fundamentale ale doctrinei vedantice se

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Stanley Kauffmann, în *The New Republic,* CLVI (15.IV.1967), p. 37 ; citat în Alan Wilde, *op. cit.,* p. 144.

********** In afara traducerii menţionate, Isherwood a mai publicat două traduceri (semnate tot cu Prabhavananda) : prima, a unei cărţi de filosofie tradiţională indiană *(Shankara,* 1947), cealaltă a unei antologii de aforisme yogiste (1953) ; singur, a scris biografia unui filosof hindus, Ramakrishna (1965) şi două volume de explicare a filosofiei vedantice : *Vedănta pentru lumea occidentală* (1960) şi *Introducere în Vedănta* (1963).

referă la raporturile spiritului individual cu absolutul şi la existenţa însăşi a lumii individuale. Concluzia idealistă e că lumea în care trăieşte individul uman nu e decît o iluzie, un vis, fanlezia unui spirit superior care se revelează şi se ascunde în această revelaţie, făcîndu-1 pe om să creadă în valoarea obiectivă a revelaţiei.

Romanul *Violeta de Prater,* publicat în 1945, e cel dinţii care relevă legăturile lui Isherwood cu filosofia hindusă. Pînă aproape de sfîrşitul cărţii, cititorul arc senzaţia că străbate un peisaj familiar ; cu toate că acţiunea se desfăşoară în Anglia, problemele sînt foarte asemănătoare celor puse de romanele despre Germania anilor ’30. Naratorul şi protagonistul e, din nou, Christopher Isherwood ; el lucrează împreună cu un regizor austriac, Frie- drich Bergmann, la realizarea unui film, prilej de a-i revela personajului central, ca şi romanele anterioare, complexitatea raporturilor dintre real şi imaginar. La un moment dat, Bergmann îi spune : „Filmul e o simfonie. Fietare mişcare e scrisă într-o tonalitate diferită. E o anume notă pe care trebuie s-o alegi şi s-o cinţi imediat. Asta e caracteristic pentru tot filmul, în întregul lui“ ’. Ţinînd seama de construcţia cinematografică a *Violetei de Prater,* cuvintele lui Bergmann constituie o cheie a romanului, în ansamblul lui.

Identitatea eroului şi comunicarea lui cu ceilalţi reprezintă, şi aici, tema principală a cărţii. Ca în scrierile mai vechi ale lui Isherwood şi Auden, filistinismul vieţii engleze de familie, uscăciunea raporturilor dintre oameni sînt elementele care creează gravele conflicte dramatice. Titlul are sensul unui contrast ironic cu atmosfera apăsătoare a Vienei din vremea dictaturii cancelarului Dolfuss. în acelaşi timp, prin glasul lui Bergmann, Isherwood îşi prezintă cartea ca pe o „dezbatere a situaţiei intelectualului european, solicitat să adere la ideile proletariatului “†††††††††††††††† ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡. Placidul aristocrat Ashmede, cinicul ziarist Pattcrson şi Lawrence Dwight, exponentul filosofici „artei pentru artă", rezumă, într-o nouă fabulă isherwoodiană, universul societăţii conservatoare engleze şi atitudinea ei faţă de tragedia Europei şi explică pericolele care pîndesc Anglia însăşi dacă va continua să ignore dramele lumii contemporane. Christopher diferă de naratorii din romanele anterioare lui Isherwood în

---

†††††††††††††††††Isherwood, *Prater Violet,* Ncw York, f.d. (1945), p. 50.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡*Idem,* p. 72.

ceea ce priveşte deopotrivă intensitatea cu care îşi trăieşte dezamăgirile şi hotărîrea de a doborî barierele care îl împiedică să comunice cu ceilalţi.

Dar ultimele pagini ale *Violetei de Prater* relevă urmările recentei însuşiri de către Isherwood a gindirii vedantice : identitatea personajului romanului se dizolvă în celelalte fiinţe întîlnite de el în călătoriile lui printr-o lume socială îngrozită de prevestirile apropiatei prăbuşiri : peste aproape două decenii, în *Introducerea* pe care o va scrie la o carte de popularizare a Eilo- sofiei *Vedantei,* el va lămuri înţelesul unei atitudini ce a putut să pară neclară la apariţia romanului din 1945 : „viaţa înseamnă, mai presus de orice, aspiraţia la unirea cu tot ce există în lume“ *.

în 1954, *Lumea in amurg* inaugura o serie de romane a căror temă comună va fi căutarea eului, în sensul yogistic al noţiunii, acela de „lumină lăuntrică". Lipsa de interes arătată de cititori a fost pusă pe seama „disparităţii dintre problemele fundamentale ale timpului şi cele pe care le explora romanul"§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **********. Peste cîţiva ani, în 1962, va fi publicată o carte ce va marca o nouă apariţie a eroului autobiografic care îl însoţise pe Isherwood de-a lungul aproape a trei decenii de viaţă. O *vizită acolo* e, în acelaşi timp, concluzia romanelor din anii ’30 şi apropierea de un nou gen de ironie, reprezentînd, de fapt, dezvoltarea procedeelor din Lei şi *umbre* şi din *Povestirile berlineze.*

întrebările sînt aceleaşi : în ce măsură poate un om să treacă dincolo de graniţele propriei conştiinţe şi să-i înţeleagă pe ceilalţi ? Cum izbuteşte un artist să realizeze echilibrul între creaţie şi existenţă ? Răspunsul e formulat, însă, de această dată, într-un fel care mărturiseşte adeziunea scriitorului la filosofia vedan- tistă ; într-una din primele pagini ale romanului, scriitorul recunoaşte atît discontinuităţile, cît şi asemănările dintre diverse ipostaze ale propriului eu şi stabileşte perspectiva temporală din care se cuvine privită această varietate a înfăţişărilor aceluiaşi individ care e autorul însuşi. „Avem aceeaşi etichetă a numelui, o continuitate a conştiinţei ; nu se produce nici o întrerupere a afirmaţiilor zilnice potrivit cărora eu sînt *eu.* Dar ce sînt eu, iată un lucru care s-a modificat întruna de-a lungul zilelor şi anilor, incît

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§* Isherwood, *An Approach to Dedanta,* Hollywood, 1963, p. 19.

********** Alan Wilde, op. cit., p. 103.

acum aproape tot ce rămîne constant e simpla conştiinţă că sînt conştient" ††††††††††††††††††.

Unii cred că *Vizita* ar fi putut prevesti întoarcerea la procedeele narative din anii ’30, cu atît mai mult cu cît îşi făceau din nou apariţia „Herr Issyvoo" ca narator, şi — îr.tr-o secţiune a romanului — Berlinul[1]; „precizia lui -«sînt un aparat de fotografiat»’ şi exactitatea tonului au revenit şi ele. Dar cea mai mare parte ' «infernurilor particulare»’ pe care Isherwood le explorează in multe romane din perioada postbelică nu au o semnificaţie universal-umană, iar excursiile in filosofia orientală... nu au puterea de a-1 convinge pe autor despre adevărurile morale susţinute în carte" ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ §§§§§§§§§§§§§§§§§§§ ********** ††††††††††††††††††.

Romanul din 1964, *Un om singur,* aprofundează contradicţiile dintre viziunea socială şi cea morală, inriurită de vedantism. Intr-o polemică tăioasă cu aceleaşi poncifuri pe care le combătuse şi altă dată (acum, insă, aflate in modul de viaţă american), Isherwood dezvăluie însingurarea individului intr-o lume obsedată de dobindirea valorilor materiale. „Dacă nu aş fi descoperit *Vedănta* — declara scriitorul in anul apariţiei cărţii — eu aş fi putut să fiu George, eroul acestui roman" [J]. Dar nu e clar ce diferenţă se poate face intre individul care-şi pierde identitatea pentru că i-o anulează o societate potrivnică sensurilor umane ale existenţei şi cel ce se contopeşte cu „entitatea lacurilor cuprinse de inundaţie şi unite cu oceanul care le conţine pe toate, trecutul, prezentul şi viitorul"

Personajele din *Intîlnire lingă rtu* (1967) reiau, în linii largi, trăsăturile portretistice ale unor protagonişti din romanele mai vechi ale lui Isherwood. Cei doi fraţi, Oliver şi Patrick, ilustrează două tipuri ale meditaţiei asupra propriei conştiinţe : cel dinţii intransigent şi solitar, purtind un

---

†††††††††††††††††††† Isherwood, *Down There on a Visit, New* York, 1962, p. 14.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ „Vizita" e cea din februarie 1952, la care scriitorul se referă in ediţia din 1954 a *Povestirilor din Berlin.*

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Gilbert Phelps, *The Novei Today,* în *The Pelican Cuide to English Literature,* VII, Harmondsworth, 1979, p. 492.

********** Cf. Alan Wilde, op. *cit.,* p. 127.

†††††††††††††††††††† Isherwood, *A Single Man, New* York, 1964, p. 184.

continuu dialog cu sine, celălalt exprimînd o permanentă nevoie de comunicare cu restul omenirii. Naraţiunea e construită nu după modelele romanului ar.glo-saxon, pe care Isherwood le urmasee pînă atunci, ci după ale celui european ; alternări de fragmente de jurnal şi de scrisori conduc spre concluzia, niciodată acceptată pînă acum, că orice comunicare umană devine imposibilă atîta vreme cit indivizii sînt, prin firea lucrurilor, atît de diferiţi între ei. Unica soluţie ar fi cufundarea în aceeaşi „unitate universală" a *Vedăntei.* In finalul cărţii, Oliver îşi cuprinde fratele într-o imbrătişare : „mi sa părea — relatează el — că mă aflam în afara mea însămi şi pri* veam spre noi şi spre Swami (Prabhavananda — n. n.) şi spre cei Ce ne priveau la rîndu-le, cu toţi participînd la acest joc. extraordinar" *.

Dar Isherwood rămîne, mai presus de orice, autorul romanelor despre Berlinul de la începutul anilor ’30. După stabilirea în Statele Unite, eînd numele său era atit de puţin cunoscut în noua lui tară, a dobîndit o celebritate care au avut-o puţini colegi de generaţie. Membru, din 1949, al Institutului Naţional de Arte şi Litere (care corespunde cu academiile din ţările europene), profesor onorific, după 1965, la Universitatea California din River- side, Isherwood este — aşa cum scria un cronicar care îi citise dramatizarea *Dialogurilor* lui Platon, semnată împreună cu Char- les Laughton — „mai presus decît orice, un european care trăieşte . cu intensitate drama sufletească a întregii lumi şi-i apără cu simplitate, fără emfază, valorile tradiţionale" ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§.

Si, fără îndoială, semnificaţiile cele mai profunde ale operei sale sînt cele pe care le relevă comentariile privitoare la destinul Europei, cuprinse în romanele scrise în anii '30. „Obiectivul aparatului de fotografiat" a surprins imaginile dramatice ale unei lumi aflate la o răspîntie unde avea de ales între acţiune şi pierzanie. Asemenea multor intelectuali europeni, Isherwood a înţeles că nu are dreptul să rămînă un simplu narator al tragediei. O va recunoaşte în autobiografia publicată în 1977, *Christopher şi ai lui.*

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Isherwood,’ *Meeting. by the River,* New York, 1967, p. 190.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Cf. John Lebmann, *The Ample Proposition,* Londra, 1966, p. 166.

Principiul fundamental al artei sale, cel pe care e clădită opera din anii '30, e definit clar într-o analiză a unei cărţi ce, simţea el, se înrudeşte cu propriile sale romane — *Fructele mîniei* a lui Steinbeck : „Romancierul de geniu dezvăluie adevărul general, înfăţişîndu-i împrejurările particulare. 11 dezvăluie, dar nu încearcă să-l transforme într-o simplă declaraţie ; pentru că de claraţia 'Circumscrie adevărul general şi îl preface într-un lucru mai puţin însemnat decît e el în realitate" **********.

Meritul lui Isherwood e de a nu fi diminuat înţelesul adevărului, pentru că l-a înfăţişat, în paginile ce urmează, cu o simplitate care îi păstrează întregul înţeles. „Aparatul de fotografiat" a ales unghiurile ce dau cea mai mare profunzime unui subiect care **e** însăşi isttria, aflată la una dintre cele mai tragice răspîntii ale sala,

DAN GRIGORESCU

********** Cf. James Fenton, *Prefaţă* la *Mr. Norris Changes Trains and Coodbye to Berlin by Christopher Isherwood,* Londra, 1985, p. X.

Domnul Norris schimbă trenul

(I9U)

Lui W. H. Auden

Capitolul unu

1 RIMA MEA impresie a fost că ochii străinului erau **de un** albastru neobişnuit de limpede. S-au încrucişat cu **ai mei** timp de cîteva secunde, privind în gol, fără doar şi **poate** speriaţi. Mirarea şi echivocul inocent din ei aproape că-mi aminteau de un incident pe care nu reuşeam să-l pla**sez în** timp ; un lucru petrecut cu multă vreme în urmă, prin clasa a patra de liceu. Erau ochii unui elev surprins chiar în momentul cînd e pe cale să încalce una din regulile şcolii. Nu era vorba că, după toate aparentele, l-aş fi dibuit eu ocupîndu-se cu altceva dccît cu gîndurile lui : poate îşi închipuia că i le puteam citi. In orice caz, părea că nu mă auzise şi nici nu mă văzuse travcrsînd compartimentul din colţul meu către colţul lui, căci a tresărit violent la auzul vocii mele ; într-adevăr, atît de violent încît reculul său nervos m-a izbit pe neaşteptate. Instinctiv, ni-am dat un pas înapoi.

Era exact ca şi cum ne-am fi lovit piept în piept pe stradă. Arătam încurcaţi amîndoi, gata să ne cerem scuze. Dornic să-l liniştesc, mi-am repetat întrebarea zîmbind :

— Vă rog să mă iertaţi, domnule, aveţi cumva un foc ? Nici acum nu a răspuns imediat. Părea cufundat într-un soi de calcul mintal rapid, în vreme ce degetele lui, active, dar într-un mod nervos, schiţau o suită de gesturi fîstîcite în jurul taliei. Cît despre semnificaţia ce voia să le-o dea, putea la fel de bine să înceapă să se dezbrace, să scoată un revolver sau pur şi simplu să se asigure că nu-i furasem banii. Apoi momentul de agitaţie a dispărut din privirea lui ca un norişor, lăsînd în urmă

doar cerul albastru. în 6fîrşit pricepuse ce doream de la el :

— Da, da. Aăă... desigur. Bineînţeles.

In timp ce vorbea, îşi atinse tîmpla stingă delicat cu vîrfurile degetelor, tuşi, apoi, brusc, surise. Avea mult farmec surîsul lui. Şi dezvelea cei mai urîţi dinţi pe care-mi fusese dat să-i văd vreodată. Semănau cu nişte stînci zdrobite.

— Desigur, a repetat. Cu plăcere.

Tot delicat, cu indexul şi policarul, a început să scotocească prin buzunarul vestei sale de la costumul gri, scump la aspect, extrăgînd din el o brichetă de aur. Mîinile îi erau albe, mici şi îngrijit manichiurate.

L-am servit cu ţigările mele.

— Aăă... mulţumesc. Mulţumesc.

— După dumneavoastră, domnule.

— Nu, nu. Vă rog.

Flacăra mică a brichetei a pîlpîit scurt între noi, la fel de perisabilă ca şi atmosfera creată de politeţea noastră exagerată. Cea mai uşoară suflare ar fi stins-o pe prima, după cum cel mai neatent gest sau cuvînt ar fi spulberat-o pe a doua. Ţigările noastre erau aprinse acum. Şedeam din nou fiecare pe locul lui. Străinul era încă bănuitor faţă de mine. Se mira dacă nu cumva mersese prea departe, dîn- du-se singur pe mîna vreunui pisălog sau hoţ. Sufletul său timid voia să bată în retragere. în ce mă privea, n-aveam nici o lectură la mine. Anticipam o călătorie în tăcere absolută, şapte sau opt ore de aici încolo. Eram hotărît să vorbesc.

— Ştiţi cumva la ce oră ajungem la frontieră ?

Rememorîndu-mi acum dialogul, întrebarea nu mi se pare a fi fost din cale-afară de nepotrivită. E drept că răspunsul nu mă interesa ; voiam doar să întreb ceva care să poată servi drept pretext pentru vorbă, dar care totodată să nu fie nici indiscret, dar nici impertinent. Efectul asupra străinului a fost remarcabil. Reuşisem, fără îndoială, să-i stîrnesc interesul. Mi-a aruncat o privire lungă, ciudată, iar trăsăturile sale parcă au devenit deodată ceva mai rigide. Era privirea unui jucător de pocher ce intuieşte brusc că adversarul lui are culoare şi că deci trebuie să fie atent. Mi-a răspuns în

cele din urmă, vorbind încet şi cu prudenţă :

— Mă tem că nu vă pot spune exact. Cam într-o oră. cred.

Privirea sa, rămasă în gol o clipă, s-a înnorat din nou. Părea sîcîit de un gînd neplăcut ca de o viespe ; a mişcat uşor capul pentru a-1 evita. Apoi, cu o neaşteptată iritare, **a** adăugat:

— Ah, frontierele astea... cumplită bătaie de cap.

Nu eram prea sigur cum să interpretez cuvintele lui. Mi-a trecut prin minte că poate era vreun internaţionalist mai moderat ; un membru al Uniunii pentru Liga Naţiunilor, de pildă. Am încercat să-1 stimulez :

— Ar trebui lichidate complet.

— Sînt absolut de acord cu dumneavoastră. Aşa ar trebui.

Căldura din glasul lui nu ascundea nici un echivoc. Avea un nas mare, turtit şi cărnos şi o bărbie ce părea că-i lunecase într-o parte. Semăna cu o armonică frîntă. Cînd vorbea, bărbia-i zvîcnea lateral şi o gropiţă adîncă şi despicată îi apărea în mod surprinzător pe partea stingă. Deasupra obrajilor, stacojii, trona o frunte sculptural de albă, aproape marmoreană. O meşă de păr gri închis terminată cam curios se întindea de-a latul frunţii compactă, deasă **şi** plină. Examinîndu-1 un moment, mi-am dat seama, cu maximum de interes, că omul meu purta perucă.

— Mai ales, am insistat eu profitînd de succesul deja cîştigat, aceste formalităţi birocratice ; controlul paşapoartelor şi aşa mai departe.

Dar nu. Nu procedasem bine. Am observat pe loc din expresia feţei lui că reuşisem să ating o coardă nouă şi neplăcută. Vorbeam limbi similare, dar totuşi deosebite. **De** data aceasta însă reacţia străinului n-a mai fost de neîncredere. M-a întrebat cu un aer deconcertant, în care se amestecau sinceritatea şi o nedisimulată curiozitate :

— Aţi avut vreodată necazuri la frontiera asta ?

Nu atît întrebarea mi s-a părut ciudată, cît tonul pe care a fost pusă. I-am zîmbit, ca să-mi maschez încurcătura.

— A, nu. Dimpotrivă chiar. Adesea nici nu se obosesc

să mai deschidă vreun bagaj. Cît despre paşaport, abia dacă se uită-n el.

— Mă bucur foarte mult de ce-mi spuneţi.

Trebuie să fi văzut pe faţa mea exact ce gîndeam, căci a adăugat grăbit :

— Poate vă pai- absurd, dar taro nu-mi place să fiu bătut la cap şi sîcîit.

— Desigur. Vă înţeleg.

Şi i-am zîmbit, căci tocmai ajunsesem la o explicaţie satisfăcătoare privind comportamentul său. Individul se ocupa cu o mică şi inocentă contrabandă particulară. Probabil vreo bucată de mătase pentru nevastă sau vreo cutie de trabucuri pentru un amic. Şi acum, bineînţeles, începea să-i fie frică. Arăta categoric destul de înstărit ca să poată plăti orice sumă ca taxă vamală. Bogătaşii uneori au plăceri ciudate.

— înseamnă că n-aţi mai trecut frontiera pe-aici ? mă simţeam eu acum generos, protector şi superior. Vroiam să-1 înveselesc, iar, dacă lucrurile chiar se încurcau, să-i sugerez o minciună plauzibilă, cu care să înduplece va-, meşul.

— în ultimii ani, nu. De obicei vin prin Belgia. Din mai multe motive. Da.

Arăta din nou absent ; a făcut o pauză, scărpinîndu-şi bărbia. Deodată ceva păru a-i trezi brusc conştiinţa prezenţei mele :

— Poate că, la stadiul la care am ajuns, ar fi momentul să mă prezint. Arthur Norris, rentier. Sau poate-i mai nimerit să spunem : cu mijloace independente ? — A chicotit nervos, apoi a exclamat cuprins de alarmă : Nu vă ridicaţi, vă rog.

Eram oricum prea departe de el pentru a ne strînge mîinile fără a ne mişca din loc. Am ajuns la un compromis înclinîndu-ne de pe scaun fiecare politicos din mijloc.

— Numele meu e William Bradshaw, am spus.

— Vai de mine, nu sînteţi cumva rudă cu familia Bradshaw din Suffolk ?

— Ba cred că sînt. Pînă la război am locuit la Ipswich.'

— O, serios ? Adevărat ? Cîndva am mers acolo şi am

stat la o doamnă Hope-Lucas. Avea o casă îneîntătoare lingă Matlock. înainte de căsătorie, ca domnişoară, se numea Bradshaw.

— Da, într-adevăr. Era sora bunicii mele, **Agnes. A** murit acum vreo şapte ani.

— Serios ? Vai, vai, vai. îmi pare foarte **rău de ce** aflu... Ei, bineînţeles, cînd am cunoscut-o eu, eram un tinerel, iar dumneaei o doamnă de vîrstă mijlocie. Asta sentîmpla, să nu uităm, prin 'nouăzeci şi opt.

In tot acest răstimp, eu îi studiam pe furiş peruca. Nu văzusem încă nici una atît de perfect făcută pînă atunci. La baza craniului, unde se împreuna cu părul lui, potrivirea era desăvîrşită. Numai cărarea o trăda pe dată, însă chiar şi ea arăta acceptabil, privită de la vreo doi-trei metri distanţă.

— Ehei, rosti domnul Norris. Şi să mai spună cineva că lumea asta nu-i mică !

— Dar pe mama cred că n-aţi cunoscut-o ? **Sau** pe un**chiul** meu, amiralul ?

Mă resemnasem de-acum să trec la vechiul joc de-a ru**dele.** Era plicticos, dar nu te solicita prea mult şi-I puteai continua ore în şir. întrevedeam deja un întreg lanţ de mutări simple în faţa mea — unchi, mătuşi, veri, fiecare cu căsătoriile şi averile, cu taxele de moştenire, ipotecile şi vînzările lor. Apoi treceam la şcoală şi la universitate, ne comparam impresiile despre mîncăruri, făceam schimb de anecdote despre profesori, despre meciuri celebre şi curse **de** neuitat între ambarcaţii. Ştiam exact ce ton să adopt.

Dar, spre surprinderea mea, domnul Norris nu părea amator să joace acest joc. Căci s-a grăbit să-mi spună :

— Mă tem că nu. Nu. De la război încoace am cam pierdut legătura cu prietenii mei din Anglia. Afacerile m-au purtat foarte mult prin străinătate.

Cuvîntul „străinătate" ne-a făcut pe amîndoi, fireşte, să privim afară pe fereastră. Olanda luneca prin raza noastră vizuală cu somnolenţa moale a visului ce urmează după un prînz bun : un peisaj mlăştinos şi calm întrerupt doar de un tramvai electric ce se deplasa de-a lungul zidului unui dig.

— Cunoaşteţi bine ţara asta ? l-am întrebat

De cînd observasem că poartă perucă, mă simţeam **cumva** incapabil să-i mai spun „domnule". Oricum, chiar dacă o purta ca să arate mai tînăr, ar fi fost lipsit şi **de** tact şi de eleganţă să insist în felul acesta asupra diferenţei de vîrstă dintre noi.

— Cunosc destul de bine Amsterdamul.

Şi domnul Norris îşi frecă bărbia cu o mişcare nervoasă, pe furiş. Avea un tic al lui şi, odată cu această mişcare, deschidea şi gura într-un fel de grimasă ca de mîrîială, dar fără urmă de ferocitate, asemeni unui leu bătrîn în cuşcă.

— Destul de bine, da.

— Mi-ar plăcea să mă duc la Amsterdam. Trebuie să fie un oraş tare liniştit şi paşnic.

— Ba dimpotrivă, pot să vă asigur că e unul din cele mai periculoase oraşe ale Europei.

— Serios ?

— Da. Deşi mă simt profund legat de Amsterdam, întotdeauna voi susţine că el are trei neajunsuri fatale. îh primul rînd, în multe locuinţe scările sînt atît de abrupte încît doar un alpinist de _ iofesie le-ar putea urca fără riscul de a face infarct, ori de a-şi frînge gîtul. în al doilea rînd, sînt bicicliştii. Au împînzit pur şi simplu oraşul şi s-ar părea că-şi fac un principiu de onoare din a merge pe străzi fără cea mai vagă preocupare pentru viaţa omenească. Şi, în al treilea rînd, canalele. Vara, ştiţi... e foarte neigienic. O, foarte neigienic. Nu vă pot descrie cît am suferit. Săptămîni la rînd n-a existat să scap de durerile în gît.

Pînă să ajungem la Bentheim, domnul Norris mi-a şi ţinut o prelegere despre dezavantajele majorităţii oraşelor mari din Europa. Am rămas uimit să constat cît de mult călătorise. A suferit de reumatism la Stockholm şi de curent la Kaunas ; la Riga s-a plictisit, la Varşovia a fost tratat cu o totală lipsă de respect, la Belgrad n-a reuşit să-şi găsească marca preferată de pastă de dinţi. La Roma l-au deranjat insectele, la Madrid cerşetorii, la Marsilia claxoanele de taxiuri. La Bucureşti a avut o experienţă extrem de neplăcută legată de un closet. Constantinopolul i s-a părut cam scump şi fără gust.

Singurele două oraşe pe care le accepta din toată inima erau Parisul şi Atena. în special Atena. Atena era căminul lui spiritual.

Intre timp, trenul se oprise. Nişte bărbaţi bondoci şi palizi, în uniforme albastre, se plimbau încolo şi încoace pe peron cu acel aer uşor sinistru de degajare ce domină mişcările funcţionarilor oficiali în gările de frontieră. Nu arătau prea diferiţi de paznicii unei închisori. Părea că nimeni dintre noi nu va fi lăsat să călătorească mai departe. La capătul îndepărtat al coridorului se auzi o voce : *„Deutsche Pass-Kontrolle“.*

— Cred că, spuse domnul Norris zîmbindu-mi cu amabilitate, una dintre cele mai plăcute amintiri pe care le am e cea a dimineţilor cînd începeam să mă plimb fără rost pe acele străduţe vechi şi stranii din spatele templului lui Tezeu.

Devenise extrem de nervos. Mina lui delicat de albă tot învîrtea întruna inelul cu sigiliu de pe degetul mic ; ochii săi albaştri şi neliniştiţi aruncau frecvent ocheade rapide spre coridor. Vocea îi suna fals ; stridentă, de o veselie forţat ştrengărească, semăna cu vocea unui personaj dintr-o comedie de salon dinainte de război. Vorbea atît de tare îneît precis că şi lumea din compartimentul vecin îl auzea.

— Dai, în modul cel mai neaşteptat, peste nişte colţişoare îneîntătoare. O coloană cc se ridică izolată în mijlocul unui morman de gunoaie...

— *Deutsche Pass-Kontrolle.* Paşapoartele dumneavoastră, vă rog.

Un funcţionar îşi făcuse apariţia în uşa compartimentului nostru. Vocea lui îl făcu pe domnul Norris să aibă o tresăltare uşoară, dar totuşi vizibilă. Dornic să-i dau timp să-şi revină, am întins grăbit paşaportul meu. întocmai cum mă aşteptasem, grănicerul abia dacă şi-a aruncat ochii pe el.

— Merg la Berlin, spuse domnul Norris întinzînd paşaportul său cu un zîmbet seducător, atît de seducător îneît părea puţin exagerat.

Grănicerul nu reacţionă. Mormăi doar o dată scurt şi răsfoi paginile cu vădit interes, apoi, ieşind cu paşaportul pe coridor, îl ţinu în dreptul luminii de la fereastră.

— E demn de reţinut, mi se adresă din nou pe un ton de conversaţie domnul Norris, că nicăieri în literatura clasică nu veţi găsi vreo referire la dealul Lycabettos.

Eram uimit să văd în ce hal ajunsese ; îşi răsucea nervos degetele, iar vocea abia dacă şi-o mai putea controla. Ii apăruseră chiar broboane de sudoare pe fruntea lui de alabastru. Dacă asta numea el „bătaie de cap“, dacă acestea erau agoniile prin care trecea de cîte ori încălca vreo dispoziţie legală, atunci nu era nici o minune că nervii îl făcuseră să chelească atît de prematur. Aruncă o privire fugară, încărcată de o suferinţă acută, spre coridor. Mai venise încă un grănicer şi acum examinau amîndoi paşaportul, cu spatele spre noi. Cu un efort eroic, domnul Norris reuşea să-şi păstreze tonul de pălăvrăgeală informativă.

— Din cîte ştim, se pare că era împînzit de lupi.

Acum paşaportul era la celălalt grănicer, care lăsa impresia că ar voi să-1 ia cu el. Colegul său consulta un carneţel negru lucios. Ridicîndu-şi privirile, acesta întrebă brusc :

— Domiciliaţi actualmente în Courbierestrasse 168?

Timp de o clipă am crezut că domnul Norris va leşina.

— Ăăă... da... Domiciliez...

Asemeni unei păsări faţă în faţă cu o cobră, ochii lui stăteau aţintiţi cu o fascinaţie dezarmată asupra interogatorului. îţi puteai lesne imagina că se aştepta să fie arestat pe loc. în schimb, nu s-a întîmplat decît atît, că grănicerul şi-a notat ceva în carneţel, a mormăit din nou un cuvînt scurt şi, răsucindu-se pe călcîie, s-a îndreptat spre compartimentul vecin. Al doilea grănicer îi înmînă domnului Norris paşaportul spunîndu-i :

— Mulţumesc, domnule, salută politicos şi-şi urmă colegul.

Domnul Norris se rezemă de bancheta din lemn tare cu un suspin adînc. Un moment păru incapabil să articuleze fie şi o singură vorbă. Scoţînd o batistă mare şi albă de mătase din buzunar, începu să-şi tamponeze fruntea, cu gesturi atente, pentru a nu-şi deranja peruca.

— Vreţi să fiţi atît de amabil să deschideţi puţin fereastra ? spuse într-un tîrziu cu vocea gîtuită. Aici parcă totul a devenit atît de înăbuşitor dintr-o dată.

M-am grăbit să-i îndeplinesc rugămintea.

— Să vă aduc ceva ? l-am întrebat. Un pahar cu apă ?

Făcu un gest moale din mînă că nu.

— Sînteţi drăguţ... Nu. îmi revin imediat. Inima mea nu mai e cum a fost. Oftă : încep să fiu prea bătrîn pentru poveştile astea. Şi atîta călătorit... îmi face foarte rău.

— Ştiţi, n-ar trebui să fiţi atît de emoţionat.

Simţeam nevoia, mai mult ca niciodată, să mă port protector cu el în acele clipe. Sentimentul de protecţie afectuoasă, pe carc-1 trezea atît de uşor şi de periculos în mine, avea să coloreze de aici încolo toată relaţia dintre noi.

— Vă lăsa ţi tulburat de nişte fleacuri.

— Vi se pare că ăsta a fost un fleac ?! exclamă el cu un protest patetic în glas.

— Bineînţeles. Era clar că totul se rezolva oricum în cîteva minute. Omul v-a confundat pur şi simplu cu cineva care probabil are acelaşi nume?

— Credeţi, serios ?

Avea o dorinţă absolut copilăroasă de a primi asigurări.

— Ce altă explicaţie ar putea fi ?

Insă domnul Norris nu părea prea convins. Spuse bănuitor :

— Ştiu eu... ăăă... nici una, cred.

— De altfel să ştiţi că se-ntîmplă frecvent. Omul cel mai nevinovat e confundat cu vreun hoţ celebru de bijuterii. 11 dezbracă şi-i fac percheziţie generală. închipuiţivă că păţeaţi una ca asta !

— Ei, nu ! chicoti domnul Norris. Pînă şi gîndul face să roşească mult prea modestul meu obraz.

Am izbucnit amîndoi în rîs. Mă bucuram că reuşisem să-1 binedispun atît de repede. însă ce avea să se întîmple oare, mă întrebam, cînd va veni vameşul ? Căci, dacă aveam dreptate în privinţa cadourilor ascunse în bagaj, acesta trebuia să fie adevăratul motiv al nervozităţii lui. Dacă doar acea mică neînţelegere cu paşaportul îl răscolise pînă în- tr-atît, apariţia vameşului cu siguranţă că îi va provoca un infarct. Mă întrebam dacă nu era mai bine să-l pun direct în gardă şi să mă ofer să-i ascund acele lucruri în valiza mea ; el însă

părea atît de fericit şi de inconştient de necazurile ce-l aşteptau încît n-am avut inima să-l tulbur.

Aici însă mă înşelam. Controlul vamal, cînd a sosit, i-a produs domnului Norris de-a dreptul plăcere. Acum n-a arătat nici cel mai mic semn de alarmă ; de altfel nu i s-a descoperit nimic pasibil de taxe vamale în bagaj. într-o germană fluentă a rîs şi a glumit cu vameşul despre o sticlă mare de parfum Cotty :

— A, da, e pentru uzul meu personal, vă asigur. Nu m-aş despărţi de ea pentru nimic în lume. Daţi-mi voie să vă picur un strop pe batistă. Miroase delicios de proaspăt.

In sfîrşit, formalităţile s-au încheiat. Cu un zăngănit de roţi, trenul se urni din loc, intrînd în Germania. Chelnerul de la vagonul-restaurant venea pe coridor, bătînd în micul lui gong.

— Şi-acum, dragă băiete, spuse domnul Norris, după toate aceste alarme şi digresiuni şi nepreţuitul dumitale sprijini moral, pentru care-ţi sînt mai recunoscător decît pot exprima prin vorbe, sper că-mi vei face onoarea de-a fi invitatul meu la masă.

I-am mulţumit, spunîndu-i că aş fi încîntat.

După ce ne-am văzut instalaţi confortabil în vagonul-restaurant domnul Norris a comandat cîte un coniac mic :

— Mi-am făcut o regulă generală din a nu bea între mese, dar uneori se pare că împrejurarea o cere totuşi.

Ni s-a servit supa. A gustat o lingură, apoi a chemat chelnerul şi i s-a adresat pe un ton de reproş blînd.

— Sînt sigur că veţi fi de acord cu mine că-i cam multă ceapă, spuse el cu îngrijorare. Vreţi să-mi faceţi un favor personal ? Aş dori să gustaţi şi dumneavoastră.

— Da, domnule, spuse chelnerul, care, fiind extrem de ocupat, îi luă farfuria din faţă cu o deferenţă vag insolentă.

Domnul Norris rămase mîhnit.

— Ai văzut ? N-a vrut să guste. N-a vrut să accepte că ceva nu e-n regulă. Vai de mine, ce încăpăţînaţi pot fi unii oameni !

Această mică dezamăgire în privinţa naturii umane fu însă, după cîteva clipe, uitată. începuse să studieze cu

mare atenţie lista de vinuri.

— Să. vedem... Să vedem... Ai fi dispus să încercăm un vin alb de Rin ? Ce zici ? Deşi e o loterie, ţi-atrag atenţia. In trenuri e bine să fii pregătit pentru tot ce-i mai rău. Eu zic totuşi să riscăm, da ?

Vinul a venit şi s-a dovedit excepţional. Domnul Norris nu mai băuse un vin de Rin atît de bun, după spusele sale, de la dejunul avut la ambasadorul suedez din Viena cu un an înainte. Şi mai erau şi rinichi, mîncarea lui preferată.

— Vai de mine, comentă el cu plăcere, constat că am o poftă de mîncare formidabilă... Dacă vrei să mănînci nişte rinichi preparaţi impecabil, du-te neapărat la Budapesta. Am avut de-a dreptul o revelaţie... Trebuie să recunoşti că şi ăştia sînt absolut delicioşi, cred că eşti de acord cu mine? Absolut delicioşi, fără glumă. La început mi s-a părut că simt pe limbă piperul ăla oribil roşu, dar nu era decît imaginaţia mea surexcitată. Chemă chelnerul : Vă rog să transmiteţi complimentele mele bucătarului şi să-i spuneţi că ţin să-l felicit pentru acest prînz excelent. Vă mulţumesc. Şi acum aduceţi-mi un trabuc.

Trabucele au fost aduse, mirosite, cîntărite între degetul mare şi arătător. în cele din urmă domnul Norris şi l-a ales pe cel mai mare de pe tavă.

— Cum, dragă băiete, dumneata nu fumezi aşa ceva? A, să ştii că ar trebui să te-obişnuieşti. Ehei, dar poate că ai alte vicii ?

Acum era în cea mai bună dispoziţie.

— Trebuie să recunosc că, pe măsură ce îmbătrînesc, ajung să preţuiesc micile conforturi ale acestei vieţi. Ca o regulă generală, îmi impun să călătoresc numai cu clasa întîi. Merită întotdeauna. Eşti tratat cu mult mai mult respect. Uite azi, de exemplu. Dacă n-aş fi fost într-un compartiment de clasa a treia, nici nu le-ar fi trecut prin gînd să mă sîcîie. O reacţie tipică pentru funcţionarul german. N-a spus cineva despre ei că sînt „o rasă de ofiţeri neîncorporaţi *“ 2* Ce bună definiţie ! Ce adevărată...

Domnul Norris îşi curăţi cu scobitoarea timp de cîteva minute dinţii într-o tăcere meditativă.

— Generaţia mea a fost învăţată să privească luxul din- tr-un punct de vedere estetic. De la război încoace, oamenii par să-şi fi pierdut acest simţ. Cel mai adesea sînt de-a dreptul grosieri. îşi savurează plăcerile în mod ordinar, nu ai impresia ? Uneori te simţi tu însuţi vinovat, cu atîta şomaj şi suferinţă în jurul tău. Situaţia la Berlin e foarte rea. O, foarte rea... după cum, fără îndoială, ştii. La scara mea redusă, eu fac tot ce pot ca să ajut, dar tot efortul meu e ca un strop în ocean.

Domnul Norris oftă şi-şi atinse buzele cu şervetul.

— Iar noi, aici, ne legănăm în poala luxului. Reformatorii sociali ne-ar condamna, fără îndoială. Cu toate acestea, dacă n-ar fi nimeni să folosească şi vagonul-restaurant, presupun că ne-am trezi şi cu angajaţii ăştia de-aici pe străzi... Vai de mine, vai de mine. Lucrurile sînt atît de complexe în ziua de azi.

Ne-am despărţit la gara de la Grădina Zoologică. Domnul Norris îmi ţinu îndelung mîna în mijlocul puhoiului de pasageri care veneau spre tren.

— *Auf Wiedersehen,* dragă băiete. *Auf Wiedersehen.* Nu vreau să spun „Cu bine“ pentru că sper că ne vom revedea cît de curînd. Toate micile neplăceri pe care le-am îndurat în această odioasă călătorie au fost răsplătite din plin de marea plăcere pe care am avut-o de a face cunoştinţă cu dumneata. Şi-acum te-ntreb dacă ai vrea să luăm ceaiul împreună la mine într-o zi din săptămîna asta ? Să zicem sîmbătă ? Uite cartea mea de vizită. Promite-mi, te rog, că ai să vii.

I-am promis.

Capitolul doi

APARTAMENTUL domnului Norris avea două uşi. Una lîngă alta. Amîndouă aveau vizoare rotunde în mijloc, minere lucioase şi plăcuţe de alamă pentru nume. Pe plăcuţa din stînga era gravat : *Arthur Norris. Privat.* Iar

pe cea din dreapta : *Arthur Norris. Export-Import.*

După un moment de ezitare, am apăsat pe butonul soneriei din stînga. Clopoţelul avea o sonoritate stridentă, care te speria ; trebuie să se fi auzit foarte bine în tot apartamentul. Şi, cu toate acestea, nici o mişcare. Nici un sunet nu răzbătea dinăuntru. Mă pregăteam să sun din nou cînd mi-am dat seama că un ochi mă urmăreşte prin vizorul uşii. Mă simţeam jenat şi nu ştiam dacă să mă uit şi eu la el pînă dispare, sau pur şi simplu să mă prefac că nu-1 observ. Am privit ostentativ la plafon, la podea, la ziduri ; apoi am aruncat o căutătură fugară să mă asigur dacă nu cumva dispăruse. Era tot acolo. Ofensat, m-am întors complet cu spatele spre uşă. A trecut aşa aproape un minut.

Cînd, în sfîrşit, m-am întors iar cu faţa, am făcut-o pentru că între timp se deschisese cealaltă uşă, cea **cu** Export-Import. în pragul ei stătea un tînăr.

— Domnul Norris e acasă ? l-am întrebat.

Tînărul mă tot măsura suspicios cu privirea. Avea nişte ochi apoşi de un galben deschis şi un obraz bubos de culoarea porridge-ului. Capul îi era imens şi rotund, înfipt stîngaci în vîrful unui corp mic şi durduliu. Purta un costum elegant de stradă şi pantofi de lac. Apariţia lui îmi displăcea profund.

— Aveţi stabilită o întîlnire ?

— Da.

Tonul meu era cît se poate de tăios.

Deodată figura tînărului se muie toată în zîmbete **onc**tuoase.

— A, domnul Bradshaw ? Un moment, vă rog.

Şi, spre uimirea mea, îmi închise uşa în nas, pentru **a** reapare, un moment mai tîrziu, la uşa din stînga, dîndu-se într-o parte, ca să pot intra. Purtarea lui părea cu atît **mai** ciudată cu cît. după cum am observat chiar în momentul intrării, jumătatea *Privată* a vestibulului era despărţită de cea *Exportatoare* numai printr-o perdea groasă ce atîrna la mijloc.

— Domnul Norris m-a rugat să vă spun că vine într-o clipă, îmi comunică tînărul cu cap mare, traversînd delicat covorul gros pe vîrfurile pantofilor săi de lac.

Vorbea foarte încet, de parcă s-ar fi temut să nu fie

auzit. Deschizînd uşa unui salon larg, îmi făcu în tăcere semn să iau loc pe un scaun şi dispăru.

Rămas singur, am privit în jurul meu, uşor derutat. Totul era de bun gust, mobila, covorul, combinaţia de culori. Dar, în mod ciudat, camera n-avea caracter. Semăna cu o cameră montată pe scenă sau în vitrina unui magazin de mobilă select ; avea un aer elegant, scump, discret. Mă aşteptasem ca interiorul domnului Norris să fie mult mai exotic ; ceva chinezesc i s-ar fi potrivit mai bine, cu dra- goni aurii şi roşii.

Tînărul lăsase uşa larg deschisă. De undeva de foarte aproape l-am auzit spunînd, probabil într-un telefon :

— Domnul a sosit, domnule.

Iar apoi, şi mai distinct, s-a făcut auzită vocea domnului Norris, care-i răspundea din spatele unei uşi aflate **pe** peretele opus al salonului :

— A, da ? Mulţumesc.

îmi venea să şi rid. Această comedioară era pe cît de inutilă pe atît de vag sinistră. După un moment domnul Norris apăru el însuşi în cameră, frecîndu-şi nervos una de alta mîinile manichiurate.

— Dragă băiete, dar ce onoare ! Sînt încîntat să te primesc la umbra umilului meu copac şi acoperiş !

Nu arată bine, m-am gîndit. Figura nu-i mai era la fel de rozăazi şi avea cearcăne adînci sub ochi. Se aşează o clipă-ntr-un fotoliu, dar se ridică de-ndată, ca şi cum n-ar fi avut stare. Probabil că purta o altă perucă, fiindcă marginile ei se vedeau acum de la o poştă.

— Vrei să-mi vezi apartamentul, bănuiesc ? mă întrebă el ducîndu-şi nervos la tîmple vîrfurile degetelor.

— Aş vrea, foarte mult.

Zîmbcam nedumerit, pentru că domnul Norris stătea vizibil ca pe ace. Cu o grabă aferată, mă luă de cot, dirijîndu-mă spre uşa de pe peretele opus, pe care tocmai îşi făcuse şi el apariţia.

— O luăm pe aici mai întîi, da.

Insă nici n-am apucat bine să mergem cîţiva paşi cînd am auzit izbucnind un schimb de replici brusc dinspre vestibul.

— Nu se poate. Imposibil, răsuna vocea tînărului care mă primise în apartament. Iar o altă voce, stranie, puter-

nică şi supărată, îi răspundea :

— E o minciună sfruntată ! Iţi spun eu că-i aici !

Domnul Norris încremeni atît de brusc de parcă ar fi fost nimerit de un glonţ.

— Vai de mine !, şuşoti el abia auzit. Vai de mine !

Cuprins de ezitare şi alarmă, stătea nemişcat în mijlocul camerei, cîntărind parcă în ce direcţie s-o ia. Mîna lui mă strîngea şi mai tare, fie pentru a-mi cere ajutorul, fie doar pentru a mă implora să nu vorbesc.

— Domnul Norris nu se întoarce pînă diseară tîrziu. Vocea tînărului nu mai era conciliantă acum, ci fermă. N-are nici un rost să aşteptaţi.

Părea să-şi fi schimbat poziţia, ajungînd afară şi barînd poate drumul către camera mare. în clipa următoare, uşa salonului se închidea uşor, cu un clinchet de cheie răsucită în broască. Fusesem încuiaţi înăuntru.

— E acolo ! strigă vocea stranie, puternică şi amenin-ţătoare.

A urmat o busculadă, încheiată cu o bufnitură puternică, de parcă tînărul ar fi fost îmbrîncit violent în uşă. Bufnitura îl stimulă pe domnul Norris la acţiune. Cu o singură mişcare, surprinzător de agilă, mă trase după el în camera de-alături. Am rămas amîndoi în pragul uşii, gata în orice clipă, să ne retragem şi mai afund. îl auzeam gîfîind din greu lîngă mine.

între timp, străinul zgîlţîia uşa salonului vrînd parcă s-o smulgă din ţîţîni.

— Escroc nenorocit ce eşti !, urla el cu un glas cumplit. Aşteaptă numai să pun eu mîna pe tine !

Totul era atît de neobişnuit îneît am uitat complet să. mă mai tem, deşi era de presupus că individul de dincolo de uşă era fie beat mort, fie dement. I-am aruncat o privire întrebătoare domnului Norris, care-mi şopti ca să mă liniştească :

— Pleacă el într-un minut, cred.

Ciudat era că, deşi speriat, nu părea deloc surprins de ceea ce se întîmplă. Iţi puteai închipui, judecind după tonul lui, că se referă la un fenomen natural neplăcut, dar care se repeta frecvent ; o furtună dezlănţuită, de exemplu. Ochii săi albaştri erau cuprinşi de o alertă

jenată, prudentă. Mîna lui se sprijinea pe clanţa uşii, gata s-o închidă energic în orice clipă.

însă domnul Norris avusese dreptate. Curînd străinul se plictisi să mai zgîlţîie uşa salonului. Cu o explozie de înjurături specific berlincze, vocea lui începu să se depărteze. Un moment mai tîrziu auzirăm uşa de la intrarea în apartament trîntindu-se cu o izbitură cutremurătoare.

Domnul Norris răsuflă o dată adine a uşurare.

— Ştiam eu că n-are cum să dureze mult, comentă el cu satisfacţie. Scoţînd absent un plic din buzunar, începu să-şi facă vînt cu el. Ce dezagreabil, murmură. Unii oameni par să nu aibă nici un fel de consideraţie... Dragă băiete, îmi cer sincer scuze pentru acest dezagrement. Absolut neprevăzut, te asigur.

— Nu-i nimic, am rîs eu. A fost foarte palpitant.

Domnul Norris păru mulţumit.

— Mă bucur din inimă că ai luat totul atît de uşor. Foarte rar găseşti oameni de vîrsta dumitale care să fie liberi de aceste ridicole prejudecăţi burgheze. Simt că dumneata şi eu avem multe în comun.

— Da, cred că avem, am spus eu, fără ca totuşi să-mi fie prea clar ce prejudecăţi i se păreau ridicole, sau cum se aplicau ele în cazul furiosului vizitator de adineauri.

— în cursul vieţii mele îndelungate şi nu lipsite de evenimente, pot spune cu mîna pe inimă că, în privinţa stupidităţii pure şi a obstrucţionismului, n-am întîlnit încă pe nimeni care să rivalizeze cu micul negustor berlinez. Nu mă refer acum, te rog să reţii, la marile firme. Ele sînt rezonabile întotdeauna : mai mult sau mai puţin...

Era evident înclinat spre confidenţe şi poate că mi-ar fi împărtăşit chiar o mulţime de informaţii interesante, dacă uşa de la salon nu s-ar fi descuiat şi în pragul ei n-ar fi apărut tînărul cu cap mare. Vederea lui a părut a întrerupe instantaneu şirul ideilor domnului Norris. Atitudinea sa a devenit pe loc defensivă, temătoare şi vagă, de parcă am fi fost prinşi amîndoi făcînd un lucru socialmente ridicol, ce nu putea fi depăşit decît printr-o complicată paradă de etichetă.

— Daţi-mi voie să fac prezentările : Herr Schmidt — domnul Bradshaw. Herr Schmidt e secretarul şi mîna mea dreaptă. Numai că, în acest caz, chicoti domnul Norris nervos, pot să vă asigur : dreapta ştie perfect ce face stînga.

Cu mici pufnituri nervoase pe nas, încercă să traducă gluma în germană. Herr Schmidt, care, în mod vizibil, n-o înţelegea, nici măcar nu-şi dădu osteneala să pară amuzat. îmi aruncă totuşi un zîmbet confidenţial, care mă invita să mă alătur lui în patronajul tolerant-dispreţuitor cc-1 afişa faţă dc încercările umoristice ale stăpînului său. N-am marşat. Schmidt începuse deja să nu-mi placă. A înţeles acest lucru şi, pe moment, am fost mulţumit că-şi dădea seama.

— Pot să vă vorbesc un minut între patru ochi ? îi spuse el domnului Norris pe un ton a cărui intenţie clară era să mă insulte.

Cravata, gulerul şi costumul de stradă îi stăteau la fel de impecabil ca înainte. Nu se vedea nici cel mai mic semn al maltratării violente căreia îi fusese de curînd victimă.

— Da. Aăă... da. Bineînţeles. Desigur. Tonul domnului Norris era arţăgos, dar moale. Mă scuzi, dragă băiete, un moment ? Nu-mi place să-mi las musafirii să-aştepte, dar această mică treabă e relativ urgentă.

Parcurse repede salonul şi dispăru pe o a treia uşă, urmat de Schmidt. Schmidt avea probabil să-T povestească detaliile încăierării. M-am gîndit şi la posibilitatea de a trage cu urechea, dar am hotărît că era prea riscant. Oricum aveam să aflu amănuntele într-o zi chiar de la domnul Norris, cînd voi ajunge să-1 cunosc mai bine. Domnul Norris nu lăsa deloc impresia că ar fi un om discret.

Am privit în jurul meu şi am constatat că încăperea unde stătusem în tot acest timp era un dormitor, nu mare, dar spaţiul disponibil era aproape în întregime ocupat de un pat dublu, un dulap de haine voluminos şi o masă complicată de toaletă avînd o oglindă cu aripi, în faţa căreia se înşirau sticle de parfum, loţiuni, dezinfectante, borcane de cremă de faţă, de alifii nutritive pentru piele, pudră şi unguente, într-o cantitate

demnă de rafturile unei drogherii. Am deschis pe furiş un sertar al toaletei. N-am găsit în el decît două rujuri de buze şi un creion dermatograf. înainte de a putea cerceta mai departe, am auzit deschi- zîndu-se uşa de la salon.

Domnul Norris reapăru dîndu-şi ifose.

— Şi acum, după acest regretabil interludiu, să ne continuăm turul ghidaţi de propria-ne persoană prin apartamentele regale. în faţa dumitale se află prea casta mea dormeză ; am comandat-o special la Londra. Paturile germane mi se pare întotdeauna că sînt caraghios de mici. E prevăzută cu cele mai bune arcuri spirale. După cum observi, sînt destul de conservator ca să rămîn fidel cearşafurilor şi cuverturilor englezeşti. Pilotele germane îmi dau coşmaruri îngrozitoare.

Vorbea rapid şi vrînd să pară foarte animat, dar am observat pe dată că discuţia cu secretarul lui îl deprimase. Mi s-a părut mai plin de tact să nu mă mai refer la vizita străinului. Domnul Norris voia, evident, şi el ca subiectul să fie dat uitării. Extrăgînd o cheie din buzunarul vestei, descuie şi deschise larg uşa dulapului de haine.

— întotdeauna mi-am făcut o regulă din a avea cîte un costum pentru fiecare zi din săptămînă. Poate ai să-mi spui că sînt frivol, dar ai fi surprins dacă ai afla ce mult a însemnat pentru mine, în momentele critice ale vieţii mele, să fiu îmbrăcat în absolută concordanţă cu starea mea de spirit. îţi dă atîta încredere, bănuiesc.

Din dormitor am trecut într-o sufragerie.

— Te rog admiră scaunele, spuse domnul Norris şi adăugă, destul de straniu, după cîte mi s-a părut atunci : îţi pot destăinui că această garnitură a fost evaluată **la** patru mii de mărci.

Din sufragerie un coridor ducea spre bucătărie, unde am fost prezentat unui tînăr cu o figură colţoasă, ocupat cu preparatul ceaiului.

— El este majordomul meu, Hermann. împreună cu un *boy* chinez, pe care l-am avut cu ani în urmă la Shanghai, împarte înalta distincţie de a fi cel mai bun bucătar pe care l-am angajat vreodată.

— Dar ce-aţi făcut la Shanghai ?

Domnul Norris părea absent.

— Ah ! Ce facem oare peste tot unde mergem ? Pescuiam în ape tulburi, dacă pot spune aşa. Da... Asta sentîmpla însă, te rog să reţii, în nouă sute trei. Azi lucrurile sînt foarte diferite, din cîte aud.

Ne-am întors în salon, urmaţi de Hermann cu tava.

— Ehei, constată domnul Norris luînd ceaşca în mînă, trăim în vremuri pline de evenimente amestecate ; mestecate şi amestecate.

Am zîmbit jenat. Doar mai tîrziu, cînd am ajuns să-1 cunosc mai bine, mi-am dat seama că aceste glume răsuflate (avea un întreg repertoriu) nu erau nici măcar desti- natc să stîrnească rîsul. Ele făceau pur şi simplu parte din anumite împrejurări ale rutinei zilnice. A nu plasa vreuna din ele era totuna cu a omite rostirea unei rugăciuni.

îndeplinindu-şi astfel ritualul, domnul Norris recăzu în tăcere. Probabil îl frămînta din nou amintirea zgomotosului vizitator. Ca de fiecare dată cînd mă lăsa în voia mea, am început să-i studiez peruca. Dar trebuie să mă fi uitat foarte puţin discret, căci îşi ridică ochii brusc şi surprinse direcţia privirilor mele. Mă sperie întrebîndu-mă simplu:

— Stă strîmb ?

Am roşit pînă în vîrful urechilor. Mă simţeam teribil de ruşinat.

— Numai un pic, poate.

Apoi am izbucnit în rîs. Rîdeam amîndoi. în acel moment îmi venea să-l îmbrăţişez. In sfîrşit, spusesem lucrurilor pe nume şi uşurarea noastră era atît de mare îneît ne simţeam ca doi oameni care tocmai îşi făcuseră o declaraţie de dragoste reciprocă.

— Ar trebui, cred, o idee mai la stingă, am spus eu întinzînd mîna să-1 ajut. îmi daţi voie...

Dai' se parc că sărisem peste cal.

— Dumnezeule, nu ! strigă domnul Norris trăgîndu-se înapoi cu o oroare involuntară. O clipă mai tîrziu însă îşi revenise şi acum zîmbea trist. Mă tem că acesta e unul din acele... ăăă... mistere ale toaletei care se săvîrşesc cel mai bine în intimitatea budoarului. Sînt nevoit să-mi cer scuze un moment.

— Asta parcă nu vine prea bine, continuă el întoreîndu-se, după cîteva minute, din dormitor. Nu am ţinut niciodată la ea. E numai a doua în ordinea preferinţelor mele.

— Dar cîte aveţi ?

— Trei în total.

Domnul Norris îşi examină unghiile cu un aer modest proprietarial.

— Şi cît vă ţine una ?

— îmi pare rău că trebuie să recunosc, dar foarte puţin timp. Sînt nevoit să fac rost de una nouă aproximativ la fiecare optsprezece luni şi sînt excesiv de scumpe.

— Cit, aproximativ ?

— Intre trei şi patru sute de mărci. îmi comunica informaţia cu toată seriozitatea. Omul care mi le face locuieşte la Koln şi sînt nevoit să mă duc eu însumi de fiecare dată pînă acolo, să mi le potrivească.

— Ce obositor trebuie să fie.

— Să ştii că este.

— Mai spuneţi-mi un lucru. Cum faceţi să nu cadă ?

— Are pe dos o mică fîşie cu clei. Şi domnul Norris îşi coborî puţin vocea, ca şi cum acesta ar fi fost cel mai mare secret din toate : Uite-aici.

— Şi e suficient ?

— Pentru uzul comun în viaţa cotidiană, da. Cu toate acestea nu pot să nu recunosc că au existat anumite împrejurări în destinul meu schimbător, împrejurări a căror amintire mă face să roşesc, cînd pot spune că am pierdut totul.

După ceai, domnul Norris îmi prezentă biroul lui, situat după uşa de pe celălalt perete al salonului.

— Am cîteva cărţi deosebit de valoroase aici, mă anunţă el. Cîteva cărţi deosebit de *amuzante.*

Intonaţia lui sublinie sfios cuvîntul. M-am lăsat în jos să pot distinge titlurile : *Fata cu biciul de aur, Camera de tortură a domnişoarei Smith, Prizonier într-o şcoală de fete, sau Jurnalul intim al lui Montague Dawson, flagelant.* Era prima privire ce-o aruncam în lumea gusturilor sexuale ale domnului Norris.

— într-o zi am să-ţi arăt şi cîteva din celelalte comori

ale colecţiei mele, adăugă cl şiret, cînd voi simţi că te cunosc destul de bine.

O luă înainte pătrunzînd intr-un mic oficiu. Aici, mi-am dat seama, trebuie să fi aşteptat musafirul cel nedorit, în momentul sosirii mele. Oficiul era straniu de gol. Un scaun, o masă, un fişet, iar, pe perete, o hartă mare a Germaniei. Schmidt nu se vedea nicăieri.

— Secretarul meu a ieşit puţin, îmi explică domnul Norris, plimbîndu-şi privirile stingherite pe ziduri cu oarecare silă, ca şi cum camera i-ar fi trezit asociaţii neplăcute. S-a dus cu maşina de scris la curăţat. Asta m-a chemat să-mi spună adineauri.

Minciuna lui era atît de fără sens încît m-am simţii de-a dreptul ofensat. Nu mă aşteptam să-mi facă mărturisiri, încă ; dar nu era nevoie să mă trateze **ca pe un** imbecil. M-am simţit absolvit de orice scrupul **ce** îl **mai** păstram în privinţa formulării unor întrebări directe şi l-am chestionat cu o curiozitate sinceră :

— Ce anume produse exportaţi şi importaţi ?

îmi receptă întrebarea cu mult calm. Zîmbetul său era prefăcut şi afabil.

— Dar oare ce *nu* am exportat eu, dragă băiete, **la** viaţa mea ? Cred că pot pretinde, pe bună dreptate, că am exportat tot ce este... ăăă... exportabil.

Trase unul din sertarele fişetului cu gestul caracteristic al unui agent imobiliar.

— Ultimul răcnet, vezi ?

Sertarul era complet gol.

— Spuneţi-mi unul din lucrurile pe care le exportaţi, **am** insistat eu zîmbind.

Domnul Norris păru a medita.

— Ceasuri, zise el într-un tîrziu.

— Şi unde le exportaţi ?

îşi frecă bărbia cu o mişcare nervoasă. De această dată sîcîiala mea îşi atinsese scopul. Era iritat şi uşor jignit.

— Serios, dragă băiete, dacă vrei să pătrunzi acum intr-o mulţime de explicaţii tehnice, trebuie să-1 întrebi pe secretarul meu. Eu n-am timp să mă ocup de ele. Toate detaliile mai... ăăă... sordide le las pe mîna lui. Da.

Capitolul trei

LA CÎTEVA zile după Crăciun l-am sunat pe Arthur (de-acum ne spuneam unul altuia pe numele de botez) şi i-am sugerat să petrecem împreună revelionul.

— Dragul meu William, aş fi încîntat, desigur. Extrem de încîntat.. Nici nu-mi pot imagina o companie mai plăcută şi mai fastă în care să pot sărbători naşterea acestui Nou An de-un rău augur cu totul particular. Te-aş invita să luăm cina împreună, dar din nefericire am fi-**xată** deja o întîlnire cu cineva. Şi unde propui să ne-ntîlnim ?

— Ce părere ai avea de „Troika ? ‘

— Foarte bine, dragă băiete. Mă las cu totul în grija **ta. Mă** tem doar să nu arăt cam deplasat între atîţia **oameni tineri. Un** bătrîn cu barbă albă şi cu un picior în **groapă...** Cineva să spună : „Nu, nu !’†††††††††††††††††††† Dar nu spune nimeni. **Ce** crudă-i Tinereţea. Nu-i nimic. Aşa e Viaţa...

Cînd apuca să-ţi telefoneze Arthur, era foarte greu **să-1** opreşti din vorbit. Adesea lăsam receptorul **pe** masă timp de cîteva minute ştiind că, atunci cînd îl **voi duce din** nou la ureche, vocea lui va turui de la celălalt capăt la fel **de repede** ca întotdeauna. Astăzi însă aveam un elev care mă aştepta la o lecţie de engleză şi a trebuit să-1 întrerup.

— Foarte bine. Atunci la „Troika[1]. La unsprezece.

— îmi convine de minune. între timp am să fiu atent **ce** mănînc, am să mă culc devreme şi în general am să mă pregătesc pentru o seară cu Wein, *Weib und Gesang *.* Mai ales *Wein.* Da. Dumnezeu să-ţi ajute, dragă băiete. La» **revedere.**

In seara de ajun am mîncat acasă cu proprietăreasa mea şi cu ceilalţi chiriaşi. Cred că eram deja beat cînd **am** ajuns la „Troika“, pentru că îmi amintesc ce şoc am avut cînd m-am uitat în oglinda de la garderobă, ca să constat că purtam un nas de carton. Localul era ticsit de

---

†††††††††††††††††††† Vin, femei şi cîntece (germ).

lume. îţi venea greu să spui cine dansa şi cine stătea **doar** în picioare. După ce am bîjbîit o vreme, am dat **peste** Arthur într-un colţ. Şedea la o masă cu un alt domn, destul de tînăr, care purta monoclu şi avea un păr lucios de culoare închisă.

— A, bine că ai venit, William. începusem să ne temem că ne-ai trădat. Pot să-i prezint unul altuia pe doi din cei mai nepreţuiţi prieteni pe care-i am ? Domnul Bradshaw — baronul von Pregnitz.

Baronul, care era lunecos ca un peşte şi arăta suav, înclină scurt capul După care, aplecîndu-se către mine, ca un cod înotând prin apă, întrebă :

— Iertaţi-mă. Cunoaşteţi Napoli ?

— Nu. N-am fost niciodată.

— Atunci vă cor scuze. îmi pare rău. Am avut senzaţia că ne-am mai întîlnit cîndva.

— S-ar putea, i-am răspuns politicos, mirîndu-mă în sinea mea cum de reuşea să zîmbească fără să-i scape monoclul. N-avea nici ramă, nici şnur şi părea înşurubat în figura lui roz şi bine bărbierită cu ajutorul unei oribile operaţii chirurgicale.

— Poate aţi fost atunci la Juan-les-Pins anul trecut ?

— Nu, din păcate n-am fost.

— Da, înţeleg. Zîmbi cu un regret amabil. în acest caz, trebuie să vă cer iertare.

— N-aveţi de ce, am spus.

Şi am rîs amîndoi din toată inima. Arthur, vizibil mulţumit că produceam o impresie bună asupra baronului, rîdea şi el. Am dat peste cap un pahar de şampanie. O orchestră formată din trei oameni cînta : *Griiss' mir mein Hawai, ich bleib Dir treu, ich hab' Dich geme* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡. Dansatorii, încolăciţi frigid unii de alţii, se legănau în ritmuri •parţial paralitice sub o imensă umbrelă de soare suspendată de tavan şi care oscila uşor prin fumul de ţigară şi aerul cald ce se ridica.

— Nu vi se pare puţin cam înăbuşitor aici ? întrebă Arthur grijuliu.

în vitrine erau sticle umplute cu lichide colorate şi

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Salută Hawai-ul din partea mea, eu îţi rămîn fidel, te iubesc, (ţenn.)

puternic iluminate pe dedesubt : fucsină, smarald, chinovar. Păreau că ele luminează tot localul. Fumul de ţigară mă făcea să mă usture ochii, pînă ce lacrimile începură să-mi curgă pe faţă. Muzica se tot stingea în depărtări, pentru a izbucni apoi înspăimîntător de tare. Miam trecut mina peste perdelele negre şi lucioase de muşama de la nişa din spatele scaunului meu. în mod destul de straniu, erau foarte reci. Lămpile semănau cu nişte clopote de vaci alpine. Şi mai era o maimuţă albă şi flocoasă căţărată deasupra barului. Peste o clipă, cînd voi fi băut exact cantitatea necesară de şampanie, voi avea o viziune. Am luat o sorbitură. Şi, cu extremă claritate, fără patimă sau maliţie, mi-am dat seama atunci ce-n- seamnă de fapt Viaţa. Era ceva, mi-aduc aminte, parcă în legătură cu o umbrelă de soare ce se tot învîrte. Da, mi-am şoptit în sinea mea, lasă-i să danseze. Uite-i că dansau. Mă bucuram.

— Să ştiţi că-mi place localul ăsta. Extraordinar de mult, i-am spus baronului cu entuziasm. N-a părut surprins.

Arthur încercă să-şi mascheze solemn o rîgîială.

— Dragă Arthur, nu fi atît de trist. Eşti obosit ?

— Nu, nu-s obosit, William. Numai puţin contemplativ, poate. O ocazie ca asta nu este nici ea lipsită de aspectul ei solemn. Voi, tinerii, aveţi tot dreptul să vă distraţi. Nu vă condamn nici o clipită. Alţii rămîn cu amintirile lor.

— Amintirile sînt lucrul cel mai de preţ pe care-i avem, spuse baronul cu deplin asentiment.

Pe măsură ce ameţeala sporea, chipul său părea să se dezintegreze lent. O zonă rigidă de paralizie se forma în jurul monoclului. Monoclul îi ţinea figura la un loc. 11 prindea disperat cu muşchii faciali, arcuindu-şi mult sprinceana respectivă, colţurile gurii îi cădeau uşor, broboane minuscule de transpiraţie apăreau de-a lungul cărării ce despărţea în două părul său închis, rar şi moale ca satinul. Prinzîndu-mi privirea, înotă către mine, ieşind la suprafaţa elementului ce părea că ne separă.

— Iertaţi-mă, vă rog. Pot să vă pun o întrebare ?

— Bineînţeles.

— Aţi citit Winnie *the Pooh* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ de A. A. Milne ?

— Da, am citit.

— Şi spuneţi-mi, vă rog, cum v-a plăcut ?

— Foarte mult chiar.

— Atunci mă bucur sincer. Da, şi mie mi-a plăcut. Foarte mult.

Deodată ne-am trezit cu toţii în picioare. Ce se-ntîmplase ? Era miezul nopţii. Am ciocnit paharele.

— La mai mare, spuse baronul cu aerul unuia care plasează un citat foarte nimerit.

— Daţi-mi voie, rosti Arthur, să vă urez amîndurora multe succese şi fericire în o mie nouă sute treizeci şi unu. Multe succese...

Vocea i se stinse jenată. îşi pipăi nervos marginea perucii. Dinspre orchestră izbucni o explozie asurzitoare. întocmai ca o maşină care, încet şi laborios, a reuşit să-şi croiască drum pînă în vîrful muntelui, am plonjat **cu** capul înainte la vale în Noul An.

Evenimentele următoarelor două ore îmi sînt întrucitva confuze. Am intrat într-un mic bar, din care nu-mi amintesc decît fişiile de hîrtie unduitoare ale unui mănunchi de serpentine de un roşu aprins, foarte frumoase, plutind prin aer ca nişte alge în curentul stîrnit de un ventilator electric. Am rătăcit pe străzi, prin mulţimea de fete care ne suflau cu limbi lungi de hîrtie în faţă. Am mîncat omletă cu şuncă la restaurantul de lux de la **gara** Friedrichstrasse. Arthur se făcuse nevăzut. Baronul era destul de misterios şi ironic în legătură cu dispariţia **lui,** deşi nu înţelegeam de ce. **M-a** rugat să-i spun Kuno şi **mi-a** explicat ce mult admira el caracterul aristocraţiei engleze. Eram numai noi doi într-un taxi. Mi-a povestit despre **un** prieten al său, fost elev la Eton. Acesta fusese plecat doi ani în India. A doua zi după întoarcere îl întîlnise **pe** Bond Street pe cel mai vechi coleg al său de şcoală. Deşi nu se văzuseră de-atîta vreme, colegul de şcoală nu **i-a** spus decît : „Salut. Mă tem că nu putem sta de vorbă acum. Trebuie să merg cu mama la

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ *Ursuleţul Winnie,* cunoscută carte pentru copii a scriitorului englez A. A. Milne, apărută în 1929.

cumpărături".

— Şi mi se pare atît de minuat lucrul acesta, conchise baronul. Adică stăpînirea de sine a dumneavoastră, a englezilor, înţelegeţi.

Taxiul traversă cîteva poduri şi trecu pe lîngă o uzină de gaz. Baronul mă strînse de mînă şi-mi ţinu un lung speech despre cît de minunat e să fii tînăr. Devenise destul de confuz şi engleza lui se deteriora cu rapiditate.

— înţelegeţi, vă rog să mă iertaţi, dar v-am urmărit reacţiile toată seara. Sper că nu v-aţi supărat.

între timp mi-am găsit nasul de carton în buzunar şi **mi** l-am pus. Era puţin mototolit. Baronul păru impresionat.

— Acest lucru este de asemeni foarte interesant pentru mine, înţelegeţi ?

Curînd a trebuit să opresc taxiul sub un felinar, să vărs. Mergeam pe o stradă mărginită de un zid întunecat şi înalt. Pe deasupra zidului am zărit deodată imaginea unei cruci ornamentale.

— Dumnezeule mare, am exclamat. Mă duci la cimitir ?

Baronul nu făcu decît să zîmbească. Ne opriserăm, căci ajunseserăm, după toate aparenţele, în cotlonul cQ bezna cea mai adîncă. M-am împiedicat de ceva şi baronul m-a apucat prevenitor de braţ. Lăsa impresia că mai fusese acolo înainte. Am trecut pe sub o arcadă şi am ajuns într-o curte. Se vedea lumină de la mai multe ferestre şi se auzeau frînturi de muzică de gramofon cu rîsete. O siluetă formată doar din cap şi umeri se aplecă pe una din ferestre şi strigă : *„Prosit Neujahr !“* **********, după care scuipă gros. Scuipatul aterizâ cu un plescăit uşor pe o piatră de pavaj chiar lîngă piciorul meu. Alte capete apăreau pe la alte ferestre.

— Paul, tu eşti, porcule ? strigă cineva.

— Frontul Roşu ! †††††††††††††††††† urlă o voce, urmată de

********** La mulţi ani ! (germ.)

††††††††††††††††††††*♦ Prescurtare a denumirii organizaţiei *Roter Frontkämpfer-* bund (Liga Roşie a Combatanţilor de pe Front), care, în perioada anterioară venirii la putere a naziştilor în Germania, reunise formaţiunile paramilitare de luptă ale partidelor marxiste (comunist şi sccial-democrat).

un fleoşcăit sonor. De data aceasta, cred, se golise o halbă de bere.

Aici intervine una din perioadele mele de anestezie din cursul acelei seri. Cum m-a cărat baronul pînă sus, nu ştiu. Nu am simţit nimic. Eram într-o cameră plină de oameni care dansau, ţipau, cîntau, beau, ne strîngeau mîinile şi ne băteau pe spate. Din tavan atîrna o imensă lampă de gaz, transformată ca să poată ilumina electric, năpădită acum cu spirale de hîrtie. Privirea mea se rostogolea prin cameră, oprindu-se asupra obiectelor mai mari sau mai mici — un bol de cruşon în care plutea o cutie goală de chibrituri, o mărgea desprinsă dintr-un colier, un bust al lui Bismarck pe un bufet gotic — reţinîndu-le o clipă şi apoi scăpîndu-le iar în haosul policrom general. Aşa am surprins o scurtă imagine cu totul neaşteptată a capului lui Arthur, avînd gura deschisă şi peruca grămădită peste ochiul sting. M-am împiedicat încercînd să-i disting şi corpul şi m-am prăbuşit confortabil pe o canapea, cu braţele în jurul mijlocului unei fete. Obrazul mi-era îngropat între nişte perne îmbrăcate în dantelă şi mirosind a praf. Zgomotul petrecerii se spărgea deasupra mea în valuri, ca o mare. Era ciudat de liniştitor.

— Să nu adormi, iubitule, spuse fata ce o cuprinsesem cu braţele.

— Nu, bineînţeles că nu, i-am răspuns şi m-am îndreptat în capul oaselor, netezindu-mi părul. Deodată m-am simţit absolut lucid.

Vizavi de mine, într-un fotoliu mare, şedea însuşi Arthur, finind pe genunchi o fată zvcltă, brunetă şi bosumflată. îşi scosese haina şi vesta şi arăta acum profund domestic. Purta bretele strident vărgate. Mînecile cămăşii îi erau trase-n sus şi fixate cu ajutorul unor benzi elastice. Afară de puţin păr la baza craniului, era complet chel.

— Ce naiba ai făcut cu ea ? am exclamat. O să răceşti.

— Ideea nu-mi aparţine, William, ci-i mai degrabă un modest prinos, nu crezi ?, adus Cancelarului de Fier. ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Poreclă dată lui Otto von Bismarck,

Părea într-o dispoziţie mult mai bună decît la începutul serii şi, în mod destul de straniu, nu arăta deloc băut. Avea un cap deosebit de masiv. Ridicîndu-mi privirile, i-am zărit peruca urcată în vîrful căştii lui Bismarck. Era prea mare pentru el.

Întorcîndu-mă, l-am găsit pe baron şezînd lîngă mine, pe canapea.

— Salut, Kuno, i-am spus. Tu cum ai ajuns aici ?

Nu mi-a răspuns, ci a zîmbit cu zîmbctul său larg şi rigid, căscîndu-şi întruna arcada. Părea pe punctul de a se prăbuşi. încă o clipă şi-i va cădea monoclul.

Gramofonul izbucni într-o muzică ce semăna cu un nechezat puternic. Majoritatea lumii din cameră începu să danseze. Erau aproape toţi tineri. Băieţii în cămăşi : felele cu copcile de la rochii desfăcute. Atmosfera din cameră ora plină de praf, do transpiraţie şi de parfum prost. O femeie enormă îşi făcu loc cu coatele prin mulţime, ducînd în fiecare mînă cile un pahar de vin. Purta o bluză de mătase roz şi o fustă albă plisată foarte scurtă : picioarele ii erau strînse într-o pereche de pantofi absurd de mici, cu tocuri uriaşe, din care se revărsau perniţe umflate de carne îmbrăcată în ciorapi de mătase. Avea obrajii de un roz ca de ceară şi părul vopsit auriu-sclipitor, astfel încît se asorta cu luciul jumătăţii de duzină de brăţări ce le purta pe braţele ei pudrate. Era tot atît de ciudată şi de sinistră ca o păpuşă în mărime naturală. Şi, tot ca şi o păpuşă, avea ochi albaştri de porţelan, cu o privire fixă care nu rîdea, cu toate că buzele îi stăteau întredeschise a zîmbet, dezvăluind mai mulţi dinţi de aur.

— Ea e Olga, amfitrioana noastră, îmi explică Arthur.

— Bună, iubitule ! îmi întinse Olga un pahar. Apoi îl ciupi pe Arthur de obraz : Ei, turturelul meu ?

Gestul era atît de forţat încît îmi evoca relaţia dintre veterinar şi cal. Arthur chicoti :

— Cu greu ar putea cineva pretinde că epitetul c nimerit, nu ? Auzi : turturel ! Tu ce spui de asta, Anni ? i se adresă el fetei brunete de pe genunchii lui. Eşti foarte tăcută, de ce ? Nu străluceşti în seara asta. Sau poate

---

primul cancelar al Germanici (1871—1890).

prezenţa acestui tînăr atît de atrăgător de vizavi îţi distrage gîndurile ? William, cred că ai făcut o cucerire. Aşa cred, serios.

Anni zîmbi, un zîmbet de prostituată, vag şi stăpîn pe sine. Apoi îşi scărpină coapsa căscînd. Purta o jachetă scurtă, neagră, elegant croită şi o fustă tot neagră. în picioare avea o pereche de cizme lungi negre, cu şireturi încheiate pînă la genunchi şi cu un model auriu ciudat la capătul de sus. Aceste cizme dădeau întregii ei toalete efectul unui gen de uniformă.

— A, văd că admiri cizmele lui Anni, spuse Arthur cu satisfacţie. Ar trebui să-i vezi şi cealaltă pereche. Sînt din piele roşie, cu tocuri negre. Chiar eu i le-am comandat. Dar Anni nu vrea să le poarte pe stradă, fiindcă spune că arată prea ostentative. Doar uneori, dacă se simte peste măsură de *energică,* şi le pune cînd vine să mă vadă.

între timp, mai multe fete şi băieţi se opriseră din dans. Şedeau în jurul nostru, ţinîndu-se de braţ şi fixînd din priviri, cu interesul naiv al unor sălbatici, gura lui Arthur, ca şi cum s-ar fi aşteptat să vadă cuvintele ieşindu-i efectiv din gît. Unul dintre băieţi începu să rîdă.

— *Oh yes,* se maimuţări el. *I spik you Englisch, no ? **

Mîna lui Arthur se plimba distrată pe coapsa lui Anni. Aceasta se ridică şi i-o plesni fulgerător, cu răutatea impersonală a unei pisici.

— Vai de mine, mă tem că eşti într-o dispoziţie foarte *crudă* în astă seară ! Şi am să primesc, văd, o *corecţie* din cauza asta. Să ştii că Anni e o tînără excesiv de *severă.* Arthur rîse tare şi echivoc, după care continuă pe un ton de conversaţie, în englezeşte. N-ai impresia că are o faţă de o frumuseţe desăvîrşită ? Aproape perfectă, în felul ei. Ca o madonă de Rafael. Zilele trecute i-am făcut şi o epigramă. Spuneam că frumuseţea ei e pe măsura *păcatului.* Sper că am fost original ? Nu-i aşa ? Te rog să rîzi.

— Mi se pare foarte reuşită.

— E pe măsura *păcatului.* îmi pare bine că-ţi place. Primul meu gînd a fost : neapărat să i-o spun lui William. Tu, efectiv, mă inspiri, să ştii. Mă faci să fiu seînteietor. întotdeauna spun că nu-mi doresc decît trei feluri de oa-

meni să-mi fie prieteni, foarte bogaţi, foarte spirituali şi foarte frumoşi. Tu, dragul meu William, faci parte din cea de-a doua categorie.

Nu-mi era greu să ghicesc din ce categorie făcea parte baronul von Pregnitz şi am privit în jurul meu să văd dacă auzise şi el. însă baronul avea o altă ocupaţie. Stătea aplecat peste capătul canapelei, ţinut strîns de un tî- năr viguros în maieu de boxer, care-i turna cu forţa pe gît o halbă de bere. Baronul protesta moale ; berea curgea pe hainele lui.

Am devenit conştient de faptul că-mi ţineam braţul în jurul taliei unei fete. Poate fusese tot timpul acolo. Acum se ghemuia în mine, în timp ce, de partea cealaltă, un băiat încerca, foarte nepriceput, să mă buzunărească. Am deschis gura să protestez, dar tot eu m-am răzgîndit. Ce rost avea să fac o scenă la sfîrşitul unei seri atît de plăcute ? Lasă-1 să-mi ia toţi banii liniştit. N-aveam mai mult de maximum trei mărci. Şi baronul oricum va plăti pentru tot. în acel moment i-am văzut faţa cu o minuţie aproape microscopică. Făcuse, după cum îmi dădeam pentru prima oară seama, tratament cu raze artificiale de

* Sensul aproximativ, într-o engleză stricată : O, da. Eu vorbesc în engleză cu tine, nu T

soare. Pielea din jurul nasului tocmai începea să i se cojească. Vai, ce frumos era ! Am ridicat paharul închinîr.d spre el. Ochiul său de peşte sclipi slab peste braţul boxerului şi cu capul schiţă o uşoară mişcare. Nu putea vorbi. Cind am privit în jurul meu, Arthur şi Anni nu mai erau.

Animat de o vagă intenţie de a porni în căutarea lor, m-am ridicat, clătinîndu-mă, în picioare, doar pentru a mă trezi prins în dansul care începuse din nou cu o vigoare înnoită. Am fost apucat de mijloc, de gît, sărutat, luat în braţe, gîdilat, dezbrăcat pe jumătate ; dansam cu fete, cu băieţi, cu cîte doi sau trei parteneri deodată. Au trecut probabil cinci sau zece minute înainte să pot ajunge la uşa de la capătul îndepărtat al camerei. Dincolo de ea era un coridor cufundat în beznă, la capătul căruia se zărea o fîşie de lumină. Pe coridor erau atîtea mobile îngrămădite încît nu te puteai strecura decît cu mare greutate printre ele. Cînd am ajuns, după

multe chinuri, pe la jumătatea distanţei, am auzit dinspre camera luminată un strigăt agonizant :

— *Nein, nein !* Fie-ţi milă ! Vai de mine 1 *Hilfe .' Hilfe !* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Nu încăpea nici un dubiu în privinţa vocii. îl duseseră acolo pe Arthur şi-acum îl jefuiau şi îl bateau. Trebuia să-mi dau seama de la început. Eram nişte proşti amîndoi că pusesem piciorul într-un asemenea loc. Numai eu eram de vină. Alcoolul mă făcea viteaz. Vîslind mai departe spre uşă, am deschis-o larg de perete.

Prima persoană pe care am văzut-o a fost Anni, care stătea în mijlocul camerei. La picioarele ei, pe jos, ghemuit, era Arthur. îşi mai scosese încă din veşminte şi acum era îmbrăcat sumar, însă perfect decent, într-o garnitură de lenjerie corporală din mătase mov, o centură de cauciuc şi şosete. Intr-o mînă ţinea o perie, iar în cealaltă o cîrpă galbena de pantofi. în spatele lui se înălţa masivă Olga, tot agitînd un bici de piele gros.

— Ce, porcule, asta se cheamă curat la tine ? _ştriga ea cu o voce sinistră. Te poftesc să le mai faci o dată ca lumea, şi'imediat! Iar, dacă mai găsesc un singur strop de murdărie pe ele, te ard de nu mai poţi şedea o săptămînă întreagă pe scaun !

Şi, în timp ce vorbea, îi trase o lovitură zdravănă lui Arthur peste fese. Acesta scoase un scheunat de durere şi de plăcere în acelaşi timp şi începu să lustruiască cizmele lui Anni cuprins de o grabă febrilă.

— Fie-ţi milă ! Fie-ţi milă ! Vocea lui Arthur era stridentă şi voioasă ca a unui copil care se preface. — încetează ! Mă omori !

— Nu, moartea-i mult prea bună pentru tine, îl repezi Olga administrîndu-i încă o lovitură. Eu te jupoi de viu !

— Oh ! Oh ! încetează ! Fie-ţi milă ! Oh !

Făceau atîta zgomot încît n-au auzit cînd am izbit de perete uşa. Acum în fine m-au observat. Prezenţa mea însă nu părea cîtuşi de puţin să-i stînjenească. Dimpotrivă chiar, părea să condimenteze şi mai tare plăcerea lui Arthur.

— Vai de mine ! Scapă-mă, William ! Cum, nu vrei ?

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Ajutor ! Ajutor! (germ.).

Eşti la fel de nemilos ca toţi ceilalţi. Anni, iubirea mea ! Olga ! Uită-te la ea cum mă chinuie. Dumnezeu ştie ce mai sînt în stare să mă pună să fac peste un minut !

— Vino şi tu încoa', iubitule, strigă Olga cu jovialitatea unei tigroaice. Ca să-ţi arăt eu ţie ! îndată urmează şi rîn- dul tău. Şi te fac eu să plîngi după mama !

Plesni în glumă cu biciul în direcţia mea, ceea ce mă goni într-o retragere disperată pe coridor, urmărit de strigătele pline de extaz şi suferinţă ale lui Arthur.

Cîteva ore mai tîrziu m-am trezit din somn încolăcit jos, pe podea, cu faţa vîrîtă în piciorul canapelei. Aveam un cap cît o baniţă şi toate oasele mă dureau. Petrecerea se terminase. Vreo jumătate de duzină de persoane zăceau fără simţire prin camera răvăşită, răşchirate în poziţii extrem de incomode. Lumina zilei se furişa printre şipcile storurilor veneţiene.

După ce m-am asigurat că nici Arthur, nici baronul nu erau printre cei căzuţi, mi-am ales cu grijă drumul peste trupuri, am ieşit din apartament, am coborît scările, am traversat curtea şi am ieşit în stradă. Toată clădirea părea plină de oameni beţi morţi. N-am întîlnit pe nimeni.

Eram pe o stradă lăturalnică din preajma canalului, nu departe de gara Mdckernbriicke, la vreo jumătate de oră distanţă de locuinţa mea. Bani pentru S-Bahn n-avoam. Şi, oricum, o plimbare pe jos n-avea să-mi strice. M-am tîrît pînă acasă pe străzi mohorîte, în care ghirlande de hîrtie atîrnau pe pervazurile caselor igrasioase şi pustii, ori şerpuiau încîlcite printre ramurile ude ale copacilor. Cînd am sosit, proprietăreasa m-a întîmpinat cu vestea că Arthur sunase deja de trei ori, dorind să afle cum mă simt.

— întotdeauna-mi spun : ce gentleman, şi ce frumos vorbeşte. Şi ce curtenitor e.

Am fost de-acord cu ea ; apoi m-am dus de urgenţă să mă culc.

Capitolul patru

PROPRIETAREASA mea, domnişoara Schroeder, ţinea foarte mult la Arthur. Cînd vorbeau la telefon, i se adresa mereu cu *Herr Doktor,* semnul ei cel mai înalt de stimă.

— A, dumneavoastră eraţi, *Herr Doktor* ? Dar cum să nu vă ştiu vocea ? ! Aş recunoaşte-o dintr-un milion. Parcă sînteţi cam obosit în dimineaţa asta. Iar aţi pierdut cumva noaptea ? *Na, na,* doar n-o să încercaţi s-o convingeţi de una ca asta pe-o femeie bătrînă ca mine ; ştiu eu cum sînt bărbaţii după chefuri... Cum, ce spuneţi ? A, prostii ! Linguşitorule ! Da, da, dumneavoastră, bărbaţii, semănaţi toţi între dumneavoastră ; de la şaptesprezece la şaptezeci de ani... *Pfui!* Mă surprindeţi... Nu, bineînţeles că nu ! Ha, ha ! Vreţi să vorbiţi cu Herr Bradshaw ? Vai, cum să nu, aproape că am uitat. Imediat îl chem.

Cînd l-am invitat odată pe Arthur la ceai, domnişoara Schroeder şi-a pus rochia neagră de catifea, cu decolteu adînc şi colierul de perle de la Woolworth. Fardată şi cu pleoapele înnegrite, s-a dus să-i deschidă ea însăşi uşa, arătînd ca o caricatură a Măriei Stuart. I-am împărtăşit remarca mea lui Arthur, care s-a distrat.

— Zău, William, eşti foarte rău. Spui lucruri atît de caustice. Mie începe să-mi fie şi frică de limba ta, serios.

După acea vizită, de cîte ori se referea la domnişoara Schroeder, îi spunea în mod curent Maiestatea Sa. Alt epitet al său favorit era *la divine* Schroeder.

Indiferent cît de grăbit ar fi fost, întotdeauna găsea timp să flirteze cîteva minute cu ea şi-i aducea flori, dulciuri, ţigări sau compătimea cu orice fluctuaţie a sănătăţii delicate a canarului ei, Hanns. Cînd Hanns a murit, într-o bună zi, iar domnişoara Schroeder vărsa lacrimi amare, am avut impresia că Arthur o să-necapă să plîngă şi el. Arăta sincer tulburat.

— Vai de mine, vai de mine, repeta el întruna. Ce

crudă poate fi uneori natura.

Ceilalţi prieteni ai mei au fost mai puţin entuziasmaţi de Arthur. I l-am prezentat lui Helen Pratt, dar întîlnirea lor a fost un fiasco. Pe vremea aceea, Helen era corespondenta la Berlin a unuia din săptămînalele politice londoneze şi îşi mai completa veniturile făcînd traduceri sau dînd lecţii de engleză. Uneori ne recomandam unul celuilalt elevi. Era o fată drăguţă, blondă, o apariţie fragilă, dar altfel rezistentă cît zece, care studiase la Universitatea din Londra şi lua cît se poate de serios tot ce ţinea de domeniul sexului. Era obişnuită să-şi petreacă şi zilele şi nopţile în societatea bărbaţilor, nepierzîndu-şi prea mult timp în compania altor fete. Era capabilă să bea cot la cot cu majoritatea ziariştilor englezi, pînă cînd aceştia cădeau sub masă şi cîteodată chiar se lua la întrecere cu ei, dar nu atît fiindcă i-ar fi făcut plăcere, cît mai mult de dragul principiului. Cît ce te cunoştea ţi se şi adresa pe numele de botez şi te informa că părinţii ei aveau un magazin de dulciuri şi tutun în Shepherd's Bush. Era metoda ei de a-ţi „testa" caracterul; reacţia ta faţă de această informaţie te putea darnn^ sau mîntui pînă Ia urmă în aprecierea ei. Mai presus de orice însă Helen detesta să i se amintească faptul că era femeie ; numai în pat făcea excepţie.

A.rthur, după cum însă prea tîrziu mi-am dat seama, nu stăpînca deloc tehnica potrivită pentru abordarea acestui gen de femeie. Din primul moment a fost literalmente spc- riat de ea. Helen a măturat urgent din cale tot stratul subţire de politeţe şlefuită ce proteja sufletul lui timid.

— Salut la amîndoi, ne-a spus ea întinzîndu-ne degajată o mină peste ziarul pe care îl citea. (Ne dădusem întîlnire îrîtr-un mic restaurant din spatele Bisericii Memoriale.)

Arthur luă cu gingăşie mîna ce i se oferea. Apoi stătu încurcat lîngă masă, jucînd de pe un picior pe altul şi aşteptând ritualul cu care era el obişnuit. Nimic. Atunci îşi drese glasul şi tuşi :

— îmi îngăduiţi ca să ocup un loc ?

Helen, care tocmai se pregătea să ne citească ceva cu

voce tare din ziar, îi aruncă o privire de parcă ar fi uitat de existenţa lui şi acum era mirată eă-1 vede tot acolo.

— Ce s-a-ntîmplat ? întrebă ea. Nu-s destule scaune ? Am ajuns să vorbim şi despre viaţa de noapte a Berlinului. Arthur chicotea viclean. Helen, care discuta în termeni statistici şi psihanalitici, îl privi cu o dezaprobare perplexă. La un moment dat Arthur făcu o aluzie insinuantă la „specialitatea de la Kaufhaus des Westens".

— A, te referi la curvele alea din colţ, spuse Helen pe tonul dar şi sec al unei profesoare ţinînd o lecţie de biologie, care se îmbracă doar ca să-i excite pe maniacii obsedaţi de cizme ?

— Ei, dar, pe cuvîntul meu, ha, ha, trebuie să recunosc, zîmbi Arthur în barbă şi tuşi pipăindu-şi rapid peruca, da, că numai rareori am întîlnit o atît de extrem de, dacă-mi permiteţi să spun aşa, ăăă... *avansată,* sau mai bine zis, ăăă... *modernă* tînără domnişoară...

— Dumnezeule mare !, îşi azvîrli Helen capul pe spate rîzînd într-un mod neplăcut. Nu mi s-a mai spus tînără domnişoară de pe vremea cînd o ajutam pe mama sîmbetele după-amiază în magazin.

— Şi sînteţi... ăăă... de mult în acest oraş ? o întrebă Arthur grăbit.

Vag conştient că făcuse o gafă, îşi imagina că era mai bine acum să schimbe subiectul. Am văzut însă privirea pe care i-a aruncat-o Helen .şi am ştiut în aceeaşi clipă că socotelile erau definitiv încheiate.

— Dacă vrei să mă asculţi, Bill, mi-a spus ea cu prima ocazie cînd ne-am mai întîlnit, să n-ai nici un dram de încredere în omul ăsta.

— Nici nu am.

— Las' că te ştiu eu. Eşti slab ca majoritatea bărbaţilor. îţi născoceşti singur poveşti frumoase despre oameni, în loc să-i vezi aşa cum sînt. I-ai observat vreodată gura ?

— Adeseori.

— Brr, e dezgustătoare. Nici nu-mi venea să mă uit la ea. Flască şi scîrboasă ca a unei broaşte.

— Păi, tocmai, am spus rîzînd, cred că am o

slăbiciune pentru broaşte.

Nedescurajat de acest eşec, l-am încercat pe Arthur şi cu Fritz Wendel. Fritz era un tînăr germano-american foarte monden, care-şi petrecea timpul liber dansînd şi jucînd bridge. Avea o pasiune ciudată pentru societatea pictorilor şi a scriitorilor şi dobîndise un anumit statut în ochii lor, mai ales de cînd lucra pentru un negustor de artă pe atunci în vogă. Negustorul de artă nu-i plătea nimic, însă Fritz îşi putea permite acest hobby, fiind el însuşi bogat. Avea pentru bîrfe o aptitudine vecină cu talentul şi ar fi fost un detectiv particular de prima mînă.

Ne-am întîlnit toţi trei în apartamentul lui Fritz la ceai. El şi Arthur au vorbit despre New York, despre pictura impresionistă şi despre lucrările nepublicate ale grupului lui Wilde. Arthur era spiritual şi uimitor de bine informat. Ochii căprui ai lui Fritz luceau cînd îi memora epigramele pentru a se folosi ulterior de ele, iar eu zîmbeam, simţindu-mă fericit şi mîndru. Aveam sentimentul că mie personal mi se datora reuşita întîlnirii. Aveam o grijă aproape copilărească pentru ca Arthur să fie acceptat ; poate şi fiindcă eu însumi voiam să mă conving, definitiv şi complet.

Ne-am luat rămas bun cu promisiuni reciproce de a ne revedea curînd. O zi sau două mai tîrziu l-am zărit pe Fritz întîmplător pe stradă. După plăcerea cu care m-a salutat, am ştiut pe dată că avea ceva deosebit de veninos de împărtăşit. Un sfert de oră a divagat cu veselie despre bridge, baruri de noapte şi ultima lui pasiune, o binecunoscută sculptoriţă ; iar, între timp, un zîmbet malefic i se lăţea pe chip la gîndul noutăţii păstrate în rezervă. în cele din urmă a pus-o pe tapet.

— L-ai mai văzut pe prietenul tău Norris ?

— Da, am spus eu. De ce ?

— A, nu-i nimic important, lungea vorbele Fritz, cu ochii lui parşivi aţintiţi pe faţa mea. Fină la urmă o să ajung să mă feresc de tine, cred.

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Am auzit nişte lucruri cam stranii despre el.

— A, serios ?

— Dar poate că nu-s adevărate. Ştii cum vorbeşte lumea.

— Şi mai ştiu şi cum asculţi tu, Fritz.

îmi rînji, cîtuşi de puţin ofensat :

— Umblă vorba că, de fapt, Norris ar fi un gen de escroc ieftin.

— Trebuie să spun că, după părerea mea, „ieftin“ nu prea e un atribut care să se aplice în cazul lui.

Fritz schiţă un zîmbet indulgent, superior.

— Am impresia că te-ar mira să afli că amicul tău a fost şi la închisoare.

— Vrei să zici că m-ar mira să aflu că prietenii tăi *spun că* a fost la închisoare. Ei bine, nu mă miră cîtuşi de puţin. Prietenii tăi sînt în stare să spună orice.

Fritz nu răspunse nimic. Continua doar să zîmbească.

— Şi pentru ce se zvoneşte că a stat la închisoare ? am întrebat eu.

— Asta n-am auzit, lungea iar Fritz cuvintele. Dar poate că pot ghici.

— Ei, eu nu pot.

— Uite, Bill, te rog să mă ierţi o clipă. Acum schimbase tonul. Era serios. îşi puse o mînă pe umărul meu. Ce vreau să spun e următorul lucru. Pînă la urmă noi doi... pe noi ne doare undeva, zău, ce dracu’. Dar trebuie să ne gîndim şi la alţii, nu numai la noi, aşa e ? Să presupunem că Norris pune mîna pe-un puşti şi-l scutură şi de ultimul lui bănuţ...

— Ar fi îngrozitor.

în acea clipă Fritz îmi puse cruce. Nu-mi aruncă decît atît, în încheiere :

— Atunci să nu spui că nu te-am prevenit, atîta tot.

— Nu, Fritz. Poţi să fii sigur că n-am să spun. Şi nc-am despărţit în termeni absolut amicali.

Probabil că Helen Pratt avea dreptate în privinţa mea. Etapă cu etapă, îi construiam lui Arthur un fundal romantic şi eram bolnav de teamă ca cineva să nu i-I demoleze cumva. Desigur, îmi făcea oarecum plăcere să cochetez cu ideea că ar fi fost, de fapt, un criminal periculos ; dar sînt convins că nici o singură clipă n-am crezut în mod serios în această posibilitate. Aproape fiecare ins din generaţia mea este un snob al crimei. Ţineam la Arthur cu o afecţiune sporită şi mai mult din

încăpăţînare. Dacă prietenilor mei nu le plăcea din cauza gurii sau din cauza trecutului său, paguba era numai a lor ; eu, spre deosebire de ei, eram, îmi plăcea să cred, mai profund, mai uman, un cunoscător în general mai subtil al naturii omeneşti decît ei. Iar dacă, în scrisorile mele trimise în Anglia, mă refeream uneori la el ca la „un escroc bătrîn absolut uimitor", nu subînţelegeam prin aceasta decît că voiam să mi-1 imaginez ca pe o fiinţă glorioasă ; îndrăzneţ şi încrezător în sine, temerar şi calm. Toate calităţi pe care, în realitate, la modul cel mai dureros şi mai evident, el nu le poseda.

Săracul Arthur ! Rareori am cunoscut pe cineva cu nervi atît de slabi. Cîteodată ajungeam la convingerea că suferea probabil de o formă atenuată de manie a persecuţiei. Mi-1 amintesc şi azi cum stătea aşteptîndu-mă în colţul cel mai retras al restaurantului nostru preferat, cu o figură plictisită, absentă, stingheră, ţinîndu-şi mîinile în poală cu o nonşalanţă studiată, capul înclinat la un unghi incomod, gata de ascultare, ca şi cum s-ar fi aşteptat, în orice clipă, să-l sperie un zgomot asurzitor. Parcă îl aud vorbind la telefon prevăzător, cît mai aproape de pîl- nia receptorului şi abia ridicîndu-şi glasul mai sus de intensitatea unei şoapte.

— Alo. Da, eu sînt. Prin urmare ai văzut clientul ? Bine. Atunci cînd ne putem întîlni ? Să spunem Ia ora obişnuită, acasă Ia persoana interesată. Fii bun şi' roagă-1 pe celălalt să fie şi el acolo. Nu, nu. Domnul D. E deosebit de important. La revedere.

Am rîs.

— Dacă te-ar auzi cineva, ar putea crede că eşti vreun arhiconspirator.

— Un *super* arhiconspirator, mustăci Arthur. Nu, te asigur, dragul meu William, că nu discutam nimic mai grav decît vînzarea unor mobile vechi faţă de care întîmplător sînt... ăăă... financiarmente interesat.

— Atunci de unde şi pînă unde atîta secret ?

— Nu se ştie niciodată cine poate asculta.

— Ce-i sigur, în orice caz, e că probabil pe respectivii nu i-ar interesa prea tare subiectul.

— In ziua de azi nu poţi fi niciodată destul de

prudent, spuse Arthur vag.

Pe vremea aceea împrumutasem şi citisem aproape toate cărţile lui „amuzante". Majoritatea m-au dezamăgit profund. Autorii lor adoptau un ton curios de afectat, de snob, de mic-burghez şi, în ciuda eforturilor sincere de a fi erotici, deveneau iritant de evazivi tocmai la pasajele importante. Arthur avea un set de volume cu autograf din *Viaţa şi iubirile mele.* L-am întrebat dacă-1 cunoscuse pe Frank Harris.

— Oarecum, da. Cu cîţiva ani în urmă. Vestea morţii lui a fost o lovitură teribilă pentru mine. Era un geniu în felul lui. Atît de spiritual. Mi-aduc aminte ce mi-a spus într-o zi.la Luvru : „Ah, dragul meu Norris, dumneata şi cu mine sîntem ultimii gentlemeni-aventurieri". Putea să fie foarte caustic, să ştii. Oamenii nu uitau niciodată ce spunea despre ei. Asta însă-mi aduce aminte, a continuat Arthur meditativ, de o întrebare pusă mie cîndva de răposatul Lord Disley. „Domnule Norris, m-a atacat el direct, sînteţi un aventurier, domnule ?“

— Ce întrebare ! Mie *aşa ceva* nu mi se pare deloc spiritual. A fost o grosolănie ordinară din partea lui.

— I-am răspuns : „Aventurieri sîntem toţi. Viaţa însăşi e o aventură." Destul de abil adus din condei, nu crezi ?

— Exact genul de răspuns pe care-I merita.

Arthur îşi privi modest unghiile de la mîini.

— Cel mai în formă sînt de obicei în boxa martorilor.

— Vrei să spui că asta s-a-ntîmplat în timpul unui proces ?

— Nu era un proces, William. Ci o acţiune judiciară. **Pe** „Evening Post“ i-am dat în judecată pentru calomnie.

— De ce, au spus ceva despre tine ?

— Au făcut anumite insinuări în legătură cu destinaţia dată unui anumit fond public ce-mi fusese încredinţat.

— Şi tu, ai cîştigat, bănuiesc.

Arthur îşi frecă bărbia grijuliu.

— N-au fost în stare să-şi susţină acuzaţiile. Tribunalul mi-a acordat cinci sute de lire despăgubiri.

— De multe ori ai avut procese de calomnie ?

— De cinci ori, recunoscu modest Arthur. Iar în trei

din ele lucrurile au fost rezolvate în afara tribunalului.

— Şi de fiecare dată ai primit despăgubiri ?

— Cîte ceva. O simplă bagatelă. Onoarea însă a fost satisfăcută.

— Trebuie să fi fost o sursă zdravănă de venituri.

Arthur făcu un gest dezaprobator.

— Eu n-aş merge pînă acolo îneît s-o numesc aşa.

Acum venise, în sfîrşit, momentul să-mi plasez întrebarea.

— Spune-mi, Arthur, tu ai fost vreodată închis ?

îşi frecă încet bărbia, dezvelindu-şi dinţii stricaţi. Ochii săi albaştri cu privirile aţintite în gol căpătară o expresie stranie. De uşurare, poate. Sau chiar, mi-am imaginat eu, de oarecare vanitate satisfăcută.

— Deci ai auzit de proces ?

— Da, am minţit eu.

— S-a scris mult despre el la vremea aceea. Arthur îşi iranjă modest mîinile pe capătul umbrelei. Dar ai avut :umva ocazia să citeşti o relatare completă despre probele aduse ?

— Nu. Din nefericire, nu.

— Păcat. Mi-ar fi făcut plăcere să-ţi împrumut tăieturile respective din presă, dar, spre ghinionul meu, s-au pierdut în timpul uneia din numeroasele mele mutări. Aş fi ţinut să aud opinia ta imparţială... Eu şi acum consider că juraţii au fost încă de la început porniţi împotriva mea. Să fi avut experienţa pe care o am acum, sînt convins că aş fi fost achitat. Pînă şi avocatul m-a sfătuit greşit. Eu aş fi pledat pentru circumstanţe atenuante, dar el m-a asigurat cti vor fi absolut imposibil de obţinut probele necesare. Judecătorul a fost şi el extrem de aspru cu mine. A mers pînă acolo încît să insinueze că fusesem implicat într-o formă de şantaj.

— I-auzi ! Ei, asta mi se pare prea de tot, nu-i aşa ?

— Aşa e, clătină Arthur cu tristeţe din cap. Uneori spiritul legal englezesc e, din nefericire, extrem de puţin subtil şi nu poate distinge între nuanţele mai fine ale comportamentului.

— Şi cit ai... ce condamnare ai primit ?

— Optsprezece luni la al doilea recurs. Le-am făcut la Wormwood Scrubs.

— Şi măcar s-au purtat ca lumea cu tine ?

— M-au tratat potrivit regulamentului. Nu pot să mă plîng... Dar totuşi, de la eliberarea mea sînt animat de un viu interes pentru reforma penală. Chiar mi-am făcut o regulă din a subscrie la diferitele asociaţii înfiinţate în acest scop.

A urmat o pauză, timp în care Arthur evident era copleşit de amintiri amare.

— Sînt de părere, a continuat el după o vreme, ba chiar pot afirma cu toată convingerea că, în decursul întregii melc cariere, numai foarte rar — dacă şi atunci • — am comis fapte care să contravină legii... Pe de altă parte, susţin şi voi susţine întotdeauna că este privilegiul membrilor bogaţi, dar mai puţin înzestraţi mintal, ai societăţii de a contribui la întreţinerea unor oameni cum de pildă sînt şi eu. Sper că, în privinţa asta, eşti alături de mine.

■— Intrucît nu fac parte dintre acei membri bogaţi, am spus eu, sînt.

— Mă bucur nespus de mult. Ştii, William, eu simt că noi doi, cu timpul, vom ajunge să gîndim tot mai la unison în legătură cu foarte multe lucruri... E de-a dreptul inimaginabil ce sume grase de bani zac la voia întîmplării aşteptând numai să dea cineva de ei. Da, pur şi simplu să dea de ei. Chiar şi în ziua de azi. Trebuie să ai numai ochi să-i vezi. Şi capital. Un anumit capital este absolut indispensabil. într-o zi trebuie neapărat să-ţi povestesc ce-am păţit cu un american care-şi închipuia că e descendentul direct al lui Petru cel Mare. E o istorioară foarte instructivă.

Din cînd în cînd Arthur îmi povestea despre copilăria lui. Fusese un băiat plăpînd, drept care n-a fost trimis niciodată la şcoală. Fiind singurul copil, trăia numai cu mama sa văduvă, pe care o adora. Studiau împreună literatura şi arta ; tot împreună au vizitat Parisul, Baden-Baden, Roma, trăind mereu în cea mai bună societate, din *Schloss* în *château,* din *château* în *pa.la.zzo,* atenţi, fer- mecaţi, sensibili la tot ce-i înconjura, într-o stare de permanentă grijă delicată unul faţă de sănătatea celuilalt. Zăcînd bolnavi în camere cu o uşă de acces

între ele, cercau ca paturile să le fie mutate în aşa fel încît să poată vorbi fără să ridice tonul. Spunîndu-şi poveşti, făcînd mici glume drăguţe, îşi menţineau unul altuia moralul în lungile lor nopţi fără somn. Convalescenţi, erau împinşi, unul lîngă altul, în cărucioare pe aleile parcurilor din Lucerna.

Prin însăşi natura ei, această idilă invalidă era menită să ia curînd sfîrşit. Arthur avea să crească şi să meargă la Oxford. Mama lui avea să moară. Protejîndu-1 cu dragostea ei pînă în ultima clipă, a interzis servitorilor să-i telegrafieze atîta timp cît încă mai era lucidă. Cînd, în cele din urmă, aceştia i-au încălcat cuvîntul, era prea tîrziu. Fiul ei plăpînd fusese scutit, întocmai cum dorise ea, de tensiunea despărţirii de o muribundă.

După moartea ei, sănătatea lui Arthur s-a îmbunătăţit considerabil, căci era nevoit acum să trăiască pe picioarele lui. Noua şi dureroasa lui situaţie a fost în mare măsură uşurată de mica avere moştenită. După cerinţele Londrei mondene din anii nouăzeci, avea destui bani ca să trăiască timp de vreo zece ani. I-a cheltuit însă în ceva mai puţin- de doi.

— în acea vreme, povestea Arthur, am învăţat pentru prima dată sensul cuvîntului „lux“. De atunci, cu regret trebuie să recunosc, am fost nevoit să-mi îmbogăţesc vocabularul cu alte cîteva ; oribile, groaznice unele din ele.

— Ce n-aş da, mi-a mărturisit, cu altă ocazie, simplu, să mai am toţi acei bani acum. M-aş pricepe ce să fac cu ei.

Pe atunci n-avea decît douăzeci şi doi de ani şi nu ştia. Banii au dispărut ca prin farmec în gurile unor cai şi în ciorapii unor balerine. Mîinile servitorilor se înfipseseră în ei cu o strînsoare onctuoasă, dar de oţel. S-au transformat în minunate costume de haine pe care, după o săp- tămînă-două, i le oferea, scîrbit, valetului său ; în obiecte de artă aşa-zis orientale care, cine ştie cum, în momentul cînd le aducea acasă, reieşea că nu sînt decît nişte cratiţe vechi şi ruginite ; în peisaje ale ultimului geniu impresionist care, a doua zi, pe lumină, se dovedeau a fi simple mîz- găleli copilăreşti. Ferchezuit şi cu destui bani de aruncat pe fereastră, Arthur trebuie

să fi fost una din cele mai bune partide din vastul său cerc de cunoştinţe ; dar nu femeile, ci cămătarii i-au venit de hac pînă la urmă.

Un unchi sever, la care s-a apelat, a consimţit reticent să-l salveze, dar a impus anumite condiţii. Arthur trebuia să se potolească şi să se apuce de studiat dreptul.

— Şi pot spune cu mina pe inimă că zău am încercat. Nu-ţi mai descriu însă agoniile prin care am trecut. După o lună sau două am fost nevoit să iau măsuri.

Cînd l-am întrebat în ce-au constat măsurile, a devenit total necomunicativ. Am dedus că a găsit o cale de a-şi pune în acţiune relaţiile mondene.

— Mi s-a părut un lucru foarte sordid pe-atunci, a adăugat el criptic. Eram un tînăr atît de sensibil, ştii. Azi, cînd îmi aduc aminte, îmi vine să şi zîmbesc. Din acel moment datează începutul carierei mele ; dar, spre deosebire de soţia lui Lot, nu am privit niciodată înapoi. Am tot avut urcuşuri şi coborîşuri... urcuşuri şi coborîşuri. Urcuşurile ţin de istoria Europei. Coborîşurile — prefer să nici nu mă gîndesc la ele. Da, da. Cum spune şi irlandezul din proverb : dacă am pus mîna pe plug, acum trebuie să-mping zdravăn cu ea.

în timpul acelei primăveri şi al începutului de vară, am intuit că urcuşurile şi coborîşurile lui Arthur erau destul de frecvente. Deşi nu era niciodată prea dornic să le discute ; dar starea lui de spirit îi indica suficient de exact situaţia financiară. Vînzarea „mobilelor vechi“ (sau cine ştie despre ce era vorba în realitate) părea să-i fi oferit deocamdată un respiro. Iar în mai s-a întors foarte vesel dintr-o scurtă călătorie la Paris avînd, după mărturisirile sale rezervate, „mai multe mici frigărui în foc“.

în spatele tuturor acestor tranzacţii se mişca sinistra figură cu cap de bostan a lui Schmidt. Arthur era sincer speriat de secretarul lui .şi pe bună dreptate. Schmidt îi era mult prea folositor ; interesele stăpînului său erau identice cu ale sale. Era unul din acei oameni care au nu numai capacitatea, ci şi un adevărat apetit de a executa treburile necurate ale stăpînilor lor. Din remarcile întîm-

plătoare scăpate de Arthur în momentele sale mai puţin discrete, am reuşit încetul cu încetul să-mi formez o idee mai exactă despre îndatoririle şi talentele secretarului său.

— E extrem de penibil pentru cineva din categoria noastră să spună anumite lucruri anumitor indivizi. Ne lezează sensibilitatea delicată. Uneori eşti nevoit să fii atît de brutal.

Se pare că Schmidt nu întîmpina nici o rezervă în acest sens. El era gata să spună orice oricui. îi înfrunta pe creditori cu tehnica şi curajul unui toreador. Şi urmărea rezultatele focurilor de puşcă ale lui Arthur, întoreîndu-se cu bani întocmai ca ogarul ce aduce din mlaştini raţa.

Schmidt controla şi drămuia banii de buzunar ai lui Arthur. Multă vreme, Arthur n-a vrut să recunoască ; însă faptul era evident. în unele zile.n-avea nici bani de autobuz ; în altele spunea :

— Numai o clipă, William. Trebuie să dau o fugă pînă acasă fiindcă am uitat ceva. Nu te superi dacă te rog stă mă aştepţi un minut, bine ?

în asemenea ocazii ne reîntîlneam după vreun sfert de oră în stradă ; cîteodată venea profund deprimat, alteori însă radiind, ca un şcolar care a primit în dar o sumă de bani neaşteptat de mare.

O altă formulă cu care mă obişnuisem era :

— Mă tem că n-am să te pot invita sus la mine de data asta. Apartamentu-i complet întors pe dos.

Curînd am descoperit că era o formă de a spune că Schmidt e acasă, iar Arthur, care avea oroare de scenele penibile, îşi dădea mereu silinţa să împiedice o întîlnirc între noi ; căci, de la prima mea vizită, aversiunea noastră reciprocă nu făcuse decît să sporească. Schmidt, am impresia, nu numai că nu mă agrea, ci chiar mă repudia categoric, văzînd în persoana mea o influenţă ostilă şi destabilizatoare asupra stăpînului său. Nu era niciodată direct agresiv. Adopta numai un zîmbet arogant şi se distra venind inopinat în cameră cu pantofii săi care nu făceau zgomot. Stătea acolo cîteva secunde neobservat, apoi spunea ceva, speriindu-1 pe Arthur, care tresărea cu un strigăt scurt. După ce repeta

procedeul de două-trei ori la rînd, nervii lui Arthur ajungeau într-un asemenea hal incit era incapabil să mai discute coerent şi atunci trebuia să ne retragem la prima cafenea ca să putem continua în linişte conversaţia. Schmidt îşi ajuta stăpînul să-şi pună pardesiul, apoi se înclina în faţa noastră cînd ieşeam din apartament cu o ironie ceremonioasă, mulţumit în sinea lui că-şi atinsese scopul.

în iunie ne-am dus să petrecem un week-end lung la baronul von Pregnitz ; ne invitase la vila sa de la ţară, pe malul unui lac din Mecklenburg. Cea mai mare cameră a vilei era o sală de sport dotată cu cele mai moderne aparate, căci baronul îşi făcuse un hobby din silueta lui. Zilnic se tortura singur pe un cal cu pedale, pe o instalaţie de vîslit şi cu o centură de masaj rotativă. Era foarte cald şi am făcut toţi baie, pînă şi Arthur. Purta o cască din cauciuc, ajustată cu grijă în intimitatea dormitorului său. Casa era plină de tineri frumoşi, cu trupuri atletice bronzate, pe care şi le ungeau cu ulei, expunîndu-le ore întregi la soare. Mîncau cu o poftă de lup şi aveau la masă apucături care pe Arthur îl oripilau profund ; majoritatea vorbeau cu cel mai tipic accent berlinez. Se luptau între ei şi boxau pe plajă, sau făceau sărituri de pe trambulină în lac. Baronul li se alătura în toate aceste sporturi şi adesea ora tratat fără nici un menajament. Cu o brutalitate amicală, băieţii îi făceau tot felul de glume, spărgîndu-i de mai multe ori monoclurile şi fiind cît pe-aci să-i frîngă şi gîtul. Insă el suporta totul cu zîmbetul său eroic si îngheţat.

în cea de-a doua seară a vizitei noastre, se sustrase companiei lor şi făcu o plimbare numai cu mine, prin pădure. în acea dimineaţă îl înveliseră într-o pătură şi, împiedicîndu-se, căzuse pe pavajul de asfalt ; nici acum nu era încă stăpîn pe picioarele lui. Mîna i se sprijinea puternic pe braţul meu.

— Cînd vei ajunge la vîrsta mea, îmi spuse el trist, îţi vei da seama, cred, că lucrurile cele mai frumoase în viaţă aparţin spiritului. Carnea, ea singură, nu ne poate da fericirea.

Oftă şi mă strînse uşor de braţ.

— Prietenul nostru Kuno e un om absolut remarcabil, spuse Arthur în timp ce ne întorceam împreună cu trenul la Berlin. Unii sînt convinşi că are o mare carieră în faţa lui. Nu m-ar mira cîtuşi de puţin să i se ofere un post important în viitorul guvern.

— Nu mai spune !

— Mie mi se pare, îmi aruncă Arthur discret o privire piezişă, că i-ai căzut foarte tare cu tronc.

— Serios ?

— Uneori am impresia, William, că, avînd calităţile pe care le ai tu, e păcat că nu eşti mai ambiţios. Un tînăr ar trebui să folosească toate şansele ce i se oferă. Iar Kuno e în situaţia de a te ajuta în diferite feluri.

Am rîs.

— Vrei să spui : de a ne ajuta, pe amîndoi ?

— Mă rog, dacă vrei tu, da. Recunosc deschis că întrevăd, din această combinaţie, anumite avantaje şi pentru mine. Oricare mi-ar fi defectele, sper că nu-mi poţi reproşa ipocrizia. De exemplu, te-ar putea lua secretarul lui.

— îmi pare rău, Arthur, i-am spus, dar mă tem că îndatoririle mele în acest caz mi-ar apăsa mult prea greu pe umeri.

Capitolul cinci

CĂTRE sfîrşitul lui august Arthur a părăsit Berlinul. Plecarea lui a fost învăluită în mister ; nici măcar nu-mi pomenise că ar avea de gînd să plece. I-am telefonat în două rînduri acasă, la ore cînd eram aproape sigur că nu-mi va răspunde Schmidt. Bucătarul, Hermann, ştia doar că stăpînul său lipsea pentru o perioadă nedefinită. A doua oară l-am întrebat unde anume plecase şi am aflat că la Londra. Am început să mă tem că Arthur părăsise de fapt Germania pentru totdeauna. Şi nu mă-ndoiam că ar fi avut toate motivele s-o facă.

Şi totuşi, în cea de-a doua săptămînă a lui septembrie, într-o zi a sunat telefonul. La aparat era

însuşi Arthur.

— Tu eşti, dragă băiete ? în fine, m-am întors ! Am atîtea lucruri să-ţi povestesc. Te rog să nu-mi spui că eşti ocupat diseară. Nu eşti ? Atunci vrei să treci pe-aici în jur de şase şi jumătate ? Mă gîndesc să-ţi dezvălui de pe-a- cum că ţi-am pregătit o mică surpriză. Nu, mai mult de-atît nu-ţi spun. Vino şi-ai să vezi cu ochii tăi. *Au Tevoir,*

Cînd am ajuns la el, Arthur era într-o bună dispoziţie desăvîrşită.

— Dragul meu William, ce plăcere să te vadă omul iar ! Spune, cum ai mai dus-o ? Ai mai dus-o, ai mai întors-o ?

Arthur rîdca pe înfundate, îşi freca bărbia şi arunca priviri iuţi şi stinghere prin cameră, ca şi cum n-ar fi fost pe deplin convins că toate mobilele mai erau încă la locul lor.

— Cum a fost la Londra ? l-am întrebat.

în ciuda celor ce-mi spusese la telefon, nu părea să fie într-o stare de spirit prea comunicativă.

— La Londra ? Arăta complet nedumerit. A, da. La Londra... Ca să fiu absolut sincer cu tine, William, n-am fost la Londra. Am fost la Paris. Dar în momentul de faţă este de dorit ca o vagă incertitudine în privinţa mişcărilor mele să persiste în mintea anumitor persoane de-aici. Făcu o pauză, apoi adăugă impresionant : Cred că ţie-ţi pot mărturisi, ca unui prieten drag şi de suflet ce-mi eşti, că vizita mea n-a fost străină de partidul comunist.

— Vrei să spui că ai devenit comunist ?

— Numai că nu mă numesc ca atare, William. Dar, altfel, practic da. Numai că nu mă numesc ca atare.

Şi tăcu o clipă, savurîndu-mi uimirea.

— Dar, ce-i mai important, te-am rugat să vii în astă seară ca să asişti la ceea ce-aş putea numi profesiunea mea de credinţă. Peste o oră trebuie să vorbesc la un mi Ling de protest împotriva exploatării ţărănimii chineze. Sper că ai să-mi faci onoarea de a veni cu mine.

— Mai e nevoie să-ntrebi ?

Mitingul avea loc în Neukolln. Arthur insista să luăm

un taxi pînă acolo. Era într-o dispoziţie extravagantă.

— Presimt, susţinea el, că-mi voi aminti de această seară ca de un punct crucial în cariera mea.

Era vizibil nervos şi-şi tot frămînta hîrtiile în mîini. Din cînd în cînd arunca o privire nefericită pe fereastra taxiului, ca şi cum ar fi vrut să-1 roage pe şofer să oprească.

— în cariera ta cred că au fost multe puncte cruciale, am spus eu ca să-i distrag g'îndurile.

Se lumină pe dată la complimentul implicit.

— Au fost, William. Au fost, aşa-i. Dacă ar fi ca viaţa mea să ia sfîrşit în astă seară (ceea ce sincer sper să nu se-ntîmple), aş putea spune fără ca să mint : în orice caz, eu am trăit... îmi pare rău că nu m-ai cunoscut pe vremuri, la Paris, înainte de război. Aveam maşina mea şi un apartament în Bois de Boulogne. Un loc demn de toată lauda între cele de genul ăsta. Dormitorul îl concepusem eu însumi numai în roşu aprins şi negru. Iar colecţia mea de bice era probabil unică. Suspină adînc : Eu am o fire sensibilă. Reacţionez imediat la mediu. Cînd soarele mă luminează-n creştet, sînt în expansiune. Ca să mă vezi la apogeul meu trebuie să mă vezi în mediul potrivit. O masă bună. O pivniţă bună. Artă. Muzică. Lucruri frumoase. O societate spirituală şi plină de farmec. Abia atunci încep să strălucesc. Mă simt complet transfigurat.

Taxiul a oprit. Arthur i-a plătit aferat şoferului, apoi, traversînd grădina largă a unei berării, acum goală şi întunecată, am pătruns într-un restaurant pustiu, unde un chelner în vîrstă ne-a informat că întrunirea se ţinea sus, la etaj.

— Dar nu la prima uşă, a adăugat el în urma noastră. Acolo-i popicăria.

— Vai de mine, a exclamat Arthur. Mă tem că am întîrziat foarte mult.

Avea dreptate. Mitingul începuse deja. în timp ce urcam scara largă, cu treptele mîncate, se auzea vocea unui vorbitor umplînd coridorul prelung şi sărăcăcios. Doi tineri bine făcuţi, purtînd cîte o brasardă cu secera şi ciocanul, stăteau de pază la uşa dublă. Arthur le şopti o explicaţie grăbită, iar ei ne lăsară înăuntru. Aici mă

strînse nervos de mînă.

— Atunci ne vedem mai tîrziu.

Am luat un loc pe primul scaun liber.

Sala era mare şi rece. Decorată într-un baroc strident, fusese probabil clădită cu vreo treizeci de ani în urmă şi niciodată de atunci zugrăvită. Pe tavan, un desen imens albastru, roz şi auriu cu heruvimi, trandafiri şi nori, era coşcovit şi scorojit de umezeală. De jur împrejurul pereţilor erau întinse lozinci de pînză roşie cu litere mari albe : *„Arbeiterfront gegen Faschismus und Krieg“ ; „Wir for- dern Arbeit und Brot“ ; „Arbeitcr ăller Lănder, verei- nigt euch“.* **********

Vorbitorul stătea la o masă lungă pe scenă, cu faţa spre public. în spate, o pînză de decor zdrenţuită înfăţişa un luminiş într-o pădure. La masă şedeau doi chinezi, o fată care stenografia şi un bătrîn uscăţiv cu păr grizonat, care-şi proptise capul în mîini de parcă ar fi ascultat muzică. în faţa lor, periculos de aproape de marginea avanscenei, un bărbat scund, lat în umeri şi cu părul roşu, agita către noi, ca pe un steag, o foaie de hîrtie.

— Acestea sînt cifrele, tovarăşi. Le-aţi auzit. Ele vorbesc de la sine, cred. Mîine le veţi vedea şi publicate în „Welt am Abend“. N-are nici un rost să le căutaţi în presa capitalistă, fiindcă nu le veţi găsi în ea. Patronii le ţin cît mai departe de ziarele lor, pentru că, dacă ar fi publicate, ele ar răsturna toate bursele din lume. Şi n-ar fi păcat ? Dar nu-i nimic. Muncitorii le vor citi. Ei vor şti cum să le interpreteze. Să trimitem un mesaj tovarăşilor noştri din China : Muncitorii din Partidul Comunist German protestează împotriva fărădelegilor comise de criminalii japonezi. Muncitorii cer ajutor pentru sutele de mii de ţărani chinezi rămaşi fără adăpost. Tovarăşi, secţiunea chineză a I.A.H. face un apel la noi să strîngem fonduri pentru a combate imperialismul japonez şi exploatarea europeană. E de datoria noastră să-i ajutăm. Şi-i vom ajuta.

Roşcovanul zîmbea în timp ce vorbea — un zîmbet militant şi triumfător : dinţii lui albi şi egali luceau în

---

********** Frontul muncitoresc împotriva fascismului şi a războiului. Noi cerem muncă şi pîine. Proletari clin toate ţările, uniţi-vă. (germ.).

lumina lămpii. Gesturile îi erau uşoare, dar de o nebănuită forţă. Din cînd în cînd părea că uriaşa energie adunată în silueta lui scundă şi îndesată îl va propulsa efectiv în afara scenei, ca pe o motoretă prevăzută cu un motor superputernic. îi văzusem fotografia de două sau de trei ori în ziar, dar cine anume este nu-mi aduceam aminte. Din locul unde şedeam mi-era greu să aud tot ce spune. Vocea lui se îneca singură în ecoul ei tunător, ce umplea acea sală mare şi umedă.

Acum îşi făcu şi Arthur apariţia pe scenă, dînd mîna cu chinezii, scuzîndu-se aferat şi împiedicîndu-se pînă să ajungă la scaunul lui. Explozia de aplauze ce urmă după ultima frază a roşcovanului îl sperie vizibil. Se aşează brusc.

In timp ce se aplauda m-am mutat cîteva rînduri mai încolo, ca să aud mai bine, înghesuindu-mă pe un scaun ce-1 văzusem liber în faţa mea. Cînd m-am aşezat, am simţit că cineva mă trage de mînecă. Era Anni, fata cea cu cizmele. Alături de ea l-am recunoscut pe tipul care-i turnase bere pe gît lui Kuno la revelionul nostru de la Olga. Păreau amîndoi bucuroşi că mă văd. Băiatul îmi strînse mîna cu atîta putere încît mi-a venit să urlu.

Sala părea foarte plină. Auditoriul era în haine de fiecare zi, pătate şi ponosite. Majoritatea bărbaţilor purtau pantaloni groşi de lînă cu bretele, pulovere şi şepci cu cozoroc. Privirile lor îl urmăreau cu o curiozitate avidă pe vorbitor. Nu mai fusesem niciciînd la o întrunire comunistă pînă atunci şi ce m-a izbit cel mai tare a fost atenţia încordată din şirurile de feţe răscolite de cele ce auzeau ; feţe ale clasei muncitoare berlineze, palide şi ridate prematur, adesea răvăşite şi ascetice, precum capetele unor savanţi, cu părul blond şi rar pieptănat peste cap, pentru a dezvălui frunţile lor înalte. Nu veniseră aici să se vadă unii cu alţii, ori să fie văzuţi, ori chiar pentru a se achita de o obligaţie socială. Erau atcnţi, dar nu pasivi. Nu reacţionau ca nişte spectatori. Participau, cu o ciudată patimă reţinută, la discursul vorbitorului roşcovan. El vorbea în numele lor, dădea consistenţă gîndurilor ce-i animau. Ei stăteau şi-şi ascultau propria lor voce colectivă. La anumite intervale

o aplaudau cu o energie bruscă şi spontană. Această patimă, această forţă a motivaţiei lor mă exalta. Eu eram în afara ei. într-o zi, poate, voi fi alături de ea, dar niciodată nu-i voi aparţine. Deocamdată stăteam aici, un biet renegat şovăielnic al propriei mele clase, cu sentimente tulburate de anarhismul dobîndit la Cambridge, de lozincile slujbei de confirmare, de cîntecele fanfarei cînd regimentul tatălui meu a pornit în mar? spre gară, cu şaptesprezece ani în urmă. Acum omuleţul îşi termină cuvîntarea şi se întoarse la locul său de la masă în mijlocul unui ropot de aplauze entuziaste.

— Cine-i ?, am întrebat eu.

— Cum, nu ştii ? a exclamat prietenul lui Anni .surprins. Asta-i Ludwig Bayer. Unul din cei mai buni oameni pe care-i avem.

Pe băiat îl chema Otto. Anni ne-a prezentat unul altuia şi am avut parte de o nouă strângere de mînă zdrobitoare. Otto a schimbat locul cu ea ca să poată discuta cu mine.

— N-ai fost ieri seară la Palatul Sporturilor ? Măi, trebuia să-1 fi auzit ! Două ore şi jumătate a vorbit fără să se oprească nici măcar pentru un strop de apă.

Acum se ridică un delegat chinez şi fu prezentat. Vorbea într-o germană îngrijită, academică. In fraze ce semănau cu vibraţia slabă, tînguitoare a unui instrument muzical asiatic, ne vorbi despre foamete, despre marile inundaţii şi despre atacurile aeriene ale japonezilor asupra oraşelor lipsite de apărare.

— Tovarăşi germani, vă aduc un trist mesaj din ţara mea nefericită.

— Pe cuvîntul meu ! şopti Otto impresionat. Trebuie să fie mai rău decît la mătuşă-mea, în Simeonstrasse.

Se făcuse deja nouă şi un sfert. După chinez a urmat bărbatul cu păr grizonat. Arthur îşi pierduse răbdarea. Se uita întruna la ceas şi-şi pipăia pe furiş peruca. Apoi veni rândul celui de-al doilea chinez. Germana lui era mai slabă decît a colegului său, dar asistenţa îl urmărea şi pe el cu aceeaşi participare ca pe toţi ceilalţi. Arthur, după cum se putea lesne vedea, era cuprins de frenezie. La un moment dat s-a sculat şi s-a dus în spatele scaunului lui Bayer. Aplecîndu-se la urechea acestuia, a

început să-i şoptească agitat ceva. Bayer a zîmbit, făcîndu-i un gest prietenesc, de liniştire. Părea amuzat. Arthur se întoarse oarecum îndoit la locul său, unde curând începu să se foiască din nou.

în sfîrşit, chinezul termină. Bayer se ridică pe dată, îl luă pe Arthur încurajator de braţ, ca şi cum ar fi fost un băieţel de şcoală şi-1 conduse în avanscenă.

— Acesta e tovarăşul Arthur Norris, care a venit să ne vorbească despre crimele imperialismului britanic în Extremul Orient.

Mi se părea atît de absurd să-l văd acolo încît cu greu izbuteam să-mi păstrez o expresie serioasă. îmi venea cam greu să înţeleg de ce toată lumea aia din sală nu izbucnea deodată în rîs. Dar nu, se pare că auditoriul nu-] găsea cîtuşi de puţin caraghios pe Arthur. Pînă şi Anni, care era mai îndreptăţită ca oricine din cei de faţă să-l privească dintr-un unghi de vedere comic, avea o figură absolut gravă.

Arthur îşi drese glasul şi-şi răsfoi hîrtiile. Apoi începu să vorbească în germana lui fluentă şi căutată, însă puţin prea repede :

— Din ziua cînd, în nesfîrşita lor înţelepciune, conducătorii guvernelor aliate au socotit de cuviinţă să întocmească acel document de inspiraţie, fără îndoială, divină, cunoscut sub numele de Tratatul de la Versailles ; repet, din acea zi...

O uşoară foială, parcă stingheră, trecu peste rîndurile ascultătorilor. însă figurile lor palide, serioase, răscolite nu erau deloc ironice. îl acceptau fără rezerve pe acest gentleman burghez sLilat, în hainele lui elegante, cu spiritele lui de rentier subtil. Venise acolo să-i ajute. îl recomandase Bayer. Deci era prietenul lor.

— în ultimii două sute de ani, imperialismul britanic a fost angajat într-o vastă acţiune de inculcare, la victimele sale, a dubioaselor beneficii pe care le oferă cei trei B : Biblia, Butelca şi Bomba. Iar, dintre cele trei, poate nu greşesc prea mult spunînd că Bomba a fost de departe cea mai puţin nocivă.

Aici se auziră ceva aplauze ; întîrziate, ezitante, ca şi cum ascultătorii lui Arthur, fiind de acord cu problemele ridicate, mai păstrau anumite dubii totuşi în privinţa ma-

nierei. Evident încurajat, acesta continuă :

— Ceea ce-mi aminteşte de istoria cu englezul, germanul şi francezul care au pus pariu cine va reuşi să taie mai mulţi copaci într-o singură zi. Primul a încercat francezul...

La sfîrşitul istorioarei au răsunat rîsete şi aplauze puternice. De încîntat ce era, Otto mă lovi năprasnic peste spate.

— *Mensch ! Des spricht prima, ivahr ?* †††††††††††††††††††

Apoi se aplecă înainte să asculte, cu ochii aţintiţi asupra scenei şi cu un braţ pe după umerii lui Anni. Schimbînd tonul de zeflemea ingenuă cu unul de seriozitate oratorică, Arthur se apropia de apogeu :

— Strigătele ţărănimii chineze muritoare de foame răsună în urechile noastre în timp ce stăm aici, în această sală şi în această seară. Ele au ajuns pînă la noi venind peste întreaga suprafaţă a globului pămîntesc. Să sperăm că nu va trece mult pînă ce vor răsuna şi mai tare, acoperind pălăvrăgeala sterilă a diplomaţilor şi acordurile orchestrelor de dans din acele hoteluri de lux unde soţiile fabricanţilor de armament s6 joacă ncpăsătoare cu perlele de la gît, cumpărate cu preţul greu al sîngelui atâtor copii nevinovaţi. Da, trebuie să veghem ca aceste strigăte să fie auzite răspicat de fiecare om cu judecată, atît din Europa cît şi din America. Pentru că atunci, şi numai atunci, se va pune capăt acestei exploatări inumane, acestui comerţ cu sufletele vii...

Şi Arthur îşi încheie cuvîntarea cu un gest patetic. Era congestionat la faţă. O salvă după alta de aplauze zguduiau întruna sala. O parte însemnată a publicului începu să ovaţioneze. în timp ce aplauzele erau încă în toi, Arthur coborî de pe scenă şi se apropie de mine în dreptul uşilor. Mai multe capete se întoarseră să ne vadă ieşind. Otto şi Anni plecară împreună cu noi. Otto îi strîngea mîna lui Arthur şi-1 tot lovea cumplit peste umăr cu palma sa grea :

---

†††††††††††††††††††††† Măi ! Ăsta vorbeşte excelent, nu-i aşa ? (germ.)

— Arthur, bătrîne pungaş ! Ai fost grozav !

— Mulţumesc, dragă băiete. Mulţumesc. Arthur clipi des. Era foarte mulţumit de sine.

— Cum crezi că au primit discursul meu, William ? Eu zic că bine. Sper că a fost clar ce-am vrut să exprim. Te rog spune că a fost.

— Fără glumă, Arthur, m-ai lăsat perplex.

— Ce drăguţ din partea ta ; o laudă primită de Ia un critic atît de sever ca tine sună ca o muzică în urechile mele.

— Habar n-aveam că ai atîta experienţă în treburile astea.

— în vremurile mele bune, recunoscu Arthur modest, am avut prilejul să ţin o mulţime de discursuri publice, deşi de un gen prea puţin comparabil cu cel de azi.

Am mîncat o cină rece la el în apartament Schmidt şi Hermann erau amîndoi plecaţi ; Otto şi Anni au pregătit ceaiul şi au aranjat masa. Păreau aproape ca la ei acasă în bucătăria lui Arthur şi ştiau unde stă fiecare lucru.

— Otto e protectorul ales al lui Anni, mi-a explicat acesta la un moment dat, cînd cei doi lipseau din cameră. Intr-un alt domeniu de activitate, ar putea fi numit impresar. Mi se pare că ia un anumit procent din cîştigurile ei. Prefer să nu prea intru în amănunte. El e un băiat drăguţ, dar excesiv de gelos. Din fericire, nu pe clienţii lui Anni. Pentru că mi-ar fi extrem de neplăcut să ajung pe lista lui neagră. Am înţeles că e campionul categoriei mijlocii la clubul lui de box.

în cele din urmă a fost gata şi masa. Arthur se tot agita dînd mereu indicaţii.

— Vrea tovarăşa Anni să ne aducă şi nişte pahare ? Ce drăguţ din partea ei. Seara de azi ţin neapărat s-o serbez. Dacă tovarăşul Otto e atît de amabil, poate ne serveşte chiar şi puţin coniac ? Nu ştiu dacă tovarăşul Bradshaw bea şi el coniac. Mai bine întreabă-1 pe eL

Otto se întoarse să ne comunice că nu mai era coniac.

— Nu-i nimic, spuse Arthur, şi-aşa coniacul nu-i o băutură proletară. Atunci o să bem bere. Şi ne umplu paharele : Pentru revoluţia mondială.

— Pentru revoluţia mondială.

Am ciocnit. Anni sorbi cu distincţie, ţinînd piciorul paharului între degetul mare şi arătător, iar **degetul** mic în afară, uşor îndoit. Otto goli halba sa dintr-o răsuflare, izbind-o apoi cu putere de masă. Lui Arthur **berea îi** nimeri pe gît şi se înecă. Tuşi, împroşcă picături, **se** Fepezi la şervet.

— Mă tem că ăsta-i semn rău, i-am aruncat eu mat mult ca să mă distrez pe scama lui.

trasă Arthur părea destul de afectat.

— Te rog nu spune lucrul ăsta, William. Nu-mi place cînd oamenii spun lucruri din astea, nici chiar în glumă.

Era pentru prima dată cînd îl vedeam pe Arthur superstiţios. Mă simţeam şi amuzat de împrejurare, dar şi impresionat. Părea să fi primit prost gluma mea. Era oare cu putinţă să fi suferit într-adevăr un soi de convertire religioasă ? Greu de crezut.

— Şi tu, de mult eşti comunist, Arthur ? l-am întrebat, pe englezeşte, cînd am început să mîncăm.

Şi-a dres uşor glasul, aruncînd o privire fugară spre uşă.

— In sufletul meu, William, da. Cred că nu exagerez dacă afirm că întotdeauna am simţit cum, în sensul cel mai profund, sîntem cu toţii fraţi. Deosebirile de clasă n-au însemnat niciodată nimic pentru mine ; iar ura faţă de tiranie pot spune că o port în sînge. încă de mic copil nu sufeream nici un fel de nedreptate. Ea îmi jigneşte simţul frumosului. E un lucru atît de stupid şi de inestetic. îmi aduc aminte de simţămintele mele prima oară cînd bona m-a pedepsit de nedrept. Nu pentru pedeapsa în sine încercam vreun resentiment, ci pentru stîngăcia şi lipsa de imaginaţie pe care le trăda. Ceea ce, mi-amintesc bine, m-a îndurerat peste măsură.

— Şi atunci de ce n-ai intraf mai demult în partid ?

Arthur deveni deodată absent ; îşi frecă tîmplele cu vîrfurile degetelor :

— Vremurile nu erau coapte încă. Nu.

— Şi ce părere are Schmidt despre toate astea ? l-am întrebat eu cu perfidie.

Aruncă spre uşă o a doua privire grăbită. După cum bine presupusesem, trăia într-o stare de suspense, de v teamă că secretarul ar putea intra pe neaşteptate şi ar

da peste noi acolo.

— Mă tem că Schmidt şi eu mine nu prea sîntem la unison asupra acestui subiect în momentul de faţă,

— Nu mă îndoiesc, am zîmbit eu, că ai să-1 converteşti tu cu timpul şi pe el.

— Ia mai terminaţi eu vorbitul în englezeşte, voi doi, strigă Otto arzîndu-mi un ghiont zdravăn în coaste. Anni şi cu mine vrem să auzim şi noi gluma.

In timpul cinei s-a băut o cantitate considerabilă de bere. Probabil că eram nesigur pe picioare, căci, la sfîrşitul mesei, cînd m-am ridicat, am răsturnat scaunul de sub mine. Pe partea de jos a fundului său era lipit un bilet cu numărul 69 imprimat deasupra.

— Ce-i cu ăsta ? am întrebat eu.

— A, ăsta ? adăugă Arthur în grabă ; părea foarte deconcertat. Asta nu-i decît numărul de catalog de la licitaţia unde l-am cumpărat iniţial. Probabil că acolo a fost tot timpul... Anni, iubirea mea, oare tu şi Otto sînteţi atît de drăguţi să mai duceţi din lucrurile astea în bucătărie şi să le puneţi în chiuvetă ? Nu-mi place să-i las lui Hermann prea multe pentru dimineaţa. Altfel stă supărat pe mine toată ziua.

— Ce-i cu biletul ăsta ? am repetat eu calm de îndată ce i-am văzut pe cei doi ieşiţi. Vreau să ştiu.

Arthur clătină trist din cap.

— Ah, dragul meu William, nimic nu scapă ochiului tău ager. Şi astfel încă unul din secretele noastre domestice a fost dezvăluit.

— Mă tem că sînt cam greu de cap. Care secret ?

'— Sînt bucuros să văd că tînăra ta viaţă n-a fost încă pătată de asemenea experienţe sordide. La vîrsta ta, plin de regret o spun, eu făcusem deja cunoştinţă cu domnul al cărui autograf îl vei găsi pe fiecare piesă de mobilier din această cameră.

— Dumnezeule mare, portărelul ?

— Prefer cuvîntul *Gerichişvollzieher.* Sună mult mai frumos.

— Şi cînd urmează să vină ?

— Vine, trebuie să recunosc cu părere de rău, aproape în fiecare dimineaţă. Uneori şi după-amiezile. Cu toate acestea, numai rareori mă găseşte acasă. Prefer

să las în seama lui Schmidt primirea lui. Atît cît am avut eu de-a face cu el, mi s-a părut o persoană foarte puţin sau chiar deloc stilată. Mă îndoiesc că am putea avea ceva în comun.

— Dar n-o să-ţi ia în curînd toate lucrurile din casă ? Consternarea mea părea să-1 distreze pe Arthur. Pufăi din ţigară cu o nonşalanţă exagerată.

— Lunea viitoare, cred.

— îngrozitor ! Şi nu se mai poate face nimic ?

— A, fără îndoială, ceva se mai poate face. Şi *va fi* făcut. Sînt nevoit să-1 mai vizitez o dată pe prietenul meu scoţian, domnul Isaacs. Domnul Isaacs mă asigură că se trage dintr-o veche familie scoţiană, Isaacs din Inverness. Prima dată cînd am avut plăcerea să-1 cunosc, numai că nu m-a îmbrăţişat : „Ah, dragă domnule Norris, mi-a spus, dumneavoastră sînteţi compatriot cu mine".

— Dar dacă te duci la cămătar acum, Arthur, singur te bagi în necazuri şi mai mari. De mult faci treaba asta ? întotdeauna mi-am închipuit că eşti un om relativ bogat.

A rîs :

— Sînt bogat, sper, într-ale spiritului... Dar pe tine te rog, dragă băiete, să nu te alarmezi pe seama mea. De-aproape treizeci de ani mă las condus numai de agerimea minţii mele şi-mi propun s-o ţin tot aşa mai departe pînă ce voi fi chemat în compania, mă tem, nu întru totul aprobatoare, a strămoşilor mei.

înainte de-a apuca să-i mai pun şi alte întrebări, Otto şi Anni se întoarseră de la bucătărie. Arthur îi întîmpină vesel, iar curînd Anni şedea deja pe genunchii lui, respingîndu-i avansurile cu palme şi muşcături jucăuşe, în vreme ce Otto, care-şi scosese haina suflecîndu-şi mînecile, era absorbit în tentativa de reparare a gramofonului. Nu părea să mai fie loc şi pentru mine în acest tablou domestic şi curînd am anunţat că eu trebuia să plec.

Otto a coborît pînă jos cu cheia, ca să-mi descuie uşa de la imobil. La despărţire a ridicat grav, în semn de salut, pumnul strîns :

— Frontul Roşu.

— Frontul Roşu, i-am răspuns.

Capitolul şase

INu MULT după acest episod, într-o dimineaţă, domnişoara Schroeder a venit tîrşindu-şi picioarele a mare grabă în camera mea, să-mi spună că Arthur aştepta la telefon.

— Cred că-i ceva foarte grav. Herr Norris nici nu mi-a spun bună dimineaţa.

Era impresionată şi relativ jignită.

— Alo, Arthur. Ce s-a-ntîmplat ?

— Pentru Dumnezeu, dragă băiete, nu mă-ntreba nimic în momentul ăsta. Tonul îi era nervos şi iritat şi vorbea atît de repede încît abia reuşeam să-l înţeleg. Eu unul nu mai pot suporta. Vreau să ştiu numai atît : poţi veni imediat la mine ?

— De... Am un elev la ora zece.

— Şi n-ai cum îl decomanda ?

— Dacă e atît de important...

Arthur scoase o exclamaţie de exasperare arţăgoasă :

— Cum dacă e important ? William dragă, te rog încearcă să-ţi pui imaginaţia la contribuţie. Te-aş suna eu la o oră atît de imposibilă ca asta dacă n-ar fi ceva important ? Tot ce vreau de la tine e un răspuns precis : da sau nu. Dacă-i vorba numai de bani, îţi plătesc eu bucuros la preţul obişnuit. Cu cît dai tu ora de meditaţii ?

— Termină, Arthur şi nu fi absurd. Dacă-i ceva urgent, bineînţeles că vin. Sînt la tine în douăzeci de minute.

Am găsit toate uşile apartamentului deschise şi am intrat neanunţat. Se pare că Arthur alergase înnebunit de colo pînă colo prin camere ca o găină speriată. în momentul sosirii mele se afla în salon, îmbrăcat de oraş, trăgîn- du-şi nervos mănuşile. Hermann, în genunchi,

căuta fără chef printr-un dulap din vestibul. Schmidt stătea rezemat în pragul uşii biroului, cu o ţigară între buze. Nu făcea nici cel mai mic efort de a fi de vreun ajutor şi savura în mod vizibil nefericirea stăpînului său.

— A, uite că ai sosit, William, în fine ! exclamă Arthur văzîndu-mă. Credeam că nu mai ajungi. Vai de mine, vai ele mine ! Atît de tîrziu s-a făcut deja ? Nu mai am nevoie de pălăria gri. Vino, William, vino. îţi explic eu pe drum.

Schmidt ne aruncă un zîmbet neplăcut, sarcastic, în timp ce ieşeam pe uşă.

Cînd am fost comod aşezaţi pe platforma de sus a unui autobuz, Arthur a devenit mai calm şi mai coerent.

— In primul rînd, se scotoci el rapid prin toate buzunarele, scoţînd în cele din urmă o hîrtie, te rog citeşte asta.

Am privit-o. Era o *Vorladung* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ din partea poliţiei, secţia politică. Herr Arthur Norris era convocat să se prezinte în acea dimineaţă, înainte de ora unu, la sediul poliţiei din Alexanderplatz. Ce s-ar fi întîmplat în cazul cînd n-ar fi dat curs convocării, nu se spunea. Formula era oficială şi de o politeţe rece.

— Dumnezeule mare, Arthur, am spus, ce poate-nsemna asta ? Ce-ai mai făcut acum ?

în ciuda alertei sale nervoase, Arthur afişa un anumit orgoliu modest.

— Sînt mîndru de mine pentru faptul că întovărăşirea mea cu — şi aici îşi coborî vocea privindu-i în fugă pe călătorii din autobuz — reprezentanţii Internaţionalei a Treia nu a fost total nefructuoasă. Mi s-a relatat că eforturile mele au trezit ecouri favorabile în anumite cercuri de la Moscova... Cred că ţi-am spus, nu, că am fost la Paris ? Da, da, desigur... Ei bine, am avut o mică misiune de îndeplinit acolo. Am stat de vorbă cu anumite persoane sus- puse şi am adus înapoi anumite instrucţiuni... Dar să lăsăm asta acum. în orice caz, se pare că autorităţile de aici sînt mai bine informate decît presupuneam noi. Iată ce trebuie să descopăr eu azi. Toată chestiunea e extrem de delicată. Trebuie să fiu

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Convocare (germ.).

atent să nu-mi scape nici un cuvînt nelalocul lui.

— Şi dacă-ţi aplică un tratament de gradul trei ?

— Ah, William, cum poţi spune un lucru atît de îngrozitor ? Mă faci să mi se moaie genunchii.

— Dar, Arthur, sînt sigur că ar fi... Vreau să spun : nu-i aşa că ţi-ar plăcea ?

— Ha-ha, chicoti el. Ha-ha. Trebuie să recunosc, William, că pînă şi în clipele cele mai negre umorul tău izbuteşte să-mi ridice moralul... Ei bine, poate dacă interogatoriul ar fi condus de domnişoara Anni, sau de vreo altă duduie la fel de îneîntătoare, l-aş suporta cu... ăăă... sentimente foarte amestecate. Da. îşi frecă bărbia îngrijorat. O să am nevoie de sprijinul tău moral. Trebuie să vii să mă ţii de mină. Iar, dacă această — şi privi nervos peste umăr — întrevedere ar fi să se încheie în mod neplăcut, am să te rog să te duci la Bayer, să-i povesteşti exact ce s-a întîmplat.

— Da, mă duc. Bineînţeles.

Cînd am coborît din autobuz în Alexanderplatz, bietul Arthur tremura atît de tare încît am propus să intrăm într-un restaurant să bea un coniac. Aşezaţi la o măsuţă, priveam imensa clădire mohorîtă a poliţiei de pe partea opusă a străzii.

— Fortăreaţa inamică, spuse Arthur, în care trebuie să pătrund, săracul de mine, singur.

— Adu-ţi aminte de David şi Goliat.

— Vai de mine. Mă tem că eu şi Psalmistul avem foarte puţin în comun în dimineaţa asta. Mă simt mai degrabă ca un gîndac pe punctul de a fi strivit de un compresor... E ciudat lucru că, de cînd mă ştiu, am avut o aversiune instinctivă faţă de poliţie. Pînă şi croiul uniformelor mă răneşte, iar căştile poliţiştilor nemţi sînt nu numai hidoase, ci şi întrucîtva sinistre. Numai cînd văd un poliţist completînd un formular oficial cu scrisul acela inuman de şcolăresc al lor mi se cască un gol în stomac.

— Da, te înţeleg foarte bine.

Arthur se mai lumină puţin.

— Sînt foarte bucuros că te am lîngă mine, William. Tu ai o fire atît de înţelegătoare. Nici nu mi-aş putea dori o companie mai plăcută în dimineaţa execuţiei mele.

Exact opusul odiosului ăluia de Schmidt, care pur şi simplu jubilează cînd mă vede la ananghie. Nimic nu-1 face mai fericit decît să fie în situaţia de a-mi putea spune : V-am prevenit cu.

— în definitiv, nici nu prea au ce să-ţi facă ţie acum. Numai pe muncitori îi buşesc. Ţine minte că tu de fapt aparţii aceleiaşi clase ca şi stăpînii lor. Să-i faci să simtă lucrul ăsta.

— Am să-ncerc, spuse Arthur cu îndoială în glas.

— Mai vrei un coniac ?

— Poate n-ar strica. Da.

Cel de-ai doilea coniac a săvîrşit un adevărat miracol. Am ieşit din restaurant în dimineaţa liniştită şi umedă de toamnă rîzînd amîndoi cu mare poftă şi braţ la braţ.

— Fii tare, tovarăşe Norris. Gîndeşte-te la înaintaşii tăi.

— Şi încă ceva mai voiam să-ţi spun. Arthur avea un aer de condamnat care urcă scările eşafodului. îmi pare rău dacă azi-dimineaţă am fost cam brusc la telefon cu tine. însă eram foarte indispus... Dacă aceasta va fi să fie ultima noastră întîlnire, cel puţin pentru o vreme, n-aş dori ca ieşirea mea să-ţi umbrească cea din urmă amintire despre mine.

— Ce prostii spui, Arthur. Bineînţeles că n-o s-o umbrească. Şi-acum hai, fugi, şi încheie odată povestea asta.

îmi strînse mîna, ciocăni timid la uşă, intră.

M-am aşezat să-1 aştept sub un afiş roşu ca sîngele, ce anunţa o recompensă pentru prinderea unui anumit criminal. împărţeam aceeaşi banchetă cu un evreu gras, avocat al pegrei, şi cu clienta lui, o mică prostituată cu lacrimi în ochi.

— Nu trebuie să ţii minte decît atît, îi spunea el întruna, că nu l-ai mai văzut niciodată după noaptea de şase.

— Dar tot or să scoată cumva de la mine, suspina ea, ştiu eu că or să scoată. Au aşa un fel de a te privi. Şi pe urmă deodată-ţi pun o întrebare. Nici n-ai timp să te gîndeşti.

Pînă să apară Arthur din nou a trecut aproape o oră. Se putea vedea imediat pe faţa lui că întrevederea nu fu-

sese chiar atît de rea pe cît anticipase el. Era foarte grăbit.

— Hai să mergem, William. Hai să mergem. N-am de gînd să stau în locul ăsta nici măcar un singur minut în plus.

Afară, în stradă, opri un taxi şi-i comandă şoferului să ne ducă la Hotel Kaiserhof, adăugind, cum făcea aproape întotdeauna :

— Şi nu-i nevoie să mergi prea repede.

— La Kaiserhof ! am exclamat eu. Dar ce, îi facem o vizită lui Hitler ?

— Nu, William. Nu-i facem..., deşi, recunosc, mi-ar produce o oarecare plăcere ideea unui flirt cu tabăra inamicului. Ştii, în ultimul timp mi-am stabilit o regulă din a-mi face manichiura aici. Au un manichiurist foarte bun. Astăzi însă obiectivul meu e cu totul altul. Biroul lui Bayer e tot în Wilhelmstrasse. N-ar fi fost un gest de prea mare discreţie dacă mergeam dc la poliţie direct la el.

— Mă tem, ha-ha, că în momentul ăsta mă inspiră mai degrabă Marchizul de Sade.

însă atmosfera din sediul poliţiei îl trezi în mare parte la realitate. Din ce în ce mai temători şi mai descurajaţi, am rătăcit pe lungi coridoare cu uşi numerotate, am fost greşit dirijaţi în sus şi în jos pe scări, ne-am ciocnit de funcţionari grăbiţi, care duceau dosare burduşite cu infracţiuni. în cele din urmă, am nimerit într-o curte interioară, în care dădeau o mulţime de ferestre prevăzute cu gratii masive de fier.

— Vai de mine, vai de mine ! gemea întruna Arthur. Am intrat singuri în capcană, ai să vezi.

în acel moment se auzi un fluier ascuţit de undeva de sus.

— Hei, Arthur !

La una din ferestrele zăbrelite apăru capul lui Otto.

— Pe tine cu ce te-au prins ? îi strigă el glumeţ.

înainte ca vreunul din noi să apuce să răspundă, se ivi lingă el la geam o siluetă în uniformă şi-1 îndepărtă brutal. Apariţia îi fusese pe cît de scurtă pe atît de descurajatoare.

— S-ar părea că au pus mîna pe tot grupul, i-am spus

eu lui Arthur zîmbind.

— E un lucru cît se poate de neobişnuit, spuse Arthur foarte tulburat. Mă-ntreb dacă...

Am mai trecut pe sub o arcadă, am mai urcat nişte scări, pătrunzînd acum într-un labirint de camere mici şi coridoare întunecoase. La fiecare etaj erau chiuvete vopsite în acel verde tipic sanitar. Arthur îşi consultă convocarea şi găsi numărul camerei unde trebuia să se prezinte. Ne-am despărţit cu un schimb de şoapte grăbite.

— La revedere, Arthur. Baftă. Eu te-aştept aici.

— îţi mulţumesc, dragă băiete... Dar, presupunînd că sc-ntîmplă ce-i mai rău şi că ies din această cameră în stare de arest, să nu-mi spui nimic sau să nu faci vreun gest cum că m-ai cunoaşte, afară dacă îţi vorbesc eu primul. N-ar fi deloc indicat să te implic şi pe tine... Uite-aici adresa lui Bayer, pentru cazul cînd ar trebui să te duci numai tu la el.

— Sînt sigur că n-o să fie nevoie.

urmare, am jucat comedia pînă la capăt, am in-' hotel, am băut o cafea la barul din hol şi am aruncat o privire prin ziarele de dimineaţă. Spre decepţia mea, nu l-am văzut nici pe Hitler, nici pe vreun altul dintre conducătorii nazişti. După zece minute ieşeam din nou în stradă. M-am surprins aruneînd priviri hoţeşti în dreapta şi-n stingă, după eventualii detectivi. Obsesia lui Arthur cu poliţia era extrem de contagioasă.

Bayer locuia într-un apartament mare, şi în care domnea dezordinea, la ultimul etaj al uneia din cele mai amărîte clădiri de după Zimmerstrasse, oferind un contrast destul de izbitor cu ceea ce Arthur numea „tabăra inamicului", hotelul sumbru, încărcat, luxos, pe care abia îl părăsisem. Uşa apartamentului stătea în permanenţă larg deschisă. înăuntru, pereţii erau plini de afişe eu inscripţii în limbile germană şi rusă, de anunţuri ce vesteau ţinerea unor mitinguri şi demonstraţii, de caricaturi antirăzboinice, de hărţi ale zonelor industriale şi de grafice ilustrind proporţiile şi desfăşurarea unor greve. Pe duşumeaua goală, nevopsită, nu erau covoare. Camerele răsunau do ţăcănitul maşinilor de scris. Bărbaţi şi femei de diferite vîrste intrau şi ieşeau întruna ori şedeau pe cutii de zahăr întoarse cu gura în jos, toţi

răbdători, bine dispuşi, parcă la ei acasă. Aveai impresia că toată lumea cunoştea pe toată lumea ; noii-veniţi erau aproape invariabil salutaţi pe numele lor de botez. Pînă şi străinii erau tutuiţi. Fumatul era îndeletnicirea generală, iar podeaua plină de mucuri de ţigări strivite.

în mijlocul acestei activităţi vesele şi neprolocolarc l-am găsit pe Bayer însuşi într-o cămăruţă cu un aspect sărăcăcios, dictînd o scrisoare fetei pe care o văzusem ste- nografiind pe scenă la mitingul din Neukolln. Păru mulţumit, dar nu deosebit de surprins la vederea lui Arthur.

— A, dragul meu Norris ? Şi ce pot face pentru tine?

Vorbea englezeşte cu emfază şi cu un accent străin puternic. N-am văzut, cred, niciodată la cineva o dantură mai frumoasă. Dinţii lui şi ai lui Arthur erau, fiecare în felul lor, atît de aparte îneît puteau fi puşi unii lingă ceilalţi, spre a ilustra clasicul contrast, într-un muzeu al danturilor.

•— Ai fost deja la ei ? adăugă Bayer.

— Da, răspunse Arthur. Acum venim de-acolo.

Secretara se ridică şi ieşi, închizînd uşa în urma ei. Cu mîinile sale elegant înmănuşate odihnindu-i-se sobru pe genunchi, Arthur începu să-i descrie întrevederea sa cu funcţionarii de la sediul prefecturii de poliţie. Bayer se rezemă de spătarul scaunului, ascultîndu-1. Avea nişte ochi extrem, de vii, ca de animal, de un căprui-roşcat închis. Privirea îi era directă, provocatoare, scînteietoare, ca şi cum ar fi rîs, deşi buzele sale nu schiţau nici măcar un zîmbet. în timp ce-1 asculta pe Arthur, faţa şi corpul său rămaseră absolut imobile. Nu dădu nici măcar o singură dată afirmativ din cap, nu-şi schimbă poziţia sau nu mişcă vreun deget. Simplul său repaus sugera o forţă a concentrării hipnotică în intensitatea ei. Arthur, îmi dădeam seama, încerca şi el acelaşi sentiment ; se foia stînjenit pe scaun şi evita cu grijă să privească în ochii lui Bayer.

începu prin a ne asigura că angajaţii poliţiei îl trataseră cît se poate de curtenitor. Unul din ei îl ajutase să-şi scoată pardesiul şi pălăria, celălalt îi oferise un scaun şi un trabuc. El acceptase scaunul, în schimb refuzase trabucul ; insistă mult asupra refuzului său, de parcă ar fi

fost o dovadă clară a deosebitei lui integrităţi şi tării de caracter. La care funcţionarul, tot politicos, îi ceruse permisiunea de a fuma el. Arthur i-o acordase.

Apoi a urmat o discuţie, de fapt un interogatoriu deghizat în conversaţie lejeră, despre natura afacerilor lui Arthur la Berlin. Aici Arthur avu grijă să nu intre în detalii.

— Ar fi neinteresante pentru tine, îl asigură el pe Bayer.

Am dedus însă că poliţiştii reuşiseră, cu multă curtoazie, să-1 bage totuşi serios în sperieţi. Erau mult prea bine informaţi.

Odată aceste preliminarii depăşite, a început adevărata chestionare.

— Am înţeles, domnule Norris, că recent aţi efectuat o călătorie la Paris. Această vizită a fost cumva în legătură cu afacerile dumneavoastră particulare ?

Arthur era, desigur, pregătit pentru această întrebare. Poate prea bine pregătit. Explicaţiile pe care lc-a oferit au fost copioase. Funcţionarul nu l-a întrerupt decît cu o singură întrebare amabilă. I-a spus un nume şi o adresă unde domnul Norris fusese de două ori, în scara sosirii şi în dimineaţa plecării sale. Şi aceste vizite erau în legătură cu afacerile sale particulare? Arthur nu negă.faptul că avusese un şoc destul de neplăcut. Dar, cu toate acestea, pretindea el, procedase cu absolută discreţie.

— N-am fost atît de prost înеît să neg totul, bineînţeles. Dar am tratat toată chestiunea uşor. Şi cred că i-am impresionat favorabil. Au fost şocaţi, se vedea pe ei. categoric şocaţi.

Arthur făcu o pauză, apoi adăugă modest :

— îmi place să cred că mă pricep destul de bine să rezolv acest gen de situaţii. Da.

Tonul său cerşea o vorbă de încurajare, de confirmare. Bayer, însă, nu-1 încurajă, nu-1 condamnă, nu spuse nimic, nu schiţă nici o mişcare. Ochii săi căprui continuau să-1 privească pe Arthur cu aceeaşi atenţie scînteietoarc, zîm- bitor şi alert. Arthur tuşi o dată scurt, nervos.

Dornic să trezească măcar o umbră de interes în acea

tăcere hiptonică, impersonală, încercă să facă mare caz de relatarea sa. Trebuie să fi vorbit vreo jumătate de oră în continuu. De fapt nu era mult de povestit. După ce i-au arătat cît de bine informaţi erau, poliţiştii s-au grăbit să-1 asigure pe domnul Norris că activităţile sale nu-i interesau cîtuşi de puţin, cu condiţia ca aceste activităţi să rămînă cantonate exclusiv în alte ţări. în ce priveşte Germania, desigur, lucrurile stăteau întrucîtva diferit. Republica Germană primea cu plăcere orice oaspete străin, dar îi pretindea să ţină cont că anumite legi ale ospitalităţii erau valabile atît pentru oaspete cît şi pentru gazdă. Pe scurt, ar fi fost foarte păcat dacă Republica Germană ar fi fost vreodată nevoită să se priveze de plăcerea prezenţei domnului Norris. Funcţionarul se declarase convins că domnul Norris, ca un om de lume ce era, va înţelege exact punctul său de vedere.

în final, tocmai cînd Arthur se îndrepta spre uşă, după ce fusese ajutat să-şi îmbrace pardesiul şi i se dăduse pălăria, a venit şi ultima întrebare, pusă pe un ton care pai-că voia să sugereze că nu avea nici cea mai vagă legătură eu tot ce se discutase pînă atunci :

— Recent aţi devenit cumva membru al partidului comunist ?

— Am sesizat imediat capcana, desigur, ne informă Arthur. Nu era decît o simplă capcană. Dar trebuia să gîn- desc rapid ; un răspuns oricît de puţin ezitant ar fi fost fatal. Ei sînt mari experţi cînd e vorba de observat asemenea detalii... Nu sînt membru al partidului comunist, le-am spus, şi nici al vreunei alte organizaţii de stînga. Simpatizez doar cu atitudinea KPD-ului §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ în anumite chestiuni nepolitice... Cred că răspunsul a fost corect. Aşa cred. Da,

In sfîrşit, Bayer zîmbi şi vorbi în acelaşi **timp.**

— Ai procedat foarte bine, dragul meu Norris.

Părea, m sinea lui, amuzat de toată situaţia.

Arthur arăta mulţumit ca o pisică mîngîiată.

— Tovarăşul Bradshaw mi-a fost de mare ajutor.

— A, da ?

însă Bayer nu întrebă în ce fel.

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Kommunistische Partei Deutschlands — Partidul Comunist German.

— Vă interesează mişcarea noastră ?

Ochii lui mă măsurau pentru prima dată. Nu, nu era impresionat. Dar nici nu mă condamna. Un tînăr intelectual burghez, probabil gîndea el. Entuziast, dar între anumite limite. Cultivat, dar între anumite limite. Capabil de reacţie dacă era abordat în limbajul lui de clasă. Utilitatea — minoră : oricine putea face cîte ceva pe lumea asta. Am simţit cum încep să-mi ardă obrajii.

— Aş dori să vă ajut, am spus, în măsura în care mi-e cu putinţă.

— Vorbiţi germana ?

— Vorbeşte excepţional germana, interveni Arthur ea o mamă care-şi recomandă progenitura atenţiei dirigintelui.

Bayer mă privi încă o dată zîmbind.

— Aşa ?

Apoi căută ceva printre hîrtiile de pe masă.

— Ar fi vorba de o traducere, pe care nu ştiu dacă veţi avea amabilitatea să o faceţi pentru noi. Vreţi să ne traduceţi asta în englezeşte ? După cum veţi vedea, e un raport al nostru de activitate pe sinul trecut. Din el veţi afla cîte ceva legat de obiectivele noastre. O să vă intereseze, cred.

Şi îmi înmînă un teanc gros de foi scrise de mînă, după care se ridică în picioare. Era chiar şi mai mic şi mai vînjos decît lăsase impresia pe scenă. îşi puse o mînă pe umărul lui Arthur.

— Extrem de interesant tot ce mi-ai spus. Ne strînse amîndurora mîinile eu un zîmbet scînteietor de despărţire : Şi, te rog, pe viitor, i se adresă el pe un ton glumeţ lui Arthur, evită să-1 amesteci pe-acest tînăr domn Bradshaw în încurcăturile tale.

— Cum să nu, fii sigur că nici prin gînd nu-mi trece. Siguranţa lui îmi este, dacă nu la fel, cel puţin aproape la fel de scumpă ca şi a mea... Atunci, ha-ha, să nu te mai reţinem din timpul tău preţios. La revedere.

Întîlnirea cu Bayer îi redase lui Arthur buna sa dispoziţie.

— I-ai produs o impresie favorabilă, William. O, da, să ştii. Am remarcat imediat. Şi e un tip care ştie să judece în mod foarte subtil oamenii. Cred că a fost mulţumit cu

ce le-am spus indivizilor din Alexanderplatz, nu-i aşa ?

— Fără îndoială.

— Şi eu cred. Da.

— Dar cine e ? am întrebat.

— Nici eu nu ştiu prea multe, William, despre el. Doar atît am auzit : că ar fi fost la început cercetător chimist. Nu-mi vine a crede ca părinţii lui să fi fost simpli muncitori. Nu-ţi lasă impresia asta cînd îl vezi, aşa-i ? în orice caz, numele lui adevărat nu-i Bayer.

După acea întîlnire, am simţit dorinţa de a-1 revedea pe Bayer. Am făcut traducerea cît am putut do repede, în intervalele dintre lecţii. Mi-a luat numai două zile. Textul era un raport despre obiectivele şi desfăşurarea mai multor greve şi despre măsurile luate pentru a ajuta cu îmbrăcăminte şi alimente familiile greviştilor. Principala dificultate pe care am întîmpinat-o a fost cu grupurile des repetate de iniţiale, ce reprezentau titulaturile diferitelor organizaţii implicate. Cum nu ştiam ce denumiri aveau majoritatea lor în englezeşte, n-am reuşit să substitui literele necesare pentru cele din manuscris.

— Nici nu-i prea important, mi-a spus Bayer cînd i-am înfăţişat dilema mea. Problema asta o rezolvăm noi singuri.

O anumită nuanţă din tonul lui m-a făcut să mă simt umilit. Textul scris de mînă ce mi-1 dăduse să-1 traduc n-avea pur şi simplu nici o importanţă. Probabil n-avea să ajungă niciodată în Anglia. Bayer mi-1 dăduse ca pe o jucărie cu care să mă joc, sperînd, fără îndoială, să scape de entuziasmul meu obositor şi inutil pentru cel puţin o săptămînă.

— Şi cum ţi s-a părut materialul, interesant ? a continuat el. Atunci mă bucur. E necesar, în zilele noastre, ca fiecare bărbat şi fiecare femeie să aibă cunoştinţă de aceste probleme. Ai citit ceva de Marx ?

Am spus că încercasem cîndva să citesc *Capitalul.*

— A, c prea greu, mai ales la început. Ar trebui să încerci cu *Manifestul Partidului Comunist.* Şi chiar cu unele din articolele lui Lenin. Stai, am să-ţi dau eu...

Era amabilitatea întruchipată. Nu părea deloc grăbit să scape de mine. Să nu fi avut oare nici un mod mai

interesant de a-şi petrece după-amiaza ? M-a chestionat despre condiţiile de viaţă în cartierul East End din Londra şi am căutat să-mi adun toate cunoştinţele în materie dobîndite în decursul cîtorva zile de cutreierat prin acele mahalale mizere, cu vreo trei ani în urmă. Simplul fapt că mă asculta cu atenţie mă făcea să mă simt flatat în modul cel mai stimulator. M-am trezit vorbind aproape numai eu. După o jumătate de oră de cînd, cu cărţi şi noi materiale de tradus sub braţ, mă pregăteam să-mi iau rămas bun de la el, Bayer mă întrebă :

— De multă vreme îl cunoşti pe Norris ?

— L-am cunoscut acum ceva mai mult de-un an, am răspuns eu automat, mintea mea neînregistrîncl nici o reacţie la întrebarea lui.

-— Serios ? Şi unde v-aţi întilnit ?

De data aceasta nu mi-a scăpat intonaţia aparte din vocea sa. L-am privit insistent. Dar ochii lui extraordinari nu trădau nici suspiciune, nici ameninţare, nici viclenie.

Cu un zîmbet candid pe buze, aştepta liniştit răspunsul meu.

— Ne-am cunoscut în tren. Mergeam amîndoi spre Berlin.

Privirea lui Bayer deveni uşor amuzată. Amical şi dezarmant, mă întrebă direct :

— Şi sînteţi prieteni buni ? Mergi pc la el frecvent ?

— O da. Foarte frecvent.

— Nu ai prea mulţi prieteni englezi în Berlin, mi se pare ?

— Nu.

Bayer dădu serios din cap. Se ridică apoi de pe scaun şi-mi întinse mîna.

— Eu trebuie să mă apuc de lucru acum. Dar dacă vreodată doreşti să-mi spui ceva, orice, nu ezita să vii la mine, indiferent de oră.

— Mulţumesc foarte mult.

Deci asta era, mă gîndeam cu în timp ce coboram pe scara cea dărăpănată. Nimeni n-avea încredere în Arthur. Nici Bayer, deşi era gata să facă uz de el, cu toate precauţiile, desigur. La fel şi de mine, ca cel mai nimerit spion în preajma mişcărilor lui Arthur. Nu era nevoie să-mi dezvăluie vreun secret. De la mine scotea oricînd totul cu atîta uşurinţă. Eram şi furios, dar în acelaşi timp şi destul de amuzat.

în fond nici nu-i prea puteai condamna.

Capitolul şapte

VREO SĂPTAMÎNA mai tîrziu, Otto se prezentă la Arthur, neras şi hămesit. îi dăduseră drumul cu o zi înainte din închisoare. Cînd am trecut în acea seară, pc la Arthur, i-am găsit pe amîndoi în sufragerie. Terminaseră de curînd o cină substanţială.

— Dar vouă ce vă dădea duminicile ? tocmai întreba

Otto cînd am intrat eu în cameră. Nouă ne dădea supă de mazăre cu cîrnat în ea. Nu era de lepădat.

— Stai să vedem, reflecta Arthur. Mă tem că nu mai ţin minte exact. In orice caz, niciodată nu prea aveam poftă de mîncare... A, dragul meu William, ai venit ! Te rog, ia-ţi un scaun. Vreau să spun : dacă nu dispreţuieşti compania a doi vechi ocnaşi. Otto şi cu mine tocmai făceam schimb de impresii.

Cu o zi înainte de vizita mea şi a lui Arthur în Alexanderplatz, Otto şi Anni se certaseră la cuţite. Otto voia să dea 15 pfennigi unui om venit la el pentru o colectă destinată unui fond de grevă. Anni însă refuzase, „din principiu'[1].

— De ce să-mi ia mie banii împuţiţii ăştia de comunişti ? spusese ea. Doar muncesc din greu ca să-i cîştig.

Pronumele posesiv leza statutul acceptat de ea pentru Otto şi drepturile lui respective ; dar el s-a făcut, în chip generos, că nici nu observă. în schimb, adjectivul l-a scandalizat peste măsură. I-a tras lui Anni o palmă, „nu tare“, ne asigura el, însă destul de puternică pentru a o catapulta de cealaltă parte a patului, cu capul de zid ; şocul a dislocat un portret înrămat, care a căzut pe jos, geamul făcîndu-se ţăndări. Anni a început să blesteme şi să plîngă.

— Asta ca să tc-nveţi minte altă dată să nu mai vorbeşti despre lucruri pe care nu le-nţelegi, i-a spus Otto, fără duşmănie însă.

în relaţiile dintre ci, politica fusese întotdeauna un subiect delicat.

— M-am săturat de tine, i-a strigat Anni, şi de toţi roşii tăi nenorociţi. Să ieşi afară de-aici !

Şi a aruncat cu portretul după el, dar nu l-a nimerit.

Parcurgînd din nou pas cu pas toată întîmplarea la un *Lokal* din apropiere, Otto a ajuns la concluzia că partea vătămată el era. Amărit şi supărat, a început să bea *Korn*********** A băut destul de mult. La nouă seara încă tot nu terminase, cînd un băiat, pe nume Erich, pe care-1 cunoştea, a intrat în local să vîndă biscuiţi. Cu coşul lui pe braţ, Erich făcea turul cafeneior şi al

---

********** Rachiu de secară.

restaurantelor din cartier, dueind mesaje de colo-colo şi culegînd bîrfe. El a fost cel care i-a spus lui Otto că tocmai o văzuse pe Anni într-un *Lakat* nazist din Kreuzberg, împreună cu Werner Baldow.

Werner era un vechi adversar al Iui Otto, atît politic cît şi particular. Cu un an în urmă părăsise celula comunistă din care făcea parte şi Otto şi se înscrisese într-un *Sturm* †††††††††††††††††††††† local. întotdeauna el îi făcuse ochi dulci Iui Anni. Acuma Otto, deja destul de bine afumat, s-a pornit să facă un lucru la care treaz nu s-ar fi încumetat ; a sărit ca ars şi a plecat de unul singur spre acel *LokdL* nazist. Doi poliţişti, din întîmplare aflaţi prin partea locului la vreun minut sau două după ce a intrat, l-au salvat probabil cu oasele încă întregi. Fusese azvîrlit în stradă pentru a-doua oară şi acum dădea să intre iar. Poliţiştii l-au îndepărtat cu dificultate de-acolo ; Otto i-a muşcat şi Ie-a tras picioare tot drumul pînă la secţie. Naziştii, desigur, au jucat rolul indignaţilor virtuoşi. Incidentul a apărut a doua zi în pagina întîi a ziarelor lor prezentat ca „un atac neprovocat şi rnişelesc asupra unui *Lokal* naţional-socialist din partea unei bande de zece comunişti înarmaţi, dintre care nouă au fost cu succes puşi pe fugă"'. Otto ţinea tăietura din ziar în condica de încasări şi ne-o arătă şi nouă cu mîndrie. La Werner însuşi nu apucase să ajungă. Acesta s-a retras cu Anni într-o încăpere din spatele Lolcol-ului de îndată ce a intrat pe uşă Otto.

— Poate să şi-o păstreze, putoarea, adăugă el mînios. N-aş mai primi-o înapoi nici dacă s-ar întoarce la mine în genunchi.

— Ei, da, începu să îngaime Arthur mecanic, trăim în vremuri pline de evenimente amestecate...

Dar îşi reveni tresărind brusc. Ceva nu era în regulă. Ochii săi rătăceau nedumeriţi peste amestecul de tăvi şi farfurii, ca ai unui actor rămas fără replicii. De pe masa noastră lipsea ceainicul.

Doar cîteva zile mai tîrziu Arthur îmi telefona să-mi

---

†††††††††††††††††††††††† Formaţiune paramilitară nazistă de 100—200 oameni.

comunice că Otto şi Anni se împăcaseră.

— Am fost convins că ai să te bucuri de veste. Pot spune că eu însumi am jucat un rol într-o anumită măsură hotărîtor în această faptă bună... Binecuvîntaţi fie făcătorii de pace... De fapt, am fost personal interesat să obţin tocmai acum de la ei această împăcare, avînd în vedere o mică aniversare ce cade miercurea viitoare... Cum, nu ştiai ? Da, împlinesc cincizeci şi trei de ani. îţi mulţumesc, dragă băiete. îţi mulţumesc. Trebuie să-ţi mărturisesc că-mi vine greu să mă deprind cu gîndul că am păşit în toamna vieţii... Şi acum îmi permiţi să te invit la un mic banchet ? Va fi reprezentat şi sexul frumos, în afară de perechea reunită, vor mai fi madam Olga şi încă două dintre cunoştinţele mele mai îndoielnice şi mai şarmante. O să pun să scoată covorul din salon, pentru ca membrii mai tineri ai petrecerii să poată dansa. Nu-i aşa că-i frumos ?

— Foarte frumos.

Miercuri seara a trebuit să ţin o lecţie neplanificată şi am ajuns la Arthur mai tîrziu decît aveam de gînd. L-am găsit pe Hermann aşteptîndu-mă jos, în capul scărilor, ca să-mi dea drumul în imobil.

— îmi parc rău, i-am spus. Sper că nu mă aşteptaţi de mult.

— E-n regulă, mi-a răspuns laconic Hermann.

A descuiat apoi uşa, luînd-o primul în sus pe scări. Ce fiinţă imposibilă, m-am gîndit. Nici măcar la o zi de naştere nu e şi el mai senin.

Pe Arthur l-am găsit în salon. Stătea în cămaşă pe canapea, cu niîinile împreunate în poală.

— Ai venit, William.

— Arthur, îmi pare foarte rău. M-am grăbit cît am putut de tare. Credeam că nu mai scap. Bătrîna de care ţi-am povestit a venit la mine pe neaşteptate şi a insistat să facem de data asta o lecţie de două ore. Nu voia decît să-mi povestească în ce hal se poartă fiică-sa cu ea. Mi se părea că n-o să mai termine niciodată... Hei, dar ce-i cu tine ? Parcă n-arăţi prea grozav.

Se scărpina trist în bărbie.

— Dragă băiete, sînt foarte deprimat.

— De ce ? Ce te-a supărat ?... Da' de fapt, ascultă,

unde sînt ceilalţi musafiri ? N-au venit încă ?

— Ba au venit. Am fost nevoit să-i trimit însă acasă.

— înseamnă că *eşti intr-adevăr* bolnav ?

— Nu, William. Nu-s bolnav. Mi-e teamă numai că-ncep să-mbătrînesc. întotdeauna am avut oroare de scene, însă acum pur şi simplu nu le pot suporta.

— Dar cine ţi-a făcut scene ?

Arthur se ridică încet de la locul lui. Timp de o clipă l-am văzut cum avea să arate peste douăzeci de ani ; mîinile-i vor tremura şi va inspira milă.

— E o poveste lungă, William. Să nu mîncăm mai întîi ceva ? Tot cc-ţi pot oferi, cred, e omletă şi bere ; dacă o mai fi rămas ceva bere.

— N-are nici o importanţă dacă nu mai e. Ţi-am adus un cadou, un fleac.

Şi am scos de la spate, unde o ţinusem pînă atunci, o sticlă de coniac.

— Dragă băiete, tu mă copleşeşti. Nu trebuia, să ştii. Serios, nu trebuia. Eşti sigur că-ţi poţi permite luxul ?

— O, da, fără probleme. Economisesc destul în ultimul timp.

— întotdeauna, clătină Arthur din cap a tristeţe, am privit capacitatea unora de a economisi ca pe un dar al naturii vecin cu un miracol.

Paşii noştri îşi trimiteau ecoul prin apartament în vreme ce mergeam pe seîndurile goale, de pe care covorul fusese înlăturat.

— Totul era pregătit pentru festivităţi, cînd spectrul apăru interzicînd serbarea, pufni Arthur într-un rîs nervos, freeîndu-şi una de cealaltă mîinilc.

> O, dar Arătarea cu al ei semn mut Mă opreşte aspră, vrînd să mă abţin De la tot ce este vesel şi plăcut, De la sărbătoare, cîntece şi vin.

— Destul de bine adus aicea din condei, am zis eu. Sper că îl ştii pe William Wa'ston ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ ?

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Sir William Watson (1858—1935), poet englez, în opera căruia clasicismul delicat şi rigoarea formală se întîlnesc cu influenţa parnasianismului francez.

Personal, l-am considerat mereu drept cel mai mare dintre moderni.

Sufrageria era plină de ghirlande de hîrtie agăţate pentru petrecere ; deasupra mesei atîrnau lampioane chinezeşti. La vederea lor, Arthur datină din cap.

— Să pun să le dea jos, William ? Nu te deprimă prea tare, eşti sigur ?

— De ce să mă deprime ?, am spus eu. Dimpotrivă, ar trebui să ne înveselească. La urma urmelor, indiferent ce s-a-ntîmplat, e totuşi ziua ta.

— Ei, da, s-ar putea să ai dreptate. Tu iei întotdeauna lucrurile atît de filozofic, intr-adevăr, loviturile soartei sînt uneori foarte crude.

Sumbru, Hermann aduse omletele. Ne raportă apoi, cu o satisfacţie destul de amară, că nu mai era unt.

— Nu mai este unt, repetă Arthur. Nu mai este unt. Vai, umilirea mea ca gazdă e completă... Cine şi-ar putea închipui, văzîndu-mă în halul în care am ajuns, că prin casa mea s-au perindat mai multe rînduri de capete încoronate ? Astă seară aveam de gînd să aştern dinaintea voastră un ospăţ somptuos. Nici nu vreau să-ţi povestesc meniul, ca să nu-ţi lase gura apă.

— Mie şi omleta asta-mi place. îmi pare rău numai că a trebuit să-ţi trimiţi musafirii acasă.

— Şi mie, William. Şi mie-mi pare rău. Din nefericire, mi-a fost cu neputinţă să-i rog să stea. N-aş fi îndrăznit să fiu de faţă la dezamăgirea lui Anni. Fireşte, ea cred că se aştepta să găsească o masă gemînd de bunătăţi... Şi, oricum, Hermann tot m-a anunţat că n-avem destule ouă în casă.

— Arthur, te rog spune-mi odată ce s-a-ntîmplat.

Zîmbi de nerăbdarea mea, savurînd, ca întotdeauna, prelungirea misterului. Apoi îşi strînse meditativ între degetul mare şi arăţi', tor bărbia căzută.

— Ştii, William, povestea întrucîtva sordidă, pe care sînt nevoit să ţi-o relatez, se învîrte în jurul covorului din salon.

— Pe care l-ai luat ca să se poată dansa ?

Arthur clătină din cap.

— Cu regret trebuie să-ţi spun că nu pentru asta a

fost luat. Dansul era doar *une fagon de parler* §§§§

că Schmidt poate fi îngrozitor de categoric atunci cînd vrea.

— Dar, Arthur, tu vorbeşti serios cînd spui că aveai de gînd să cheltuieşti două sute de mărci pe o masă pentru şapte oameni ? în viaţa mea n-am auzit ceva mai extraordinar.

— Trebuiau să fie şi mici cadouri, spuse moale Arthur. Cîte ceva pentru fiecare din voi.

— Ar fi fost drăguţ, fără îndoială... Dar atîta extravaganţă... Pe de o parte eşti atît de strîns la buzunar că nu poţi mînca decît ouă, iar pe de altă parte, cum pui mîna pe ceva bani, îţi şi propui să-i topeşti imediat.

— Te rog nu-ncepe *şi tu* să mă moralizezi, William, fiindcă altfel mă apucă plînsul. Eu nu-mi pot înfrîna micile slăbiciuni. Viaţa ar fi nespus de cenuşie dacă nu neam mai permite din cînd în cînd şi cîte o mică trataţie.

— Bine, am spus rîzînd. Nu te mai moraliza. In locul tău, probabil aş fi făcut şi eu la fel.

După cină, cînd ne-am întors cu paharele de coniac în salonul dezgolit, l-am întrebat pe Arthur dacă îl mai văzuse în ultima vreme pe Bayer. Schimbarea survenită pe chipul său la auzul numelui m-a surprins. Buzele moi i se pungiră a arţag. Evitîndu-mi privirile, se încruntă şi scutură energic din cap.

— Nu mă mai duc pe-acolo decît dacă-i absolut necesar.

— De ce ?

Rareori îl văzusem aşa. Părea iritat pe mine pentru că-i pusesem această întrebare. Timp de o clipă rămase tăcut. Apoi izbucni, cu o vervă de-a dreptul copilăroasă :

— Nu mă mai duc pe-acolo pentru că nu-mi place să mă mai duc. Pentru că mă indispune dacă mă duc. Harababura din biroul ăla c teribilă. Şi mă deprimă. O persoană avînd sensibilităţile mele e de-a dreptul ofensată de o asemenea lipsă totală de metodă... Ştii că zilele trecute Bayer a pierdut un document extrem de important, care pînă la urmă unde crezi că s-a găsit ? La coşul de gunoi, în fond... cînd te gîndeşti că salariile acestor oameni sînt plătite din economiile atît de greu adunate ale muncitorilor. îţi clocoteşte şi sîngele... Iar, bineînţeles, locul mişună de spioni. Bayer le ştie pînă şi

numele... Dar crezi că face ceva împotriva lor ? Nimic. Absolut nimic. Ai impresia că nici nu-i pasă. Şi asta mă-nfurie pe mine cel mai tare : modul lui complet aiurit de a lăsa lucrurile la voia în- tîmplării. Păi, în alte locuri, pentru aşa ceva, una-două te-ar pune la zid şi te-ar împuşca.

Am zîmbit. în postura lui de revoluţionar militant, Arthur era puţin cam prea bun pentru a fi şi real.

— Dar tu îl admirai foarte mult.

— A, e un om destul de capabil în felul lui. Nu-ncape îndoială. Şi Arthur îşi frecă bărbia pe furiş. Dinţii i se dezveliseră sub forma unui rînjet de leu bătrîn. M-a dezamăgit foarte mult însă Bayer ăsta, adăugă el.

— Serios ?

— Da.

Ultimele urme de prudenţă îl mai reţineau încă vizibil. Dar nu, tentaţia era mult prea copleşitoare :

— William, dacă îţi spun acum ceva, promite-mi pe tot ce ai tu mai sfînt în lume că n-ai să spui mai departe.

— îţi promit.

— Foarte bine. Cînd mi-am legat soarta de cea a partidului, sau, mai degrabă, cînd le-am promis ajutorul meu (şi, cu toate că n-ar trebui ca tocmai eu să recunosc, sînt în situaţia de a-i ajuta în unele cercuri unde pînă acum ei n-au avut acces)...

— Sînt sigur de asta.

— Am stipulat, în mod cît se poate de firesc, sînt convins, un (cum să-i spun eu oare ?) hai să-i zicem... un *quid pro quo.* Şi tăcu, privindu-mă îngrijorat. Sper, William, că lucrurile astea nu te şochează.

— Cîtuşi de puţin.

— Atunci mă bucur. Trebuia să-mi închipui că tu ai să vezi situaţia într-o lumină rezonabilă... în fond, eu sînt un om de lume. Steagurile şi drapelele şi lozincile sînt pentru membrii de rînd, pe cînd conducătorii ştiu că o campanie politică nu se poate face fără bani. Am discutat chestiunea cu Bayer pe vremea cînd încă mă gîndeam dacă să fac sau nu marele pas şi, trebuie să recunosc, atunci omul s-a arătat foarte rezonabil. A înţeles că, handicapat cum sînt, cu cinci mii de lire datorie...

— Dumnezeule, atît de mult ?

— Din păcate, da. Bineînţeles, nu toate anagajamentele mele sînt la fel de presante... Dai' unde rămăsesem ? A, da. Handicapat cum sînt, nu mă aflu deloc într-o poziţie în care să fiu de prea mare folos cauzei. După cum singur ştii, sînt supus la tot felul de solicitări vulgare şi penibile.

— Şi Bayer a fost de acord să plătească pentru o parte din ele ?

— Ca întotdeauna, tu, William, spui lucrurile foarte pe şleau. Ei bine, da, aş putea susţine că a sugerat, a sugerat chiar foarte clar că nu vor fi nerecunoscători faţă de mine dacă-mi voi îndeplini cu succes misiunea. Aşa am şi făcut. Bayer e primul care o recunoaşte. **Şi ce s-a** întîmplat ? Nimic. Bineînţeles, sînt conştient că nu-i numai vina lui. Propriul lui salariu, ca şi al dactilografelor şi funcţionarilor din biroul acela, sînt nu o dată restante pe luni de zile. Dar, prin asta, situaţia nu e mai puţin neplăcută. Şi nu pot să nu simt că el nu susţine cererea mea aşa cum ar trebui. Ba chiar am impresia că i se pare caraghios cînd mă duc la el şi mă plîng că de-abia am cu ce-mi plăti următoarea masă... Ştii că-mi sînt încă datori cu drumul la Paris ? A trebuit să plătesc biletul din buzunar ; şi, imaginîndu-mi, în mod destul de normal **de** altfel, că cel puţin mi se vor deconta cheltuielile de călătorie, am mers cu clasa întîi.

— Bietul de tine, Arthur ! am spus eu cu oarecare greutate, ca să nu mă pufnească rîsul. Şi-acum ce-ai să te faci ? Mai există vreo perspectivă de a-ţi recupera banii ăştia ?

— Mai degrabă cred că nu, spuse Arthur sumbru.

— Ascultă, dă-mi voie să-ţi împrumut eu nişte bani. Am zece mărci.

— Nu, mulţumesc, William. Apreciez gestul, dar n-aş putea împrumuta bani de la tine. Presimt că asta ne-ar strica frumoasa noastră prietenie. Nu, mai aştept încă două zile ; pe urmă iau nişte măsuri. Şi, dacă nici aşa nu se rezolvă, atunci ştiu eu ce am de făcut.

— Dar eşti foarte misterios.

Pentru o clipă mi-a trecut prin minte că poate Arthur se gîndea chiar la o sinucidere. Dar pînă şi ideea că tocmai el ar putea încerca aşa ceva era atît de absurdă

încît m-a făcut să zîmbesc.

— Eu sper să iasă totul bine, am adăugat la despărţire.

— Şi cu. dragă William. Şi eu. Aruncă o privire prudentă pe scări în jos. Te rog transmite complimente divinei Schroeder.

— Trebuie neapărat să vii pe la noi în vizită, şi anume curînd. De-atîta vreme n-ai mai venit. O văd în fiecare zi cum se ofileşte fără tine.

— Cu mare plăcere, cînd termin cu toate necazurile astea. Dacă am să mai termin vreodată. Arthur oftă adine. Şi noapte bună, dragă băiete. Dumnezeu să-ţi ajuta

Capitolul opt

n DOUA ZI joi, am fost prins tot timpul cu lecţii. Vineri am încercat de trei ori să telefonez la Arthur, dar de fiecare dată numărul a fost ocupat. Sîmbătă am plecat la Hamburg să-mi petrec week-end-ul cu nişte prieteni şi nu m-am întors la Berlin decît luni după-amiază tîrziu. în aceeaşi seară am format numărul lui Arthur, vrînd să-i povestesc cum fusese în vizită ; din nou nici un răspuns. Am sunat încă de patru ori, la intervale de cîte o jumătate de ceas, apoi am reclamat numărul la deranjamente, în limbajul ei oficial, telefonista mi-a comunicat că „postul abonatului" încetase de a mai „fi operant".

Vestea nu m-a surprins prea tare. în actualul stadiu al finanţelor lui Arthur, nu era de aşteptat să-şi onoreze tocmai nota de telefon. Cu toate acestea, m-am gîndit, ar fi putut trece pe la mine să-mi spună ori să-mi lase un bilet. Dar, fără îndoială, era şi el ocupat.

Au mai trecut trei zile. Arareori se-ntîmpla să treacă o săptămînă întreagă fără să ne întîlnim sau, în orice caz, fără să vorbim la telefon. Poate că Arthur era bolnav. De fapt, cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît simţeam că aceasta trebuia să fie explicaţia tăcerii lui. Probabil că,

măcinat cum era de atîtea griji din cauza datoriilor sale, suferise un colaps nervos. Iar, în tot acest timp, eu îl neglijasem. Deodată m-a încercat o mare vinovăţie. Trebuia să mă duc să-1 văd, m-am hotărît, chiar în acea după-amiază.

Presentimentul sau strîngerea de inimă mi-au dat aripi. Am ajuns în Courbierestrasse într-un timp record, am urcat scările în fugă şi, gîfîind încă, am apăsat pe butonul soneriei. în fond, Arthur nu mai era chiar atît de tînăr. Viaţa pe care o dusese ar fi doborît pe oricine pînă atunci ; şi mai avea şi inima slabă pe deasupra. Trebuia să fiu pregătit pentru veşti chiar şi grave. Presupunînd că... hei, dar ce-i asta ? în graba mea, trebuie să fi încurcat numărătoarea etajelor. Mă aflam în faţa unei uşi fără plăcuţă ; uşa unui apartament străin. Era una din acele situaţii stupide şi penibile în care te trezeşti întotdeauna cînd îţi pierzi capul de tulburare. Primul impuls a fost s-o şterg fie în sus, fie în jos pe scări, nu ştiam nici eu încotro era mai bine s-o apuc. Dar, în definitiv, sunasem la uşa unor oameni. Cel mai normal era să aştept să deschidă cineva şi să explic confuzia.

Am aşteptat : un minut, două, trei. Uşa nu se mai deschidea. Părea că nu-i nimeni acasă. La urma urmelor, scăpăm de riscul de a mă face de rîs.

Am observat însă un amănunt. Pe ambele uşi din faţa mea era cîte un mic pătrat de vopsea mai întunecat la culoare decît restul lemnului. Acum nu mai încăpea nici o îndoială ; erau urmele unor plăcuţe înlăturate recent. Se vedeau chiar şi găurile pentru şuruburi.

M-a cuprins atunci un soi de panică. în decurs de o jumătate de minut am alergat în sus pe scări pînă la ultimul etaj, apoi iar în jos pînă la parter, totul foarte repede şi cu mare uşurinţă, cum de obicei fugi doar într-un vis urît. Cele două plăcuţe cu numele lui Arthur nu erau pe nici o uşă. Dar stai : poate greşisem casa. înainte făcusem lucruri şi mai prosteşti decît atît. Deci am ieşit în stradă şi am privit la numărul de deasupra intrării. Nu, nu era vorba de nici o eroare.

Ce m-aş fi făcut în acea clipă nu ştiu, dacă n-ar fi apărut însăşi portăreasa în persoană. Mă cunoştea din vedere şi mă salută, dar neprietenoasă. Era clar că nu se prea dădea în vînt după amicii lui Arthur. Fără nici o

îndoială, vizitele portărelului creaseră un renume prost imobilului ei.

— Dacă îl căutaţi pe prietenul dumneavoastră, accentua ea cu o nuanţă de răutate cuvîntul, aţi venit prea tîrziu. Fiindcă a plecat.

— A plecat ?

— Da. Acum două zile. Apartamcntu-i liber. Nu ştiaţi ? Presupun că figura mea trebuie să fi arătat ca o imagine comică a consternării, căci femeia adăugă uricioasă :

— Nu sînteţi singurul căruia nu i-a spus. Au mai trecut vreo duzină pe-aici. Vă datora, nu-i aşa, bani ?

— Şi unde s-a dus ? am întrebat prosteşte.

— Nici nu ştiu şi nici nu-mi pasă. Doar bucătarul ăla al lui mai trece pe-aici şi-i ia scrisorile. întrebaţi-1 mai bine pe el.

— N-am cum. Nu ştiu unde locuieşte.

— Atunci n-am ce vă face, a spus portăreasa cu vn fel de satisfacţie rea. Probabil că Arthur neglijase să-i dea bacşişuri. De ce nu-nccrcaţi. la poliţie ?

Şi, cu această replică de despărţire, a intrat în oficiul ei, trîntind în urmă-i uşa. Iar eu am pornit încet pe stradă, cuprins parcă de-o ameţeală subită.

Dilema mea şi-a aflat însă curînd răspunsul. A doua zi dimineaţă am primit o scrisoare, datată într-un hotei din Praga :

Dragul meu William,

Te rog să mă ierţi. Am fost obligat să părăsesc Berlinul într-un interval foarte scurt şi în împrejurări atît de secrete îneît mi-a fost cu neputinţă să mai iau legătura cu tine. Mica operaţie *despre care îţi spztneam a fost încununată, din păcate, cu exact opusul reuşitei, drept care doctorul a recomandat* o schimbare de aer. *Atît de* nesănătoasă *devenise atmosfera din Berlin pentru un om cu o constituţie mai aparte, cum sînt eu, îneît, dacă aş mai fi rămas încă* o *săptămînă, e aproape sigur că s-ar fi ivit* complicaţii

periculoase.

Larii şi penaţii *mei i-am vîndut pe toţi, iar preţul lor a fost în bună parte înghiţit de pretenţiile diverşilor mei sateliţi. Dar nu mă plîng. Afară de o excepţie, m-au servit toţi cu credinţă, iar omul cel harnic îşi merită din plin răsplata. In ce-o priveşte pe aceea* una, *nu vreau să-n- gădui ca numele ei odios să-şi mai ia vreodată zborul de pe aceste buze ale mele. Ajunge doar să-ţi spun că a fost şi este un nemernic de* cea mai joasă speţă *şi că s-a purtat ca atare.*

Viaţa de-aici mi se pare foarte plăcută. Se găteşte bine, nu însă atît de bine ca în iubitul şi incomparabilul meu Paris, prin care sper ca miercurea viitoare să-mi port osteniţii paşi, dar totuşi cu mult mai bine decît orice putea oferi Berlinul cel barbar. Nici consolările sexului frumos, dar crud, *nu sînt absente. Deja, sub influenţa de bun augur a confortului civilizat, am înfrunzit şi acum mă aflu în plină expansiune. Într-atît, de fapt, m-am expandat deja încît cred că voi ajunge la Paris aproape complet lipsit de mijloace. Dar nu-i nimic. Mamona Nedreptăţii va fi, fără îndoială, gata să mă primească în sălaşuri care, dacă nu sînt eterne, îmi pot oferi cel puţin răgazul de a mă uita în jur şi a mă dezmetici.*

Te rog transmite prietenului nostru comun salutările mele cele mai con fraterne şi spune-i că nu voi întîrzia, încă de la sosire, să-i îndeplinesc variatele însărcinări.

Scrie-mi cît de curînd şi desfată-mă cu spiritul tău inimitabil.

Ca întotdeauna, al tău cu afecţiune

ARTHUR

Prima mea reacţie, în mod poate iraţional, a fost să mă înfurii. Trebuia să recunosc că sentimentul meu faţă de Arthur era în mare măsură unul posesiv. Arthur era descoperirea mea, era proprietatea mea. Şi mă simţeam

la fel de rănit ca şi o fată bătrînă părăsită de pisica ei. în fond, totuşi, ce prostie din partea mea ! Arthur era propriul lui stăpîn ; prin urmare nu avea de ce-mi ’ da mie socoteală de fiecare pas pe care-1 făcea. Am început atunei să caut scuze pentru comportarea lui şi, întocmai ca un părinte indulgent, le-am şi găsit uşor. Nu se purtase el oare cu suficientă nobleţe ? încolţit din toate părţile, dăduse piept cu greutăţile singur. Evitase cu multă grijă să mă implice în orice posibil dezagrement ulterior cu autorităţile. în definitiv, îşi spusese el, eu plec din ţara asta, William însă rămîne pe loc şi trebuie să-şi câştige o pîine aici ; eu n-am dreptul să dau curs sentimentelor mele personale pe seama lui. Mi-1 închipuiam pe Arthur trecînd o ultimă dată grăbit pe strada noastră, aruncînd pe furiş o privire tristă spre fereastra camerei mele, ezîtînd, apoi plecînd mai departe cuprins de amărăciune. în concluzie, m-am aşezat la masă şi i-am scris o scrisoare destinsă, afectuoasă, în care nu-i puneam nici o întrebare, ba chiar ocoleam orice remarcă de natură să-1 compromite fie pe el, fie pe mine. Domnişoara Schroeder, care fusese foarte tulburată de vestea plecării lui Arthur, a adăugat un lung postscriptum. Să nu uite niciodată, îi spunea în el, că exista o casă în Berlin unde era întotdeauna binevenit

Dar curiozitatea mea era departe de a fi sâtisfăcută. Cel mai normal era să-1 chestionez pe Otto, însă unde să dau de el ? M-am hotărît să încerc întîi la Olga. Ştiam că Anni închiria un dormitor la ea.

N-o mai văzusem pe Olga de la acea petrecere din noaptea de revelion ; Arthur însă, care mai trecea uneori cu treburi pe la ea, îmi povestise treptat destul de multe detalii referitor la persoana ei. Ca majoritatea oamenilor care izbuteau să mai cîştige o pîine în acele vremuri de criză, era şi ea o femeie cu numeroase îndeletniciri. „Fără a intra prea mult în amănunte", cum îi plăcea lui Arthur să spună, Olga era codoaşă, vînzătoare de cocaină şi gazdă de bunuri furate ; închiria de asemenea camere, lua rufe la spălat şi, cînd era în dispoziţia necesară, făcea excepţionale broderii cu acul. Odată Arthur mi-a arătat o broderie de pus în centrul mesei .pe

care i-o dăruise lui de un Crăciun şi care era o adevărată operă de artă.

Am găsit casa fără greutate şi am intrat, pe sub arcadă, în curtea îngustă şi adîncă, semănând cu un sicriu care şedea în cap. Capul sicriului se sprijinea pe pămînt, căci faţadele caselor se înclinau puţin spre interior. între ele, pentru a le ţine la distanţă, mai mulţi buşteni se întindeau peste abis, profilîndu-se sus de tot pe fundalul pătrat de cer gri. Jos, în fulid, acolo unde razele soarelui n-ajungeau niciodată, era un amurg închis, ca lumina dintr-un defileu al munţilor. Pe trei laturi ale curţii erau ferestre ; cea dc-a patra era un calcan imens, de vrec douăzeci şi cinci de metri înălţime, pe a cărui suprafaţă varul se coşcovise, etalîndu-şi rănile vii, pline de funingine. La picioarele sinistrului abis se ridica o cabină ciudată, probabil vreun W.C. exterior. Lîngă el zăcea un cărucior cu numai o roată şi un mic afiş tipărit, devenit acum aproape neinteligibil, care stabilea orele între care locuitorii imobilului aveau dreptul să-şi bată covoarele.

Chiar şi la această oră a după-amiezii, scara era foarte întunecoasă. M-am împiedicat ureînd-o şi numărînd etajele, pînă ce am bătut la uşa care speram să fie cea bună. Am auzit un tîrşîit de papuci, un clinchet de chei şi uşa s-a deschis puţin, cu lanţul pus pe dinăuntru.

— Cino-i ? a întrebat o voce de femeie.

— William.

Numele meu nu a produs nici o impresie. Uşa începu să se închidă încet.

— Sînt prieten cu Arthur, am rostit eu grăbit, încercînd să găsesc o intonaţie cît mai dătătoare do încredere.

Nu vedeam cu cine stau de vorbă de cealaltă parte a uşii ; în locuinţă era o beznă dcsăvîrşită. Mă simţeam ca şi cum m-aş fi mărturisit unui preot în confesional.

— Aşteptaţi puţin, spuse vocea.

Uşa s-a închis, iar papucii s-au auzit depărtîndu-se. Au revenit alţi paşi. S-a deschis din nou uşa, iar un bec s-a aprins în vestibulul îngust. Din prag mă privea însăşi Olga. Silueta sa masivă era înfăşurată într-un kimono cu un imprimeu strident, pe care îl purta cu solemnitatea unei preoţesc îmbrăcate în veşmintele ci ceremoniale. Nu mi-o aminteam atît de planturoasă.

— Da, spuse ca. Ce doreşti ?

Nu mă recunoscuse. Din partea ei, puteam fi şi uri poliţist. Vocea îi era agresivă şi aspră ; nu trăda nici cea mai vagă urmă de ezitare sau teamă. Era pregătită să-şi înfrunte toţi duşmanii. Ochii ei albaştri si dîrji, mereu la pîndă, ca ochii unei tigroaice, priviră peste umărul meu spre groapa întunecată a scărilor, să vadă dacă venisem singur sau nu.

— Aş putea vorbi cu domnişoara Anni ? am întrebat eu politicos.

— N-ai putea. E ocupată.

Accentul meu englezesc o linişti întrucîtva, totuşi, căci adăugă foarte scurt : Intră ! şi se şi întoarse, luînd-o înainte spre salon. Total indiferentă, lăsă în grija mea să închid uşa de la intrare. Am închis-o moale şi apoi am urmat-o.

Pe masa din salon stătea în picioare Otto, doar în cămaşă, tot meşterind la acea lampă de gaz transformată în lustră.

— Hei, Willi ! exclamă el şi sări jos de pe masă, trăgîndu-mi o lovitură peste umăr care mă dezechilibră.

Ne-am strîns mîinile. Olga s-a cufundat într-un fotoliu faţă în faţă cu al meu, urmărindu-mă cu prudenţa şi sinistra demnitate a unei ghicitoare. Brăţările îi clincheteau aspru pe încheieturile umflate. Oare cîţi ani să fi avut ? Probabil nu mai mult de treizeci şi cinci, căci nu se vedea nici un rid pe faţa ei dolofană, ca de ceară. Numi prea convenea că asistă la discuţia mea cu Otto, însă era clar că n-avea nici o intenţie să plece atîta timp cît mă găseam în apartamentul ei. Ochii săi albaştri de păpuşă priveau drept într-ai mei cu o fixitate brutală, fără su clipească.

— Nu te-am mai văzut eu undeva înainte ?

— M-aţi văzut chiar în camera asta, i-am răspuns eu. Eram beat.

— Aşa-i.

Pieptul Olgăi tresăltă în tăcere. Rîdca.

— L-ai văzut cumva pe Arthur înainte de plecare ? l-am întrebat pe Otto,. după un lung răstimp de tăcere.

Da, Anni şi Otto îl văzuseră amîndoi, deşi absolut din întâmplare, după cum a rezultat. Duminică după-amiază, trecînd pe la el, îl găsiseră în plină operaţie de împache-

tare. Urmaseră o mulţime de telefoane şi de alergături încolo şi încoace. Apoi curînd şi-a făcut apariţia Schmidt. Arthur s-a retras cu el în dormitor, ca să discute, şi nu după multă vreme Otto şi Anni au auzit dinăuntru glasuri ridicate şi mînioase. Apoi Schmidt a ieşit din dormitor; cu Arthur venind în urma Iui pradă unei stări de l'urie neputincioasă. Otto nu înţelesese prea bine motivul conflictului, dar în orice caz era ceva în legătură cu baronul şi cu nişte bani. Arthur era supărat din cauza' unui lucru pe care Schmidt i-1 spusese baronului ; Schmidt trecea pe rînd de la insultă la dispreţ. Arthur îi strigase : „Asta nu-i doar cea mai neagră nerecunoştinţa, asta-f dea dreptul trădare !" Otto putea pune mîna-n foc că aşa spusese. Reproşul lui Arthur părea să fi produs *o* impresie cu totul deosebită asupra lui ; sau poate cuvîntuî „trădare" avea pentru el un iz inconfundabil politic. Otto era convins că Schmidt trădase cumva partidul comunist.

— încă de prima dată cînd l-am văzut ştiu că i-am spus lui Anni : „Ăsta nu m-aş mira să fi fost trimis să-1 spioneze pe Arthur. Are o. figură tipică de nazist, cu capul ăla al lui umflat ca o baniţă".

Cele ee-au urmat n-au făcut decît să-i întărească lui Otto convingerea sa. Schmidt era tocmai pe punctul de a ieşi din apartament, cînd s-a întors să-i mai spună lui Arthur :

— Bine, eu am'plecat. Vă las la bunul plac al scumpilor dumneavoastră prieteni comunişti. Şi, cînd v-au escrocat şi de ultimul pfennig...

Dar n-a apucat să-şi mai termine vorba, căci Otto, nedumerit de tot acel dialog şi uşurat că aude în sfîrşit ceva ce poate înţelege şi el şi cu care poate fi în dezacord l-a înşfăcat pe Schmidt de guler şi l-a azvîrlit de-a rostogolul pe scări în jos, cu un picior zdravăn de tot în fund. în relatarea sa, Otto insista cu o mîndrie şi o plăcere cu totul speciale asupra acelui picior aplicat în fund. Era unul din marile şuturi în fund ale vieţii sale, un şut inspirat, un şut cu o traiectorie şi o precizie de maestru. Voia neapărat să înţeleg mai exact unde anume şi cum i-1 trăsese. M-a pus să mă ridic şi m-a atins uşor pe-o fesă cu degetul lui mare de la picior. Eram puţin îngrijorat, ştiind ce greu efort de autostăpînire îl costa

pe Otto ca să nu-şi repete performanţa.

— Pe cuvîntuî meu, Willi, trebuia să-1 fi auzit cum a făcut pînă jos ! Bing ! Bang ! Zdronc ! Timp de un minut întreg părea că nici nu mai ştie unde e şi ce i s-a-ntîmplat. Pe. urmă a început să se bîlbîie ca un sugar. Mi se tăiaseră genunchii de rîs, că mă puteai împinge şi pe mine cu un deget după ei pe scări.

Şi Otto repetă risul de atunci şi acum, cînd povestea. Rîdea eu poftă, fără cea mai mică urmă de răutate ori de sălbăticie. Nu-i purta nici o pică adversarului său învins.

Am întrebat dacă se mai auzise ceva de el după aceea. Otto nu ştia. Schmidt s-a ridicat atunci încet şi ameţit, a oftat bălmăjind nişte ameninţări greu inteligibile şi a pornit şontîc-şontîc pe scări în jos. Iar Arthur, de undeva din spate, a clătinat din cap a îndoială şi a protestat : „N-ar fi trebuit să faci una ca asta, să ştii'[1].

— Arthur e mult prea bun la suflet, a mai adăugat Otto, încheindu-şi povestirea. El are încredere în toată lumea. Şi ce mulţumiri primeşte in schimb ? Nici una. Mereu este trădat şi escrocat.

La această ultimă remarcă nici un comentariu nu părea adecvat. Am spus că trebuia să plec.

Aveam impresia că pe Olga o amuză ceva la mine. Bustul ei tremura în tăcere. Fără nici un avertisment, cînd am ajuns la uşă, m-a ciupit o dată tare, intenţionat, de un obraz, ca şi cum ar fi cules o prună din copac.

— Eşti un băiat drăguţ, a plescăit ea tare din buze. Să mai treci pe-aici într-o seară, să te-nvăţ eu ceva ce n-ai mai văzut pînă acum.

— Ar trebui să-ncerei o dată cu Olga, Willi, mă sfătui plin de seriozitate Otto. Să ştii că face toţi banii.

— Sînt sigur că face, am spus politicos şi am pornit-o grăbit pe scări.

Cîteva zile mai tîrziu aveam întîlnire cu Fritz Wendel la „Troika“. Sosind însă ceva mai devreme, m-am trezit că vecinul meu de scaun la bar era însuşi baronul von Pregnitz.

— Salut, Kuno 1

— Bună seara.

îşi înclină rigid capul neted şi lucios. Spre surprinderea mea, nu arăta deloc bucuros de întîlnire. In monoclul său strălucea o anume ostilitate politicoasă ; ochiul liber îi era evaziv şi lunecos.

— Nu te-am văzut de-o viaţă, am spus eu exuberant, încercînd să par senin şi neafectat de purtarea lui.

Ochii îi rătăceau prin încăpere ; căuta evident un ajutor, însă nimeni nu răspundea la apelurile sale. Localul era aproape gol încă. Barmanul se îndreptă spre noi.

— Ce bei ? l-am întrebat pe Kuno, a cărui rezervă faţă de compania mea începuse să mă cam intrige.

— Ăăă... mulţumesc, nimic. Eu trebuie să plec, înţelegi.

— Ce, plecaţi aşa degrabă, domnule baron ? interveni afabil şi barmanul, adăugind inconştient, spre încurcătura lui Kuno : Dar n-au trecut nici cinci minute de cînd aţi venit.

— Ai auzit ceva de Arthur Norris ?

Cu o deliberată perfidie am ignorat încercările sale de a coborî de pe scaun. De coborît nu putea coborî decît dacă mă trăgeam eu puţin în spate.

Numele lui Arthur îl făcu să se cutremure vizibil.

— Nu. Tonul său era de gheaţă. N-am auzit.

— Ştiai că-i la Paris ?

— Da ?

— Ei bine, i-am spus eu vesel, atunci să nu te mai reţin.

Şi i-am întins mina. Abia mi-a atins-o.

— La revedere.

Scăpat în fine din strînsoarea mea, a pornit ca din tun spre ieşire. Văzîndu-1, îţi închipuiai că fugea dintr-un spital de ciumaţi. Barmanul, zîmbind cu discreţie, adună monezile lăsate de el şi le trînti în sertar. Mai văzuse el înţepaţi din ăştia prinşi cu ocaua mică.

Iar mie îmi rămînea un mister în plus de rezolvat.

Asemeni unui tren lung şi care se opreşte la fiecare mică haltă, iarna s-a tîrît încet peste noi. Săptămînă de săptămînă erau proclamate noi decrete marţiale. Vocea obosit-episcopală a lui Briining dădea proprietarilor de magazine ordine pe care nimeni nu le mai asculta. „Asta-

i fascism", se plîngcau social-democraţii. „E prea moale", era de părere Helen Pratt. „Ce au nevoie măgarii ăştia e dc-un bărbat cu păr pe piept." A fost descoperit documentul Hessen ; dar nimănui efectiv nu-i păsa. Lumea avea parte de mult prea multe scandaluri. Publicul epuizat fusese atît de hrănit cu surprize încît ajunsese în pragul indigestiei. Se vorbea că pînă-n Crăciun naziştii vor fi la putere ; dar a trecut Crăciunul şi n-au fost. Am primit de la Arthur urări de anul nou pe o ilustrată cu Turnul Eiffel.

Berlinul era în plin război civil. Accese de ură izbucneau din senin, fără avertismente : pe la colţuri de stradă, în restaurante, cinematografe, săli de dans, bazine de înot ; la miezul nopţii, după micul dejun, în toiul după-amiezii. Cuţitele ieşeau pe dată, lovituri mortale erau aplicate cu boxuri, cu halba de bere, cu piciorul de scaun sau cu bîta ghintuită. în mijlocul unei străzi aglomerate, un tînăr putea fi atacat, despuiat, bătut măr şi lăsat pe trotuar într-o baltă de sînge — totul nu dura nici cincisprezece secunde, iar atacatorii se făceau nevăzuţi. Otto s-a ales cu o tăietură de lamă deasupra unui ochi într-o încăierare pc locul de tîrguri de lîngă Kdpenickerstrasse. Doctorul i-a pus trei copci şi a stat o săptămînă în spital. Ziarele erau pline de fotografii ale unor nazişti, stindardişti **********, sau comunişti pe patul de moarte. Elevii mei le priveau clătinînd din cap şi mi se scuzau pentru starea în care ajunsese Germania.

— Doamne, Doamne ! spuneau ei. îngrozitor ! Nu se mai poate aşa.

Reporterii de senzaţii şi textierii de muzică uşoară provocaseră o inflaţie a limbii germane dincolo de limita recuperabilului. Vocabularul invectivei jurnalistice (trădător, lacheu al Versailles-ului, porc de asasin, escroc marxist, mocirlă hitleristă, ciumă roşie) ajunsese să se-

---

********** Membri ai organizaţiei „Stindardul negru-roşu-auriu“ *(Reichs- banner Schwarz-Rot-Gold),* organizaţie de stingă, înfiinţată în 1924. în 1932, ea s-a unit cu sindicatele germane şi alte formaţiuni democratice marxiste, formînd „Frontul de fier", o alianţă ce căuta să stăvilească ascensiunea nazistă. Organizaţia a fost interzisă de nazişti imediat după preluarea puterii, în 1933.

mene, prin utilizare excesivă, cu formulele protocolare ale frazeologiei politicoase la chinezi. Cuvîntul *iubire,* evoluînd de la Goethe, nu mai valora nici cît o ceapă degerată. *Primăvară, clar de lună, tinereţe, trandafiri, fată, dragă, inimă, luna mai* — aceasta era valuta drastic deva- Ionizată ce o vehiculau toţi autorii de tangouri, valsuri şi foxtroturi, care pledau pentru evadarea pe cont propriu. Găseşte-ţi o fată scumpă, iubeşte-o, recomandau ele, şi uită de criză, ignoră-i pe şomeri. Luaţi avionul, era un îndemn, spre Hawaii, Napoli, spre Mereu-Mereu-Aceeaşi- Vienă. Hugenberg şi studiourile Uf a serveau spectatorilor un naţionalism pe toate gusturile, producînd epopei războinice, farse din viaţa cazonă, operete în care petrecerile aristocraţiei militare antebelice erau recostumate după moda anului 1932. Strălueiţii lui regizori şi operatori trebuiau să-şi concentreze .talentul asupra unor cadre cinic de frumoase, cu bule de şampanie în pahare şi reflexii ale luminii pe mătăsuri.

Şi, în acelaşi timp, dimineaţă de dimineaţă, în tot uriaşul, umedul şi apăsătorul oraş, ca şi în coloniile de cocioabe înghesuite de la periferii, tinerii *se* trezeau să dea piept cu încă o zi goală, fără lucru, pe care urma s-o iroseasc㠄 fiecare cum se pricepea mai bine : vînzînd şireturi, cerşind, jucînd dame în holul de la Braţele de Muncă, învîrtindu-se prin jurul W.C.-urilor publice, ţinînd portierele maşinilor, cărînd lăzi in piaţă, bîrfind, bătînd străzile, furînd, prinzînd cu urechea ponturi pentru curse, împărţind între ei mucurile de ţigări culese de pe jos, cîntînd pentru cîţiva bănuţi cîntece populare în curţile interioare şi în vagoanele de metrou, de la o staţie pînă la alta. După anul nou a nins, dar zăpada s-a topit; nu se putea cîştiga nimic la deszăpezitul străzilor. Proprietarii de magazine îşi sunau monezile pe tejghea de teama falsificatorilor de bani. Astrolcaga domnişoarei Schroeder a prezis sfîrşitul lumii.

— Ascultă, mi-a spus Fritz Wendel în barul de la Hotel Eden, pe mine nu mă interesează ce se întîmplă în ţara asta. Vreau să spun doar atît : că va trebui să ne cam revizuim ideile. Dar cui îi pasă ?

La începutul lui martie au apărut afişele pentru alegerile prezidenţiale. Portretul lui Hindenburg, cu un

text în caractere gotice dedesubt, avea un aer de-a dreptul religios : „El şi-a păstrat credinţa în voi ; acum fiţi-i şi voi cu credinţă". Naziştii au reuşit să găsească o formulă care să includă în mod inteligent venerabila icoană, evitînd totodată păcatul blasfemiei : „Onoraţi-1 pe Hin- denburg. Votaţi-1 pe Hitler“. Otto şi tovarăşii săi porneau in fiecare noapte, cu vopsea şi pensule, în expediţii pline de pericol. Se căţărau pe ziduri înalte, se tîrau pe acoperişuri, se foiau pe sub panourile de afişaj, tot timpul evitînd poliţia şi patrulele SA-ului. Iar a doua zi trecătorii puteau citi numele lui Thălmann scris cu litere mari în cîte un loc foarte vizibil, dar greu accesibil. Chiar şi mie Otto mi-a dat un teanc de fluturaşi cu lipici pe-o parte : „Votaţi-1 pe Thălmann, candidatul muncitorimiiPurtam fluturaşii în buzunar şi, cînd nimeni nu se uita, îi lipeam pe geamurile vitrinelor sau pe uşi.

Bruning a vorbit la Palatul Sporturilor. Trebuia votat pentru Hindenburg, recomanda el, şi salvată Germania. Gesticulaţia lui era tranşantă şi moralizatoare ; ochelarii săi, în care se reflectau luminile scenei, trădau emoţia. Vocea îi tremura de o patimă academică uscată. „Inflaţie", a rostit el ameninţător şi asistenţa s-a înfiorat. „Tannen- berg“††††††††††††††††††††††††, le-a amintit apoi ; au urmat aplauze prelungite.

Bayer a vorbit în Lustgarten, pe viscol, de pe acoperişul unui camion ; era o siluetă măruntă, cu capul gol, gesticulînd deasupra unei mări unduitoare de chipuri şi steaguri. în spatele lui se ridica faţada rece a castelului ; şi, de-a lungul balustradei de piatră, tăcuţi, şiruri de poliţişti înarmaţi.

— Uitaţi-vă la ei, striga Bayer. Bieţii băieţi ! Mai mare ruşinea să-i scoată cineva în stradă pe-o vreme ca asta. Dar nu-i nimic ; au ei haine bune şi groase, ca să le ţină de cald. Cine le-a dat hainele astea ? Noi le-am dat. Păi n-a fost frumos din partea noastră ? Dar *nouă* cine-o să ne dea haine ? Mai bine întrebaţi-mă altceva !

— Deci i-a tras din nou în piept bătrînul, spuse Kelen

---

†††††††††††††††††††††††††† Localitate în fosta Prusie Orientală, unde în 1914 armata germană condusă de Hindenburg a obţinut o victorie zdrobitoare asupra armatei ţariste.

Pratt. Ştiam eu că aşa o să fie. Am pariat pe zece mărci cu băieţii de la birou şi le-am luat banii. Fraierii !

Era în miercurea de după alegeri şi stăteam împreună pe peronul gării de la Grădina Zoologică. Helen venise să mă conducă la tren ; plecam în Anglia.

— Apropo, şi-aduse ea aminte, ce mai face tipul ăla ciudat pe care l-ai adus cu tine într-o seară ? Morris nu ?, parcă aşa îl chema.

— Norris... Nu mai ştiu ce-i cu el. Am pierdut legătura de-o veşnicie.

Mi s-a părut ciudat că îmi pune o asemenea întrebare, căci, doar cu o clipă mai devreme, mă gîndeam şi eu la Arthur. în mintea mea, îl asociam mereu cu această gară. Curînd aveau să fie şase luni de cînd plecase din Berlin şi parcă n-ar fi fost decît săptămîna trecută. Am hotărît ca, în momentul cînd voi ajunge la Londra, să-i scriu o lungă scrisoare.

Capitolul nouă

VI, CU TOATE acestea, nu i-am scris. De ce anume, nu prea ştiu. Eram comod, iar vremea se făcuse caldă. Mă gîndeam adeseori la Arthur ; atît de dos îneît corespondenţa între noi mi se părea inutilă. De parcă ne-am fi aflat într-un gen de comunicare telepatică. Finalmente, am plecat la ţară pentru patru luni, descoperind acolo, prea tîrziu, că uitasem ilustrata cu adresa lui într-un sertar, la Londra. N-avea oricum prea mare importanţă. Probabil era de mult plecat din Paris. Dacă n-ajunsese cumva la închisoare.

La începutul lui octombrie m-am întors în Berlin. Bătrîna mea Tauentzicnstrasse era neschimbată. Privindo pe fereastra taxiului cu care veneam de la gară, am văzut mai mulţi nazişti în noile lor uniforme SA, acuma scoase do sub interdicţie. Se plimbau pe stradă foarte ţepeni, salutaţi cu entuziasm de cîţiva trecători mai vîrstnici. Alţii stăteau postaţi la cîte un colţ de stradă şi-

şi zăngăneau cutia de colectă.

Am urcat pe scara binecunoscută. înainte să apuc să sun, domnişoara Schroeder se şi repezi să mă întîmpine cu braţele deschise. Probabil stătuse la fereastră să mă vadă cînd vin.

— Herr Bradshaw ! Herr Bradshaw ! Herr Bradshaw ! Deci v-aţi întors la noi, în sfîrşit ! Vă rog să mă credeţi că-mi vine să vă îmbrăţişez ! Dar ce bine arătaţi ! Să ştiţi că lucrurile s-au schimbat mult de cînd aţi plecat dumneavoastră.

— Dar aici, acasă, cum a fost între timp, domnişoară Schroeder ?

— Ei... Mai bine să nu mă plîng. Peste vară a fost destul de rău. Dar acum... Haide, intraţi, Herr Bradshaw, am o surpriză pentru dumneavoastră.

Şi, bucuroasă, îmi făcu semn s-o urmez, apoi deschise cu un gest dramatic uşa salonului.

— Arthur !

— Dragul meu William, bine-ai venit în Germania !

— Habar n-aveam că...

— Herr Bradshaw, vă rog să mă credeţi că aţi mai crescut !

— Da... Da... Iată o reîntîlnire într-adevăr fericită. Berlinul este iarăşi ca înainte. Propun să mergem cu toţii în camera mea, să bem un pahar în cinstea întoarcerii lui Herr Bradshaw. Veniţi, sper, şi dumneavoastră, domnişoară Schroeder ?

— O... Dar ce drăguţ din partea dumneavoastră, Herr Norris, pe cuvîntuî meu.

— După dumneavoastră.

— Nu, vă rog.

— Nici nu vreau să aud.

Au urmat încă o mulţime de politeţuri şi de reverenţe înainte ca cei doi să treacă de pragul uşii. Familiaritatea nu părea să fi degradat manierele lor. Arthur era la fel de galant, iar domnişoara Schroeder la fel de cochetă ca întotdeauna.

Marele dormitor din faţă abia dacă se mai recunoştea. Arthur mutase patul în colţul de lîngă fereastră şi împinsese canapeaua mai aproape de sobă. Ghivecele cu ferigi sufocante dispăruseră, la fel ca şi

numeroasele mileuri de pe toaletă şi figurinele metalice de cîini ce se-nşirau pe rafturile bibliotecii. Cele trei cromofotografii răpitor pastelate cu nimfe scăldîndu-se lipseau şi ele ; în locul lor am recunoscut trei gravuri ce atîrnaseră în sufrageria lui Arthur. Şi, mascînd chiuveta, un minunat paravan japonez lăcuit, care şedea cîndva în vestibulul din Courbie- restrasse.

— Rămăşiţe, proclamă Arthur observînd direcţia privirilor mele, rămăşiţe pe care am reuşit să le mai salvez de la naufragiu.

— Acum, Herr Bradshaw, interveni şi domnişoara Schroeder, spune-mi, te rog, părerea dumitale sinceră. Herr Norris pretinde că nimfele mele erau urîte. Mie întotdeauna mi s-au părut drăguţe şi dulci. Sigur, ştiu că unii le-ar putea găsi demodate.

— N-aş spune că erau urîte, am răspuns eu cu diplomaţie. Dar e plăcut uneori să mai aduci şi schimbări în casă, nu vi se pare ?

— Schimbarea e sarea şi piperul vieţii, şopti în barbă Arthur luînd trei pahare din bufet. Ochiul meu a surprins o colecţie de sticle înăuntru : Ţie ce-ţi ofer, William, benedictină sau *Kummel*[1] *?* Domnişoara Schroeder ştiu că preferă vişinată.

Acum, dacă-i vedeam pe amîndoi la lumina zilei, contrastul dintre ei devenea izbitor. Sărmana domnişoară Schroeder arăta mult îmbătrînită ; de fapt, era deja o femeie bătrînă. Faţa îi era pungită şi ridată de griji, iar pielea, în ciuda unui strat masiv de pudră şi ruj, arăta tot gălbejită. De cealaltă parte, în schimb, Arthur îţi făcea categoric impresia că-i mai tînăr. Se împlinise în obraji şi era proaspăt ca un boboc de trandafir : bărbierit, parfumat, manichiurat. Purta un inel cu o turcoază mare, pe care nu i-1 ştiam dinainte şi un costum maro nou şi elegant. Peruca lui era mai îndrăzneaţă şi mai abundentă, compusă fiind din bucle ondulate şi lucioase, ce-i năpădeau tîm- plele cu o luxurianţă tropicală. Avea un aer fercheş, dacă nu boem, în toată aparitia sa. Putea fi foarte bine un actor la modă sau un violonist bogat.

— De cînd te-ai întors ? l-am întrebat.

---

[1] Rachiu dc chimcn. (germ.)

— Stai să vedem, cred să tot. fie aproape două luni..? ce zboară timpul ! A, trebuie să-mi cer iertare, zău, pentru neajunsurile mele de corespondent. Am fost atît de ocupat; şi nici domnişoara Schroeder nu era sigură de adresa ta din Londra.

— Mă tem că nici unul din noi nu e prea tare la scia scrisori.

— Cu spiritul am vrut, dragă băiete. Sper că mă crezi. Erai veşnic prezent în gîndurile mele. Şi e o mare plăcere pentru mine că te-ai întors aici. Deja am şi început să simt că mi se ia de pe conştiinţă o povară grea.

Asta nu era semn bun. Poate ajunsese iarăşi la strîm- toare. Nu speram decît că biata domnişoară Schroeder nu va avea de tras ponoase de pe urma lui. O priveam cum stătea, cu paharul în mînă, pe canapea, radiind toată şi sorbindu-ne orice cuvînt ; picioarele-i erau atît de scurte îneît pantofii negri de catifea i se legănau în gol la cîţiva centimetri deasupra covorului.

— Uitaţi-vă numai, Herr Bradshaw, îmi întinse ea să-i văd încheietura unei mîini, ce mi-a dat Herr Norris de ziua mea. Am fost atît de fericită, vă rog să mă credeţi, îneît am început să plîng.

Era o brăţară frumoasă de aur şi trebuia să fi costat pe puţin cincizeci de mărci. Am fost de-a dreptul mişcat :

— Drăguţ din partea ta, Arthur !

S-a roşit tot. Era tare încurcat.

— E doar un mic semn de stimă. Nici nu-ţi pot descrie, William, cît sprijin mi-a oferit domnişoara Schroeder. în ce mă priveşte, aş dori s-o iau ca secretară a mea permanentă.

— O, Herr Norris, cum puteţi spune asemenea prostii !

— Dar vă asigur, domnişoară Schroeder, că sînt **cît** se poate de serios.

— Vedeţi cum îşi bate joc de o biată femeie în vîrstă, Herr Bradshaw ?

Era uşor ameţită de băutură. Cînd Arthur i-a turnat **al** doilea pahar de vişinată, ea a vărsat.puţin din el pe rochie. Apoi, de îndată ce agitaţia stîrnită de acest mic incident s-a potolit, Arthur ne-a anunţat că trebuia să plece.

— îmi pare rău că trebuie să stric această reuniune festivă... glasul datoriei, ştiţi... Dar sper să se vedem diseară, William. Ce zici, luăm masa împreună ? **Ţi-ar** plăcea ?

— Foarte mult.
— Atunci eu îţi spun *au revoir* pînă la ora opt.

12$

M -am ridicat să merg să despachetez. Domnişoara Schroeder m-a urmat în cameră. Insista să-mi dea o mină de ajutor. Era încă ameţită şi punea lucrurile unde nu trebuia : cămăşile în sertarul mesei de scris, cărţile în dulapul cu şosete. Nu mai isprăvea de a-i tot ridica lui Arthur osanale.

— A venit de parcă însuşi cerul mi l-ar fi trimis. Eram restantă cu chiria, cum nu mai fusesem de pe vremea inflaţiei. Nevasta portarului a venit de cîteva ori să mi-o ceară. „Domnişoară Schroeder, zicea ea, noi vă cunoaştem de-atîta timp şi nu vrem ca tocmai noi să vă strîngem cu uşa. Dar trebuie să trăim cu toţii.“ Vă rog să mă credeţi că aveam seri cînd eram atît de deprimată că mă bătea gîndul să-mi pun capul în cuptor. Şi-atunci a picat Herr Norris. Credeam că a trecut pe la mine aşa, cum ar veni, în vizită. „Cît cereţi pentru dormitorul din faţă ?“ m-a întrebat. Nu-mi venea pur şi simplu să-mi cred urechilor. „Cincizeci", am spus. Nici nu îndrăzneam să mă gîndesc la mai mult de-atît în vremuri atît de proaste ca acestea. Şi tremuram toată de teamă să nu i se pară prea mult. Ei, ce credeţi că mi-a spus atunci ? „Domnişoară Schroeder, zice el, nici nu pot concepe să vă dau mai puţin de şaizeci. Ar fi o pungăşie din partea mea." Credeţi-mă, Herr Bradshaw, că-mi venea să-i sărut mîna.

Domnişoara Schroeder avea lacrimi în ochi. Mi-era **teamă** să nu izbucnească.

— Şi vă plăteşte regulat ?

— La minut, Herr Bradshaw. N-ar fi mai punctual nici dacă aţi fi dumneavoastră înşivă. N-am cunoscut pe nimeni mai deosebit ca dumnealui. Păi ştiţi că nu mă lasă să-i fac cont lunar pentru lapte ? îmi achită notele săptămînal. „Nu-mi place să mă ştiu că datorez cuiva nici măcar un singur pfennig", aşa-mi spune... Păcat că nu-i mai mulţi oameni ea dumnealui.

Seara, cînd am propus să mîncăm la restaurantul nos**tru** obişnuit, spre surprinderea mea, Arthur a obiectat :

— Acolo e atîta zgomot, dragă băiete, şi nervii mei

sensibili se revoltă la gîndul unei seri cu muzică de jazz. Cît despre bucătărie, chiar şi în acest oraş ignorant, e remarcabilă pentru meschinăria ei. Mai bine haidem 2a „Montmartre".

— Dar e groaznic de scump, dragă Arthur.

— Nu face nimic. Nu face nimic. în această, scurtă viaţă a noastră, nu putem sta să socotim mereu cile un preţ sau altul. în astă seară eşti invitatul meu. îţi propun ca, pentru cîteva ore, să uităm de grijile acestei lumi atît de aspre şi să ne simţim cît putem mai bine.

— Drăguţ din partea ta.

La „Montmartre[11] Arthur a comandat şampanie.

— Seara de azi e un eveniment deosebit de fast, încît simt că ne putem acorda dreptul de a mai relaxa puţin principiile noastre prea rigid revoluţionare.

— Trebuie să remarc, am rîs eu, că afacerile par să-ţi meargă strună.

Arthur îşi prinse cu băgare de seamă bărbia între degetul mare şi arătător.

— N-aş avea de ce să mă plîng, William. Cel puţin în momentul de faţă. Nu. Dar mă tem că se cam adună nori la orizont.

— Şi tot de import-export te ocupi ?

— Nu tocmai... Nu... Deşi, într-un anumit sens, poate.

— Şi ai stat tot timpul la Paris ?

— Mai mult sau mai puţin. Am mai plecat, am mai venit.

— Dar ce făceai tu acolo exact ?

Arthur îşi roti încurcat privirile prin micul restaurant luxos, apoi îmi zîmbi cu mult şarm :

— întrebarea ta e foarte incitantă, dragul meu William.

— Lucrai pentru Bayer ?

— Aăăă... parţial. Da.

' Ochii îi deveniseră absenţi. încerca să se îndepărteze de subiect.

— L-ai mai văzut cumva de cînd te-ai întors la Berlin ?

— Bineînţeles. Şi mă privi cu o suspiciune brusc trezită. Dar de ce mă-ntrebi ?

— Aşa. Pentru că, ultima oară cînd te-am văzut, nu păreai prea îneîntat de el, atîta tot.

— Bayer şi cu mine sîntem în excelente relaţii. Vor<-bea subliniind cuvintele, apoi făcu o pauză şi adăugă : Doar n-ai spus nimănui că m-am certat cu el, sper ?

— Nu, bineînţeles că nu, Arthur. De altfel cui ai fi vrut să-i spun ?

Arăta acum vizibil uşurat.

— Te rog să mă ierţi, William. Trebuia să-mi dau seama că mă pot baza pe admirabila ta discreţie. Dar dacă, printr-o întîmplare, s-ar afla cumva că Bayer şi cu mine nu mai sîntem în termeni amicali, situaţia ar putea deveni extrem de neplăcută pentru mine, înţelegi ?

Am rîs.

— Nu, Arthur. Nu înţeleg nimic.

Zîmbind la rîndul său, Arthur îşi ridică paharul.

— Trebuie să ai răbdare cu mine, William. Tu ştii că mie-mi place mereu să am micile mele secrete. Fără îndoială, va veni şi timpul cînd voi putea să-ţi dau explicaţiile de rigoare.

— Ori să le inventezi.

— Ha-ha. Ha-ha. Eşti crud ca-ntotdeauna, văd eu... Dar, apropo, asta îmi aminteşte că, fără să mă gîndesc **prea** mult, am fixat o întîlnire **cu** Anni la ora zece... îneît **poate** că ar fi bine să trecem la felul următor.

— Bineînţeles. Nu trebuie ş-o faci să aştepte.

. Tot restul mesei Ar-thur îmi puse întrebări despre Londra. Numele Berlinului şi al Parisului au fost cu mult **tact** evitate.

Fără doar şi poate prezenţa lui Arthur transformase **rutina** zilnică a vieţii din casa domnişoarei Schroeder. Întrucît el insista să facă o baie fierbinte în fiecare dimineaţă, ea trebuia să se scoale cu o oră mai devreme, ca **să** umple micul boiler de modă veche de lingă vană. N-am **auzit-o** însă plîngîndu-se. Ba chiar părea să-1 admire pe Arthur pentru inconvenientele ce i le crea.

— E un om aşa deosebit, Herr Bradshaw. Seamănă **mai** degrabă cu o doamnă decît cu un domn. La el în ca-**meră** orice lucru îşi are locul lui şi-mi face un tărăboi de mai mare dragul dacă nu-1 găseşte unde îl **vrea eL Deşi trebuie** să recunosc că e plăcut să faci menajul cuiva care **are** atîta grijă de lucrurile lui. Ar trebui **să-i vedeţi cămă-. şile** sau cravatele. Sînt un vis, ce mai ! Şi ce

lenjerie de mătase are ! „Herr Norris, i-am spus o dată, lucrurile astea ar trebui să le port *eu,* nu dumneavoastră ; sînt prea fine pentru un bărbat.“ Glumeam doar, bineînţeles. Herr Norris e un om care ştie de glumă. Primeşte zilnic patru ziare, ca să nu mai vorbim de săptămînalele ilustrate şi nu-mi dă voie să arunc nici unul din ele. Trebuie să le pun pe toate în ordine, după dată, mă rog frumos, teancuri-teancuri pe dulap. Cîteodată-mi vine să şi înnebunesc la gîndul cît praf se-adună-n ele. Şi în fiecare zi, cînd pleacă, îmi lasă o listă lungă cît braţul de mesaje pentru diferiţi indivizi care trebuie să-i telefoneze ori să treacă pe-aici. Iar eu am de ţinut minte un pomelnic întreg de nume, pe care din ei vrea să-i vadă şi pe care nu. Acum toată ziua sună la uşă cu telegrame pentru Herr Norris şi cu scrisori expres şi par avion şi mai ştiu eu ce. în ultimele două săptămîni cel puţin a fost ceva de groază. După mine, cred că slăbiciunea lui sînt femeile.

— De unde aţi dedus asta, domnişoară Schroeder ?

— Păi, am observat că Herr Norris tot primeşte întruna telegrame din Paris. La început i le deschideam eu ; gîndeam că poate e ceva important în ele şi Herr Norris vrea să afle neîntîrziat. Dar nu pricepeam nimic din ce scria acolo. Toate erau de la una Margot. Şi foarte afectuoase unele din ele. „îţi trimit o îmbrăţişare", sau „Ultima dată ai uitat să trimiţi sărutări". Trebuie să recunosc că eu personal n-aş avea vreodată tupeul să scriu lucruri din astea ; închipuiţi-vă ce spun funcţionarii de la poştă cînd citesc aşa ceva ! Mari neruşinate cred că sînt şi franţuzoaicele astea ! Eu din experienţă vă spun că, atunci cînd o femeie face atîta paradă de sentimentele ei, înseamnă că nu prea e de calitate... Pe urmă, în afară de asta, îi scrie şi atîtea bazaconii.

— Ce fel de bazaconii ?

— O, am mai uitat din ele. Tot felul de prostii despre un ceainic şi un samovar şi pîine şi unt şi cozonac.

— Ce curios.

— Aşa e, Herr Bradshaw. Foarte-foarte curios... Dar să vă spun ce cred eu. Domnişoara Schroeder îşi coborî glasul, aruncînd o privire spre uşă ; poate chiar de la Arthur învăţase figura. Eu cred că-i un fel de limbaj secret. înţelegeţi ? Fiecare cuvînt are dublu sens.

— Adică un cod ?

— Exact, asta e, aprobă misterioasă din cap domnişoara Schroeder.

— Dar ce motiv credeţi că ar avea ea să-i scrie lui Herr Norris telegrame cu cod ? Mi se pare fără rost.

Domnişoara Schroeder zîmbi de inocenţa mea.

— A, Herr Bradshaw, chiar dacă sînteţi dumneavoastră aşa deştept şi învăţat, se vede că încă nu ştiţi totul. Dar o femeie bătrînă ca mine înţelege mai bine micile secrete de acest fel. Treaba-i cît se poate de clară : Mar- got asta, sau cum o fi chemînd-o (pentru că nu cred să semneze cu numele ei adevărat), a rămas gravidă. Precis.

— Şi credeţi că Herr Norris...

Domnişoara Schroeder dădu energică din cap că da.

— E limpede ca lumina zilei.

— Ei nu, după părerea mea, nu cred că...

— Bine, n-aveţi decît să rîdeţi, Herr Bradshaw, dar tot eu am dreptate, o să vedeţi dumneavoastră. în fond, Herr Norris e încă în plină putere. Ştiu bărbaţi care au făcut copii nu la vîrsta lui, ci la a lui taică-său. Şi, în afară de asta, ce alt motiv ar avea să-i scrie asemenea mesaje ?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Vedeţi ? exclamă triumfătoare domnişoara Schroeder. Nu ştiţi. Nici eu nu ştiu.

în fiecare dimineaţă, domnişoara Schroeder îşi tîrşîia papucii prin apartament cu maximum de viteză, ca o mică locomotivă cu aburi, strigînd :

— Herr Norris ! Herr Norris ! Baia e gata ! Dacă nu veniţi repede, boilerul sare-n aer !

— O, Doamne ! exclama în englezeşte Arthur. Numai să-mi pun peruca.

Se temea să intre însă în baie pînă ce nu se dădea drumul la apă, iar pericolul de explozie era înlăturat. Domnişoara Schroeder înainta eroic, ferindu-şi faţa şi, cu un prosop în mînă, răsucea robinetul încins. Dacă momentul exploziei era iminent, pe robinet ieşeau la început nori întregi de aburi, în timp ce apa din boiler fierbea cu un zgomot ca de cascadă. Din pragul uşii, Arthur privea eforturile domnişoarei Schroeder cu o

grimasă de rînjet nervos, gata în orice clipă s-o ia la fugă.

După baie venea ucenicul bărbier, trimis în fiecare dimineaţă de la frizeria din colţ, să-1 radă pe Arthur şi să-i pieptene peruca.

— Nici chiar în sălbăticiile Asiei, mi-a povestit o dată Arthur, nu m-am bărbierit singur dacă lucrul putea fi evitat. E una din acele mici operaţiuni sordide şi plicticoase care te indispun pentru tot restul zilei.

După ce pleca şi bărbierul, Arthur mă striga :

— Vino, dragă băiete, acum sînt vizionabil. Vino să stăm de vorbă pînă mă pudrez pe nas.

Aşezat în faţa mesei de machiaj într-un halat subţire mov, Arthur îmi împărtăşea diferitele secrete ale toaletei sale. Era un om extrem de pretenţios. A fost o adevărată revelaţie pentru mine să descopăr, după atîta timp, ce pregătiri complexe precedau orice apariţie a sa în public. Nici prin gînd nu mi-ar fi trecut, de pildă, că-şi petrecea, de trei ori pe săptămînă, cîte zece minute subţi- indu-şi sprîncenele cu o pensetă. („Subţiindu-le, William, nu pensîndu-le. Pensatul e un semn de efeminare pe care îl detest.“) O rolă de masaj ocupa apoi zilnic alte cincisprezece minute din timpul său preţios ; mai urma un tratament meticulos al obrajilor cu creme de faţă (şapte-opt minute) şi puţin pudrat expert (alte trei-patru). Pedichiura, desigur, venea pe deasupra ; însă Arthur îşi petrecea de obicei cîteva clipe masîndu-şi cu un unguent degetele de la picioare, pentru a evita băşicile şi bătăturile. Nu neglija de asemeni niciodată o gargară şi o spălă- tură bucală. („Venind în contact zi de zi, cum fac eu, cu reprezentanţi ai plebei, sînt obligat să mă apăr de năvala roiurilor de microbi. “) Ca să nu mai vorbim de zilele cînd efectiv se machia. („Simţeam că am nevoie de o nuanţă de culoare azi dimineaţă ; e o vreme atît de deprimantă.“) Sau marele pansament cc-1 făcea la două săptămîni o dată mîinilor şi încheieturilor de la miini cu o loţiune depila- toare. („Prefer să nu-mi mai amintesc de înrudirea noastră cu maimuţele mari.“)

După toate aceste eforturi obositoare, nu-i de mirare că avea o poftă sănătoasă la micul dejun. Reuşise s-o înveţe pe domnişoara Schroeder să facă pîinc prăjită ; iar, după primele cîteva zile, nu s-a-ntîmplat să-i mai ser-

vească oul fiert mai tare decît se cuvenea. Mînca marmeladă de casă, preparată de o englezoaică din Wilmersdorf, care-i cerea aproape dublu preţ. îşi folosea propriul său vas de fiert cafeaua, cumpărat de la Paris şi bea o marcă anume de cafea, ce o primea direct de la Hamburg.

— Lucruri mărunte în sine, cum spunea el, dar pe care am ajuns, după o lungă şi tristă experienţă, să le preţuiesc mai mult decît atîtea alte luxuri excesiv trîmbiţate şi umflate.

La zece şi jumătate pleca în oraş şi arareori îl mai vedeam pînă seara. După prînz îşi făcuse un obicei din a se întoarce acasă şi a sta întins în pat timp de o oră.

— Poţi să mă crezi sau nu, William, dar izbutesc să-mi creez minute întregi un gol total în minte. Chestiune de exerciţiu, se înţelege. Fără siesta mea, aş ajunge curînd o epavă nervoasă.

De trei ori pe săptămînă, serile, venea domnişoara Anni şi atunci Arthur se deda la plăcerile lui private. Zgomotul se auzea perfect pînă în salon, unde domnişoara Schroeder stătea şi căsca.

— Vai, vai ! mi-a spus ea o dată, sper ca Herr Norris să nu păţească ceva. Ar trebui să aibă şi el puţină grijă la vîrsta asta.

într-o după-amiază, la vreo săptămînă după sosirea mea, eram singur în apartament. Pînă şi domnişoara Schroeder ieşise în oraş. A sunat la uşă. Era o telegramă pentru Arthur. Din Paris.

Tentaţia era atît de mare îneît pur şi simplu nu-i puteam rezista ; de altfel nici n-am încercat să lupt. Ca să uşureze lucrurile şi mai mult, însuşi plicul era prost lipit şi mi s-a deschis în mînă :

„Sînt foarte însetată, am citit, sper alt ceainic va fierbe curînd sărutările sînt pentru băieţii cuminţi. Margot."

Am luat din camera mea o sticlă de gumă arabică şi am lipit cu grijă plicul. Apoi l-am lăsat pe masa lui Arthur şi am plecat la cinema.

în acea seară, Ia cină, arăta vizibil deprimat. Părea că n-are poftă de mîncare şi privea fix în gol cu o încruntătură înveninată.

— Care-i problema ? l-am întrebat.

— Problema e cu lucrurile în general, dragă băiete. Cu starea acestei lumi nenorocite. Am eu puţin *Weltschmerz* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§, atîta tot».

— Hai, revino-ţi. Drumul iubirii adevărate să ştii că nu e niciodată drept.

Dar n-a reacţionat. Nici măcar nu m-a întrebat ce voiam să spun. Către sfîrşitul mesei a trebuit să mă duc în fundul restaurantului să dau un telefon. Cînd m-am întors, l-am surprins absorbit în lectura unui petec de hîrtie, pe care l-a vîrît grăbit în buzunar cînd m-a văzut apropiindu-mă. Dar nu fusese destul de iute. Am recunoscut telegrama din acea după-amiază.

I
Capitolul zccc

ARTHUR mă privea cu nişte ochi parcă puţin cam prea inocenţi.

— Apropo, William, tonul său era de o naturaleţe studiată, ai ceva în program pentru joia viitoare, seara ?

— Nu, din cîte ştiu.

— Excelent. Atunci îmi dai voie să te invit la un mic dineu ?

— E o propunere cît se poate de plăcută. Cine mai vine ?

— A, o să fie o întîlnire foarte restrînsă. Numai noi doi şi baronul von Pregnitz.

Pronunţase numele în modul cel mai firesc cu putinţă.

— Kuno ! am exclamat eu.

— Pari foarte surprins, William, ca să nu spun nemulţumit. Era imaginea însăşi a inocenţei. Mie mi s-a părut întotdeauna că tu şi cu el eraţi atît de buni prie**teni...**

— Şi mie mi s-a părut, pînă ultima dată cînd ne-am întîlnit. Practic mi-a întors spatele atunci.

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **Termen consacrat de scriitorul german Jean Paul (1763—1825) pentru a defini melancolia romantică.**

— O, dragă băiete, să nu-mi ici în nume de rău că-ţi spun, dar cred că în mare parte aici a lucrat şi imaginaţia ta. Sînt sigur că el n-ar fi în stare de una ca asta ; nu e-n firea lui,

— Doar nu vrei să-mi spui că am visat eu, nu ?

— Bineînţeles, nu mă-ndoiesc nici o clipă de cuvîn- tul tău. Dar, dacă a fost, cum spui tu, poate puţin mai brusc, mi-nchipui că era probabil frămîntat de multele lui obligaţii. După cum presupun că ştii, a primit un post în noul cabinet.

— Cred că am citit în ziare, da.

—. Oricum, chiar dacă s-a purtat ceva mai neobişnuit cu acel prilej pe care-1 aminteşti, pot să te asigur că proceda astfel din cauza unei neînţelegeri, care între timp **a** şi fost înlăturată.

Am zîmbit.

— Nu e nevoie, Arthur, să faci un asemenea mister din povestea asta. Eu am şi aflat-o pe jumătate, încît îmi poţi foarte bine spune şi restul. E în legătură cu secretarul tău, parcă ?

Arthur strîmbâ din nas cu o expresie comică de nemulţumire.

— Nu-i mai spune aşa, William, te rog. Zi-i pur şi simplu Schmidt. Nu-mi place să mi se amintească asociaţia mea cu el. Cei ce au proasta inspiraţie de a lua de suflet cîte un şarpe, de obicei au toate motivele să regrete faptul, mai devreme sau mai tîrziu.

— Bine, atunci Schmidt... Mai departe.

— Ca de obicei, constat că eşti mai bine informat decît îmi închipuiam eu, oftă Arthur. Ei da, şi dacă vrei să auzi tot tristul adevăr, atunci nu-mi rămîne decît să ţi-1 mărturisesc, oricît de dureros mi-ar fi subiectul. După cum ştii, ultimele săptămîni ale mele în Courbierstrasse ie-am petrecut intr-o stare de anxietate financiară torturantă.

— Ştiu.

— Ei, ca să nu mai intru acum într-o serie de detalii sordide, care nu au nimic de-a face cu chestiunea, am să-ţi spun numai că am fost obligat să fac rost de bani. Mi-am încercat norocul în cele mai posibile şi mai imposibile direcţii. Apoi, în disperare de cauză, cînd literalmente lupul pîndea la uşă, mi-am înghiţit mîndria...

— Şi l-ai rugat pe Kuno să te împrumute ?

— îţi mulţumesc, dragă băiete. Cu obişnuita ta consideraţie pentru sentimentele mele, tu mă ajuţi să trec peste partea cea mai penibilă a povestirii... Ei bine, da, m-am coborît pînă acolo. Am încălcat unul din cele mai sacre principii ale mele, şi anume ca niciodată să nu-mprumut de la un prieten. (Căci, pot spune, l-am socotit întotdeauna un prieten, un prieten drag.) Da...

— Iar el te-a refuzat, monstru zgîrcit ce e 1

— Nu, William. Aici te grăbeşti. Şi-1 judeci greşit N-am nici un motiv să cred că m-ar fi refuzat. Dimpotrivă chiar. Mai ales că era prima dată cînd îl abordam într-o situaţie de acest fel. Dar Schmidt a prins de veste mai înainte despre intenţiile mele. Nu pot decît să presupun că mi-a deschis şi mi-a citit sistematic scrisorile. In orice caz, s-a dus direct la Pregnitz şi l-a sfătuit să nu-mi avanseze banii, servindu-i tot felul de motive, dintre care majoritatea s-au dovedit a fi cele mai odioase calomnii. în ciuda îndelungatei mele experienţe în privinţa naturii umane, n-aş fi crezut posibile o asemenea ingratitudine şi o asemenea trădare...

— Dar de ce-o fi făcut-o în fond ?

— în principal, cred, pur şi simplu din ciudă. Cel puţin atît cît îi cunosc eu meandrele minţii ticăloşite. Dar, fără îndoială, creatura se mai temea şi că, în acest caz anume, se va vedea frustrat de osciorul lui. De obicei asemenea împrumuturi, ştii, el le perfecta şi-şi reţinea din ele un anumit procent înainte de a-mi remite banii... Dar faptul că trebuie să-ţi povestesc toate aceste amănunte mă face să intru-n pămînt de ruşine.

— Şi' presupun că ghicise corect. Adică n-aveai de gînd să-i dai nimic de data asta, nu-i aşa ?

— Păi, n-aveam. După atitudinea lui murdară în chestiunea covorului din salon, cred că nimeni nu-mi putea pretinde să-i mai şi dau ceva. Ţii minte covorul ?

— Cum l-aş putea uita ?

— Incidentul cu covorul a fost, ca să spun aşa, declaraţia de război între mine şi el. Deşi m-am străduit să răspund şi pe mai departe pretenţiilor lui cu maximă corectitudine.

— Dar ce-a spus Kuno la toate acestea ?

— Natural, a fost extrem de neplăcut surprins şi

foarte indignat. Şi de asemeni, trebuie să adaug, urîcios cu mine intr-un mod cam inutil. Mi-a trimis o scrisoare cit se poate de acră. Pe un ton de gentleman, desigur ; el e întotdeauna un gentleman. Dar glacial. Foarte glacial.

— Ce mă miră e că l-a crezut pe Schmidt şi nu pe tine.

— Fără îndoială că Schmidt are căile şi mijloacele lui de a-1 convinge. Există anumite incidente în existenţa mea, după cum sînt convins că ştii, care se pretează foarte uşor la interpretări greşite.

— Şi m-a inclus şi pe mine în toată povestea, nu ?

— Cu regret trebuie să spun că da, ceea ce mă întristează mai mult ca orice în situaţia dată ; cînd mă gîndesc că ai fost tîrît şi tu în noroiul în care eu mă bălăceam deja...

— Dar ce anume i-a spus lui Kuno despre mine ?

— Am impresia că i-a sugerat, în linii mari şi tre- cînd peste amănunte, că tu ai fi complice la infamele mele crime.

— Ei, fir-ar să fie !

— Nu mai e nevoie să spun că pe amîndoi ne-a zugrăvit ca pe doi bolşevici de cea mai roşie nuanţă.

— Pe mine a vrut să mă flateze, cred.

— Sigur... ăăă... da. E şi acesta un mod de-a privi lucrurile, fără îndoială. Din păcate, ardoarea revoluţionară nu e o recomandare prea grozavă pe lîngă bunăvoinţa baronului. Imaginea lui despre membrii stîngii e destul de primitivă. îşi imaginează că umblăm toţi cu buzunarele pline de bombe.

— Şi, cu toate acestea, acceptă să ia masa cu noi joia viitoare ?

— A, mă bucur să-ţi spun că raporturile dintre noi sînt mult schimbate în momentul de faţă. După întoarcerea mea la Berlin, ne-am văzut de mai multe ori. A fost nevoie, desigur, de multă diplomaţie ; dar cred că am reuşit mai mult sau mai puţin să-1 conving de absurditatea acuzaţiei lui Schmidt. Iar, printr-un noroc nesperat, i-am putut fi şi de folos într-o mică problemă. Esenţialmente, el e un om rezonabil şi întotdeauna deschis la argumentele convingătoare.

Am zîmbit:

— S-ar părea că ţi-ai dat multă osteneală în folosul

lui. Sper să merite pînă la urmă efortul.

— Una din caracteristicile mele, William — o poţi numi şi slăbiciune, dacă vrei — e că nu pot supoita să pierd un prieten, dacă lucrul poate fi evitat.

— Şi-atunci ai grijă să nu-1 pierd nici eu ?

— Aăă... da, trebuie să spun că, dacă eu aş fi cumva cauşa, fie şi indirectă, a unei înstrăinări definitive între Pregnitz şi tine, să ştii că aş fi extrem de nefericit. Dacă unele mici dubii sau resentimente mai persistă încă, fie de-o parte, fie de alta, sper în modul cel mai sincer că această întilnire le va spulbera.

— **în** ce mă priveşte, n-am nici un reproş să-i fac

— Mă bucur că-mi spui asta, dragă băiete. Mă bucur foarte mult E aşa o prostie să porţi ranchiună cuiva. în viaţă poţi pierde uneori enorm din cauza unui orgoliu deplasat

— Enorm de mulţi bani, fără îndoială.

— Da... şi asta, îşi prinse Arthur, căzut pe gînduri, bărbia între degete. Deşi vorbeam dintr-un punct de vedere mai degrabă spiritual decît material.

în tonul lui se distingea un reproş discret.

— Apropo, m-am interesat eu, ce face Schmidt acum ?

— Dragă William, spuse încurcat Arthur, de unde Dumnezeu yrei să ştiu ?

— Mă gîndeam că poate a încercat să te necăjească iar.

— în prima lună după ce am ajuns la Paris, mi-a scris mai multe scrisori pline de cele mai absurde ameninţări **şi** pretenţii băneşti. Pur şi simplu le-am ignorat De-atunci n-am mai auzit de el.

— Şi n-a apărut niciodată la domnişoara Schroeder ?

— Slavă Domnului, nu. Cel puţin pînă acum. E unul din cnş marele mele permanente că s-ar putea să-mi descopere cumva noua adresă.

— Presupun că tot **o să dea de ea, mai** devreme sau mai tîrziu.

— Nu mai spune asta, William. Te rog nu mai spun.'' asta... Am şi-aşa destule griji pe cap. Cred că atunci potirul necazurilor mele ar fi plin.

în seara dineului, pe cînd ne îndreptam spre restau-

rant, Arthur îmi dădea ultimele instrucţiuni.

— Să fii foarte atent, nu-i aşa ?, dragă băiete, să nu-ţi scape vreo vorbă despre Bayer sau despre convingerile noastre politice.

— Doar nu sînt nebun.

— Bineînţeles că nu eşti, William. Te rog să nu crezi că am vrut să te jignesc. Dar pînă şi cei mai prudenţi dintre noi uneori tot ne mai trădăm... Şi încă un amănunt : poate că, în stadiul actual, ar fi mai strategic să nu i te adresezi lui Pregnitz pe numele lui de botez. E bine să păstrăm o anumită distanţă. Genul ăsta de lucruri pot foarte uşor da naştere la confuzii.

— Nu-ţi face probleme. Am să fiu băţos ca un ciomag.

— Nu băţos, te implor, dragă băiete. Absolut degajat, absolut natural. O nuanţă mai oficial, poate, doar la început. Lasă-1 pe el să facă primul pas. O uşoară rezervă politicoasă, atit e nevoie.

— Dacă mai continui mult aşa, o să mă aduci într-o asemenea stare că n-o să fiu capabil nici să deschid gura.

Cînd am sosit la restaurant, l-am găsit pe Kuno deja instalat la masa rezervată de Arthur. Ţigara ce o ţinea între degete era consumată pînă aproape de capăt, iar chipul său afişa o expresie de plictiseală binecrescută. La vederea lui, Arthur literalmente s-a sufocat de groază.

— Dragă baroane, iartă-mă, te rog din suflet. Pentru nimic în lume n-aş fi dorit să se-ntîmple una ca asta. Am spus la şi jumătate? Aşa am spus? Şi dumneata ai aşteptat aici un sfert de oră ? îmi vine să mor de ruşine. Serios, nici nu ştiu cum să mă scuz îndeajuns.

Prefăcătoria lui Arthur părea să-1 facă pe baron să se simtă la fel de prost ca şi mine. Acesta schiţă un gest slab, de respingere, cu mina lui ca o aripioară de peşte şi murmură ceva de neînţeles.

— ...o prostie imensă din partea mea. Pur şi simplu nu pot pricepe cum dc-am fost atît de prost ca să...

Ne-am aşezat toţi trei. Arthur bălmăjea întruna cîte ceva ; scuzele lui evoluau ca o temă cu variaţiuni. îşi învinuia memoria defectuoasă şi evoca şi alte cazuri cînd aceasta îl lăsase în pană. („îmi vine acum în minte o împrejurare profund nefericită de la Washington, cînd am uitat completamente să mă duc la o ceremonie diplomatică importantă ce avea loc la reşedinţa ambasadorului

spaniol.“) Dădea vina pe ceasul lui; în ultima vreme, spunea, acesta o lua înainte. („De obicei îmi fac o regulă din a-1 trimite o dată pe an, cam la vremea aceasta, firmei producătoare din Ziirich ca să-1 regleze. “) Şi l-a asigurat, de cel puţin cinci ori, pe baron că eu personal nu aveam absolut nici o vină pentru întîrzierea noastră. Aş fi vrut să se deschidă atunci podeaua să mă înghită. îl observam pe Arthur că este nervos şi nesigur de sine ; variaţiile lui ezitau jenate şi ameninţau, în orice clipă, să . eşueze în contraziceri. Nu avusesem parte să-i cunosc decît arareori verbozitatea şi niciodată nu-1 văzusem încă atît de plicticos. Kuno se retrăsese în soaţele monoclului său. Figura îi era discretă ca şi meniul, şi la fel de ininteligibilă.

Pe la mijlocul peştelui, Arthur îşi epuizase vorbele. A urmat o linişte şi mai incomodă ca pălăvrăgeala lut Şedeam la micuţa şi eleganta masă din restaurant ca trei oameni cufundaţi în studierea unei probleme complicate de şah. Arthur îşi tot frămînta bărbia şi arunca pe furiş scurte priviri disperate în direcţia mea, semnalîndu-mi să-i vin în ajutor. I-am ignorat însă apelurile. în ce mă privea, eram îmbufnat şi plin de resentimente. Venisem aici în astă seară pornind de la premiza că Arthur reîn- nodase mai mult sau mai puţin relaţiile cu Pregnitz şi că drumul spre o împăcare generală era deschis. Or, nici vorbă de aşa ceva. Kuno era încă suspicios faţă de Arthur şi pe bună dreptate, după felul cum se purta acesta. îi simţeam ochiul oprindu-se întrebător din cînd în cînd asupra mea şi continuam să mănînc, fără a privi nici în dreapta, nici în stînga.

— Domnul Bradshaw tocmai s-a întors din Anglia.

Am simţit ca şi cum Arthur mi-ar fi tras un brînci violent pînă în mijlocul scenei. Tonul lui mă implora să-mi joc rolul. Acum se uitau amîndoi la mine. Kuno **ar ăta interesat, dar prudent; Arthur de-a dreptul abject. Eram atît de caraghioşi, fiecare in felul său, incit n-am putut să nu zîmbesc.**

— Da, am spus, la începutul lunii.

— Iertaţi-mă, aţi fost la Londra ?

— O parte din timp, da.

— Serios ? Ochiul lui Kuno se animă de o lucire

duioasă. Şi cum a fost acolo, dacă-mi permiteţi întrebarea ?

— Am avut o vreme minunată în septembrie.

— Da, înţeleg...

’ Un zîmbet vag şi lunecos îi jucă uşor pe buze ; părea că savurează amintiri plăcute. Monoclul îi lucea visător. Profilul său distins deveni gînditor, sentimental şi trist.

>— Eu voi susţine întotdeauna, interveni incorigibilul Arthur, că Londra în septembrie are un farmec al ei aparte. îmi amintesc de o toamnă excepţional de frumoasă — în nouă sute patru cred că era. Sau poate în nouă sute cinci. Mă plimbam pe Podul Waterloo înainte de micul dejun şi admiram Catedrala St. Paul. Pe atunci aveam un apartament la Savoy Hotel...

Kuno nu părea să-i fi auzit vorbăria.

— Şi, iertaţi-mă, cum mai e Regimentul de Gardă Călare ?

— Tot la locul lui.

— Da ? Îmi pare bine să aflu, înţelegeţi ? Foarte bine-mi pare...

Am rînjit. Kuno a zîmbit, lunecos şi subtil. Arthur a scăpat uh nechezat surprinzător de aspru, pe care a încercat pe loc să-l înăbuşe cu mîna. Apoi Kuno şi-a az- vîrlit capul pe spate şi a rîs tare : „Ho ! Ho ! Ho !“ Nu-1 mai auzisem niciodată pînă atunci rîzînd cu adevărat. Rîsul lui era o curiozitate, o raritate moştenită, ceva transmis de la mesele copioase ale secolului trecut, ceva aristocratic, masculin şi interpretat, greu de auzit în ziua de azi altundeva decît pe scenele de teatru clasic. A părut el însuşi puţin ruşinat de acest rîs căci, revenindu-şi, a adăugat pe un ton de scuză :

— Înţelegeţi ? Vă rog să mă iertaţi, dar mi-s foarte vii în memorie.

— Asta mi-aduce aminte, se aplecă Arthur peste masă, iar tonul îi deveni picant, de o istorioară care se povestea pe seama unui pair al imperiului... **să-i spunem** Lord X. Pot garanta pentru autenticitatea ei, fiindcă l-am întîlnit pe respectiv odată la Cairo. Un om teribil de excentric...

Nu mai încăpea nici o îndoială, petrecerea fusese salvată. Am început să răsuflu şi eu mai liber. Kuno se relaxa în etape succesive, de la o politeţe bănuitoare pînă la o certă bună dispoziţie. Recăpălîndu-şi îndrăzneala, Arthur era acum din nou slobod la gură şi amuzant. Am băut toţi trei mult coniac şi trei sticle de Pommard. Eu am spus un banc foarte stupid cu doi scoţieni care se duc la sinagogă. Kuno a început să mă împingă pe sub masă cu piciorul. într-un interval de timp nefiresc de scurt **am** privit de două ori la ceas şi am văzut că era ora unsprezece.

— Dumnezeule mare ! exclamă Arthur. Dacă-mi permiteţi, eu o să-mi iau zborul. O mică obligaţie...

Am privit spre el nedumerit. Nu-1 auzisem niciodată să-şi fixeze întîlniri la ore atît de înaintate ; şi, în plus, nici nu era seara lui Anni. Kuno însă nu păru deloc deranjat de idee. Era întruchiparea însăşi a amabilităţii.

Nu-ţi face probleme, dragul meu... Noi te înţelegem foarte bine.

Piciorul lui se înghesuia într-al meu pe sub masă.

— Ştii, am spus eu după ce Arthur ne-a părăsit, **acum** fără glumă, ar trebui să plec şi eu acasă.

— O, nu spune una ca asta.

— Ba da, am rostit eu ferm, zîmbind şi trăgîndu-mi piciorul.

— Aş vrea, înţelegi ?, foarte mult aş vrea să-ţi arăt apartamentul meu cel nou. Cu maşina ajungem acolo în zece minute.

— Mi-ar plăcea să-1 văd, dar altă dată.

Zimbi imperceptibil.

— Atunci îmi dai voie, poate, să te conduc pînă acasă?

— Mulţumesc foarte mult.

Şoferul său impresionant de chipeş ne-a salutat îndrăzneţ şi ne-a deschis portiera spre adîncurile marii limuzine negre. în timp ce lunecam uşor **pe Kurfursten-** damm, Kuno mi-a luat **o mină pe sub cuvertura de blană.**

— Tot mai eşti supărat pe mine ?, a murmurat el cu reproş în glas.

— De ce să fiu ?

— O, ba da, te rog să mă ierţi, dar eşti.

— Serios, nu sînt.

Kuno îmi strînse moale mîna.

— Pot să te-ntreb ceva ?

— întreabă-mă.

— N-aş vrea să fiu indiscret, înţelegi ? Tu crezi în prietenia platonică ?

— De ce n-aş crede ? am spus eu cu rezervă.

Răspunsul a părut că-1 mulţumeşte. Tonul îi deveni mai confidenţial :

— Eşti sigur că nu vrei să urci să-mi vezi apartamentul ? Nici măcar cinci minute ?

— Astă seară nu.

— Absolut sigur ?

îmi strînse mîna iar.

— Absolut-absolut sigur.

— Atunci în altă seară ?

Din nou îmi strîngea mîna. Am rîs :

— Cred că l-aş vedea mai bine pe ziuă, nu ?

Kuno oftă doar moale, fără să mai insiste. Cîteva clipe mai tîrziu limuzina oprea în faţa uşii mele. Privind de jos spre fereastra lui Arthur, am văzut că la el ardea lumina. Dar totuşi nu i-am atras atenţia lui Kuno.

— Atunci noapte bună şi mulţumesc că m-ai condus.

— Chiar că n-ai de ce, te rog.

Am făcut un semn cu capul spre şofer :

— Să-i spun să te ducă înapoi acasă ?

— Nu, mulţumesc, rosti Kuno destul de trist şi cu o foarte slabă tentativă de zîmbet. Mă tem că nu. încă nu.

Şi se lăsă pe spate între perne, cu zîmbetul încă îngheţat pe faţă şi cu monoclul prinzînd un ultim reflex, fantomatic de la un felinar în timp ce maşina pornea din loc.

Cînd am intrat în apartament, Arthur s-a ivit doar în cămaşă în pragul uşii de la dormitorul său. Părea destul de întors pe dos.

— Ai şi venit acasă, William ?

Dar nu eşti bucuros că mă vezi, Arthur ?

— Ba cum să nu, dragă băiete ? ! Auzi întrebare la el 1 Doar că nu te-aşteptam aşa devreme, atîta tot.

— Ştiu că nu mă aşteptai. Dar nici întîlnirea ta se pare că nu te-a reţinut prea mult.

:— N-a apărut... ăăă... persoana.

Arthur căscă. Era prea somnoros, chiar şi pentru a mai spune minciuni.

— Tu ai avut intenţii bune, ştiu, am rîs eu de el. Dar nu-ţi face griji. Ne-am despărţit în termenii cei mai buni.

S-a luminat pe dată.

— Serios ? O, cit mă bucur. O clipă m-am temut să nu fi apărut vreun mic impediment, sau cine ştie ? Acum pot merge la culcare cu conştiinţa împăcată. O dată în plus. William, vreau să-ţi mulţumesc pentru ajutorul tău nepreţuit.

— întotdeauna-s gata să te servesc, i-am spus Şi-acuma noapte bună.

Capitolul unsprezece

IN PRIMA săptămînă a lui noiembrie s-a declanşa; greva lucrătorilor din transporturi. Vremea era oribilă, o fleşcăraie. Tot ce stătea în aer liber era acoperit cu un strat de praf uleios. Cîteva tramvaie doar mai funcţionau, cu cîte un poliţist în faţă şi unul în spate. Unele din ele erau atacate, ferestrele sparte, iar călătorii obligaţi să coboare. Străzile erau pustii, umede, desfundate, cenuşii. Se aştepta ca guvernul von Papen să declare legea marţială. Berlinul însă părea profund indiferent. Proclamaţii, împuşcături, arestări — nimic nu mai era o noutate. Helen Pratt mergea pe mîna lui Schleicher ********** :

Asta e cel mai viclean dintre toţi, îmi spunea ea. Ascultă, Bill, pe cinci mărci că pînă la Crăciun e cancelar. Ce zici, pui pariu cu mine ?

Am refuzat.

Hitler eşuase în tratativele lui cu dreapta ; acum zvastica încerca să flirteze timid cu secera şi ciocanul. După spusele lui Arthur, discuţii telefonice ar fi avut deja loc între cele două tabere adverse. Membri ai «Sturm-urilor

---

********** Kurt von Schleicher (1882—1934), general, cancelar al Germaniei între 2.12.1932 şi 29.1.1933. Ulterior a fost acuzat de participare la putsch-ul lui Ernst Rdhm şi executat în „noaptea cuţitelor lungi".

naziste se alăturau comuniştilor în mulţimile ce-i huiduiau pe spărgătorii de grevă şi-i împroşcau cu pietre. In acelaşi timp însă, pe stîlpii udaţi de ploaie, afişele naziste continuau să reprezinte KPD-ul ca pe un schelet fantomatic în uniforma Armatei Roşii. Peste cîteva zile era anunţată o nouă alegere ; a patra în acest an. întrunirile politice aveau participări masive ; oricum era mai ieftin să mergi la ele decît la cinematograf sau să te imbeţi la circiumă. Cei vîrstnici stăteau în casă, în odăile lor igrasioase şi sărace, fierbîndu-şi cafea de malţ ori ceaiuri slabe şi vorbind fără prea mare tragere de inimă despre marea victorie electorală.

Pe 7 noiembrie s-au publicat rezultatele alegerilor. Naziştii pierduseră două milioane de voturi. Comuniştii cîştigaseră unsprezece locuri. Numai în Berlin **aveau o** majoritate de peste 100 000 de voturi.

— Vedeţi ? i-am spus domnişoarei Schroeder. Asta-i numai opera dumneavoastră.

O convinsesem sâ meargă **la** berăria din colţ **să** voteze — pentru prima oară în viaţa ei. Acum era **încîntată** de parcă ar fi sprijinit însuşi învingătorul :

— HeiT Norris ! **Herr Norris ! Gîndiţi-vă numai ! Am** făcut aşa cum m-aţi învăţat şi **a** ieşit exact cum **aţi spus** dumneavoastră ! Nevasta **portarului crapă acum de ciudă.** Ea urmăreşte alegerile de ani de zile şi pretindea **că na**ziştii or să mai cîştige un milion de voturi de **data asta.** I-am rîs în nas, vă rog să **mă credeţi, şi i-am spus: „Aşa,** Frâu Schneider ! Şi să ştiţi că mai pricep **şi eu cîte ceva** din politica asta 1“

în cursul dimineţii, Arthur şi cu mine am trecut **pe la biroul lui Bayer din Wilhelmstrasse, ca să sorbim şi noi puţin****, **cum spunea el, „din gustul fructelor victoriei**-. Sute de alţi oameni se pare însă că avuseseră aceeaşi **idee** ca şi noi. Era o asemenea afluenţă de lume care **urca şi** cobora întruna scările îneît doar cu mare greutate am izbutit să pătrundem în clădire. Toţi erau cuprinşi de voie bună, strigau unii la alţii, se salutau, fluierau, cîntau. în timp ce ne luptam să urcăm scările, ne-am întîlnit cu Otto, care cobora. De entuziasm, aproape că mi-a smuls mina din încheietură.

— *Mensch !*†††††††††††††††††††††††† Willi ! *Jetzt geht's los !* *

---

†††††††††††††††††††††††† Măi ! Acu-i acu’ ! (germ.)

Să mai îndrăznească dumnealor acum să vorbească de interzis partidul. Pentru că atunci ne vom lupta ! S-a zis cu domnii nazişti, asta e sigur. în şase luni Hitler n-o să mai aibă nici un singur *Sturm!*

Era cu încă o jumătate de duzină de prieteni. Mi-au strîns toţi mina cu căldura unor fraţi ce se regăsesc după multă vreme. între timp, Otto se aruncase asupra lui Arthur ca un urs.

— Şi tu, Arthur, pungaş bătrîn, şi tu aici ? Păi nu-i grozav ? Nu e măreţ ? Sînt aşa de fericit că-mi vine să-ţi ard un pumn să ajungi pînă în mijlocul săptăipînii viitoare !

Şi-i trase lui Arthur o lovitură afectuoasă între coaste, care pe acesta îl dezechilibră. Mai mulţi dintre cei de faţă rîseră cu simpatie.

— Bătrîne Arthur ! exclamă tare unul din prietenii lui Otto.

Numele fu prins din zbor, preluat, trecut din gură în gură.

— Arthur... Cine-i Arthur ? Cum, măi, tu nu ştii cine-i Arthur ?

Nu, nu ştiau. Şi nici nu le păsa. Era un nume ce concentra în el tot entuziasmul acestor tineri surexcitaţi **şi** care îşi servea ca atare scopul.

— Arthur ! Arthur ! se auzea acum din toate părţile. Arthur !, strigau şi cei de la etajul de deasupra ; şi pe palierul de dedesubt. A venit Arthur ! Arthur e cu noi ! îl vrem pe Arthur !

Furtuna de glasuri se stîrnise într-o clipă. Urale puternice, exuberante, pe jumătate în glumă izbucniră spontan dintr-o sută de gîtlejuri. Apoi alt rînd şi alt rînd de urale. Scările bătrîne tremurau ; o bucăţică de tencuială se desprinse din tavan căzînd. In acest spaţiu închis reverberaţia sunetelor era imensă ; mulţimea se incita singură de zgomotul ce izbutea să-1 facă. A urmat un impuls subit, puternic, convulsiv spre interior, avînd drept ţel nevăzutul obiect al admiraţiei generale. Un val de curioşi îşi croi drum cu coatele în sus pe scări, izbindu-se de cei ce coborau ca o cascadă de deasupra. Toată lumea voia să-1 atingă pe Arthur. O ploaie de palme entuziaste se abătu peste umerii săi chirciţi. Faţă de tentativa, prost sincronizată, de a-1 ridica pe sus,

puţin lipsi ca să nu fie azvîrlit cu capul în jos peste balustradă. Pălăria îi zburase. Reuşisem s-o prind şi acum mă aşteptam din clipă în clipă să trebuiască să-i salvez şi peruca. Sufocat şi gîfîind, Arthur căuta încurcat să se ridice la înălţimea situaţiei :

— Mulţumesc, izbuti el să articuleze. Foarte drăguţi... efectiv nu merit... Dumnezeule, Doamne ! Vai de mine !

Şi probabil că ar fi fost rănit de-a binelea dacă Otto şi prietenii săi n-ar fi forţat o ieşire în sus, către ultimul etaj. Ne-am strecurat şi noi în urma lor. Arthur se agăţase de braţul meu, pe jumătate speriat, dar pe jumătate şi încîntat cu modestie.

— închipuie-ţi, William, cîţi mă cunosc, îmi gîfîi el în ureche.

Dar mulţimea încă nu se liniştise în privinţa lui. Cînd am ajuns la uşa biroului, aveam o poziţie avantajoasă, putînd fi zăriţi de toată masa de oameni înghesuiţi pe scara de sub noi. La vederea lui Arthur, alt rînd de urale puternice cutremurară toată clădirea.

— Să vorbească !, ţipă cineva şi strigătul fu preluat de toţi :

— Să vorbească ! Să vorbească ! Să vorbească !

Cei de pe scări începură să tropăie ritmic şi să scandeze ; bufniturile înfundate ale încălţămintei lor erau la fel de teribile ca şi zgomotul unui piston uriaş. Dacă Arthur nu făcea repede ceva ca să oprească această pornire colectivă, era de presupus că întreaga scară avea să se prăbuşească în gol.

In acest moment critic uşa biroului se deschise şi însuşi Bayer se ivi în prag să vadă pentru ce se iscase atîta agitaţie. Ochii lui zîmbitori îmbrăţişară scena cu amuza-. mentul unui profesor tolerant. Vacarmul nu-1 deranja cîtuşi de puţin ; părea obişnuit cu el. Surîzînd, dădu mîna cu Arthur, foarte speriat şi încurcat, cuprinzîndu-1 liniştitor cu braţul pe după umeri.

— Ludwig ! vui mulţimea de privitori. Ludwig ! Arthur ! Să vorbească !

Bayer rîse către ei şi făcu un gest binevoitor de salut şi încheiere. Apoi se întoarse, conducîndu-ne pe Arthur şi pe mine spre biroul lui. Treptat, zgomotul de afară se potoli transformîndu-se în cîntece şi glume strigate cu voce tare. în anticameră, dactilografele se chinuiau să-şi continue munca în mijlocul unor grupuri de bărbaţi şi

femei ce discutau cu aprindere în contradictoriu. Pereţii erau tapetaţi cu foi de ziar conţinînd rezultatele alegerilor. Ne-am croit drum cu greu pînă în biroul lui Bayer. înăuntru Arthur se prăbuşi de îndată pe un scaun şi începu să-şi facă vînt cu pălăria, între timp recuperată.

— Oh, oh... vai de mine ! Mă simt luat pe sus, cum ar veni, de vîrtejul istoriei; absolut zdrobit. Ziua de azi ar trebui scrisă cu roşu în calendarul cauzei.

Ochii lui Bayer îl măsurară cu un interes viu şi parcă uşor amuzat.

— Te surprinde, nu ?

— Ei... ăăă... trebuie să recunosc că niciodată, nici chiar în visele cele mai roze, n-am îndrăznit să sper la o victorie atît de... ăăă... decisivă.

Bayer dădu încurajator din cap.

— Da, e bine. Numai că, după părerea mea, n-ar fi înţelept să exagerăm importanţa acestui succes, la care au contribuit mai mulţi factori. E, cum se spune, simptomic ?

— Simptomatic, îl corectă Arthur tuşind uşor.

Ochii săi albaştri se plimbau încurcaţi peste haosul de hîrtii de pe masa lui Bayer. Acesta îi zimbea luminos.

— Da, întocmai. Simptomatic. E simptomatic pentru faza ce o traversăm în momentul de faţă. încă nu sîntem pregătiţi să traversăm Wilhelmstrasse.

Şi schiţă un gest ironic din mînă, arătînd. prin fereastră, spre Ministerul de Externe şi reşedinţa lui Hindenburg.

— Nu. încă nu.

— Dar credeţi, l-am întrebat eu, că naziştii sînt ter**minaţi de-acum ?**

Bayer scutură hotărît din cap.

— Din păcate, nu. Să nu fim încă atît de optimişti. Această răsturnare nu-i decît un handicap temporar pentru ei. Vedeţi, domnule Bradshaw, situaţia economică îi favorizează. Şi. o să mai auzim noi de aceşti amici ai noştri, cred.

— O, nici nu-mi aminti de lucruri atît de groaznice, murmură Arthur frămîntîndu-şi pălăria în mîini.

Ochii săi continuau să exploreze pe furiş masa de scris din faţă. Privirea lui Bayer îi urmărea.

— Nu prea-ţi plac ţie naziştii, aşa e, Norris ?

Era numai ironie în glasul lui. Aveam impresia că Arthur i se părea extrem de amuzant în acest moment anume, dar nu reuşeam să-mi dau seama de ce. Apropiindu-se de masă, începu, ca printr-un reflex, să aranjeze hîrtiile răspîndite la întîmplare.

— Asta-i bună acum ! protestă Arthur cu indignare. Cum poţi să-ntrebi una ca asta ? Fireşte că nu-mi plac. Odioase creaturi...

— A, nu trebuie să spui asta !

Cu o migală studiată, Bayer scoase din buzunar o cheie, descuie un sertar al mesei de scris şi luă din el un pachet mare sigilat. Ochii săi căprui-roşcaţi sclipeau provocator.

— Această părere este absolut falsă. Nazistul de azi poate fi comunistul de mîine. Cînd îşi vor da seama unde i-a adus programul politic al şefilor lor, s-ar putea să nu fie prea greu de convins. Mi-aş dori din inimă ca toată opoziţia să fie la fel de uşor de cîştigat. Pentru că există, vezi tu, alţii care nu pleacă urechea la asemenea argu**mente.**

Şi, zîmbind, tot învîrtea pachetul în mîini. Ochii lui Arthur stăteau fixaţi asupra acestuia, cu o fascinaţie involuntară în priviri ; **Bayer părea să se amuze exerei- tîndu-şi puterile hipnotice. în orice caz, Arthur se simţea evident foarte jenat.**

— Ăăă... da. Păi... s-ar putea să ai dreptate...'

Urmă o tăcere ciudată. Bayer zîmbea mai mult pentru sine, subtil, din colţurile buzelor. Deodată păru că devine conştient de obiectul din mîna sa.

— A, şi, desigur, dragul meu Norris... Uite, astea sînt documentele pe care ţi-am promis că am să ţi le arăt. Dar eşti bun să mi le restitui mîine ? Ştii, trebuie să le dăm şi noi mai departe cît mai repede cu putinţă.

— Bineînţeles. Desigur...

Arthur aproape că sărise de pe scaun ca să-şi primească pachetul. Era ca un cîine răsplătit cu bucăţica lui de zahăr.

— O să am mare grijă de ele, te asigur.

Bayer zîmbea mai departe, fără o vorbă.

Cîteva minute mai tîrziu ne conducea amabil pe scara de serviciu, care dădea în curtea interioară, pentru ca Arthur să evite o nouă întîlnire cu admiratorii săi.

In timp ce mergeam împreună pe stradă, acesta părea gînditor şi vag nefericit. în două rînduri oftă adînc.

— Eşti obosit ? l-am întrebat.

— Nu, nu-s obosit, dragă băiete... Nu făceam decît să mai dedau viciului meu preferat, şi anume filozofatul. Cînd ai să ajungi la vîrsta mea, o să-ţi dai seama din ce în ce mai clar cît de ciudată şi de complexă e viaţa. Să luăm, de exemplu, doar întîmplarea de azi-dimineaţă. Entuziasmul simplu al tuturor acelor tineri — o, am fost mişcat profund. în asemenea ocazii te simţi foarte mărunt. Presupun că există şi indivizi care nu suferă de pe urma conştiinţei lor. Dar eu nu sînt unul din ei. —

Cel mai straniu la această izbucnire era că Arthur credea cu adevărat ceea ce spune. Era un crîmpei autentic de mărturisire, dar nu reuşeam să-mi dau seama ce anume îl provocase.

— Da, am încercat eu să-1 încurajez, uneori şi eu simt la fel.

Dar s-a oprit aici şi doar a oftat pentru a treia oară. O umbră de anxietate îi traversă brusc faţa ; grăbit, îşi pipăi buzunarul umflat de hîrtiile primite de la Bayer. Nu dispăruseră de-acolo. Şi Arthur răsuflă uşurat.

Noiembrie trecu fără mari evenimente. Aveam din nou mulţi elevi şi eram ocupat. Bayer mi-a dat şi el două manuscrise lungi de tradus.

începuseră să umble zvonuri că va fi scos în afara legii partidul comunist ; şi anume curînd, peste cîteva săptămîni. Otto le respingea cu dispreţ. Guvernul nu va îndrăzni în vecii vecilor, spunea el. Partidul va lupta. Membrii Celulei lui aveau toţi revolvere. Le atîrnau legate cu sfori de barele unui grilaj în pivniţa de la Lokalul lor, ca să nu le găsească poliţiştii. De altfel poliţia era foarte activă în acele zile. Berlinul, se auzea, avea să fie trecut prin sită. Agenţi în civil făcuseră mai multe vizite neaşteptate la Olga, dar nu găsiseră nimic pînă acum. Olg? era foarte prudentă.

în ce ne privea, am cinat în cîteva rînduri cu Pregnitz şi am fost invitaţi la el la ceai. Era sentimental şi preocupat de întorsătura evenimentelor. Probabil că intrigile din sînul cabinetului său îl îngrijorau peste măsură. Şi regreta libertatea vieţii lui boeme dinainte. Răspunderile

publice îl privau acum de societatea acelor tineri întîlniţi în vila sa din Mecklenburg. Nu-i rămîneau să-1 cqnsoleze decît fotografiile. Mi le-a arătat şi mie odată, cînd nu eram decît noi doi.

— Uneori, serile, îmi place să-i privesc, înţelegi ? Şi-apoi îmi fac o poveste doar pentru mine, în care trăim toţi împreună pe o insulă pustie din Oceanul Pacific. Te rog să mă ierţi, nu ţi se pare prea stupid din partea mea, sper ?

— Cîtuşi de puţin, l-am asigurat.

— Vezi, am ştiut eu că ai să înţelegi.

Astfel încurajat, procedă la noi mărturisiri timide. Fantezia sa cu insula pustie nu era ceva nou. Se delecta cu ea deja de luni de zile, transformînd-o treptat într-un soi de cult personal. Sub influenţa ei, achiziţionase o mică bibliotecă de cărţi pentru adolscenţi, majoritatea în englezeşte, care se ocupau cu acest gen aparte de aventuri. Librarului său îi spusese că le voia pentru un nepot din Londra. Cele mai multe dintre aceste cărţi i se păruseră în mod subtil nesatisfăcătoare. Apăreau în ele maturi sau comori îngropate sau invenţii ştiinţifice miraculoase. Or, nu aşa ceva îi trebuia lui Kuno. O singură poveste îl mulţumise cu adevărat. Se numea Cei *şapte care s-au pierdut.*

— Mi se pare opera unui geniu, după părerea mea, Kuno era cît se poate de serios. Ochii îi luceau de entuziasm. M-aş bucura foarte mult dacă ai dori s-o citeşti, înţelegi ?

Am luat cartea acasă. Nu era deloc rea în felul ei. Şapte băieţi între şaisprezece ş: nouăsprezece ani sînt aruncaţi de valuri pe o insulă nelocuită, unde găsesc apă bună de băut şi o vegetaţie bogată. Nu au nici un fel de hrană la ei şi nici o unealtă, afară de un briceag rupt. Cartea era o relatare simplă, pastişată în mare parte după *Swiss Family Robinson,* a felului cum tinerii vînează, pescuiesc, îşi înjghebează o colibă şi cum în cele din urmă sînt salvaţi. Am citit-o dintr-o suflare şi i-am dus-o înapoi lui Kuno a doua zi. A fost fericit cînd i-am lăudat-o.

— 11 ţii minte pe Jack ?

— Cel îndemînatic la pescuit ? Da.

— Spune-mi, nu seamănă cu Giinther ?

Habar n-aveam cine era Giinther, însă am ghicit exact că trebuia să fie unul din băieţii prezenţi la vila din Mecklenbung.

— Ba da, seamănă, cum să nu ?

— O, mă bucur tare mult că şi tu ai aceeaşi impresie. Dar Tony ?

— Căţărătorul cel grozav ?

Kuno dădu bucuros din cap :

— Nu-ţi aminteşte cumva de Heinz ?

— înţeleg ce vrei să spui.

La fel am procedat şi cu celelalte personaje, Teddy, Bob, Rex, Dick ; Kuno îi furniza cîte un corespondent fiecăruia dintre ei. Mă felicitam pentru faptul de a fi citit cartea şi de a fi astfel în stare să trec cu bine acest ciudat examen. Ultimul la rînd a fost eroul principal, Jimmy, campionul la înot, băiatul care întotdeauna în situaţii critice lua conducerea grupului şi avea cîte o inspiraţie salvatoare pentru orice dificultate.

— Pe el poate nu l-ai recunoscut ?...

Tonul lui Kuno era inexplicabil şi ridicol de sfios, tyji-am dat seama că trebuia să mă feresc de un răspuns greşit. Dar ce naiba să inventez acum ?

— Parcă m-a dus cu gîndul la..., am rostit eu la întîmplare.

— Serios ?

Se îmbujorase tot. Am dat din cap zîmbind şi încercînd să par inteligent, în aşteptarea unei sugestii din partea lui.

— Sînt eu, înţelegi ? Vorbea cu simplitatea pe care ţi-o dă numai convingerea absolută. In copilărie. Dar întocmai... Scriitorul ăsta e un geniu. Spune aici lucruri pe care nimeni nu are de unde le şti. Eu sînt Jimmy. Chiar eu însumi. Formidabil...

— E categoric foarte ciudat, am fost de acord cu el.

După aceea am discutat în mai multe rînduri despre insula lui. Kuno mi-a povestit precis cum şi-o închipuia, stăruind cu detalii asupra înfăţişării şi particularităţilor fiecăruia dintre companionii săi imaginari. Fără îndoială, avea fantezia bogată. îmi părea rău că autorul *Celor şapte care s-au pierdut* nu era şi el de faţă să-1 audă. Ar fi fost surprins să vadă ce fruct exotic produseseră străduniile sale deloc ambiţioase. Am dedus că eram

singurul confident al lui Kuno în privinţa acestui subiect. Mă simţeam la fel de prost ca şi cineva care a fost făcut cu forţa membru al unei societăţi secrete. Dacă era cu noi şi Arthur, Kuno îşi manifesta cît se poate de clar dorinţa de a scăpa de el, pentru a rămîne singur cu mine. Arthur n-a întîrziat să-i observe manevra ; mă irita însă că atribuia întrevederilor noastre particulare explicaţia care lui i se părea evidentă. Şi, cu toate acestea, n-aveam inima să-i trădez bietul secret al lui Kuno.

— Ascultă, i-am spus acestuia într-o zi, de ce nu te hotărăşti tu odată ?

— Poftim ?

— De ce nu pleci în Pacific să găseşti o insulă ca cea din carte şi să trăieşti acolo aievea tot ce-ai citit ? Au făcut-o şi alţii. N-ai absolut nici un motiv să n-o faci şi tu.

Kuno clătină abătut din cap.

— Te rog să mă ierţi, dar nu. E imposibil.

Era ceva atît de trist şi de iremediabil în tonul lui încît m-a lăsat fără replică. Şi m-am abţinut de-atunci încolo de a-i mai face vreo sugestie în acest sens.

Pe măsură ce luna se apropia de sfîrşit, Arthur se arăta tot mai deprimat. Curînd am constatat că avea mai puţini bani decît înainte. Nu că s-ar fi plîns. De fapt, devenise plin de secrete în privinţa necazurilor sale. Făcea economii în mod cît mai neostentativ cu putinţă, renunţînd la taxiuri pe motivul că autobuzul era la fel de rapid, sau evitînd restaurantele scumpe deoarece, după spusele sale, mîncă- rurile pretenţioase îi îngreunau digestia. Pînă şi vizitele lui Anni erau mai rare .acum. Arthur începuse să se culce devreme. în timpul zilei lipsea mai mult ca orieînd. îşi petrecea vremea, după cum am descoperit, mai ales în biroul lui Bayer.

N-a trecut mult*şi a sosit o nouă telegramă din Paris. N-am întîmpinat nici o dificultate în a o convinge pe domnişoara Schroeder, a cărei curiozitate era la fel ele neruşinată ca şi a mea, să deschidem plicul la căldura aburilor înainte de întoarcerea lui Arthur pentru somnul său de după-aimază. Cu capetele lipite unul de altul, am citit următoarele :

> Ceaiul trimis de nici un folos nu înţeleg de ce cred că ai altă iubită fără sărutări.

— Vedeţi ? exclamă domnişoara Schroeder cu un amestec de oroare şi îneîntare în glas. A încercat să scape.

— De cine naiba...

— Of, Herr Bradshaw, îmi dădu ea nerăbdătoare o palmă uşoară peste mînă, cum puteţi fi aşa opac? De copil, bineînţeles. I-o fi trimis el ceva să ia... Ah, bărbaţii ăştia! Dacă venea la mine, îl învăţam eu ce să facă. E o metodă care nu dă niciodată greş.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnişoară Schroeder, să nu scăpaţi vreo vorbă faţă de Herr Norris.

— O, Herr Bradshaw, vă rog să aveţi toată încrederea în mine !

Cred încă că totuşi atitudinea ei trebuie să-i fi oferit lui Arthur o sugestie în privinţa maşinaţiei noastre. Căci telegramele din Franţa au încetat să mai sosească. Presupun că Arthur, prudent, aranjase să le primească la o altă adresă.

Apoi, într-o seară, pe la începutul lui decembrie, cînd Arthur lipsea de acasă, iar domnişoara Schroeder făcea baie, a sunat soneria. M-am dus să deschid. In faţa uşii era Schmidt.

— Bună seara, domnule Bradshaw.

Arăta ponosit şi nepieptănat. Faţa lui ca o lună mare şi unsuroasă era nesănătos de albă. La început am avut impresia că-i beat.

— Ce doriţi ? l-am întrebat.

Mi-a rînjit cu răutate.

— Doresc să-1 văd pe Norris. Dar probabil îmi citise gîndurile, căci adăugă : Şi nu-i nevoie să vă bateţi capul să mă minţiţi, pentru că ştiu că locuieşte actualmente aici, aşa e ?

— Dar acum nu-1 puteţi vedea. Lipseşte de-acasă.

— Sînteţi sigur că lipseşte de-acasă ? mă privi Schmidt zîmbind subţire, cu ochii mijiţi.

— Absolut. Altfel nu v-aş fi spus că lipseşte.

— Aha... înţeleg.

Am rămas cîteva momente privindu-ne unul pe celălalt şi zîmbindu-ne cu antipatie. Eram tentat să-i trîntesc uşa-n nas.

— Domnul Norris ar face mai bine să mă primească, spuse Schmidt după un răstimp de tăcere, pe un ton degajat, indiferent, ca şi cum aceasta ar fi fost cea dintîi referire la subiectul în cauză.

Mi-am proptit cît mai neobservat cu putinţă piciorul în spatele uşii pentru cazul cînd ar fi devenit brusc violent.

— Mi se pare, i-am spus cu blîndeţe, că e o chestiune în care domnul Norris însuşi trebuie să hotărască.

— Deci nu vreţi să-i spuneţi că sînt aici ?

Schmidt privi spre piciorul meu şi rînji obraznic. Vocile ne erau atît de calme şi de scăzute îneît oricine ar fi trecut în acel moment pe scară şi-ar fi închipuit că sîntem doi vecini angajaţi într-o conversaţie amicală.

—: V-am spus deja o dată că domnul Norris nu este acasă. Ori nu înţelegeţi limba germană ?

Zîmbetul lui Schmidt era teribil de insultător. Ochii lui Be jumătate închişi mă priveau cu un oarecare amuzament, h o dezaprobare superioară, ca şi cum aş fi fost un tablou profund nereuşit ca desen. Vorbi din nou încet, cu o răbdare căutată.

— Poate nu vă deranjează prea tare dacă vă rog să-i transmiteţi domnului Norris un mesaj din partea mea ?

— Da. îi transmit.

— Atunci vă rog să fiţi atît de amabil să-i comunicaţi domnului Norris că mai aştept încă trei zile, dar nu mai mult. înţelegeţi ? La sfîrşitul săptămînii, dacă n-am primit nici un semn din partea lui, fac ceea ce am anunţat în scrisoarea mea. Ştie el despre ce-i vorba. Poate-şi închipuie că n-am să îndrăznesc. Ei bine, o să-şi dea seama curînd ce greşeală a comis. Eu nu doresc scandal, afară de cazul cînd îl vrea el cu tot dinadinsul. Dar trebuie să trăiesc şi eu... Trebuie să-mi văd de mine tot aşa cum şi el şi-a văzut de sine. Să nu-şi închipuie că mă poate ţine la infinit în mizerie...

Tremura din tot corpul. O emoţie violentă, furia sau vreo slăbiciune extremă îl scuturau ca pe o frunză. O clipă mi s-a părut că se va prăbuşi din picioare.

— Sînteţi bolnav ? l-am întrebat.

Cuvintele mele declanşară la el o reacţie surprinzătoare. Brusc rînjetul unsuros i se transformă într-o

mască încordată a urii. îşi pierdu complet controlul de sine. Apro- piindu-se un pas, îmi urlă literalmente în faţă :

— Nu te priveşte, auzi ? Tu doar să-i spui lui Norris ce-am spus eu..Şi, dacă nu ascultă, îl fac să-şi blesteme pînă şi ziua în care s-a născut ! Şi tu la fel, porcule !

Furia lui isterică mi s-a transmis subit şi mie. Dîn- dumă un pas înapoi, am trîntit violent uşa, sperînd să-i prind unghiul feţii întinse înainte şi roşie de atîta urlet. Dar n-am auzit nici o lovitură. Vocea lui s-a întrerupt asemeni muzicii unui disc de pe care a fost ridicat acul. N-a mai scos nici un sunet. Stînd dincolo de uşa închisă, cu inima pulsîndu-mi de mînie, i-am auzit paşii uşori străbătînd palierul şi începînd să coboare, una cîte una, treptele scării.

capitolul doisprezece

ARTHUR s-a întors acasă după un ceas. L-am urm? în camera lui pentru a-i da marea veste.

— A fost aici Schmidt.

Dacă peruca i-ar fi fost agăţată de un pescar cu undiţa, şi tot n-ar fi arătat mai speriat.

— William, te rog, spune-mi de la început tot ce-i mai rău. Nu mă ţine sub tensiune. Pe la ce oră a fost ? L-ai primit chiar tu ? Ce-a spus ?

— încearcă să te şantajeze, nu-i aşa ?

Arthur îşi întoarse repede privirile spre mine.

— A recunoscut el asta ?

— Numai că nu mi-a spus direct. Zice că ţi-a scris o scrisoare şi că, dacă nu faci ce vrea el pînă la sfîrşitul săptămînii, atunci ai să vezi tu şi n-o să-ţi placă.

— Chiar aşa a spus ? Vai de mine...

— Trebuia să-mi spui şi mie că ţi-a scris, l-am dojenit eu cu reproş.

— Ştiu, dragă băiete, ştiu... Arthur era însăşi imaginea dezolării. Mi-a stat pe limbă să-ţi spun de mai multe ori în ultimele două săptămîni. Dar n-am vrut să te necăjesc inutil. Tot speram că, într-un fel sau altul, poate trece cumva toată povestea asta.

— Fii atent, Arthur. Important este : ştie sau nu

Schmidt ceva despre tine cu care să-ţi poată face vreun rău ?

După ce pînă atunci se plimbase în cămaşă nervos prin cameră, acum se prăbuşi, ca o fiinţă neconsolată, pe un scaun, privindu-şi pierdut botinele cu nasturi.

— Da, William. Vocea îi suna anemic, a scuză. Mă tem că da.

— Şi ce fel de lucruri ştie ?

— Serios, nu... nu cred, nici chiar pentru tine, că aş putea intra în detaliile trecutului meu hidos.

— Nu vreau detalii. Vreau numai să ştiu dacă te poate implica sau nu în vreo acuzaţie penală.

Arthur medita cîteva momente, frecîndu-şi **bărbia** reflexiv.

— Nu cred că ar îndrăzni să-nccrce. Nu.

— Eu n-aş pune mîna-n foc, am spus. Mi s-a părut într-o situaţie cam critică. Şi destul de disperat ca să fie în stare de orice. Părea că nu prea are ce mînca.

Arthur se ridică în picioare şi începu să se plimbe **din** nou rapid prin cameră, cu paşi mici şi temători.

— Să ne păstrăm calmul, William. Să ne gîndim împreună în linişte.

— Din experienţa pe care ai avut-o cu el, crezi **că** s-ar potoli dacă i-ai oferi o sumă globală, plătită cu bani gheaţă, ca să te lase în pace ?

Arthur nu ezită nici o clipă :

— Sînt absolut sigur că nu. I-ar aţîţa doar **pofta de** sîngele meu... Vai de mine, vai de mine !

— Dar dacă ai părăsi definitiv Germania ? Te-ar **mai** putea găsi şi-atunci ?

Arthur se opri brusc în mijlocul gesticulaţiei sale extrem de agitate.

— Nu, presupun că... adică nu, categoric nu. Mă privi cu tristeţe. Doar nu vrei să-mi propui să fug, sper ?

— Pare o măsură drastică. Dar care-i alternativa ?

— Nu văd nici una. Absolut.

— Nici eu.

Arthur ridică din umeri cu disperare.

— Da, da, dragă băiete. Destul de uşor de zis. Dar banii de unde să-i iau ?

— Aveam impresia că parcă eşti mai în largul tău acum financiarmente, m-am prefăcut eu uşor surprins.

Privirea lui Arthur lunecă, evazivă, pe sub a mea.

— Numai în anumite condiţii.

— Adică doar dacă stai aici îţi cîştigi banii ?

— Aăă... în principiu, da...

Nu-i prea plăcea catehismul şi începu să se foiască nervos. Eu însă nu mai puteam rezista tentaţiei de **a încerca** o împuşcătură în beznă.

— Dar eşti plătit de la Paris ? ,

Nimerisem în plin. Ochii albaştri şi nesinceri ai lui Arthur trădară numai o scînteie de surpriză, nu mai mult. Poate nu era cu totul nepregătit pentru întrebarea mea.

— Dragă William, n-am nici cea mai vagă idee despre ce vorbeşti.

Am zîmbit.

— Bine, lasă, Arthur. Nu-i treaba mea. Vreau numai să te ajut, dacă pot cumva.

— E foarte frumos din partea ta, dragă băiete, fără îndoială, suspină Arthur. Dar e foarte greu, foarte complicat...

— Bine, dar un lucru nu e clar, în orice caz... Cel mai bine în momentul de faţă ar fi să-i trimiţi imediat lui Schmidt nişte bani ca să stea liniştit. Cît ţi-a cerut ?

— O sută bani gheaţă, spuse Arthur cu glas potolit, apoi cîte cincizeci pe săptămînă.

— Trebuie recunoscut că are tupeu. Dar tu ai avea de unde face rost de o sută cincizeci de mărci, ce zici ?

— La nevoie, da, cred. Deşi n-aş face-o cu plăcere.

— Ştiu. Dar pînă la urmă economiseşti de zece ori mai mult. Propunerea mea ar fi să-i trimiţi acum o sută şi cincizeci, împreună cu o scrisoare în care să-i promiţi restul la întîi ianuarie.

; . — Numai că, William..:

— Aşteaptă un moment. Iar între timp tu îţi aranjezi să pleci din Germania înainte de sfîrşitul anului. Aşa cîştigi un respiro de trei săptămîni. Dacă-i plăteşti ceva, dar nu prea mult, acum, n-o să te mai bată la cap pînă atunci. O să-şi închipuie că te are la mînă.

— Da. Cred că ai dreptate. Va trebui să mă obişnuiesc cu ideea. Dar totul a venit mult prea pe neaşteptate. Mai avu doar o scurtă tresărire de resentiment : Şarpele odios ! Dacă aş avea într-o zi ocazia să lichidez cu el odată pentru totdeauna...

— Nu te mai tot frămînta. Mai devreme sau mai tîrziu

nu se poate să nu i se înfunde şi lui. Principalul deocamdată e să faci rost de bani pentru plecare. Bănuiesc că n-ai de la cine împrumuta.

Insă Arthur era deja preocupat de o altă idee.

— Găsesc eu cumva o cale de ieşire. Tonul îi era sensibil mai destins. Lasă-mi numai puţin timp să mă gîndesc !

Pînă să se gîndească el trecu o săptămînă. Vremea era la fel de urîtă. Zilele scurte şi apăsătoare ne afectau starea de spirit. Domnişoara Schroeder se plîngea de dureri la şira spinării. Pe Arthur îl supăra ficatul. Elevii mei erau nepunctuali şi proşti. Eu eram deprimat şi furios. Am început să urăsc apartamentul nostru minuscul, faţada coşcovită ce se holba de vizavi la mine, strada udă, restaurantul înăbuşitor şi zgomotos, unde ne luam zilnic cina economică, mirosul de carne arsă, eterna varză acră, supa.

— Doamne ! am exclamat într-o seară, cînd eram cu Arthur. Ce n-aş da eu să ies din văgăuna asta de oraş, măcar pentru o zi sau două !

Arthur, care se scobea între dinţi cu o melancolie absentă, mă privi gînditor. în mod destul de surprinzător pentru mine, mi s-a părut dispus să participe cu simpatie la bombăneala mea.

.— 'Trebuie să recunosc, William, şi eu am observat că nu mai ai alura ta obişnuit vivace. Arăţi de-a dreptul palid, să ştii.

— Chiar aşa ?

— Mi-e teamă că în ultima vreme te-ai cam extenuat. Nu stai destul pe-afară. Un tînăr ca tine are nevoie de exerciţiu fizic, de aer curat.

Am zîmbit amuzat şi uşor derutat.

— Văd, Arthur. că ai şi început să mă tratezi ca pe-un bolnav.

— Dragă băiete, se prefăcu el puţin jignit, îmi pare rău că-mi batjocoreşti preocuparea sinceră pentru sănătatea ta. In fond, sînt destul de bătrîn ca să-ţi pot fi tată, îneît cred că am toate scuzele dacă uneori mă simt *in loco parentis.*

— Atunci te rog să mă ierţi, tăticule.

Arthur zîmbi, dar cu o anumită exasperare, pentru că eu nu-i dădeam răspunsurile corecte, iar el nu putea

aduce în discuţie subiectul, oricare era acela, pe care tot încerca, în mod obscur, să-1 abordeze. După o clipă de ezitare, încercă însă din nou.

lt>3

— Spune-mi, William, ai vizitat vreodată, în cursul **călătoriilor** tale, Elveţia ?

— Ba bine că nu, păcatele mele ! Odată am stat trei **toni la** o pensiune în Geneva, încercînd **să** învăţ **franţuzeşte.**

— A, da, parcă mi-ai povestit cîndva, tuşi el încurcat, **Dar** mă gândeam mai mult la sporturile de iarnă.

— Nu. Am fost scutit de-această plăcere.

Arthur păru de-a dreptul şocat.

— Serios, dragă băiete, iartă-mă că-ţi spun, dar cred **că** mergi mult prea departe cu acest dispreţ al tău pentru **atletică,** fără glumă. Departe de mine gîndul de a defăima **însuşirile** spiritului, dar ţine cont că eşti încă tînăr. îmi **face** rău să te văd privîndu-te de nişte plăceri la care, în orice caz, mai tîrziu n-ai să te mai poţi deda. Fii absolut **sincer :** nu e doar un fel de poză la tine ?

Am zîmbit.

— Pot să te întreb şi eu, cu tot respectul cuvenit, la care anume din ramurile sportului le-ai dedat tu la vîrsta **de douăzeci** şi opt de ani ?

— Da... ăăă... după cum ştii, eu am suferit întotdeauna **de** pe urma unei sănătăţi mai delicate. Cazurile noastre nu sînt deloc asemănătoare. Cu toate acestea, pot să-ţi spun **că,** în timpul uncia din vizitele mele în Scoţia, am devenit **un** pescar fervent. Şi chiar am reuşit să prind adesea peştişori din aceia cu mici pete nostime maronii şi roşii. îmi scapă numele lor acum.

Am rîs şi mi-am aprins o ţigară.

— Şi acum, Arthur. după ce mi-ai oferit un spectacol atît de admirabil în rolul părintelui iubitor, hai, spune-mi încotro baţi tu de fapt ?

Oftă cu resemnare, cu exasperare în parte, poate şi cu uşurare. Se vedea scutit de restul prefăcătoriei. Cînd vorbi din nou, tonul îi era complet schimbat.

— în fond. William. nici nu ştiu de ce-i nevoie să te iau pe departe. Doar ne cunoaştem de-atîta vreme. Apropo, CÎt e de cînd am făcut cunoştinţă ?

— Peste doi ani.

— Aşa mult ? Serios ? Stai să vedem. Da, ai dreptate. **Şi,** cum spuneam, ne cunoaştem de suficient. de multă **vreme ca să pot aprecia faptul** *cA,* **deşi tînăr ca ani, eşti deja** un om de lume...

— Ce frumos le spui tu astea.

— Vorbesc foarte serios, te asigur. Acum nu **vreau să-ţi** spun cfecît atît (şi te **rog** sâ n-o iei deeît ca **pe cea mai** vagă posibilitate, fiindcă, în afară de chestiunea consim- ţămîntului tău, o chestiune absolut vitală, recunosc, toată **istoria** trebuie să fie acceptată şi de o terţă **parte, care nu ştie,** în momentul de faţă, încă nimic despre **acest plan)...**

La sfîrşitul lungii sale paranteze, Arthur se opri să **răsufle** şi să-şi învingă repulsia congenitală faţă **de pusul** cărţilor pe masă.

— Nu vreau să te întreb deeît atît : ai **fi** sau **nu dispus să** petreci cîteva zile în Elveţia, acum, de Crăciun, **în-** tr-una sau alta din staţiunile montane ?

Terminînd în fine ce avea de spus, fu copleşit de stinghereală, îmi evită privirile şi începu să se joace nervos **cu** suportul sticluţelor de oţet şi ulei. Efortul nervos necesitat de formularea acestei oferte părea să fi fost considerabil. L-am privit fix un moment ; apoi, de uimire, am izbucnit în rîs.

— Ei, drăcie 1 Va să zică *as-ta* urmăreai tu tot **timpul!** Arthur se. alătură, cu destulă timiditate, veseliei **mele,** îmi observa, şiret şi pe ascuns, fizionomia în diferitele **ei** faze de mirare. La momentul evident considerat de el **ca** fiind cel psihologic, a intervenit :

— Desigur, toate cheltuielile ţi-ar fi plătite.

— Dar despre ce naiba..., am început eu să întreb, dar m-a întrerupt :

— Nimic, William. Nimic. E doar o idee a mea şi-atît. S-ar putea să nu iasă nimic din ea ; cel mai probabil e că nici nu va ieşi. Te rog nu mă-ntreba mai mult acum. Nu vreau să ştiu deeît un lucru : eşti sau nu eşti dispus să iei în considerare această posibilitate, sau ea iese categoric din discuţie ?

— Nimic nu iese categoric din discuţie, bineînţeles. Dar **sînt** tot felul de amănunte pe care aş vrea să le ştiu. De exemplu...

Arthur ridică o mină albă şi delicată.

— Nu acum, William, te **rog.**

— Doar atît : ce-ar trebui să...

— Acum nu pot discuta nimic, mă întrerupse Arthur ferm. Pur şi simplu n-am voie.

Şi, parcă speriat că va fi totuşi tentat să discute, făcu semn chelnerului să ne aducă notele de plată.

O bună parte a săptămînii următoare a trecut fără ca Arthur să facă vreo aluzie la misteriosul proiect elveţian. Cu o notabilă stăpînire de sine, m-am abţinut la rîndul meu să-i reamintesc subiectul ; poate, asemeni multor alte strălucite planuri ale sale, şi aceasta fusese dat uitării. Aveam oricum lucruri mai importante la care să mă gîn- desc. Crăciunul bătea la uşă, anul se apropia de sfîrşit, dar, cu toate acestea, cel puţin din cîte ştiam eu, Arthur nu avea nici cea mai fantomatică perspectivă de a face rost de bani pentru plecarea sa. Cînd l-am întrebat, mi-a răspuns vag. Cînd l-am îndemnat să ia măsuri concrete, a rămas evaziv. Părea că se lasă cuprins de o stare periculoasă de inerţie. Subestima în mod evident setea de răzbunare a lui Schmidt şi puterea acestuia de a face rău. Eu în schimb nu cădeam în această greşeală. Nu reuşeam să-mi şterg atît de uşor din memorie ultima imaginesi- nistră a figurii fostului secretar. De aceea indiferenţa lui Arthur mă aducea uneori în pragul nebuniei.

— Nu te agita, dragă băiete, murmura el absent, cu o uşoară mişcare a perucii lui superbe. Mai e destul pînă la ziua fatală, să ştii... Da.

— Va veni însă o zi, i-am replicat eu, cînd se vor aduna destule capete de acuzare pentru doi sau trei ani de condamnare, şi fără să te scutească nimeni de executarea pedepsei.

A doua zi dimineaţă temerile mele s-au confirmat.

Eram în camera lui Arthur, asistîndu-1, ca de obicei, la ritualul toaletei, cînd s-a auzit sunînd telefonul.

— Vrei să fii drăguţ să vezi cine e, dragă băiete ? spuse Arthur cu tamponul de pudră în mînă.

Nu răspundea niciodată personal la telefon dacă putea să evite. Am ridicat receptorul.

— E Schmidt, l-am anunţat un moment mai tîrziu, nu fără o anumită 'satisfacţie răutăcioasă, acoperind pîlnia receptorului cu mina.

— Vai de mine !

Arthur n-ar fi arătat mai pierdut nici dacă persecutorul lui ar fi apărut chiar atunci în uşă. Privirea sa încolţită trecu timp de o clipă şi pe sub pat, ca pentru a măsura cît spaţiu avea la o adică să se ascundă acolo :

— Spune-i orice. Că nu sînt acasă...

— Părerea mea este, i-am spus cu fermitate, că ar fi mult mai bine să vorbeşti chiar tu cu el. Doar n-o să te muşte. Şi poate-ţi oferă şi vreun indiciu despre ce anume are de gînd să facă.

— Ei, atunci foarte bine, dacă insişti..., mormăi Arthur destul de urîcios. După mine, nu mi se părea deloc necesar.

Şi, delicat, ţinînd tamponul de pudră ca pe o armă de apărare, înainta spre telefon.

— Da. Da. Gropiţa din bărbie îi zvîcni într-o parte. Scoase un mîrîit ca de leu înfuriat. — Nu... a, nu, zău... Dar, te rog, ascultă-mă un moment... Nu pot, te rog să mă crezi... Nu pot.

Vocea i se stinse într-o şoaptă cît a protest, cît a imploraţie. Scutură receptorul în aer cu tristeţe şi zădărnicie.

— A-nchis, William.

Nefericirea lui Arthur era atît de comică incit nu m-am putut abţine să nu zîmbesc

— Ce ţi-a spus ?

Arthur străbătu camera şi se aşeză greoi pe pat. Părea complet epuizat. Tamponul de pudră îi căzu pe jos dintre degetele inerte.

— Mi-am adus aminte de şarpele cel surd care nu aude glasul îmblînzitorului... Ce monstru, William ! Să n-ai niciodată parte-n viaţă de povara unui asemenea duşman...

— Dar spune ce ţi-a spus !

— S-a mărginit la ameninţări, dragă băiete. Majoritatea incoerente. A vrut doar să-mi amintească de existenţa lui, cred. Şi că o să mai aibă curînd nevoie de nişte bani. A fost un act de mare cruzime din partea ta să

mă obligi să vorbesc cu el. Acum o să fiu indispus toată ziua. Uite, pune mina pe mina mea, să vezi cum tremură ca o frunză.

— Hai, Arthur, am cules eu tamponul de pudră de pe **jos şi L-am aşezat** pe masa lui **de** toaletă. N-are nici **un** rost să fii indispus. Mai bine ar fi un semnal **de alarmă** pentru tine. Vezi doar că vorbeşte serios. Trebuie făcut **ceva.** N-ai nici un plan ? Nu poţi lua nici o măsură ?

Arthur îşi adună gîndurile cu un anumit efort.

— Da, da. Ai dreptate, fără îndoială. Zarurile **au fost** aruncate. Vom acţiona. De fapt nu vom pierde nici **o sin-**gură clipă. Vrei să fii atît de bun să ceri la telefon „Convorbirile cu străinătatea" şi să spui că vreau o convorbire cu Parisul ? Nu cred să fie prea devreme. Nu...

Am comandat numărul indicat de Arthur, apoi **m-am** retras plin de tact, lăsîndu-1 singur. Nu l-am revăzut **pînă seara, cînd** ne dădusem întîlnire, ca de obicei, la restaurant **pentru a cina** împreună. Am observat pe dată că era **mai senin. A** insistat chiar să bem **vin** -şi, la protestele mele **moi,** s-a oferit să-mi plătească şi partea mea de sticlă.

— Aşa te-ntăreşte... a adăugat el convingător.

Am zîmbit.

— Tot preocupat de sănătatea mea ?

— Eşti foarte rău, spuse Arthur zîmbind şi el.

Insă nu se lăsă atras pe această pistă. Cînd, după un minut sau două, l-am întrebat direct care mai era situaţia, mi-a răspuns :

— Mai întîi să mîncăm, dragă băiete. Fii răbdător cu mine, te rog.

Dar nici după ce am terminat masa şi am comandat amîndoi cafea {o extravaganţă în plus), Arthur nu arăta deloc grăbit sâ-mi spună ce veşti avea. Părea, în schimb, dornic să ştie ce mai făcusem eu. ce elevi avusesem la **ore, unde** mîncasem de prînz şi aşa mai departe.

— Nu l-ai mai văzut pe prietenul nostru Pregnitz în ultima vreme, bănuiesc ?

— Adevărul e că mîine luăm ceaiul împreună.

' — Da, serios ?

Mi-am reprimat un zimbet. Eram de-acum familiarizat cu metodele lui Arthur de a aborda

chestiunile care-1 interesau. Acea intonaţie nouă din vocea lui, deşi suav disimulată, nu-mi scăpase totuşi. în sfîrşit, ne apropiam deci de subiect.

— Să-i transmit ceva ?

Faţa hii Arthur era ca un studiu de fizionomie comică. Ne-am privit amîndoi cu amuzamentul unor oameni care, **seară de** seară, se înşală unul pe altul la un joc **de** cărţi nejucat pe bani. Simultan am început să rîdem.

— Ce anume, l-am întrebat eu, urmăreşti că obţii de **la el?**

— William, te rog... ţie-ţi place să spui lucrurilor atît **de** brutal pe nume.

— Mai economisim şi noi timpul.

— Da, da. Ai dreptate. Timpul, vai, e extrem de important în momentul de faţă. Foarte bine, atunci să spu**nem că** eu doresc să închei o mică afacere cu el. **Sau,** mai bine zis, să-1 aduc în situaţia de a şi-o încheia singur.

— Ce drăguţ din partea ta t

Arthur ridea pe înfundate.

— Nu-i aşa că sînt drăguţ, William ? Sînt foarte puţini cei care par sâ înţeleagă lucrul acesta.

— Dar ce fel de afacere e asta ? Cînd urmează să sencheie ?

— Rămîne de văzut. Cît de curînd, sper.

— Şi presupun că tu primeşti un procentaj.

— Bineînţeles.

— Mare ?

— Dacă reuşeşte, da.

— Destul ca să poţi pleca din Germania ?

— O, mai mult decît destul. De fapt, o să-mi pot face un cuibuşor destul de bine căptuşit.

— Atunci e minunat, sau nu-i aşa ?

Arthur mîrîi nervos, privindu-şi unghiile de la mîini extrem de grijuliu.

— Din păcate, există anumite dificultăţi tehnice. Şi am nevoie, ca de atîtea alte ori, de sfatul tău nepreţuit.

— Foarte bine, să auzim.

Cîteva momente, Arthur mă cântări din ochi. îmi dădeam seama că se întreba cît anume trebuia să-mi spună.

— în primul rînd, rosti el intr-un tîrziu, faptul că

tranzacţia nu se poate efectua în Germania.

— De ce nu ?

— Pentru că ar implica prea multă publicitate. Cealaltă parte interesată e un om de afaceri bine cunoscut. Şi, după cum probabil ştii, cercurile marilor afacerişti sînt relativ mici. Fiecare e cu ochii pe fiecare. Veştile se răs- pîndesc într-o clipă şi cel mai mic indiciu e de-ajuns. Dacă ar trebui ca respectivul să vină la Berlin, oamenii de afaceri de aici ar afla înainte chiar ca el să fi sosit. Iar secretul operaţiunii e absolut esenţial în acest caz.

— Sună foarte palpitant. Dar eu habar n-aveam de Kuno că se ocupă şi de afaceri.

— La drept vorbind, nu se ocupă. Arthur îşi dădu o oarecare osteneală să-mi evite privirile. Aici e o chestiune mai mult colaterală.

— înţeleg. Şi unde propui să aibă loc întîlnirea ?

Arthur alese cu grijă o scobitoare din micul pahar aflat în faţa lui.

— Aici, dragă William, sper să mă bucur de beneficiul sfatului tău nepreţuit. Ar trebui să fie, desigur, destul de aproape de frontiera germană, undeva unde lumea să poată merge în acest sezon, fără a atrage atenţia, într-o scurtă vacanţă.

Şi, cu multă concentrare, Arthur rupse în două scobitoarea, punînd jumătăţile ei una lingă alta pe faţa de masă. Apoi, fără a mă privi, adăugă :

— Cu aprobarea ta, desigur, eu mă gîndisem la Elveţia. Urmă o lungă pauză. Amîndoi zîmbeam.

— Deci asta era ? am rupt eu primul tăcerea.

Arthur frînse din nou scobitoarea în patru şi mă sondă cu acea privire a lui de o inocenţă nesinceră şi zîmbitoare.

— Da, după cum bine zici, dragă băiete, asta era.

— Vai, vai. Ce vulpe bătrînă eşti, am rîs eu. Acum mi se luminează şi mie, în sfîrşit, mintea.

— Sînt nevoit să-ţi mărturisesc, William, că începuseşi să-mi pari cam lent în reacţii. Or, asta nu rimează cu **tine, ce** Dumnezeu !

— Iartă-mă, Arthur, dar pe mine toate aceste ghicitori mă cam ameţesc. Vrei să terminăm odată cu ele şi să luăm **toată** povestea de la început ?

— Te-asigur. dragă băiete, că sînt mai mult decît gata

să-ţi spun tot ce ştiu despre această afacere, ceea ce e destul de puţin de altfel. Deci, pe scurt, lucrurile stau aşa : Pregnitz este acţionar la una dintre cele mai mari fabrici de sticlă din Germania. N-are importanţă care. Tot n-o să-i găseşti numele pe lista directorilor ; cu toate acestea, el exercită o influenţă neoficială destul de mare. Desigur, nici eu nu pretind că înţeleg prea bine lucrurile astea.

— O fabrică de sticlă ? Pare o treabă destul de nevinovată.

— Dar, dragă băiete, încerca Arthur să-mi ofere îngrijorat asigurări, bineînţeles că e nevinovată. Nu trebuie să laşi natura ta prudentă din fire să-ţi deformeze simţul proporţiilor. Dacă împrejurarea ţi se pare poate puţin ciudată la prima vedere, e numai din cauză că tu nu eşti obişnuit cu metodele marii finanţe. Lucruri de felul acesta se-ntîmplă în fiecare zi. Poţi întreba pe oricine, dacă vrei. Cele mai mari tranzacţii se discută aproape întotdeauna în mod neoficial.

— E-n regulă ! E-n regulă ! Mai departe.

— Să vedem. Unde rămăsesem ? A, da. Deci, unul din cei mai buni prieteni ai mei parizieni este un anumit financiar, o figură proeminentă...

— Care semnează Margot ?

De data aceasta însă nu l-am mai prins pe Arthur cu garda coborîtă. Nici măcar n-am putut ghici dacă era sau nu surprins. Zîmbea doar.

— Ce ager eşti, William ! Ei, poate că aşa semnează. Noi oricum să-i spunem Margot, pentru comoditate. Da... în orice caz, Margot doreşte foarte mult să-1 întîlnească pe Pregnitz. Deşi n-a recunoscut în mod foarte explicit, eu am dedus că vrea să-i propună un fel de acţiune conjugată între firma lui Pregnitz şi a lui. Dar toate astea sînt absolut neoficiale şi nu ne privesc pe noi. Cît despre amicul nostru Pregnitz, trebuie să audă cu urechile lui propunerile lui Margot şi să judece dacă sînt în avantajul firmei lui sau nu. E posibil, ba chiar probabil, să fie. Dacă nu, nici o pagubă. Margot n-o să aibă să-şi reproşeze deeît sieşi nereuşita. Pe mine tot ce m-a rugat e să-i aranjez o întîlnire particulară cu baronul, pe un teren neutru, unde să nu fie deranjaţi de o gloată de reporteri financiari şi să poată discuta în linişte.

— Şi, în clipa cînd i-ai adus faţă-n faţă, tu îţi primeşti banii ?

— Cînd se produce întîlnirea, coborî Arthur tonul, primesc o jumătate. Cealaltă jumătate mi-e plătită numai dacă tranzacţia reuşeşte. Partea cea mai proastă însă **e că Mar-** got insistă să-1 vadă pe Pregnitz neîntârziat. întotdeauna e aşa cînd ii intră cîte-o idee-n cap. Foarte nerăbdător...

— Şi e intr-adevăr gata să-ţi dea el ţie atiţia bani doar ca să-i aranjezi o întâlnire ?

— Ţine cont, William, că pentru el asta e o bagatelă. Dacă tranzacţia reuşeşte, o să câştige probabil milioane.

— Atunci nu pot să spun decît că te felicit. Par nişte bani relativ uşor de câştigat.

— Mă bucur să te aud gîndind aşa, dragă băiete.

In vocea lui Arthur se simţeau rezerva şi îndoiala.

— Eu nu văd unde-i greutatea. Nu-ţi rămîne decît să te duci la Kuno şi să-i explici toată situaţia.

— William ! Arthur arăta de-a dreptul cuprins **de** groază. Ar fi fatal !

— Nu-nţeleg de ce.

— Cum nu-rrţelegi de ce ? Zău, dragă băiete, eu te creditasem cu mai multă fineţe. Nu, aşa ceva iese categoric din discuţie. Tu nu-1 cunoşti pe Pregnitz cum îl cunosc eu. E un om extrem de sensibil în probleme de genul acesta, după cum am descoperit chiar **pe** propriami piele, încît ar privi totul ca pe o intruziune absolut neavenită în treburile lui şi ar bate imediat în retragere. El are un punct de vedere foarte aristocratic, pe care numai rareori âl mai întâlneşti în vremurile noastre atît de ahtiate după bani. Şi recunosc că-1 admir pentru asta.

Am zîmbit.

— Pare un soi foarte aparte de om de afaceri, dacă se simte ofensat cînd i se oferă să se îmbogăţească.

Insă Arthur se înfierbîntase.

— William, te rog, n-avem timp acum de discuţii frivole. Sînt convins că-nţelegi foarte bine ce vreau să spun. Pregnitz refuză, şi, în ce mă priveşte, sînt total de acord cu el, să amestece relaţiile lui personale cu cele de afaceri. Venită din partea ta sau dintr-a mea, orice sugestie de a intra în tratative cu Margot, sau cu oricine

altcineva, i s-ar părea o impertinenţă. Şi ca atare s-ar simţi jignit. De aceea te implor să nu scapi nici un cuvînt faţă de el, indiferent sub ce formă.

— Nu, bineînţeles că nu. Fii liniştit. Dar, spune-mi, Arthiar, înţeleg eu bine că tu vrei să-1 duci pe Kuno în Elveţia fără ca el să-şi dea seama că de fapt merge acolo pentru a se întîlni cu Margot ?

— Ai rezumat perfect.

— Hm... Asta poate complica situaţia. Deşi nu văd de ce-ai întîmpina vreo dificultate anume. Probabil Kuno merge oricum la sporturile de iarnă. E-n firea lui. Ce nu pricep eu prea bine e unde începe rolul meu ? Vrei să mă iei doar ca să fim mai mulţi, sau ca s-o fac pe măscăriciul, sau de ce ?

Arthur îşi alese şi rupse o nouă scobitoare.

— Tocmai voiam să ajung aici, William. Tonul îi era deliberat impersonal. Mă tem, vezi tu, că va trebui să te duci singur.

— Doar eu şi Kuno ?

— Da. Şi Arthur începu să-mi explice cu o rapiditate nervoasă : Dintr-o serie de motive îmi este imposibil să vin şi eu cu tine sau să mă ocup de această problemă personal. In primul rînd, mi-ar fi extrem de peste mînă, odată ce am plecat din această ţară, să fiu obligat să mă întorc în ea, fie şi numai pentru cîteva zile. în al doilea rînd, venind tocmai din partea mea, sugestia de a merge împreună la sporturile de iarnă ar suna foarte neobişnuit. Pregnitz ştie prea bine că nu am nici constituţia, nici apetitul necesare pentru asemenea lucruri. Dar ce poate fi mai natural dacă ea vine din partea ta ? Va fi probabil încîntat să fie însoţit de cineva atît de tînăr şi atît de plin de viaţă.

— Da, asta înţeleg eu... dar cum o să fac să intru în contact cu Margot ? Nici nu-1 ştiu cum arată.

Arthui' mătură toate dificultăţile cu o singură mişcare a mîinii.

— Lasă tu asta în seama mea, dragă băiete, şi-ntr-a lui. Linişteşte-ţi conştiinţa, uită tot ce ţi-am spus în astă seară şi distrează-te.

— Atîta tot ?

— Atîta tot. De îndată ce l-ai trecut pe Pregnitz frontiera, misiunea ta s-a încheiat.

— Sună atractiv.

Faţa lui Arthur se lumină instantaneu.

— Şi te duci ?

:— Să mă mai gîndesc.

Dezamăgit, îşi strînsc din nou bărbia între degete. Scobiturile erau rupte acum în opt. După un lung minut de tăcere, spuse şovăielnic :

— Şi, separat de cheltuielile tale, care, cred că ţi-am mai spus, vor fi achitate anticipat, aş vrea să te rog să accepţi un mic fleac, un nimic, ştii, pentru osteneala ta.

— Nu, mulţumesc, Arthur.

— Te rog să mă ierţi, William. Şi păru deodată foarte uşurat. Trebuia să-mi dau seama că n-ai să accepţi.

Am zîmbit.

— Nu vreau să te privez de cîştigul tău cinstit.

Privindu-mă scrutător, zîmbi la rîndul lui. încă nu ştia bine cum să ia cuvintele melc. Atitudinea lui se schimbă.

— Nu-ncape discuţie, dragă băiete, că trebuie să faci numai aşa cum ţi se pare ţie că e mai bine. Eu nu vreau să te influenţez în nici un fel. Dacă te hotărăşti să nu participi la acest plan, nici nu-ţi mai pomenesc de el vreodată. în acelaşi timp, tu ştii ce înseamnă el pentru mine E singura mea şansă. Mi-e urît să cerşesc favoruri. Poale că cer prea mult de la tine. Dar pot să-ţi spun doar atît : că, dacă tu faci asta pentru mine, am să-ţi rămîn etern recunoscător. Şi, dacă-mi stă în putere să mă revanşez vreodată...

— Stop, Arthur. Opreştc-te ! Altfel mă faci să plîng. am rîs eu. Foarte bine. Am să-ncerc tot posibilul în privinţa lui Kuno. Dar, pentru Dumnezeu, nu-ţi pune mari speranţe în încercarea mea. Nu cred nici o singură clipă că o să vrea să vină. Probabil că deja la ora asta are ceva aranjat.

Şi, convenind noi asupra acestei soluţii, subiectul a fost abandonat pentru restul serii.

A doua zi, cînd m-am întors de la Kuno, l-am găsit pe Arthur aşteptîndu-mă în camera lui pradă unei stări de nelinişte profundă. N-avu răbdare nici să-nchid bine uşa înainte de a afla veştile mele.

— Repede. William, te rog. Spune-mi ce-i mai rău la început. Nu nud suporl. Nu vrea să meargă ? Nu ?

— Ba da. am spus eu.

Timp de o clipă bucuria păru să-1 fi lăsat pe Arthur fără grai şi incapabil de vreo mişcare. Apoi un spasm îi străbătu toate membrele şi execută un fel de salt prin aer.

— Dragă băiete ! Trebuie, zău, trebuie să te-mbrăţişez ! Şi literalmente îşi aruncă braţele în jurul gîtului meu, sărutîndu-mă, ca un general francez, pe amîndoi obrajii. Povesteşte-mi. Ţi-a fost tare greu să-1 convingi ? Ce-a spus ?

— O, aproape că mi-a sugerat el însuşi ideea înainte să deschid eu gura. Kuno ar fi vrut să meargă în Riesenge- birge, dar eu i-am atras atenţia că în Alpi zăpada e mult mai bună.

— Aşa ai făcut ? Strălucită idee, William ! O veritabilă inspiraţie...

M-am aşezat pe un scaun. Arthur se tot învîrtea în jurul meu, admirativ şi încîntat.

— Dar eşti sigur că n-are nici cea mai mică bănuială ?

— Absolut sigur.

— Şi cînd o să porniţi la drum ?

— În ajun de Crăciun, cred.

Arthur mă privi îngrijorat.

— Mi se pare că nu eşti prea entuziast, dragă băiete. Eu trăgeam nădejde că o să fie şi pentru tine o plăcere. Doar nu cumva eşti bolnav, sper ?

— Nu, deloc, mulţumesc. M-am ridicat. Arthur, vreau să te întreb şi eu ceva.

Tonul meu îi făcu pleoapele să fluture cu o anumită nervozitate.

— Păi... ăăă... bineînţeles. Intreabă-mă, dragă băiete. Intreabă-mă.

— Vreau să-mi spui adevărul. Tu şi Margot aveţi de gînd să-1 escrocaţi pe Kuno ? Da sau nu ?

— Dragă William... ăăă... zău aşa... Cred că-ţi închipui...

— Arthur, te rog, vreau un răspuns precis. Pentru mine, înţelegi, e important să ştiu. Acum sînt băgat şi eu în toată afacerea asta. Deci aveţi sau nu de gînd să-1 escrocaţi ?

— Ei bine, trebuie spus că... Nu. Bineînţeles că **nu.** După cum ţi-am explicat deja mai pe larg, eu...

— Juri ?

— Hai, serios, William, doar nu sîntem la tribunal. **Şi nu** te mai tot uita aşa la mine, te rog. Poftim, **dacă** asta te satisface, jur.

— Mulţumesc. Atît voiam. Şi-mi pare rău dacă poate am fost cam necioplit. Doar ştii că mi-am făcut o regulă din a nu mă băga în treburile tale. Numai că de data asta, înţelegi, e şi treaba mea.

Arthur îmi zîmbi moale, dar altfel destul de tulburat.

— îngrijorarea ta, desigur, o înţeleg foarte bine, dragă băiete. Dar în cazul de faţă, te asigur, ea este absolut nefondată. Am toate motivele să cred că Pregnitz va avea de tras mari foloase de pe urma acestei tranzacţii, dacă va fi destul de înţelept ca s-o accepte.

Ca un ultim test, am încercat să-1 privesc pe Arthur drept în ochi. Dar nu, acest procedeu verificat în timp nu funcţiona aici. In cazul lui n-aveam de-a face cu două ferestre ale sufletului. Ochii nu-i erau decît o parte componentă a figurii, dintr-o gelatină albastru deschis, ca două cochilii goale în scobiturile unei stînci. Nimic nu-ţi reţinea atenţia în ei, nici o scînteie, nici o lucire interioară. Oricît aş fi încercat contrarul, privirea îmi luneca spre alte trăsături ale sale mai interesante : nasul moale, ca un bot de animal, bărbia ca o violină. După trei sau patru tentative, m-am lăsat păgubaş. Nu mai avea nici un rost. Nu-mi rămînea altă soluţie decît să-1 cred pe cuvînt.

»

Capitolul treisprezece

CĂLĂTORIA mea şi a lui Kuno în Elveţia a semănat cu plecarea în luna de miere ce urmează după o căsătorie de convenienţă. Eram politicoşi amîndoi, reciproc prevenitori şi relativ timizi. Kuno era un model de solicitudine discretă. Cu propria lui mînă mi-a aranjat valiza în plasa de bagaje, a fugit în ultima clipă să-mi cumpere ziare **şi** reviste, prin tot felul de întrebări ocolite a descoperit **că** preferam să dorm în cuşeta de sus, apoi s-a retras pe coridor pînă mi-am pus pijamaua. Cînd m-am plictisit de lectură, a fost gaia, afabil şi

informat, să-mi spună numele tuturor munţilor. Discutam cu multă animaţie, în spasme de cîte cinci minute, recăzînd pe urmă într-o tăcere bruscă şi absentă. Aveam şi unul şi altul la ce ne gîndi. Kuno, presupun, era frămîntat de sinistrele manevre ale politicii germane, sau poate visa la insula lui cu cei şapte băieţi naufragiaţi ; iar eu aveam răgazul necesar să analizez în toate aspectele ei această şaradă cu Margot. Exista el oare cu adevărat ? Sus, deasupra capu**lui** meu, era o valiză nou-nouţă din piele de porc, iar înăuntrul ei un smoching livrat de croitor abia cu o zi înainte. Arthur se purtase mărinimos ca un lord cu banii patronului nostru comun.

— Ia-ţi orice-ţi face plăcere, dragă băiete. In viaţă nu merită niciodată să arăţi ponosit. Şi-apoi ce şansă...

După o scurtă ezitare, i-am urmat cu oarecare îndoială sfatul, deşi nu în măsura exagerată în care mă îndemna el. Arthur a mers atît de departe cu interpretarea ..cheltuielilor de călătorie[11] încît mi-a impus să-mi iau o pereche de butoni de aur, un ceas de mină şi un stilou.

— în fond, William, afacerile sînt afaceri. Tu nu-i cunoşti pe oamenii ăştia cum îi cunosc eu.

Cînd aducea vorba despre Margot, tonul său devenea deosebit de amar :

— Dacă l-ai ruga tu *pe el* să facă ceva pentru tine, n-ar ezita să te stoarcă pînă şi de ultimul bănuţ.

în a doua zi de Crăciun, prima noastră dimineaţă la munte, m-au trezit clinchetele clopoţeilor de la săniile de pe strada înzăpezită de sub fereastra noastră, dar şi un alt clinchet ciudat, tot metalic, ce venea dinspre baie. Prin uşa întredeschisă îl vedeam pe Kuno, într-o pereche de chiloţi de sport, făcînd exerciţii cu extensorul. Efortul pe care îl depunea era uriaş ; venele gîtului îi ieşeau umflate prin piele, iar nările i se arcuiau şi se contractau la fiecare încordare disperată. Nu-şi dădea evident seama că nu e singur. Ochii săi, fără monoclu acum, erau încremeniţi într-o privire mioapă, vizionară, ce sugera că posesorul ei tocmai se dăda unui rit religios particular. A-i vorbi în aceste clipe ar fi echivalat cu a deranja un om de la rugăciune. M-am răsucit în aşternut prefăcîndumă **tot** adormit. Cîteva momente mai fîrziu am auzit uşa băii în- chizîndu-se încet.

Camerele noastre erau la etajul întîi al hotelului şi dădeau spre căsuţele din sat, răspîndite de-a lungul ma-

lurilor lacului îngheţat, pînă către pîrtiile de schi sclipitoare, masive şi netede precum contururile unui imens trup ascuns sub numeroase plăpumi, contururi întretăiate de firul negru de păianjen al funicularului ce urca pînă în vîrful pantei. Părea un decor destul de curios pentru încheierea unei tranzacţii internaţionale. Dar, aşa cum pe bună dreptate îmi spusese Arthur, habar n-aveam de metodele obişnuite între oamenii de afaceri. M-am îmbrăcat încet, gîndindu-mă la invizibilul meu amfitrion. Oare Margot sosise deja ? Directorul ne asigura că hotelul său era plin. Judecind după privirea fugară ce-o aruncasem, cu o seară înainte, printre oaspeţii hotelului în enorma sală de mese de la parter, trebuiau să fie mai multe sute de oameni.

Pe Kuno l-am întîlnit la micul dejun. Era îmbrăcat, cu o nonşalanţă studiată, în pantaloni gri de flanelă, un blazer şi o eşarfă- de mătase înnodată la gît în culorile colegiului său de la Oxford.

— Ai dormit bine, sper ?

— Foarte bine, mulţumesc. Dar tu ?

— Eu nu aşa bine. Zîmbi şi roşi, uşor fîstîcit. Oricum, n-are nici o importanţă. Azi-noapte am citit ceva, înţelegi?

Timid, îmi arătă să văd titlul cărţii ce o ţinea în mină. Aceasta se numea *Billy naufragiatul.*

— E bună ? l-am întrebat.

— Are un capitol foarte drăguţ, după părerea rnea... Dar, înainte să apuc să aflu conţinutul acelui capitol drăguţ, a apărut chelnerul cu micul nostru dc-jun pe un cărucior cu rotile, drept care ne-am întors imediat la manierele noastre stîngace de lună de miere.

— Vrei să-ţi dau puţină smîntînă ?

— Numai puţină, te rog.

— Aşa-ţi place ?

— Mulţumesc, e foarte bun.

Vocile noastre sunau atît de absurd îneît îmi venea să rîd cu toată pofta. Semănăm cu două personaje secundara în actul întîi al unei piese, puse să converseze între ele pînă la apariţia actorului principal.

Pînă ce-am reuşit să ne terminăm micul dejun, imensele pîrtii albe erau deja năpădite de siluete minuscule,

unele plutind şi zigzagînd ca nişte libelule, altele dezechi- librîndu-se şi căzînd ca nişte furnici rănite. Patinatorii erau ieşiţi cu zecile pe lac. în interiorul unui ţarc mărginit de o sfoară, o creatură inuman de agilă în pantaloni colanţi negri săvîrşea adevărate minuni dinaintea unui public atent. Cu rucsace, căşti şi bocanci, cîţiva din ce: mai activi turişti porneau în excursii lungi şi periculoase de cucerire a înălţimilor, precum nişte soldaţi dintr-o cazarmă de lux. Şi ici-colo, prin această imensă armată, se vedeau şi victirtiele şchiopătînd în bastoane sau cu braţul legat de gît, făcîndu-şi dureroasa promenadă convalescentă.

Atent ca întotdeauna, Kuno a presupus din capul locului că trebuia să mă înveţe să schiez. în ce mă privea, eu aş fi preferat să mă chinui singur, dar încercările mele de a-1 convinge în mod politicos să nu-şi piardă timpul cu mine s-au dovedit zadarnice : socotea că e de datoria lui. Nu mai aveam ce spune. Prin urmare am asudat timp de două ore pe pîrtia începătorilor : eu împiedicindu-mă şi rostogolindu-mă, Kuno făcîndu-mi observaţie şi spriji- nindu-mă.

— PJu, te rog să mă ierţi, dar nici acum n-a fost corect... Stai mult prea rigid, înţelegi ?

Răbdarea lui părea inepuizabilă. Eu îmi doream să vină odată prînzul.

Pe la jumătatea dimineţii, un tînăr se apropie pe schiuri şi începu să facă slalomuri experte printre novicii din preajma noastră. Ba chiar se opri să ne privească, amuzat poate de stîngăcia mea. Prezenţa lui mă irita ; numai de public nu aveam nevoie acum. Şi, cît din întîmplare, cît intenţionat, am luat o curbă bruscă înspre el tocmai cînd se-aştepta mai puţin şi i-am cosit clar picioarele, trîntindu-1. A urmat un torent de scuze reciproce. M-a ajutat să mă ridic şi chiar m-a scuturat de-o parte din zăpadă cu mîna lui.

— Vă rog să-mi permiteţi... van Hoorn.

Reverenţa, poziţia schiturilor şi toată prezenţa lui erau atît de ţepene încît putea la fel de bine să mă provoace şi la duel.

— Bradshaw... încîntat

Am încercat să-1 imit şi eu, dar am căzut pe dată cu nasul în jos, fiind ridicat acum de însuşi

Kuno. Ceva mai puţin oficial, am făcut prezentările.

După care, spre uşurarea mea, interesul didactic al lui Kuno a scăzut considerabil faţă de mine. Van Hoorn era un tînăr înalt şi blond, avea o frumuseţe severă de tip viking, pe care însă îi plăcuse s-o compromită în mare parte răzîndu-se aproape complet în cap. Pielea dezgolită a cefei lui era bronzată într-o nuanţă stacojiu intens. Ne-a informat că studiase trei semestre la Universitatea din Hamburg. Era nervos de timid şi roşea puternic ori de cîte ori, cu zîmbetul său discret măgulitor, Kuno i se adresa direct.

Van Hoorn ştia o figură de schi care pe Kuno îl interesa enorm. S-au îndepărtat deci la oarecare distanţă amîndoi, s-o demonstreze şi s-o **exerseze. Curînd s-a făcut** şi ora prînzului. Pe drumul nostru spre hotel tînărul ne-a prezentat unchiului său, un olandez mic. rotofei şi plin de viaţă, care patina cu mare măiestrie pe gheaţa lacului. Mai vîrstnicul domn van Hoorn era exact opusul nepotului său cel atît de sobru. Clipea fericit din ochi şi părea încîntat de cunoştinţa noastră. Fata îi era brună ca o cizmă veche, iar creştetul aproape chel. Purta favoriţi şi un barbişon ascuţit.

— Uite că ţi-ai făcut deja prieteni, i se adresă el nepotului său în germană. Foarte frumos. Ochii săi des clipitori se mutau de la Kuno la mine. Ii tot spun lui Piet că ar trebui să facă cunoştinţă cu o fată drăguţă, dar el nu vrea ; e prea timid. Eu nu eram aşa la vîrsta lui, pot să vă asigur.

Piet van Hoorn roşi, se încruntă şi privi într-o parte, refuzînd să răspundă privirii discrete şi înţelegătoare a lui Kuno. Domnul van Hoorn îmi tot făcea conversaţie în timp ce-şi scotea patinele.

— Va să zică vă place aici ? Pe cuvîntul meu, şi mie 1 **De ani de** zile nu m-am mai distrat aşa **de** bine. Pun pariu

că am şi dat jos **o** livră-dnuă. Iar în dimineaţa asta mu. **mă** simt nici cu o zi mai bătrin decît la douăzeci şi urni de ani.

Cînd am intrat in sala de mese, Kuno le-a propus celor doi van Hoorn să vină Ia masa noastră ; în. tiimp ce vorbea,. îi aruncă lui Piet o privire plină de înţelesuri Eii mă simţeam destul de jenat. Kuno, fără îndoială, nu era prea subtil în avansuri- însă domnul van Hoorn se declară imediat şi din toată inima de acord'. Aparent nu vedea nimic ciudat în propunerea Iui Kuno. Poate-i făcea şi Iui plăcere să aibă cu cine sta de vorbă.

în timpul prînzului, Kuno i se dedică aproape exclusiv lui Piet. Am avut impresia că reuşise să mai topească gheaţa, căci în cîteva rînduri l-a făcut pe băiat să rîdă. în această vreme, van Hoorn îmi turna mie în ureche un şir infinit de istorioare vechi şi puterile de fumoar. Le povestea cu mare poftă şi cu animaţie. Abia dacă îl ascultam. După aerul tare de afară, căldura din sala de mese mă toropea ; dincolo de nişte palmieri, orchestra cînta o muzică de vis. Masa era excelentă ; arareori mîn- casem un prînz atît de bun. Şi permanent mă miram în mod confuz unde era Margot şi cînd sau cum îşi va face apariţia.

In starea mea de comă pătrundeau, cu tot mai mare frecvenţă, anumite propoziţii în franceză. Nu înţelegeam decît ici-colo cîte un cuvînt : „interesant[1]*, „sugestiv**, „extrem de tipic**. Dar vocea care le rostea îmi atrase atenţia, căci venea chiar de la masa vecină cu o noastră. Am întors moale într-acolo capul.

Un bărbat mare, între două vîrste, stătea faţă în faţă cu o blondă exotic de nostimă, de un gen cum numai Parisul produce. Amîndoi priveau în direcţia noastră şi discutau evident despre noi pe un ton reţinut. Bărbatul mai ales părea deosebit de interesat. Era chel şi avea un cap ovoidal ; ochii îi erau îndrăzneţi, solemni, rotunzi şi pronunţat exoftalmici, iar părul alb-gălbui periat spre spate la baza craniului, ca o- pereche de aripi adunate. Vocea îi era vibrantă şi aspră. întreaga lui apariţie degaja un aer greu definibil, dar neplăcut şi sinistru. Am simţit un fior ciudat străbătîndu-mi sistemul nervos, un amestec de repulsie, teamă, aşteptare. Am privit rapid spre cei-

lalţi ; dar nu, păreau total inconştienţi de examenul cinic

îai

şi nedisimulat al individului. Kuno se aplecase să-i vorbească lui Piet ; era alunecos, mîngîietor, suav. Domnul van Hoorn încetase în fine cu vorba şi căuta să recupereze timpul pierdut luptîndu-se acum cu un muşchi la grătar, îşi vîrîse şervetul în gulerul cămăşii, mestecînd cu părăsirea celui care nu mai are a se teme de petele de pe jiletcă. Mi s-a părut că îl aud pe vecinul nostru francez pronunţînd cuvîntul *„degoutant“* ####################.

încercasem adeseori să-mi imaginez cum ar putea arăta Margot. Mi-1 închipuiam mai gras, mai bătrîn şi mai prozaic. Dar imaginaţia mea se dovedise în general mult prea timidă ; nici nu visasem ceva atît de autentic, ceva atît de absolut şi de imediat convingător. Nimeni nu putea greşi aici cu intuiţia. Eram tot atît de sigur de identitatea lui ca şi cum l-aş fi cunoscut de ani de zile.

Era un moment palpitant. Singurul meu regret era că nu aveam pe nimeni căruia să-i pot împărtăşi emoţia ce-o trăiam. Cîtă plăcere i-ar fi făcut lui Arthur ! Parcă-i şi vedeam agitaţia veselă şi atît de prost mascată ; semnalele lui tainice pe care toată lumea le observa ; încercările atît de ridicol forţate de a învălui misterul în conversaţie degajată. Cînd mi le aminteam, îmi venea să rîd cu voce tare. încă o privire în direcţia vecinilor noştri n-am îndrăznit să mai risc, pentru ca nu cumva să nu-şi dea scama, din expresia feţei mele, că îi recunoscusem. Mai demult îmi hotărîsem în sinea mea că niciodată, în nici o fază a întregului proiect, nu-mi voi trăda complicitatea nici măcar printr-un clipit din gene. Margot îşi respectase partea lui de tîrg ; îi voi dovedi că şi eu puteam fi discret şi de încredere.

Oare cum îşi va executa atacul ? Era o întrebare cu adevărat fascinantă. încercam să mă pun în locul lui, mă lansam în cele mai extravagante subtilităţi. Poate el, sau fata, îl va buzunări pe Kuno şi se vor prezenta mai tîrziu sub pretextul că i-au găsit pe jos agenda. Poate chiar în noaptea următoare vor provoca o falsă alarmă de incendiu. Margot va plasa nişte bombe fumigene în camera lui Kuno, apoi se va năpusti să-1

#################################### Dezgustător, (franc.)

salveze din mijlocul trîmbelor de fum. Era limpede pentru mine că vor încerca ceva spectaculos. Nu părea Margot omul pe care să-1 mulţumească jumătăţile de măsură. Acum oare ce făceau ? Nu le mai auzeam vocile. Lăsîndu-mi destul de stîngaci şervetul să cadă pe jos, m-am aplecat să-1 iau ca să pot arunca o privire spre cei doi ; spre dezamăgirea mea, aceştia părăsiseră sala de mese. Eram dezamăgit, ce-i drept, dar, meditînd mai bine, nu deosebit de surprins. Acum fusese doar o acţiune de recunoaştere. Margot nu va încerca probabil nici o mişcare pînă pe seară.

După prînz, Kuno mă sfătui cu multă seriozitate să mă odihnesc. Eram începător, îmi explică el, şi ar fi foarte nerecomandabil, în cazul meu, să fac un efort exagerat încă din prima zi. Am fost de acord cu el, nu însă fără un amuzament secret. Cîteva clipe mai tîrziu îl auzeam aran- jînd cu Piet van Hoorn să iasă împreună pe pista de schi. Domnul van Hoorn se retrăsese deja în camera sa.

La ora ceaiului, în holul hotelului era dans. Piet şi Kuno nu mai apăreau ; nici, spre uşurarea mea, domnul van Hoorn. Eram fericit să fiu singur şi să mă uit la lume. Curînd apăru şi Margot, singur. Ocupă un loc pe partea opusă a verandei celei mari, de sticlă, la nici doi-trei metri distanţă de masa mea. Scăpînd o privire furişă în direcţia lui, i-am zărit ochii. Erau reci, bulbucaţi, brutal scormonitori ca întotdeauna. Inima îmi bătea cu putere în piept. Mă simţeam extrem de neplăcut, iar situaţia devenea de-a dreptul stranie. Dacă mă ridicam acum şi mă duceam să vorbesc cu el ? în fond, îl scuteam de-atîta osteneală. Puteam să-1 prezint ca pe-un cunoscut de-al meu, întîlnit aici din întîmplare. Nu existe absolut nici un motiv pentru Kuno ca să bănuiască ceva prestabilit. De ce să tot continuăm comedia acestei şarade relativ sinistre ? Am ezitat, am dat să mă ridic, dar m-am răzgîndit. Pentru a doua oară ochii mei i-au întîlnit pe-ai lui. Acum mi s-a părut că-i recepţionez perfect mesajul. „N-o face, micuţule, pe deşteptul", îmi transmitea el. „Lasă totul în seama mea. Şi nu încerca să te bagi în lucruri pe care nu le înţelegi."

„în regulă", i-am spus eu tot mintal, ridicînd uşor din umeri. „Fă ce vrei. în fond, e afacerea ta."

Şi, iritat pe toată situaţia, m-am ridicat şi am părăsit holul hotelului ; acest *tete-ă-tete* tăcut îmi devenise insuportabil.

în acea seară, Ia cină, şi Kuno şi domnul van Hoorn erau, fiecare în felul său, foarte bine dispuşi. Piet arăta plictisit. Poate că se simţea la fel de ţeapăn şi de incomod în hainele lui de seară cum mă simţeam şi eu intr-ale mele. Dacă da, atunci avea toată compasiunea mea sinceră. Unchiul lui se alătura din cînd în cînd tăcerii sale şi m-am gîndit ee mult mi-ar displăcea să călătoresc împreună cu domnul van Hoorn.

Ne-apropiam de sfîrşitul cinei cînd Margot şi însoţitoarea lui şi-au făcut apariţia în sala de mese. I-am zărit imediat, căci, în mod inconştient, stătusem cu ochii pe uşă încă din clipa cînd ne-am aşezat pe scaune. Margot purta frac şi o floare la butonieră. Fata era îmbrăcată **superb, în**tr-un material sclipitor, ce lucea ca o armură de argint. Au străbătut coridorul lung dintre mese, urmăriţi **de o** mulţime de ochi.

— Uite, Piei, o fată drăguţă pentru Line, a exclamat domnul van Hoorn. Roag-o să-ţi acorde un dans in astă seară. Doar nu o să te muşte tatăl ei.

Pentru a ajunge la masa lor, Margot şi fata trebuiau să treacă la cîţiva centimetri de scaunele noastre. Cînd au trecut, el a înclinat uşor din cap. Mereu amabil, Kuno i-a întors salutul. Timp de o clipă ara avut impresia că Margot va da curs acestei ocazii favorabile, lie şi numai în mod convenţional, cu o remarcă despre vreme. Dar nu. Cei iftoi şi-au ocupat locurile lor. Aproape imediat, noi ne-am ridicat pentru a ne servi cafelele în fumoar.

Aici conversaţia domnului var! Hoorn luă o întorsătură surprinzătoare. Părea să-şi fi dat seama că voioşia, ca şi istorioarele sale cam dubioase de la prînz fuseseră exage**rate. începu** să vorbească, pe neaşteptate, despre **artă. Avea,** ne spuse, o locuinţă în Paris, plină de mobile vechi **şi de gravuri. Deşi vorbea** cu multă modestie, curînd **deveni limpede că** era un expert în materie. Kuno se arătă foarte interesat. Piet rămase indiferent. L-am surprins nu o **dată** aruncîndu-şi ochii discret la ceas, pentru a vedea, probabil, dacă nu se făcuse ora culcării.

— Scuzaţi-mă, domnilor.

Glasul cel aspru ne sperie pe toţi ; nimeni nu obser-

vase apropierea lui Margot. Ne domina cu înălţimea lui,

o apariţie elegantă, sardonică, ţinînd în mina gălbuie şi pătată un trabuc.

— Am nevoie să-i pun acestui tînăr o întrebare.

Şi udul lui bulbucaţi îl fixau pe Piet -cu o concentrare ce parcă voia să sugereze studiul unei insecte minuscule, abia vizibilă fără ajutorul unei lupe. Bietul băiat literalmente transpira de ruşine. în ce mă privea, eram atît <de uimit, de această nouă întorsătură oe-o imprimase Margot tacticii sale, îneît nu puteam decît să mă holbez la el cu gura căscată. Iar Margot, în mod -evident, savura efectul produs de -apariţia sa teatrală. Buzele i se arcuiseră într-un zîmbet de-a dreptul diabolic.

— Sânteţi de extracţie pur ariană ?

Dar, înainte ca Piet, uluit, să-i poată răspunde, adăugă tot el :

— Mă numesc Marnei Janin.

Mi-ar fi grea să spun dacă ceilalţi .auziseră într-adevăr de el sau dacă interesul lor amabil era doar mimat. întâmplarea face -că -eu îi ştiam numele. Domnul Janin era unul din autorii preferaţi ai lui Fritz Wemdel. Fritz îmi împrumutase cândva o carte de-a lui — *Sărut sub soarele* de k *miazănoapte.* Era scris în maniera foarte la modă în Franţa, jumătate roman de dragoste, jumătate reportaj şi oferea o relatare lugubră, evident plină de imaginaţie, a vieţii erotice din Hammerfest §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§. Şi mai avea încă vreo cinci-şase romane, toate la fel de senzaţionale şi variind ca mediu de la Santiago pînă la Sihanghai. Genul particular de pornografie al domnului Janin cîştigase, dacă era să judecăm după -apariţia lui vestimentară, gustul marelui public, din cîte se părea. Tocmai terminase un al optulea roman, ne mărturisi, care se ocupa de amorurile tipice într-un hotel pentru sparturile de iarnă. Ceea ce şi explica prezenţa lui aici. După această autoprezentare destul de abruptă, se dovedi extrem de afabil şi ne întreţinu, fără vreo insistenţă din partea noastră, cu un discurs despre

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Orăşel pescăresc şi port în Norvegia, considerat a fi cea mai nordică localitate urbană din Europa.

cariera, ţelurile şi metoda sa de lucru.

— Eu scriu foarte repede, ne informă el. Pentru mine o privire ajunge. Nu cred în impresia ulterioară.

Scurte popasuri de cîteva zile pe ţărm, cît durau escalele vapoarelor, îi furnizaseră domnului Janin material pentru majoritatea operelor sale. Acum rezolvase şi Elveţia. în căutare de noi lumi pe care să le cucerească, îşi fixase atenţia asupra mişcării naziste. El şi secretara lui porneau a doua zi spre Miinchen.

— într-o săptămînă, conchise el profetic, am să ştiu tot ce-i de ştiut.

Mă întrebam ce rol juca oare secretara domnului Janin (insistă în mai multe rînduri asupra acestei titulaturi) in cercetările sale fulger. Probabil acţiona ca un fel de reactiv chimic instantaneu ; în anumite combinaţii dădea anumite rezultate scontate. Se pare că ea fusese cea care îl descoperise pe Piet. Iar domnul Janin, incitat ca un vînător la pîndă pe un teren necunoscut, se şi repezise, grăbit, la atac. Nu mi s-a părut totuşi prea decepţionat aflînd că prada nu era cea legitimă. Generalizările sale, formulate, din economie de timp, cu anticipaţie, nu se lăsau uşor revizuite. Pentru el german sau olandez erau o apă şi-un pămînt. îl bănuiam pe Piet apărînd totuşi în noul său roman, îmbrăcat într-o cămaşă brună de împrumut. Un scriitor cu tehnica domnului Janin nu-şi putea permite să piardă nimic.

Un mister se dezlega, altul în schimb.se adîncea. M-am frămîntat cu cel din urmă tot restul serii. Dacă Margot nu eră Janin, atunci cine era ? Şi unde se-ascundea el ? Mi se părea ciudat că, după ce fusese atît de grăbit să-1 aducă pe Kuno încoace, acum îşi permitea luxul de a pierde douăzeci şi patru de ore cu atîta uşurinţă. A doua zi, mă gîn- deam eu, precis trebuia să apară. Meditaţiile mi-au fost întrerupte însă de Kuno, care îmi bătea în uşă ca să mă întrebe dacă mă culcasem sau nu. Voia să-mi vorbească despre Piet van Hoorn şi, cu toate că eram somnoros, nu m-a lăsat inima să-1 refuz.

— Spune-mi, te rog... nu ţi se pare că aduce puţin cu Tony ?

— Tony ? Care Tony ?

Hotărît lucru, în astă seară eram greu de cap. Kuno mă fixă cu un reproş blînd în priviri.

— A, te rog să mă scuzi... Mă refeream la Tony cel din carte, înţelegi ?

Am zîmbit.

— Crezi că Tony adică seamănă mai mult cu Piet decît cu Heinz ?

— O, da. Asupra acestui punct Kuno era foarte categoric. Mult, mult mai mult.

Şi astfel bietul Heinz a fost surghiunit de pe insulă. După ce am convenit amîndoi, nu fără părere de rău, asupra izgonirii lui, ne-am urat unul altuia noapte bună.

A doua zi m-am hotărît să fac investigaţii pe cont propriu. în timp ce Kuno discuta cu cei doi van Hoorn în holul cel mare, eu am intrat în vorbă cu portarul. O, da, m-a asigurat acesta, mulţi oameni de afaceri din Paris erau acum în hotel ; unii din ei foarte importanţi.

— De exemplu, domnul Bernstein fabricantul. Are o avere de milioane... A, dar uitaţi-1, domnule, trece chiar acum pe lîngă recepţie.

Am avut timp să mai văd o frîntură de secundă un bărbat gras şi negricios, cu o expresie a feţei ca a unui sugar îmbufnat. Nu reţineam să-1 fi zărit nici măcar prin apropierea noastră. A trecut prin uşile deschise, intrînd în fumoar, cu un pachet de scrisori în mînă.

— Ştiţi cumva dacă are şi o fabrică de sticlă ? am întrebat.

— Asta nu v-aş putea spune, domnule. Dar nu m-ar mira. Se aude că e băgat în toate cîte există.

Dimineaţa s-a scurs fără alte incidente. După-amiază, domnul van Hoorn a reuşit în fine să-şi trimită cu forţa ruşinosul nepot în compania veselă a unor fete poloneze la schi. Kuno nu era prea mulţumit, dar accepta situaţia cu amabilitatea lui obişnuită. Părea să fi căpătat o adevărată plăcere ‘pentru societatea domnului van Hoorn şi şi-au petrecut împreună după-amiaza în holul hotelului.

După ceai ne-am nimerit faţă în faţă cu domnul Bernstein, dar acesta a trecut pe lîngă noi fără cea mai

vagă urmă de interes.

Noaptea, stînd culcat în patul meu, aproape am ajuns la concluzia că Margot trebuie să fi fost de fapt o născocire a imaginaţiei lui Arthur. Cu ce scop însă îl crease nu reuşeam să înţeleg. Nici nu mă prea interesa de altfel. Aici era frumos. Mă distram bine ; într-o zi sau două puteam

învăţa să şi schiez. M-am hotărît deci să mă bucur **Ia ma**ximum de această vacanţă a mea şi, urmînd sfatul lui Arthur, să uit complet motivul pentru care venisem. **Cît** despre KUTTO, temerile mele se dovedeau nefondate. Nu îl escrocase nimeni nici măcar de un singur pfennig. Şi-atunci ce rost avea să-mi tot fac griji ?

în după-amiaza celei de-a treia zile a şederii noastre,' Piet sugeră, din proprie iniţiativă, să mergem numai noi doi,, singuri, să patinăm pe Iac. Observasem încă de Ia prînz că bietul băiat era pe punctul de a exploda. Se săturase de unchiul lui, de Kuno şi de fetele poloneze ; avea nevoie să-şi descarce sufletul cuiva şi, din toată acea adunătură, eu îi părusem probabil cel mai predispus a fi înţelegător. Nici n-am ajuns bine pe gheaţă, că a şi început : eram uimit să văd cu cită vehemenţă putea vorbi.

Ce părere aveam despre locul ăsta ? m-a întrebat. Nu mă îngreţoşa tot luxul din jurul nostru ? Şi oamenii ? Nu mi se păreau prea idioţi şi prea revoltători pentru a ne mai pierde vremea cu ei ? Cum de se puteau purta în felul ăsta, cînd Europa era în halul în care era ? Nu mai aveau nici o decenţă ? Nu mai aveau nici un pic de mîndrie naţională, ca să se amestece cu toată evreimea asta care le ruina ţările ? Ce părere aveam eu ?

— Dar unchiul tău ce spune ? l-am contracarat tot cu o întrebare, ca să evit răspunsul.

A ridicat supărat din umeri.

— A, unchiul meu... nu-1 interesează deloc politica. Pe el nu-1 preocupă decît vechiturile lui de tablouri. De fapt, e mai mult francez decît olandez, aşa spune tata.

Studiile sale făcute în Germania îl transformaseră pe Piet într-un fascist înfocat. Instinctul domnului Janin nici nu fusese atît de incorect, la urma urmelor. Tînărul acesta era mai brun decît „cămăşile brune“.

, — Şi ţara mea ar avea nevoie de un om ca Hitler. Un
conducător adevărat. Pentru că un popor fără ambiţie
nu-i demn să mai existe. Şi s-a întors cu faţa lui
frumoasă, fără umor, spre mine, privindu-mă sever.
Voi, cu imperiul vostru, ar trebui să înţelegeţi.
însă am refuzat să mă las atras pe această pantă.'

— Şi călătoreşti adesea cu unchiul tău ? l-am întrebat.’

18t

— Nu. Ca să fiu sincer, am fost surprins cînd m-a rugat să vin cu el aici. Şi într-un răstimp atît de scurt : numai acum o săptămînă. Dar mie-mi place schiul şi m-am gîndit că totul o să fie simplu şi primitiv, ca în excursia pe care am făcut-o anul trecut de Crăciun cu nişte colegi de facultate. Atunci ne-am dus în Riesengebirge. Ne spălam în fiecare dimineaţă cu zăpadă, dintr-o găleată. E nevoie să ne călim organismul. Autodisciplina e foarte importantă în aceste vremuri...

— în ce zi aţi sosit aici ?J-am întrerupt eu.

— Stai să vedem. Trebuie să fi fost în ziua dinaintea sosirii voastre. Deodată însă şi-aduse aminte de ceva. Şi deveni mult mai uman. Ba chiar zîmbi. Apropo, am uitat să-ţi spun un lucru caraghios... unchiul meu era foarte dornic să te cunoască.

— *Pe mine ?*

— Da... Piet rîse şi se roşi tot. Adevărul e că mi-a spus să-ncerc să aflu cine eşti.

— Serios ?

— Ştii, i s-a părut că eşti fiul unui prieten de-al lui, un englez. Pe băiat l-a întîlnit numai o dată, cu foarte mulţi ani în urmă, încît nu era sigur acum dacă-i chiar, el sau nu. Şi se temea că, dacă tu îl vezi, iar el nu te recunoaşte, să nu te simţi ofensat.

— A. dar ştiu că te-am ajutat şi eu, nu-i aşa ?, să facem cunoştinţă.

Am rîs amîndoi.

— Da. m-ai ajutat.

— Ha-ha ! Ce caraghios.

— Da. nu-i aşa ? Foarte caraghios, într-adevăr.

Cînd ne-am întors la hotel să ne luăm ceaiul, i-am găsit cu oarecare greutate pe Kuno şi pe domnul van Hoorn. Şedeau amîndoi împreună în colţul cel mai îndepărtat al fumoarului. la distanţă de alţi turişti. Domnul van Hoorn nu mai rîdea, ci vorbea liniştit şi serios, cu ochii aţintiţi pe chipul lui Kuno. Iar Kuno era grav ca un judecător. Am avut impresia că era profund tulburat şi uimit de subiectul conversaţiei lor. Dar n-a fost decît o impresie de moment. De îndată ce domnul van Hoorn a observat apropierea mea, a rîs cu voce

tare trăgîndu-i un cot lui Kuno, ca şi

cum ar fi ajuns la poanta hazoasă a unei istorioare nostime. Kuno a rîs şi el, dar cu mai puţină convingere.

— Da, da ! a exclamat domnul van Hoorn. Uite-i şi pe băieţi ! înfometaţi ca lupii, pun pariu ! Iar noi am stat toată după-amiaza şi am tors ca două babe, la căldurică. Dumnezeule mare, atît de tîrziu s-a făcut ? Apropo, eu vreau să-mi beau ceaiul !

— Aveţi o telegramă, domnule, se auzi chiar din spatele meu vocea unui piccolo.

M-am dat la o parte, crezînd că se adresa unuia dintre ceilalţi dar nu, el îşi ţinea tava de argint întinsă către mine. Nu era nici o greşeală. Pe plic scria chiar numele meu.

— Aha ! exclamă domnul van Hoorn. Iubita dumneavoastră şi-a pierdut răbdarea şi vrea să vă-ntoarceţi alături de ea.

Am rupt plicul şi am desfăcut hîrtia. Mesajul nu conţinea decît trei cuvinte :

„Rog revino imediat."

Le-am citit de mai multe ori şi am zîmbit.

— Adevărul este, i-am spus domnului van Hoorn, că aveţi dreptate. Chiar asta şi vrea.

Telegrama era semnată „Ludwig".

Capitolul paisprezece

ARTHUR PĂŢISE ceva. Asta mi-era clar. Altfel, dacă ar fi avut nevoie de mine, mi-ar fi telegrafiat el însuşi. Iar încurcătura în care nimerise, oricare ar fi fost aceea, probabil avea de-a face cu partidul, pentru că telegrama o semnase Bayer. Şi aici raţionamentul meu se înfunda. Mă vedeam îngrădit de enigme şi posibilităţi la fel de vagi şi nelimitate ca şi întunericul ce învăluia trenul cu care mergeam. întins în cuşetă, încercam să dorm, dar nu reuşeam. Legănarea vagonului, păcănitul roţilor, toate repetau bătăile temătoare, tensionate, ale inimii mele. Arthur, Bayer,

,t VO

Margot, Schmidt ; încercam să refac mozaicul înapoi, lateral, în sus, în jos. Cu aceste gînduri mi-am petrecut treaz toată noaptea.

După ani de zile, aşa mi s-a părut — deşi de fapt era abia în după-amiaza următoare — am intrat în apartament descuind yala de la intrare cu cheia; apoi, pe tăcute, am deschis uşa camerei mele. în mijlocul ei şedea domnişoara Schroeder moţăind în fotoliul cel mai comod. îşi scosese papucii de casă şi stătea doar în ciorapi, cu picioarele rezemate pe scăunelul de picioare. Aşa făcea cînd vreunul din chiriaşii ei lipsea pentru mai multă vreme. Se lăsa legănată de visul celor mai multe gazde, şi-anume că toată casa era numai a ei.

Nici dacă m-aş fi sculat din morţi nu ar fi tras un urlet mai sfredelitor decît a scos trezindu-se şi văzîndumă în pragul uşii.

— Herr Bradshaw ! Ce m-aţi speriat !

— îmi pare rău, domnişoară Schroeder. Nu, vă rog nu vă ridicaţi. Herr Norris unde-i ?

— Herr Norris ? Părea puţin buimacă. Nu ştiu, de ce să mint ? A spus că revine pe la şapte.

— înseamnă că stă tot aici ?

— Cum, bineînţeles, Herr Bradshaw. Ce idee ! Domnişoara Schroeder mă privi cu mirare şi teamă. Dar s-a în- tîmplat ceva ? De ce nu m-aţi anunţat că vă întoarceţi mai devreme ? Tocmai mă pregăteam să vă schimb complet aranjamentul în cameră mîine.

— Dar mie-mi place aşa cum e acum. Arată foarte bine. Herr Norris n-a fost bolnav, sper, nu ?

— Deloc. Perplexitatea domnişoarei Schroeder creştea cu fiecare clipă. Adică, dacă a fost, nu mi-a suflat o vorbă şi doar s-a-nvîrtit de colo-colo de dimineaţa pînă seara. V-a scris el ceva de o boală ?

— A, nu, de scris n-a scris... atît că... la plecarea mea parcă era cam palid. Dar nu m-a sunat cineva între timp, nu mi-a lăsat vreun mesaj ?

— Nimic, Herr Bradshaw'. Ţineţi minte, doar v-aţi anunţat elevii că o să lipsiţi pînă la Anul Nou.

— Desigur, da.

Şi m-am apropiat de geam, privind afară, pe strada

umedă şi goală. Ba nu, nu mai era complet goală. Jos, chiar în colţ, şedea un omuleţ intr-un pardesiu încheiat pînă la gît şi cu o pălărie de fetru pe cap. Se plimba liniştit în sus şi-n jos, cu mîinile la spate, parcă aşteptîndu-şi iubita.

— Să vă aduc nişte apă caldă ? m-a întrebat, plină de tact, domnişoara Schroeder.

M-am zărit o clipă în oglindă. Arătam obosit, murdar, nebărbierit.

— Nu, vă mulţumesc, i-am răspuns zîmbind. Trebuie să rezolv mai întîi ceva. Mă-ntorc peste vreo oră. Poate sinteţi aşa drăguţă să-mi încălziţi pînă atunci apă de-o baie.

— Da, e-âici Ludwig, mi-au spus fetele din anticamera biroului de pe Wilhelmstrasse. Intraţi direct.

Bayer nu păru cîtuşi de puţin surprins să mă vadă. îşi ridică doar ochii dintre hîrtii amuzat.

— Bine-ai venit, domnule Bradshaw. Ia loc, te rog. Sper că te-ai distrat cum trebuie în vacanţă.

Am zîmbit.

— Eh, tocmai începusem să...

— Cînd ai primit telegrama mea ? Să ştii că îmi pare rău, dar a fost nevoie.

Bayer se opri ; mă privi gînditor, apoi continuă :

— Mă tem că ceea ce-ţi voi spune îndată va fi cam neplăcut pentru dumneata, domnule Bradshaw. Dar nu e drept să fii ţinut mai departe în necunoştinţă de cauză.

Auzeam undeva un ceas ticăind în cameră ; totul părea să fi devenit brusc foarte tăcut. Inima îmi bătea cu putere lovind în coaste. Cred că pe jumătate ghiceam deja ce va urma.

— Va să zică te-ai dus în Elveţia, continuă Bayer, cu un anume baron von Pregnitz ?

— Da. Aşa este.

Mi-am umezit buzele cu limba.

— Am să-ţi pun acum o întrebare care ţi s-ar putea părea un amestec în treburile dumitale personale. Te rog să nu te simţi jignit. Dacă nu vrei să-mi răspunzi la ea, poţi liniştit să n-o faci, ai înţeles ?

Mi se uscase gîtul. Am încercat să-mi dreg o dată vocea, dar n-a ieşit decît un sunet absurd de tare şi

gîjîit.

— Răspund la orice întrebare doriţi, am spus, destul de răguşit.

Ochii lui Bayer se luminară aprobator. Se aplecă spre mine peste biroul său.

— Mă bucui' că adopţi această atitudine, domnule Bradshaw... Vrei să ne-ajuţi. Asta e bine... Acum te rog să-mi spui ce motiv ţi-a invocat Norris ca să te duci în Elveţia cu baronul von Pregnitz ?

Se auzea iar ceasul. Bayer, proptindu-şi coatele pe masă, mă studia binevoitor, cu o atenţie încurajatoare. Pentru a doua oară am simţit nevoia să-mi dreg vocea.

— Păi, am început, în primul rînd, vedeţi dumnea-voastră...

Părea o poveste lungit şi stupidă, care-mi va lua ore întregi s-o spun pînă la capăt. Nu-mi dădusem seama ce stupid şi penibil va suna pe-alocuri. M-am simţit îngrozitor de ruşinat, m-am înroşit, am încercat să fiu ironic şi-am eşuat meschin, mi-am apărat, apoi mi-am atacat singur motivele, am evitat anumite momente, doar pentru a le dezvălui o clipă mai tîrziu, sub privirea neutru inchizitorială a ochilor prietenoşi ai lui Bayer. Povestea mea părea să cuprindă mărturisirea tuturor slăbiciunilor mele în fata acelui bărbat ce asculta tăcut şi atent. Niciodată în viaţă nu mă simţisem mai umilit.

Cînd, în fine, am terminat, Bayer schiţă o uşoară mişcare.

— Iţi mulţumesc, domnule Bradshaw. Tot ce mi-ai spus corespunde, să ştii, foarte mult cu ce-am presupus noi... Colaboratorii noştri de la Paris îl cunosc deja destul de bine pe acest domn van Hoorn. E un om deştept. Ne-a dat mult de furcă pînă acum.

— Vreţi să spuneţi... că e un agent al poliţiei ?

— Neoficial, da. El adună informaţii de toate felurile şi-apoi le vinde cui vrea să plătească pentru ele. Şi se găsesc mulţi amatori ; majoritatea sînt însă destul de proşti şi deloc primejdioşi.

— înţeleg... Şi van Hoorn l-a folosit pe Norris ca să-şi adune informaţiile ?

— Da. întocmai.

— Dar cum naiba de l-a convins pe Norris să-1

ajute ? Ce poveste i-o fi îndrugat? Mă mir că Norris n-a fost suspicios.

în ciuda gravităţii sale, ochii lui Bayer trădară o licărire de amuzament.

— E posibil ca Norris să fi fost într-adcvăr foarte suspicios. Nu. M-ai înţeles greşit, domnule Bradshaw. Eu n-am spus că van Hoorn l-a tras pe sfoară. Nici nu era nevoie.

— Nu era nevoie ? l-am îngînat prosteşte.

— Nu era nevoie. Nu... Norris a fost absolut conştient, să ştii, ce anume voia van Hoorn. S-au înţeles amîndoi foarte bine. De cînd s-a întors în Germania, Norris a primit regulat sume de bani prin intermediul lui van Hoorn de la Serviciul Secret Francez.

— Nu pot să cred !

— Şi totuşi e adevărat. Am dovezi, dacă vrei. Norris a fost plătit să ne ţină sub observaţie şi să transmită informaţii despre planurile şi acţiunile noastre. Bayer zîmbi şi ridică o mînă, ca pentru a anticipa un protest. Eh, toate astea nu sînt chiar atît de grozave pe cît par. Informaţiile de care a făcut el rost şi pe care le-a transmis mai departe erau complet neimportante. în mişcarea noastră noi n-avem nevoie de mari planuri secrete, cum sîntem descrişi în presa capitalistă şi în romanele poliţiste. Noi acţionăm pe faţă. E foarte uşor pentru oricine să-şi dea seama ce facem. E posibil ca Norris să le fi putut spune prietenilor lui numele unora din curierii noştri care fac frecvent traseul Berlin—Paris. Şi poate, de asemeni, şi cîteva adrese. Dar asta probabil numai la început.

— înseamnă că aţi ştiut de multă vreme despre el ?

Abia îmi mai recunoşteam sunetul vocii. Bayer zîmbi radios.

— Destul de multă. Da. Tonul lui era liniştitor. Norris chiar ne-a fost de mare folos, deşi involuntar. Din cînd în cînd le-am putut furniza adversarilor noştri o serie de impresii false utilizînd acest canal.

Cu o viteză uimitoare, dominoul începea să se ordoneze acum în mintea mea. în străfulgerarea unei clipe, o nouă piesă veni să se adauge la restul. Mi-am amintit cum, a doua zi după alegeri, chiar în această cameră,

Bayer îi înmîna din sertarul mesei pachetul sigilat lui Arthur.

— Da... înţeleg acum...

— Dragă domnule Bradshaw, tonul lui Bayer era amabil, aproape patern, te rog să nu te necăjeşti prea tare. Norris e prietenul dumitale, ştiu. Reţine, te rog, că n-am spus nimic împotriva lui ca om ; pe noi viaţa particulară a oamenilor nu ne interesează. Noi sîntem toţi convinşi că dumneata n-aveai de unde şti toate aceste amănunte. Şi, de la început şi pînă la sfîrşit, ai acţionat cu bună credinţă faţă de noi. îmi pare rău că nu s-a putut să te scutim de toate aceste dezvăluiri.

— Dar totuşi, nu-nţeleg un lucru : Pregnitz cum a...

— Păi chiar aici vreau să şi ajung... Vezi dumneata, Norris şi-a dat seama că nu-i mai poate mulţumi pe amicii lui din Paris cu ce rapoarte le trimitea, şi care adesea erau insuficiente sau false. Şi-atunci i-a propus lui van Hoorn ideea unei întîlniri cu Pregnitz.

— Dar fabrica de sticlă ?

— Ea nu există decît în imaginaţia lui Norris. Aici s-a folosit de lipsa dumitale de experienţă. Fiindcă nu pentru asta ţi-a plătit van Hoorn călătoria în Elveţia. Baronul von Pregnitz se ocupă de politică, nu de afaceri.

— Doar nu vreţi să spuneţi că... ?

— Bti da, chiar asta vreau să şi spun. Pregnitz are acces la multe din secretele guvernului german. El poate face rost de copii ale unor hărţi, planuri sau documente confidenţiale pe care şefii lui van Hoorn ar plăti bani grei să le-obţină. Poate că Pregnitz va fi tentat. Dar asta nu e treaba noastră. Noi vrem numai să te prevenim, pe dumneata personal, că te pîndeşte riscul de a te trezi frumuşel după gratii, şi nu complet nevinovat, pentru înaltă trădare.

— Dumnezeule Doamne... dar cum aţi fă-'v.t să aflaţi toate astea ?

Bayer zîmbi.

— Probabil ţi-nchipui că avem şi noi spionii noştri, nu ? Ei bine, nu, n-avem nevoie. Informaţiile de feluL acesta le putem obţine foarte uşor de la poliţie.

— înseamnă că poliţia ştie ?

— Nu cred că ştie totul cu exactitate, încă. Dar sînt

foarte suspicioşi. Doi indivizi au venit aici să ne pună întrebări despre Norris, Pregnitz şi despre dumneata. Din întrebările lor se puteau deduce multe. Cred că i-au mulţumit asigurările noastre că dumneata nu eşti un conspirator periculos, zîmbi Bayer, dar, cu toate acestea, mi s-a părut că e mai bine să-ţi telegrafiez pe dată, ca să nu fii nici mai departe implicat în povestea asta.

— A fost un gest frumos din partea dumneavoastră să vă preocupaţi de soarta mea.

— Noi încercăm mereu să-i ajutăm pe cei care ne ajută ; deşi, din păcate, uneori ne e cu neputinţă. încă nu l-ai văzut pe Norris ?

— Nu. Era plecat cînd am sosit eu.

— Aşa ? Atunci e foarte bine. Ar fi mai indicat să-i spui chiar dumneata tot ce ţi-am spus acum. De-o săptămînă n-a mai dat pe-aici. Transmite-i, te rog, că nu-i vrem nici un rău: dar că ar fi mai bine pentru el dacă ar părăsi Germania imediat. Să-1 mai previi şi că poliţia îl ţine sub observaţie. îi deschid toate scrisorile pe care le primeşte sau le trimite ; de asta sînt sigur.

— E-n regulă, am să-i spun.

— îi spui ? Atunci e bine. Şi Bayer se ridică în picioare. Iar dumneata, domnule Bradshaw, să nu-ţi tot faci la ne- sfîrşit reproşuri. Ai fost cam fraier, poate. Dar nu-i nimic ; uneori sîntem cu toţii neaşteptat de fraierj. Nu ai făcut nimic de care să-ţi poată fi ruşine. Sper ca de-acum încolo să fii mai atent cu cine te împrieteneşti, da ?

— Da, am să fiu.

Bayer zîmbi din nou şi mă bătu încurajator pe umăr.

— Atunci să uităm povestea asta neplăcută. în zilele următoare o să vrei să ne mai dai o mînă de ajutor ? Excelent... Să-i spui lui Norris ce ţi-am spus, da ? La revedere.

— La revedere.

Ne-am strîns mîinile, cred, şi am ieşit din birou în mod normal. Presupun că m-am purtat foarte firesc, pentru că nimeni din anticameră nu s-a uitat la mine. Numai după ce am ieşit în stradă am început să alerg. M-am trezit deodată extrem de grăbit ; voiam să scap

odată de toate astea, şi anume repede.

Un taxi a trecut pe lingă mine ; eram deja înăuntru pînă ce şoferul să apuce să încetinească.

— Mergeţi cît de repede puteţi, i-am spus.

Ne strecuram dintr-o parte în alta printre maşini ; plouase şi strada era lunecoasă de mîzgă. Felinarele se aprinseseră deja ; se cobora înserarea. Mi-am aprins o ţi- fiară, dar am aruncat-o după numai cîteva fumuri. Mîinile îmi tremurau, altfel eram absolut calm, deloc furios, nici măcar scirbit ; nu eram nicicum. Mozaicul se potrivea perfect. îl cuprindeam integral, dacă voiam să-1 privesc, observam o imagine compactă, vie, sesizabilă de la prima vedere. Tot ce vreau, mă gîndeam, e să închei odată cu toată povestea asta. Acum.

Arthur venise între timp acasă. Ieşi din dormitorul său cînd am deschis uşa de la intrare.

— Hai înăuntru, dragă băiete ! Ilai înăuntru ! Ce surpriză plăcută ! Cînd mi-a spus domnişoara Schroeder că te-ai întors, nici nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Ce tc-a făcut să te întorci aşa rapid '? Ţi-era dor de Berlin ; sau tînjeai după compania mea ? Ilai, spune că da ! Şi nouă ne-a fost dor de tine aici. La masa de Crăciun mîncarea n-a avut gust fără tine. Da... trebuie doar să-ţi spun că nu arăţi cum mă aşteptam eu ; poate eşti obosit de pe drum ? Stai jos aici. Ai băut ceai ? Dă-mi voie să-ţi ofer un păhărel, să te mai întremezi.

— Nu, Arthur, mulţumesc.

— Nu vrei ? Bine, bine... poate mai tîrz.iu te răzgîndeşti. Cum l-ai lăsat pe bunul nostru Pregnitz la plecare ? înfloritor, sper ?

— Da. E bine.

— Sînt bucuros să aud. Chiar foarte bucuros. Şi-acuma vreau să te felicit, William, pentru admirabila ta pricepere şi pentru tactul cu care ai îndeplinit această mică misiune. Margot a fost mai mult decît satisfăcut. Şi e un om foarte ciudat, să ştii ; extrem de greu de mulţumit...

— Atunci înseamnă că ai veşti.

— O, da, o lungă telegramă azi-dimineaţă. Şi banii sosesc cu poşta de mîine. Sînt nevoit să-i recunosc o

calitate lui Margot : anume că e foarte punctual şi corect în treburile astea. Te poţi baza pe el întotdeauna.

>

— Adică vrei să spui că a fost de acord şi Kuno ?

— Nu, asta nu, din păcate. Nu incă. Lucrurile de felul acesta nu se-aranjează de pe o zi pe alta. însă Margot are speranţe certe. Se pare că Pregnitz s-a lăsat ceva mai greu convins la început. Nu prea vedea ce avantaj ar decurge din toată această tranzacţie pentru firma lui. Dar acum a devenit categoric interesat. Vrea numai timp, sa se gindească bine, desigur. Pînă atunci, eu îmi primesc jumătatea mea, cum am convenit. Slavă Domnului, ea reprezintă mai mult decît suficient ca să-mi acopăr cheltuielile de drum ; încît acum am o povară mai puţin pe cuget. Cît despre restul, personal sînt convins că Pregnitz va fi de acord pînă la urmă.

— Da... cred că toţi sînt de acord pînă la urmă.

— Aproape toţi, da..., confirmă Arthur absent : dar, după o clipă, deveni alert la nota discordantă din tonul meu. Nu sînt convins, dragă William, că înţeleg prea bine ce vrei să spui.

— Nu-nţelegi ? Atunci să formulez mai explicit : presupun că în general van Hoorn reuşeşte să obţină de la lume să-i vîndă exact ceea ce vrea el să cumpere.

— Păi... ăăă... nu cred că se poate vorbi de o vînzare în cazul de faţă. Mi se pare ţi-am spus că...

— Arţhur, l-am întrerupt eu plictisit, nu mai are rost să minţi. Ştiu totul.

— O, începu el, dar tăcu.

Şocul părea să-i fi tăiat răsuflarea. Cufundîndu-se greoi într-un fotoliu. îşi privi unghiile cu o tristeţe deloc ascunsă.

— Bănuiesc că toată vina e numai a mea. Am fost un prost să mă încred în tine. Dar, ca să fiu drept, trebuie să recunosc că, într-un fel sau altul, tu m-ai avertizat de riscuri, destul de des chiar.

îşi ridică repede privirile spre mine, ca un căţel gata de a fi bătut cu cravaşa. Buzele lui se mişcau, dar nu scotea nici un sunet. Gropiţa îi apăru adîncă un moment în bărbia căzută. Se scărpină pe furiş la o falcă, retrăgîndu-şi însă mîna imediat, ca şi cum s-ar fi temut

că gestul lui m-ar putea enerva.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama că o să te foloseşti şi de mine mai devreme sau mai tîrziu ; chiar dacă numai ca momeală. Tu le găseşti tuturor un folos, nu-i aşa ? Iar, dacă nimeream şi la închisoare, aşa îmi trebuia, să mă-nvăţ minte.

— William, îţi dau cuvîntul meu de onoare că niciodată...

— N-am să mă prefac, am continuat eu, că-mi pasă vreun pic de ce păţeşte Kuno. Dacă-i atît de prost să se lase atras in toată povestea asta, o face în deplină cunoştinţă de cauză... Dar nu vreau să spun decît atît, Arthur : dacă oricine altul decît Bayer mi-ar fi spus că o să faci ticăloşia asta cu partidul, i-aş fi răspuns că-i doar un mincinos murdar. Presupun că ţi se pare un gest sentimental din partea mea.

La auzul numelui, Arthur tresări vizibil.

— Deci ştie şi Bayer, nu ?

— Bineînţeles.

— Vai de mine, vai de mine...

Părea prăbuşit în sine, ca o sperietoare de ciori sub ploaie. Obrajii săi căzuţi erau pătaţi, dar palizi, iar buzele stăteau desfăcute într-un rînjet absent de mizerie.

— Lui van Hoorn nu i-am spus niciodată nimic important, William. îţi jur că nu i-am spus.

— Ştiu. Niciodată n-ai avut prilejul. Şi mi se pare că nu eşti bun nici ca escroc.

— Nu fi supărat pe mine, dragă băiete. N-aş suporta ideca.

— Nu-s supărat pe tine ; sînt supărat pe mine că am fost aşa de prost. Am crezut că eşti prietenul meu, înţelegi ?

— Nu-ţi cer să mă ierţi, spuse Arthur umil. Tot n-ai s-o faci în veci, sînt sigur. Dar te rog să nu mă judeci prea aspru. Eşti tînăr. Ai principii foarte severe. Cînd ai să ajungi la vîrsta mea, ai să vezi lucrurile altfel, poate. E foarte uşor să condamni atunci cînd nu eşti ispitit. Ţine minte asta.

— Eu nu te condamn. Cît pliveşte principiile mele, chiar dacă le-am avut vreodată, mi le-ai zăpăcit tu com-

plet. Cred că ai dreptate. în locul tău, probabil că aş fi procedat la fel.

— Vezi ? se agăţă energic Arthur de-acest mic atu. Ştiam eu că ai să ajungi să priveşti şi tu lucrurile în lumina asta.

— Nu vreau să le privesc în nici o lumină. Mi-e mult prea greaţă de toată această istorie abjectă... Ah, Dumnezeule, aş vrea să te duci undeva unde să nu te mai văd niciodată !

Arthur oftă.

— Ce dur eşti, William. Să ştii că nu mă aşteptam din partea ta. Mi s-a părut mereu că eşti o fire înţelegătoare.

— Şi cred că pe asta ai şi mizat. Ei bine, ai să-ţi dai scama că tipii slabi se lasă chiar mai greu trişaţi dccit ceilalţi. Şi-apoi se supără cu-atît mai rău cu cit ei simt că nu se pot învinui decît pe sine.

— Ai toată dreptatea, desigur. Şi merit să-mi spui numai lucruri rele. Nu mă cruţa. Dar îţi declar în mod solemn că nici măcar o singură dată nu mi-a trecut prin minte să te implic în vreun delict. înţelegi, totul a decurs întocmai după plan. Unde-a fost riscul, la urma urmei ?

— Riscul a fost mai mare decît crezi. Poliţia ştia de mica noastră escapadă înainte chiar de-a porni noi la drum.

— Poliţia ? William, tu vorbeşti serios ?

— Doar nu-ţi închipui că-mi arde acum de glumă. Bayer mi-a spus să te previn. Au fost şi pe la el şi l-au chestionat.

— O, Doamne...'

Pînă şi ultimele urme de rigiditate dispăruseră din 'Arthur. Şedea în fotoliu ca o pungă de hîrtie făcută ghem, cu ochii lui albaştri arzînd de groază.

— Dar n-au avut cum...

Atunci m-am dus la fereastră.

— Vino şi te uită, dacă nu mă crezi. E tot acolo.

— Cine ?

— Detectivul care supraveghează casa.

Fără o vorbă, Arthur veni grăbit lîngă mine la geam şi aruncă o privire spre omul cu pardesiu încheiat pînă

la gît.

Apoi se întoarse încet în fotoliul său. Părea să fi devenit deodată cu mult mai calm.

— Acum ce mă fac ?

Mai degrabă gîndea cu voce tare decît mi se adresa mie.

— Trebuie s-o ştergi, fără doar şi poate, în clipa cînd ai primit banii.

— Dar o să mă aresteze, William.

— O, nu, n-o să te aresteze. Te-ar fi putut aresta înainte, dacă ar fi vrut. Bayer susţine că ţi se citeau toate scrisorile... în plus, poliţia încă nu ştie cu siguranţă totul, aşa zice ol.

Arthur medita cîteva minute în tăcere. Apoi mă privi cu o nervozitate rugătoare.

— Atunci tu n-ai să... Şi se opri.

— Eu n-am să ce ?

— N-ai să le spui. ştii... ăăă... totul ?

— Dumnezeule, Arthur ! Mă sufocasem pur şi simplu. Drept cine mă iei ?

— Nu, bineînţeles, dragă băiete... Iartă-mă. Trebuia să-mi dau seama..., tuşi Arthur în semn de scuză. Atît că, pentru o clipă m-am temut. S-ar putea să fie o recompensă mare şi... înţelegi...

Timp de cîteva secunde am rămas cu desăvîrşire mut. Rareori fusesem atît de şocat. Rămas cu gura.căscată, 11 priveam cu un amestec de indignare şi amuzament, curiozitate şi dezgust. Timid, ochii noştri s-au întîlnit. Nu era loc pentru nici o îndoială. Era cît se poate de sincer inconştient că spusese ceva uluitor sau jignitor. Atunci mi-am regăsit în cele din urmă vocea.

— Păi, fir'-ar...

Dar izbucnirea mi-a fost retezată scurt de o salvă furioasă de bătăi în uşă.

— Herr Bradshaw ! Herr Bradshaw ! striga domnişoara Schroeder cuprinsă de-o agitaţie febrilă. Apa fierbe şi nu pot deschide robinetul ! Veniţi în clipa asta, altfel sărim în aer.

— Discutăm mai tîrziu, i-am spus lui Arthur şi am ieşit în fugă.

Capitolul cincisprezece

TT REI SFERTURI de oră mai tîrziu, spălat şi bărbierit, m-am întors în camera lui Arthur. L-am găsit privind prudent în stradă din spatele perdelei de dantelă.

— Acum e altul, mă anunţă el. S-au schimbat de vreo cinci minute.

Tonul îi era sprinţar ; părea efectiv că se bucura de situaţie. M-am dus lingă el la fereastră. Un bărbat înalt şi **cu** melon îşi înlocuise colegul în această ingrată misiune de a aştepta iubita inexistentă.

— Săracul de el, chicoti Arthur glumeţ, nu ţi se pare că arată îngheţat ca un sloi ? Crezi că s-ar simţi jignit dacă i-aş trimite o fiolă de coniac şi cartea mea de vizită ?

— S-ar putea să nu guste gluma.

In mod destul de straniu, eu eram cel care mă simţeam jenat. Cu o uşurinţă de-a dreptul indecentă, Arthur părea să fi uitat de toate lucrurile neplăcute ce i le turnasem cu nici măcar o oră înainte. Purtarea lui faţă de mine era la fel de naturală ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Am simţit că mă îndîrjesc din nou împotriva lui. în baie tocmai mă muiasem întrucîtva, regretam anumite cuvinte dure şi Te condamnam pe altele ca fiind spuse cu ciudă şi îngîm- fare. îmi repetasem în gînd o anumită formulă de reconciliere, în termeni mărinimoşi. Cu condiţia, desigur, ca Arthur să fie cel care să facă primul pas. Şi, cînd colo, el îşi deschidea amabil barul cu acel aer al său obişnuit amfitrionic.

— în orice caz, William, tu sper că n-ai să refuzi un pahar ? îţi dă poftă de mîncare pentru cină.

— Mulţumesc, nu.

încercasem să iau un ton sever, dar nu-mi ieşise decît o intonaţie îmbufnată. Fizionomia lui Arthur se prăbuşi instantaneu. Acum vedeam că degajarea îi fusese pur experimentală. Oftă adînc, resemnat la noi penitenţe, cu o figură ce semăna cu un cilindru de cioclu

: ipocrită, lugubră, discretă. I se potrivea atît de rău înelt, contrar voinţei mele, nu m-am putut stăpîni să nu zîmbesc.

— N-are nici un rost, Arthur. Ştii doai' că tot nu rezist !

Era însă prea prudent pentru a-mi răspunde la această ultimă replică altfel decît printr-un surîs viclcan-timid. De astă dată nu voia să rişte un răspuns pripit.

— Mi-nchipui, am continuat eu gînditor. că nici unul din ei n-a fost, nu-i aşa ?, prea supărat pe tine pînă la urmă ?

Arthur nici măcar nu se prefăcu a nu înţelege. îşi studia. cu o modestie afectată, unghiile.

— Din păcate, William. nu toată lumea are firea ta generoasă.

Nu era bine aşa ; ne întorsesem la pokei ui nostru verbal dinainte. Momentul de sinceritate, care putea răscumpăra atîtea păcate, fusese cu eleganţă ocolit. Spiritul de o sensibilitate orientală al lui Arthur se ferea de catch-ul mocTern, aspru şi sănătos, al adevărurilor simple şi al mărturisirilor ; îmi oferea în schimb un compliment. Ne aflam, ca de atîtea alte ori pînă atunci, la acea barieră delicată, aproape invizibilă, care separa cele două lumi ale noastre. Acum n-aveam s-o mai traversăm niciodată. Nu eram nici destul de bătrîn, nici destul de subtil pentru a găsi o cale de apropiere. Urmă o pauză decepţionantă, în care Arthur tot scotocea printre sticlele din bar.

— Eşti *absolut* sigur că nu vrei un strop de coniac ?

Am oftat. I-am cedat. Am zîmbit.

— E-n regulă. Vreau. Mulţumesc.

Şi am băut ceremonios, ciocnind paharele. Arthur plescăi din buze cu o nedisimulată satisfacţie. Părea să-şi imagineze că momentul simboliza ceva : o reconciliere, sau, în orice caz, un armistiţiu. Dar nu, eu nu puteam simţi la fel. Realitatea urîtă, murdară, era tot acolo, sub ochii noştri şi nici o cantitate de coniac n-o mai putea spăla acum.

In acea clipă însă Arthur părea în mod sublim inconştient de existenţa ei. Mă bucuram. Mă încerca o subită grijă de a-1 proteja să nu-şi dea seama ce anume fă-

cuse. Remuşcărilc nu-s pentru oamenii în vîrstă. Cînd îi cuprind, ele nu sînt nici purificatoare, nici înălţătoare, ci doar degradante şi penibile, ca o maladie a vezicii urinare. Arthur nu trebuia niciclnd să se căiască. Şi, în- tr-adevăr, nici nu părea probabil că se va căi vreodată.

— Hai să mergem odată la masă, am spus eu cu sentimentul că avea să fie cu atît mai bine cu cît părăseam mai degrabă acea cameră funestă.

Arthur aruncă involuntar o privire în direcţia ferestrei.

— Nu crezi tu, William, că ar fi mai bine să ne facă o omletă domnişoara Schroeder ? Mie în clipa asta parcă nu-mi prea vine să mă aventurez pc-afară.

— Ba trebuie să ieşim, Arthur. Nu fii copil. Dacă nu te porţi cît mai firesc posibil, or să-şi închipuie că stai şi urzeşti vreun complot, ceva. în plus, gîndeşte-te la nefericitul ăla de jos. Ce plictiseală pentru el ! Pe cînd aşa. dacă ieşim, poate izbuteşte să ia şi el măcar o gustare.

— Ei bine, trebuie să recunosc, se învoi Arthur cam îndoit, că nu mă gîndisem la acest aspect. Foarte bine, atunci, dacă tu crezi că e un lucru înţelept... *

E o senzaţie ciudată să te ştii urmărit de un detectiv ; mai ales cînd, precum în cazul nostru, cşLi foarte grijuliu ca nu cumva să te scape din ochi. Ieşind în stradă alături de Arthur, mă simţeam întocmai ca ministrul de interne părăsind Camera Comunelor împreună cu primul ministru. Bărbatul cu melon era l'ie un novice în muncă, fie plictisit de ea peste măsură, căci nu făcea nici un efort de disimulare, ba chiar stătea în mijlocul cîte unui con de lumină holbîndu-se fix la noi. Un fel de simţ pervertit al curtoaziei mă împiedica să privesc peste umăr să văd dacă se ţine după noi ; cît despre Arthur, jena lui nu era decît în mod foarte penibil observabilă. Gîtul îi părea telescopat în interiorul trupului, astfel îneît faţa îi era pe trei sferturi ascunsă în gulerul de la palton ; pînă şi mersul îi era de ucigaş ce se îndepărtează de cadavru. Curînd mi-am dat seama că- mi potriveam inconştient pasul ; cînd mă grăbeam înainte, împins de-o dorinţă instinctivă de a scăpa de urmăritor, cînd încetineam de teamă să nu-1 pierdem

cumva în urmă. Şi. în tot timpul drumului pînă la restaurant, n-am schimbat nici o singură vorbă cu Arthur.

Aici nu ne-am ocupat bine locurile că detectivul a intrat şi el. Fără să arunce măcar o privire în direcţia noastră. s-a îndreptat cu paşi mari către bar, unde curînd consuma posac un crenvurşti fiert şi o limonadă.

— Presupun, am spus eu, că n-au voie să bea.şi bere cînd sînt în misiune.

— Ş-ş, William, şuşoti Arthur. să nu te-audă.

— Nu-mi pasă dacă mă aude. Tot nu poate să mă aresteze pentru că rîd de el.

Cu toate acestea — iată puterea latentă a educaţiei — mi-am • coborît vocea pînă la intensitatea unei şoapte.

— Presupun că i se decontează cheltuielile. Ştii, poate-al •"i trebuit să-1 ducem la „Montmartre", să se respecte şi el măcar o dată.

— Sau mai bine la Operă.

— Poate-ar fi fost mai nostim să mergem la biserică.

Am pufnit amîndoi în rîs ca doi şcolari care fac haz pe seama dirigintelui. Bărbatul cel înalt, chiar dacă şi-a dat scama că-1 comentam, s-a comportat cu o demnitate impresionantă. Figura lui, pe care o vedeam din profil, era preocupată, gînditoare, chiar filozofică ; putea la fel de bine compune şi un poem. Terminîndu-şi cîrnatul, comandă o salată italiană.

Gluma dură, în acelaşi fel, tot timpul mesei. Am prelungit-o şi cu, conştient, cît am putut. La fel, cred, Arthur. Tacit, ne ajutam unul pe altul. Amîndoi ne temeam de o pauză. Tăcerea ar fi fost prea elocventă. Dar ne rămăseseră atît de puţine subiecte de discutat. Am părăsit restaurantul de îndată ce a fost decent s-o facem, urmaţi de însoţitorul nostru, care a venit, ca o dădacă, pînă acasă după noi, grijuliu să ne vadă în pat. Pe fereastra camerei lui Arthur l-am văzut ocupîndu-şi poziţia dinainte, sub felinarul de pe trotuarul de vizavi.

— Cît zici tu că o să stea acolo ? mă întrebă Arthur îngrijorat.

— Probabil pînă dimineaţă.

— Vai de mine, sper că nu. Dacă-1 ştiu jos, în fala

casei, nu pot închide ochii toată noaptea.

— Poate, dacă apari la geam în pijama, se convinge şi pleacă.

— Zău, William, nici prin gînd nu-mi trece să comit un gest atît de impudic, înăbuşi Arthur un căscat.

— Atunci, am zis eu puţin încurcat, cred că am să mă duc la culcare.

— Exact acelaşi lucru voiam să propun şi eu, dragă băiete.

Ţinîndu-şi absent bărbia între degetul mare şi arătător, Arthur îşi roti privirile prin cameră vag; apoi adăugă, cu o simplitate ce excludea orice urmă de ironie :

— Am avut amîndoi o zi epuizantă.

A doua zi, în orice caz, nu mai era timp să ne simţim jenaţi. Aveam prea multe de făcut. De îndată ce capul lui Arthur a scăpat din mîinile bărbierului, m-am dus în camera lui îmbrăcat în halat să stabilim planul de bătaie. Acum de serviciu era detectivul cel mic. Arthur **a** recunoscut că habar n-avea care din ei îşi petrecuse noaptea în faţa casei noastre. Pînă la urmă, compasiunea nu-i tulburase cîtuşi de puţin somnul.

Cea dintîi problemă era, desigur, stabilirea destinaţiei lui Arthur. Trebuiau făcute cercetări la cea mai apropiată agenţie de voiaj în privinţa eventualelor vapoare şi a traseelor lor. Arthur luase deja hotărîrea definitivă de a părăsi Europa.

— Simt că am nevoie de o schimbare radicală de peisaj, oricît de greu mi-ar fi să mă smulg de aici. Dar mă simt atît de îngrădit, atît de strîmtorat. Cînd ai sămbătrîneşti şi tu, William, ai să simţi că lumea devine tot mai mică. Frontierele parcă se strîng mereu, pînă ce abia îţi mai rămîne loc de respirat.

— Ce senzaţie neplăcută trebuie să fie.

— Aşa şi este, oftă Arthur. Chiar aşa. Poate sînt eu puţin surexcitat în momentul de faţă, dar trebuie să-ţi mărturisesc că, pentru mine, ţările europene sînt nici mai mai mult nici mai puţin decît o colecţie de capcane de şoareci. într-uncle din ele doar brînza e de mai bună calitate, asta e singura diferenţă.

Am discutat apoi care din noi să meargă să ia informaţiile necesare. Arthur era extrem de reticent.

— Dar, William, dacă mă duc eu, prietenul nostru de jos mă va urmări în mod sigur.

— Bineînţeles că da. însă tocmai asta vrem şi noi, nu ? De îndată ce vei da de înţeles autorităţilor că ai de gînd s-o ştergi, ele se vor linişti. Sînt sigur că nici nu vor altceva de la tine decît să te vadă odată plecat.

— Da, poate că ai şi tu dreptate...

Numai că lui Arthur nu-i plăcea ideea. O astfel de tactică îi punea în stare de revoltă toate instinctele de complotist.

— Dar mi se pare de-a dreptul indecent, adăugă el.

— Ascultă, l-am întrerupt şiret, mă duc eu dacă vrei intr-adevăr lucrul ăsta. Dar numai cu condiţia să-i spui tu domnişoarei Schroeder vestea că pleci cît timp lipsesc de-acasă.

— Zău, dragă băiete... Nu. Pur şi simplu nu mă simt în stare. Atunci, mă rog, dacă aşa vrei tu...

După o jumătate de oră îl priveam, de la fereastra mea, ieşind în stradă. Detectivul nici măcar nu luă notă de plecarea lui ; citea extrem de concentrat plăcuţele cu numele locatarilor de la intrarea casei de vizavi. Arthur porni sprinten la drum, neprivind nici în dreapta, nici în stînga. îmi sugera acel erou din poezie care se teme să nu zărească demonul cc-i calcă pe urme. Detectivul continua să studieze plăcuţele cu mare interes. Pentru ca, în cele din urmă, cînd începusem să fiu de-a dreptul exasperat de orbirea lui, să se îndrepte, să-şi scoată ceasul, să-1 contemple cu evidentă surprindere, să ezite, părînd a cîntări ce-i de făcut şi, în sfîrşit, să pornească repede, cu paşi mari, nerăbdători, ca un om care a aşteptat prea mult degeaba. Am privit după el, cu o admiraţie amuzată, pînă ce a dispărut. Era un veritabil artist.

Intre timp, aveam şi eu misiunea mea neplăcută. Am găsit-o pe domnişoara Schroeder în salon dîndu-şi în cărţi, cum făcea în fiecare dimineaţă a vieţii sale, pentru a şti ce se va întîmpla în timpul respectivei zile. N-avea nici un rost s-o iau pe ocolite.

— Domnişoară Schroeder, chiar adineauri Herr Norris a primit, veşti proaste. Va trebui să părăsească neîn-

tîrziat Berlinul. Şi m-a rugat să vă spun eu...

Aici m-am poticnit, teribil de jenat, am înghiţit o dată, apoi am spus dintr-o suflare :

— Şi m-a rugat să vă spun eu că... ar vrea să plătească pentru ianuarie şi deasemeni şi pentru februarie tot...

Domnişoara Schroeder tăcea. Am încheiat cu jumătate vocea :

— Din cauză că a trebuit să plece atît de repede, înţelegeţi ?...

Nu-şi ridică privirile din cărţi. A urmat un sunet înfundat, iar o lacrimă mare a picurat pe cartea din faţa ei. îmi venea şi mie să plîng.

— Poate că... Eram şi laş acum. Doar pentru cîteva luni. S-ar putea să se-ntoarcă.

însă domnişoara Schroeder fie nu auzea, fie nu-i venea să creadă. Suspinele ei deveniră şi mai adinei ; dar nu incerca deloc să le reprime. Poate că plecarea lui Arthur nu era decît ultima picătură ; odată pornită pe plîns, avea destule motive ca să plîngâ. Restanţele de la chirie şi impozite, notele de plată pe care nu le putea achita, obrăznicia vînzătorului de cărbuni, durerile ei de spate, abcesele, sărăcia, singurătatea, moartea tot mai apropiată. Era un chin s-o auzi. Am început să mă plimb prin cameră, atingînd nervos mobilele, intr-un adevărat extaz al stingherelii.

— Domnişoară Schroeder... nu-i nimic, zău, e de-a, dreptul... vă rog eu... să nu...

în sfîrşit, a venit şi clipa cînd a terminat. Tamponîndu-şi ochii cu un colţ al feţei de masă, a oftat profund. Ochii ei umflaţi se plimbau trişti peste cărţile întinse **pe** masă. Şi exclamă cu un fel de triumf lugubru :

— Ei, poftim drăcie 1 Uitaţi aici, Herr Bradshaw. Asul ele pică... e cu capu-n jos ! Trebuia să-mi Închipui că o să se-ntîmple ceva rău. Cărţile nu mint niciodată.

De la agenţia de voiaj, Arthur se-ntoarse după vreo oră, cu taxiul. Avea mîinile pline de hîrtii şi broşuri ilustrate. Părea epuizat şi deprimat.

— Cum a fost ? l-am întrebat eu.

— Lasă-mă puţin, William. Lasă-mă puţin... Să-mi

recapăt suflul.

Prăbuşi ndu-sc intr-un fotoliu, începu să-şi facă vînt cu pălăria. între timp eu m-am dus la fereastră. Detectivul nu era la locul lui. Dar, privind mai spre stînga, l-am zărit totuşi examinînd aranjamentul din vitrina băcăniei.

— S-a întors deja ? m-a întrebat Arthur.

Am dat din cap .că da.

— Serios ? Ce-i al lui e-al lui — tinărul ăsta o să ajungă departe în profesia asta abjectă... Ştii, William, că a avut neruşinarea să intre şi el în biroul agenţiei şi să se-aşeze lîngă mine la ghişeu ? Ba chiar l-am auzit întrebînd de-o excursie în Munţii Harz.

— Poate chiar voia să meargă acolo ; n-avem de unde şti. S-ar putea să aibă curînd vacanţă.

— Mă rog, mă rog... oricum a fost extrem de neplăcut... Şi mi-a fost cu atît mai greu să iau decizia deosebit de gravă care mi s-a impus.

— Şi care e verdictul ?

— Cu regret sînt nevoit să-ţi spun, îşi privi el abătut butonii de la botine, că sorţii au căzut pe Mexic.

— Dumnezeule mare !

— Vezi tu, dragă băiete, într-un termen atît de scurt posibilităţile sînt foarte limitate... Aş fi preferat de la mare distanţă Rio, desigur, sau Argentina. Am cochetat chiar şi cu varianta China. Dar peste tot în ziua de azi se cer nişte formalităţi atît de absurde. Se pun tot felul de întrebări stupide şi impertinente. în tinereţea mea, lucrurile astea erau cu totul altfel... Un gentleman englez era binevenit oriunde, mai ales dacă avea şi un bilet de clasa întii.

— Şi cînd trebuie să pleci ?

— E un vapor chiar mîine la amiază. Cred că am să plec de azi la Hamburg, cu trenul de seară. E mai confortabil şi, poate, pe ansamblu, mai înţelept. Nu eşti de acord cu mine ?

— Cum să nu ? Ba da... E un pas important pe care-1 faci şi-1 faci aşa de brusc. în Mexic ai vreun prieten ?

Arthur chicoti.

— Eu am prieteni peste tot, William, ori să le spun mai bine complici ?

— Şi ce-ai să faci cînd ajungi acolo ?

— Am să mă duc direct la Mcxico City (un loc extrem de deprimant ; deşi mă aştept să fie mult schimbat faţă de nouţi sute unsprezece, cînd am mai fost pc-acolo). îmi iau o cameră la cel mai bun hotel şi aştept doar un moment de inspiraţie... Nu cred că am să flămînzesc.

— Nu, Arthur, am rîs eu, pe tine sigur nu te văd flămînzind !

Ne-am înseninat. Am băut mai multe pahare. Devenisem foarte animaţi.

Am chemat-o şi pe domnişoara Schroeder. căci trebuia început împachetatul bagajelor lui Arthur. La început a fost melancolică şi înclinată spre reproşuri, dar un pahar de coniac a săvîrşit minuni. Avea propria ei explicaţie pentru plecarea atît de subită a lui Arthur.

— Ah, Herr Norris, Herr Norris ! Trebuia să fiţi şi dumneavoastră mai prudent. Un bărbat la vîrsta dumneavoastră s-ar cuveni să aibă mai multă experienţă în treburile astea... îmi făcu mic cu ochiul pe la spatele lui. De ce n-aţi rămas fidel bătrînei dumneavoastră Schroeder ? Că v-ar fi ajutat, doar a ştiut tot timpul ce şi cum !

Perplex şi puţin stînjcnit, Arthur mă privi întrebător cerîndu-mi o explicaţie. Am mimat totala ignoranţă. Curînd sosiră şi geamantanele, coborîte din pod de portar şi de fiul acestuia. Domnişoara Schroeder tot lansa exclamaţii, în timpul împachetatului, copleşită de eleganţa hainelor lui Arthur. Acesta, generos şi vesel, începu să împartă daruri. Portarul primi un costum de haine, soţia portarului o sticlii de sherry, fiul lor o pereche de pantofi din piele de şarpe, mult prea mici pentru el, dar în care insistă să promită că-şi va înghesui cumva picioarele. Teancurile de ziare şi reviste urmau a fi trimise la un spital. Arthur ştia, fără îndoială, să se despartă cu stil de lucrurile sale ; se pricepea să joace rolul marelui senior. Familia portarului plecă recunoscătoare şi profund impresionată. Vedeam cum naşterea unei legende începea să prindă contur.

Cît despre domnişoara Schroeder, peste ca a plouat pur şi simplu cu daruri. în plus faţă de gravuri şi paravanul japonez, Arthur i-a oferit trei sticle de parfum, nişte loţiune pentru păr, un tampon de pudră, întregul conţinut al barului său, două minunate eşarfe şi, pe fon-

dul unor roşeli dc-o parte şi de alta, o pereche din mult rîvnitele sale piese de lenjerie.

— Aş dori foarte mult, William, să iei şi tu ceva. O nimica toată acolo...

— De acord, Arthur, mulţumesc foarte mult... Vreau să te-ntreb : mai ai cumva *Camera de tortură a domnişoarei Smith ?* întotdeauna mi-a plăcut cel mai mult dintre toate cărţile tale.

— Ţi-a plăcut? Serios? Arthur se roşi de plăcere. Ce minunat din partea ta că spui una ca asta ! Ştii, William, cred că a venit momentul să-ţi mărturisesc un secret. Ultimul dintre secretele melc... Cartea asta eu am scris-o.

— Nu se poate, Arthur !

— Ba da, te asigur ! chicoti el încîntat. Cu ani în urmă... E o indiscreţie de tinereţe, de care de-atunci încoace mă simt destul de ruşinat... A fost tipărită pe cont propriu la Paris. Şi aflu că unii dintre cei mai renumiţi colecţionari europeni au exemplare din ea în bibliotecile lor. E o carte extrem de rară.

— Dar n-ai mai scris niciodată nimic ?

— Din păcate, nu... Eu mi-am investit tot geniul în viaţa, nu în arta mea. Remarcă de altfel deloc originală. Dai' nu-i nimic. Apropo, fiindcă tot sîntem la acest subiect, ştii că n-am apucat să-mi iau rămas bun de la iubita mea Anni ? Serios, cred că aş putea-o invita să mai vină o dată după-amiază încoace, nu ? La urma urmelor, tot nu plec pînă după ora ceaiului.

— Mai bine nu, Arthur. O să ai nevoie de toată energia ta pe drum.

— Atunci, ha, ha ! S-ar putea să ai dreptate. *Durerea* despărţirii ar fi fără indoială extrem de *drastică.*

După masa de prînz. Arthur s-a întins puţin să se odihnească. I-am dus geamantanele cu un taxi pînă la gara Lehrter şi le-am depus la magazia de bagaje. Arthur dorea să evite o lungă ceremonie a despărţirii de casă. Acum de serviciu era detectivul cel înalt. Acesta privi cu interes încărcatul bagajelor în taxi, dar nu schiţă nici o intenţie de urmărire.

In timpul ceaiului, Arthur mi s-a părut nervos şi de-

primat. Şedeam împreună în camera lui răvăşită, cu uşile dulapurilor goale deschise de perete şi cu salteaua făcută rulou la piciorul patului. Mă încerca o teamă fără motiv. Arthur îşi frecă într-o doară bărbia şi oftă :

— Mă simt întocmai ca anul care se încheie. William. Curînd am să mă duc şi eu.

Am zîmbit.

— De azi într-o săptămînă ai să te prăjeşti la soare pe puntea vaporului, în timp ce noi o să degerăm ori o să ne murăm în oraşul ăsta nenorocit. Să ştii că te invidiez, atîta pot să-ţi spun.

— Mă invidiezi, dragă băiete ? Uneori îmi doresc să nu Ircbuiască să călătoresc atît de mult. Pentru că sînt o natură esenţialmenle domestică. Nu vreau nimic altceva decît să mă pot stabili şi eu într-un loc.

— Păi dc- ce nu te stabileşti atunci ?

— Tocmai asta mă-ntreb şi eu adeseori... Mereu apare cîte ceva care mă-mpiedică.

în fine a venit şi ora plecării.

Cu o infinită afectare, Arthur şi-a pus paltonul, şi-a pierdut şi şi-a găsit mănuşile, şi-a potrivit o ultimă dată peruca. Eu i-am luat geanta de voiaj şi împreună am ieşit în vestibul. Nu "ne mai rămăsese decît pasul cel mai greu, corvoada momentului despărţirii de domnişoara Schroeder. Aceasta îşi făcu apariţia din salon cu ochii scăldaţi în lacrimi.

— Ei, Herr Norris...

Dar în aceeaşi clipă soneria sună tare şi se auziră şi două bătăi în uşă.

— Dumnezeule mare ! Cine poate fi ?

— Cred că-i poştaşul, spuse domnişoara Schroeder. Scuzaţi-mă puţin, Herr Bradshaw...

Dar nici n-apucă să deschidă bine uşa cînd omul de afară şi pătrunse, pe lingă ea, în vestibul. Era Schmidt.

Că era beat se vedea cît de colo, înainte să apuce el să deschidă gura. Se clătina nesigur pe picioare, cu capul gol, cu cravata peste umăr, cu gulerul descheiat. Faţa lui imensă era crescută şi inflamată, astfel că ochii nu-i apăreau decît ca două tăieturi laterale. Vestibulul era strimt pentru patru persoane. Stăteam atît de apropiaţi unii de alţii îneît îi puteam mirosi respiraţia.

Trăsnea cumplit.

Lîngă mine, Arthur scoase un sunet incoerent de dezolare, iar eu nu eram în stare decît să mă holbez la ei. Oricît de straniu ar părea, eram complet nepregătit pentru această surpriză. în ultimele douăzeci şi patru de ore uitasem cu desăvîrşire de existenţa lui Schmidt.

Acesta era stăpîn pe situaţie şi conştient de atuul său. Figura îi radia de rea intenţie. Închizînd cu piciorul uşa din spatele lui, ne examină pe amîndoi : paltonul lui Arthur, geanta de voiaj din mîna mea.

— Ştergem putina, da ? Vorbea tare, ca şi cum s-ar fi adresat unui auditoriu numeros aflat la oarecare distanţă. înţeleg eu... şi vă gîndcaţi că-mi trageţi clapa. nu ? Mai avansa un pas ; acum stătea faţă-n faţă cu Arthur, care tremura prăbuşit în sine. Noroc că am venit, nu ? Şi ghinionul dumneavoastră...

Arthur mai emise un sunet, de astă dată un scheunat de groază, care păru să-1 incite pe Schmidt pînă la o adevărată stare de frenezie. Acesta îşi strînse pumnii Ja piept, urlînd cu o uimitoare violenţă :

— Javră-mpuţită ce eşti !

Şi ridică braţul. Poate că intr-adevăr avea de gînd să-1 lovească pe Arthur ; dacă da, n-aş fi avut timp să-1 împiedic. Tot ce-am putut face, sub impresia momentului, a fost să dau drumul sacoşii de voiaj. însă reacţiile domnişoarei Schroeder s-au dovedit mai rapide şi mai eficace. Ea nu avea nici cea mai vagă idee despre ce e vorba. Faptul nu o deranja deloc. îi ajungea că Ilerr Norris era insultat de un bărbat necunoscut şi beat. Cu un strigăt ascuţit de indignare, se repezi la atac. Palmele ei întinse il apucară pe Schmidt de după ceafă şi îl propulsară înainte ca într-o instalaţie de manevrat bagaje. Instabil pe picioare şi luat absolut prin surprindere, acesta se duse cu capul înainte prin uşa deschisă către salon, unde se prăbuşi grămadă, cu nasul în jos, pe covor. Domnişoara Schroeder răsuci prompt cheia în broască. întreaga operaţie nu durase nici cinci secunde.

— Poftim obrăznicie ! exclamă domnişoara Schroeder. Obrajii i se roşiseră de efort. Dă buzna aici de parcă ar fi la el acasă. Şi afumat pe deasupra... *Pfui !...* Ce

porc scîrbos !

Nu părea să vadă nimic ciudat în acest incident. Poate că în mintea ei il asocia cumva pe Schmidt cu Margot şi cu nefericitul copil din Paris. Dacă da, atunci avea prea mult tact ca să recunoască. O salvă teribilă de bătăi în uşa salonului mă scutea de încercarea inventării unor eventuale explicaţii.

— N-o să poată ieşi prin spate ?, întrebă Arthur nervos.

— Puteţi fi cu inima împăcată, Herr Norris. Uşa de la bucătărie stă mereu încuiată. Aici domnişoara Schroeder se întoarse ameninţătoare spre Schmidt, invizibil. Ai răbdare, nemernicule 1 Mă ocup eu îndată de tine !

— Totuşi... Arthur stătea ca pe ace — eu cred că ar trebui să pornim...

— Şi cum o să scăpaţi de el ? am întrebat-o eu pe domnişoara Schroeder.

— O, nu vâ gîndiţi Ia asta, Ilerr Bradshaw. Cum aţi plecat dumneavoastră, îl chem sus pe băiatul portarului. Şi o să plece ca un mieluşel, vă promit cu. Iar, dacă n-o să vrea, să nu-i pară rău pe urmă...

Ne-am luat în grabă rămas bun. Domnişoara Schroeder era prea incitată şi prea triumfătoare acum ca să mai fie sentimentală. Arthur a sărutat-o pe amîndoi obrajii. Ea a rămas făcîndu-ne cu mîna din capul scărilor. O nouă rafală de lovituri înfundate în uşă se auzeau distinct în spatele ci.

Abia în taxi, la jumătatea drumului spre gară, Arthur şi-a recăpătat calmul în aşa măsură îneît să poată vorbi.

— Vai de mine... Cred că numai rareori mi-am făcut o ieşire mai neplăcută din vreun oraş ca de data asta...

— După ce că eşti condus cu surle şi tobe la vapor...

Am privit în spate să mă asigur că celălalt taxi, cu detectivul cel înalt, se ţinea într-una după noi.

— Acum ce crezi că o să facă, William ? Poate o să meargă direct la poliţie ?

— Sînt aproape sigur că nu. Cît timp c beat, n-o să-1 asculte nimeni, iar, cînd se va trezi, va vedea el singur că n-are nici un rost. Şi n-are nici cea mai vagă idee în-

cotro pleci tu. Atît cît îşi poate da el seama, părăseşti ţara chiar în astă seară.

— S-ar putea să ai dreptate, dragă băiete. Adică sper, sînt sigur. Trebuie să-ţi spun că mi-e groază să te las expus ticăloşiei lui. Să ai mare grijă de tine, da ?

— A, nu-mi pasă mie de Schmidt. Eu nu valorez nici doi bani din punctul lui de vedere. Probabil o să-şi găsească destul de curînd o nouă victimă. Nu m-ar mira să aibă destui pe listă.

— Cit timp a fost în slujba mea, a avut o mulţime de prilejuri, confirmă Arthur gînditor. Şi nu mă-ndoiesc că s-a folosit de ele din plin. Creatura avea categoric talent — de-un gen pervertit însă... O, fără doar şi poate... da...

Tn sfîrşit am isprăvit cu toate, am lămurit neînţelegerea cu funcţionarul de la magazia de bagaje, ne-au ieşit toate valizele la numărătoare, am găsit un loc în eolţul compartimentului, am plătit hamalului bacşiş. Arthur se aplecă pe fereastra vagonului ; eu eram jos, pe peron. Mai erau cinci minute pînă la plecarea trenului.

— Să-i transmiţi din partea mea salutări lui Otto, da ?

— O să-i transmit.

— Şi toată iubirea mea lui Anni.

— Bineînţeles.

— îmi pare rău că nu sînt şi ci aici.

— Păcat, nu ?

— însă n-ar fi fost înţelept, date fiind împrejurările. Eşti de acord cu mine ?

— Da.

Voiam să plece odată trenul. Nu mai aveam, se părea, nimic să no spunem, afară de lucrurile care nu mai trebuiau niciodată spuse, fiindcă era prea tîrziu. Arthur părea şi el conştient de golul creat. încerca să sondeze jenat în arsenalul său de fraze-tip.

— îmi pare rău că nu vii şi tu cu mine, William... O să-mi fie foarte dor de tine, să ştii.

— Serios ? am zîmbit eu slîngaci, simţindu-mă cît se poate de stînjcnit.

— Chiar o să-mi fie... Tu mi-ai fost mereu de mare sprijin... Din prima clipă cînd ne-am întîlnit...

Am simţit cum roşesc. Era uimitor ce mizerabil mă făcea să mă simt. Oare, la urma urmelor, nu cumva cu îl înţelesesem greşit pe el ? Nu-1 judecasem greşit ? Nu mă purtascm, în cine ştie ce mod obscur, foarte rău faţă de el ? Pentru a schimba subiectul, l-am întrebat :

— îţi aminteşti călătoria aia ? Pur şi simplu nu pricepeam atunci de ce făceau tot circul respectiv la frontieră. Presupun că erau deja cu ochii pe tine.

Pe Arthur însă nu-1 prea interesa această amintire.

— Presupun că erau... Da.

Din nou tăcere. Am aruncat disperat c privire către ceas. Mai era un minut. Arthur făcu o nouă tentativă.

— Şi încearcă să nu mă judeci prea aspru, William... Mi-ar părea foarte rău.

— Ce prostie, Arthur... Mă străduiam să trec cît mai uşor peste acest moment. E absurd din partea ta !

— Viaţa asta c atît de complexă. Dacă atitudinea mea n-a fost întotdeauna prea consecventă, pot spune în schimb cu mîna pe inimă că sînt şi voi fi mereu loial partidului, în inima mea... Hai, spune că mă crezi, te rog.

Era revoltător, grotesc, lipsit de orice ruşine. Dar ce să-i mai răspund acum ? în acea clipă, dacă rni-ar fi cerut, aş îi fost gata să jur că doi şi cu doi fac cinci.

— Da, Arthur, te cred.

— Mulţumesc, William... Vai de mine, uite că am pornit. Sper că am toate valizele-n tren. Dumnezeu să te binecuvânteze, dragă băiete. Am să mă gîndesc mereu la tine. Unde mi-e haina de ploaie ? A, e-n regulă. îmi stă dreaptă pălăria ? Cu bine. Să-mi scrii des, da ? Cu bine.

— Cu bine, Arthur.

Trenul, accelerînd mereu, trase mîna lui manichiurată dintr-a mea. Am mai înaintat cîţiva paşi spre capătul peronului şi am rămas făcîndu-i cu mina pînă ce şi ultimul vagon a dispărut.

Cînd m-am întors ca să plec din gară, aproape că m-am ciocnit cu cineva care stătea chiar în spatele meu. Era detectivul.

— Scuzaţi-mă, *Herr Kommissar,* am murmurat.

Dar el n-a schiţat nici măcar un zîmbet.

Capitolul şaisprezece

LA ÎNCEPUTUL lui martie, după alegeri, s-a făcut brusc cald şi frumos. „Vremea lui Hitlcr“, spunea nevasta portarului ; iar fiul ei a adăugat în glumă că ar fi trebuit să-i fim recunoscători lui van dor Lubbe pentru că in- cendiasc Reichstag-ul şi astfel se topise zăpada.

— Ce băiat drăguţ, a rostit domnişoara Schroeder cu un oftat. Cum o fi putut face un lucru atît de îngrozitor ?

Nevasta portarului a pufnit dispreţuitoare.

Strada noastră arăta de-a dreptul veselă cînd dădeai colţul şi vedeai steagurile negre-alb-roşii atîrnînd nemiş- cate la ferestre pe fundalul cerului albastru de primă- vară. în Nollcndorfplatz oamenii şedeau afară la mese, în faţa cafenelelor, şi citeau despre lovitura de stat din Ba- varia. Gbring vorbea la difuzorul din colt. Germania e trează, spunea eli Un chioşc de îngheţată îşi începea vîn- zarca. Nazişti în uniforme se plimbau încoace şi încolo, cu figuri serioase, nemişcate, ca şi cum ar fi făcut un lucru deosebit de important. Cititorii de ziare de la cafenele întorceau capul după ei şi zîmbeau pălind mulţumiţi.

Zîmbeau aprobator după aceşti băieţi cu cizmele lor mari, impunătoare, care aveau să abroge Tratatul de la Versailles. Erau mulţumiţi fiindcă venea curînd vara, fiindcă Hitler promisese că va proteja micii comercianţi, fiindcă ziarele anunţau că urmează vremuri mai bune. Brusc erau mîndri de a fi blonzi. Şi simţeau, întocmai ca nişte şcolari, fiorul unei plăceri secrete, aproape senzuale, deoarece evreii, rivalii lor în afaceri şi marxiştii, o minoritate vag definită de oameni care nici nu-i interesau, fuseseră, spre satisfacţia generală, găsiţi vinovaţi de criză şi de inflaţie, iar acum aveau s-o ia pe coajă.

Oraşul era plin de zvonuri. Se vorbea de areslări nocturne, de prizonieri torturaţi în închisorile SA-ului, puşi să scuipe portretul lui Benin, obligaţi să bea ulei de castor sau să mănînce ciorapi murdari. Asemenea zvo-

nuri erau însă înecate de vocea sonoră şi indignată a guvernului, care le dezminţea prin miile sale de guri. Pe Helen Pratt însă nici Goring n-o putea reduce la tăcere. Ea s-a hotărît să investigheze atrocităţile pe cont propriu. Dimineaţă, amiază sau noapte, adulmeca prin oraş, vînînd victime sau rude de-ale lor şi chestionîndu-le avidă de amănunte. Nefericiţii erau reticenţi, desigur şi înfricoşaţi de moarte. Nu mai voiau şi a doua porţie. Dar Helen era la fel de neînduplecată ca şi torţionarii lor. îi mituia, îi dezmierda, îi pisălogea. Uneori, pierzîndu-şi răbdarea, trecea la ameninţări. Ce se-ntîmpla cu acei oameni pe urmă efectiv n-o interesa deloc. Singurul ei gînd era numai să adune fapte.

Helen a fost cca care mi-a spus prima că Bayer era mort. Avea dovezi din surse de absolută încredere. Cineva din personalul biroului lui văzuse cadavrul lui Bayer la închisoarea din Spandau.

— Ciudat lucru, comentă ea, cică urechea stîngă îi era complet smulsă... Naiba ştie de ce. Convingerea mea e că unii dintre indivizii ăştia sînt pur'şi simplu sonaţi. Hei, Bill, dar ce-i cu tine ? Văd că ai devenit galben la faţă.

— Aşa mă şi simt, i-am spus. Galben.

Un lucru penibil i s-a întîmplat lui Fritz Wcndel. Cu cîteva zile mai devreme avusese un accident de maşină, dar nu-şi scrîntise decît o încheietură şi avea obrazul uşor zgîriat. Rănile nu erau deloc serioase, dar trebuia să poarte o bucată mare de leucoplast pe faţă şi mîna legată cu eşarfă de gît. Acum însă, în ciuda vremii atît de frumoase, nu mai îndrăznea să iasă pe-afară. Bandajele de orice fel dădeau prilejul unor interpretări greşite, mai cu seamă cînd, asemeni lui Fritz, aveai tenul întunecat şi părul ca pana corbului. Trecătorii făceau remarci neplăcute sau ameninţătoare. Or, Fritz n-ar fi acceptat aşa ceva.

— Fire-ar al dracului, vreau să spun că te simţi atît de prost.

Devenise deodată excesiv de prudent. Nu mai vorbea de politică, nici cînd eram doar noi între noi.

— Pînă la urmă aşa trebuia să se-ntîmple, a fost uni-

cul lui comentariu despre noul regim şi, cînd a rostit aceste cuvinte, mi-a evitat privirea.

întreg oraşul era cuprins de o epidemie de teamă discretă şi infecţioasă. O simţeam şi eu, întocmai ca gripa, în fiecare muşchi al corpului. Cînd au început să circule primele veşti despre percheziţii, m-am consultat cu domnişoara Schroeder ce să fac cu materialele pe care le aveam de la Bayer. Le-am ascuns, împreună cu exemplarul meu din *Manifestul Partidului Comunist,* sub grămada de lemne din bucătărie. Desfăcutul şi reclăditul grămezii de lemne a durat o jumătate de oră şi, încă înainte de a termina treaba, precauţiile noastre au început să ni se pară, pînă şi nouă înşine, cam copilăroase. M-am simţit puţin ruşinat de mine însumi, drept care am exagerat importanţa şi pericolul situaţiei mele în ochii domnişoarei Schroeder, care mă asculta cu respect şi cu o indignare crescîndă.

— Vreţi să spuneţi că au să vină aici, în apartamentul *meu,* Ilerr Bradshaw ? Vai, ce neobrăzare. Dar să-ndrăznească numai ! Păi nu-i trag cu de urechi ! A naibii să fiu dacă nu-i trag !

O noapte sau două mai tîrziu m-a trezit o bătaie cumplită în uşa de la intrare. M-am ridicat în capul oaselor şi am aprins veioza. Era ora trei fix. Acum s-a zis, mi-a trecut prin minte. Mă întrebam doar dacă or să-mi dea voie să sun la ambasadă. Netezindu-mi părul cu mîna, am încercat, fără prea mult succes, să adopt o expresie de dispreţ trufaş. Dar cînd, în cele din urmă, domnişoara Schroeder şi-a tîrşîit papucii pînă la uşă să vadă despre ce e vorba, s-a dovedit că nu era decît un locatar din apartamentul vecin care, fiind beat, greşise uşa.

Duă această spaimă, am început să sufăr de insomnii. Mi se tot părea că aud nişte camioane grele trccînd prin faţa casei. Stăteam culcat pe întuneric aşteptând să ţirîie soneria. Un minut. Cinci minute. Zece. într-o dimineaţă, cînd priveam, pe jumătate adormit, la tapetul de deasupra patului, modelul acestuia a luat deodată forma unui lanţ de mici zvastici. Dar, ce era mai rău, am observat că toate obiectele din cameră aveau o anumită nuanţă de brun : brun-verzui, negru-brun, brun-gălbui sau brun- roşiatic, toate erau,

indubitabil, brune. După ce am servit micul dejun şi am luat un purgativ, m-am simţit mai bine.

într-o dimineaţă am primit o vizită : Otto.

Trebuie să fi fost vreo şase şi jumătate cînd a sunat la uşa noastră. Domnişoara Schroeder încă nu era trezită ; i-am dat eu drumul înăuntru. Era murdar, avea părul încîlcit şi răzvrătit şi o falcă plină de sînge de la o zgîrietură la tîmplă.

— *Servus,* Willi, murmură.

Apoi întinse brusc mîna şi mă apucă de braţ. L-am prins cu mare greutate să nu cadă. însă nu era beat, cum mi-am imaginat la început, ci pur şi simplu ajuns la ca- patul puterilor. în camera mea. s-a scufundat cu totul într-un fotoliu. Pînă să închid la loc uşa de la intrare, era deja adormit.

Am avut destul de furcă pînă să hotărăsc ce puteam face cu el. Aşteptam un elev să vină devreme la oră. In cele din urmă, împreună cu domnişoara Schroeder, am reuşit să-1 cărăm, pe jumătate adormit, în fosta cameră a lui Arthur şi să-1 culcăm acolo în pat. Era incredibil de greu. Nici n-am apucat bine să-1 întoarcem pe spate că a şi început să sforăie. Sforăielile îi erau atît de sonore îneît se auzeau pînă în camera mea, cu uşa închisă ; astfel au continuat, ca un zgomot de fond, pe toată durata orei. între timp, elevul, un tînăr foarte simpatic şi care spera să devină curînd profesor de curs primar, mă conjura fierbinte să nu cred în istoriile „fabricate de emigranţii evrei" în legătură cu persecuţiile politice.

— în realitate, mă asigura el, aceşti aşa-zisi comunişti nu sînt decît o mînă de răufăcători, pegra străzilor. Cei mai mulţi dintre ei nici nu sînt germani.

— Credeam, i-am spus cu politicos, că tocmai voiaţi să-mi spuneţi că ei au făcut Constituţia de la Wcimar **********.

********** **Infrîngerca Germanici în primul război mondial a declanşat în această ţară Revoluţia din noiembrie 1913, care a abolit monarhia şi, prin Constituţia dată de Weimar (11 noiembrie 1918), a instaurat republica (aşa-numita Republică dc la Weimar, 1919—1933), o formă de guvernămînt federală şi parlamentar-democratică, desfiinţată odată cu venirea Ia putere a partidului naţional-socialist, la**

Replica mea l-a descumpănit o clipă ; dar şi-a revenit pe dată.

— Nu, pardon, Constituţia de la Wcimar a fost opera evreilor marxişti.

— A, a evreilor... am înţeles.

Elevul zîmbi. Prostia rriea îl făcea să se simtă puţin superior. Cred chiar că îi eram mai simpatic din această cauză. Dinspre camera vecină se auzi un sforăit deosebit de puternic.

— Pentru un străin, îmi concedă el amabil, politica germană e destul de complicată.

— Chiar foarte, m-am declarat eu de acord cu el.

Otto s-a trezit aproape de ora ceaiului, cu o foame de lup. Am mers şi i-am cumpărat cîrnaţi şi ouă, iar domnişoara Schroeder i-a pregătit ceva de mîncare în timp ce el făcea baie. Apoi ne-am retras în camera mea. Otto fuma ţigară după ţigară ; era foarte nervos şi nu putea sta locului. Hainele începeau să-i arate jerpelite, iar gulerul puloverului era destrămat. Obrajii îi erau scobiţi. Arăta ca un om matur acum, cel puţin cu cinci ani mai bătrîn.

Domnişoara Schroeder l-a pus să-şi scoată haina şi i-a cîrpit-o în timp ce noi doi vorbeam, exclamînd numai din cînd în cînd :

— Dar e posibil ? Ce idee..? oare cum îndrăznesc să facă aşa ceva ? Asta aş vrea eu să ştiu.

Otto era de două săptămîni pe fugă, după spusele lui. La două nopţi după incendiul de la Reichstag, vechiul său inamic Werner Baldow venise împreună cu alţi şase indivizi din *Sturm-ul* acestuia să-1 „aresteze**. Otto folosea cuvîntul fără ironie ; părea să-1 considere absolut firesc.

— Azi se plătesc o mulţime de poliţe vechi, adăugă el simplu.

Cu toate acestea, Otto izbutise să scape printr-o lucarnă a acoperişului, după ce îl lovise pe unul din nazişti cu piciorul în faţă. Au tras de două ori după el, dar nu l-au nimerit. De atunci tot rătăcea prin Berlin, dormind numai ziua şi plimbîndu-se noaptea pe străzi, de teama

---

începutul lui 1933.

raziilor. In prima săptămînă s-a mai descurcat cumva ; tovarăşii l-au găzduit la ei. trecîndu-şi-1 unul altuia. Dar procedeul devenea prea riscant acum. Atît de mulţi dintre ei erau deja morţi sau internaţi în lagăre de concentrare. Dormise şi el pe unde apucase, aţipind în parcuri pe bănci. Dar de odihnit nu se putea odihni deloc. Trebuia să fie mereu cu ochii în patru. Şi nu mai putea continua aşa. A doua zi avea de gînd să părăsească Berlinul. Voia să încerce să ajungă cumva în regiunea Saar. Cineva îi spusese că acolo era cel mai uşor de trecut frontiera. Pericolul părea mare, desigur, însă era oricum preferabil decît să se lase prins aici.

L-am întrebat ce se întîmplase cu Anni. Otto nu ştia. Auzise că ar fi din nou cu Werner Baldow. La ce altceva te puteai aştepta din partea ei ? Dar nu părea supărat ; pur şi simplu nu-1 interesa. Şi Olga ? A, Olga o ducea minunat. Acea remarcabilă femeie de afaceri scăpase de **o** epurare generală datorită influenţei unuia din clienţii săi, un mare funcţionar nazist. Acum mergeau şi alţi nazişti acolo. Viitorul îi era asigurat.

Otto auzise şi el despre Bayer.

— Se spune că şi Thălmann ar fi mort. Şi Renn.

Am făcut schimb de zvonuri şi despre alte nume cunoscute. Domnişoara Schroeder clătina din cap şi murmura cîte ceva la fiecare din ele. Arăta atît de sincer tulburată îneît nimeni nu şi-ar fi închipuit că majoritatea acestor nume le auzea pentru prima oară în viaţă.

Conversaţia noastră a ajuns, natural, şi la Arthur. l-am arătat lui Otto cărţile poştale din Tampico sosite, pentru amîndoi, cu o săptămînă în urmă. Le-a examinat eu admiraţie.

— Bănuiesc că-şi continuă acolo activitatea.

— Ce activitate ?

— Activitatea politică, bineînţeles.

— A, da, i-am confirmat eu grăbit. Bineînţeles că da.

— A avut mare noroc că a plecat cînd a plecai, nu-i aşa ?

— Da... categoric că da.

Ochii lui Otto luciră.

— Am avea nevoie de mai mulţi oameni ca Arthur în partid. Ce vorbitor fantastic era, sper că eşti de acord

eu mine !

Entuziasmul său încălzi şi inima domnişoarei Schroeder, i-are acum avea lacrimi în ochi.

— întotdeauna am să susţin că Herr Norris a fost unul ctintre cei mai bine şi mai distinşi şi mai cinstiţi domni pe care i-am cunoscut vreodată.

Am rămas o clipă tăcuţi. în semiobscuritatea din cameră am dedicat toţi trei un moment de omagiu recunoscător memoriei lui Arthur. Apoi Otto continuă pe un ton de convingere profundă :

— Ştiţi ce cred eu ? Că el acolo tot în folosul nostru lucrează, făcînd propagandă şi adunînd fonduri ; iar într-o zi, veţi vedea, se va întoarce. Aş vrea să prind eu ziua aia, cînd Hitler şi restul bandei vor avea de ce tremura...

Afara se lăsa întunericul. Domnişoara Schroeder se ridică să aprindă lumina. Otto spuse că el trebuia să pleca acum. Se holărîse să pornească în acea seară, fiindcă sc simţea odihnit şi refăcut. Pînă la ivirea zorilor avea să fie departe de Berlin. Domnişoara Schroeder protestă cu vigoare. Se ataşase deja de el.

— Nici vorbă, Herr Otto. în noaptea asta dormiţi aici. Aveţi nevoie de multă odihnă. La mine n-or să vă găsească niciodată naziştii. Doar dacă nu m-or tăia mai întîi în bucăţi.

Otto a zîmbit, mulţumindu-i călduros, dar nu s-a lăsat convins de ea. A trebuit să-i dăm drumul să plece. Domnişoara Schroeder i-a umplut buzunarele de sandviciuri. Eu i-am dat trei batiste, un briceag vechi şi o hartă a Germaniei tipărită pe o carte poştală strecurată în cutia noastră poştală drept reclamă pentru o firmă producătoare de biciclete. Chiar şi atît era mai bine decît nimic, pentru că geografia lui Otto era alarmant de slabă. Fără un ghid, avea toate şansele s-o apuce direct spre Polonia. Am vrut să-i dau şi nişte bani. La început nici n-a vrut să audă şi a trebuit să recurg la un argument abil, şi anume că doar eram fraţi de organizaţie.

- în afară de asta, am adăugat eu cu convingere, n să mi-i înapoiezi într-o zi.

Şi ne-am strîns mîinile solemn.

La despărţire a fost surprinzător de vesel. Judecind după atitudinea lui, ai fi zis că noi aveam nevoie de încurajări, nu el.

— Capul sus, Willi. Nu fi necăjit... Vine ea şi vremea noastră.

— Sigur că da. Cu bine, Otto. Şi mult noroc.

— Cu bine.

De la fereastra mea l-am privit pleeînd. Domnişoara Schroeder începuse deja să se smiorcăie.

— Bietul băiat... Credeţi că are vreo şansă, Herr Bradshaw ? Vă rog să mă credeţi că n-am să dorm toată noaptea, cu gîndul la el. îl simt ca şi pe propriul meu copiL

Otto s-a mai întors o dată să privească în urmă ; **a** făcut un gest sfidător din mînă şi a zîmbit. Apoi, şi-a înfundat mîinile în buzunare, şi-a încovoiat umerii în faţă şi s-a depăr tat cu mersul agil-greoi al unui boxer de-a lungul străzii întunecate, traversînd piaţeta luminată şi pierzîndu-se apoi în mulţimea ce se plimba agale şi formată doar din duşmani ai săi.

Nici nu l-am mai văzut, nici n-am mai auzit de el vreodată.

Trei săptămîni mai tîrziu am revenit şi eu în Anglia.' Eram deja de vreo lună la Londra cînd a trecut să mă vadă Helen Pratt. Se întorsese cu o zi înainte de la Berlin, după ce reuşise performanţa de a-şi vedea ziarul interzis în toată Germania, ca urmare a unei serii de articole incendiare ale ei. Dar i se şi oferise un post mult mai bun în America şi peste două săptămîni pleca să dea piept de data aceasta cu New York-ul.

Era plină de vitalitate, succes şi noutăţi. Ofensiva nazistă îi dăduse pur şi simplu un nou suflu de viaţă. Auzind-o cum vorbeşte, ai fi zis că ultimele două luni şi le petrecuse ascunsă în masa de scris a lui Dr. Goebbels ori sub patul lui Ilitler însuşi. Avea detalii de la fiecare convorbire particulară şi cunoştea faptele mai importante ale fiecărui scandal. Ştia ce-i spusese Schacht lui Norman, ce vorbise von Papen cu Meissner, ce avea să-i declare în curînd Schlcicher prinţului

moştenitor. Era informată asupra valorii exacte a cecurilor concernului Thyssen. Aflase poveşti noi despre Rohm, despre Heines sau despre Goring şi uniformele lui fastuoase*.

— Doamne, Bill, ce gangsteri !

Şi tot aşa orc în şir.

Epuizînd la un moment dat toate fărădelegile celor mari şi tari a trecut la eşalonul doi.

— Presupun că ai aflat de cazul Pregnitz, nu ?

— Nu. Nici un cuvînt.

— Vai de mine, dar tu pe ce lume trăieşti ? se lumină Helen la perspectiva unei noi povestiri. Păi, s-a petrecut la vreo săptămînă după ce-ai plecat. Ziarele, bineînţeles, au păstrat în general discreţie asupra întregii istorii. Dar un prieten al meu de la „New York Herald[11] mi-a furnizat informaţii complete.

în cazul de faţă însă, informaţiile lui Helen nu erau chiar complete. Fireşte, ea nu ştia totul despre van Hoorn.

Tentaţia de a umple golurile din povestirea ei, sau cel puţin de a-mi trăda o anumită iniţiere în materie a fost considerabilă, dar, slavă Domnului, nu i-am sucombat. Lui Helen nu-i puteai încredinţa o informaţie, după cum unei pisici nu-i puteai da în păstrare o farfurie cu lapte. In acelaşi timp, eram uimit ce mult descoperise pe cont propriu ingeniosul ci coleg.

Poliţia îl ţinuse probabil pe Kuno sub observaţie încă de la vacanţa noastră comună în Elveţia. Răbdarea lor fusese cert remarcabilă, căci, timp de trei luni de zile, acesta nu făcuse absolut nimic de natură a le trezi suspiciunile. Apoi, din senin, la începutul lui aprilie, a intrat în contact cu Parisul, comunicînd că era dispus să reconsidere tranzacţia discutată. Prima lui scrisoare a fost scurtă şi prudent de vagă ; o săptămînă mai tîrziu însă, presat de van Hoorn, a scris o nouă scrisoare, mult mai lungă, oferind detalii explicite cu ce anume le propunea spre vînzarc. Scrisoarea a expediat-o prin curier special, luîndu-şi toate precauţiile necesare şi folosind şi un cod. în numai cîteva ore, poliţia descifrase totul, cuvînt cu cuvînt.

S-au dus, în aceeaşi după-amiază, să-1 aresteze la el

acasă. Dar Kuno era plecat, să ia ceaiul cu un prieten. Valetul lui abia a mai avut timp să-i transmită telefonic un avertisment deghizat, înainte ca detectivii să-i smulgă receptorul din mină. Din această clipă Kuno pare să-şi fi pierdut complet capul. A ales cea mai proastă soluţie cu putinţă : a sărit într-un taxi şi s-a dus direct la gara de la Grădina Zoologică. Poliţiştii în civil de aici l-au recunoscut imediat. în aceeaşi dimineaţă li se dăduse descrierea lui şi apoi cine-1 putea confunda pe Kuno ? Proce- dînd cu destulă cruzime, l-au lăsat să-şi cumpere bilet pentru primul tren, care întîmplător pleca spre Frankfurt- pe-Oder. în timp ce urca scările spre peron, doi detectivi veneau în jos ca să-1 aresteze ; dar el se aştepta şi la una ca asta şi s-a repezit înapoi pe scări în jos. Evident, ieşirile erau toate păzite. Urmăritorii l-au pierdut în mulţime ; dar l-au zărit din nou cînd s-a năpustit pe uşile batante de la toaletă. Pînă să-şi facă ei loc cu coatele prin marea de oameni, Kuno se şi încuiase într-o cabină de W. C. („Ziarele, comenta Helen sarcastică, au numit-o cabină telefonică '.) Detectivii l-au somat să iasă. El n-a vrut să răspundă. Pînă la urmă au trebuit să evacueze locul şi să se pregătească de spart uşa. Atunci Kuno s-a împuşcat singur.

— Şi nici măcar n-a fost în stare să facă o treabă ca' lumea, adăuga Helen. A tras strîmb. Glonţul aproape că i-a ieşit prin ochi ; sîngera ca un porc. Au trebuit să-1 ducă la spital, să-1 lichideze acolo.

— Bietul de el.

Helen mă privi surprinsă.

— Din partea mea, pagubă-n ciuperci.

— Ştii, i-am mărturisii eu pe un ton de scuză, îl cunoşteam, vag...

— Ei, drăcie ! 11 cunoşteai ? In acest caz, pardon. Să-mi dai voie să-ţi spun, Bill, că tu eşti un băieţel simpatic, dar ai nişte prieteni foarte curioşi. Păi, atunci ar trebui să te intereseze asta : ştiai că Pregnitz era pede, bineînţeles ?

— Am bănuit eu ceva în acest sens.

— Ei bine, amicul meu american a aflat şi motivul pentru care Pregnitz s-a încurcat în toată povestea asta

cu trădarea. Avea nevoie de bani urgent, înţelegi, pentru că era şantajat. Şi cine crezi că-1 şantaja ? Nimeni altul decît secretarul unui alt iubit prieten de-al tău, Harris.

— Norris ?

— Aşa. Se pare că acest nepreţuit secretar... apropo, cum îl chema ?

— Schmidt.

— Zău ? Se poate. I se potriveşte perfect... Schmidt ăsta pusese mîna pe nişte scrisori scrise de Pregnitz unui tînăr. Numai Dumnezeu ştie prin ce minune. Trebuie să fi fost ceva senzaţional acolo dacă Pregnitz n-a ezitat să-şi rişte pielea ca să plătească pentru ele. în locul lui mie nici nu mi-ar fi păsat. Mai bine înfruntam tot tămbălăuL Dar oamenii ăştia n-au nici un pic de curaj...

— Prietenul tău a descoperit şi ce s-a mai întîmplat pe urmă cu Schmidt ? am întrebat eu.

— Nu cred, nu. De ce să-şi bată capul ? Oricum, ce se-ntîmplă de obicei cu creaturile astea ? Probabil că-i pe undeva prin străinătate şi-şi toacă pe-acolo banii. Se pare că storsese deja destul de mult de la Pregnitz. In ce mă priveşte, să-i stăpînească sănătos. Cui crezi că-i pasă ?

— Cunosc cu o persoană, i-am spus, pe care bănuiesc că ar interesa-o.

După cîteva zile, am primit o scrisoare de la Arthur. Era la Mexico City şi se simţea nenorocit acolo.

> „Dă-mi voie să te sfătuiesc, dragă băiete, cu toată solemnitatea de care mă simt în stare, ca *niciodată* să nu pui piciorul în acest oraş odios. Pe plan material, ce-i drept, reuşesc să-mi ofer cele mai multe din conforturile mele obişnuite. însă totala absenţă a unei societăţi inteligente, cel puţin în sensul pe care-1 atribui eu termenului, mă afectează profund..."

Arthur nu prea vorbea despre mersul afacerilor sale,

arătîndu-sc mai rezervat ca altădată. „Timpurile sînt foarte grele, dar, pe ansamblu, n-aş avea de ce mă plînge", suna unica lui mărturisire. Referitor la Germania, însă, nu se lăsa cenzurat de nici o reticenţă :

> „Simt pur şi simplu cum *tremur* de indignare cînd mă gîndesc la bieţii muncitori abandonaţi la bunul plac al acelor indivizi care, orice-ai spune tu, sînt nici mai mult nici mai puţin decît nişte *criminali."*

Iar ceva mai jos, pe aceeaşi pagină :

> ,,E într-adevăr tragic să vezi cum, în zilele noastre, un *mincinos deştept* şi *fără scrupule* poate înşela milioane şi milioane de oameni."

în încheiere, îi aducea un frumos omagiu lui Bayer :

> „Un om pe care întotdeauna l-am admirat şi respectat. Mă simt mîndru să pot spune că i-am fost prieten."

Următoarea dată cînd am privit veşti de la Arthur a fost în iunie, printr-o carte poştală **din** California.

> „Mă dcsfăt aici, sub soarele de la Santa Monica. După Mexic, locul acesta pare un adevărat Paradis. Am un mic proiect în curs, nu fără legătură cu industria filmului. Cred şi sper că o să fie destul de profitabil pînă la urmă. Veşti noi curînd."

Intr-adevăr, am primit veşti care au sosit, fără îndoială, mult mai curînd decît scontase el iniţial. Căci, cu următoarea poştă, mi-a venit o altă carte poştală, datată o zi mai tîrziu.

> „Răul cel mai rău s-a întîmplat. Plec diseară spre Costa Rica. Alte amănunte de acolo/[1]

De data aceasta am primit o scurtă scrisoare.

„Dacă Mexicul era *Purgatoriul,* aici este însuşi *Infernul.*

Scurta mea idilă californiană a fost brutal întreruptă de apariţia lui SCHMIDT ! ! ! Ingeniozitatea acestei creaturi este de-a dreptul *supraomenească.* Nu numai că m-a urmărit pînă acolo, dar a reuşit să descopere natura exactă a micului aranjament pe care speram să-1 realizez. Eram deci din nou la bunul lui plac. Am fost obligat să-i dau cea mai mare pare a banilor mei greu cîştigaţi şi să plec neîntîrziat.

Imaginează-ţi numai că a avut şi insolenţa de a-mi propune să-1 *angajez,* ca înainte ! !

încă nu ştiu dacă am reuşit să-1 fac să-mi piardă urma. Aproape că mi-e şi *teamă,* să sper."

Cel puţin dubiul lui Arthur n-a durat multă vreme. Curînd după scrisoare a venit o carte poştală.

„MONSTRUL a sosit ! ! ! Poate încerc Peru."

Scurte instantanee ale ciudatei lui traiectorii îmi parveneau din cînd în cînd şi mie. Arthur n-a avut noroc nici la Lima, Schmidt a apărut în mai puţin de-o săptămînă. De aici urmărirea a continuat în Chile.

„O încercare de a *extermina* reptila a dat mizerabil greş“, îmi scria din Valparaiso. „N-am reuşit decît să-i stîrnesc veninul.‘‘

Presupun că era modul înflorit al lui Arthur de a spune că încercase să plătească pe cineva să-1 omoare pe Schmidt.

Cu toate acestea, la Valparaiso părea să se fi încheiat un armistiţiu. Căci următoarea carte poştală a'nunţînd o călătorie cu trenul spre Argentina, indica o nouă stare de lucruri.

„Plecăm azi după-amiază, *împreună,* spre Bucnos Aires. Acum sini prea deprimat pentru alte amănunte. “

In momentul de faţă sînt amîndoi la Rio. Sau, cel puţin, erau cînd am primit de-acolo ultimele veşti. Mişcările lor sînt greu de anticipat. Oricînd Schmidt o poate porni spre noi terenuri de vînătoare, tîrîndu-1 după el pe Arthur, un patron-prizonier ce caută să protesteze în van. Noua lor asociaţie nu va fi uşor de dizolvat ca precedenta. Sînt condamnaţi, de-aici înainte, să străbată împreună pămîntuî. Mă gîndesc adesea la ei şi mă întreb cum ar trebui să procedez dacă, din nefericire, s-ar întîmpla să ne mai în- tîlnim vreodată. Pe Arthur nu-1 plîng din cale-afară de tare. în fond, sînt sigur că are grijă să facă rost de o mulţime de bani. Numai el îşi plînge amarnic de milă.

„Spune-mi, William, se încheie ultima lui scrisoare, cu ce *anume* am greşit eu ca să merit aşa ceva ?“

Cu bine, Berlin

Lui
JOIIN ŞI BEATR1X LEHMANN

C ELE ŞASE povestiri cuprinse în acest volum formează în linii mari o singură naraţiune. Ele sint unicele fragmente râmase din ceea ce iniţial fusese conceput ca un imens roman compus din episoade separate despre Berlinul perioadei prehitleriste şi pe care aveam de gînd să-l intitulez **Pierduţii.** *Cu toate acestea am renunţat la vechiul titlu ; mi se părea cam pretenţios pentru această scurtă suită discontinuă de jurnale şi crochiuri.*

Cititorii romanului **Domnul Norris schimbă trenul** *(publicat in Statele Unite sub titlul* **Ultimele veşti despre domnul Norris)** *vor observa poate că unele pasaje şi situaţii de acolo se suprapun sau se contrazic cu unele amănunte prezente aici — de exemplu Sally Bowles se va fi întîlnit cu domnul Norris pe scările domnişoarei Schroeder ; iar Christopher Isherwood se va fi întors* **cu** *siguranţă într-o seară acasă pentru a-l găsi pe William Bradshaw dormind în patul său. Explicaţia este simplă : aventurile domnului Norris făceau parte şi ele cindva din romanul* **Pierdutii.**

Intrucit mi-am oferit propriul nume „en"-ului acestei naraţiuni, cititorii nu trebuie să se simtă în nici un caz îndemnaţi a considera aceste pagini ca strict autobiografice, sau personajele ca fiind portrete calomnios de exacte ale unor persoane în viaţă. Christopher Isherwood" este dublura convenabilă a unui ventriloc, atît şi nimic mai mult.

Primul **Jurnal berlincz, Familia Nowak şi Familia** *Landatier au apărut deja in revista „New Writing" a lui John Lehmann. Dintre acestea,* **Jurnal berlinez şi Familia Nowak,** *precum şi al doilea* **Jurnal berlinez** *au apărut in seria „New Writing" la editura Penguin.* **Sally Bowles** *a fost iniţial publicată ca volum separat de către Hogarth Press.*

C. **I.**

Jurnal berlinei

(lodinild 1950)

DE LA fereastra mea se vede jos, departe, strada solemnă şi masivă. Magazine la demisol, în care lămpile ard toată ziua, pitite în umbra faţadelor apăsătoare cu balcoane grele la fiecare etaj, frontoane din ghips murdar cu încreţituri de pergamenl ori semne heraldice oculte. Tot cartierul arată aşa : stradă de stradă se înşiruie casele ca nişte safe-uri precar-monumentale, înţesate cu obiecte de preţ coclite şi mobile de mîna a doua ale unei clase mijlocii falite.

Eu sînt un aparat de fotografiat cu căpăcelul scos, în- rcgistrînd pasiv, fără a gîndi. înregistrez bărbatul cart! se bărbiereşte în faţa ferestrei de vizavi şi pe femeia în kimono care se spală singură pe cap. Cîndva toate acestea vor trebui developate, înregistrate atent, fixate.

La orele opt scara porţile de la intrare se zăvorăsc.' Copiii mănîncă de cină. Magazinele se închid. Becul electric este aprins deasupra soneriei de noapte a micului hotel din colţ, unde camerele se închiriază cu ora. Şi curînd începe fluieratul. Tinerii îşi cheamă iubitele. Stînd jos, pe trotuar, în frig, fluieră către ferestrele luminate ale camerelor calde, unde patul este deja aşternut pentru somn. Fluieră să fie primiţi şi ei înăuntru. Semnalele lor răsună în tunelul adînc şi gol al străzii, lascive, intime, triste. Din cauza acestui fluierat nu-mi place să stau serile acasă. El îmi reaminteşte că mă aflu într-un oraş străin, departe de casă şi singur. Uneori hotărăsc să nici nu-1 mai ascult, îmi iau o carte din raft şi-ncerc să citesc. Dar cîte o chemare sună atît de pătrunzător, do insistent, de disperat umană înеît în cele din urmă tot trebuie să mă scol şi să privesc printre fişiile transperantului veneţian afară, ca să fiu sigur că nu e — deşi ştiu foarte bine că n-are cum fi — pentru mine.

! Dar mirosul acela extraordinar din cameră de cîte ori funcţiona soba, iar geamul stătea închis... un miros nu tocmai neplăcut, un amestec de tămîie şi chifle uscate. Soba era înaltă, din cahlo, colorată năstruşnic şi semăna cu un altar. Chiuveta aducea în schimb cu un sanctuar al goţilor. Tot gotic era şi dulapul din cameră, cu vitralii sculptate ca de catedrală : Bismarck faţă în faţă cu regele Prusiei pe sticla colorată. Cel mai bun scaun al meu putea servi drept jilţ episcopal. în colţ, trei simulacre de halebarde medievale (de la vreo trupă de teatru în turneu ?) au fost legate laolaltă pentru a da naştere unui cuier. Din cînd în cînd domnişoara Schroedcr deşurubează vîrfurile halebardelor pentru a le lustrui. Acestea sînt destul de grele şi destul de ascuţite ca să omoare un om.

Totul în camera mea arată aşa : inutil de solid, anormal de greu şi periculos de ascuţit. Aici, la masa de scris, mă înconjoară o falangă de obiecte ascuţite — un sfeşnic cu două braţe sub forma a doi şerpi încolăciţi, o scrumieră din care se ridică un cap de crocodil, un *coupe-papier* copiat după un stilet florentin, un delfin de alamă ţinînd în vîrful cozii sale un ceas mic şi stricat. Ce se întîmplă oare cu acest gen de obiecte ? Cum ar putea fi ele distruse vreodată ? Probabil aveau să rămînă intacte timp de mii şi mii de ani : lumea le va admira în muzee. Sau poate vor fi topite şi transformate în arme la un nou război. In fiecare dimineaţă, domnişoara Schroeder le aranjează cu multă grijă în anumite poziţii invariabile : iar ele stau şi-şi ocupă locurile precum tot atîtea afirmaţii categorice ale opiniilor ei despre Capital şi Societate, despre Religie şi Sexe.

Toată ziua se învîrte prin apartamentul ei mare şi mohorît. Corpolentă, dar altfel sprintenă, umblă legănîn- du-se dintr-o cameră în alta, încălţată în pîslari şi îmbrăcată într-un capot înflorat cusut cu multă ingeniozitate, astfel îneît nici un colţişor de combinezon sau corsaj să nu iasă la iveală, vînturîndu-şi cîrpa de praf, trăgînd eu ochiul şi vîrîndu-şi nasul ei scurt şi ascuţit în şifonierele şi geamantanele chiriaşilor ci. Are nişte ochi căprui, inteligenti, scormonitori şi un păr şaten, buclat, frumos, de care este foarte mîndră. Ca

'tirstă, i-aş da vreo cincizeci şi cinci de ani.

Demult, înainte de război şi de marea inflaţie, părea să fi fost relativ înstărită. Mergea vara în vacanţă la Marea Baltică şi avea o servitoare care-i făcea menajul. De treizeci de ani încoace stă în actuala ei locuinţă şi ia chiriaşi în gazdă. La început a făcut-o fiindcă-i plăcea să aibă companie.

— „Lina, îmi spuneau prietenii mei, ce ţi-a venit ţie,' dragă, să faci una ca asta ? Cum poţi tu suporta să ţii nişte oameni străini în camerele tale, ca să îţi strice mobila, mai ales cînd ai bani destui ca să trăieşti independentă ?“ Iar eu le răspundeam mereu la fel. „Chiriaşii *mei* nu-s nişte chiriaşi oarecare, aşa le spuneam. Ei sînt oaspeţii mei.“

— Incit pe vremea aceea, Herr Issyvoo, îmi puteam permite să fiu foarte pretenţioasă cu persoanele care voiau să locuiască aici. îmi alegeam numai crema. Ii luam doar dacă aveau relaţii înalte şi educaţia cuvenită — adică, ce mai !, din lumea bună (ca dumneavoastră, Herr Issyvoo). Odată am avut un baron, un căpitan de cavalerie şi un profesor. îmi aduceau adesea cadouri — cîte o sticlă de de coniac, sau o cutie de bomboane, ori nişte flori. Şi, de cîte ori vreunul din ei pleca în vacanţă, îmi trimitea şi mie o ilustrată — din Londra, poate, sau din Paris, din Baden-Baden. Ce ilustrate frumoase primeam....

Iar acum domnişoara Schroeder n-are nici măcar o cameră a ei şi e nevoită să doarmă în salon, pe un mic divan cu arcurile rupte, în spatele unui paravan. La fel ca în multe locuinţe berlineze vechi, salonul nostru leagă partea din faţă a casei cu cea din spate. Chiriaşii care locuiesc în faţă trebuie să treacă prin salon ca să ajungă la baie, astfel că domnişoara Schroeder e adesea deranjată în timpul nopţii.

— Dar adorm imediat la loc. Nu-i nici o tragedie. Sînt mult prea obosită oricum.

Tot menajul îl face acuma singură şi-i ocupată aproape toată ziua.

— Să-mi fi spus mie cineva, cu douăzeci de ani în urmă, să-mi frec eu însămi podeaua, că-i şi ardeam o palmă de să mă ţină minte. Păi, mi-amintesc de vremea

cînd mai degrabă mi-aş fi tăiat mîna dreaptă decît să scot eu mobila din camera asta... Iar acum, spune domnişoara Schroeder ilustrîndu-.şi vorba prin gesturi, vai de capul meu ! O fac la fel de normal ca şi cum mi-aş turna o ceaşcă de ceai!

îi place foarte mult să-mi arate diferitele semne' şi pete lăsate de chiriaşii ci care au stat înainte în camera mea :

— Da, Herr Issyvoo, pe fiecare dintre ei mi-1 aduc aminte cu cite un amănunt... Uitaţi aici, pe carpetă — nici nu mai ştiu de cîte ori am dat-o la curăţat şi tot nu vrea să iasă —, aici obişnuia să verse domnul Noeske după petrecerea de ziua lui. Mă-ntreb ce Dumnezeu mînca de se păta covorul în halul ăsta. Venise, ştiţi, la Berlin la studii. Părinţii lui trăiau la Brandenburg — o familie, vă asigur, de prima calitate ! Şi ce grămezi de bani aveau ! Herr Papa al lui era chirurg şi bineînţeles că voia ca băiatul să-i calce pe urme... Un tînăr nemaipomenit ! „Herr Noeske, îl sfătuiam eu, iertaţi-mă că vă spun, dar, zău, ar trebui să munciţi şi dumneavoastră mai mult — cu capul pe earc-1 aveţi ! Gîndiţi-vă numai la Herr Papa şi Frău Mama ai dumneavoastră ; nu e frumos să le irosiţi în felul ăsta bunătate de avere. Mai cinstit ar fi să aruncaţi banii direct în Spree. Cel puţin ar face pleosc !-i Eram ca o mamă cu ('1. Mereu, cînd ajungea la ananghie — pentru că era foarte nesăbuit — venea aţă la mine : „Sehroederschen, aşa-mi spunea, te rog să nu te înfurii pe mine, dar am jucat azi noapte iarăşi cărţi şi am pierdut toată alocaţia pe buna asta. Nici nu ştiu cum să-i mai spun lui tata...“ Şi mă privea aşa cu ochii ăia mari ai lui că-mi şi dădeam scama ce vrea de la mine, escrocul ! Dar n-aveam inima să-l refuz. Incit mă aşezam la masă şi-i scriam o scrisoare lui Frău Mama, rugind-o să-1 mai ierte şi de data asta şi să-i trimită ceva bani. Şi-i trimitea întotdeauna... Eu, ca femeie, ştiam, bineînţeles, cum să apelez la sentimentul ci de mamă, deşi n-am avut niciodată un copil al meu... De ce zîmbiţi, Herr Issyvoo ? Da, da ! Se mai întîmplă buclucuri, să ştiţi !

— Iar aici domnul căpitan de cavalerie răsturna mereu cafeaua pe tapet. Stătea acolo, pe canapea, cu logodnica dumnealui. „Domnule căpitan, îi spuneam, vă rog foarte mult să vă beţi cafeaua la masă. Şi, vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău, dar aveţi destul timp pentru restul pe urmă..." însă el — nimic, numai şi numai pe canapea. Şi, bineînţeles, cînd începeau să i se aprindă sentimentele, bîldîbîc ceştile de cafea... Dar ce bărbat bine ! Frâu Mama şi sora dumnealui veneau pe la noi în vizită uneori. Le plăcea să vină la Berlin. „Domnişoară Schroeder, îmi spuneau ele, nici nu vă daţi seama ce noroc aveţi că trăiţi aici, în miezul evenimentelor. Noi sîntem doar nişte biete rude de la ţară — nici nu ştiţi cît vă invidiem ! Şi-acum, hai, spuneţi-ne repede ultimele bîrfe de la Curte !“ Bine-înţeles, glumeau. Aveau o căsuţă, ceva o dulceaţă, nu departe de Halberstadt, în Munţii Harz. îmi arătau poze cu ea. Parcă era un vis !

— Vedeţi petele astea de cerneală pe covor ? Aici îşi scutura stiloul Herr Profcssoi' Koch. Deşi de-o sută de ori i-am atras atenţia. Pînă la urmă am ajuns să aştern pe jos coli mari de sugativă, în jurul scaunului dumnealui. Ţineam foarte mult la el. Cînd îi coseam cămaşa sau cînd îi cîrpeam ciorapii, îmi mulţumea cu lacrimi în ochi. Dar îi plăceau şi glumele, ce-i drept. Uneori se întîmpla, cînd mă auzea venind, să stingă lumina şi. să se ascundă după uşă ; iar apoi răgea ca leul şi mă speria. Parcă era un copil...

Domnişoara Schroeder poate continua în acelaşi stil timp de ore şi ore întregi, fără să se repete. Cînd o ascult vorbind aşa, după o vreme mă simt cuprins de o ciudată stare depresivă. Şi-ncep să mă simt profund nefericit. Unde i-or fi oare toţi chiriaşii acum ? Unde-o să fiu eu însumi în următorii zece ani ? în nici un caz aici. Cîte mări şi cîte ţări voi putea străbate pînă a ajunge în acea zi ; cît de departe voi avea de mers pe jos, călare, cu maşina, cu trotineta, cu aeroplanul, cu pachebotul, cu trenul, cu liftul, cu scara rulantă, cu tramvaiul ? Cîţi bani îmi vor trebui pentru această uriaşă călătorie ? Cîtă mîn- care va trebui să consum

treptat şi în silă pe drumul meu ? Cîte perechi de pantofi voi uza ? Cîte mii de ţigări voi avea de fumat ? Cîte ceşti de ceai voi avea de băut şi cîte pahare de bere ? îngrozitoare este perspectiva prostului gust... Şi totuşi — într-o zi murim... Deodată un spasm de teamă îmi cuprinde stomacul şi trebuie să mă scuz şi să alerg la toaletă.

Auzind că am studiat cîndva medicina. îmi mărturiseşte că-i tare tristă din cauza mărimii pieptului ei. Suferă de palpitaţii şi-i sigură că ele se datorează efortului la care-i este supusă inima. Nu ştie dacă să se opereze sau nu. Unele cunoştinţe o sfătuiesc că da, altele dimpotrivă :

— Of, of, să cari mereu atîta greutate după tine ! Şi cînd mă gîndesc, Herr Issyvoo, că eram cîndva la fel de subţire cum sînteţi dumneavoastră acum !

— Mi-nchipui că aveaţi o mulţime de admiratori, domnişoară Schroeder.

Da, avusese zeci. Dar numai un singur Prieten. Era însurat şi trăia despărţit de soţie, care nu voia să-i acorde divorţul.

— Am fost împreună unsprezece ani. Pe urmă el a murit de pneumonie. Cîteodată, nopţile, mă trezesc cînd e frig şi mi-aş dori să fie din nou lîngă mine. Parcă nici nu te-ncălzeşti cu adevărat cînd dormi de unul singur.

în acest apartament sînt încă patru chiriaşi. Alături de mine, în camera cea mare de la stradă, stă domnişoara Kost. în camera de vizavi, cu vedere spre curtea de serviciu, stă domnişoara Mayr. în fund, de cealaltă parte a salonului, stă Bobby. Iar dincolo de camera lui Bobby, deasupra băii, în capul scărilor, e o mansardă mică, pe care, din cine ştie ce motiv ocult, domnişoara Schroeder a botezat-o „pavilionul suedez". Pe aceasta i-o închiriază, cu douăzeci de mărci pe lună, unui comis-voiajor suedez, care lipseşte toată ziua de acasă, precum şi cea mai mare parte a nopţii. Mă întîlnesc din cînd în cînd cu el duminicile dimineaţa la bucătărie, unde, îmbrăcat în pantaloni şi vestă, se-nvîrte în căutare de chibrituri.

Bobby e barman la un local pe nume ..Troika", din extremitatea vestică a Berlinului. Cum îl cheamă de fapt nu ştiu. Şi-a luat numele Bobby fiindcă prenumele englezeşti sînt foarte la modă acum în *demi-monde-ul* †††††††††††††††††††††††† berli- nez. Arată palid, preocupat, se îmbracă elegant şi are un păr negru moale şi rar. După-amiezelc, cînd se trezeşte, se plimbă prin apartament doar în cămaşă, purtînd un fileu pe cap.

Domnişoara Schroeder şi Bobbv sînt în termeni intimi. El o gîdilă şi o plesneşte peste fund ; ea îl loveşte în cap cu tigaia sau cu cîrpa de vase. Prima oară cînd i-am surprins hîrjonindu-se astfel au fost destul de încurcaţi. Acum nici nu se mai sinchisesc de prezenţa mea.

Domnişoara Kost e o fată blondă şi îmbujorată, cu ochi mari albaştri şi cam stupizi. Cînd ne-ntîlnim, amîndoi în halate, unul venind şi altul mcrgînd spre baie, îmi evită sfioasă privirile. E durdulie, dar nu are o siluetă prea atractivă.

într-o zi am întrebat-o pe domnişoara Schroeder ce profesiune avea domnişoara Kost.

— Profesiune? Ha-ha-ha-ha, asta-i bună ! Aţi nimerit-o ! A, da, are o profesiune frumoasă. Aşa...

Şi, cu aerul că face un lucru foarte comic, a început să meargă legănîndu-se ca raţa prin bucătărie, ţinînd delicat cîrpa de praf între degetul ei cel mare şi arătător. La uşă s-a învârtit triumfătoare, fluturînd cîrpa de praf ca şi cum ar fi fost o eşarfă de mătase şi-şi sărută singură mîna în bătaie de joc :

— *Ja, ja,* Herr Issyvoo, aşa se face !

— Nu prea înţeleg, domnişoară Schroeder. Adică e dansatoare pe sîrmă ?

— He-he-he ! Asta chiar că-i bună, Herr Issyvoo ! Aveţi dreptate ! Aşa e ! îşi cîştigă pîinea umblînd pe sîrmă. Aţi nimerit-o cum nu se poate mai bine !

La scurtă vreme, într-o seară, am întîlnit-o pe domnişoara Kost pe scări, însoţită de un japonez. Domnişoara Schroeder mi-a explicat mai tîrziu că e unul din cei mai

---

†††††††††††††††††††††††††† Lumea moravurilor uşoare, (franc.)

buni clienţi ai femeii. O întrebase odată pe aceasta ce anume făcea cu el cînd nu stăteau în pat, căci japonezul nu prea ştia germana.

— A, da, spusese domnişoara Kost, mai ascultăm amîn- doi gramofonul, ştiţi, şi ne-ndopăm cu bomboane de ciocolată şi apoi murim de rîs. Teribil ce-i place să rîdă...

Domnişoara Schroeder ţine sincer la domnişoara Kost şi n-are nici cea mai mică obiecţie morală faţă de îndeletnicirea ei : cu toate acestea, cînd se supără fiindcă domnişoara Kost a rupt robinetul de la samovar .sau cînd a omis să facă destule cruci pentru telefoanele ei pe bloc- notes-ul din salon, îmi exclamă invariabil :

— La urma urmelor, la ce te poţi aştepta de la o femeie de teapa ci, o prostituată ordinară ? Păi, ştiţi dumneavoastră, Herr Issyvoo, cc-a fost femeia asta înainte ? Servitoare, asta a fost. /Aşa a ajuns în termeni intimi cu stăpînul casei şi într-o zi, bineînţeles, s-a trezit că e într-o anumită poziţie... Iar, cînd această mică neplăcere a fost şi ea înlăturată, a trebuit, natural, să-şi pună coada pe spinare şi să plece...

Domnişoara Mayr c cîntăreaţă de *Jodler-e* la music-hall — una dintre cele mai bune din toată Germania, cum ţine să mă asigure solemn domnişoara Schroeder. De plăcut nu-i prea place chiriaşa ei, dar îi ştie foarte tare de frică ; şi pe bună dreptate. Domnişoara Mayr are un maxilar ca de buldog, nişte braţe imense şi un păr aspru, de culoarea sforii. Vorbeşte un dialect bavarez cu o emfază extrem de agresivă. Cînd este acasă, stă ca un cal de luptă în faţa mesei din salon, ajutînd-o pe domnişoara Schroeder să-şi dea în cărţi. Amîndouă se pricep la chiro- manţie şi nici una din ele n-ar accepta să-nceapă ziua fără să consulte semnele. Cel mai important în momentul de faţă pentru amîndouă este să afle cînd va căpăta domnişoara Mayr următorul ei angajament. întrebarea o preocupă pe domnişoara Schroeder aproape la fel de mult ca pe interesată, căci domnişoara Mayr îi datorează chirie din urmă.

Pe Motzstrasse, în colţ, cînd e vreme bună, se aşază un om jerpelit şi cu ochii holbaţi lingă o cabină portabilă

de pînză. Pe pereţii cabinei sînt prinse cu ace de gămălie scheme astrologice şi scrisori autografe de recomandare de la clienţi satisfăcuţi. Domnişoara Schroeder se duce să-1 consulte ori de cîte ori îşi permite să cheltuiască o marcă ■— taxa lui. De fapt, omuleţul ocupă un loc major în existenţa ei. Atitudinea sa faţă de el e un amestec de mîngîieri şi ameninţări. Dacă lucrurile bune pe care i le promite se vor adeveri, o să-1 îmbrăţişeze, spune ea, o să-1 invite la masă, o să-i cumpere un ceas de aur ; dacă nu, o să-1 strîngă de gît, o să-i rupă urechile, o să-1 denunţe la poliţie că-i şarlatan. Printre alte profeţii ale sale, astrologul i-a prezis că va eîştiga o sumă de bani la Loteria Prusacă de Stat. Pînă acum însă — nici un succes. în schimb discută întruna ca va [ace ea cu banii cîştigaţi. Nouă tuturor ne va face cadouri, bineînţeles. Mie-mi va lua o pălărie, fiindcă domnişoara Schroeder socoate ne-cuviincios ca un bărbat cu educaţia mea să umble cu capul gol.

Cînd nu e ocupată cu datul în cărţi, domnişoara Mayr bea ceai şi-i discrtează domnişoarei Schroeder despre triumfurile ei teatrale de odinioară :

— Şi-atunci directorul mi-a spus : ..Fritzi, Dumnezeu mi te-a scos în cale ! Vedeta spectacolului s-a îmbolnăvit. Discară tu pleci la Copenhaga". Şi, pe deasupra, nici nu voia să conceapă un refuz. „Fritzi, îmi spunea el (mereu îmi spunea aşa), Fritzi, doar nu vrei să părăseşti un prieten vechi la ananghie, nu ?" Aşa că m-am dus... Domnişoara Mayr soarbe din ceai asaltată de amintiri : Adorabil bărbat. Şi-aşa de bine crescut. Zîmbeşte : Familiar... însă ştia mereu să păstreze o limită.

Domnişoara Schroeder aprobă energic din cap, sorbin- du-i şi savurîndu-i fiecare cuvînt :

■— Mi-nchipui că unii dintre directorii ăştia de trupe trebuie să fie nişte măgari. (Dar mai luaţi cîrnat, domnişoară Mayr.)

— (Mulţumesc, domnişoară Schroeder, doar o bucăţică.) Da, unii din ei sînt... nici nu-ţi vine să crezi ce sînt în stare să facă ! Dar eu ştiam mereu să mâ feresc.

Chiar şi atunci cînd nu eram decît un fulg de fată...

Muşchii braţelor cărnoase şi dezgolite ale domnişoarei Mayr se văluresc neapetisant sub piele. împunge cu bărbia voluntar în faţă :

— Eu, domnişoară Schroeder, sînt bavareză ; şi-o bavareză nu uită niciodată o insultă.

Intrînd ieri în salon, le-am găsit pe domnişoara Schroeder şi domnişoara Mayr culcate pe burtă, cu urechea lipită de covor. Din cînd în cînd schimbau rînjete de încântare şi se ciupeau in joacă una pe alta, cu exclamaţii simultane de şşş-şşş !

— Auzi ! şoptea domnişoara Schroeder, îi sparge toată mobila !

— O-nvineţeşte ! exclama domnişoara Mayr cuprinsă de extaz.

— Ascultă numai ! Zdrang !

- Şşş ! Şş? !

— Ş?ş !

Domnişoara Schroeder nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Cînd am întrebat-o ce se întîmpla, s-a ridicat în picioare, a venit spre mine legănîndu-se şi, cuprinzîndu-mă de talie, a început să valseze cu mine prin cameră, spunîndu-mi întruna :

— Herr Issyvoo ! Herr Issyvoo ! Herr Issyvoo ! pînă ce şi-a pierdut răsuflarea.

— Dar ce-i ? Ce s-a-nlîmplat ? am întrebat-o iar.

— Şşş ! ne porunci de jos domnişoara Mayr. Şşş ! Au început din nou.

în apartamentul de sub noi locuieşte o anume doamnă Glanterneck, o evreică din Galiţia, motiv suficient pentru ca domnişoara Mayr să fie duşmanca ei personală ; căci, nu mai este nevoie să spun, domnişoara Mayr e o nazistă înfocată. Dar, în afară de acest fapt, se pare că doamna Glanterneck şi domnişoara Mayr avuseseră o dată un schimb de replici pe scări în legătură cu *Jodler-ele* domnişoarei Mary. Poate din cauză că nu este ariană, doamna Clanterneck s-a exprimat în sensul că preferă mai degrabă mieunatul pisicilor, insultînd-o astfel nu numai pe domnişoara Mayr, ci toate femeile bavareze, ba mai mult chiar,

toate femeile germane ; iar domnişoara Mayr îşi făcuse o plăcută misiune din a le răzbuna.

Cu vreo două săptămîni în urmă, se aflase printre vecine că doamna Glanterneck, care e în vîrstă de şaizeci de ani şi urîtă ca muma pădurii, a dat un anunţ matrimonial în ziar. Mai mult decît atît, apăruse chiar şi un candidat : un măcelar văduv din Halle. O văzuse pe doamna Glanterneck şi. cu toate acestea, era dispus s-o ia de nevastă. Aici a găsit domnişoara Mayr teren prielnic pentru răzbunarea ei. Prin tot felul de investigaţii ocolite, a reuşit să afle adresa măcelarului şi i-a trimis o anonimă. Ştia el că doamna Glanterneck *a)* avea gîndaci în apartament, *b)* fusese arestată pentru escrocherie şi eliberată pe motiv de alienare mintală, c) îşi închiria dormitorul în scopuri imorale şi *d)* se culca apoi în pat fără a schimba aşternutul ? Acum măcelarul venise ca s-o confrunte pe doamna Glanterneck cu cele aflate din scrisoare. Vocile lor se auzeau distinct : mugetul prusacului înfuriat şi pipetele stridente ale evreicei. Din cînd în cînd mai răsuna şi bufnetul cîte unui pumn izbit în lemn, sau, uneori, vacarmul de sticlă spartă. Desluşirea lor a durat vreo oră.

Azi dimineaţă am aflat că vecinii s-au plîns portăresei de acest scandal şi că doamna Glanterneck avea un ochi învineţit. De căsătorie nici pomeneală.

Locuitorii de pe stradă mă cunosc deja din vedere. La băcănie, oamenii nu mai întorc miraţi capul cînd miaud vocea cu accent englezesc cerînd o jumătate de unt. La colţul străzii, pe întuneric, cele trei prostituate nu-mi mai şoptesc răguşit : *„Komm, Siisser !“*######################## cînd trec.

Cele trei prostituate sînt toate trecute bine de cincizeci de ani, dar nu încearcă să-şi mascheze vîrsta. Nici măcar nu se rujează sau nu se pudrează bătător la ochi. Poartă toate blănuri vechi şi cam uzate, fuste lungi şi pălării venerabile. I-am scăpat despre ele o vorbă lui Bobby, care mi-a explicat că există un interes recunoscut ca atare pentru acest gen de femeie

---

######################### **Vino, scumpule ! (germ.)**

confortabilă. Mulţi bărbaţi de vîrstă mijlocie le preferă fetelor tinere. Ba chiar îi atrag şi pe adolescenţi. Un băiat, mă lămureşte Bobby, c adesea timid cu o fată de vîrsta lui, în schimb n-are nici o reticenţă în faţa unei femei destul de bătrîne ca să poată să-i fie mamă. Asemenea majorităţii barmanilor, Bobby e un mare expert în chestiunile sexuale.

Mai deunăzi am trecut să-1 văd în orele lui de program.

Era încă foarte devreme, numai vreo nouă seara, cînd am intrat la ,,Troika“. Localul era cu mult mai mare şi mai impunător decît mă aşteptasem eu. Portarul cu fireturi ca un arhiduce mi-a privit creştetul gol cu multă suspiciune, pînă ce am vorbit englezeşte. O garderobieră elegantă a insistat să-mi ia pardesiul, care de fapt ascunde mai multe pete urîte pe pantalonii mei ca nişte burlane. Un piccolo, aşezat pe tejghea, nu s-a mai ridicat ca să-mi deschidă uşa spre sala interioară. Spre uşurarea mea, Bobby era la postul său, în spatele barului albastru-argin- tiu. M-am îndreptat spi c el ca spre un vechi prieten. M-a salutat în modul cel mai amabil :

— Bună seara, domnule Isherwood. Mă bucur să vă văd aici.

Am comandat o bere şi m-am aşezat pe un scaun ia colţul barului. Cu spatele rezemat de zid, puteam studia întreg localul.

— Şi cum merg treburile ? am întrebat.

Figura preocupată şi pudrată de om nocturn a lui Bobby deveni dintr-o dată gravă. Şi-a aplecat spre mine capul peste bar cu o seriozitate confidenţial-măgulitoare ;

— Nu prea bine, domnule Isherwood. Cu clienţii pe care-i avem în în ziua de azi... nici nu vă vine să credeţi dacă vă spun. Păi, acum un an nu i-am fi primit nici măcar la uşă. Comandă cîte o bere şi pe urmă îşi închipuie că au dreptul să stea aici toată seara numai cu atît.

Bobby vorbea cu multă amărăciune în glas. Eu am

început să mă simt stînjenit.

— Ce bei ? l-am întrebat, tcrminîndu-mi berea cu înghiţituri mari, apoi am adăugat, ca să nu persiste nici o neînţelegere : Eu aş bea un whisky cu sifon.

Bobby a spus că şi el ar bea.

Localul era aproape gol. Am studiat atent cei cîţiva clicnţi, încercând să-i văd cu ochii deziluzionaţi ai lui Bobby. Trei fete frumoase şi bine îmbrăcate şedeau la bar : cea mai apropiată de mine era deosebit de elegantă şi avea un aer destul de cosmopolit. Dar. în timpul unei pauze în conversaţie, am prins frînturi din dialogul ei cu celălalt barman. Vorbea în cel mai autentic şi lătăreţ dialect berlinez. Arăta obosită şi plictisită ; colţurile gurii îi atîrnau în jos. Un tînăr s-a apropiat de ea şi a intrat în vorbă ; era un băiat frumos şi lat în umeri. într-o haină de smoching bine croită ; putea fi şi un licean englez din ultimele clase, aflat în vacanţă.

— IVee, *nee,* l-am auzit spunînd. *Bei mir nicht 1*§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

După care a zîmbit şi a făcut un gest scurt şi obscen al străzilor.

Intr-un colţ şedea un piccolo, care discuta cu bătrî nul paznic de la toalete, îmbrăcat intr-o tunică albastră. Băieţelul spuse ceva, rîse şi căscă deodată cu multă poliă. Cei trei instrumentişti de pe estradă stăteau de vorbă între ei, nevrînd, evident, să înceapă fără un auditoriu care să merite efortul lor. La una din mese am crezut că disting un client autentic, un bărbat îndesat, care purta mustaţă. După o clipă însă i-am surprins privirea, mi-a făcut o mică reverenţă şi mi-am dat seama că trebuie să fie proprietarul.

Deodată uşa s-a deschis. Au intrat doi bărbaţi cu două femei. Femeile erau mai în virstă, aveau picioare groase, părul tuns scurt şi rochii de seară scumpe. Bărbaţii erau letargici, palizi, probabil olandezi. Aici, fără îndoială, erau bani zdraveni la mijloc. Proprietarul, băiatul cu ţigările şi omul de la toalete s-au ridicat

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **Nu, nu. Cu mine nu ţine asta ! (germ.)**

simultan în picioare. Paznicul a dispărut la toaletele lui. Proprietarul i-a scrîşnit ceva pe un ton înfuriat băiatului de la ţigări şi acesta a dispărut la rîndul lui. Apoi, înclinat din talie şi zîmbitor, s-a apropiat de masa noilor veniţi, dînd mina cu cei doi bărbaţi. Picoloul a reapărut cu tava sa de ţigări, urmat de un chelner ce aducea grăbit lista de vinuri. între timp, orchestra de trei oameni şi atacase repertoriul. Fetele de la bar s-au răsucit pe scaunele lor, zîmbind a ispită, dar nu foarte direct. Trei gigolo au avansat spre ele ca spre nişte străine absolute, s-au înclinat ceremonios şi au întrebat, pe un ton amabil, dacă voiau să le acorde plăcerea unui dans. Afectat, discret zîmbitor şi legănîndu-se din mi jloc precum o tulpină de floare, picoloul traversă localul cu tava sa de ţigări : *„Zigarren ! Zigaretten !“*********** Vocea îi era batjocoritoare şi limpede ca a unui actor. Pe acelaşi ton, dar şi mai tare, şi mai batjocoritor, şi mai vesel, ca să putem auzi cu toţii, chelnerul îi comandă lui Bobby :

— Un Heidsieck Monopol !

Pătrunşi de o gravitate absurdă şi îndatoritoare, dansatorii îşi executau figurile complicate, mărturisind prin fiecare mişcare a lor o conştiinţă acută a rolului pe care-1 jucau. Iar saxofonistul, lăsîndu-şi instrumentul să atîrne liber de panglica de la gît, avansă spre marginea estradei, cîntînd într-un mic megafon :

Sie u'erden lacheu, Ich lieb’
Meine eigene Frâu... ††††††††††††††††††††††††††

Cinta cu o privire complice, incluzîndu-ne pe toţi în conspiraţia lui, încărcîndu-şi vocea de insinuare şi din-du-şi ochii peste cap într-o pantomimă epileptică a bucuriei totale. Suav, onctuos, cu cinci ani mai tînăr, Bobby îi întinse sticla peste bar. între timp cei doi bărbaţi fiaşii discutau între ei, probabil despre afaceri,

---

********** Trabuce, ţigări ! (germ.)

†††††††††††††††††††††††††††† O să rîdeti, / Eu o iubesc / Pe soţia mea... (germ.)

fără măcar o privire spre via (a de noapte ce o treziseră din amorţeală, în vreme ce femeile lor stăteau tăcute, ignorate, nedumerite, prost dispuse şi foarte-foarte plictisite.

Prima mea elevă, domnişoara Hippi Bernstein, locuieşte în Griinewald, într-o casă construită aproape în întregime din sticlă. Majoritatea familiilor bcrlineze bogate locuiesc în acest cartier. Greu de înţeles de ce. Vilele lor, în toate stilurile consacrate de urîţenia costisitoare, de la nebunia excentrică a rococo-ului pînă la cutiile din oţel şi sticlă, cu acoperişul plat, în stil cubist, se înghesuie în această pădure de pini deasă şi plină de umezeală. Puţini dintre proprietari îşi pot permite să aibă grădini mai mari, căci terenul este fabulos de scump : singura lor vedere este spre curtea din spate a vecinului, fiecare din ele protejate de cîte un gard de sîrmă ghimpată şi de un cîine-lup fioros. Groaza de spărgători şi de revoluţie i-a redus pe aceşti nefericiţi la o adevărată stare de asediu. Ei n-au acces nici la singurătate, nici la lumina soarelui. Toată zona este realmente un ghetou al milionarilor.

Cînd am sunat la poarta grădinii, un tînăr servitor a ieşit cu o cheie din casă, urmat de un dog alsacian care mîrîia ameninţător.

— Nu vă muşcă el cît timp sînt eu aici, m-a asigurat servitorul zîmbind.

IIulul familiei Bernstein are uşi cu ghinturi de fier şi un ceas fixat în perete cu bolţuri. Lămpile sînt moderniste, concepute să arate ca nişte manometre sau cadrane de centrală telefonică. însă mobilierul nu se asortează deloc cu casa şi cu accesoriile ei. Decorul parc al unei hidrocentrale, pe caro tehnicienii au încercat să-1 facă mai confortabil mobilîndu-1 cu scaune şi mese dintr-o pensiune de modă cam veche, dar altfel întru totul respectabilă. Pe zidurile austere de metal atîrnă peisaje foarte lăcuite din secolul al XlX-lca, încadrate în rame de aur masiv. Domnul Bernstein îşi comandase probabil vila, într-un moment de nesăbuinţă, vreunui arhitect celebru de avangardă şi apoi, fiind

îngrozit do rezultat, încercase să acopere cît mai mult din ca cu obiecte familiare.

Domnişoara Ilippi e o fată nostimă şi grasă, de vreo nouăsprezece ani, cu un păr castaniu lucios, dinţi sănătoşi şi ochi mari căprui. Are un rîs leneş, voios, mulţumit de sine şi un bust mai mult decît dezvoltat. Vorbeşte destul de bine, deşi cu un uşor accent american, o limbă engleză de nivel şcolar, spre deplina ci satisfacţie. Cînd am încercat, modest, să-i sugerez un plan după care să orientăm lecţiile noastre, m-a întrerupt mereu tot oferindu-mi bomboane de ciocolată, ţigări sau cafea :

— Scuzaţi-mă un minut, nu sînt nişte fructe, a zîmbit ea ridicînd receptorul telefonului interior : Anna, te rog adu nişte portocale.

Cînd a apărut servitoarea cu portocalele, am fost nevoit, în ciuda protestelor mele, să mănînc o masă în toată regula, cu farfurie, cuţit şi furculiţă, ceea ce a distrus pînă şi ultima aparenţă de relaţie profesor-elev pe care încercasem s-o stabilesc. Mă simţeam ca un poliţist oprit la masă în bucătărie de o seducătoare bucătăreasc ă. Domnişoara Hippi stătea şi mă privea, cu zîmbetul ei binevoitor şi leneş :

— Spuneţi-mi, vă rog, de ce veneaţi în Germania ?

E curioasă în ce mă priveşte, dar numai în felul cum o viţică îşi vîră placidă capul printre gratiile unei porţi, pe care însă nu vrea neapărat s-o deschidă. I-am spus că mi se părea foarte interesant în Germania :

— Situaţia economică şi politică, am început eu să improvizez pe un ton de autoritate profesoral ă, c mai interesantă în Germania decît în oricare altă ţară europeană. Cu excepţia Rusiei, am adăugat apoi, ca să încerc marea cu degetul.

Insă domnişoara Hippi n-a reacţionat în nici un fel, ci doar a zîmbit cu amabilitate :

— Eu cred că va fi plicticos pentru dumneavoastră aici Dumneavoast ră nu aveţi mul ţi prieteni la Berlin, aşa ?

— Aşa-i. N-am mulţi.

Mărturisirea mea a părut să o mulţumească şi s-o

distreze în acelaşi timp :

— Nu cunoaşteţi nişte fete drăguţe ?

Din nou bîzîi soneria telefonului. Zîmbind leneşă, ridică receptorul, fără însă a lăsa impresia că ascultă glasul subţire ce se auzea din el. Reuşeam să disting deslul de bine vocea reală a doamnei Bernstein, mama lui Hippi, care vorbea din camera alăturată.

— Ţi-ai lăsat aici cartea *cea roşie ?* repetă în bătaie de joc domnişoara Hippi, zîmbind spre mine, ca şi cum ar fi fost o glumă la care puteam lua parte şi eu : Nu, eu n-o văd. Trebuie să fie jos, în birou. Sună-1 pe tata. Da, lucrează jos. Şi, pe muţeşte, îmi oferi încă o portocală. Am dat politicos din cap că nu. Zîmbcte de o parte şi de alta: Mămico, ce-i de mîncare azi la prînz ? Da? Serios? Atunci e splendid !

A pus jos receptorul şi a reluat chestionarea mea :

— Nu cunoaşteţi nici vreo fată drăguţă ?

— *Nici o* fată... am corectat-o eu evaziv, dar domnişoara Hippi tăcea, aşteptînd un răspuns la întrebarea ei.

— Ba da. Una, a trebuit să adaug pînă la urmă, gîndindu-mă la domnişoara Kost.

— Numai una ? ridică ea din sprînccne cu un gest de surpriză comică. Şi, spuneţi-mi. vă rog. găsiţi fetele germare diferite ca fetele englezeşti ?

Am roşit.

— Găsiţi fetele germane..., am început eu s-o corectez, dar m-am oprit subit dîndu-mi seama în ultima clipă că nu mai eram nici cu sută la sută sigur' cum se spune corect : *diferit de* sau *diferit faţă de ?*

— Găsi(i fetele germane diferite ca fetele englezeşti ? repetă ea cu o insistenţă plină de zîmbete.

Am roşit, mai tare ca niciodată.

— Da. Foarte diferite, am răspuns eu îndrăzneţ.

— Cum sînt ele diferite ?

Slavă Domnului, în acel moment a sunat din nou telefonul. De data aceasta era cineva de la bucătărie, care voia s-o anunţe că prînzul se va servi cu o oră mai devreme ca de obicei, pentru că domnul Bcrnstein mergea după-amiază în oraş.

— îmi pare atît de rău, spuse domnişoara Ilippi

sculîn- du-sc în picioare, dar pentru astăzi noi trebuie să terminăm. Si ne vom vedea iarăşi vineri ? Atunci la revedere, domnul Isherwood. Şi vă mulţumesc foarte mult.

A scotocit prin poşeta ei şi mi-a întins un plic, pe care l-am îndesat stângaci în buzunar şi nu l-am deschis deeît cînd am ajuns departe de casa familiei Bcrnstein. Înăuntru era o monedă de cinci mărci. Am aruncat-o în sus, n-am reuşit s-o prind, apoi totuşi am găsit-o după cinci minute îngropată în nisip şi am alergat tot drumul pînă la staţia de tramvai cîntînd şi dînd cu piciorul în pietrele de pe şosea. Mă simţeam nespus de vesel şi de vinovat, ca şi cum aş fi încercat o mică hoţie şi aş fi reuşit.

Adevărată pierdere de vreme să te prefaci că vrei s-o înveţi ceva pe domnişoara Hippi. Dacă nu ştie vreun cu**vînt,** îl foloseşte în germană. Dacă mă apuc s-o corectez, ea îl repetă tot în germană. în ceea ce mă pri**veşte,** sînt categoric bucuros că am o elevă atît de comodă, a cărei unică teamă e doar ca mama ei să nu afle vreodată ce slabe progrese face odorul. Ceea ce pare foarte improbabil. Căci, de îndată ce s-au hotărît să aibă încredere în **tine,** majoritatea celor bogaţi se lasă traşi pe sfoară aproape nelimitat. Singura problemă reală pentru meditatorul particular este să fie acceptat pe uşa din faţă.

Cit despre Hippi, ea pare să se bucure de vizitele mele Din cele ce mi-a povestit mai deunăzi, am înţeles că se laudă colegelor ei de şcoală cu faptul că are un profesor de engleză autentic. Ne înţelegem de minune amîndoi. Eu sînt mituit cu fructe ca să n-o obosesc prea tare ; iar ea le spune părinţilor ei că sînt cel mai bun profesor particular pe care l-a avut vreodată. Şi la ore pălăvrăgim împreună în limba germană despre subiecte care o interesează pe ea, întrerupţi, la fiecare trei sau patru minute dc rolul pc care Ilippi îl joacă în comedia schimbului de mesaje complet anodine între membrii familiei sale prin intermediul telefonului interior.

Hippi nu-şi face nici o grijă pentru viitor. Ca toată lumea la Berlin, se referă în continuu la situaţia politică,

dar foarte succint, cu un soi de melancolie convenţională, ca atunci cînd se vorbeşte despre religie. Totul este absolut ireal pentru ea. Vrea să urmeze universitatea, să călătorească mult, să se distreze bine, iar la sfîrşit, desigur, să se mărite. Are deja o mulţime de prieteni băieţi. Ne petrecem mult timp discutînd despre ei. Unul are o maşină grozavă. Un altul aeroplan. Un altul a avut şapte dueluri. Un altul a descoperit o şmecherie cum se pot scoate din uz felinarele de pe stradă aplicîndu-le un şut puternic într-un anume loc. într-o noapte, venind de la un ceai dansant, Hippi şi el au stins în felul acesta toate luminile din cartier.

Azi prînzul s-a servit mai devreme la familia Bernstein, astfel incit am fost invitat şi eu, în loc să mai ţinem ,,lccţia“ fixată. Toată familia era prezentă în păr : doamna Bernstein, solidă şi tăcută, domnul Bemstein, scund de statură, nervos şi viclean ; mai era şi o soră mai mică, o elevă de doisprezece ani, care plesnea de grasă. Aceasta mînca şi iar mînca, neafectată de glumele şi avertismentele lui Ilippi că s-ar putea să crape. Par toţi să ţină mult unii le alţii, în felul lor aparte, atent şi sufocant. Am avut parte chiar şi de un mic conflict domestic, pentru că domnul Bernstein nu voia ca soţia lui să ia după masă maşina la cumpărături. în ultimele zile fuseseră o mulţime de manifestaţii naziste în oraş.

— Poţi să mergi şi cu tramvaiul, spunea domnul Bernstein. Eu nu-s de acord să risc să arunce vreunul cu pietre în maşina mea cea frumoasă.

— Şi-atunci să arunce cu pietre în mine ? întrebă doamna Bernstein bine dispusă.

— Ah. ce imporfânţă are ? Dacă o să arunce cu pietre în tine, o să-ţi cumpăr un plasture pentru cap. Şi n-o să mă coste decît cinci *Groschen.* Pe cînd, dacă dă cu pietre în maşina mea, o să mă coste poate cinci sute de mărci.

Şi astfel discuţia s-a tranşat. Apoi domnul Bernstein şi-a îndreptai atenţia către mine :

— Nu poţi să te plîngi că eşti rău tratat în casa asta, tinere, eh ? Nu numai că-ţi servim o masă bună, dar te

mai şi plătim ca s-o mănînci !

Am observat, după expresia feţei lui Hippi, că gluma mersese prea departe, chiar şi pentru noţiunea de umor ce se cultiva în familia ei ; încît am rîs şi am replicat :

— Ce-ar fi să-mi plătiţi cîte o marcă în plus pentru fiecare înghiţitură pe care o iau ?

Ideea mea l-a înveselit pe domnul Bernstein ; avu însă grijă să-mi arate că înţelesese el prea bine că doar nu vorbisem serios.

Săptămîna trecută apartamentul nostru a losi scena unui scandal teribil. >

Acesta a început cînd domnişoara Kost s-a prezentat la domnişoara Schroeder şi-a anunţat-o că din camera ei se furaseră cincizeci de mărci. Era extrem de tulburată, mai ales că, a explicat ea, aceştia erau banii pe care-i pusese deoparte anume pentru chirie şi nota de telefon. Bancnota respectivă de 50 se afla într-un sertar de la bufet, chiar lîngă uşă, în camera domnişoarei Kost.

Domnişoara Schroeder i-a sugerat pe loc, nu fără îndreptăţire, că banii îi furase probabil vreunul din clienţii păgubaşei. Domnişoara Kost a replicat că aşa ceva era imposibil, fiindcă nici unul dintre aceştia n-o vizitase în ultimele trei zile. Mai mult decît atît, a adăugat ea, prietenii ei rămîneau în afară de orice dubiu. Aceştia erau nişte domni bogaţi, pentru care o bancnotă păduchioasă de 50 de mărci era o simplă bagatelă. Ceea ce a supărat-o foarte rău pe domnişoara Schroeder.

— Bănuiesc că vrea să insinueze că *unul din noi* i-a luat banii aceia ! Auzi la ea neobrăzare ! Păi, vă rog să mă credeţi, Herr Issyvoo, că-mi venea s-o tai în bucăţele mici !

— Da, domnişoară Schroeder. Sînt sigur că aşa vă venea să faceţi.

Domnişoara Schroeder a ajuns apoi la teoria că banii de fapt nici nu fuseseră furaţi şi că totul nu era decît o şmecherie a domnişoarei Kost pentru a scăpa de plata chiriei. I-a sugerat ideea şi domnişoarei Kost, care, desigur, s-a înfuriat. A spus că, în orice caz, ea va face rost de bani în cîteva zile ; ceea ce a şi făcut. După care a

anunţat că eliberează camera la sfîrşitul lunii.

între timp, am descoperit, în mod absolut întâmplător, că domnişoara Kost ora în combinaţie cu Bobby. Venind acasă într-o seară, am observat că nu era nici o lumină în camera domnişoarei Kost, lucru uşor constatabil de altfel, căci uşa ei are un geam cu sticlă givrată, pentru iluminarea vestibulului. Mai tîrziu, pe cînd stăteam culcat în pat şi citeam, am auzit deschizindu-se uşa domnişoarei Kost, iar după aceea rîsete şi şoapte ale lui Bobby. După mult scîrţîit de parchet şi chicoteală înfundată, Bobby a ieşit tiptil din apartament, închizînd în urma sa uşa cit mai încet cu putinţă. După o clipă a intrat din nou, cu foarte mult zgomot şi a trecut direct în holul cel mare, unde l-am auzit urîndu-i noapte bună domnişoarei Schroeder.

Dacă aceasta nu ştie ce se petrece de fapt, în cel mai rău caz bănuieşte ceva. Ceea ce explică şi furia sa împotriva domnişoarei Kost : căci adevărul e că este extrem de geloasă şi am avut parte cu toţii de incidente din cele mai groteşti şi mai stînjenitoarc. într-o dimineaţă, pe cînd voiam să merg la baie, am găsit-o ocupată de domnişoara Kost. Domnişoara Schroeder s-a repezit la uşă înainte s-o pot eu opri şi a ordonat domnişoarei Kost să iasă nc- întîrziat afară, iar cînd aceasta, fireşte, nu a dat curs poruncii primite, domnişoara Schroeder a început, în ciuda protestelor mele, să bată insistent cu pumnii în uşă.

— Să ieşi afară din baia mea ! urla ea ca ieşită din minţi. Să ieşi afară în clipa asta, sau chem poliţia să te scoată cu forţa.

După care a izbucnit în lacrimi. Plînsul i-a provocat curînd palpitaţii. Bobby a trebuit s-o care pe canapea, gîfîind şi oftînd. In timp ce stăteam cu toţii în jurul ei, destul de neajutorati, domişoara Mayr a apărut în pragul uşii cu o figură ca de călău şi s-a adresat cu un glas teribil domnişoarei Kost :

— Zi bogdaproste, fetiţo, că n-ai omorît-o, s-o ai **pe** conştiinţă acum !

Apoi şi-a asumat iniţiativa, ne-a trimis pe toţi La treburile noastre, iar pe mine pînă la băcan să cumpăr un flacon de valeriană, Cînd m-am întors, şedea alături de

canapea, mîngîind mîna domnişoarei Schroeder şi murmu- rînd cu o intonaţie plină de un mare tragism :

— Săraca de tine, Lina... Ce ţi-au făcut, fetiţă mică ?

Sdlllj IiOWlCS

ţ

J-NTR-O după-amiază, pe la începutul lui octombrie, am fost invitat acasă la Fritz Wendel să bem o cafea neagră împreună. Fritz te invita mereu la o „cafea neagră'[4], cu accent pe „neagră". Era foarte mîndru de cafeaua lui. Se spunea că ar fi cea mai tare cafea din Berlin.

Fritz era îmbrăcat în ţinuta sa obişnuită de vizite la cafea — un pulover alb şi foarte gros de navigator şi pantaloni de flanelă albaştri deschis. M-a primit cu un zîmbet de îneîntare pe buzele sale pline :

— ’lut, Chris !

— Salut, Fritz. Ce mai faci ?

— Bine.

S-a aplecat peste filtrul de cafea, iar părul său moale şi negru s-a desprins din pieptănătura-i rigidă, căzîndu-i în bucle parfumate masiv peste ochi.

— Nu vrea porcăria asta şi pace, a adăugat el.

— Cum merg treburile ? l-am întrebat.

— E ceva de groază, a rînjit Fritz cu toată gura. Fie închei o nouă afacere luna viitoare, ori mă fac gigolo.

— *Fie-fie* sau *ori-ori,* l-am corectat eu în virtutea obişnuinţei profesionale.

— în clipa asta vorbesc o engleză de baltă, îşi tărăgăna Fritz cuvintele, cu vădită mulţumire de sine. Sally chiar e de părere că nu mi-ar strica să iau cîteva lecţii cu ca.

— Cine-i Sally ?

— O, am şi uitat că tu n-o cunoşti. Sînt un tîmpit. Pînă la urmă trece şi ea pc-aici, în după-amiaza asta.

— E drăguţă ?

Fritz îşi dădu peste cap ochii săi negri de ştrengar* oferindu-mi o ţigară muiată cu rom din tabachera lui de metal.

— Nc-m«i-pomenită !, îşi tărăgăna el iar sibalele. Pînă la urmă îmi vine să cred că-s nebun după ea.

— Dar cine e ? Cu ce se ocupă ?

— E englezoaică, actriţă : cîntă la „Lady Windermere“ — tipa-i o adevărată bombă, te rog să mă crezi.

— Nu pare o însuşire prea tipică pentru o englezoaică, după părerea mea.

— Pînă la urmă are şi ceva sînge franţuzesc în vine. Maică-sa era franţuzoiacă.

După cîteva minute a sosit şi Sally.

— Am întîrziat teribil, Fritz iubitule ?

— Doar o jumătate de oră, spuse Fritz lungind vocalele şi radiind de o plăcere proprietarială. Dă-mi voie să ţi-1 prezint pe domnul Isherwood — domnişoara Bowles. Domnul Isherwood e cunoscut mai degrabă sub numele de Chris.

— Aiurea, am replicat cu. Cred că Fritz e singura persoană care mi-a spus Chris pînă acuma.

Sally rîse. Era îmbrăcată în mătase neagră, cu o capă scurtă pe umeri şi o tocă de paj zvîrlită degajat pe o timplă.

— Te superi dacă dau un telefon de la tine, dulceaţă ?

— Nici o problemă. Dă liniştită. Fritz mă fixă cu privirea. Haidem noi dincolo, Chris. Vreau să-ţi arăt ceva.

Era vizibil nerăbdător să-mi afle primele impresii despre noua lui cucerire, Sally.

— Vai, pentru Dumnezeu, nu mă lăsaţi singură cu individul ăsta ! exclamă ea. Cît e de pătimaş, e-n stare să mă seducă prin telefon.

în timp ce forma numărul, am observat că unghiile îi erau ojate în verde ca smaraldul, o culoare nefericit aleasă, căci atrăgea atenţia asupra mîinilor ei, foarte pătate de la fumat şi la fel de murdare ca şi ale unui copil. Era îndeajuns de brunetă pentru a fi sora lui Fritz. Chipul îi era lung şi subţire şi pudrat cu atîta alb îneît părea o faţă de mort. Avea ochi foarte mari, căprui, care

puteau fi şi mai negri, spre a fi asortaţi cu părul şi cu creionul folosit la sprîncene.

— Ealuuu, gînguri ea, pungindu-şi buzele vopsite în roşu aprins, ca şi cum ar fi avut de gînd să sărute pîlnia receptorului. *Ist das Du mein Liebling ?*######################## Şi deschise gura schiţînd un surîs dulceag, stupid. Fritz şi cu mine o priveam ca la teatru. *Was wollen wir machen morgen abend ? Oh, wie wunderbar... Nein, nein, ich werde bleiben heute abend zu Ilause. Ja, ja, ich werde wirklich bleiben zu Hause... Auf Wiedersehen, mein Liebling...*§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

A pus receptorul în l'urcă şi s-a întors spre noi triumfătoare.

— Asta e tipul cu care m-am culcat azi-noaptc, ne informă ea. Face dragoste minunat. E un geniu fără rival în afaceri şi pe deasupra mai e şi putred de bogat... Se apropie şi se aşează lingă Fritz pe canapea, cufundîndu-se între perne cu un oftat : Am să te rog să-mi dai nişte cafea, iubitule, ai să vrei ? Sînt pur şi simplu moartă de sete.

Curînd am ajuns la subiectul preferat al lui Fritz : îl pronunţa *Iobire.*

— In medie, spunea el, am cile o mare legătură sentimentală aproximativ la doi ani o dată.

— Şi cît timp a trecut de la ultima mare legătură ?, întrebă Sally.

Exact un an şi unsprezece luni, îi aruncă Fritz cea mai ştrengărească privire cu putinţă.

— Ce minunat! strînse ea din nas şi ne oferi un mic rîs cristalin, ca de scenă. Hai, *te rooog,* spune-mi — ultima cum era ?

O asemenea întrebare desigur că l-a împins pe Fritz pe panta unei autobiografii complete. Am aflat povestea seducerii lui la Paris, amănunte ale unui flirt de vacanţă în Las Palmas, despre cele patru mari idile ncw-yorkcze, despre o dezamăgire la Chicago şi o cucerire făcută la Boston ; apoi din nou la Paris pentru o mică recrecre, un

---

†††††††††††††††††††††††††††† Tu eşti iubitule ? (germ.)

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Ce facem mîine seară ? O, ce minunat... Nu, nu, astă seară nm să rămîn acasă. Da, da, serios că am să rămîn acasă... La revedere, iubitule... (germ.)

episod minunat la Viena, la Londra pentru consolare şi, în final, Berlinul.

— Vezi tu, Fritz dragă, îi spuse Sally strîngînd din nas spre mine, *eu* cred că necazul cu tine e că n-ai găsit încă femeia potrivită.

— S-ar putea să ai dreptate, rosti Fritz foarte pătruns de idee. — Ochii săi negri deveniră sentimentali şi lăcrimoşi : S-ar putea să-mi caut încă idealul...

— Dar o să dai peste cl într-o zi, sînt absolut sigură **că** o să dai.

Şi Sally mă incluse şi pe mine, cu o privire, în jocul ei de-a rîsul pe seama lui Fritz.

— Aşa zici tu ? îi zîmbi el satisfăcut, aruncîndu-i ocheade scînteietoare.

— *Dumneata* nu crezi ?, făcu apel şi la mine Sally.

— Eu n-aş putea spune precis, m-am eschivat eu. Pentru că n-am fost niciodată în stare să descopăr ce ideal are Fritz.

Cine ştie din ce motiv, cuvintele mele au părut a-1 mulţumi pe Fritz, drept care le-a şi luat pe loc ca pe un fel de atestare :

— Şi doar Chris mă cunoaşte destul de bine, a intervenit cl. Dacă nici Chris nu mă cunoaşte, atunci nu mă cunoaşte nimeni.

Apoi s-a făcut ora cînd Sally trebuia să plece.

— Aveam întîlnire cu un tip Ja liotei Adlon la cinci, ne-a explicat ea. Şi uite că deja s-a făcut ora şase ! Nu-i nimic, lasă-1 să aştepte, porcul. Vrea să devin metresa lui, dar i-am spus că a naibii să fiu dacă accept pînă nu-mi plăteşte toate datoriile mai întîi. De ce-or fi oare toţi bărbaţii nişte animale ? Deschizînd poşeta, îşi retuşă în grabă sprîncenele şi gura : O, apropo, Fritz iubitule, nu vrei tu să fii un înger scump şi să mă-mprumuţi cu zece mărci ? N-am nici un chior ca să plătesc taxiul.

— Cum să nu ? 1 Da' sigur.

Şi Fritz băgă o mînă în buzunar, plătind fără ezitare, ca un erou.

Sally sc-ntoarse către mine :

— Auzi, nu vrei sil treci odată pe la mine, să bem împreună un ceai ? Dă-mi numărul tău de telefon. Te sun eu.

Cred că-şi închipuie acum, mă gîndeam cu în sinea mea, că sînt un tip cu bani. Atunci foarte bine, să-i fie de învăţătură o dată pentru totdeauna. Mi-am scris telefonul în mica ei agendă cu coperţi de piele. Fritz a condus-o pînă la uşă.

■— Ei ? Se întorsese năvalnic în cameră. închizînd mulţumit uşa în urma lui. Ce părere ai de ea, Chris ? Nu ţi-am spus eu că e o ţipă trăsnet ?

— Ba mi-ai spus !

— Sînt tot mai nebun după ea cu fiecare dată cînd o văd. Scoţînd un oftat lung de plăcere, îşi luă o ţigară din tabacheră. Mai vrei nişte cafea ?

— Nu, mulţumesc foarte mult.

— Ştii, Chris, am impresia că i-ai plăcut şi tu.

— Hai, fugi de-aici !

— Serios că da. Fritz părea satisfăcut. Pînă la urmă cred că o să ne vedem cam des cu ea de-acum încolo.

Cîricl m-am întors acasă, la domnişoara Schroeder, eram atît de ameţit că a trebuit să stau întins vreo jumătate de oră în pat. Cafeaua neagră a lui Fritz era, ca întotdeauna, o adevărată otravă.

După cîteva zile m-a luat şi m-a dus s-o auzim pe Sally cum cîntă.

Cabaretul „Lady Windermere “ (care acum aud că nu mai există) era un bar „neformalist", cu pretenţii artistice, pe o stradă ce dădea în Tauentzienstrasse şi pe care proprietarul său încerca în mod vădit să-1 facă să semene cit mai mult cu un local din Montparnasse. Pereţii erau aco- periţi cu liste de meniuri, caricaturi şi fotografii de artişti semnate — („Lui Lady Windermere, singura şi cea-mai- cea.“ „Lui Johnny, din toată inima.“). Pînă şi Evantaiul **********, de patru ori mai mare, atîrna deasupra barului. Pe un podium din mijlocul sălii era un pian cu coadă.

Eram curios să văd reacţia lui Sally. Mi-o imaginasem, nu ştiu nici eu de ce, puţin nervoasă, pentru ca să constat că nu era deloc. Avea o voce

---

********** **Numele localului este inspirat de titlul comediei lui Oscar VVilde** *Evantaiul lui Lady Windermere* **(1892).**

surprinzător de profundă şi răguşită. Cînta în schimb prost, neexpresiv, cu mîinile atîrnîndu-i pe lîngă corp — şi totuşi apariţia îi era, în felul ei, un număr de efect din cauza prezenţei sale aparte şi a impresiei pe care o degaja că nu dădea doi bani pe toată părerea lumii despre ea. Cu braţele inerte, la voia întîm- plării şi cu un rînjet ce parcă spunea „îţi place, bine — nu-ţi place, să fii sănătos[1]", cînta :

> Acuma ştiu că Mama **A** vrut să-mi fie bine Şi să mă ştie alături De cineva ca tine.

Aplauzele au fost vii. Pianistul, un tînăr chipeş, cu păr ondulat şi blond, s-a ridicat solemn de la pian şi a sărutat mîna lui Sally. Ea a cîntat apoi încă două cîntece, unul în franceză, altul în germană, care însă n-au mai fost la fel de bine primite.

După aceste două cîntece a urmat o lungă repriză de sărutat mîna şi o deplasare generală în direcţia barului. Sally părea să cunoască pe toată lumea din local. Tuturor li se adresa cu „tu“ şi „iubitule". Pentru o presupusă *demi-mondaine,* avea uimitor de puţin tact ori simţ al afacerilor. Şi-a pierdut, de exemplu, o mulţime de timp făcînd avansuri insistente unui domn mai în vîrstă, care în mod vizibil prefera o conversaţie cu barmanul. Mai tîrziu ne-am îmbătat destul de tare toţi. Pe urmă Sally a trebuit să plece la o întîlnire, iar proprietarul a venit la masa noastră. El şi cu Fritz au discutat despre aristocraţia engleză. Fritz era în elementul lui. Iar eu am luat hotă- rîrea, ca de atîtea alte ori pînă atunci, să nu mai frecventez deloc genul acesta de localuri.

Apoi m-a sunat Sally, conform promisiunii făcute, şi m-a invitat la ceai.

Locuia departe pe Kurfurstendamm, tocmai la capătul mohorît al bulevardului, care ajungea la Halensee. Am fost condus într-o cameră mare, întunecoasă, doar pe jumătate mobilată, de o proprietăreasă grasă şi neîngrijită, cu o falcă umflată şi

căzută, ca a unei broaşte. Intr-un colţ era o canapea desfundată şi o pictură ştearsă înfăţişînd o bătălie din secolul al XVIII-lea, în care răniţii, proptiţi pe coate în atitudini maiestuoase, admirau salturile făcute de armăsarul lui Friedrich cel Mare.

— O, bună, Chris iubitule !, strigă Sally din prag. Ce drăguţ din partea ta că ai venit! Mă simţeam teribil de singură. Am şi plîns la pieptul lui Frâu Karpf. *Nicht wahr, Frâu Karpf ?,* apelă ea la confirmarea proprietăresei ca o broască. *Ich habe geweint auf Dein Brust.* ††††††††††††††††††††††††††

Frâu Karpf îşi săltă bustul cu un plescăit din gură de parcă ar fi fost realmente o broască.

— Ce vrei, Chris, ceai sau cafea ?, continuă Sally. Poţi vrea oricare din ele. Numai că eu nu ţi-aş recomanda ceaiul de aici, pentru că nu ştiu ce pune Frâu Karpf în el ; cred că adună toate resturile de la bucătărie într-o oală mare şi le fierbe împreună cu frunze de ceai.

— Atunci am să vreau cafea.

— *Frâu Karpf, Liebling, ivillst Du sein ein Engel und brirtg zwei Tassen von Kaffe ?* ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

Germana lui Sally nu era numai incorectă, ci în întregime o creaţie proprie a ei. Pronunţa fiecare cuvînt într-un mod afectat şi voit „străin". Puteai spune imediat că vorbeşte o limbă străină fie şi numai după expresia feţei.

— Chris iubitule, vrei tu să fii un înger şi să tragi perdelele ?

M-am executat, deşi era încă destulă lumină afară. între timp Sally aprinsese lampa de masă. Cînd m-am întors de la fereastră, ea s-a ghemuit graţioasă ca o pisică pe canapea şi, deschizîndu-şi poşeta, a început să scotocească după o ţigară. Dar nici n-a apucat bine să fie completă poza ca a şi sărit iar în picioare :

— Vrei o „stridie de preerie" ? A scos pe dată două

---

†††††††††††††††††††††††††††† **Nu-i aşa, doamnă Karpf ?... Am plîns la pieptul tău (germ.).**

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ **Doamnă Karpf, iubito, vrei să fii un înger şi să aduci două ceşti de cafea ? (germ.)**

pahare, ouă şi o sticlă de sos de Worcester din dulapul de încălţăminte de sub chiuveta cea dislocată. Eu practic trăiesc numai cu aşa ceva. Apoi, cu multă dexteritate, a spart ouăle în cele două pahare, a turnat pe deasupra sos şi a învîrtit bine amestecul cu capătul unui stilou. Cam asta e tot ce-mi pot permite. Şi s-a întors pe canapea, ghemuindu-se iar plină de gingăşie.

Purta aceeaşi rochie neagră şi azi, însă fără capă. în schimb, avea un guleraş alb şi mîneci tot albe, care dădeau o anumită impresie de castitate teatrală, ca şi cum ar fi fost o călugăriţă dintr-o operă cunoscută.

— De ce rîzi, Chris ? mă întrebă ea.

— Nu ştiu, am spus.

Dar nu mă puteam abţine să nu zîmbesc. Era în acea clipă ceva extrem de comic în toată apariţia lui Sally. Fără îndoială, era frumoasă, cu căpşorul ei negricios, cu ochii mari şi nasul fin, arcuit — şi totodată în mod atît de absurd conştientă de toate aceste trăsături ale ei. Stătea ghemuită cu o feminitate mulţumită de sine, ca o porumbiţă, cu capul înclinat într-o poziţie studiată şi cu mîinile împreunate afectat.

— Spune-mi, Chris, porcule, de ce mai rîzi acum ?

— N-am nici cea mai vagă idee.

Atunci a început să rîdă şi ea :

— Eu cred că eşti nebun, să ştii !

— Şi stai de mult aici ? am întrebat-o aruncîndu-mi privirea prin camera întunecoasă.

— De cînd am venit la Berlin. Stai, să vedem — să tot fie vreo două luni.

Am întrebat-o ce anume o determinase să vină tocmai în Germania. Venise singură ? Nu, cu o prietenă. Actriţă. Mai mare ca Sally. Fata aceea mai fusese la Berlin înainte. Ea îi spusese lui Sally că aveau să capete aproape sigur amîndouă de lucru la studiourile de film Ufa. Sally a împrumutat zece lire de la un domn în vîrstă foarte simpatic şi a venit cu ea.

Nu le-a spus nimic părinţilor ; i-a anunţat doar în momentul cînd au fost amîndouă deja în Germania.

— îmi pare rău că n-o cunoşti pe Diana. Era cea mai teribilă căutătoare de aur pe care ţi-o poţi imagina. Reuşea să facă rost de bărbaţi oriunde — n-avea nici o

importanţă dacă ştia să le vorbească limba sau nu. Gînd eram cu ea, îmi venea să mor de rîs. Pur şi simplu o adoram.

Dar, după ce au petrecut trei săptămîni în Berlin fără să poată găsi o slujbă, Diana a pus mîna pe un bancher, care a luat-o cu el la Paris.

— Şi te-a lăsat singură aici ? Trebuie să-ţi spun că mi se pare cam josnic din partea ei.

— De, ştiu şi eu... ? Fiecare trebuie să-şi vadă de pielea lui. Cred că, în locul ei, la fel aş fi făcut şi eu.

— Sînt gata să pun pariu că n-ai fi făcut la fel.

— Oricum, deocamdată sînt bine mersi. întotdeauna mă descurc singură.

— Cîţi ani ai tu, Sally ?

— Nouăsprezece.

— Dumnezeule mare ! Şi eu care credeam că ai vreo douăzeci şi cinci !

— Da, ştiu. Toţi cred aşa.

Frâu Karpf a intrat în cameră tîrşindu-şi picioarele, cu două ceşti de cafea pe o tăviţă de metal coclit.

— *Oh, Frâu Karpf, Liebling, wie wunderbar vo-i Dich !* §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

— Dar de ce stai tu în casa asta ? am întrebat-o eu după ce a ieşit afară proprietăreasa. Sint sigur că ai putea găsi o cameră cu mult mai bună.

— Da, ştiu că aş putea.

— Şi-atunci de ce nu cauţi ?

— O, nu ştiu nici eu. Probabil că din lene.

— Ce chirie plăteşti aici ?

— Optzeci pe lună.

— Cu micul dejun inclus ?

— Nu — nu cred.

— Cum adică *nu crezi ?* am exclamat eu cu severitate. Aşa ceva trebuie ştiut precis.

— Da, e o prostie din partea mea, recunoscu ea moale Dar, vezi tu, eu îi dau banii bătrînei atunci cînd îi am şi eu. Îneît e cam greu de calculat totul foarte exact.

— Dar, pentru Dumnezeu, Sally, eu plătesc doar

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **O, doamnă Karpf, iubito, ce minunat din partea ta (germ.).**

cincizeci de mărci pe lună pentru camera mea, cu micul dejun inclus, şi e şi mult mai frumoasă decît asta.

Sally dădu aprobator din cap, însă continuă pe un ton de scuză :

— Şi mai e ceva, Christopher iubitule. Vezi tu, nu prea ştiu ce s-ar face Frâu Karpf dacă aş părăsi-o. Sint sigură că n-ar mai găsi niciodată alt chiriaş. Pentru că nimeni n-ar fi în stare să-i suporte figura şi mirosul şi tot restul Aşa cum e acum, datorează şi ea chiria pe trei luni. Dac > s-ar afla că nu are chiriaşi, ar fi dată afară imediat de proprietarul casei ; iar, dacă i s-ar face una ca asta, ea spune că s-ar sinucide.

— Şi totuşi nu înţeleg de ce trebuie să te sacrifici tu pentru ea.

— De fapt, nu prea mă sacrific. îmi şi face plăcere să stau aici, să ştii. Eu şi Frâu Karpf ne înţelegem foarte bine. Ea e mai mult sau mai puţin cum am să fiu şi eu peste treizeci de ani. O gazdă ceva mai respectabilă m-ar da probabil afară după o săptămînă.

— Gazda mea nu te-ar da afară.

Sally zîmbi vag, strîngînd din nas :

— Cum îţi place cafeaua, Chris iubitule ?

— O prefer cafelei de la Fritz, am răspuns cu evaziv.

— Nu că-i un tip grozav Fritz ?, rîse Sally. Eu îl ador. Ador felul cum spune el : ,,Fir-ar să fie de viaţă-'.

— Ei, fir-ar să fie de viaţă, am încercat eu să-1 imit pe Fritz.

Am rîs amîndoi. Sally şi-a mai aprins o ţigară : fuma în continuu. Am observat ce bătrînicioase arătau mîinilc ei la lumina lămpii. Avea mişcări nervoase, vene proeminente şi foarte subţiri — mîini de femeie de vîrstă mijlocie. Unghiile ojate cu verde păreau să nu le aparţină în nici un caz ; fuseseră fixate pe degete din întîmplare — ca nişte gîndaci lucioşi, lungi şi urîţi.

— Ce e mai nostim însă, adăugă ea gînditoare, e că eu şi cu Fritz nu ne-am culcat încă niciodată, ştii ? Făcu o pauză scurtă, apoi mă întrebă animată : Credeai că ne-am culcat ?

— Mă rog, da... cred că da.

— Ei, află că nu ne-am culcat. Nici măcar o singură

dată..., căscă ea. Şi acum nici nu cred că o să ne mai culcăm vreodată.

Am fumat cîteva minute în tăcere. Apoi Sally a început să-mi povestească despre familia ei. Era fiica unui proprietar de moară din Lancashire. Mama ei se numea Bowles ca domnişoară şi moştenise ceva avere, astfel că, la căsătoria ei cu domnul Jackson, şi-au alăturat şi numele de familie.

— Tata c un snob teribil, deşi se preface că nu e. Pe mine de fapt mă cheamă Jackson-Bowles ; dar bineînţeles că nu pot apărea pe scenă cu numele ăsta. Ar crede lumea că-s nebună.

— Fritz parcă-mi spunea că mama ta e franţuzoaică.

— Da' de unde ! Cum o să fie franţuzoaică ? Sally îmi păru chiar destul de iritată. Fritz ăsta e un timpit. Ii place să tot inventeze aiureli.

Sally avea şi o soră, pe nume Betty.

— E un înger şi jumătate. Eu o ador. Are şaptesprezece ani, dar e încă teribil de inocentă. Mama o creşte foarte strict, ca pe o mică nobilă de ţară. Betty cred că şi-ar da duhul dacă ar afla vreodată ce curvă bătrînă e sora ei. De fapt, n-arc nici cea mai vagă idee despre bărbaţi.

— Dar de ce nu eşti şi tu o mică nobilă de ţară, Sally ?

— Nu ştiu. Cred că aici l-am moştenit pe tata. Ţi-ar place mult de el. Nu dă o ceapă degerată pe părerea nimănui. E şi un om de afaceri absolut minunat. Cam o dată pe lună se îmbată criţă şi atunci îi îngrozeşte pe toţi prietenii mamei din lumea bună. El a fost cel care a spus că pot merge la Londra să iau lecţii de actorie.

— Tu trebuie să fi părăsit destul de devreme şcoala.

— Da. Nu puteam s-o sufăr. I-am făcut să mă dea afară.

— Şi cum ai reuşit performanţa asta ?

— I-am spus directoarei că o să am un copil.

— Fugi de-aici, Sally ! Nu se poate !

— Aşa i-am spus, pe cuvîntuî meu. Ce vîlvă s-a stîrnit atunci. Au pus un medic să mă examineze şi mi-au chemat părinţii la şcoală. Cînd au constatat că nu era

nimic, au avut o imensă dezamăgire. Directoarea a spus că o fată căreia îi putea măcar trece prin minte ceva atît de dezgustător n-avea cum mai fi tolerată în şcoală, ca să corupă şi celelalte fete. Incit tot cum am vrut eu a ieşit pînă la urmă. Şi-apoi l-am bătut pe tata la cap pînă ce-a spus că puteam să mă duc la Londra.

Sally deci s-a mutat în Londra, la un cămin, împreună cu alte fete, ce studiau şi ele actoria. Aici, în ciuda supra- veghctoarelor, a reuşit să-şi petreacă cea mai mare parte a nopţilor în apartamentele unor tineri domni.

— Primul bărbat care m-a sedus nici nu şi-a dat seama că eram virgină pînă nu i-am spus eu, pe urmă. Era **un** tip formidabil. Şi-1 adoram. Un geniu absolut în roluri de comedie. O să ajungă foarte celebru într-o zi, precis.

După o vreme, Sally a început să facă figuraţie **de** umplutură în filme şi, în sfîrşit, a primit un rolişor **la o** companie teatrală care pleca într-un turneu. Aşa **a cu**noscut-o pe Diana.

— Şi cit mai ai de gînd acum să rămîi la Berlin ? **am** întrebat-o.

— Dumnezeu ştie. Angajamentul ăsta la „Lady Windermcre“ nu mai durează deeît o săptămînă. Am făcut rost de el printr-un tip pe care l-am cunoscut la barul ,.Eden“. Dar tipul e acum la Viena. O să trebuiască să-i sun, cred, din nou pe cei de la Ufa. Şi acolo e un bătrîn evreu îngrozitor, care mă scoate din cînd în cînd în lume, îmi promite mereu că-mi face rost de-un contract, dar tot ce urmăreşte de fapt e doar să se culce cu mine, porcul. Eu cred că bărbaţii din ţara asta sînt groaznici. Nici unul din ei n-are bani, în schimb aşteaptă de la tine să-i laşi să te seducă pentru o cutie de bomboane.

— Dar cum ai să te descurci cînd îţi expiră angajamentul ăsta ?

— Ei, ştii, eu mai primesc şi o mică subvenţie de-acasă. Nu cred că pentru multă vreme însă. Mama deja mi-a pus în vedere că, dacă nu mă-ntorc în Anglia imediat, mi-o taie. Bineînţeles, ci îşi închipuie că eu sînt

aici cu o prietenă. Dar, dacă mama ar şti că sînt de capul meu, cred'că pur şi simplu ar leşina pe loc. însă, oricum, o să am destui bani curînd, ca să mtă pot întreţine singură. Mi-c urît să tot iau bani de la ei. Afacerile tatii merg în- grozitor de prost acum, din cauza crizei.

— Ascultă,. Sally, dacă ajungi vreodată la ananghie, te rog să apelezi oricînd la mine.

— Vai, ce drăguţ din partea ta, Chris, rîse ea. Dar prietenii nu-mi place să-i tapez de bani.

— Pe Fritz nu-1 consideri prieten ? mi-a scăpat, fără să vreau, din gură, dar Sally nu s-a simţit cîtuşi de puţin lezată.

— Ba da, ţin îngrozitor de mult la Fritz, bineînţeles. Dar el are grămezi de bani acasă. Şi, cînd oamenii au bani, parcă şi sentimentele tale faţă de ei sînt altele — nu ştiu cum se întîmplă asta.

— De unde ştii că n-am şi cu grămezi de bani acasă ?

— Tu ? izbucni Sally în rîs. Păi mi-am dat scama din clipa cînd tc-am văzut că-ţi suflă vîntul prin buzunare.

In după-amiaza cînd Sally â venit la mine la ceai, domnişoara Schroeder nu-şi mai încăpea în piele de emoţie. Pentru respectiva ocazie a îmbrăcat cea mai bună rochie **a** ei şi chiar şi-a ondulat şi părul. Cînd s-a auzit soneria, **a** deschis uşa cu o reverenţă :

— Herr Issyvoo, m-a anunţat ea, făcîndu-mi complice cu ochiul şi vorbind cu voce foarte tare, a venit o doamnă să vă vadă.

Apoi le-am prezentat pe una alteia oficial. Domnişoara Schroeder făcea o adevărată risipă de politeţuri : 'tot timpul i se adresa lui Sally cu *„gnädiges Fräulein"* **********. Sally, cu toca ei de paj zvîrlită pe o ureche, rîdea cu rîsul ci cristalin şi şedea plină de eleganţă pe canapea. Domnişoara Schroeder se tot învîrtea în jurul ei copleşită de o admiraţie şi de o uimire neprefăcute. Era evident că nu mai văzuse pe cineva ca

---

********** **Stimată domnişoară (germ.).**

Sally pînă atunci. Cînd ne-a adus ceaiul, în loc de obişnuitele felii de aluat palid şi neapetisant, a apărut o farfurie de tarte cu dulceaţă, aranjate în formă de stea. Am remarcat deasemeni că domnişoara Schroeder ne-a pus şi două şerveţele mici de hîrtie alături, perforate pe margini, ca să semene cu dantela. (Mai tîr- ziu, cînd am complimentat-o pentru toate aceste pregătiri în plus, mi-a mărturisit că întotdeauna folosea şerveţelele cînd domnul căpitan de cavalerie primea vizita logodnicei lui la ceai. „O, da, Herr Issyvoo. Doar vă puteţi lăsa liniştit în grija mea. Dacă nici eu nu ştiu cc-i place unei tinere doamne../')

— Te superi dacă mă întind pe canapeaua ta, iubitule ? m-a întrebat Sally de îndată ce am rămas numai noi doi.

— Nu, sigur că nu.

Şi-a scos toca de paj, şi-a săltat pantofiorii de catifea pe canapeaua mea, şi-a deschis poşeta şi a început să se pudreze :

— Sînt absolut moartă de oboseală. Azi-noapte n-am închis ochii deloc. Am un iubit nou, un tip minunat.

Eu am început să îi torn ceaiul. Sally mi-a aruncat **o** privire piezişă.

— Te şochez cînd vorbesc aşa, Christophcr iubitule ?

— Cîtuşi de puţin.

— Dar nu-ţi place.

— Nu-i treaba mea. Şi i-am întins paharul de ceai.

— O, pentru Dumnezeu, exclamă Sally, nu-ncepe să fii atît de englez acum ! Ba e treaba ta ce gîndeşti !

— Bine, atunci dacă vrei să ştii, află că mă cam plictisesc poveştile astea.

Replica mea a indispus-o mai mult decît avusesem intenţia. Tonul ei s-a schimbat brusc. îmi spuse cu mulLă răceală :

— Credeam că ai să-nţelegi. Apoi oftă : Dar am uitat că tu eşti bărbat.

— îmi pare rău, Sally. Asta-i situaţia : sînt bărbat..: Dar te rog să nu fii supărată pe mine, fiindcă n-am vrut să spun decît atît : că, atunci cînd vorbeşti aşa, o faci numai din cauza emoţiei. Din fire eşti timidă cu străinii,

cred ; şi atunci recurgi la vechiul truc de a-i obliga să te aprobe ori să te dezaprobe, şi anume violent. Eu ştiu, pentru că uneori îl încerc eu însumi... Dar n-aş vrea să faci lucrul ăsta şi cu mine, fiindcă n-are nici un efect asupra mea, ba mai mult, mă face să mă simt şi foarte prost. Dacă te culci cu toţi bărbaţii din Berlin şi pe urmă vii să-mi povesteşti despre fiecare în parte, tot n-ai să mă poţi convinge că tu eşti *Dama cu camelii,* pentru că, zău, sincer vorbind, să ştii că nu eşti.

— Nu... Probabil că nu sînt... Vocea lui Sally era prudent da neutră. Vedeam că începea să-i placă dialogul. Reuşisem, cine ştie cum, să o flatez. Dar ce *sînt* eu, Christopher iubitule ?

— Eşti fiica domnului şi a doamnei Jackson-Bowles.

Sally sorbi puţin din ceai :

— Da... Cred că-nţeleg ce vrei să spui... Şi poate că ai dreptate... Atunci, după tine, ar trebui să nu mai am nici **un** iubit ?

— Nu asta am vrut să spun. Eşti liberă să ai citi vrei, **atîta** timp cit poţi fi sigură că-ţi face intr-adevăr plăcere.

— Bineînţeles, rosti cu gravitate Sally, după un scurt moment de gîndire, eu n-aş permite niciodată ca dragostea să impieteze asupra muncii mele. Munca înainte de toate... însă nu-mi vine să cred că o femeie poate deveni **o** mare actriţă fără să aibă o aventură... Se întrerupse brusc : Acum de ce mai rîzi iar, Chris ?

— Nu rîd.

— Tot timpul rîzi de mine. Ţi-nchipui că sînt cea mai mare tîmpită ?

— Nu, Sally. Nu cred că eşti deloc tîmpită. Dar adevărul e că, da, *rîdeam.* Adesea oamenii la care ţin mă fac **să** simt că-mi vine să rîd de ei. Şi nu ştiu de ce.

— înseamnă că ţii şi la mine, Christopher iubitule ?

— Da, bineînţeles că ţin la tine, Sally. Tu ce credeai ?

— Dar nu-i aşa că nu eşti îndrăgostit de mine ?

— Nu. Nu sînt îndrăgostit de tine.

— Atunci mă bucur teribil de mult. Am vrut să ţii **la** mine încă din clipa în care ne-am cunoscut. însă mă **bucur** că nu eşti îndrăgostit de mine, fiindcă mi-ar fi imposibil să te iubesc — aşa încît, dacă erai îndrăgostit, se

ducea totul dracului.

— In cazul ăsta e un mare noroc, nu-i aşa ?

— Da, foarte mare... Sally ezita. Şi mai e ceva ce-aş **vrea** să-ţi mărturisesc, iubitule... Deşi nu sînt prea sigură **că ai să** înţelegi.

— Ţine cont că nu sînt decît un bărbat, Sally.

Ea rîse :

— De fapt e un fleac, o prostie, cît roata carului de **mare.** Dar n-aş dori în nici un caz să afli fără să-ţi spun **eu... Ştii,** mai deunăzi Fritz ţi-a zis că mama mea ar fi **franţuzoaică.**

— Da, mi-amintesc.

— Şi eu am spus că probabil e vreo invenţie de-a lui. Ei bine, nu e... înţelegi, el de la mine ştie.

— Şi ce ţi-a venit să inventezi aşa ceva ?

Am început amîndoi să rîdem.

— Naiba ştie, spuse Sally. Cred că am vrut să-1 impresionez.

— Dar ce-i atît de impresionant să ai o mamă franţuzoaică ?

— Uite-aşa mă apucă pe mine uneori nebuniile, Chris. Trebuie să ai răbdare cu mine.

— E în regulă, Sally. O să am răbdare.

— Şi juri pe onoarea ta că n-ai să-i spui lui Fritz ?

— Jur.

— Dacă te prind că-i spui cumva, porcule, exclamă Sally rîzînd şi apucînd *coupe-papier-ul* de pe masa de scris, află că vin şi îţi tai gîtul.

După plecarea ei, am întrebat-o pe domnişoara Schroeder ce părere avea despre Sally. Gazda mea era pur şi simplu extaziată :

— E frumoasă ca un tablou, Herr Issyvoo ! Şi de-o eleganţă... ! Ce mîini, ce picioare ! Se vede că e născută în cea mai înaltă societate... Ştiţi, Herr Issyvoo, nu m-aş fi aşteptat niciodată din partea dumneavoastră să vă găsiţi aşa o prietenă. Păreţi un om atît de liniştit...

—• Ei, ştiţi dumneavoastră cum sc-ntîmplă, domnişoară Schroeder. De multe ori ăia mai liniştiţi sînt ce mai...

Dar ea izbucni într-un rîs subţire şi foarte strident,

legănîndu-se înainte şi înapoi pe picioarele ci cele scurte :

■— Aşa e, Herr Issyvoo ! Aveţi dreptate !

în ajunul anului nou, Sally s-a mutat la domnişoara Schroeder.

Totul se aranjase în ultima clipă. Cu suspiciunile ascuţite de repetatele mele puneri în gardă, Sally o prinsese pe Frâu Karpf cu o escrocherie şi grosolană şi stîngaci executată. Astfel că şi-a călcat pe inimă şi a anunţat-o că pleacă. La noi urma să primească fosta cameră a domnişoarei Kost. Domnişoara Schroeder era, fără îndoială, îneîntată.

Am servit toţi cina de anul nou acasă : domnişoara Schroeder, domnişoara Mayr, Sally, Bobby, un coleg al lui de la „Troika“ şi eu. Seara a fost un adevărat triumf. Bobby, care îi reintrase în graţii, flirta acum îndrăzneţ cu domnişoara Schroeder. Domnişoara Mayr şi Sally, discu- tind ca între două artiste, au analizat posibilităţile de angajare în teatrele de music-hall din Anglia. Sally a turnat cîteva minciuni de-a dreptul buimăcitoare, pe care însă, în acea clipă, aproape că le credea şi ea, despre apariţiile ei la Palladium şi la London Coliseum. Domnişoara Mayr şi-a dat în petec şi ea povestind cum fusese purtată prin Miinchen într-o trăsură la care se înhămaseră singuri studenţii entuziasmaţi. De aici încolo n-a mai durat mult pînă ce Sally a convins-o pe domnişoara Mayr să cînte *Sennerins Abschied von der Alm* ††††††††††††††††††††††††††††, care, după vinul de Bordeaux şi o sticlă de coniac foarte ieftin, se potrivea atît de bine la starea mea de spirit îneît pe loc am şi vărsat cîteva lacrimi. Am cîntat cu toţii refrenele şi acel *Juch-je* final, care-ţi spărgea timpanele. Apoi Sally a cîntat *Am nişte tristeţi de copil mic* cu atita sentiment îneît colegul lui Bobby, simţindu-se direct vizat, a apucat-o de talie, trebuind să fie potolit de Bobby, care i-a reamintit solemn că era timpul să mergem fiecare la treburile noastre.

---

†††††††††††††††††††††††††††††† **Pâstoriţa-şi ia rămas bun de la păşunea de munte (germ.).**

Eu şi Sally am mers cu el la „Troika", să ne-ntîlnim aici cu Fritz. Fritz era însoţit de Klaus Linke, tînărul pianist care o acompaniase pe Sally la „Lady Windermere". Mai tîrziu eu am plecat singur cu Fritz, care părea cam abătut şi nu voia să spună de ce. Nişte fete luau poze din tablouri clasice în spatele unei perdele de voaL Apoi am nimerit într-o sală mare de dans cu telefon pe fiecare masă. Ne-am antrenat şi noi în conversaţia curentă :

— Iertaţi-mă, doamnă, dar simt din vocea dumneavoastră că trebuie să fiţi o blondă mititică şi dulce foc, cu gene lungi şi negre — adică exact genul meu. Cum am ghicit ? A, ăsta-i secretul meu. Da, într-adevăr, sînt mare, solid, brunet, lat în umeri, am o ţinută de militar şi o mustăcioară subţire-subţire... Cum, nu mă credeţi ? Atunci veniţi să vă convingeţi !

Perechile dansau unii cu mîinile pe şoldurile celorlalţi, urlîndu-şi în faţă, şiroind de sudoare. O orchestră în costume bavareze tot chiuia şi bea şi transpira pe un podium. întreg localul puţea ca o menajerie. După aceea cred că am pornit singur pe străzi şi am rătăcit ore în şir printr-o adevărată junglă de serpentine de hîrtie. A doua zi, cînd m-am trezit, tot patul mi-era plin de ele.

Eram deja sculat de cîtva timp şi îmbrăcat cînd s-a întors şi Sally acasă. A venit direct în camera mea ; arăta obosită, dar altfel mulţumită de sine.

— Bună, iubitule ! Cît e ceasul ?

— Aproape de ora prînzului.

— Ei taci ! Serios ? Atunci e minunat. Sint pur şi simplu moartă de foame. La micul dejun n-am mîncat nimic, decît o ceaşcă de cafea... Şi s-a oprit, evident aşteptind următoarea mea întrebare.

— Dar unde-ai fost ? am întrebat-o.

— Vai, iubitule, făcu ea ochi mari cu o surpriză afectată, dar eu credeam că ştii.

— Nu am nici cea mai vagă idee.

— Aiurea !

— Serios, n-am, Sally.

— O, Christopher iubitule, cum poţi să fii atît de mincinos ? Cînd e şi clar că tu ai pus -la cale toată şusta. Cum tii scăpat de Fritz — şi ce supărat era ! Klaus şi cu

mine mai-mai să murim de rîs.

Cu toate acestea nu era în apele ei. Pentru prima oară am văzut-o roşind.

— Ai o ţigară, Chris ?

I-am oferit o ţigară şi i-am aprins şi chibritul. A suflat un nor mare de fum, apoi s-a îndreptat încet spre geam.

— Sînt îndrăgostită moartă de el.

S-a întors, uşor încruntată, s-a dus pînă la canapea şi s-a ghemuit cu grijă într-un colţ al ei, aranjîndu-şi mîinile şi picioarele mai comod.

— Sau cel puţin aşa cred, mai adăugă.

Am lăsat să treacă un interval decent şi am întrebat :

— Dar Klaus te iubeşte ?

— Pur şi simplu mă adoră. Sally vorbea cu toată seriozitatea. A mai fumat o vreme în tăcere. Spunea că s-a îndrăgostit de mine încă de prima dată cînd m-a văzut, Ia „Lady Windermere“. Dar, cît timp lucram împreună, n-a îndrăznit să-mi spună o vorbă, de teamă să nu mă las de cîntat... Zicea că, pînă nu m-a cunoscut pe mine, habar n-avea ce minunat putea fi corpul unei femei. în toată viaţa lui n-a avut decît vreo trei ţipe în total...

Mi-am aprins şi eu o ţigară.

— Desigur, Chris, că nu mă aştept să-nţelegi exact...' E foarte greu de explicat...

— Sînt sigur că-i greu.

— Mă văd din nou cu el la ora patru. Tonul lui Sally avea o notă vag sfidătoare în el.

— în cazul acesta ai face mai bine să te culci puţin. O s-o rog cu pe domnişoara Schroeder să-ţi prăjească nişte ouă în tigaie ; sau le prăjesc chiar eu dacă ea e încă prea ameţită. Tu bagă-te în pat. Le poţi mînca şi-acolo.

— Iii mulţumesc, Chris dragă. Tu eşti un înger bun. Căscă. Ce naiba m-aş face eu fără tine nu ştiu.

După aceea Sally şi Klaus au început să se vadă în fiecare zi. In general, se întîlneau la noi acasă ; o dată chiar, el a rămas peste noapte. Domnişoara Schroeder n-a comentat prea mult cu mine, dar am văzut că faptul o şocase. Şi nu pentru că nu-i plăcea de Klaus ; ba dimpotrivă chiar, i se părea un bărbat bine. Dar o privea

pe Sally ca pe o proprietate a mea şi o şoca să mă vadă cum stau deoparte atît de blînd. Totuşi sînt sigur că, dacă n-aş fi ştiut de această legătură şi dacă Sally într-adevăr m-ar fi înşelat, domnişoara Schroeder ar fi luat parte cu mult dc'liciu la complotul din casa ei.

In acest timp, Klaus şi eu ne cam evitam. Cînd sentîm- pla să ne întîlnim pe scări, ne înclinam unul spre altul rece, întocmai ca doi duşmani.

Pe la jumătatea lui ianuarie, Klaus a plecat subit în Anglia. In mod cu totul neaşteptat primise o ofertă avantajoasă ca să lucreze la sincronizarea unei muzici de film, în după-amiaza cînd a trecut să-şi ia rămas bun, în casă domnea o adevărată atmosfera de spital, ca şi cum Sally ar fi suferit o operaţie foarte riscantă. Domnişoara Schroeder şi domnişoara Mayr stăteau în salon şi dădeau în cărţi. Rezultatul, m-a asigurat domnişoara Schroeder, nici nu putea fi mai bun de-atît. Optul de treflă ieşise de trei ori în combinaţii favorabile.

Toată ziua următoare Sally şi-a petrecut-o în camera ei ghemuită pe canapea, cu creion şi hîrtie în poală. Scria poezii. N-a vrut să mi le arate şi mie. Fuma ţigară după ţigară, îşi amesteca „stridii de preerie“ şi a refuzat să guste mai mult de cîteva înghiţituri din omleta domnişoarei Schroeder.

— Să-ţi aduc vreo mîncare anume, Sally ?

— Nu, mulţumesc, Chris dragă. Nu-mi trebuie să mănînc absolut nimic. Mă simt minunat, sînt aeriană, ca şi cum aş fi devenit o sfîntă, sau cam aşa ceva. N-ai idee ce sentiment măreţ e... Dar ia o bomboană, dragă. Mi-a adus Klaus trei cutii. Eu, dacă mai mănînc, mi se face greaţă.

— Mulţumesc.

— Nu cred că am să fiu vreodată soţia lui. Ar însemna să ne stricăm amîndoi cariera. Vezi tu, Christopher, cînd ştiu cît de teribil mă adoră, n-ar fi deloc bine pentru ei dacă m-ar avea toată ziua pe capul lui.

— Dar v-aţi putea căsători cînd o să fiţi amîndoi celebri.

Sally cîntări şi această posibilitate :

— Nu... O căsătorie ar strica totul. Fiindcă am încerca întruna să trăim ca vechiul nostru eu, dacă înţelegi ce vreau să spun. Şi de fapt noi am fi alţi oameni... El are un primitivism atît de minunat în el : parcă-i un faun. Iar pe mine m-a făcut să mă simt tot minunat, ca cea mai colosală nimfă, sau cam aşa ceva, departe de toţi şi de toate, în mijlocul pădurii.

Prima scrisoare a lui Klaus a venit foarte prompt. O aşteptam toţi cu îngrijorare ; domnişoara Schroeder m-a trezit în zori, ca să îmi spună că a sosit. Poate îi era şi teamă că va scăpa prilejul de a o citi ea însăşi, de aceea se baza pe mine să-i relatez conţinutul scrisorii. Dacă aşa stăteau lucrurile, temerile ei s-au dovedit nefondatc. Sally nu numai că a arătat scrisoarea domnişoarei Schroeder, domnişoarei Mayr, lui Bobby şi mie, dar a citit cu voce tare pasaje din ea şi în faţa nevestei portarului, care urcase să-şi încaseze chiria.

Din prima clipă, mie scrisoarea mi-a lăsat un gust neplăcut. Era scrisă pe un ton egoist şi cam superior. Lui Klaus nu-i plăcea Londra. Se simţea singur acolo. Mîn- carea nu-i pria. Lumea de la studiou îl trata cu lipsă de consideraţie. Ii părea rău că nu e şi Sally cu el : l-ar fi putut ajuta în. multiple feluri. Acum însă, dacă tot era în Anglia, voia măcar să profite la maximum de ocazie. Va munci din greu şi va cîştiga bani ; Sally să muncească şi ea, fiindcă munca îi va menţine moralul şi o va feri de stările depresive. La sfîrşitul scrisorii erau şi cîteva duioşii, destul de abil aduse din condei. Citindu-le, aveai impresia că mai fuseseră scrise de cîteva ori înainte.

Cu toate acestea, Sally era în al nouălea cer. îndemnul lui Klaus produse un asemenea efect asupra ei încît pe loc sună mai multe companii cinematografice, o agenţie teatrală şi vreo jumătate de duzină dintre cunoştinţele ei ,,de afaceri“. Ce-i drept, nu s-a ales cu nimic concret ; dar a rămas extrem de optimistă în următoarele douăzeci şi patru de ore — pînă şi visele îi fuseseră pline, mi-a povestit, doar de contracte şi cecuri de mii de mărci.

— E sentimentul cel mai minunat, Chris. De-acuma ştiu că n-am să mă abat din drumul meu şi că am să devin cea mai formidabilă actriţă din lume.

La vreo săptămînă după acest episod, intrînd într-o dimineaţă în camera lui Sally, am găsit-o cu o scrisoare în mînă. Caligrafia lui Klaus era de neconfundat.

— Bună dimineaţa, Chris iubitule.

— Bună dimineaţa, Sally.

— Cum ai dormit ? Tonul îi era neobişnuit de vesel şi se vedea că are chef de vorbă.

— Mulţumesc, bine. Dar tu ?

— Aproape bine... Scîrboasă vreme, nu ?

— Da. M-am dus la fereastră să văd. Aşa era.

Sally îmi zîmbi cu acel zîmbet al ei pentru conversaţii :

— Ştii ce figură mi-a făcut porcul ăsta nenorocit ?

— Care porc ? N-aveam de gînd să mă las acum prins în cursă.

— Of, Chris ! Ce Dumnezeu, nu fi atît de opac !

— îmi pare rău, Sally. Mă tem că sînt cam greu de minte în dimineaţa asta.

— în orice caz, eu nu-mi pot pierde timpul să-ţi explic, iubitule. îmi întinse scrisoarea. Poftim, te rog citeşte asta ! Să vezi neruşinarea naibii ! Citeşte-o cu voce tare. Vreau să aud cum sună.

„Mein liebes, armes Kind“ ####################, începea scrisoarea. Klaus i se adresa lui Sally cu draga şi iubita lui copilă deoarece, îi explica el, se temea că ceea ce voia să-i spună avea s-o facă foarte nefericită. Şi, cu toate acestea, trebuia să-i spună : trebuia s-o anunţe că luase o mare hotărîre. Să nu-şi imagineze că-i fusese uşor : îi fusese peste măsură de greu şi de dureros. Oricum, era convins că luase o hotărîre bună. Pe scurt, era nevoie să se despartă de ea.

,,Imi dau seama acum, îi scria Klaus, că m-am purtat extrem de egoist cu tine. M-am gîndit doar la plăcerea mea. Dai' tot acum am înţeles şi că aveam influenţă

#################################### **Draga, sărmana mea copilă (germ).**

proastă asupra ta. Fetiţa mea iubită, mă adorai prea tare. Dacă am continua să fim împreună, tu ai ajunge, într-o bună zi, lipsită de o voinţă şi de o gîndire a ta.“ Mai departe Klaus o sfătuia să trăiască doar pentru munca ei. „Munca e singurul lucru care contează, după cum m-am convins eu însumi.-t Era foarte preocupat ca Sally să nu sufere peste poate : „Fii tare, Sally, sărmana mea copilă dragă'-.

Chiar la sfîrşitul scrisorii ieşea la iveală şi motivul real :

„Acum cîteva seri am fost invitat la o petrecere dată de Lady Klein, o figură de frunte a aristocraţiei engleze. Aici am cunoscut o tînără englezoaică foarte frumoasă şi foarte inteligentă, pe nume Miss Gore-Eckersley. Se înrudeşte cu un lord englez, n-am reţinut exact cum îl cheamă, dar tu probabil că ştii la cine mă refer. De atunci m-am întîlnit cu ea încă de două oii şi am purtat discuţii minunate despre tot felul de lucruri interesante. Cred că încă n-am întîlnit o fată care să-mi înţeleagă spiritul atît de bine cum mi-1 înţelege ea...-*

— Uite, vezi, asta-i o noutate pentru mine, interveni Sally cu mult năduf, izbucnind intr-un rîs scurt şi nervos : Niciodată n-am bănuit că băiatul ăsta avea şi spirit.

în această clipă am fost întrcrupţi de domnişoara Schroeder care, mirosind că-i vorba de secrete, a venit s-o întrebe pe Sally dacă voia să facă baie. Eu le-am lăsat împreună ca să profite din plin de prilejul ivit.

— Nici măcar nu pot fi supărată pe un prost ca el, mi-a spus mai tîrziu Sally plimbîndu-se încoace şi încolo prin cameră şi trăgînd cu furie din ţigară. îmi pare doar rău pentru el într-un mod aproape matern. Ce naiba o să se-ntîmple cu munca *lui* dacă s-o ţine tot timpul de capul femeilor ălora, nu pot să-mi imaginez.

Şi a mai făcut un rond prin cameră.

— Cred că, dacă ar fi avut o legătură stabilă cu o altă femeie şi mie nu mi-ar fi spus de ea decît după multă vreme, aş fi suferit mai tare. Dar fata asta ! Păi cred că nici măcar n-a fost metresa lui.

— Evident că n-a fost, am acceptat eu pe dată ideea. Ascultă, nu vrei mai bine să bem o „stridie de preerie“ ?

— Ce minunat eşti tu, Chris ! întotdeauna te gîndeşti exact la ce-i nevoie în clipa aia. îmi parc rău că nu mă pot îndrăgosti de tine. Klaus ăsta nu valorează nici cît degetul tău cel mic.

— Ştiu şi cu că nu valorează.

—■ Auzi neruşinarea naibii, exclamă Sally sorbind din sosul de Worccster şi lingîndu-şi buzele, să spună că eu îl adoram !... Partea mai proastă e că aşa era !

în acea scară, cînd am intrat în camera ei, am găsit-o din nou cu creion şi hîrtie în mînă.

— I-am scris vreun milion de scrisori, dar le-am rupt pe toate.

— N-are nici un rost, Sally, să-ţi mai pierzi timpul cu el. Haidcm mai bine la un film.

— Marc dreptate ai tu, Chris iubitule. Sally se şterse la ochi cu un colţ al batistei : N-are rost să mă mai necăjesc, nu-i aşa ?

— Nici un pic.

— Află că de-abia acum am să *devin* o mare actriţă — şi am să-i arăt eu lui !

— Aşa te vreau, Sally !

Ne-am dus la un mic cinematograf de pe Biilowstrasse, unde rula un film despre o fată care-şi sacrifica o strălucită carieră teatrală pentru Marea Iubire, Cămin şi Copii. Am rîs atît de mult îneît am fost ncvoiţi să ieşim înainte de terminarea filmului.

— Zău, mă simt cu mult mai bine acum, îmi spuse Sally, cînd am ajuns în stradă.

— Mă bucur, să ştii.

— Poate că, la urma urmelor, nici nu am fost vreodată îndrăgostită de el ca lumea... Tu ce zici ?

— Destul de greu de spus.

— De multe ori mi s-a părut că sînt îndrăgostită de un bărbat, ca să-mi dau seama pe urmă că de fapt nu eram. Numai de data asta — în vocea lui Sally se distingea regretul — am fost *sigură,* zău... Iar acum parcă totul e dintr-o dată confuz...

— Poate că nu ţi-ai revenit încă de pe urma şocului, i-am sugerat eu.

Sally a îmbrăţişat pe loc ideca.

— Aşa e, cred că nu mi-am revenit !... Ştii, Chris, tu înţelegi de minune femeile : mai bine ca oricare alt bărbat pe care l-am cunoscut în viaţa mea... Sînt sigură că într-o zi o să scrii cel mai fantastic roman, care o să se vîndă in milioane de exemplare.

— Mulţumesc pentru încrederea ta în mine, Sally.

— Chris, şi tu ai încredere în mine ?

— Sigur că da.

— Hai, nu, serios acum ?

— Ei bine... Sînt absolut sigur că vei avea un succes nebun la ceva... numai că nu ştiu prea bine la ce anume... Vreau să spun că sînt atîtea lucruri pe care le-ai putea face, nu-i aşa ?, dacă ai încerca.

— Da, cred că sînt. Şi căzu pe gînduri. Uneori, cel puţin, cam aşa simt şi eu... In schimb alteori simt că nu sînt în stare de absolut nimic... Poftim, nu reuşesc să fac un bărbat să-mi fie fidel nici măcar o lună de zile.

— Hai, Sally, să nu-ncepem iar cu asta !

— în regulă, Chris, să nu-ncepem. Mai bine să mergem să bem ceva.

în săptămînilc următoare mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului în compania lui Sally. Ghemuită pe canapeaua din camera ci mare şi sărăcăcioasă, fuma, bea „stridii de preerie'[1] şi vorbea întruna despre viitor. Cînd era vreme frumoasă şi n-aveam nici un elev la lecţie, făceam cîte o plimbare pînă în Wittenbergplatz, iar acolo ne aşezam pe o bancă la soare, comcntînd oamenii care treceau. Toată lumea se uita la Sally, cu bereta ei galben- canar şi haina de blană jerpelită, ca pielea unui cîine bă- trîn şi răpciugos.

— Mă-ntreb, îi tot plăcea ei să repete, ce-ar spune oare indivizii dacă ar şti că vagabonzii ăştia doi, adică tu şi cu mine, vor fi într-o zi cel mai grozav romancier şi cea mai mare actriţă din lume.

— Ar fi probabil foarte surprinşi.

— Cred că ne vom aduce aminte de vremurile astea cînd vom umbla în Merccdes-ul nostru personal şi ne vom spune : în fond, nici nu ne-am distrat prea rău atunci !

— Nu ne-am distra nici acum prea rău dacă am avea

respectivul Mercedes.

Vorbeam în continuu despre bogăţie, renume, contracte fabuloase pentru Sally, şi tiraje-record pentru romanele mele, pe care aveam să le scriu într-o zi.

— Eu cred, spunea Sally, că e fantastic să fii romancier. Eşti teribil de visător şi nepractic şi nepriceput în afaceri şi lumea-şi închipuie că te poate trage pe sfoară cum vrea — şi-atunci tu odată te-aşezi la masă şi scrii o carte despre ei, care-i arată cît sînt de porci şi ai un succes nebun şi cîştigi bani ca să-i întorci cu lopata.

— Necazul cu mine, cred, e că nu sînt destul de visător...

— ...numai de-aş putea pune mîna pe un om cu adevărat bogat, să-1 fac amantul meu. Stai să vedem... N-aş dori mai mult de trei mii pe an, un apartament şi o maşină civilizată. Aş face orice, chiar şi în clipa asta, ca să devin bogată. Cînd eşti bogată, îţi poţi permite să aştepţi un contract mai bun ; nu eşti silită să accepţi prima ofertă pe care-o primeşti... Bineînţeles, i-aş fi absolut fidelă bărbatului care m-ar întreţine...

Sally comunica acest gen de lucruri cu toată gravitatea şi era evident convinsă că şi vorbeşte serios. Avea o ciudată stare de spirit, era neliniştită şi nervoasă. De multe ori se-nfuria fără un motiv anume. Vorbea în continuu despre făcut rost de o slujbă, dar nu depunea nici un efort ca să-şi găsească vreuna. E drept că subvenţia de acasă nu îi fusese tăiată (încă) şi trăiam foarte modest amîndoi, căci Sally nu mai voia serile să ieşim în oraş sau să mai vadă pe cineva. O dată doar a venit Fritz, invitat la ceai. După ce am băut împreună ceaiul, i-am lăsat singuri pe amîndoi şi m-am retras la mine, vrînd să termin o scrisoare. Cînd am revenit, Fritz plecase, iar Sally era cu lacrimi în ochi.

— Aşa mă *plictiseşte* omul ăsta ! suspină ea. 11 urăsc ! îmi vine să-1 omor odată.

Dar după cîteva minute era din nou liniştită. Am început să mixez inevitabila ,,stridie de preerie". Sally fuma gînditoare, ghemuită pe canapea.

— S-ar putea, spuse ea deodată, să am un copil.

— Dumnezeule Doamne ! Puţin mi-a lipsit să nu scap paharul din mînă. Crezi serios că s-ar putea una ca

asta ?

— Nu ştiu. La mine e foarte greu de spus : totul e atît de întîmplător... Mi-a fost de cîteva ori şi greaţă. O fi de la vreo mîncare...

— N-ar fi mai bine să te vadă un doctor ?

— Da, probabil că ar fi mai bine, căscă nepăsătoare Sally. Oricum, nu-i nici o grabă.

— Ba e o grabă foarte mare ! Chiar mîine te duci la un doctor.

— Ascultă, Chris, tu cui îţi imaginezi că poţi să-i dai ordine aici? îmi pare rău că am şi apucat să-ţi spun. Era din nou pe punctul de a izbucni în lacrimi.

— Lasă, e-n regulă ! E-n regulă ! am încercat eu să o calmez. Fă cum vrei tu. Nu-i treaba mea.

— Iartă-mă, dragă. N-am vrut să fiu chiar aşa de brutală. Să vedem cum o să mă simt mîine de dimineaţă. Poate mă duc să mă vadă un doctor, la urma urmelor.

Dar, bineînţeles, nu s-a dus. A doua zi de dimineaţă părea să aibă un moral mai bun.

— Hai să ieşim în astă seară, Chris. Mi s-a făcut lehamite de camera asta. Poate vedem şi noi cum mai arată viaţa.

— Ai mare dreptate, Sally ? Şi unde ai vrea să mergem ?

— La „Troika[-1], să mai vorbim cu tîmpitul ăla de Bobby. Poate ne oferă o băutură — nu poţi să ştii niciodată.

Bobby nu ne-a oferit nici o băutură ; dar ideea lui Sally s-a dovedit, de data aceasta, bună. Căci, stînd la barul de la „Troika[t:, am intrat pentru prima oară în vorbă cu Clive.

Incepînd din acea clipă, am fost cu el aproape în continuu ; sau cîte unul din noi pe rînd, sau eram toţi trei împreună. Şi nici măcar o dată nu l-am văzut stă fie complet treaz. Clive ne-a încredinţat că bea o jumătate de sticlă de whisky înainte de micul dejun şi nu aveam nici un motiv să-i pun la îndoială mărturisirea. Adesea începea să ne explice de ce bea el atît de mult — fiindcă era nefericit. Dar pentru ce era nefericit n-am reuşit să aflăm niciodată, din cauză că Sally îl întrerupea mereu

ca să spună că era timpul să plecăm, ori să-ncercăm la un alt local, or să fumăm toţi cîte o ţigară, or să mai bem un pahar de whisky. Acum bea şi ea aproape la fel de mult ca şi Clive. Părea că nu apucă să se îmbete niciodată, dar uneori ochii îi arătau oribil, de parcă ar fi fiert în propriile orbile. Cu fiecare zi, stratul de machiaj de pe faţa ei se îngroşa din ce în ce mai mult.

Clive era un bărbat masiv, frumos precum un senator roman şi cu un uşor început de burtă. Avea acel aer trist şi absent propriu americanilor, care e atît de atractiv întotdeauna ; şi cu atît mai atractiv la un om cu bani mulţi ca el. Era un personaj vag, melancolic, puţin pierdut, animat de o dorinţă obscură de *a* se simţi bine, dar nesigur în ce fol să procedeze ca să se simtă bine. Părea că nu e niciodată sigur dacă ceva îi place cu adevărat, sau dacă ceea ce făceam noi însemna *realmente* a te distra. El trebuia asigurat mereu. *Era oare* acesta produsul veritabil ? *Era* acesta oare apogeul garantat al Simţitului Bine ? Zău ? Da, da, desigur — era minunat ! Era grozav ! Ha, ha, ha ! Rîsul lui sonor de colegian se rostogolea jur împrejur, se reverbera, devenea oarecum forţat şi murea brusc pe acea notă nedumerită şi întrebătoare. Nu îndrăznea să facă un pas fără sprijinul nostru. Şi totuşi, chiar cînd apela mereu la noi, mi se părea că pot uneori desluşi în vorbele lui ciudate seîntei viclene de sarcasm. Oare ce gîndea el în realitate despre noi ?

In fiecare dimineaţă, Clive trimitea o maşină închiriată să ne ia pe amîndoi la hotelul unde-.şi avea el reşedinţa. Şoferul aducea de fiecare dată un buchet copleşitor de flori, comandat la cea mai scumpă florărie de pe Unter den Linden. într-o dimineaţă, avînd fixată o lecţie cu un elev, am aranjat cu Sally să mă întîlnesc cu ei ceva mai tîrziu. Cînd am ajuns la hotel, am aflat că Sally şi Clive plecaseră mai devreme cu avionul la Dresda. Printr-un bilet., Clive îşi cerca milioane de scuze şi mă ruga să mănînc de prînz la restaurantul hotelului, singur, ca invitat al său. N-am vrut să dau curs invitaţiei lui. Mă temeam de acea privire anume a şefului de sală. Pe înserate, cînd Clive şi Sally au revenit, el mi-adusese un cadou : un pachet cu şase cămăşi de mătase.

— Ar fi vrut să-ţi ia o tabacheră de aur, mi-a şoptit la ureche Sally, dai' eu i-am spus că ţi-ar prinde mai bine nişte cămăşi. Ale tale sînt într-un hal... Şi, în plus, deocamdată e bine să-1 luăm încet. N-avem nevoie să creadă despre noi că sîntem nişte căutători de aur.

Am acceptat cu recunoştinţă cămăşile de la Clive. Ce altceva puteam face ? Clive ne corupsese pe amîndoi complet. Se subînţelegea că avea să finanţeze lansarea lui Sally în cariera actoricească şi vorbea adesea despre ea în maniera lui profund simpatică, de parcă ar l'i fost o chestiune absolut minoră, care se putea rezolva fără probleme între nişte prieteni. Dar nici nu atingea bine subiectul că atenţia lui părea s-o şi ia razna — gîndurile îi erau la fel de uşor deturnabîle ca şi ale unui copil. Cîte- odată vedeam cum Sally făcea eforturi considerabile pentru a-şi masca nervozitatea şi nerăbdarea.

— Te rog, lasă-ne tu puţin acum, iubitule, îmi şoptea ea discret. Clive şi cu mine avem de discutat afaceri.

însă, oricît de mult tact folosea ca în a-1 aduce la obiect, nu reuşea niciodată să ajungă pînă la capăt. Cînd mă întorceam, după o jumătate de oră, la ei. îl găseam pe Clive zîmbind şi sorbind din whisky, iar pe Sally zîmbind dar pentru a-şi ascunde nervii întinşi la culme.

— 11 ador, îmi spunea ea în mod repetat şi foarte grav, ori de cîte ori rămîncam în doi. Era extrem de

serioasă în încercarea ei de a crede. Părea o dogmă a unei noi religii îmbrăţişate : Sally adoră pe Clive. A adora însă

un milionar e o întreprindere foarte solemnă şi trăsăturile lui Sally începeau să adopte, cu o frecvenţă mereu sporită, acea expresie de extaz a unei călugăriţe pe scenă. Şi, într-adevăr, cînd fermecătorul Clive oferea, cu aerul său distrat, unui evident cerşetor de profesie cîte o bancnotă de douăzeci de mărci, noi doi schimbam priviri de groază sinceră şi neprefăcută. Risipa atitor bani frumoşi ne afecta ca o întîmplare inspirată, ca un soi de miracol aparte.

A venit însă şi o după-amiază cînd Clive părea mai treaz ca de obicei. începuse să facă planuri de viitor. Peste cîteva zile vom părăsi toţi trei Berlinul pentru totdeauna. Cu Orient-Expresul ne ducem la Atena. De acolo luăm avionul pînă-n Egipt. Apoi din Egipt la Marsilia. De la Marsilia, cu vaporul, spre America de Sud. Pe urmă Tahiti, Singapore, Japonia, Clive pronunţa toate aceste nume pe un ton prozaic, de parcă ar fi fost simple gări pe linia de S-Bahn către Wannsee : le văzuse pe toate. Ştia totul. Plictiseala lui prozaică şi firească a reuşit treptat să dea realitate acestei conversaţii fără noimă. La urma urmelor, putea chiar s-o şi facă. Am început să cred în mod serios că avea de gînd s-o facă într-adevăr. Doar cu un gest, la bogăţia lui, putea da un curs fabulos întregii noastre existenţe.

Ce se va întîmpla cu noi ? Odată porniţi, nu mai puteam reveni înapoi. Dar nici nu-1 puteam părăsi pe Clive. Fireşte că Sally se va mărita cu eL în ce mă priveşte, voi ocupa o funcţie cam nedefinită : un fel de secretar particular, fără atribuţii precise. într-o strălucire de anticipaţie m-am văzut pe mine însumi, peste zece ani, într-un costum sport, cu pantofi alb-ncgrî de piele, mai rotunjit în fălci şi mai împlinit, dînd peste cap un pahar de băutură în holul unui hotel din California.

— Veniţi să aruncaţi un ochi la înmormîntarea asta, ne spuse Clive.

— Ce înmormântare, dragă ?, întrebă Sally nerăbdătoare. Era un gen nou de întrerupere practicat de el.

— Ce, n-aţi observat-o ?, rîsc Clive. E o înmormîntare foarte elegantă. Dc-o oră tot trece alaiul.

Am ieşit toţi trei pe balconul camerei lui. Sub noi strada era plinii de oameni. îl înmormîntau pe Heinricli Mulktr. §§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Şiruri de funcţionari palizi, cu chipuri severe, oficiali lăţi guvernamentale, secretari sindicali — toată parada monotonă şi plicticoasă a social-democraţiei prusace — se scurgea pe sub propriile stindarde spre arcele zvelte aile Porţii Brandenburg, de pe care eşarfe lungi, negre, se legănau uşor în briza înserării.

— Oricum, ia ziceţi, cine era tipul ? întrebă Clive privind în jos. După mine, era vreun mahăr, ceva.

— Da" naiba ştie, răspunse Sally căscînd. Uite, Clive iubitule, ce asfinţit magnific.

Aici avea dreptate. Noi n-aveam nimic în comun nici cu germanii care mărşăluiau pe stradă, nici cu mortul aflat în sicriu, nici cu inscripţiile de pe stindarde. Peste cîteva zile ne vom pierde orice asemănare cu nouăzeci şi nouă la sută din populaţia globului, cu acei bărbaţi şi acele femei care-şi cîştigă existenţa muncind, care încheie asigurări pe viaţă, care sînt îngrijoraţi pentru viitorul copiilor lor. Poate că acelaşi lucru simţeau în evul mediu acei oameni care credeau că şi-au vîndut sufletele diavolului.. Era o senzaţie ciudată, ameţitoare, deloc neplăcută : dar în acelaşi timp mă simţeam şi puţin speriat. Da, îmi spuneam cu, acum am făcut pasul. De-acum înainte sînt pierdut.

A doua zi dimineaţă am sosit la hotel la ora obişnuită. Portarul ne-a măsurat din ochi, mi s-a părut mic, cu un aer destul de ciudat.

— Pe cine căutaţi, doamnă ?

întrebarea părea atît de deplasată îneît am izbucnit amîndoi în rîs.

— Ei, bineînţeles că numărul 365, a răspuns Sally; Pe cine altcineva credeai ? Doar nu ne recunoşti după atita vreme ?

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **Politician german (1876—1931), social-democrat ; ca ministru ele externe al Germaniei, a semnat în 1919 Tratatul de la Versailles. în 1920 şi 1928—30 a fost cancelar.**

— Mă tem că c imposibil, doamnă. Domnul de la **365** a plecat azi-dimineaţă în zori.

— Cum a plecat ? Vrei să spui că lipseşte azi. Ciudat! Şi la ce oră vine înapoi ?

— N-a spus nimic de venit înapoi, doamnă. A plecat doar spre Budapesta.

In timp ce rămăsesem cu ochii holbaţi la el, un chelner a venit în goană cu un bilet.

„Dragă Sally şi Chris", glăsuia biletul, „nu mai înghit oraşul ăsta nenorocit, aşa că am plecat. Sper să ne mai vedem vreodată, Clive.

(Astea sînt pentru cazul cînd am uitat ceva.)“

Alăturat erau trei bancnote de cite o sută de mărci. Aceste bancnote, împreună cu florile ofilite, cele patru perechi de pantofi şi două pălării ale lui Sally (cumpărate la Dresda) şi cele şase cămăşi ale mele erau tot cîştigul nostru de pe urma prieteniei cu Clive. In prima clipă, Sally a fost extrem de furioasă. Apoi am început să rîdem amîndoi :

— Ei, Chris, mă tem că nu sîntem buni nici de căutători de aur, nu-i aşa, iubitule ?

Restul zilei ni l-am petrecut dezbătând dacă plecarea lui CJive era sau nu un truc premeditat. Eu mă simţeam înclinat să susţin că nu. Mi-1 imaginam părăsind fiecare nou oraş şi fiecare nou rînd de cunoştinţe cam în acelaşi mod ca şi pe noi. In mare măsură îl compătimeam.

Apoi s-a ridicat problema ce urma să facem cu banii lui. Sally a hotărit să pună deoparte două sute cincizeci de mărci pentru nişte haine noi ; iar cincizeci de mărci erau bune de topit chiar în aceeaşi seară.

însă topitul celor cincizeci de mărci n-a fost nici pe departe atît de distractiv pe cit ne imaginasem noi. Lui Sally îi era cam rău şi nici nu s-a atins de cina cea copioasă pe care ne-am comandat-o. Am fost amîndoi extrem de abătuţi.

— Ştii, Chris, încep să mă gîndcsc că pe mine bărbaţii or să mă părăsească mereu. Şi, cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît îmi aduc aminte de mai mulţi bărbaţi care m-au părăsit. Zău că e îngrozitor.

— Eu n-am să te părăsesc niciodată, Sally.

— Serios, iubitule ?... Acum fără glumă, dar cred că sînt genul de Femeie Ideală, dacă înţelegi ce vreau să spun. Sînt genul care îi smulge pe bărbaţi de lîngă nevestele lor, în schimb nu reuşesc să păstrez nici unul prea multă vreme alături de mine. Şi asta din cauză că sînt tipul pe care orice bărbat îşi închipuie că-1 doreşte, pînă ce a reuşit să-1 aibă, cînd îşi dă seama că nici nu-1 dorea prea tare de fapt.

— Eu zic : mai bine aşa deeît să fii Răţuşca cea Urîtă cu Inimă de Aur, nu ?

— îmi vine să-mi dau pumni în cap cînd mă gîndcsc cît de prosteşte m-am purtat cu Clive. N-ar fi trebuit niciodată să-1 sîcîi cu banii aşa cum l-am sîcîit. Cred că-şi închipuia despre mine că-s doar o curvuliţă oarecare, exact ca toate celelalte. Şi zău că îl adoram —• în felul meu... Dacă mă lua de nevastă, să ştii că om făceam din el. In primul rînd nu-1 mai lăsam să bea.

— Chiar tu i-ai oferit un model exemplar.

Am rîs amîndoi.

— Măcar să mă fi părăsit lăsîndu-mi un cec ca lumea, porcul.

— Nu face nimic, dragă. Nu-i el nici primul, nici ultimul de pe lumea asta.

— Nu mai îmi pasă, spuse Sally. M-am plictisit de meseria asta. Dc-acum încolo în veci să nu mai aud de bărbaţi cu bani.

A doua zi dimineaţă, lui Sally îi era foarte rău. Am pus-o amîndoi pe seama băuturii. A rămas culcată toată dimineaţa în pat, iar, cînd a vrut să se ridice, a leşinat. Eu eram de părere s-o vadă imediat un medic, dar ea se opunea din răsputeri. Pe la ora ceaiului a leşinat din nou şi arăta atît de prost după aceea îneît domnişoara Schroeder şi eu am trimis după un medic fără s-o mai întrebăm.

Cînd a venit, medicul a stat multă vreme la ea. Eram în salonaş cu domnişoara Schroeder, aşteptînd să aflăm diagnosticul lui. Dar, spre marea noastră surprindere, acesta a ieşit brusc din apartament, în mare grabă, fără măcar a se mai osteni să ne spună la revedere. M-am dus pe dată în camera lui Sally. Stătea în capul oaselor în

pat, cu un rînjet cam îngheţat pe faţă :

— Ei bine, află, Christopher dragul meu, că soarta mi-a jucat o festă de toată minunea.

— In ce fel ? i

Sally încercă să rîdă :

— Doctorul zice că o să am un copil.

— Vai de mine !

— Nu fi aşa de speriat, iubitule ! E un lucru la care, să ştii, cu mă aşteptam mai mult sau mai puţin.

— E al lui Klaus, presupun.

— Al lui o.

— Şi ce faci acum cu el ?

— încerc să scap, bineînţeles.

întinse mîna după o ţigară. Eu am rămas privindu-mi prosteşte pantofii.

— Şi n-ar vrea doctorul să...

— Nu, nu vrea. L-am întrebat direct. A fost teribil de şocat. I-am spus : „Omule dragă, ce îţi închipui dumneata că s-ar întâmpla cu acest copil nefericit dacă s-ar naşte ? Am cu figură de mamă bună pentru el ?“

— Şi ce ţi-a răspuns ?

— în ce-1 priveşte, mi s-a părut că nu despre asta-i vorba. Singurul lucru care-1 interesa e reputaţia lui medicală.

— Bine, atunci va trebui să căutăm pe cineva care să n-aibă reputaţie medicală, şi gata.

— După părerea mea, îmi spuse Sally, ar fi mai bine s-o întrebăm pe domnişoara Schroeder.

Încît am consultat-o pe gazda noastră. Aceasta a primit bine vestea : era alarmată, ce-i .drept, dar extrem de practică. Da, ştia ea pe cineva. O prietenă a unei prietene avusese odată probleme. Doctorul era un om absolut calificat şi foarte inteligent. Singurul necaz era că avea să fie cam scump.

— Slavă cerului, exclamă Sally, că n-am apucat să topim toţi banii porcului de Clive !

— După părerea mea, Klaus ar trebui să...

— Ascultă, Chris. îţi spun o dată pentru totdeauna : dacă te prind că-i scrii lui Klaus despre povestea asta, n-am să te iert în vecii vecilor şi n-am să mai vorbesc în viaţa mea cu ţine.

— A, nu, fii liniştită... Sigur că n-o să-i scriu. Nu era decît o sugestie, atâta...

Doctorul însă nu mi-a plăcut. O tot mîngîia şi o ciupea pe Sally de braţ şi-i frămînta mîna în mîna lui. însă părea omul potrivit pentru ceea ce ne trebuia nouă. Sally urma să se interneze în clinica lui particulară de îndată ce se elibera un loc. Totul se făcea absolut oficial şi pe faţă. Din cîteva fraze bine lustruite, doctoraşul cel spilcuit a risipit pînă şi ultimul nor de sinistră ilegalitate. Starea sănătăţii lui Sally, i-a explicat el, îi, interzicea să-şi asume riscurile unei naşteri : îi va da el un certificat în acest sens. Nu mai e nevoie să spun că certificatul avea să coste o mulţime de bani. La fel şederea în clinică şi chiar operaţia în sine. Doctorul cerea două sute cincizeci de mărci pe masă, înainte de a începe orice pregătire. Pînă la urmă ne-am tocmit cu el şi am ieşit la două sute. Sally voia cele cincizeci de mărci rămase, după cum mi-a explicat ceva mai tirziu, ca să îşi cumpere nişte cămăşi de noapte.

In sfîrşit, venise primăvara. Cafenelele îşi scoteau mesele şi umbrelele de soare afară, pe trotuare, iar prăvăliile de îngheţată începeau să îşi deschidă porţile. Pînă la clinică am mers într-un taxi deschis. Datorită vremii frumoase, Sally era, pentru prima oară după săptămîni de zile, într-o stare de spirit mai bună. însă domnişoara Schroeder, deşi încerca să zîmbească stăpînă pe sine, era totuşi cu lacrimile în ochi.

— Sper că doctorul nu-i vreun evreu, s-a interesat severă domnişoara Mayr. Să nu daţi voie vreunui împuţit de evreu să se atingă de ea, mititica. Numai lucruri de felul ăsta le place să facă, animalele !

Sally avea o cameră drăguţă, curată şi veselă, cu balcon. Am trecut din nou s-o văd, mai pe seară. Cum stătea culcată în pat nemachiată, arăta cu mulţi ani mai tînără, aproape ca o fetiţă.

— Bună, iubitule... După cum vezi, încă nu m-au omorît. Deşi şi-au dat toată silinţa... Nu că-i nostim aici ?... Ce-aş da să mă vadă acum porcul ăla de Klaus... Uite, vezi, asta s-a întîmplat dacă nu i-am înţeles *spiritul...*

Avea puţină febră şi rîdea tot timpul. O soră a intrat o clipă, ca şi cum ar fi căutat ceva, apoi a ieşit, imediat.

— Murea să vadă cum arăţi, mi-a explicat Sally. I-am spus, înţelegi, că tu eşti tatăl. Nu te superi, nu-i aşa, iubitule...

— Deloc. O iau ca pe un compliment.

— Ştii, asta simplifică lucrurile. Altfel, dacă nu-i nimeni tatăl, li se pare şi lor ciudat. Şi nu mi-ar conveni să fiu privită acum de sus sau compătimită ca o biată fată trădată şi părăsită de iubitul ei. N-ar fi o postură prea măgulitoare pentru mine, nu ? înciît i-am spus că ne iubim la nebunie, dar că stăm îngrozitor de prost cu banii şi nu ne putem permite să ne căsătorim, dar că visăm să fim celebri şi bogaţi cîndva şi atunci să avem o familie cu zece copii, ca să compensăm pentru ăsta unul. Şi sora a fost foarte mişcată, biata de ea. De fapt, a şi plîns. Diseară, cînd e de gardă, o să-mi arate pozele cu iubitul *ei.* Nu că-i o dulce ?

A doua zi domnişoara Schroeder şi cu mine am mers împreună la clinică. Am găsit-o pe Sally culcată în pat, cu pătura trasă pînă sub bărbie.

— O, bună şi ţie şi ţie ! Nu staţi jos ? Cît o fi ceasul ? Apoi s-a întors cu greutate pc-o parte, frecîndu-sc la ochi : De unde-s toate florile astea ?

— Noi le-am adus.

— Ce fantastic din partea voastră ! ne zîmbi Sally uşor absentă. îmi pare rău că sînt aşa de ameţită azi... Dar porcăria asta de cloroform... Din cauza lui îmi simt capul de-o tonă.

Am stat la ea doar cîteva minute. Pe drum spre casă, domnişoara Schroeder era teribil de tulburată :

— Mă credeţi, Herr Issyvoo, că n-aş pune atît de tare la inimă suferinţa ei nici dacă ar fi propria mea fiică ? Numai cînd o văd, săraca de ea, cum se chinuie, aş vrea să fiu în locul ei, întinsă acolo — asta aş vrea !

însă a doua zi Sally se simţea iarăşi mai bine. Ne-am dus cu toţii s-o vizităm : domnişoara Schroeder, domnişoara Mayr, Bobby şi Fritz. Bineînţeles că Fritz nici habar n-avea de cele ce se întîmplaseră. îi spusesem că Sally era operată de un mic ulceraş intern. Ca

întotdeauna cind cineva nu ştie despre ce e vorba, a făcut şi el tot felul de remarci neintenţionate, dar foarte la obiect, despre berze, căruţuri şi bebeluşi în general ; ba chiar a povestit o bîrfă nou-nouţă despre o binecunoscută doamnă din lumea bună a Berlinului, despre care se spunea că suferise de curînd
o anumită operaţie ilegală. Eu şi cu Sally ne-am evitat reciproc privirile.

în seara următoare, am vizitat-o pentru ultima oară la clinică. A doua zi dimineaţă se externa. Am găsit-o singură şi am stat amîndoi pe balcon. Părea mai mult sau mai puţin refăcută şi acum putea umbla prin cameră.

— I-am spus sorei-şefe că nu vreau să văd pe nimeni azi, afară de tine. Sally căscă alene. Vizitele astea mă fac să mă simt teribil de obosită.

— Dacă vrei, pot să mă duc şi eu.

— A, nu, îmi spuse ea fără prea mult elan. Dacă te duci şi tu, vine precis vreo soră şi începe să mă bată la cap ; iar, dacă n-am să fiu destul de veselă şi vioaie cu ea, or să spună că trebuie să mai rămîn cîteva zile în infernul ăsta, ceea ce n-aş mai putea suporta.

Privi morocănoasă afară, la strada cea liniştită.

— Vezi tu, Chris, într-un fel parcă îmi pare şi rău că n-am păstrat copilul ăsta... Ar fi fost un lucru fantastic să-l am. în ultimele vreo două zile începusem parcă să simt ce înseamnă să fii mamă. Ştii că azi-noapte am stat aici multă vreme singură şi am ţinut o pernă în braţe, închipuindu-mi că e copilul meu. Ei bine, a fost cel mai fantastic sentiment de izolare completă de restul lumii pe care l-am avut. Mi-am imaginat cum el ar creşte şi eu aş munci pentru el şi apoi cum, după ce l-aş culca serile, m-aş duce şi m-aş culca cu bătrîni scîrboşi, ca să fac rost de bani pentru mîncarea şi hăinuţele lui... N-ai decît să rînjeşti, Chris, pînă nu mai poţi... Aşa mi-am imaginat.

— Şi-atunci de ce nu te măriţi, Sally, să faci şi tu un copil, ca toată lumea ?

— Nu ştiu... Parcă simt că mi-am pierdut încrederea în bărbaţi. Nu mă mai interesează nici atîtica... Pînă şi tu, Christopher, dacă ai ieşi acum pe stradă şi te-ar călca un autobuz... desigur că mi-ar părea într-un fel rău, dar

pînă la urmă zău că nu mi-ar păsa nici un pic de tine.

— Mulţumesc mult de tot, Sally.

Am rîs amîndoi.

— Bineînţeles că n-am vorbit serios, iubitule — cel puţin nu m-am referit la tine. Tu nu trebuie să iei în serios tot ce spun eu cînd mă veri în halul în care sînt. dar îmi trec tot felul de idei tîmpite prin cap. Cînd ai copii, te simţi extrem de primitivă, ca o sălbăticiune sau cam aşa ceva, care-şi apără puiul. Necazul e doar că eu nu mai am nimic ce să mai apăr... Şi cred că din cauza asta şi sînt acum îngrozitor de urîcioasă cu toată lumea.

în parte şi datorită rezultatului acestei convorbiri m-am hotărît brusc, în aceeaşi seară, să contramandez toate lecţiile pe care le aveam fixate, să plec din Berlin cît mai repede cu putinţă şi să mă duc undeva pe malul Mării Baltice, ca să reîncep lucrul la cartea mea. De la Crăciun nu mai scrisesem un rînd.

Cînd i-am împărtăşit lui Sally ideea mea, mi s-a părut oarecum uşurată parcă. Aveam nevoie amîndoi de o schimbare. Am discutat vag posibilitatea să vină şi ea mai tîrziu ; însă chiar de atunci mi-am dat seama că nu va veni. Planurile ei de viitor erau foarte incerte. Mai încolo poate mergea la Paris, ori în Alpi, ori în Sudul Franţei, spunea ea — dacă reuşea să facă rost de bani.

— Dar probabil că o să rămîn aici, a adăugat. Aş fi foarte fericită aşa. Mi se pare că am început să mă deprind cu oraşul ăsta.

M-am întors la Berlin pe la mijlocul lui iulie.

In tot acest interval n-am primit nici o veste din partea lui Sally, cu excepţia a vreo cinci-şase cărţi poştale, schimbate în timpul primei luni a absenţei mele. N-am fost însă foarte surprins cînd am aflat că părăsise camera ei din apartamentul unde amîndoi eram chiriaşi.

— Sigur, o înţeleg foarte bine că a plecat. Eu nu-i puteam oferi confortul pe care ea avea tot dreptul să-l pretindă ; mai ales că nici n-avem apă curentă în camere. Ochii sărmanei domnişoare Schroeder înotau în lacrimi cînd vorbea. Şi totuşi a fost o mare dezamăgire pentru mine... Domnişoara Bowles s-a purtat foarte

generos cu mine, nu mă pot plînge. A insistat să achite camera pînă la sfîrşitul lui iulie. Banii mi se cuveneau, sigur că da, pentru că nu m-a anunţat că pleacă pînă pe 21 — dar nu i-aş fi amintit niciodată de ei... Era o tînără atît de **şarmantă..;**

' — Aveţi cumva adresa ei ?

— A, da, şi numărul de telefon. O s-o sunaţi, nu-i aşa ? O să fie fericită să vă vadă... Domnii ceilalţi au venit şi-au plecat, dar dumneavoastră aţi fost un prieten adevărat, Herr Issyvoo. Ştiţi, eu totdeauna am sperat că dumneavoastră doi o să vă căsătoriţi pînă la urmă. Aţi fi făcut o pereche ideală împreună. Dumneavoastră aveaţi mereu asupra ci o influenţă bună şi echilibrată, iar ea vă mai descreţea puţin fruntea cînd stăteaţi prea cufundat în cărţile şi în studiul dumneavoastră... Da, da, Herr Issyvoo, puteţi să rîdeţi dumneavoastră, dar nu se ştie niciodată ! Poate că încă nu e prea tîrziu !

A doua zi dimineaţă domnişoara Schroeder m-a trezit extrem de agitată :

— Herr Issyvoo, Herr Issyvoo, ce credeţi ? Au închis Darmstădtcr und Naţional ! Nu m-ar mira să fie mii şi mii de oameni ruinaţi acum. Lăptarul zice că-n două săptămîni o să avem război civil în Germania. Ei, ce spuneţi de una ca asta ?

De îndată ce m-am îmbrăcat, am şi coborît în stradă. Şi, într-adevăr, în faţa filialei din colţul lui Nollendorfplatz erau o mulţime de oameni, bărbaţi cu săculeţe de piele şi femei cu sacoşe de plasă — întocmai ca domnişoara Schroeder. Obloanele de fier erau trase pînă jos deasupra ferestrelor băncii. Majoritatea oamenilor priveau concentraţi sau cu un aer uşor prostesc la uşa cea încuiată. în mijlocul acesteia era prins un mic anunţ, tipărit în minunate caractere gotice, ca o pagină dintr-un autor clasic. Anunţul spunea că Reichspresident-ul se declarase garant pentru toate depunerile. Totul era în perfectă regulă. Numai că banca nu se mai deschidea.

Un băieţaş se juca printre oameni cu cercul lui. Acesta s-a lovit de picioarele unei femei, care s-a şi răstit la el :

— *Du, set bloss nicht so frech !* **********
Obrăznicătură mică ce eşti ! Ce cauţi aici ?

O altă femeie i s-a alăturat, năpustindu-se şi ea asupra copilului :

— Pleacă de-aici ! Nu-nţelegi de vorbă bună, nu ?

Iar o a treia l-a întrebat, cu furie amestecată cu sarcasm :

— Nu cumva ai şi tu bani depuşi aici ?

Băieţaşul s-a făcut nevăzut pe dată din faţa mîniei lor acumulate şi aflate pe punctul de a exploda.

în acea după-amiază a fost foarte cald. Amănunte ale noilor decrete excepţionale au apărut în ziarele de seară — toate sobre, de orientare guvernamentală. Un titlu alarmist ieşea ostentativ în evidenţă, barat cu tuş roşu ca sîngele : „Totul se prăbuşeşte !“ Un ziarist nazist le reamintea cititorilor săi că a doua zi, 14 iulie, era sărbătoarea naţională a Franţei şi că, fără îndoială, adăuga el, francezii se voi' bucura în mod deosebit anul acesta cu gîndul la apropiata perspectivă a prăbuşirii Germanici. Intrînd într-un magazin de îmbrăcăminte, mi-am cumpărat o pereche de pantaloni din flanelă, pe care am dat douăsprezece mărci şi cincizeci — un gest de încredere din partea Angliei. Apoi m-am urcat în metrou şi m-am dus s-o vizitez pe Sally.

Locuia într-un bloc cu apartamente de cîte trei camere, destinat pentru o colonie de artişti, nu departe de Breitenbachplatz. Cînd am sunat, mi-a deschis ea însăşi.

— Buuună, Chris, porc bătrîn ce eşti !

— Bună, Sally dragă !

— Ce mai faci ?... Fii atent, iubitule, să nu mă şifonezi, că trebuie să plec peste cîteva clipe.

N-o mai văzusem niciodată îmbrăcată complet în alb. li stătea bine. însă arăta slăbită la faţă şi îmbătrînită. Era pieptănată altfel acum şi avea un permanent superb.

— Arăţi minunat, i-am spus.

— Serios ? zîmbi Sally cu zîmbetul ei mulţumit, visător şi sigur de sine.

Am urmat-o în salonul apartamentului. Unul din pe-

********** **Hei, nu fi atît de obraznic ! (germ.)**

reţi era o fereastră imensă. Avea o mobilă dintr-un lemn de culoarea vişinei şi un divan foarte jos, cu perne ţipător înflorate. Un căţel alb şi flocos, ca o miniatură, sări în picioare şi începu să latre subţire. Sally îl luă în braţe, mimînd gestul de a-1 săruta, însă fără a-1 atinge cu buzele.

— *Freddi, mein Liebling, Du bist* sooo *siiss !* ††††††††††††††††††††††††††† j

— E al tău? am întrebat-o observînd progresul accentului ei în germană.

— Nu. E al Gerdei, fata cu care locuiesc.

— O cunoşti de mult ?

— De vreo săptămînă-două.

— Şi cum e ?

— Nu-i rea. Da-i zgîrcită ca naiba. Practic pentru orişice fleac sînt nevoită să plătesc.

— E frumos aici.

— Ţi se pare frumos ? Da, cred că-i un schimb bun. In orice caz e mult mai plăcut decît în hruba aia din Nollendorfplatz.

— Dar de ce-ai plecat ? Te-ai certat cu domnişoara Schroeder ?

— Nu, nu chiar. Atît, că m-am săturat de vorbăria ei. Mi-a împuiat pur şi simplu capul. Zău, e o femeie teribil de plicticoasă.

— Ea ţine foarte mult la tine.

Sally ridică din umeri cu o uşoară mişcare de nerăbdare şi indiferenţă. în tot timpul discuţiei am observat că-mi evită privirile. A urmat o lungă tăcere. Mă simţeam încurcat şi uşor jenat. Am început să mă întreb cît de curînd puteam invoca o scuză ca să plec.

Apoi a sunat telefonul. Sally căscă şi-şi puse aparatul pe genunchi.

— Ealuuu, cu cine vorbesc ? Da, eu sînt... Nu... Nu... Serios că nu ştiu... *Foarte* serios, n-am deloc idee. Să ghicesc ? Strînse din nas încreţindu-1 : Nu-i cumva Erwin ? Nu ? Paul ? Nu ? Stai puţin... Să mă gîndesc...

— Şi acum, iubitule, eu trebuie să fug ! îmi strigă Sally cînd, în sfîrşit, termină convorbirea. Şi-aşa am

---

†††††††††††††††††††††††††††††† **Freddi, iubitule, tu eşti** *atît* **de dulce ! (germ.)**

întîrziat aproape două ore.

— Ai un nou prieten.

Dar Sally nu-mi luă în seamă zîmbetul. îşi aprinse o ţigară cu o expresie de vagă neplăcere.

— Trebuie să mă văd cu un tip pentru o afacere, îmi spuse ea laconic.

— Şi noi doi cînd ne mai vedem ?

— De, ştiu şi eu, iubitule... Am atîtea pe cap, în momentul de faţă... Mîine sînt toată ziua plecată din Berlin, probabil şi poimîine... Te-anunţ eu... S-ar putea să mă mut curînd la Frankfurt.

— Ai găsit o slujbă acolo ?

— Nu. Nu chiar. Tonul lui Sally era laconic şi refuza subiectul. M-am hotărît oricum să nu mai încerc nimic cu filmele pînă în toamnă. Vreau să mă odihnesc o vreme.

— S-ar părea că ţi-ai făcut o mulţime dc prieteni noi.

Din nou atitudinea lui Sally deveni evazivă şi prudent detaşată :

— Da, cred că da... Probabil ca o formă de reacţie după toate lunile alea state la domnişoara Schroeder, cînd nu m-am văzut şi eu cu nici un suflet.

— în regulă, i-am spus eu neputîndu-mi reprima un rînjet maliţios, atunci sper, pentru binele tău, că nici unul dintre prietenii cei noi pe care ţi i-ai făcut nu avea banii depuşi la Darmstadter und Naţional.

— De ce ? se arătă ea pe dată interesată. S-a întîmplat ceva ?

— Chiar vrei să spui că nici n-ai auzit ?

— Habar nu am. Eu nu citesc niciodată ziarele, iar azi încă n-am ieşit din casă.

I-am comunicat vestea falimentului băncii. La sfîrşitul povestirii mele arăta destul de alarmată.

— Şi de ce nu mi-ai spus asta de la început ? exclamă ea impacientată. S-ar putea să fie serios.

— îmi pare rău, Sally. Dar mi-am închipuit că ştiai deja... mai ales cum te învîrţi tu acum mai mult prin cercurile financiare...

însă n-a sesizat înţepătura mea. Stătea încruntată, adîncită cum era în gîndurile ei.

— Dacă era *foarte* grav, mă suna Leo şi-mi spunea...

murmură ea în cele din urmă, reflexie ce păru să-i ridice o piatră grea de pe suflet.

Am însoţit-o pînă la colţul străzii, unde a făcut semn unui taxi să oprească.

— E foarte peste mînă să locuieşti atît de departe, îmi spuse ea la despărţire. S-ar putea să am în curînd o maşină. Apropo, şi-aduse aminte chiar în clipa cînd să ne luăm rămas bun, cum a fost şederea ta pe insula Rugen ?

— Am înotat mult.

— Atunci la revedere, iubitule. Sper că o să ne vedem curînd.

— La revedere, Sally. Distracţie plăcută.

La vreo săptămînă după această întîlnire, mă trezesc cu un telefon de la ea :

— Poţi veni la mine acum, imediat, Chris ? E ceva foarte important. Vreau să te rog să-mi faci un serviciu.

Şi de data aceasta am găsit-o singură în apartament.

— Vrei să cîştigi nişte bani, iubitule ? m-a întrebat ca în loc de bună ziua.

— Bineînţeles.

— Atunci e splendid! Uite, treaba stă aşa... Era într-un capot roz şi pufos şi îşi pierdea întruna respiraţia. Un tip pe care-1 cunosc eu vrea să lanseze o revistă. O să fie ceva foarte pretenţios şi artistic, cu o mulţime de poze frumoase, moderne, călimări şi capete de fete întoarse pe dos — mă rog, cunoşti tu genul... Problema e că fiecare număr va fi dedicat cîte unei ţări şi se va ocupa de ea pe larg, cu articole despre obiceiuri şi tradiţii, în fine, şi-aşa mai departe... Iar prima ţară pe care vor s-o facă e Anglia şi mi-au cerut mie să scriu un articol despre Fata Engleză... Bineînţeles că n-am nici cea mai vagă idee despre ce-ar trebui să scriu, înefît ce m-am gîndit ? Să scrii tu articolul ăsta în numele meu şi să încasezi toii banii. N-aş vrea decît să nu-1 refuz pe individul care scoate revista, pentru că s-ar putea să-mi fie teribil de util în diferite alte feluri, mai tîi“ziu...

— Bine, atunci am să-ncerc.

— în cazul ăsta-i fantastic !

— Şi cît de repede ai nevoie de el ?

— Vezi tu, iubitule, aici e buba. Mi-ar trebui în clipa

asta... Altfel nu mai e de nici un folos, pentru că eu l-am promis acum vreo patru zile şi efectiv trebuie să i-1 dau în astă seară... Nu-i nevoie să fie prea lung. Vreo cinci sute de cuvinte.

— O să-mi dau toată silinţa...

— Bine. E nemaipomenit... Ia loc unde-ţi place. Poftim hîrtie. Ai stilou ? A, da, şi-aici uite un dicţionar, dacă se-ntîmplă să nu ştii cum se scrie vreun cuvînt... Iar eu între timp mă duc la baie.

După trei sferturi de oră, cînd Sally a apărut îmbrăcată de ieşit în oraş, eram gata şi eu. Ca să fiu sincer, eram destul de mulţumit de rezultatul străduaniei mele.

A citit textul cu multă grijă, adunînd o cută abia schiţată între sprîncencle ei atît de frumos desenate. Cind a fost gata, a pus manuscrisul jos şi a oftat :

— îmi pare rău pentru tine, Chris, dar nu a.şa ceva trebuia să fie.

— Nu aşa ceva trebuia să fie ? am întrebat eu sincer luat prin surprindere.

— Sigur că nu, deşi din punct de vedere literar **e** foarte bun şi aşa mai departe...

— Şi-atunci ce nu-i bine la el ?

. — N-are destul nerv. Sally era foarte categorică. Nu-i deloc genul de articol de care are nevoie individul ăsta.

Am ridicat din umeri :

— îmi pare rău, Sally. Eu am făcut tot cc-am putut. Dar ziaristica, vezi tu, nu prea e slăbiciunea mea.

A urmat o tăcere încărcată de reproşuri. Orgoliul îmi fusese rănit.

— Dumnezeule mare, dar ştiu cine mi-1 poate face, dacă-1 rog ! exclamă deodată Sally sărind în picioare. Cum de nu m-am gîndit la el mai înainte ? Apucă telefonul şi formă un număr : O, ealuuu, Kurt iubitule...

în răstimp de trei minute îi explicase totul despre articol. Punînd înapoi receptorul în furcă, mă anunţă triumfătoare :

— E formidabil ! Mi-1 scrie imediat... — Făcu o mică pauză de efect, apoi adăugă : Era Kurt Rosenthal.

— Asta cine mai e ?

— N-ai auzit niciodată de el ? Sally era nemulţumită de ignoranţa mea ; dar se prefăcu numai extrem de surprinsă : Aveam impresia că te interesează cinematograful. E de la mare distanţă cel mai bun scenarist tînăr. Cîştigă de altfel grămezi de bani. Articolul ăsta a spus că-1 scrie doar ca să-mi facă mie un serviciu, bineînţeles... Zicea că i-1 dictează secretarei în timp ce se bărbiereşte şi că pe urmă i-1 trimite el direct acasă editorului... E un tip absolut fantastic !

— Şi eşti convinsă că o să fie exact ce vrea editorul de data asta ?

— Te cred şi eu că o să fie ! Kurt doar e un geniu.' Poate face orice. Acum scrie un roman în timpul liber. Are un program atît de încărcat îneît nu-1 poate dicta de- eît în timp ce serveşte micul dejun. Mai deunăzi mi-a dat să citesc primele lui capitole. Sincer vorbind, cred că e fără discuţie cel mai bun roman pe care l-am citit vreodată.

— Chiar aşa ?

— Eu genul ăsta de scriitor îl admir cel mai mult, continuă Sally, atentă să-mi evite privirile. E nemaipomenit de ambiţios şi munceşte absolut non-stop ; iar de scris îţi poate scrie fără probleme orice — orice ai nevoie adică: scenarii, romane, piese, poezii, reclame... Nu e deloc arogant în privinţa asta. în orice caz nu ca tinerii care, dacă au scris şi ci o carte, încep să nu mai discute[1] decît despre Artă, cu A mare şi-şi închipuie că sînt buricul pămîntului... Mie îmi vine să şi vărs cînd îi aud...

Oricît de enervat eram pe ea, nu m-am putut abţine să nu rîd :

— De cînd mă condamni tu atît de tare, Sally ?

— Eu... nu te condamn, dar tot nu mă privea în ochi, de ce aş face-o ?

— Da-ţi vine să şi verşi cînd mă auzi.

— Nu ştiu ce s-a-ntîmplat cu tine... Dar pari deodată aşa, schimbat...

— Cum adică schimbat ?

— Mi-c greu să îţi explic... Parcă-ţi lipsesc energia sau voinţa de a realiza ceva. Şi eşti atît de diletant pe deasupra. Mă deprimă să te văd aşa.

— îmi pare rău că te necăjesc.

Dar tonul meu voit glumeţ suna destul de forţat acum. Sally privea încruntată la pantofiorii ei cei negri.

— Trebuie să ţii cont că eu sînt femeie, Christopher. Şi femeilor le place ca bărbaţii să fie puternici şi hotărîţi şi să lupte pentru o carieră în viaţă. Femeia vrea să fie maternă faţă de bărbat şi să-i apere latura slabă, dar el trebuie să aibă şi o latură tare, pe care ea s-o poată respecta... Dacă ai să ţii vreodată la o femeie, te sfătuiesc să n-o laşi să observe la tine că n-ai nici o ambiţie în viaţă. Pentru că altfel o să ajungă să te dispreţuiască. [r] ■— Da, înţeleg... Şi bănuiesc că tot ăsta-i principiul după care-ţi alegi tu prietenii — mă refer la *cei noi,* desigur.

Aici Sally însă izbucni :

— îţi vine uşor ţie să-ţi baţi joc de prietenii mei pentru că au capetele făcute pentru afaceri. Dacă au bani, e numai fiindcă şi-au dat osteneala să-i cîştige, să ştii... îmi imaginez că tu te socoţi mai bun decît ci.

— Da, Sally, dacă tot mă-ntrebi ; şi dacă ci sînt chiar **aşa** cum mi-i închipui eu, într-adevăr mă socot mai bun.

— Vezi, asta-i, Christophcr ! Reacţia ta e tipică şi mă deprimă cel mai mult la tine : eşti încrezut şi leneş. Dacă afirmi lucruri de genul ăsta, ar trebui să poţi face şi dovada lor.

— Şi cum poate dovedi un om că e mai bun decit altul ? în plus, nici n-am afirmat una ca asta. Am spus doar că mă socot mai bun — nu-i decît o chestiune de gust.

Sally nu răspunse nimic. Uşor încruntată, îşi aprinse o ţigară.

— Spui că îţi par schimbat, am continuat cu. Ca să fiu absolut sincer, şi eu am avut aceeaşi impresie despre Tine.

Sally nu păru surprinsă.

— Serios, Christophcr ? Poate că ai dreptate. Nu ştiu... Sau poate că nu ne-am schimbat nici unul din noi. Poate că ne vedem în fine aşa cum sîntem de fapt. Şi ne deosebim îngrozitor de tare în multe privinţe, să ştii.

— Da, lucrul ăsta l-am observat şi eu.

— Cred, spuse Sally fumînd meditativă, cu ochii aţintiţi la pantofi, că ne-am cam dezvăţat unul de altul, puţin.

— Poate că da... Am zîmbit. Sensul real al vorbelor lui Sally era cuţr nici nu se putea mai clar : în orice caz, nu e nevoie să ne certăm pentru atîta lucru.

— Bineînţeles că nu, iubitule.

A urmat o tăcere. Apoi am spus că trebuia să plec. Eram foarte încurcaţi amîndoi acum şi peste măsură de politicoşi.

— Eşti sigur că nu vrei o cafea ?

— Nu, mulţumesc mult de tot.

— Atunci poate un ceai ? E deosebit de bun. L-am primit de curînd cadou.

— Nu, mulţumesc foarte mult încă o dată, Sally. **Dar** acum chiar că trebuie s-o iau din loc.

— Vorbeşti serios ? Părea însă destul de uşurată. **Şi** nu uita să mă mai suni din cînd în cînd, ne-am înţeles ?

— Ne-am înţeles.

Abia după ce-am părăsit propriu-zis imobilul şi **am** început să umblu pe stradă repede, mi-am dat seama deodată cîtă furie şi ruşine se adunaseră în sufletul meu. Ce ticăloasă mică şi fără scrupule e, mă gîndeam. Dar **la** urma urmelor, îmi spuneam tot cu, nu e decît aşa cum **o** ştiusem de la început că e. Ba nu, nu e adevărat : nu **aşa** o ştiusem. Mă amăgisem singur — de ce să nu recunosc adevărul ? — crezînd că ţinea la mine. Se pare că mă **înş**elasem ; dar puteam eu oare s-o învinuiesc pe ea pentru prostia mea ? Şi totuşi o învmuiam, ba chiar eram furios pe ea ; nimic nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere în acel moment decît s-o văd bătută bine cu nuiaua. De fapt, eram indispus într-un mod atît de stupid încît am început **să** mă întreb dacă, în toată această vreme, nu fusesem cumva, în felul meu ciudat şi aparte, în realitate îndrăgostit **de** Sally.

Dar nu, nu era nici dragoste la mijloc — ci mult **mai** rău. Era în joc orgoliul meu rănit, şi anume un orgoliu de speţa cea mai ieftină şi cea mai copilăroasă. Şi nu m-ar fi afectat vreun pic părerea ei despre acel articol al meu — sau foarte puţin, poate, numai foarte-foarte puţin ; înfumurarea mea literară era impermeabilă la orice-ar fi putut veni din partea uneia ca ea — , ci mă deranjau criticile ce mi le aducea. Femeile astea aveau un adevărat

talent de a-i dezumfla pe bieţii bărbaţi ! N-avea nici **un** rost să-mi spun acum în sinea mea că Sally avea vocabularul şi mentalitatea unei eleve de doisprezece ani, că era absolut ridicolă şi absurdă ; n-avea nici un rost — ştiam doar atît, că fusesem făcut să mă simt ca un impostor. Dar nu eram eu oare puţin şi un impostor — deşi nu pentru acele motive ridicole înşirate de ea —, cu felul meu rafinat de a mă adresa elevelor de sex feminin şi cu recent dobînditul meu socialism de salon ? Ba da, eram. Dar ea habar n-avea de toate astea. Puteam s-o impresionez foarte uşor. Aici era şi partea cea mai umilitoare a întregii isto-. tîi ; ratasem întîlnirea noastră încă din prima clipă. Roşisem şi mă bîlbîisem, în loc să apar în ochii ei şarmant, convingător, patern, superior, matur. încercasem să concurez cu bestia aia mică de Kurt chiar pe terenul lui ; adică, desigur, exact ceea ce voia şi dorea să mă vadă Sally făcînd ! După atîtea luni de zile comisesem unica eroare cu adevărat fatală — ri demonstrasem că eram nu doar incompetent, ci şi gelos. Da, chiar vulgar de gelos. îmi venea să-mi trag singur picioare în fund. Pînă şi simplul gînd la Sally mă făcea să mă roşesc de ruşine din cap pînă în picioare.

Mă rog, prostia o făcusem de-acum şi gata. Nu-mi rămînea deeît o singură soluţie în faţă, iar aceea era să-ncerc să dau totul uitării. Şi, categoric, mi-era cu neputinţă s-o mai văd vreodată pe Sally în ochi.

La vreo zece zile după această întîmplare, am primit într-o dimineaţă vizita unui tînăr scund, palid, cu păr negru şi care vorbea fluent engleza americană, deşi cu un uşor accent străin. Mi-a spus că se numea George P. San- dars. Văzuse anunţul meu că dau lecţii de engleză în „B. Z. am Mittag“.

— Şi cînd aţi dori să-ncepeţi ? l-am întrebat.

însă tînărul clătină grăbit din cap. A nu, el nu venise pentru lecţii. Destul de dezamăgit, am aşteptat răbdător să-mi explice motivul vizitei. însă el nu părea deloc grăbit să-mi ofere o explicaţie. în schimb, a acceptat o ţigară din partea mea, s-a aşezat pe un scaun şi a început să-mi vorbească degajat despre Statele Unite. Fusesem vreodată la Chicago ? Nu ? Bine, atunci

auzisem cumva de James L. Schraube ? Nu auzisem ? Tînărul scoase un suspin uşor. Avea aerul că e foarte răbdător cu mine şi cu lumea în general. Se vedea că mai trecuse prin acest chestionar cu o mulţime de oameni încă. James L. Schraube, m-a lămurit el, era un om cu greutate în Chicago, proprietarul unei reţele de restaurante şi al mai multor cinematografe. Avea două case mari la ţară şi un yacht pe Lacul Michigan. Şi nu mai puţin de patru maşini. în acest moment eu am început să bat darabana cu degetele pe masă. O expresie de stingherealã trecu pe faţa tînărului meu vizitator. care se scuză că-mi răpea din timpul meu atît de preţios; dacă-mi povestise despre domnul Schraube, adăugă el. o făcuse numai bănuind că voi fi interesat — tonul său conţinea în el şi un mic reproş discret — şi de asemeni pentru că domnul Schraube, dacă l-aş fi cunoscut, ar fi garantat că siguranţă pentru respectabilitatea prietenului său San- dars. Mă rog... sigur... acum n-avea ce face... pe scurt, îl puteam împrumuta cu două sute de mărci ? Aceşti bani îi trebuiau ca să poată porni o afacere ; era o ocazie unică, pe care o pierdea definitiv dacă nu făcea rost de bani pînă a doua zi dimineaţă. Urma să-mi restituie suma în decurs de trei zile. Dacă-i dădeam banii acum, trecea din nou mai pe seară să-mi arate actele doveditoare că tranzacţia era absolut reală.

Nu ? Atunci, mă rog... Nu părea peste măsură de afectat. Se şi ridică să plece, întocmai ca un om de afaceri care-şi pierduse douăzeci de minute preţioase pe scama unui posibil cumpărător ; părea să vrea să-mi spună implicit şi amabil că eu pierdeam prin acest refuz, nu el. Insă la uşă mai zăbovi un moment : cunoşteam eu, din întîmplare, ceva actriţe de film ? In mod colateral, o făcea şi pe comis-voiajorul cu un nou tip de cremă de faţă, inventată anume pentru a feri pielea de uscăciune de la lumina reflectoarelor de pe platourile de filmare. Vedetele de la Hollywood o foloseau toate deja, dar în Europa ea era încă necunoscută. Dacă găsea vreo jumătate de duzină de actriţe care s-o folosească şi apoi s-o recomande mai departe, acestea primeau deocamdată eşantioane gratuite şi în continuare comenzi

la jumătate din preţ.

După un moment de ezitare, i-am oferit totuşi adresa lui Sally. Nu ştiu nici eu ce mi-a venit în clipa aceea. în parte, desigur, pentru a scăpa de acest tînăr, care dădea semne că dorea să se reaşeze, spre a continua discuţia începută. In parte, însă, poate, şi dintr-un spirit maliţios. N-o să fie nici o pagubă pentru Sally să facă faţă la dialogul lui timp de o oră-două : doar îmi spusese că îi plac bărbaţii ambiţioşi. Poate primea şi vreun borcan cu cremă de faţă — dacă exista vreo asemenea cremă. Iar dacă o tapa de cele două sute de mărci — o privea, şi-aşa n-avea prea mare importanţă. Individul nu putea fraieri nici măcar un copil.

— Insă, orice ar fi, l-am pus eu în gardă, nu spuneţi că eu v-am trimis.

A consimţit pe loc, zîmbindu-mi complice. Probabil avea explicaţia lui pentru această dorinţă a mea, căci nu i s-a părut deloc ciudată. Cînd a pornit în jos pe scări, şi-a ridicat amabil pălăria. Pînă a doua zi dimineaţă uitasem complet de persoana lui.

După cîteva zile am primit un telefon de la Sally. Cum mă îrrtrerupsese din mijlocul unei lecţii, am fost extrem de scurt şi urîcios cu ea.

— A, tu eşti, Christopher iubitule ?

— Da, eu.

— Auzi, poţi trece pe la mine în clipa asta ?

— Nu.

— O... Refuzul meu o şocase în mod evident. După o tăcere de un minut, a continuat pe un ton de umilinţă neobişnuit la ea : Presupun că eşti foarte ocupat.

— Da. Sînt.

— Atunci... te-ai supăra îngrozitor dacă aş veni eu pînă la tine ?

— In, legătură cu ce ?

— Iubitule, vocea lui Sally era de-a dreptul disperată, nu pot să-ţi explic mai mult la telefon... E vorba de ceva foarte serios.

— A, înţeleg, încercam eu să fiu cît mai urîcios cu putinţă, vreun alt articol pentru o revistă, poate ?

Cu toate acestea, de îndată ce am rostit aceste cuvinte, am şi izbucnit amîndoi în rîs.

— Tu eşti o brută, Chris ! clinchetea veselă vocea lui Sally pe fir ; apoi îşi reveni deodată : Nu, iubitule, de data asta te rog să mă crezi : e un lucru teribil de serios, îţi spun cu toată sinceritatea. Făcu o pauză, apoi adăugă dramatic : Şi tu eşti singul om de pe lumea asta care mă poate ajuta.

— Of, bine, bine... Deja supărarea îmi trecuse pe jumătate. Hai, vino peste o oră.

— Deci să încep cu începutul, iubitule, nu-i aşa ?... Ieri dimineaţă mă sună un individ şi mă-ntreabă dacă poate trece pe la mine ca să mă vadă. Zicea că e vorba de o chestiune foarte importantă ; şi, cum părea să ştie numele meu şi tot restul, bineînţeles că i-am spus : Da, sigur, să vină imediat... Şi a venit. Zicea că îl cheamă Rakowski — Paul Rakowski — şi că era unul dintre agenţii europeni al lui Metro-Goldwyn-Mayer, drept care venise să-mi facă o ofertă. Zicea că studioul era în căutarea unei actriţe englezoaice care să vorbească limba germană, pentru a juca într-o comedie ce urma să fie turnată pe Riviera Italiană. Era teribil de convingător în tot ceea ce povestea ; mi-a spus şi cine va fi regizorul şi operatorul şi directorul artistic şi chiar şi cine a scris scenariul. Natural că nu auzisem de nici unul din ei, dar nu mi s-a părut nimic ciudat : de fapt totul suna mult mai real aşa, pentru că majoritatea oamenilor şi-ar fi ales unul din numele pe care le întîlneşti mereu prin ziare... în orice caz, mi-a spus că acum, dacă tot mă văzuse, putea garanta că eu eram persoana potrivită pentru rol şi că aproape că mi-i putea promite, dacă reuşeam să trec de probe... Îneît bineînţeles că am fost pur şi simplu entuziasmată şi l-am întrebat cînd aveau loc probele, iar el mi-a spus că încă vreo zi sau două nu, pînă reuşea să aranjeze totul cu cei de la Ufa... Pe urmă am început să vorbim despre Hollywood şi mi-a povestit tot felul de întîmplări de acolo — presupun că puteau să fie *într-adevăr* lucruri citite prin revistele de cinema, însă parcă-mi vine să pun mîna-n foc că nu erau — şi mi-a spus cum

se realizează efectele sonore şi trucajele ; serios, era teribil de interesant şi sînt sigură că trebuie să fi umblat printr-o mulţime de mari studiouri... În orice caz, cînd am terminat de vorbit despre Hollywood, a trecut la tot felul de poveşti despre restul Americii şi despre oamenii pe care-i cunoştea el acolo şi despre gangsteri şi New York. Zicea că tocmai venea de la New York şi că bagajul încă îi era în vamă la Hamburg. De fapt, mă gîndeam şi eu că era cam straniu cît de sărăcăcioasă îi arăta îmbrăcămintea ; dar, după ce mi-a spus povestea cu vama, mi s-a părut absolut normal... Ei, şi acum trebuie să-mi promiţi că nu ai să rîzi la partea asta, Chris, pentru că altfel n-o să mai fiu în stare să-ţi mai spun nimic; n-a trecut mult şi s-a apucat să-mi facă o curte nebună. La început am fost destul de supărată pe el, fiindcă le cam amesteca, afacerile şi plăcerea; dar pe urmă, după o vreme, nu prea mi-a mai păsat, pentru că tipul avea destul de mult farmec, de un gen mai degrabă slav... Pînă la sfîr- şit m-a invitat la cină şi ne-am dus împreună la Horcher, unde am mîncat una din cele mai formidabile mese din viaţa mea (măcar cu atîta consolare am rămas); doar cînd a venit nota, mi-a spus : „O, apropo, iubito, nu m-ai putea tu împrumuta cu trei sute de mărci pînă mîine ? Am numai dolari la mine şi nu mi-i schimbă decît la bancă“. Bineînţeles că i-am dat : şi ghinionul meu a fost că aveam o mulţime de bani la mine în seara aia... Dar pe urmă tot el cică : „Hai să comandăm şi o sticlă de şampanie, să bem în cinstea contractului nostru'*. Am fost de acord şi cred că m-am ameţit destul de tare, pentru că m-a rugat să ră- mîn cu el peste noapte şi eu am spus că da. Ne-am dus la unul din acele hoteluri mici de pe Augsburger Strasse — nu-i mai ţin minte numele, dar l-aş putea recunoaşte uşor... O văgăună înfiorătoare... Oricum nu prea mai ştiu ce s-a întîmplat mai departe. Abia azi-dimineaţă am început să cîntăresc lucrurile ca lumea, în timp ce el dormea încă ; şi să mă- ntreb dacă totul era oare în ordine cu băiatul ăsta... Nu-i observasem pînă atunci lenjeria : dar am fost cam şocată văzîndu-i-o acum. Te-ai aştepta de la un tip important în cinematografie să poarte mătase direct pe piele, nu ? Ei

bine, el purta nişte chestii absolut fantastice, ca dintr-un fel de camelhaar, sau cam aşa ceva ; şi arătau de parcă ar fi fost ale lui Ioan Botezătorul. Ca să nu mai vorbim că avea un ac de cravată obişnuit, din tinichea curată, de la Woolworth. Şi nu ar fi fost un cap de ţară că hainele lui arătau cam roase, dar îţi dădeai seama că nici noi nu fusese vreodată prea mare lucru de capul lor... Tocmai mă hotărîsem să mă ridic din pat şi să arunc o privire prin buzunarele lui, cînd s-a trezit şi a trebuit să renunţ. Aşa îneît ne-am comandat micul dejun... Nu ştiu dacă-şi închipuia cumva că eram prea nebuneşte îndrăgostită de el ca să nu mai observ, sau dacă obosise de a-şi mai da osteneala să se prefacă, dar azi-dimineaţă era cu totul alt om — un mic vagabond oarecare. Mînca gemul direct de pe lama cuţitului, drept care natural că cea mai mare parte a nimerit pe aşternut. Şi mai sugea interiorul oului cu un leorbăit de groază. Nu am putut să nu rîd de el, ceea ce l-a înfuriat la culme... Atunci a spus : ,,Vreau să beau bere !" I-am spus : Foarte bine, sună la recepţie şi zi să-ţi trimită în cameră. Ca să fiu sinceră, începusem să mă cam tem de el. Se încrunta urît, ca un om al cavernelor ; aveam tot mai clară convingerea că trebuie să fie nebun. Aşa că m-am gîndit să-i fac cît mai mult pe plac... în orice caz, sugestia mea i s-a părut probabil bună, pentru că a luat telefonul şi s-a pornit pe o lungă conversaţie, la capătul căreia s-a înfuriat teribil, fiindcă, spunea el, hotelul refuza să servească bere în camere. Abia acum îmi dau seama că probabil a ţinut receptorul tot timpul la ureche şi doar s-a prefăcut că vorbeşte ; fapt e că i-a reuşit îngrozitor de bine şmecheria asta şi eu eram, mă rog, mult prea speriată ca să mai observ ceva. Mă temeam să nu-1 apuce cumva cheful să mă omoare pentru că nu avea bere să bea... Dar s-a purtat destul de liniştit. A spus că trebuie să se îmbrace ca să coboare el s-o cumpere. în regulă, i-am spus... Şi aştept, aştept, nimic. într-un tîrziu, sun camerista şi-o întreb dacă-1 văzuse ieşind din hotel. „Da, cum să nu ?“, răspunde fata. „Domnul a achitat şi a plecat acum vreo oră... Zicea să nu vă deranjeze nimeni." Eram atît de surprinsă îneît am spus : „Da, bine, mulţumesc..."

Culmea e că între timp aşa de mult mă convinsesem că era sonat îneît încetasem de a-1 mai considera escroc. Poate că asta şi urmărea... In fine, nici foarte sonat nu era pînă la capăt de vreme ce, aruneînd eu o privire în poşetă, am constatat că sc servise de tot restul banilor mei, precum şi de ceea ce rămăsese din cele trei sute de mărci pe care i le împrumutasem cu o seară înainte... Ceea ce mă necăjeşte însă în toată povestea asta e că — pot pune pariu — el îşi închipuie că-mi va fi ruşine ca să anunţ poliţia. Ei bine, am să-i arăt eu cît de tare se înşală.

— Ascultă, Sally, cum arăta de fapt individul ?

— Cam cît tine de înalt. Palid la faţă. Păr negru. Iţi dădeai imediat seama că nu era născut în America ; vorbea cu un accent străin...

— Şi-ţi mai aduci aminte dacă s-a referit cumva la un anume Schraube, care trăieşte la Chicago ?

— Stai, să vedem... Da, da, s-a referit. Mi-a tot vorbit despre el o mulţime... Dar, Chris, ce Dumnezeu !, de unde ştii tu toate astea ?

— Ascultă, Sally, adevărul e că... Aş vrea să-ţi fac o mărturisire teribilă... Şi nu ştiu dacă ai să mă poţi ierta vreodată...

încă în aceeaşi după-amiază ne-am dus în Alexanderplatz.

Discuţia a fost şi mai jenantă decît mi-am închipuit. Cel puţin pentru mine. Sally, chiar dacă n-a fost în apele ei, n-a arătat-o nici măcar printr-o singură mişcare a pleoapelor. Expunea în detaliu faptele cazului său în faţa a doi funcţionari de poliţie ochelarişti cu o asemenea vioiciune şi naturaleţe încît îţi venea să crezi, auzind-o, că voia să depună plîngere pentru vreun căţel pierdut sau vreo umbrelă uitată în autobuz. Cei doi funcţionari — amîndoi vizibil taţi de familie — au lăsat impresia la început că sînt realmente şocaţi. îşi înmuiau excesiv de mult cele două tocuri în cerneala violetă din călimări, schiţau gesturi inhibate largi şi circulare cu cotul drept înainte de a începe să scrie şi erau foarte scurţi şi ursuzi în replici.

— Referitor la respectivul hotel, rosti cu gravitate cel mai în vîrstă dintre cei doi, presupun că v-aţi dat seama, înainte de a intra acolo, că era un aşezămînt de o anume speţă.

— Doar nu v-aţi închipuit că era să ne ducem la Bristol, nu ? Tonul lui Sally era blînd şi excesiv de rezonabil : Oricum nu ne-ar fi primit fără bagaje.

— A, prin urmare n-aveaţi bagaje ?

Cel mai tînăr dintre cei doi se agăţă triumfător de acest amănunt, ca şi cum ar fi fost de o importanţă capitală. Mina sa, ce caligrafia violet şi poliţieneşte ceva, începu să se deplaseze în ritm constant peste o coală de hîrtie mare şi liniată. Profund absorbit de ocupaţia sa, nu dădu nici o atenţie replicii lui Sally :

— De obicei nu-mi iau valiza cînd mă invită un bărbat la masă.

Cel vîrstnic însă reacţionă pe loc :

— Va să zică nu înainte de a ajunge la restaurant v-a invitat acel tînăr să... ăăă... să-1 însoţiţi la hotel 7

— Nu, abia după cină a făcut-a.

— Stimată domnişoară, se rezemă cel vîrstnic de spătarul scaunului său cu aerul unui tată sarcastic, pot să vă întreb dacă obişnuiţi în mod curent să acceptaţi acest soi de invitaţii de la indivizi care vă sînt total străini ?

Sally îi zîmbi toată numai dulceaţă. In acel moment era candoarea şi inocenţa Întruchipate :

— Dar, vedeţi dumneavoastră, Herr Kommissar, nu mi-cra deloc total străin. Era logodnicul meu.

La această replică tresăriră amîndoi pe scaune. Cel tînăr scăpă chiar şi un strop de cerneală în mijlocul paginii sale albe — singura pată, probabil, din toate imaculatele dosare ale comisariatului de poliţie.

— Adică vreţi să spuneţi, domnişoară Bowles — dar, în ciuda lipsei lui de amabilitate, în ochii celui mai vîrstnic apăruse deja o lucire anume —, dacă înţeleg eu bine, că v-aţi logodit cu acest om după ce l-aţi cunoscut doar o singură după-amiază ?

— Exact.

— Şi nu vi se pare... de, ştiu şi eu... cam neobişnuit ?

— Tot ce se poate, îi concedă ca foarte serioasă. Dar, în ziua de azi, o fată nu-şi poate permite să lase un

bărbat să aştepte. Dacă o roagă o dată şi ea-1 refuză, atunci el se duce la alta. Şi asta numai din cauza surplusului de femei.

Aici funcţionarul cel vîrstnic efectiv explodă în rîs. îşi împinse scaunul în spate şi rîse pînă se învineţi la fată. A trebuit să treacă un minut întreg să poată articula din nou vreun cuvînt. Cel tînăr se arăta ceva mai atent cu convenienţele ; îşi scoase o batistă mare din buzunar şi se prefăcu a-şi sufla îndelung nasul. Dar suflatul de nas se transformă într-un fel de strănut, care apoi deveni hohot în toată legea ; şi curînd încetă şi el de a se mai strădui s-o ia pe Sally în serios. Restul discuţiei s-a desfăşurat pe un ton absolut neoficial, de operă bufă, însoţit de tentativele lor greoaie de galanterie masculină. Mai cu seamă funcţionarul cel vîrstnic devenise deosebit de îndrăzneţ ; cred că le părea amîndurora rău că mai eram şi eu de faţă. Ar fi vrut s-o aibă pe Sally doar pentru ei amîndoi.

;— Nu vă faceţi griji, domnişoară Bowles, i-au spus ei bătînd-o uşor pe mină la despărţire, vi-1 găsim noi chiar dacă ai' fi să răsturnăm tot Berlinul cu fundul în sus.

— Bravo !, am exclamat eu admirativ de îndată ce nu ne mai puteau auzi. Trebuie să recunosc că te pricepi cum să îi iei pe poliţişti.

Sally zîmbi visătoare : se vedea că e foarte mulţumită de sine.

— Nu te-nţeleg prea bine ce vrei să spui, iubitule.

— Ba mă-nţelegi tu foarte bine ; adică ideea de a-i face să rîdă în halul ăla : să le spui că era logodnicul tău ! Ce inspiraţie pe tine !

Dar Sally nu mai rîdea. In schimb, se înroşi puţin şi privi în jos. O expresie puerilă şi comic de vinovată se întipări pe faţa ei.

— Ei bine, Chris, vezi tu, întîmplarea face să fie adevărat...

— Adevărat ?!

— Da, iubitule.

Acum, pentru prima dată, Sally arăta într-adevăr stingherită ; începu să vorbească repede :

— Pur şi simplu n-am fost în stare să-ţi spun astăzi de dimineaţă : după tot ce mi s-a întîmplat ieri, ar fi sunat prea idiot... Mi-a cerut să mă căsătoresc cu el în timp ce eram la restaurant şi — ce crezi ? — am acceptat... M-am gîndit că, ştii, lucrînd în cinematografie, probabil era deprins cu logodnele astea rapide, aşa : în fond, la Hollywood, toţi fac la fel... Şi, cum el e american, m-am gîndit că am putea divorţa uşor, oricînd am dori s-o facem... Ca să nu mai vorbim că putea fi un atu în cariera mea — vreau să spun dacă ar fi lucrat cu adevărat în industria filmului — nu ?... Urma să ne căsătorim chiar azi, dacă reuşeam să facem formele necesare... Acum, cînd mă gîn- desc, mi se pare atît de straniu...

— Ah, Sallv ! m-am oprit eu în loc şi am privit-o. Nu mă puteam abţine să nu rîd : Zău, să ştii că eşti cea mai ■extraordinară fiinţă pe care-am cunoscut-o în viaţa mea!

Ea chicoti uşor, ca un copil neastîmpărat care a izbutit să distreze maturii :

— Ţi-am spus eu mereu că sînt puţin nebună, recunoşti ? Acum, în fine, poate că ai să mă crezi...

A trecut mai mult de-o săptămînă pînă ce poliţia să ne dea vreo veste. într-o dimineaţă, doi detectivi au venit să mă caute. Un tînăr corespunzînd descrierilor noastre fusese reperat de ei şi acum era ţinut sub urmărire. Poliţia îi cunoştea adresa actuală, însă voia să-1 identific eu înainte de a opera arestarea. Insistau să vin neapărat pînă la un mic bufet de pe Kleiststrasse. Individul era acolo, cam la această oră, aproape în fiecare dimineaţă. Puteam să-1 identific din mulţime şi apoi să plec imediat, fără alte formalităţi şi neplăceri.

Ideca nu mă prea atrăgea, dar nu aveam de ales acum. Cînd am ajuns, bufetul era înţesat de lume, căci tocmai era ora gustării de prînz. L-am identificat aproape imediat pe tinăr : stătea în picioare lîngă samovarul cel mare, la bai', cu o ceaşcă de ceai în mînă. Văzut astfel, singuratic şi inconştient de primejdia care-1 pîndea, arăta îndeajuns de jalnic ; părea chiar şi mai jerpelit, dar şi mult mai tînăr decît atunci cînd îl văzusem — era aproape un băie- ţandru. îmi venea să spun : „Nu, nu-i aici[1]*. Dar la ce bun ? Tot ar fi pus pînă la urmă

mîna pe el.

— Da, el e, le-am spus celor doi detectivi. Acela de colo.

Au dat din cap afirmativ. Eu m-am întors şi am pornit grăbit pe stradă, simţindu-mă cumplit de vinovat şi jurîndu-mi în sinea mea că niciodată de-aici încolo poliţia nu va mai primi ajutorul meu.

După cîteva zile m-am trezit cu Sally, care venise să-mi povestească şi restul întîmplării.

— A trebuit să-1 văd, bineînţeles... M-am simţit îngrozitor, ca un monstru ; arăta atît de nenorocit, săracul. N-a spus decît : „Credeam că eşti prietena mea". I-aş fi zis să păstreze el banii ăia, dar şi-aşa îi cheltuise deja pe toţi...

Cei de la poliţie spuneau că fusese într-adevăr în Statele Unite, dar că nu era deloc american, ci polonez... Cel puţin n-or să-i facă proces, măcar atîta consolare. **L-a** consultat şi medicul şi o să fie trimis la casa de corecţie. Sper să-1 trateze cu înţelegere acolo...

— Deci pînă la urmă tot era sărit de pe fix.

— Am impresia că da. O formă mai blîndă însă... Sally zîmbi. Nu-i prea măgulitor pentru mine, cred. O, Chris, şi ştii cîţi ani avea ? N-o să ghiceşti în veci !

— Eu zic că în jur de vreo douăzeci.

— Aş, şaisprezece !

— Aoleu !

— Da, serios... Cazul lui ar fi trebuit judecat la tribunalul pentru minori.

Am rîs amîndoi.

— Ştii, Sally, i-am spus eu, ce-mi place mie mai mult la tine ? Cît de absurd de uşor poţi fi tu trasă pe sfoară. Oamenii care nu sînt traşi niciodată pe sfoară sînt atît de plictisitori.

— Deci tot mai ţii la mine, Chris iubitule ?

— Da, Sally. Mai ţin la tine.

— Eu mă temeam că ai să fii supărat — pentru ce ţi-am făcut mai deunăzi.

— Să ştii că am fost. Chiar foarte supărat.

— Dar acum ?... Mai eşti ?

— Nu... Cred că nu.

— N-are nici un rost să-ncerc să mă scuz, ori să-ţi explic, ori lucruri de genul ăsta... Aşa mă apucă pe mine cîteodată... Cred că mă înţelegi, nu-i aşa, Chris ?

— Da, i-am spus eu. Cred că te înţeleg.

De-atunci n-am mai văzut-o niciodată. După vreo două săptămîni, cînd tocmai mă gîndeam că ar fi momentul să-i dau telefon, am primit o carte poştală de la ea din Paris : „Sosit aseară aici. Scriu mîine mai mult. Dragoste cu carul. “ Nu a urmat însă nici o scrisoare. Vreo lună mai tîrziu o nouă carte poştală, de data aceasta din Roma, fără vreo adresă indicată pe ea : „Scriu mai mult peste vreo zi sau două“. Aceasta se întîmpla cu şase ani în urmă.

Acum îi scriu eu ei.

Cînd vei citi aceste rînduri, Sally — dacă le vei citi vreodată —, primeşte-le, te rog, ca pe un omagiu, cel mai sincer, pe care ţi-1 pot aduce ţie şi prieteniei dintre noi.

Şi poate-mi mai trimiţi atunci o ilustrată.

Pe insula Pufícn

(Vdra 1931)

IVI A TREZESC în zorii zilei şi ies pe verandă în pijama. Pădurea aruncă umbre lungi peste cimpie. Păsările strigă cu o violentă neobişnuită, ca nişte ceasuri deşteptătoare declanşate brusc. Mestecenii atîrnă împovăraţi peste pămîn- tul răscolit şi nisipos al drumului de ţară. O fî.şic fragilă de nor se apropie încet dinspre şirul de copaci de pe malul lacului. Un bărbat călare pe o bicicletă îşi priveşte calul păscînd pe un petec de iarbă de lîngă drum : încearcă să îi descîlcească o copită din funia cu care e priponii, împinge calul cu amîndouă mîinile, dar animalul nici nu vrea să se mişte. Iar acum o femeie bătrînă cu un şal pe umeri vine cu un băieţel de mînă. Băieţelul poartă un costumaş albastru inchis, de marinar ; arată foarte palid la faţă, iar gîtul îi este bandajat. Curînd se întorc. Un alt bărbat trece pe

bicicletă şi-i strigă ceva omului care se luptă eu calul. Vocea-i răsună clară, şi totuşi de neînţeles, în nemişcarea dimineţii. Undeva cîntă un cocoş. Bicicleta scîrţîie uşor în mers. Rouă căzută pe masa şi scaunele albe din chioşcul grădinii şi picurînd din liliacul înflorit. Cîntă un alt cocoş, mult mai aproape şi mult mai tare. Şi mi se pare că se-aude marca, sau nişte clopote extrem de îndepărtate.

Satul este ascuns în pădure, undeva în stingă, sus. El constă aproape integral din pensiuni concepute în diferitele stiluri ale arhitecturii de litoral — imitaţie maură, clasic bavarez, Taj Mahal ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ sau casa păpuşilor rococo, avînd balcoane dantelate în lemn. De cealaltă parte a pădurii se întinde marea. Pînă la ea se poate ajunge şi fără a trece prin sat, pc o potecă în zigzag, care te-aduce deodată pe marginea unor stînci sfărâmicioase, ce străjuiesc o plajă mică dedesubt, cu Marea Baltică puţin adîncă şi călduţă pornind aproape de la picioarele tale. Acest capăt al golfului e practic pustiu ; plaja pentru public c după promontoriu. Cupolele în formă de bulb de la Ştrand Restaurant din Baabc vibrează, la vreun kilometru distanţă de-aici, pe valurile fluide ale caniculei.

In pădure trăiesc iepuri, vipere şi căprioare. Ieri dimineaţă am văzut un căprior urmărit de un cline Borzoi, gonind drept peste cîmp şi picrzîndu-sc printre copaci. Cîinelc nu-1 putea prinde pe căprior, deşi aparent fugea mai repede ca el, cu salturi lungi şi graţioase, în timp ce căpriorul doar ţopăia atingînd pămîntul, cu zvîcnete rigide, ca un pian cu coadă vrăjit.

In afară de mine, în această casă mai stau doi oameni : unul din ei, un englez pe nume Peter Wilkinson, e cam de vîrsta mea. Celălalt e un băiat german din clasa muncitoare berlineză şi se numeşte Otto Nowak. Are vreo şaispre- zece-şaptesprezece ani.

Peter — cum am şi ajuns să-i spun, chiar după prima seară, în care ne-am îmbătat şi am legat rapid prietenie — e slab, brunet şi nervos. Poartă ochelari cu rame de

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ **Celebru mauzolou indian din marmură albă, construit la Aggra, intre 1G31—1653, pentru soţia împăratului mogul Sah Jahan.**

aur. Cînd este enervat, îşi ţine mîinile vîrîtc între genunchi, cu degetele strîns împreunate. Venele groase i se umflă pe tîmple. începe să tremure tot, cuprins de un rîs reţinut, nervos, pînă ce Otto, destul de iritat, exclamă :

— Mensch, reg' Dich bloss nichl so auf !§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Otto are o figură ca o piersică foarte coaptă. Părul lui e blond şi des şi-i acoperă aproape în întregime fruntea. Are nişte ochi mici, seînteietori, cu o privire parşivă şi un zîmbet larg şi dezarmant, parcă mult prea nevinovat pentru a fi real. De cîte ori zîmbeşte, două gropiţe adînci apar în obrajii lui ca floarea de piersic. Deocamdată îmi face asiduu curte, cînd linguşindu-mă, cînd rîzînd la glumele mele şi nescăpînd nici un prilej de a-mi clipi şiret şi complice din ochi. Am impresia că mă socoate un aliat potenţial în raporturile sale cu Peter.

Astăzi dimineaţă am făcut cu toţii baie în mare. Acum Peter şi Otto sînt ocupaţi cu construitul unei cetăţi de nisip. Eu stau culcat şi-1 privesc pe Peter, care munceşte îndrăcit., se bucură de căldură şi sapă furios cu lopăţica sa de copil, ca un ocnaş înlănţuit sub privirile paznicului înarmat. In tot timpul dimineţii celei lungi şi caniculare, nu a stat locului nici o clipă. El şi cu Otto au înotat, au săpat, s-au luptat între ei, s-au întrecut la fugă şi s-au jucat cu o minge de cauciuc în sus şi-n jos pe nisipul plajei. Peter c slab, dar vînos. La jocurile lui cu Otto nu face faţă, din cîte mi se pare, decît printr-un imens şi furios efort de voinţă. Voinţa lui Peter se întrece de fapt cu trupul lui Otto. Pentru că Otto e numai trup, iar Peter e numai cap. Otto se mişcă fluid, parcă fără efort ; mişcările sale au graţia sălbatică şi inconştientă a unui animal elegant şi crud, Peter se mînă singur din urmă biciuindu-.şi trupul ţeapăn şi rigid cu nemiloasa cravaşă a voinţei sale.

Ingîmfarea lui Otto e revoltătoare. Peter i-a cumpărat un extensor şi cu acesta se exersează solemn la orice oră a zilei. Intrînd. în dormitorul lor, după masa

---

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ **Omule, nu te ambala aşa ! (germ.)**

de prînz, în căutarea lui Peter, l-am găsit pe Otto luptîndu-sc singur cu extensorul, ca Laocoon, în faţa unei oglinzi :

— Uite-aici, Christoph ! mi-a spus gîfîind. Vezi, pot face cu toate cinci corzile !

Fără doar şi poate, Otto arc nişte umeri şi un piept superbe pentru un băiat de vîrsta lui — însă trupul lui e totuşi puţin ridicol. Frumoasele linii împlinite ale torsului său se pierd prea abrupt în conturul absurd de îngust al bazinului, şi picioarelor sale osoase, imature. Iar toată această luptă cu extensorul îl face zi de zi parcă şi mai masiv în jumătatea lui superioară.

în astă seară Otto a suferit de insolaţie şi s-a culcat devreme cu o durere de cap. Peter şi cu mine ne-am dus singuri în sat. La cafeneaua bavareză, unde orchestra face un zgomot ca de infern, Peter mi-a zbierat în ureche povestea vieţii lui.

E cel mai mic dintr-o familie cu patru copii. Mai are două surori, amîndouă măritate. Una dintre surori locuieşte la ţară şi-i mare vînătoare. Cealaltă este ceea ce ziarele numesc „o gazdă permanentă a societăţii bune“. Fratele mai mare al lui Peter e om de ştiinţă şi explorator. A fost în expediţii pe fluviul Congo, în Noile Hebride, pe Marea Barieră de Corali. E un şahist pasionat, are o voce ca de şaizeci de ani şi niciodată, după ştiinţa lui Peter, n-a încercat experienţa actului sexual. Singurul membru al familiei cu care Peter mai întreţine în prezent relaţii este doar sora sa îndrăgostită de vînat, dar se întîlneşte arareori cu ea, căci îl urăşte pe cumnatul său.

Peter a fost un copil firav. N-a mers la nici o şcoală pregătitoare, dar, la vîrsta de treisprezece ani, tatăl său l-a înscris la o şcoală de stat. Părinţii lui s-au tot certai **pe** acest subiect pînă ce Peter, la încurajarea mamei sale, **a** făcut o complicaţie cardiacă şi a trebuit să fie retras la sfîrşitul celui dc-al doilea trimestru. Odată scăpat de şcoală, a început să-şi urască mama fiindcă il oblojise şi-l alintase pînă-1 făcuse să-i fie frică de tot şi de toate. Aceasta şi-a dat scama că n-o putea ierta şi, fiind singurul dintre toţi copiii la care ţinea cu adevărat,

s-a îmbolnăvit ea însăşi şi a murit curînd.

Era prea tîrziu acum ca să-1 mai trimită pe Peter la şcoală, astfel că domnul Wilkinson i-a angajat un profesor particular, un tînăr foarte atras de catolicism, care voia să intre în preoţie. Făcea iarna băi reci şi avea un păr buclat şi o figură clasică grecească. Domnului Wilkinson nu i-a plăcut de la început, iar fratele mai mare tot făcea remarci ironice la adresa lui, motiv pentru ca Peter să treacă pătimaş cu arme şi bagaje de partea nedreptăţitului profesor. Cei doi porneau în drumeţii prin Regiunea Lacurilor **********, discutînd despre semnificaţia sacramentului în mijlocul unui peisaj auster de mlaştină. Genul acesta de discuţii a produs în mod inevitabil o încilceală complicată de emoţii, rezolvată într-o seară brusc printr-c cumplită ceartă într-un şopron. A doua zi de dimineaţă profesorul a plecat, lăsînd în urma sa o scrisoare de zece pagini. Peter s-a gîndit la sinucidere. Mai tîrziu, pe-o cale ocolită, a aflat că profesorul său îşi lăsase mustaţă şi emigrase în Australia. A continuat cu un alt profesor şi în final s-a înscris la Oxford.

Urînd afacerile tatălui şi ştiinţele fratelui său mai marc, a făcut pentru muzică şi literatură un veritabil cult religios. în primul an, s-a simţit foarte bine la Oxford. Mergea la tot felul de petreceri şi căpătase curajul de **a** discuta. Spre plăcuta lui surprindere, oamenii păreau să-l asculte ce spune. Dar, după mai multe astfel de ocazii, **a** început să observe aerul lor de vagă stînjeneală.

— Nu ştiu cum se făcea, spunea Peter, dar izbuteam întotdeauna să apăs pe coarda care nu trebuia.

între timp, acasă, în reşedinţa lor impunătoare din Mayfair, cu patru săli de baie şi cu garaj pentru trei maşini, unde mereu se gătea foarte multă mîncare, familia Wilkinson se dezintegra încet, întocmai ca şi un fruct atins de putregai. Tatăl, cu boala de rinichi, cu whisky-ul şi experienţa lui în a „trata cu oamenii", era

---

********** **Zonă în partea de nord-vest a Angliei, declarată parc naţional în anul 1951. Cuprinde mai multe lacuri (Derwentvvater, Ulls'.vatcr. Windcrmere) şi un peisaj variat, cu şesuri, mlaştini, dealuri şi munţi.**

supărat acum, confuz şi demn, în oarecare măsură, de milă. Se răstea sau bombănea la copii ca un cîine bătrîn şi urîcios ori **de** cîte ori se-ntîmpla să treacă pe lîngă el. La mese nimeni nu scotea o vorbă. îşi evitau privirile unii celorlalţi, apoi se grăbeau să urce în camerele lor, unde scriau scrisori pline de ură şi sarcasme către prietenii intimi. Singur Peter nu avea cui scrie. Se închidea în dormitorul său umplut cu lucruri scumpe, dar fără nici un gust şi citea, citea fără întrerupere.

Acelaşi program l-a continuat şi la Oxford. Nu mai mergea la ceaiuri. Muncea din zori şi pînă-n noapte, însă, chiar înainte de examen, a avut un colaps nervos. Doctorul i-a recomandat o schimbare radicală de decor şi interes către alte domenii. Tatăl său l-a lăsat să se joace timp **de** şase luni de-a fermierul la o fermă din Devonshire, apoi **a** început să-i vorbească de afaceri. Domnul Wilkinson nu fusese în stare să trezească fie şi numai un interes de convenienţă la vreunul din ceilalţi copii ai săi faţă de sursa venitului lor material. Cu toţii erau intangibili, fiecare în lumea lui. Una din fiice era pe punctul de a se mărita cu un aristocrat, cealaltă vîna frecvent cu prinţul de Wales. Fiul său mai mare ţinea comunicări la Societatea Regală de Geografie. Numai Peter nu avea nici o justi**ficare pentru existenţa sa.** Ceilalţi copii se purtau egoist, dar cel puţin ştiau ce vor. Peter era şi el egoist, dar nu ştia ce voia.

Cu toate acestea, la momentul critic, unchiul lui Peter, fratele mamei sale, muri. Acest unchi trăia în Canada. El îl văzuse pe Peter numai o dată în viaţă, demult şi îi căzuse cu tronc copilul, drept care i-a lăsat toţi banii lui, nu foarte mulţi, însă destui ca să poată trăi tihnit.

Peter s-a dus la Paris şi a început să studieze muzica. Profesorul său i-a spus că nu va fi niciodată mai mult decît un bun amator de mîna a doua, dar el s-a înverşunat să lucreze şi mai intens. Muncea numai ca să nu fie nevoit să se gîndească, drept care a făcut o nouă criză, mai puţin gravă decît prima. De data aceasta a fost convins că va înnebuni curînd. A făcut un drum pînă la Londra, unde nu l-a găsit acasă decît pe tatăl său, cu care a

avut un violent conflict încă din prima seară ; după care abia dacă au mai schimbat vreo vorbă între ei. După o săptămînă de tăceri şi mese bogate, Peter a avut un atac moderat de manie homicidă. Pe toată durata micului dejun nu şi-a putut desprinde ochii de la o bubuliţă crescută pe gîtul tatălui său. Învîrtea între degete întruna cuţitul de pîine. Deodată partea stingă a feţei sale a început să se contracte şi s-a tot contractat pînă ce a fost nevoit să-şi acopere obrazul cu mîna. Era sigur că tatăl său remarcase amănuntul, dar că refuza deliberat să se pronunţe asupra lui — anume ca să-1 tortureze în mod intenţionat. în cele din urmă, Peter n-a mai putut suporta. A sărit în picioare şi a ieşit ca un vîrtej afară din cameră, în grădină, unde s-a aruncat cu faţa în jos pe iarbă. Acolo a rămas culcat, mult prea speriat ca să se mai mişte. După vreun sfert de oră contracţiile feţei sale au încetat.

în acea seară, Peter s-a plimbat pe Regent Street şi a luat o prostituată. S-au dus împreună în camera fetei, unde au stat de vorbă timp de ore întregi. El i-a tot depănat povestea vieţii lui, pe urmă i-a dat zece lire şi a plecat fără măcar să o sărute. A doua zi dimineaţă, o ciudată eczemă i-a apărut pe şoldul stîng. Doctorul nu a prea reuşit să-i stabilească motivul, dar i-a prescris o alifie. Eczema s-a mai retras puţin, însă n-a dispărut complet pînă luna trecută. De asemeni, curînd după episodul din

Regent Street, Peter a început să aibă necazuri cu ochiul stîng.

Deja de mai multă vreme cocheta discret cu ideea de a consulta un psihanalist. Alegerea sa finală s-a oprit la un bătrîn freudian ortodox, care avea o voce cînd iritată, cînd adormită şi număr mare la pantofi. Peter a încercat o intensă antipatie pentru el încă din prima clipă, ceea ce nici n-a întîrziat să îi comunice. Bătrînul freudian şi-a luat mai departe notiţe pe o foaie de hîrtie, fără să pară ofensat. Mai tîrziu, Peter a descoperit că nu-1 interesa nimic, afară de arta chineză. Se întîlneau de trei ori pe săptămînă, iar fiecare întîlnire a lor costa cîte

două guinee††††††††††††††††††††††††††††††††.

După şase luni, a renunţat la freudian şi a început să frecventeze un alt psihanalist, o doamnă finlandeză cu păr alb şi conversaţie spumoasă. I s-a părut o parteneră ideală pentru discuţii. I-a povestit deci, cum s-a priceput el mai bine, tot ce-a făcut, rostit, gîndit sau visat vreodată. Uneori numai, în clipele de deznădejde, îi povestea istorii ncadevărate, sau anecdote culese de prin cărţi. Mai apoi îşi recunoştea minciuna şi discutau împreună ce anume îl determinase s-o spună, fiind amîndoi de acord că motivul era foarte interesant. în zilele de sărbători, Peter avea cîte un vis care le oferea apoi subiecte de discuţii pentru următoarele săptămîni. Această psihanaliză a durat aproape doi ani şi n-a ajuns la nici un rezultat.

Anul acesta Peter s-a plictisit de doamna finlandeză, în schimb a auzit că la Berlin ar fi un bun specialist. In fond, de ce nu ?, şi-a zis. Era, oricum, o schimbare. Şi o economie, în plus. Pentru o şedinţă, psihanalistul din Berlin cerea doar cincisprezece mărci.

— Şi-acum mai mergi la el ? am întrebat.

— Nu..., zîmbi Peter. Nu-mi pot permite, înţelegi.

Luna trecută, la vreo zi sau două după sosirea sa, Peter s-a dus la Wannsee, să facă baie. Apa era încă destul de rece şi nu venise prea multă lume. A observat un tînăr care făcea singur roata în nisip. Mai tîrziu, tînărul a venit la el şi i-a cerut un foc. Aşa au intrat în vorbă. Era Otto Nowak.

---

†††††††††††††††††††††††††††††††† **1 guinee = 1 liră şi 1 shilling. Unitate monetară folosită în ■ Anglia mai ales la stabilirea onorariilor.**

— Otto a fost aproape îngrozit cînd a venit vorba de psihanalist. „Păi, mi-a spus el, tu îi dai cinşpe mărci pe zi ca să te lase să-i vorbeşti ? Dă-mi mie zece şi vorbesc eu cu tine toată ziua — şi toată noaptea, dacă vrei !“

Şi, povestindu-mi, Peter se cutremura de rîs, roşindu-se la faţă şi frîngîndu-şi mîinilc.

în mod destul de ciudat, Otto nu era întru totul absurd cînd se oferea să ia locul psihanalistului. Ca mulţi alţi oameni foarte aproape de natură, el are din instinct considerabile puteri de vindecare — atunci cînd e dispus să şi le folosească. în asemenea ocazii, tratamentul ce i-1 aplică lui Peter este invariabil corect. De pildă, Peter stă la masă, gîrbovit, cu colţurile gurii lăsate în jos şi bîntuit de angoase ale copilăriei : o imagine tipică a educaţiei sale chinuite şi costisitoare. Şi deodată intră Otto, zâmbeşte, face gropiţe în obraji, răstoarnă un scaun, îl bate pe Peter pe spate, îşi freacă mîinile satisfăcut şi exclamă la voia întîmplării : *„Ja, ja... so ist die Sache !“* ######################## în clipa următoare, Peter s-a transformat. Se destinde, începe să se poarte natural ; gura sa îşi pierde rigiditatea, ochii săi privirea hăituită. Cit timp durează vraja, este un om ca orişicare altul.

Peter îmi povesteşte că, pînă a-1 întîlni pe Otto, era într-atît de îngrozit de riscul unei infectări îneît se spăla pe mîini cu acid fenic ori de cîte ori lua o pisică în braţe. Acum bea adesea din acelaşi pahar cu Otto, foloseşte buretele lui, ba chiar împarte şi aceeaşi farfurie.

La sanatoriu şi la cafeneaua de lîngă lac a început dansul. Am văzut afişele cu două zile în urmă, în timpul plimbării noastre de seară pe uliţa mare din sat. L-am surprins pe Otto privind melancolic afişul şi pe Peter observîndu-1 pe Otto. Cu toate acestea, nici unul din ei n-a comentat nimic.

Ziua de ieri a fost ploioasă şi rece. Otto a sugerat să-nchiriem o barcă şi să ieşim toţi trei la pescuit pe lac. Peter a îmbrăţişat ideea şi imediat a fost de acord

---

######################## **Da. da... Aşa stau lucrurile ! (germ.)**

cu ea. Insă, cînd au trecut trei sferturi de oră lungi pe o burniţă măruntă şi noi încă tot nu prinsesem nimic, l-a cuprins treptat enervarea. La întoarcere, Otto a început

să împroaşte cu ramele stropi de apă — în primul rînd pentru că nu ştia să vîslească bine, iar în al doilea rînd dorind să-1 sîcîie pe Peter. Acesta, supărat, l-a înjurat pe Otto, care apoi s-a bosumflat.

După cină, Otto ne-a anunţat că el se duce la dans. Ia sanatoriu. Peter a înghiţit vestea fără să scoată o vorbă, într-o tăcere funestă, cu colţurile gurii începînd să-i coboare încet ; iar Otto, fie sincer inconşient că lui Peter nu-i convenea, sau hotărînd în mod deliberat să nu ia în seamă dezaprobarea lui, a considerat, în ce-1 privea, problema ca rezolvată.

Cînd a plecat, eu şi cu Peter ne-am retras la etajul vilei, în camera mea cea friguroasă, ascultînd răpăiala ploii care bătea în geam.

— Credeam că n-o să ţină treaba, rosti sumbru Peter. Şi ăsta-i de-abia începutul. Să vezi.

— Aiurea, Peter. Care început ? Mi se pare firesc ca Otto să vrea să mai danseze uneori. Nu trebuie să fii prea posesiv.

— Da, ştiu asta, ştiu. Ca de obicei, eu sînt complet absurd... Şi, totuşi, ăsta-i începutul...

în mod destul de surprinzător, desfăşurarea lucrurilor mi-a dat mie dreptate. Otto s-a întors de la sanatoriu înainte de ora zece. Era dezamăgit. Fusese puţină lume şi orchestra extrem de slabă.

— Nu mă mai duc niciodată, adăugă el zîmbindu-ml galeş. De-acum încolo în fiecare seară stau doar cu tine şi cu Christoph. Cînd sîntem toţi trei împreună, e mult mai distractiv, nu ?

• Ieri dimineaţă, în timp ce stăteam întinşi în mica noastră cetate de pe plajă, un omuleţ blond, cu ochi de un albastru metalic şi o mustăcioară îngustă, s-a apropiat de noi şi ne-a întrebat dacă voiam să jucăm un joc. Superentuziast, ca întotdeauna cînd este vorba de străini, Otto a şi primit pe loc, astfel că Peter şi cu mine am fost nevoiţi fie să îi urmăm exemplul, fie să trecem drept bădărani.

După ce ni s-a prezentat drept un chirurg la un spital din capitală, omuleţul a preluat comanda, repartizîn- dune fiecăruia locul unde urma să stăm. Era foarte ferm în

comenzi, ordonîndu-mi să trec imediat Ia loc cînd am vrut să mă apropii, ca să nu trebuiască să arunc prea mult. Apoi s-a dovedit că Peter arunca greşit : micuţul medic a întrerupt scurt jocul pentru a-i demonstra cum se făcea corect mişcarea. La început Peter s-a amuzat, însă pe urmă s-a enervat. I-a răspuns cu multă brutalitate, dar doctorul avea o piele groasă.

— Dumneavoastră aveţi o poziţie prea rigidă, îi explica el zîmbitor. Şi este greşit. încercaţi din nou, iar eu am să ţin mîna pe omoplatul dumneavoastră, să văd dacă vă relaxaţi cu adevărat... Nu. Nici acum n-a fost bine !

Părea încîntat, de parcă nereuşita lui Peter ar fi însemnat anume triumful metodei lui explicative. Privirea i s-a întîlnit cu a lui Otto, care a rînjit aprobator.

Cunoştinţa noastră cu medicul berlinez l-a indispus pe Peter pentru tot restul zilei. Vrînd să-1 sîcîie în continuare, Otto s-a prefăcut că-i plăcuse doctorul foarte mult :

— Asta e genul de individ cu care mi-ar place să fiu prieten, spunea el cu un zîmbet sfidător. Sportiv adevărat ! Ar trebui să faci şi tu sport, Peter ! Dacă vrei să ai o ţinută ca el 1

Intr-o altă stare de spirit, o asemenea remarcă l-ar fi făcut poate pe Peter să zîmbească. Dar, în starea în care era, s-a supărat :

— Mai bine du-te la doctorul tău chiar acum, dacă-1 iubeşti atît de mult !

— Nu m-a chemat încă, rînji Otto provocator.

Ieri seară s-a dus să danseze din nou la sanatoriu şi nu s-a întors pînă tîrziu de tot.

Acum sînt mulţi vilegiaturişti în sat. Plaja de lîngă dig, cu toată mulţimea ei de steguleţe, începe să arate ca o tabără militară din evul mediu. Fiecare familie are propriul ei scaun uriaş din nuiele şi fiecare scaun arborează cîte un steguleţ. Sînt steaguri ale oraşelor germane — Hamburg, Hanovra, Dresda, Rostock şi Berlin, alături de culorile naţionale, republicane şi naziste. Fiecare scaun e înconjurat de un mic brîu de

nisip, pe care ocupanţii
au scris din conuri de brad : *Waldesruh* §§§§

— *Nu se poate* să fiţi comunist ! *Nu se poate !*

— De ce nu se poate ? l-am întrebat eu cu răceală, îndepărtîndu-mă cîţiva paşi, căci îmi repugnă atingerea lui.

— Pentru că nu există noţiunea de comunism. E numai o halucinaţie. O boală mintală. Oamenii doar îşi închipuie că sînt comunişti. Şi de fapt nu sînt.

— Atunci ce sînt ?

Dar el nu mă urmărea. Mă fixă cu zîmbetul său triumfător, viclean.

— Acum cinci ani gîndeam şi eu ca dumneavoastră. Dar munca mea la clinică m-a convins între timp că acest aşa-zis comunism nu este decît o halucinaţie. Oamenii au nevoie de disciplină, de autocontrol. V-o spun acum ca medic. O ştiu din propria mea experienţă.

j

Azi dimineaţă eram toţi trei în camera mea, gata de plecare la scăldat. Domnea o atmosferă încărcată, pentru că Peter şi Otto mai continuau încă o ceartă mărunţă, pe care o începuseră înainte de micul dejun, în camera lor. Eu întorceam încet paginile unei cărţi, neacordîndu-le nici o atenţie. Deodată Peter l-a plesnit cu putere pe Otto peste amîndoi obrajii. Pe loc s-au şi repezit unul la altul şi au început, încleştaţi, să se lupte, răsturnînd scaunele din calea lor. îi priveam, ferindu-mă de ei cît puteam mai bine, de teamă să nu mă lovească. - Erau caraghioşi, dar în acelaşi timp şi respingători, căci furia îi desfigurase, făcîndu-i să-mi apară urîţi şi străini. Curînd Otto l-a pus pe Peter la pămînt şi-i răsucea braţul la spate. „Te-ai săturat ? Ţi-ajunge ?“, îl întreba el fără încetare. Rînjea : în acea clipă era de-a dreptul hidos, cu trăsăturile deformate de răutate. Ştiam că Otto se bucura că eram eu de faţă, fiindcă prezenţa mea sporea umilinţa lui Peter. înelt am rîs, ca şi cum totul ar fi fost o glumă şi am ieşit. Am mers prin pădure în direcţia Baabe şi am intrat în mare în dreptul unei plaje îndepărtate. Simţeam că nu doresc să-1 văd pe nici unul din ei timp de cîteva ore bune.

Dacă Otto ţine să-1 umilească pe Peter, în felul său şi Peter ţine neapărat să-1 umilească pe Otto. El vrea

să-1 oblige pe acesta la un fel de supunere în faţa voinţei lui, pe care însă Otto o refuză în mod instinctiv. Otto posedă în chip natural un egoism direct şi sănătos, ca de animal. Dac? sînt două scaune în cameră, el îl alege fără ezitare pe cel mai confortabil, pentru că niciodată nu-i trece prin minte să se gîndească şi la confortul lui Peter. Egoismul lui Peter e mult mai puţin onest, dar mai civi-« lizat — şi mai pervers. Dacă ştii cum să-1 iei, e-n stare de orice sacrificiu, oricît de absurd şi nenccesar. însă cînd Otto îşi însuşeşte cel mai bun scaun ca printr-un drept al său incontestabil, Peter o ia ca pe o provocare, pe care nu îndrăzneşte s-o refuze. Cred că — date fiind naturile lor opuse — situaţia este fără ieşire. Peter nu poate decît să lupte spre a dobîndi supunerea lui Otto. Dacă vreodată va înceta, nu va însemna decît că şi-a pierdut complet interesul faţă de Otto.

Trăsătura realmente destructivă a relaţiei dintre ei e anume o plictiseală inerentă. E absolut normal ca Peter să se simtă adesea plictisit de Otto — căci abia dacă împărtăşesc vreun interes comun — dar, din motive sentimentale, el nu va recunoaşte niciodată. Cînd Otto, care n-are asemenea motive de prefăcătorie, spune de-a dreptul : „E plicticos aici !“ invariabil Peter clipeşte des şi arată îndurerat. Cu toate acestea, Otto se plictiseşte de fapt mult mai puţin decît se plictiseşte Peter ; compania acestuia din urmă îi este sincer plăcută şi-i bucuros să fie împreună cu Peter aproape toată ziua. Adeseori cînd Otto vorbeşte aiurea timp de o oră întreagă, îl văd pe Peter dorind intens ca celălalt să tacă şi să ne lase în pace. Dar, pentru el, să recunoască aşa ceva ar fi o în- frîngere totală, aşa îneît rîde şi îşi freacă mîinile, apelînd tacit la mine să-1 sprijin în tentativa sa de a simula că-1 găseşte pe Otto inepuizabil de simpatic şi de amuzant.

Pe drumul de întoarcere, prin pădure, l-am văzut pe doctoraşul cel blond şi viclean venindu-mi în întîmpinare. Era prea tîrziu ca să mă mai întorc. I-am urat „Bună dimineaţa" cît mai amabil şi rece cu putinţă. Doctorul era echipat în chiloţi de sport şi maieu ; mi-a explicat că tocmai făcea un *Waldlauf*

— Dar acum cred că am să mă întorc, â adăugat el. Nu vreţi să alergaţi puţin cu mine ?

— Mă tem că nu pot, i-am spus grăbit. Să vedeţi, mi-am sucit ieri glezna.

- **Alergare prin pădure (germ.).**

îmi venea să-mi trag palme de necaz la vederea licărului de triumf din ochii lui.

— A, v-aţi luxat glezna ? Vă rog, daţi-mi voie să văd 1 Cu multă silă am fost nevoit să mă supun atingerii degetelor lui neliniştite. Dar nu e nimic, vă asigur. N-aveţi nici un motiv să fiţi îngrijorat.

După ce am pornit împreună pe potecă, doctorul a început să mă chestioneze despre Peter şi Otto, răsucin- du-şi gîtul în sus pentru a privi spre mine ori de cîte ori îmi punea vreo întrebare cu glasul său precis, scormonitor. Era aproape mistuit de curiozitate.

— Munca mea la clinică m-a învăţat că n-are nici un rost să-ncerci să salvezi acest tip de tînăr. Prietenul dumneavoastră e foarte generos şi bine intenţionat, însă el face o foarte mare greşeală. Tipul acesta de tînăr recidivează mereu. Din punct de vedere ştiinţific, mie mi se pare extrem de interesant.

Şi, ca şi cum s-ar fi pregătit să rostească un lucru senzaţional, doctorul se opri brusc în mijlocul potecii, tăcu o clipă spre a-mi ascuţi atenţia şi proclamă zîmbind ;

— Are un cap de criminal !

— Şi credeţi că oamenii cu capete de criminali chiar trebuiesc lăsaţi să devină criminali ?

— Bineînţeles că nu. Eu cred în disciplină. Băieţii aceştia ar trebui băgaţi în lagăre de muncă.

— Şi ce vă gîndiţi să faceţi cu ei după ce i-aţi băgat în lagăr ? Spuneaţi că oricum tot nu se pot schimba, îneît îmi închipui că i-aţi ţine închişi tot restul vieţii lor.

Doctorul rîse îneîntat, ca şi cum aş fi spus o glumă care-1 viza direct, dar pe care era în stare totuşi s-o aprecieze. îşi puse o mînă mîngîitoare pe braţul meu :

— Sînteţi un idealist! Să nu vă imaginaţi că nu vă înţeleg punctul de vedere. Dar el este neştiinţific, absolut neştiinţific. Dumneavoastră şi prietenul dumneavoastră nu-i înţelegeţi pe tinerii cum este Otto. Eu îi înţeleg. Săp- tămînal vin cîte doi-trei astfel de băieţi la mine la clinică şi trebuie să-i operez fie de adenoide, fie de mastoide, fie de amigdale purulente. Îneît, vedeţi dumneavoastră, îi cunosc ca şi pe buzunarul meu.

— Eu cred că ar fi mai potrivit să spuneţi că le cunoaşteţi gîtul şi urechile.

Probabil însă că germana mea era defectuoasă în a transmite sensul exact al ultimei remarci. în orice caz, doctoraşul a ignorat-o complet.

— Cunosc foarte bine acest tip de tînăr, a repetat el. E un tip rău şi degenerat. Cu băieţii de genul acesta nu mai este nimic de făcut. Amigdalele lor sînt aproape fără excepţie bolnave.

Mereu între Peter şi Otto sînt mici frecuşuri continui, dar n-aş putea totuşi spune că viaţa alături de ei mi-apare foarte neplăcută. In clipa de faţă sînt foarte absorbit de noul meu roman. Ca să mă pot gîndi la el, pornesc adesea în lungi plimbări de unul singur. De fapt, mă surprind că-mi caut tot mai frecvente scuze pentru a-i lăsa în voia lor ; e un gest de egoism din partea mea, căci, dacă sînt cu ei, le pot înăbuşi în faşă certurile schimbînd subiectul sau făcînd vreo glumă. Lui Peter, ştiu, nu-i plac aceste dezertări ale mele. „Tu eşti un ascet, mi-a spus el mai deunăzi înciudat, şi mereu îţi place să te retragi în contemplaţiile tale“. Odată, pe cînd stăteam la o cafenea de lîngă dig şi ascultam cum cîntă orchestra, Peter şi Otto au trecut prin dreptul meu. „Va să zică aici te ascundeai !“, a exclamat Peter. Mi-am dat seama că, în acel moment, mă antipatiza profund.

într-o seară ne plimbam toţi trei pe strada principală, înţesată de vilegiaturişti, cînd Otto i-a spus lui Peter, cu zîmbetul său cel mai provocator :

— De ce-i nevoie să te uiţi mereu în aceeaşi direcţie ca şi mine ?

Era o reacţie surprinzător de promptă, căci, de cîte ori Otto întorcea capul după vreo fată, automat ochii lui Peter îi urmăreau privirea cu o gelozie instinctivă. Am trecut pe lîngă vitrina atelierului de fotografie, în care, zi de zi, erau expuse ultimele grupuri de turişti pozaţi de fotografii de pe plajă. Otto s-a oprit să studieze cu mare atenţie o fotografie anume, ca şi cum subiectul ei l-ar fi atras în mod deosebit. Am văzut cum buzele lui Peter se contractă. Lupta cu sine însuşi, dar pînă la urmă nu s-a putut opune propriei sale curiozităţi — şi s-a oprit şi el. Fotografia era a unui bărbat gras şi bătrîn, cu barbă

lungă şi care flutura un steguleţ al oraşului Berlin. Văzînd că izbutise să-l atragă în cursă, Otto rîse răutăcios.

Invariabil, după cină, Otto se duce să danseze la sanatoriu sau la cafeneaua de lingă lac. Nici măcar nu se mai osteneşte acum să-i ceară lui Peter permisiunea ; şi-a impus deja dreptul de a-şi petrece serile singur. Eu şi cu Peter ne plimbăm prin sat. Ne rezemăm de balustrada digului fără a scoate o vorbă şi privim la salba ieftină a luminilor de la sanatoriu, reflectate în apa neagră de sub noi, fiecare pradă gîndurilor sale proprii. Cîteodată mergem la cafeneaua bavareză, iar Peter se îmbată criţă ; gura lui severă şi puritană se contractă uşor a scîrbă ori de cîte ori duce la buze paharul. Eu nu spun nimic. Ar fi oricum prea multe de spus. Ştiu bine că Peter ar vrea să fac vreun comentariu critic la adresa lui Otto. ca să-i ofer o scuză minunată de a-şi da drumul la resentimente. Eu însă tac şi bem împreună — menţinînd sporadic o discuţie între noi despre unele cărţi, concerte sau piese de teatru. Tîrziu, cînd revenim acasă, paşii lui Peter se lungesc treptat pînă ce, în momentul cînd intrăm în vilă, mă părăseşte brusc şi fuge în camera lui. Adeseori nici nu ne întoarcem pînă la douăsprezece şi jumătate sau unu fără un sfert, însă pe Otto nu-1 găsim în pat decît arareori.

Alături de gară e un cămin de vacanţă pentru copiii din cartierele sărace ale Hamburgului. Otto a cunoscut o profesoară de la acest cămin şi acum merg împreună să danseze aproape în fiecare seară. Uneori fata, cu mica ei trupă de copii, trece prin dreptul casei noastre. Copiii îşi ridică privirile în sus şi, dacă sc-ntîmplă ca Otto să fie la fereastră, se amuză drăguţ pe scama lui, servin- du-i glumele lor precoce. O trag şi o ciupesc de braţ pc profesoară pînă ce reuşesc s-o convingă să se uite şi ea în sus.

In asemenea ocazii, fata zîmbeşte sfios şi îi aruncă lui Otto cîte o privire scurtă pe sub genele-i lungi, în timp ce, urmărindu-i de după perdele, Peter scrîşneşte înciudat printre dinţi: „Căţeaua... căţeaua., căţeaua...“ Această formă de persecuţie îl irită mai mult decît prietenia în sine. De cîte ori ne plimbăm prin pădure,

copiii par să ne aţină calea. Merg doi cîte doi, cu cîntec — doar cîntece despre Patria-mamă —, iar glasurile lor subţiri sînt ca un ciripit de păsări, li auzim de departe venind şi sîntem nevoiţi s-o apucăm în grabă în direcţia opusă.

După ce Peter a făcut o scenă, Otto i-a spus prietenei sale să nu-şi mai ducă trupa de copii prin faţa casei noastre. Acum însă au început să vină pe plaja aleasă de noi, şi anume nu departe de fortăreaţă. în prima zi cînd au apărut, Otto şi-a întors privirile întruna spre ci. Peter, desigur, a observat şi n-a mai ieşit din muţenia lui cea sumbră.

— Dar ce s-a-ntîmplat cu tine astăzi, Peter ? l-a întrebat Otto la un moment dat. De ce eşti aşa urîcios cu mine ?

— Urîcios ? *Cu tine ?* rîse sarcastic Peter.

— Ei, foarte bine atunci. Otto sări în picioare. Văd că n-ai chef de prezenţa mea.

Şi, sărind zidul fortăreţei noastre, începu să alerge cu multă graţie p< ste plajă spre profesoară şi copiii ei, pu- nînd u-şi la maximum în valoare silueta sa de sportiv.

Ieri seară a fost gală de dans la sanatoriu. într-un acces de neobişnuită generozitate, Otto i-a promis lui Peter să nu întîrzie peste ora unu fără un sfert şi Peter s-a aşezat să-1 aştepte cu o carte în mînă. Cum nu eram obosit şi cum tot voiam să termin un capitol, i-am propus să vină în camera mea, să aştepte acolo.

Eu scriam. Peter citea. Orele treceau încet. Odată am privit la ceas şi am constatat că era două şi un sfert. Peter aţipise în fotoliul lui. Chiar în clipa cînd mă gîndeam cum e mai bine, să-1 trezesc sau nu, l-am auzit pe Otto ureînd pe scări. Avea paşii nesiguri, ca de om beat. Negăsind pe nimeni în camera lui, a deschis violent uşa mea de perete. Peter s-a trezit speriat.

Otto stătea rezemat de cadrul uşii. Mie mi-a adresat un salut de beţiv.

— Şi în toată vremea asta ai citit ? l-a întrebat pe Peter.

— Da, îi răspunse Peter pe un ton stăpînit.

— De ce ? spuse Otto cu un zîmbet prostesc.

— Pentru că nu am putut dormi.

— Şi de ce n-ai putut dormi ?

— Ştii foarte bine, rosti Peter abia descleştîn- du-şi buzele.

Otto căscă într-un mod extrem de jignitor.

— Ba nu ştiu şi nici nu-mi pasă... Iţi place să faci mereu atîta caz.

Peter sări ca ars.

— Eşti un porc I strigă el plesnindu-1 pe Otto cu dosul palmei.

Otto nici măcar nu schiţă vreun gest de apărare. Ii aruncă în schimb lui Peter o privire plină de ură din ochii săi mici şi senini.

— Bine ! spuse el pe un ton aproape grav. Mîinc mă-ntorc la Berlin.

Şi se răsuci nesigur pe călcîie.

— Otto, vino aici, strigă Peter. încă o clipă şi ar fi izbucnit în lacrimi din cauza furiei neputincioase. îl urmă pe Otto în coridor. Vino aici, spuse el di nou, pe un ton aspru, poruncitor.

• — Hai, lasă-mă-n pace, îi aruncă Otto complet absent. M-am săturat de tine. Acum vreau să dorm. Mîine mă-ntorc la Berlin.

Azi dimineaţă, totuşi, pacea s-a restabilit între ei — dar cu un preţ. Căinţa lui Otto a luat forma unei izbucniri sentimentale pe seama familiei lui:

— Eu m-am distrat aici şi nu m-am gîndit la ei nici măcar o dată... Săraca mama, trage ca la jug... ea, care-i atît de bolnavă... Plămînii... Hai să-i trimitem nişte bani, vrei, Peter ? Hai să-i trimitem cincizeci de mărci...

Dar generozitatea i-a amintit lui Otto de propriile-i nevoi. In plus faţă de banii pentru doamna Nowak, Peter a fost convins să-î comande lui însuşi un costum nou- nouţ, care urma să coste o sută optzeci de mărci, precum şi o pereche de pantofi, un halat de casă şi o pălărie.

In schimbul acestor cheltuieli, Otto s-a oferit să rupă relaţiile cu mica profesoară. (Abia acum descoperim că, în orice caz, fata urma să plece chiar a doua zi.) După

cină a apărut, plimbîndu-se în sus şi-n jos prin faţa casei noastre.

— Las-o să aştepte pînă-i trece cheful, declară sus şi tare Otto. Eu nu mai cobor la ea.

Cu îndrăzneala hrănită de nerăbdare, fata începu curînd să fluiere, ceea ce-i provocă lui Otto un adevărat acces de bucurie şi de frenezie. Deschizînd largă fereastra, începu să ţopăie în faţa ei, agitîndu-şi braţele şi făcînd scălîmbăieli hidoase către micuţa profesoară, ce rămăsese ca paralizată de uimire la vederea acestei exhibiţii absurde.

— Du-te de-aici ! îi striga Otto. Pleacă odată !

Fata se întoarse şi se îndepărtă încet, demnă de toată mila, prin înserarea ce se cobora.

— Puteai să-ţi iei măcar la revedere, îi spuse Peter, căruia-i dădea mîna acum să fie mărinimos, dacă-şi vedea alungat duşmanul.

Dar Otto nici nu voia să audă.

— Ce nevoie avem noi de fetele astea nenorocite ? In fiecare seară veneau la mine şi mă tot băteau la cap să dansez cu ele... Şi tu ştii cum sînt eu, Peter, mă las atît de uşor convins... A fost oribil din partea mea că te-am lăsat singur mereu, dar crezi că aveam ce face ? Zău, numai din vina lor...

Traiul nostru comun a intrat acum într-o nouă fază. Hotărîrile lui Otto au viaţă foarte scurtă. Peter şi cu mine rămînem cea mai mare parte a timpului în doi. Micuţa profesoară a plecat şi, odată cu ea, a dispărut şi interesul lui Otto de a mai face baie cu noi la fortăreaţă. Acum se duce în fiecare dimineaţă pe plaja de lîngă dig, unde flirtează şi joacă mingea cu partenerele lui de dans din seara precedentă. A dispărut şi doctoraşul blond, îneît eu şi cu Peter sîntem iarăşi liberi să stăm tolăniţi la soare în modul cel mai puţin atletic cu putinţă.

După mesele de seară începe ritualul preparativelor lui Otto pentru dans. Din camera mea, aud paşii lui Peter străbătînd elastici şi uşori culoarul, căci acum e momentul din zi cînd se simte complet scutit de

obligaţia de a arăta vreun interes pentru activităţile lui Otto. Cînd îl aud bătînd la uşa mea, închid pe dată cartea. Am fost mai devreme în sat şi am cumpărat o jumătate de lichior de mentă. Peter îşi ia la revedere de la Otto, nutrind încă vaga speranţă deşartă că poate barem în astă seară va fi şi el o dată punctual :

— Atunci pînă la douăşpe jumate...

— Pînă la unu, se tocmeşte Otto.

— Bine, îi concede Peter. Pînă la unu. Dar să nu întîrzii.

— Nu, Peter, nu întîrzii.

Cînd deschidem poarta grădinii şi traversăm strada către pădure, Otto ne face cu mîna de la balcon. Eu trebuie să bag de seamă să ascund lichiorul de mentă sub haină, pentru ca nu cumva să-1 vadă el. Rîzînd amîndoi vinovaţi, o luăm prin pădure spre Baabe. Petrecem serile mereu la Baabe acuni. Ne place mai mult deeît în satul nostru. Singura lui stradă mare şi nisipoasă, mărginită de case scunde, pierdute printre pini, are un aer romantic, colonial ; e ca o adunătură de colibe pierdută în străfundul pădurii, unde oamenii vin după o mină de aur inexistentă şi eşuează acolo pentru tot restul vieţii lor.

In micul restaurant de-aici mîncăm fragi cu frişcă şi discutăm cu un chelner tînăr. Acesta urăşte Germania şi ar vrea să plece în America. *„Hier ist nichts los“* †††††††††††††††††††††††††††††. în timpul sezonului de vară nu are nici un minut mai liber, în schimb iernile nu cîştigă nimic. Majoritatea băieţilor din Baabe sînt naziţti. Doi dintre ei mai vin pe la restaurant şi se lansează în controverse moderat politice cu noi. Ne povestesc despre instrucţia şi jocurile lor militare.

— Voi vă pregătiţi de război, le spune Peter cu indignare ; deşi nu-1 interesează cîtuşi de puţin politica, în asemenea ocazii se înfierbîntă peste măsură.

— Scuzaţi-mă, îl contrazice unul din băieţi, aici greşiţi. Fiihrer-ul nu vrea război. Programul nostru vizează pacea, dar pacea cu onoare. Ce-i drept..., adaugă el

---

††††††††††††††††††††††††††††††††† **Aici nu se-ntîmplă nimic (germ.).**

nostalgic, luminîndu-se tot Ia faţă, războiul poate fi un lucru minunat, nici nu vă închipuiţi ! Să ne gîndim la vechii greci !

— Vechii greci, intervin eu, nu foloseau gazele toxice. Băieţii tratează ironic acest subterfugiu al meu. Unul din ci răspunde suficient:

— Nu e deeît un aspect pur tehnic.

La zece jumătate coborîm şi noi, odată cu majoritatea populaţiei, pînă la gară, să asistăm la sosirea ultimului tren. De obicei e gol. Se face nevăzut cu un clămpănit de osii prin pădurea sumbră, şuierînd de cîteva ori strident, în fine, se face destul de tîrziu ca să putem porni spre casă. Peste cîmpie se poate vedea intrarea iluminată a cafenelei de lîngă lac, unde se duce Otto să danseze.

— Strălucesc puternic focurile iadului astă seară, îi place lui Peter să spună.

Gelozia extremă îi dă insomnii. A început să ia şi somnifere, dar recunoaşte singur că nu-şi fac efectul decît arareori. Col mult a doua zi, după micul dejun, se simte ca drogat şi adesea doarme o oră-două în fortăreaţa noastră de nisip de pe malul mării.

Azi dimineaţă vremea era închisă şi rece, iar marea cenuşie. împreună cu Peter am luat o barcă, am tras la rame pînă dincolo de dig, apoi ne-am lăsat în voia curentului slab, ce ne ducea uşor către larg, în derivă. Peter şi-a scos o ţigară. Deodată a izbucnit :

— Mă-ntreb cît mai poate dura situaţia asta..'.

— Cred că atîta timp cît o vei accepta.

— Aşa-i... S-ar părea că am ajuns într-un fel de fundătură, nu ? Şi mi-nchipui că nu există nici un motiv anume pentru ca Otto şi cu mine să încetăm a ne purta vreodată unul cu altul aşa cum o facem acum... Urmă o pauză, apoi adăugă : Afară, desigur, dacă nu-i mai dau nici un ban.

— In cazul ăsta ce crezi că s-ar întîmpla ?

Peter vîsli uşor cu degetele prin apă.

— M-ar părăsi. •

Barca tot luneca în derivă de cîteva minute bune. L-am întrebat:

— Tu crezi că nu-i pasă de tine ? Deloc ?

— La început i-a păsat, poate... Dar acum nu. între noi nu mai sînt decît banii mei.

— Dar ţie-ţi mai pasă de el ?

— Nu... adică nu ştiu. Poate... Uneori îl urăsc, dacă şi ăsta e un semn că-ţi pasă de cineva.

— S-ar putea să fie.

A urmat o pauză prelungă. Peter s-a şters cu batista pe mîna udă. Gura îi avea un tremur nervos.

— Ei, spuse el în cele din urmă, tu ce mă sfătuieşti să fac ?

— Dar tu ce-ai vrea să faci ?

Buzele lui Peter schiţau o grimasă.

— Cred, foarte serios, că aş vrea să-1 părăsesc.

— Atunci mai bine părăseşte-1.

— Aşa, deodată ?

— Cu cît mai repede, cu atît mai bine. Fă-i un cadou frumos şi trimite-1 urgent la Berlin. Chiar azi după-amiază.

Peter clătina din cap zîmbind cu tristeţe :

— Nu pot.

Şi iarăşi o pauză lungă, după care Peter vorbi din nou :

— îmi pare rău, Christopher... Tu ai perfectă dreptate, ştiu. în locul tău, şi eu aş spune la fel... Dar nu pot. Lucrurile trebuie să continue aşa — pînă ce capătă un deznodămînt. Mult nu mai poate dura, oricum... Ah, ştiu că sînt un om foarte slab...

— Nu-i nevoie să mi te scuzi mie, am zîmbit încercînd să-mi ascund uşoara iritare. Nu sînt psihanalistul tău !

Apoi am apucat lopeţile şi am început să vîslesc spre mal. Cînd am ajuns în dreptul digului, Peter a spus :

— Acum îmi pare caraghios — dar, cînd l-am cunoscut pe Otto, am fost convins că o să putem trăi împreună tot restul vieţii noastre.

— O, Doamne Dumnezeule !

Imaginea unei vieţi petrecute în preajma lui Otto îmi apărea acum ca un infern ridicol. Am rîs cu voce tare. Peter rîdea şi el, frîngîndu-şi mîinile încleştate între

genunchi. Din roz chipul lui se făcu roşu, din roşu purpuriu. Venele i se umflaseră. Cînd am sărit din barcă pe mal, încă rîdeam amîndoi cu poftă.

Proprietarul ne aştepta în grădină.

— Ce păcat ! exclamă el. Domnii sosesc prea tîrziu ! Ne arătă cu mîna peste cîmpuri, în direcţia lacului, unde, pe după şirul de plopi, se vedea ridicîndu-se un fuior de fum, de la trenuleţul ce tocmai ieşea din gară. Prietenul dumneavoastră a fost nevoit să plece de urgenţă la Berlin, pentru chestiuni ce nu suferă amînare. A sperat că domnii mai sosesc la timp, să-şi ia rămas bun de la dumnealui. Ce păcat !

De astă dată şi eu şi Peter am urcat în fugă scările.' In camera lui domnea o harababură de nedescris — toate sertarele şi dulapurile erau desfăcute. în mijlocul mesei, proptit de un vas, un bilet cu caligrafia înghesuită şi neglijentă a lui Otto :

„Dragă Peter. Te rog să mă ierţi, nu mai puteam suporta să stau aici aşa că mă întorc la mine acasă.

Cu drag Otto.
Nu fi supărat.[1]*.

(Am remarcat că biletul era scris pe foaia de titlu de la începutul uneia din cărţile de psihologie ale lui Peter, *Dincolo de principiul plăcerii.)*

— Mda ! Gura lui Peter a început să tremure. L-am privit încordat, aşteptîndu-mă la o izbucnire de violenţă, dar el părea relativ calm. După o clipă, s-a dus la dulap şi a început să caute prin sertare. N-a luat prea mult, mă anunţă el la sfîrşitul cercetării. Doar cîteva cravate, trei cămăşi — noroc că nu purtăm acelaşi număr la pantofi ! — şi, să vedem... vreo două sute de mărci... — Peter începu să rîdă cam isteric : Pînă la urmă a fost destul de moderat !

— Crezi că s-a hotărît să plece aşa, din senin ? l-am întrebat eu mai mult ca să nu tac.

— Probabil că da. Oricum ar fi în spiritul lui... Şi,

dacă mă gîndesc mai bine, i-am spus că o să ieşim în dimineaţa asta cu barca în larg, iar el m-a întrebat dacă lipsim mai mult...

— Aha, înţeleg...

M-am aşezat pe patul lui Peter, gîndindu-mă, în chip destul de straniu, că, pentru o dată cel puţin, Otto făcuse un gest ce-mi inspira un anumit respect.

Buna dispoziţie a lui Peter l-a menţinut în stare de plutire tot restul dimineţii ; la prînz era însă trist şi nu mai scotea nici măcar o vorbă.

— Acum mă duc să-mi fac bagajul, mi-a spus la sfîrşitul mesei.

— Te-ai hotărît să pleci şi tu ?

— Bineînţeles.

— Tot la Berlin ?

— Nu, Christopher, zîmbi el. Nu fi îngrijorat. Plec doar în Anglia...

— A...

— E un tren cu care ajung la noapte pînă la Hamburg. Dc-acolo cred că am să plec direct... Simt că nu trebuie să mă opresc pînă ce n-am scăpat din ţara asta blestemată...

Ce-ar mai fi fost de spus ? L-am ajutat să-şi facă bagajele în tăcere. Cînd îşi punea oglinda de bărbierit în valiză, m-a întrebat :

— Ţii minte cum a spart-o Otto odată cînd a stat în cap ?

— Ţin minte.

Cu valizele pline, Peter a ieşit pe balcon.

— Cred că o să ai un cor de fluierături diseară, mi-a spus.

Am zîmbit.

— O să fiu nevoit să cobor să le consolez.

— Da. N-ai ce face !

L-am însoţit la gară. Din fericire, mecanicul locomotivei era grăbit şi trenul n-a stat decît puţine minute.

— Şi ce-ai să faci cînd o să ajungi la Londra ? l-am întrebat.

Colţurile gurii i s-au lăsat în jos ; mi-a zîmbit cu un fel de rînjet strîmb :

— O să-mi caut un alt psihanalist, aşa cred.

— Bine, dar să te tocmeşti la preţ !

— De acord.

Cînd trenul s-a pus în mişcare, mi-a făcut semn cu mîna :

— Atunci, la revedere, Christopher. Şi-ţi mulţumesc pentru sprijinul tău moral !

Nu mi-a sugerat nici o singură dată să-i scriu sau să-l mai vizitez acasă. Bănuiesc că doreşte să uite acest loc şi pe oricine a fost cumva legat dc cl. Iar pentru asta nu-1 pot condamna.

Abia în astă seară, dînd paginile unei cărţi pe care o citeam, am găsit un alt bilet scris de Otto şi strecurat în ea.

> „Te rog Christopher dragă nu fi şi tu supărat pe mine pentru că tu nu eşti tîmpit ca Peter. Cînd te întorci la Berlin o să trec să te văd pentru că ştiu unde locuieşti ; ţi-am văzut adresa pe una din scrisori şi atunci o să putem sta amîndoi de vorbă în linişte şi pace.
>
> Al tău sincer prieten,
>
> OTTO.[1]

Atunci mi-a trecut prin minte că de băiatul ăsta nu se putea scăpa aşa, cu una cu două.

De fapt, acum plec şi eu la Berlin, probabil mîine, sau poate poimîine. Mă gîndisem să stau pînă la sfîrşitul lui august, să-ncerc să-mi termin romanul, dar deodată locul acesta mi se pare pustiu. Resimt lipsa lui Peter şi a lui Otto, cu certurile lor de zi cu zi, mai mult decît mi-aş fi închipuit. Pînă şi partenerele de dans ale lui Otto au început acum să nu mai dea tîrcoale pe sub fereastra mea, după lăsarea înserării.

Familia NowaK

INTRAREA în Wassertorstrasse se făcea printr-o arcadă mare de piatră, un eşantion al vechiului Berlin, pictată cu secere şi ciocane şi zvastici naziste sau împestriţată cu afişe ferfeniţite, care anunţau diferite licitaţii sau crime. Era o stradă cu case înalte, sărăcăcioase, pavată cu piatră şi plină de copii care plîngeau întruna. Tineri în pulovere de lînă o traversau aplecîndu-se în curbe largi pe bicicletele lor de curse, strigînd după fetele care treceau cu căni mari de lapte. Trotuarul era marcat pentru un gen de şotron numit Pămînt-şi-Cer. La capătul străzii, ca un instrument roşu, mare şi periculos de ascuţit, se înălţa o biserică.

Doamna Nowak mi-a deschis uşa în persoană. Arăta mult mai bolnavă ca ultima dată cînd o văzusem şi avea pungi vineţii sub ochi. Purta aceeaşi pălărie şi acelaşi pardesiu vechi, negru şi jerpelit. în prima clipă nu m-a recunoscut.

— Bună ziua, doamnă Nowak !

Expresia ei se schimbă din suspiciune scormonitoare tntr-un zîmbet luminos, timid, aproape feciorelnic, de bun venit :

— Vai, dumneavoastră eraţi, Herr Christoph ! Dar intraţi, Herr Christoph ! Intraţi şi luaţi loc !

— Mi se pare că tocmai voiaţi să ieşiţi, nu-i aşa ?

— Nu, nu, Herr Christoph — abia m-am întors ; chiar In clipa asta. Şi-a şters în grabă mîinile de şorţ înainte de a-mi întinde mie dreapta. Azi e una din zilele mele foarte pline. Şi nu termin pînă la două şi jumătate, de-aia şi masa e gata mai tîrziu.

S-a dat la o parte să-mi frică loc să intru. Am deschis uşa, dar, împingînd-o, am atins minerul tigăii de pe maşina de gătit, aflată chiar în spatele ei. în bucătărioara cea strimtă abia dacă aveam loc amîndoi. Un miros sufocant de cartofi prăjiţi în margarină ieftină umplea apartamentul.

— Intraţi şi luaţi loc, Herr Christoph, a repetat ea făcînd grăbită onorurile casei. îmi pare rău că e mare dezordine la noi. Vă rog să ne iertaţi. Eu trebuie să plec dis-de-dimineaţă şi Grete a mea e o mare puturoasă, deşi a împlinit deja doişpe ani. Nu reuşesc s-o conving să facă nimic dacă nu stau toată ziua cu gura pe ea.

Holul avea un tavan înclinat, cu pete vechi de umezeală. în el erau o masă mare cu şase scaune, un bufet şi două paturi duble. Erau atîtea mobile în cameră îneît trebuia să te strecori printre ele, cu un umăr sucit în faţă.

— Grete ! strigă doamna Nowak. Unde eşti ? Vino încoace imediat !

— E plecată, se auzi vocea lui Otto din camera vecină.

— Otto ! Haide să vezi cine a venit !

— Nu pot acum. Repar gramofonul.

— Şi ce să spun, eşti tare ocupat ! Vai-vai ! Neisprăvitule ! Frumos vorbeşti cu mama ta ! Hai, ieşi odată din camera aia, n-auzi ?

Se înfuriase automat, instantaneu şi cu o uimitoare violenţă. Toată faţa ei părea formată numai din nasul ascuţit, mînios, inflamat. Tot corpul îi era scuturat de un tremur nervos.

— Nu face nimic, doamnă Nowak, am spus eu. Lăsaţi-1 să vină cînd vrea el. Surpriza o să fie cu atît mai mare.

— Halal fiu mi-a fost dat să am ! Păi să-mi vorbească el mie în felul ăsta ? I

îşi scosese pălăria şi acum descîlcea nişte pachete unsuroase dintr-o plasă :

— Of, Doamne Dumnezeule, făcea ea în continuare caz, mă-ntreb : şi fata asta pe unde-o fi umblînd ? Tot timpul pe stradă, tot timpul. Dacă nu i-am spus de-o

sută de ori, nu i-am spus niciodată. Dar copiii ăştia n-au nici un respect.

:— Şi cum o mai duceţi cu plâmînii, doamnă Nowak ?

A oftat.

— Cîteodată mi se pai'e că mai rău de-atît nici nu se poate. Am ca o arsură puternică uite-aici. Iar, cînd termin cu treaba, mă simt atît de obosită că nu-mi vine nici să mai mănînc. Şi cît mă supără şi bila... Doctorul nu e nici el prea mulţumit de mine. Vorbeşte mereu că ar vrea să mă trimită la un sanatoriu, dar ceva mai tîrziu, la iarnă. Ştiţi, am mai fost eu odată acolo. Dar atît de mulţi îşi aşteaptă rîndul... Pe urmă şi apartamentul e aşa de umed la vremea asta. Vedeţi ce pete avem pe tavan ? Sînt zile cînd trebuie să punem un lighean sub ele, sa nu se facă baltă pe jos. Desigur că n-au dreptul să-nchi- rieze podurile astea pentru locuit în ele, serios. Pînă şi inspectorul a atras atenţia de-atîtea şi-atîtca ori. Dar ce să facem ? Undeva tot trebuie să dormim. Am făcut cerere de transfer acum mai bine de un an şi ni se tot promite că se va rezolva. Dar mai sînt încă destui care stau şi mai prost ca noi, trebuie să recunosc... Soţul meu citea zilele trecute în ziar despre englezi şi despre lira lor sterlină. Cică tot scade întruna, aşa scria. Eu nu ştiu cum vine asta, că nu mă pricep. Dar sper că n-aţi pierdut ceva bani, Herr Christoph ?

— De fapt, doamnă Nowak, şi ăsta e unul din motivele pentru care am trecut azi pe la dumneavoastră. M-am hotărît să mă mut într-o cameră ceva mai ieftină şi mă întrebam dacă nu există vreuna pe care să mi-o puteţi recomanda pe-aici, prin apropiere.

— Vai de mine, Herr Christoph, să ştiţi că îmi pare rău ! Arăta sincer tulburată : Dar cum să locuiţi în cartierul ăsta — tocmai un gentleman ca dumneavoastră ? ! Nu, nu. Cred că nu se cuvine. în nici un caz.

— Eu nu sînt atît de pretenţios cum poate vă-nchipuiţi dumneavoastră. Nu vreau decît o cameră curată, liniştită şi care să nu coste mai mult de douăzeci de mărci pe lună. Poate să fie oricît de mică. Şi-aşa eu lipsesc aproape tot timpul de-acasă.

A clătinat din cap cu îndoială.

— Păi, să vedem, Herr Christoph, să ne gîndim ce

posibilităţi există...

— Mamă, încă nu-i gata masa ? întrebă Otto apărînd în pragul uşii doar în cămaşă. Că mor de foame !

— Cum vrei să fie gata cînd toată dimineaţa mi-o pierd robotind pentru voi, tăntălău mare şi leneş ce eşti ! ţipă doamna Nowak strident, pe un ton extrem de ascuţit. Apoi, conectîndu-se fără cea mai mică întrerupere la tonul ei amabil, de gazdă, spuse : Nu vezi cine-a venit în vizită la noi ?

— O, Christoph ! Ca de obicei, Otto a început pe loc să joace teatru. Figura lui se lumina încet de soarele unei fericiri totale. Făcuse gropiţe în obraji de zîmbet. S-a repezit la mine aruneîndu-şi un braţ pe după gîtul meu şi strîngîndu-mi mîna : Christoph, bătrîne, unde te-ai ascuns în tot timpul ăsta ? Apoi vocea i-a devenit languroasă, plină de reproş : Nc-a fost atît de dor de tine ! De ce n-ai mai trecut pe-aici să ne vezi ?

— Herr Christoph e un domn foarte ocupat, a intervenit mustrătoare mama. Şi n-are timp să umble după un neisprăvit ca tine.

Otto zîmbi şi-mi făcu prietenos cu ochiul; apoi se întoarse reprobator spre doamna Nowak :

— Mamă, tu ce părere ai ? îl laşi pe Christoph să stea aici fără să-i dai măcar o ceaşcă de cafea ? O fi însetat, după atîtea scări !

— Mai bine spune, Otto, că *tu* eşti însetat, aşa-i ? Nu, serios, nu vreau nimic, doamnă Nowak. Şi nici nu vreau să vă mai reţin de la pregătitul mesei... Ascultă, Otto, eşti amabil să vii cu mine puţin să mă ajuţi să-mi găsesc o gazdă ? Ii spuneam tocmai mamei tale că am de gînd să mă mut în cartierul vostru. lai' cafeaua o s-o bem amîndoi afară.

— Cum, Christoph, vrei să locuieşti aici, în Halleschcs Tor ?! Otto începu să ţopăie de fericire : O, mamă, ce grozav ! O, cît de bine-mi parc !

— Mai bine du-te şi dă o raită prin jur cu Herr Christoph, spuse doamna Nowak. Masa tot nu e gata încă vreo oră dc-aici încolo. Acasă nu faci decît să măncurci. Nu *dumneavoastră,* Herr Christoph, se poate ? Vă întoarceţi să mîncaţi ceva cu noi, da ?

— Nu, doamnă Nowak, sînteţi foarte drăguţă, însă

mă tem că azi nu pot. Trebuie să mă-ntorc la mine acasă.

•— Dă-mi doar o coajă de pîine, mamă, ca de plecare, se milogi Otto abject. Am burta atît de goală că mi se-n- virte capul ca un titirez.

— Bine, bine, spuse doamna Nowak tăind o felie de pîine şi mai mult azvîrlindu-i-o de supărare, dar pe urmă să nu vii diseară să ţipi la mine că nu e nimic în casa asta, că n-ai nici cu ce face un sandvici... La revedere, Herr Christoph. E foarte drăguţ din partea dumneavoastră că aţi trecut să ne vedeţi. Dacă vă hotărîţi să locuiţi în cartier, poate veniţi mai des pe la noi..., deşi mă îndoiesc că o să găsiţi prea multe lucruri să vă placă. Aici nu e cum sînteţi dumneavoastră obişnuit...

în clipa cînd Otto se pregătea să iasă în urma mea, **ea** l-a chemat înapoi. I-am auzit certîndu-se ; apoi uşa s-a închis. Am coborît cele cinci etaje încet, pînă am ajuns în curtea interioară. Aici era şi ud şi întunecos, cu toate că soarele răsărise de după un nor. Găleţi desfundate, roţi de cărucior şi bucăţi de cameră de bicicletă zăceau risipite care încotro întocmai ca obiectele căzute într-o fîntînă.

După un minut sau două a coborît şi Otto sărind cîte **patru** trepte.

— N-a vrut să te-ntrebe mama, îmi zise el gîfîind. **Se** temea că ai să te simţi jenat... Dar i-am spus că eu sînt sigur că ţi-ar place să stai la noi, unde eşti liber să faci ce vrei şi unde ştii că totul este curat, mai degrabă decît într-o casă străină, cu ploşniţe şi cu gîhdaci... Hai, spune da, Christoph, te rog ! Şi ce-o să ne mai distrăm ! Tu şi cu mine o să dormim în camera din spate. Iei patul lui Lothar, că tot nu se supără. El o să doarmă în patul dublu, cu Grete... Şi dimineaţa poţi lenevi cît ai chef. Iar, dacă vrei, ţi-aduc eu micul dejun... Ei, ce zici, de acord, nu-i aşa ?

Ce mai puteam să fac ? Am fost de acord.

Prima mea seară în calitate de chiriaş al familiei Nowak a semănat cu o ceremonie. Cînd am sosit, cu cele două valize ale mele, puţin după ora cinci, doamna Nowak era deja ocupată cu pregătitul cinei. Otto mi-a

şoptit discret că o să avem tocană de rinichi, o delicatesă făcută anume pentru acest prilej.

•— Mi-e teamă că n-o să vă placă mîncarea noastră, mi-a spus doamna Nowak, după toate bunătăţile cu care aţi fost obişnuit. Dar o să ne dăm silinţa.

Era toată numai zîmbete şi aferată de emoţie. Am zîmbit şi eu, cît am putut mai bine, simţindu-mă stingherit şi în plus. într-un tîrziu, m-am căţărat peste mobila din hol şi m-am aşezat în patul meu. N-aveam unde să-mi desfac bagajul şi aparent nici unde să-mi atîrn hainele. La masa din hol Grete era ocupată cu cărţile ei de joc şi cu nişte abţibilduri. Era o fetiţă îndesată, în vîrstă de doisprezece arii, drăguţă într-un mod cam siropos, dar altfel cu umeri plinuţi şi poate puţin prea grasă. Prezenţa mea o făcea să fie foarte conştientă de sine. Se fîţîia, se sclifosea şi tot striga, cu o voce afectată, cîntată, „matură[1]* :

— Mămico ! Vino să vezi ce flori frumoase !

— N-am timp şi de florile tale frumoase, exclamă într-un tîrziu doamna Nowak, exasperată. Am o fată cît un elefant, dar eu tot singură robotesc aici, ca o sclavă, pentru masa voastră !

— Aşa e, mamă ! strigă Otto, băgîndu-se vesel în vorbă. Se întoarse apoi spre Grete ca un moralist indignat : — De ce n-o ajuţi şi tu, asta aş vrea să ştiu ? Că doar eşti destul de grasă. Toată ziua stai şi nu faci nimic. Ridică-te de pe scaun în clipa asta, auzi ? Şi mai lasă odată cărţile alea împuţite, că ţi le arunc în foc cu mîna mea !

Cu o mînă a apucat cărţile de joc, iar cu cealaltă **a** plesnit-o pe Grete peste faţă. Grete, pe care în mod vizibil n-o durea deloc, a scos pe dată un chiot puternic, teatral.

— Ah, Otto, ce m-ai *lovit!*

Şi şi-a acoperit faţa cu palmele, privind spre mine printre degetele desfăcute.

— Nu *vrei* să laşi copilul ăla-n pace ? a strigat ascuţit doamna Nowak din bucătărie. Aş vrea să ştiu şi eu cine te crezi ca să vorbeşti de lene *tocmai tu !* Iar tu, Gretp, mai termină odată cu bocitul, că altfel îi spun lui Otto să

te bată ca lumea, să ai măcar motiv serios de plîns. Voi doi o să mă scoateţi din minţi.

— Vai, mamă ! Otto veni fuga în bucătărie, o luă de mijloc şi începu s-o sărute : Biata mămică, biata mamiţică, biata mamiţicuţă, fredona el pe tonul celei mai extreme solicitudini batjocoritoare. Tu trebuie să munceşti atît de mult şi Otto e aşa ticălos cu tine. Dar nu dinadins, doar ştii şi tu — ci numai din prostie... Să-ţi aduc eu cărbunii mîine, mămico ? Tc-ai bucura ?

— Dă-mi drumul, parşivule ce eşti ! strigă doamna Nowak rîzînd şi zbătîndu-se să scape din strînsoarea lui. N-am eu nevoie de cuvinte siropoase şi ieftine ! Că mult îţi mai pasă *ţie* de bătrîna ta mamă ! Lasă-mă-n pace acum, să-mi văd de treabă !

— N-ar fi băiat rău Otto, s-a întors ea spre mine cînd **a** scăpat în fine de el, dar e atît de zăpăcit. Exact opusul lui Lothar — ăsta zic şi cu copil model ! Nu-i cade rangul să facă nici o muncă, indiferent ce-ar fi şi, cînd a reuşit să adune cîţiva *Groschen,* în loc să cheltuie doar pentru el, vine direct la mine şi-mi spune : „Ia-i tu, mamă, şi du-te de-ţi cumpără o pereche de pîslari căldu- roşi pentru iarnă"'.

Şi doamna Nowak ţinea mîna întinsă spre mine cu gestul omului care dă nişte bani cuiva. întocmai ca şi Otto, avea obiceiul să interpreteze scena pe care o descria.

— Da, Lothar în sus, Lothar în jos, a întrerupt-o Otto supărat. De dimineaţa pînă seara Lothar. Da' spune, mamă, alaltăieri cine ţi-a dat ţie oare bancnota aia de douăzeci de mărci ? Lothar nu-ţi poate cîştiga atît nici într-o viaţă de om. Păi, dacă vorbeşti în felul ăsta, să nu te mai aştepţi că-ţi dau ceva ; nici dacă vii la mine în genunchi.

— Eşti şi măgar acum, se ambală ea într-o clipă. Nu ţi-e deloc ruşine să vorbeşti despre lucruri din astea în faţa lui Herr Christoph ? Să ştie dumnealui de unde aveai tu mărcile alea — şi o mulţime încă pe deasupra — i-ar fi şi scîrbă să mai stea o clipă cu tine în aceeaşi casă. Şi pe bună dreptate ! Auzi la el tupeu — să spună că mi-a dat banii ăia ! Cînd ştii foarte bine că, dacă nu găsea taică-tău plicul...

— Aşa-i! strigă Otto schimonosindu-şi faţa ca o maimuţă şi începînd să ţopăie în loc de enervare. Abia aşteptam să spui asta ! Recunoaşte şi-n faţa lui Christoph că i-ai furat ! Eşti o hoaţă ! Asta eşti ! Hoaţo !

— Otto, cum îndrăzneşti ? !

Şi doamna Nowak, iute ca o zvîrlugă, luă capacul unei cratiţi în mînă. Eu m-am dat iute înapoi, să ies din raza ci de acţiune, dar m-am împiedicat de un scaun şi am căzut pe spate cît eram de lung. Grete scoase o exclamaţie afectată, de alarmă, dar şi de veselie. în aceeaşi clipă uşa apartamentului s-a deschis. Era domnul Nowak, care venea de la slujbă.

Domnul Nowak era un bărbat bondoc, dar puternic, cu mustăţi ascuţite, părul tuns perie şi sprîncene stufoase. A fotografiat întreaga scenă cu un mormăit prelung, ce aducea mai mult a rîgîială. Părea să nu-şi dea seama ce se întîmplă de fapt ; sau poate că-i era indiferent. Nici doamna Nowak nu îi oferea vreo lămurire. A atîrnat tăcută capacul într-un cui. Grete a sărit de la locul ei, re- pezindu-se spre noul venit cu braţele deschise.

— Pappi ! Pappi !

Domnul Nowak îi zîmbea cu drag, arătînd două sau trei cioturi de dinţi pătate de nicotină. Aplecîndu-se, a luat-o în braţe, cu grijă, agilitate şi o anumită curiozitate admirativă, ca pe o amforă de mare valoare. Profesia sa era cărător de mobilă. Apoi mi-a întins mie mîna — în- cet, pe îndelete, cu metodă şi nu din cale-afară de amabil.

— *Servus, Herr '*

— Tu nu te bucuri, Pappi, că a venit să stea la noi Herr Christoph ? cînta întruna Grete, cocoţată pe umărul tatălui ei, cu acelaşi ton de melodie siropoasă ; la care, ca şi cum ar fi primit o infuzie bruscă de energie, domnul Nowak începu să-mi scuture mîna iar, cu mult mai multă prietenie acum şi să mă bată pe spate :

— Dacă mă bucur ? Păi cum să nu mă bucur ? ! dădu el din cap plin de o vigoare entuziastă. *Englisch man ? Anglais, eh !* Ha, ha. Păi nu ? Vorbesc şi franceza, vezi ? Am uitat mult acum. Ce-am reuşit să prind în război. Eu

am fost pe frontul de vest — *Feldwebel*#########################. Vorbeam cu prizonierii. Băieţi buni. Ca şi noi...

— Tată, iar eşti băut ! exclamă doamna Nowak cu scîrbă. Ce idee o să-şi facă Herr Christoph despre tine ?

— Lui Christoph nu-i pasă. îţi pasă, Christoph ? mă bătu domnul Nowak uşor pe umăr.

— Christoph i-ai-spus ? Bravo ţie ! Frumos ! Pentru tine-i *Herr* Christoph ! Tu nu recunoşti un domn cînd stai în faţa lui ?

— Aş prefera să-mi spuneţi Christoph, am intervenit eu.

— Aşa e, Christoph ! Ai dreptate ! Toţi sîntem o apă şi-un pămînt... *Argent, money* — totuna ! Ha, ha !

Otto mă luă de braţ :

— Cum s-ar zice, de-acum eşti din familia noastră, Christoph !

Curînd ne-am aşezat la o masă mare compusă din tocană de rinichi, pîine neagră, cartofi fierţi şi cafea de malţ. Pradă impulsului de a cheltui văzîndu-se cu bani în mînă (îi plătisem eu zece mărci înainte, în contul primei săptămîni), doamna Nowak făcuse destui cartofi să ajungă pentru o duzină de oameni. îi tot căra dintr-un platou întins în farfuria mea, pînă am simţit că mă sufoc.

— Dar mai luaţi, Herr Christoph. N-aţi mîncat nimic.

— în viaţa mea n-am mîncat atîta, doamnă Nowak.

— Lui Christoph nu-i place mîncarea noastră, declară domnul Nowak. Nu face nimic, Christoph, te-obişnuieşti tu cu ea. Nici lui Otto nu-i mai plăcea după ce s-a întors de la mare. Se-obişnuise cu tot felul de bunătăţuri de la englezul lui...

— Mai ţine-ţi gura, tată ! îi spuse doamna Nowak prevenitor. Nu poţi să nu te legi de băiat ? E destul de mare acum să hotărască singur ce-i bine şi ce-i rău — mai mare ruşinea !

Eram încă la masă cînd a venit şi Lothar. Şi-a aruncat şapca pe pat, mi-a întins mîna amabil, dar tăcut, cu o mică reverenţă şi-apoi s-a aşezat la masă. Prezenţa mea părea că nu-1 interesează şi nu-1 surprinde cîtuşi de puţin : privirile noastre abia dacă s-au întîlnit

---

Plutonier (germ.).

vreodată. Avea, aflasem, doar douăzeci de ani ; dar îi puteai da încă mulţi în plus. Era deja un bărbat. Otto arăta ca un copil pe lingă el. Avea o figură prelungă, osoasă, de ţăran, înăsprită de ereditatea generaţiilor ce trudiseră pe pămînturi neroditoare.

— Lothar merge la şcoala serală, m-a informat cu mîndrie mama. Ştiţi, el lucra la un garaj ; dar acum şi-a pus în gînd să studieze ingineria. Azi nu te mai angajează nimeni dacă nu ai o diplomă, oricare ar fi. Să vă arate desenele lui, Herr Christoph, cînd o să aveţi odată timp să vă uitaţi la ele. Profesorul spune că-s foarte bune.

— Mi-ar place să le văd.

Lothar nu reacţionă nicicum. înţelegeam ce simte şi eram stingher. însă doamna Nowak ţinea să se laude cu tot dinadinsul :

— în ce zile ai şcoală tu, Lothar ?

— Lunea şi joia. Mînca mai departe înciudat, obstinat, fără să-ntoarcă privirile către mama sa. Apoi, poate pentru a-mi arăta că n-avea nimic cu mine, adăugă : — De la opt la zece treizeci.

De îndată ce a fost gata, s-a ridicat fără un cuvînt, mi-a întins mîna cu aceeaşi mică reverenţă ca la venire, şi-a luat şapca şi a ieşit pe uşă. Doamna Nowak a rămas privind în urma sa şi suspinînd :

— Cred că se duce iar la naziştii lui. Adesea Îmi doresc să nu se fi-nhăitat cu ei, pentru că-i bagă tot felul de prostii în cap. Şi toate astea-1 tulbură, săracul. De cînd s-a înscris la ei, parcă-i complet alt om... Şi nu că m-aş pricepe eu la politica asta. Da' ce mă-ntreb mereu e : de ce nu-1 putem noi avea iarăşi pe Kaiser-ul nostru ? Fiindcă, orice s-ar spune, se trăia bine pe vremea lui.

— Eah, mai dă-1 şi dracului pe Kaiser-ul tău, spuse Otto. Ce ne trebuie nouă acum e o revoluţie comunistă.

— O revoluţie comunistă ! pufni doamna Nowak. Auzi la el ! Păi, toţi comuniştii tăi nu sînt decît o bandă de...

— Şi Christoph e comunist, îi spuse Otto. Nu-i aşa, Christoph ?

— Mă tem că... nu chiar...

Doamna Nowak zîmbi :

— Ce bazaconii îndrugi tu, băiete, acolo ? Cum poate fi Herr Christoph comunist ? Herr Christoph e un domn.

— Eu spun aşa, lăsă Herr Nowak jos cuţitul şi furculiţa, ştergîndu-şi grijuliu mustăţile cu dosul mîinii, că toţi sîntem egali, aşa cum nc-a făcut Dumnezeu. Tu eşti la fel de bun ca mine ; eu sînt la fel de bun ca tine. Francezul e la fel de bun ca englezul; englezul e la fel de bun ca neamţul. Nu ştiu dacă-nţelegi ce vreau să spun.

Am dat din cap că da.

— Bunăoară, să luăm războiul... Şi domnul Nowak şi-mpinse scaunul în spate. într-o zi eram undeva, în pădure. înţelegi, singur. Mergeam prin pădure singur, cum aş umbla, să zicem acum pe stradă... Cînd deodată, în faţa mea, un francez. Ca din pămînt, aşa răsărise. Nu era mai departe de mine decît eşti tu acum. în timp ce vorbea, domnul Nowak se ridicase în picioare. Luînd de pe masă cuţitul de pîine, îl ţinea încordat în faţa lui, într-o poziţie defensivă, ca pe o baionetă. De sub sprîncenele-i stufoase privea fix în direcţia mea, reactualizîndu-şi scena : Stăm aşa amîndoi. Ne privim unul pe altul. Francezul era palid ca moartea. Deodată numai ce strigă : „Nu mă-mpuşca !“ Exact cum îţi spun. Domnul Nowak îşi împreună mîinile într-un gest de implorare vrednic de toată mila. Cuţitul de pîine îl cam încurca, drept care îl depuse pe masă. „Nu mă-mpuşca ! Am cinci copii.“ (El vorbea, natural, franţuzeşte ; dar eu înţelegeam. Pe vremea aceea vorbeam franţuzeşte curent ; de-atunci încoace am mai uitat.) De, mă uit eu la el, se uită el la mine. Pe urmă-i spun : *,,Ami“*. (Asta înseamnă „prieten".) Şi ne întindem mîna. Domnul Nowak luă mîna mea între ale lui şi mi-o strînse cu multă emoţie. Apoi începem să ne depărtăm unul de altul, dar îndărăt, că nu voiam să mă împuşte pe la spate.

Privind întruna fix în faţa lui, domnul Nowak porni să se retragă prudent înapoi, pas cu pas, pînă ce se izbi violent de bufet. O fotografic înrămată se prăbuşi. Sticla ci se făcu ţăndări.

— Pappi ! Pappi ! strigă fericită Grote. Ia uită-te ce-

ai făcut !

— Altă dată să te-nveţi minte cu aiurelile tale, măscărici bătrîn ce eşti ! exclamă doamna Nowak supărată.

Grete începu să rîdă tare şi afectat, pînă ce Otto îi trase o palmă şi atunci arboră scîncetul ei teatral. între timp, domnul Nowak îşi recîştigase favoarea soţiei sale sărutînd-o şi ciupind-o de obraz.

— Pleacă de lingă mine, golan parşiv ! protesta ea rîzînd şi bucuroasă în chip sfios că mă aflam şi eu de faţă. Lasă-mă-n pace ! Miroşi a bere !

în acea vreme, dădeam o mulţime de lecţii. Aproape toată ziua eram plecat. Elevii mei erau împrăştiaţi prin toate suburbiile bogate ale cartierului de vest — mai cu seamă femei înstărite şi bine conservate, de-o vîrstă cu doamna Nowak, dar arătînd cu zece ani mai tinere ; aveau toate un hobby din a face puţină conversaţie în limba engleză în după-amiezile monotone, cînd soţii lor lucră# la firmă. Şezînd pe perne de mătase în faţa şemineului aprins, discutam împreună *Punct contrapunct* şi *Amantul doamnei Chatterley*. Un valet aducea cîte o tavă cu ceai şi pîine prăjită cu unt. Uneori, cînd se plictiseau de literatură, le înveseleam cu istorioare din familia Nowak. Aveam totuşi grijă să numi scape cumva că locuiam la ei : ar fi fost rău pentru firma mea să recunosc implicit că eram sărac. Doamnele mele îmi plăteau cîte trei mărci pe oră, cu o anumită reticenţă, după ce căutaseră s-o scoată la capăt cu 2,50. Majoritatea încercau, deliberat sau inconştient, să mă reţină peste oră. De aceea trebuia să fiu mereu cu ochii pe ceas.

Tot mai puţină lume voia lecţii de dimineaţă ; aşa se făcea că de obicei mă sculam mai tîrziu decît restul familiei Nowak. Doamna pleca la treaba ei, domnul la mutat de mobile, Lothar, care era şomer, îşi ajuta un prieten la distribuit ziare, iar Grete se ducea la şcoală. Numai Otto îmi ţinea companie ; în afară de acele dimineţi cînd, după o infinită tocmeală cu mama sa, era gonit pînă la biroul de plasare, să îşi vizeze cartea de muncă.

După ce luam micul dejun, o ceaşcă de cafea şi o

felie de pîine îmbibată cu untură topită, Otto scotea pijamaua şi începea să-şi facă antrenamentul fizic, să practice box cu umbra sau să stea în cap. îşi încorda muşchii ca să i-i admir. Şezînd apoi turceşte în patul meu, îmi povestea tot felul de poveşti.

— Ţi-am spus vreodată, Christoph, cum am văzut eu Mina?

— Nu, nu cred.

— Atunci ascultă... Odată, cînd eram foarte mic, stăteam într-o noapte culcat în patul meu. Era foarte întuneric şi foarte tîrziu. Deodată mă trezesc şi văd o mînă mare, neagră, care se-ntinde spre mine. Eram atît de îngrozit îneît nici nu puteam ţipa. Mi-am tras doar genunchii la gură şi m-am uitat la ea. După un minut sau două a dispărut şi atunci am început să urlu. A venit mama în fugă şi i-am spus : „Mamă, am văzut Mîna“. Dar ea a rîs de mine şi nu-i venea să creadă.

Figura inocentă a lui Otto, cu cele două gropiţe în obraji, devenise acum extrem de solemnă. Mă fixa cu ochii lui absurd de mici, concentrîndu-şi toate forţele narative.

— Mai tîrziu, Christoph, după cîţiva ani, mă angajasem ucenic la un tapiţer. Intr-o zi — era în mijlocul dimineţii, în plină lumină — şedeam pe scăunelul meu şi lucram. Deodată mi s-a părut că totul se-ntunecă în jurul meu şi, cînd mi-am ridicat ochii, am văzut Mîna, nu mai departe decît stai tu acum, închizîndu-se asupra mea. Am simţit cum îmi îngheaţă şi mîinile şi picioarele şi că nu mai pot nici respira, nici striga după ajutor. Meşterul m-a văzut cum mă albesc la faţă şi-a spus : „Hei, Otto, ce-ai păţit ? Nu te simţi bine ?“ Şi, în timp ce-mi vorbea el, mi s-a părut că Mîna se retrage de deasupra mea, făcîndu-se tot mai mică, pînă ce n-a mai rămas din ea decît un singur punct. Cînd mi-am venit în fire, în cameră era lumină ca şi pînă atunci şi acolo unde văzusem punctul acela negru era o muscă mare plimbîndu-se pe tavan. Dar m-am simţit atît de rău în ziua aceea că meşterul a trebuit să mă trimită acasă.

în timpul relatării, chipul lui Otto pălise incredibil şi o expresie de teamă cu adevărat paralizantă îi coborîse

peste trăsături. Acum era dramatic ; ochii săi mici înotau în lacrimi.

:— într-o zi o să văd iarăşi Mîna. Şi-atunci am să mor.

— Prostii, i-am spus eu rîzînd. Sîntem aici şi te-apărăm noi.

Otto însă clătină din cap cu tristeţe :

— Să sperăm, Christoph, să sperăm. Deşi mă tem că nu-i nimic de făcut. Mîna-mi va veni de hac pînă la urmă.

— Şi cît ai stat la acel tapiţer ? l-am întrebat.

— A, nu prea mult. Numai cîteva săptămîni. Meşterul **era** atît de rău cu mine. îmi dădea întotdeauna doar muncile cele mai grele — şi eu eram un copilaş atît de mic pe-atunci. într-o zi am sosit cu cinci minute întîrziere. Nu-ţi închipui ce scandal mi-a făcut ! Mi-a spus *verfluch- ter Hund* §§§§

Că eşti destul de mare. Cîştigă-ţi singur pîinea. De ce să **te** ţinem noi ?“ Ochii lui Otto se înmuiară de cea mai sinceră autocompătimire : Nimeni nu mă-nţelege aici. Nimeni nu-i bun şi cu mine. Toţi mă urăsc şi ar vrea să mă vadă mort.

— Cum poţi vorbi asemenea tîmpenii, Otto ? Crezi că mama ta e-n stare să te urască ?

— Săraca mama ! fu de acord şi el. Intr-o clipă, tonul **1** se schimbase ; părea complet inconştient de ce spusese pînă atunci. E-ngrozitor. Nu mai suport să mă gîndesc la **ea** cum trage din greu zi de zi. Ştii, Christoph, ea-i foarte, foarte bolnavă. Adesea, nopţile, tuşeşte ore în şir. Iar cîteodată mai scuipă şi sînge. Eu stau şi nu mai pot să dorm şi atunci mă tot gîndesc la ea că s-ar putea să moară.

L-am aprobat din cap. Neputîndu-mă abţine, am început să zîmbesc, dar nu pentru că n-aş fi crezut destăinuirile sale despre doamna Nowak, ci pentru că Otto, şezînd turceşte pe patul meu, arăta atît de vital, bronzat cum era şi plesnind de sănătate, îneît monologul său despre moarte părea la fel de caraghios ca şi o înmormîntare descrisă de un clovn machiat. Cred că şi-a dat el însuşi seama, căci mi-a răspuns la zîmbet, cîtuşi de puţin şocat de aparenta mea insensibilitate. Întinzîndu-şi picioarele, s-a aplecat fără efort în faţă şi şi-a cuprins gleznele cu ambele mîini.

— Tu poţi face asta, Christoph ?

Deodată însă i-a venit o idee.

— Christoph, dacă-ţi arăt ceva, tu-mi juri să nu spui nimănui ?

— îţi jur.

S-a ridicat şi a scotocit sub pat. O seîndură de la duşumea era desprinsă la capătul dinspre fereastră : săltînd-o puţin, a scos de sub ea o cutie de aluminiu, ce conţinuse cîndva biscuiţi. Cutia era plină de poze şi scrisori, pe care le-a împrăştiat pe patul meu.

— Cred că mama le-ar pune pe foc, dacă mi le-ar găsi... Ia uite, Christoph, cum îţi place ? O cheamă Hilde. Am cunoscut-o la sala unde merg să dansez... Iar asta-i Mărie. Nu-i aşa că are ochi frumoşi ? E-nnebunită după mine şi toţi băieţii crapă de gelozie. Dar nu e

genul meu. Clătină din cap cu multă gravitate : Ştii, ce-i mai ciudat e că în momentul cînd văd că o fată se dă în yînt după mine, începe să mă lase rece şi nu mă mai interesează. Cu asta am vrut s-o. rup complet ; dar a venit aici şi mi-a făcut un circ în faţa mamei !... îneît acum sînt nevoit s-o văd din cînd în cînd, să stea liniştită nebuna... Şi aici e Trude — serios, Christoph, ai zice că are douăzeci şi şapte de ani ? Atîta are. Ce corp frumos, nu ? Locuieşte în cartierul de vest, are un apartament al ei. A divorţat de două ori. Eu pot să mă duc la ea în orice zi cînd am chef să merg. Fotografia, asta frate-său i-a făcut-o. .Voia el să ne facă şi împreună, dar n-am.vrut eu. M-am temut să nu le vîndă pe urmă — că pentru aşa ceva se-ajunge la închisoare, ştii... Otto zîmbi încrezut şi-mi înmînă un pachet de scrisori : Ia şi citeşte astea ; să vezi dacă nu mori de rîs. De exemplu, asta-i de la un olandez. Are cea mai marc maşină pe care am văzut-o în viaţa mea. L-am cunoscut în primăvară. Citeodată îmi mai scrie. Tata s-a prins şi-acum pîndeşte mereu să vadă dacă nu sînt şi bani în plic — măgarul ! Dar i-am făcut-o eu ! Am spus la toţi prietenii mei să-mi scrie pe adresa brutăriei din colţ. Băiatul brutarului mi-e prieten bun...

— Mai ai vreo veste de la Peter ? l-am întrebat. Mă privi timp de o clipă solemn : — Christoph ?

— Da.

— Vrei să-mi faci o plăcere ?

— Ce plăcere ? l-am întrebat prudent, căci Otto îşi alegea mereu momentele cele mai neaşteptate ca să-ţi ceară cîte un mic împrumut.

— Te rog... — ton de reproş duios — te rog din suflet să nu mai pronunţi acest nume în faţa mea...

— A, bine, am spus eu luat prin surprindere, sigur, dacă nu vrei...

— Pentru că Peter, vezi tu, m-a rănit foarte tare. Credeam că mi-e prieten. Şi pe urmă, deodată, dispare, mă lasă — singur...

Jos, în fundul curţii interioare noroioase, unde în acea toamnă umedă ceaţa nu se ridica niciodată, cîntăreţii şi instrumentiştii de stradă se succedau într-o reprezentaţie aproape neîntreruptă. Veneau echipe de

băieţi cu mandoline, un bătrîn care cînta la o concertină şi un tată acompaniat vocal de fetiţele sale. De la mare distanţă, cîntecul preferat era *Aus der Jugendzeit* ††††††††††††††††††††††††††††††††. Adeseori îl auzeam cîntat şi de cîte o duzină de ori pe dimineaţă. Tatăl fetiţelor era paralizat şi nu putea scoate deeît nişte sunete guturale disperate, ca un răget de măgar ; în schimb fetiţele cîntau cu o energie îndrăcită. *„Sie* kommt, *sie* kommt *nicht mehr!“* ††††††††††††††††††††††††††, zbierau ele la unison, ca nişte demoni ai văzduhului ce se bucurau de frustrările omenirii. Citeodată, de la ferestrele de sus, locatarii le aruncau cîte un *Groschen* învelit într-un colţ de hîrtie. Acesta lovea pavajul ricoşînd ca un glonţ, dar fetiţele nici măcar nu schiţau gestul de a se feri din calea lui.

Din cînd în cînd trecea cîte o asistentă medicală cu muncă de teren s-o viziteze pe doamna Nowak şi clătina din cap văzînd condiţiile de locuit, după care pleca din nou. Inspectorul cu problemele locative, un tînăr palid şi descheiat la guler (pe care-1 purta aşa din principiu), trecea şi el şi lua notiţe amănunţite. Acel pod, îi spunea el doamnei Nowak, era absolut insalubru şi de nelocuit. Avea un uşor ton de reproş cînd spunea aceasta, de parcă noi înşine am fi fost vinovaţi. Doamna Nowak primea cu mare neplăcere aceşti vizitatori. Ei nu încercau, după părerea ei, decît s-o spioneze şi permanent trăia cu teama că fie sora, fie inspectorul vor trece într-o zi cînd în apartament era mizerie. Atît de adîncă îi era suspiciunea că ajungea să spună minciuni — de pildă susţinea că gaura din tavan nici nu era prea serioasă — numai să-i vadă odată ieşiţi din casa ei.

Un alt vizitator regulat în imobil era croitorul evreu, care vindea haine de orice fel cu plata în rate. Era micuţ, amabil şi foarte convingător. Toată ziua şi-o petrecea fă- cînd ocolul imobilelor din cartier şi adunînd cîte cincizeci de pfennigi de aici, cîte o marcă de acolo, ciugulindu-şi hrana precară ca o găină, din acest pămînt aparent steril. Niciodată nu insista după bani, ci prefera să-şi îndemne clienţii să cumpere mărfuri noi,

---

†††††††††††††††††††††††††††††††† **Din tinereţe (germ.).**

‡‡‡

angajîndu-se astfel la noi serii de credite pe termen lung. Cu doi ani în urmă, doamna Nowak îi cumpărase lui Otto un costum de haine şi un palton la preţul de trei sute de mărci. Şi costumul şi paltonul erau de mult uzate, însă banii nu fuseseră nici pe departe plătiţi. La scurtă vreme după venirea mea, a investit în haine pentru Grete alte şaptezeci şi cinci de mărci. Croitorul n-a obiectat nimic.

Tot cartierul îi era dator. Cu toate acestea, nu era hulit, ci se bucura de statutul unui veritabil erou popular, pe care lumea îl înjură cu bonomie.

— Poate că are dreptate Lothar, spunea uneori doamna Nowak. Să vină Hitler la putere şi le arată el evreilor ce şi cum, să nu mai fie atît de obraznici.

Dar,, cînd i-am sugerat că, dacă ar fi după Hitler, aF dispărea complet şi croitoraşul nostru, **doamna Nowak** a-nlors-o pe loc :

— O, aşa ceva n-aş dori defel. în fond, el face haine foarte bune. Pe lingă asta, evreul te păsuieşte mereu cînd eşti la ananghie. N-ai vedea un creştin să vîndă pe credit cum face el... Întrebaţi pe-oricine din jur, Herr Chris- top'n : nimeni nu i-ar goni în veci pe evrei.

Spre seară, Otto, care-şi petrecuse toată ziua într-o melancolică trîndăveală — fie învîrtindu-se prin locuinţă, **fie stînd de vorbă cu prietenii săi jos, la intrarea** in **curte —, începea să se trezească la viaţă. Cînd jnă-n- torceam de la ore, îl găseam de obicei schimbîndu-se din pantalonii trei sferturi şi pulover în costumul său de gală, cu multă vatelină la umerii hainei, cu vestă scurtă, strimtă,** la **două rînduri şi cu pantaloni in formă de clopot la partea de jos. Avea o colecţie de cravate destul de mare şi-i lua cel puţin o jumătate de ceas pînă ce să-şi aleagă una şi să-i facă un nod care să fie pe placul lui. Stătea zîmbind încîntat de sine în faţa triunghiului de oglindă spart din bucătărie, cu gropiţe de îngîmfare în obrajii săi roz şi bucălaţi ca nişte prune, împiedicînd-o pe doamna Nowak din munca ei şi ignorîndu-i total protestele. De îndată ce termina cu cina, o şi ştergea degrabă la**

dans.

In general, serile ieşeam şi eu. Oricît de obosit eram, nu mă puteam culca imediat după masa de seară : adesea Grete şi părinţii ei la ora nouă erau în pat. Incît mergeam la cinema sau mă aşezam într-o cafenea şi citeam presa din ziua aceea căscînd. Altceva tot nu era de făcut.

în capătul străzii noastre era un local deschis într-o pivniţă, numit Alexander Casino. Mi-1 arătase într-o seară Otto, cînd întîmplător am părăsit împreună casa. Coborai patru scări de la nivelul străzii, deschidea! o uşă, dădeai deoparte o cortină de piele grea, care oprea curentul de afară şi te trezeai într-o încăpere lungă, joasă şi de-un aspect precar. Era luminată de nişte lampioane roşiatice şi ornamentată cu serpentine de hîrtie prăfuite. De jur împrejurul pereţilor se înşiruiau măsuţe de răchită ţi banchete ponosite, ce semănau cu cele din vagoanele englezeşti de clasa a treia. In fundul sălii erau nişte nişe separate între ele prin spaliere, năpădite de flori de cireş artificiale, fixate pe sîrme. Tot localul era pătruns de iz şi de abur de bere.

Mai fusesem aici cu vreun an în urmă, pe vremea cînd, sîmbetele seara, Fritz Wendel mă mai lua cu el să dăm o raită prin „bombele" capitalei. Totul arăta exact ca şi atunci, doar mai puţin sinistru şi pitoresc şi mai puţin simbolic pentru adevărul teribil al sensului existenţei — pentru că, de data aceasta, nu eram nici pe departe beat. Acelaşi proprietar, un fost boxer, îşi odihnea stomacul imens pe bar, acelaşi chelner umil îşi tîrşîia picioarele încoace şi încolo în tunica lui albă pătată ; două fete, aceleaşi poate, dansau între ele pe fondul lamentaţiilor unui difuzor. Un grup de tineri cu pulovere şi scurte de piele jucau cărţi ; spectatorii se aplecau peste umărul lor să urmărească jocul. Un băiat cu braţele tatuate şedea lîngă sobă, cufundat în lectura unui roman criminal de duzină. Avea cămaşa descheiată la gît şi mînecile suflecate pînă subsuoară ; purta pantaloni scurţi şi şosete, ca şi cum ar fi venit pregătit să alerge într-o cursă. în nişa cea mai depărtată stăteau un bărbat

şi un băieţandru. Acesta avea o figură rotundă, copilăroasă, dar pleoapele grele şi roşii îi arătau umflate, ca de nesomn. îi povestea ceva bărbatului mai vîrstnic, ras în cap şi respectabil, care stătea şi asculta cam fără chef, trăgînd întruna din tra- bucu-i scurt. Băiatul îi depăna povestea cu mare grijă şi răbdare. Din cînd în cînd, pentru întărirea spuselor sale, îşi lăsa mîna pe genunchiul bărbatului de lîngă el şi se uita direct în ochii lui, urmărindu-le cea mai mică mişcare cu atenţie şi viclenie, ca un doctor examinînd un pacient nervos.

Mai tîrziu, am ajuns să-1 cunosc destul de bine pe acest băiat. Se numea Pieps şi era un mare călător. Fugise de acasă la vîrsta de paisprezece ani din cauză că tatăl său, un tăietor de lemne din Pădurea Turingiană, îl bătea cumplit. Pieps a pornit pe jos spre Hamburg. Aici s-a îmbarcat în mod clandestin pe un vapor cu destinaţia Anvers, de unde s-a întors în Germania pe jos, urmînd cursul Rinului în amonte. Mai fusese în Austria şi în Cehoslovacia. Cunoştea o mulţime de cînlece, istorioare şi glume : era o fire extraordinar de veselă şi fericită şi îi plăcea să-mpartă cu prietenii săi tot cc avea, neîngrijin- du-se niciodată de unde va face rost de următoarea masă. Era un hoţ de buzunare abil şi opera de preferinţă în sa ia de distracţii de pe Friedrichstrasse, nu departe de Pasaj, un loc înţesat de poliţişti în civil şi devenit, în zilele noastre, destul de periculos. în acea sală de distracţii erau standuri de tras cu mingea la ţintă, *peep-shows* §§§§

care avea braţele şi picioarele tatuate cu păsări, cu şerpi şi cu flori. Gerhardt era un tip înalt, cu un zîmbet absent, prostesc şi nefericit. El nu era hoţ de buzunare, ci fura din marile magazine, dar pînă acum încă nu fusese prins, poate tocmai din cauza neobrăzării nebuneşti a furturilor sale. Rînjind stupid, îşi înfunda obiectele în buzunare direct sub nasul supraveghetorilor de la raioane. Tot ce fura dădea apoi mătu.şii sale, carc-1 mai şi înjura că era leneş, ţinîndu-1 foarte din scurt cu banii. Fiind împreună într-o zi, a scos din buzunar un cordon de damă din piele colorată şi mi l-a arătat :

— Nu-i aşa, Christoph, că-i frumos ?

— De unde l-ai luat ?

— Din magazinul Landauer, spuse el. Hei... dar de **ce** zîmbeşti ?

— Vezi tu, familia Landauer sînt nişte prieteni buni de-ai met Şi mi se pare comic — atîta tot.

Figura lui Gerhardt fu cuprinsă de groază :

— Doar n-o să mă spui, Christoph, nu-i aşa ? A

— Nu, i-am promis. N-o să te spun.

Kurt venea la Alexander Casino mult mai rar decît ceilalţi doi. Pe el îl înţelegeam mai bine decît pe Gerhardt sau pe Pieps, fiindcă nefericirea lui era conştientă. Avea o trăsătură de caracter incontrolabilâ şi fatală, o capacitate specială de a cădea pradă unor accese bruşte de furie împotriva existenţei sale lipsite de perspective. Germanii o numesc *Wut.* Şedea tăcut în colţul lui, dînd unul după altul pe gît paharele şi bătînd din cînd în cînd cu pumnul în masă, autoritar şi ursuz. Apoi deodată sărea în picioare, exclama : *„Ach, Scheiss !“* * şi ieşea cu paşi mari afară. In această stare de spirit, se lua dinadins 'a harţă cu ceilalţi băieţi, încăierindu-se cu cîte trei-pa- tru deodată, pînă ce era azvîrlit în stradă, semiconştient şi plin de sînge. în asemenea ocazii chiar Pieps şi Ger- hardt se uneau împotriva lui ca în faţa unui pericol public : îl loveau la fel de tare ca şi ceilalţi, după care îl cărau împreună acasă, fără cea mai mică ranchiună pentru vinătăife de la ochi, pe care adesea el reuşea să li Ie facă. Purtările lui nu păreau să-i mire cîtuşi de puţin. **A** doua zi dimineaţa erau din nou toţi trei prieteni buni.

La ora cînd mă-ntorceam eu acasă, domnul şi doamna Nowak dormeau deja de vreo două-trei ceasuri. Otto ajungea de obicei şi mai tîrziu ca mine. Dar, cu toate acestea, domnul Nowak, altfel foarte nemulţumit de toată atitudinea fiului său, nu părea niciodată supărat cînd se scula să-i deschidă, indiferent la ce oră din noapte ar fi fost. Pentru cine ştie ce motiv ciudat, nimic pe lume nu i-ar fi convins pe soţii Nowak să ne dea o cheie vreunuia din noi. Dar nici nu puteau adormi liniştiţi pînă ce uşa de la intrare nu era încuiată şi zăvorită.

In acel tip de imobile, era prevăzut un WC la patru apartamente. Al nostru se afla cu un etaj mai jos. Dacă, înainte de a mă retrage la culcare, natura îşi mai cerea o dată drepturile, trebuia să fac o adevărată expediţie prin întunericul holului pînă în bucătărie, mergînd de-a lungul mesei, ferindu-mă de scaune, încercînd să nu mă **lovesc** de tăblia patului conjugal al soţilor Nowak, ori să zgudui celălalt pat, în care dormeau Lothar şi Grete. Dar, oricît de atent mergeam, doamna Nowak tot ce trezea : părea să aibă darul de a mă vedea prin beznă şi mă făcea să intru în pămînt de ruşine cu indicaţiile ei politicoase:

— Nu, Herr Christoph — nu acolo, vă rog frumos. în găleata din stingă, de lingă plită.

întins în pat, pe întuneric, în colţişorul meu din uriaşa menajerie a acestor clădiri asemănătoare, auzeam, cu o precizie ce-ţi transmitea fiori, indiferent ce sunet urca dinspre curtea interioară, de parcă forma ei ar fi acţionat ca pilnia unui gramofon. Dedesubtul nostru cineva cobora pe scări, probabil vecinul de-alături, domnul Mul- ler, care lucra în tura de noapte la căile ferate. îi auzeam paşii din ce în ce mai slabi, cu fiecare etaj ; apoi au traversat curtea interioară, distincţi şi aderenţi la piatra udă. Încordîndu-mi auzul, am identificat, sau cel puţin mi-am închipuit că identific şi scrîşnetul cheii în broasca uşii masive de la intrare. O clipă mai tîrziu, uşa s-a închis cu un bufnet profund şi lung. Acum, în camera vecină, doamna Nowak avea un acces de tuse. în liniştea ce i-a urmat, patul lui Lothar a scîrţîit cînd acesta s-a întors pe o parte, îngăimînd ceva

neclar şi amenințător prin somn. De partea cealaltă a curții un copil mic a început să plîngă, la un etaj s-a trîntit o fereastră, iar ceva foarte greu s-a izbit înfundat de un zid în adîncurile pierdute ale clădirii. Era un sentiment de înstrăinare, nelinişte şi mister, întocmai ca atunci cînd dormi singur, sub cerul liber, în mijlocul unei jungle.

Duminica era o zi lungă în locuința familiei Nowak. Timpul era atît de urît afară îneît n-aveai unde te duce. Stăteam deci cu toții acasă. Grete şi domnul Nowak urmăreau atenți o capcană pentru prins vrăbii, pe care tatăl o construise şi o montase în fereastră. Ceas după ceas o priveau nemişcați, plini de o concentrare mută. Sfoara care urma să-nchidă capcana era în mîna Gretei. Din cînd în cînd chicoteau între ei şi priveau spre mine. Eu şedeam de cealaltă parte a mesei, încruntat deasupra foii de hîrtie, pe care scrisesem : „Dar, Edward, tu nu-ți dai *seama ?“* şi încercam să avansez cu romanul meu. Era despre o familie care trăia într-o casă mare la țară, din venituri pentru care nu munceau, dar în schimb erau foarte nefericiți şi-şi petreceau tot timpul explicîndu-şi unul altuia de ce nu se puteau bucura dc viață ; iar unele din motivele lor — şi nu fiindcă o spun eu însumi — erau foarte ingenioase. Din păcate, m-am trezit cum scade întruna interesul meu față de nefericita familie : atmosfera din familia Nowak nu era deloc inspiratoare. în camera din fund, cu uşa deschisă, Otto se distra punînd obiecte în echilibru pe discul unui gramofon, care-şi pierduse şi difuzorul şi brațul cu safir şi studia cît timp le trebuia pînă să zboare în afară şi să se spargă. Lothar şlefuia chei şi repara lacăte pentru vecini, ținîndu-şi chipul palid şi ursuz aplecat asupra lucrului ce-1 făcea cu acea concentrare a lui obstinată. în timp ce gătea lingă plită, doamna Nowak se lansă într-o predică despre Fratele cel Bun şi cel Nevrednic :

— Uite la Lothar. Chiar şi cînd n-are slujbă, întruna îşi găseşte ceva de făcut. Dar tu nu eşti bun decît să spargi totul în jurul tău. Nici nu te mai recunosc de fiu, să ştii.

Otto se răsucea rînjind provocator în patul său şi

scui- pînd din timp în timp cîte un cuvînt obscen sau făcînd zgomote neruşinate din buze. Anumite intonaţii ale vocii sale te scoteau pur şi simplu din minţi, încît îţi venea să-1 plesneşti peste gură — iar el ştia foarte bine acest lucru. Dojana stridentă a doamnei Nowak se ridica pînă la intensitatea unui ţipăt :

— Să ştii că sînt absolut hotărîtă să te dau afară din casă ! Ce-ai făcut tu vreodată bun pentru noi ? Cînd e de muncă, eşti mereu obosit ; în schimb nu eşti obosit să umbli toată noaptea haimana pe străzi — neisprăvit şi nemernic ce eşti...

Otto sări brusc în picioare şi începu să danseze prin cameră cu strigăte de animal triumfător. Doamna Nowak a luat o bucată de săpun şi a aruncat-o după el. Otto s-a făcut mic, iar săpunul a nimerit în geam spărgîndu-1. La care doamna Nowak s-a aşezat pe un scaun şi s-a pornit pe plîns. Otto s-a repezit pe loc la ea şi a început s-o dez- mierdc cu săruturi sonore. Nici Lothar, nici domnul Nowak n-au dat prea mare atenţie conflictului. Tatăl părea chiar să se distreze şi îmi făcu şmecher cu ochiul. Mai tîrziu, gaura din fereastră a fost astupată cu o bucată de carton. Geamul a rămas aşa, neînlocuit, mai adăugind un curent în plus celoi' multe din mansarda familiei Nowak.

La cină a fost o mare veselie. Domnul Nowak s-a ridicat de la masă pentru a imita diferitele feluri de rugăciuni catolice şi evreieşti. A căzut în genunchi şi s-a izbit eu capul de cîteva ori puternic de podea, bălmăjind cuvinte aiurea, care voiau să fie rugăciunile respective în ebraică şi latină :

— Kulivocika, kulivocika, kulivocika. Amcn.

Apoi ne-a istorisit poveşti cu execuţii, spre groaza şi deliciul lui Grote şi al doamnei Nowak :

— Wilhelm Întîi — bătrînul Wilhelm — nu a semnat în viaţa lui o condamnare la moarte ; şi ştiţi de ce ? Fi-indcă odată, curînd după ce urcase el pe tron, a fost un proces celebru pentru o crimă şi multă vreme judecătorii n-au putut hotărî dacă inculpatul era vinovat sau nu, dar pînă la urmă l-au condamnat totuşi la moarte. L-au pus pe butuc şi călăul a luat securea —

uite-aşa a ridicat-o odată, şi-a luat avînt şi a trăsnit una : *kcrnack !* (pentru că ăştia, nu-i aşa ?, sînt antrenaţi, pe cînd cu sau tu n-am putea reteza capul cuiva nici pentru o mie de mărci dintr-o singură lovitură), iar capul a căzut în coş acolo — flop ! Domnul Nowak îşi dădu ochii peste cap, scoase limba să-i atîrnc prin colţul gurii şi ne oferi într-adevăr o imagine foarte vie şi dezgustătoare a capului retezat. Şi atunci capul a vorbit aşa, singur, de capul lui şi a spus : „Sînt nevinovat !“ (Bineînţeles, era doar o chestiune de nervi care lucrau acolo ; dar totuşi a vorbit, exact aşa cum vă vorbesc eu vouă acuma.) „Sînt nevinovat !“, a spus... Iar cîteva luni mai tîrziu, alt om s-a mărturisit pe patul de moarte că el fusese adevăratul criminal. Aşa că, după asta, Wilhelm n-a mai semnat în viaţa lui **o a.**doua condamnare la moarte.

în Wassertorstrasse fiecare săptămînă semăna perfect cu celelalte. Micul nostru pod, cu găuri peste tot şi sufocant de strimt, mirosea mereu **a** gătit şi **a** canalizare proastă. Cînd soba din hol era aprinsă, abia mai puteam respira ; cînd era stinsă, îngheţam. Vremea se făcuse toarte rece. Dacă nu era la lucru, doamna Nowak bătea întruna străzile, de la clinică la serviciul medical al asigurărilor sociale şi înapoi ; ore întregi aştepta pe cîte o bancă, într-un coridor plin de curent, ori se uita nedumerită la formularele complicate ce le primea spre completare. Medicii nu reuşeau să se pună de acord în privinţa cazului ei. Unul era de părere că trebuia trimisă urgent la sanatoriu. Altul considera că boala era prea avansată ca să mai merite osteneala — şi i-o spunea în faţă. Un al treilea o asigura că nu e nimic serios şi că avea nevoie de două săptămîni la munte. Doamna Nowak îi asculta pe toţi cu maximum de respect şi niciodată nu uita să-mi sublinieze, povestind aceste consultaţii, că fiecare din ei era cel mai drăguţ şi mai deştept profesor din toată Europa.

Se întorcea acasă tuşind şi tremurînd toată, cu pantofii îmbibaţi de apă, moartă de oboseală şi semiisterizată. Nici n-apuca să intre bine în apartament că şi începea să se răstească la Grete sau la Otto, în mod automat, ca o păpuşă mecanică întoarsă cu cheia :

— Ascultă-mă ce-ţi spun — tu ai să ajungi la închisoare ! îmi pare rău că nu te-am băgat la şcoala de corecţie cînd aveai paisprezece ani. Ţi-ar fi venit şi ţie mintea **Ia cap...** în toată familia mea n-am avut pe nimeni să nu **fie** decent şi respectabil !

— Da, ce să spun ! *Tu* şi respectabilă ! pufni a batjocură Otto. Cînd în tinereţea ta te dădeai în vînt după orişice pantalon care-ţi ieşea în cale.

— îţi interzic să-mi vorbeşti aşa ! M-auzi ? îţi interzic ! O, cît de rău îmi pare că n-am apucat să mor înainte **de a** te naşte pe tine, copil nenorocit şi ticălos ce eşti !

Otto se învîrtea în jurul ei tot evitîndu-i loviturile, tur**bat** de satisfacţie că izbutise s-o enerveze. Surexcitarea îl făcea să se strîmbe oribil.

— E nebun ! exclama doamna Nowak. Uitaţi-vă numai la el, Herr Christoph. Spuneţi şi dumneavoastră dacă nu e nebun de legat. Trebuie neapărat să-1 duc la spital să-1 vadă un doctor.

Ideea a încolţit în imaginaţia romantică a lui Otto. Adeseori cînd rămîneam numai noi doi, îmi spunea cu lacrimi în ochi :

— N-o să mai fiu eu mult în casa asta, Christoph. Nervii mei stau gata să plesnească. O să vină curînd să mă ia de aici. O să mă lege în cămaşa de forţă şi o să mă hrănească prin furtun. Iar, cînd o să vii tu să mă vezi, eu n-o să te mai recunosc.

Doamna Nowak şi Otto nu erau singurii oameni „cu nervi". încet, dar sigur, întreaga familie îmi toca mărunt puterea ţîe a rezista. Cu fiecare zi mirosul chiuvetei din bucătării îmi devenea tot mai insuportabil; cu fiecare zi vocea lui Otto, cînd se certa, devenea tot mai aspră, iar a mamei sale tot mai stridentă. Miorlăiala lui Grete mă făcea si scrîşnesc din dinţi. Cînd Otto izbea vreo uşă, clipeam iritat din ochi. Iar nopţile nu izbuteam să adorm dacă nu eram pe jumătate beat. De asemeni mă îngrijora în secret o anumită eczemă inexplicabilă şi neplăcută : poate mi se trăgea de la mîncarea doamnei Nowak, sau poate era ceva şi mai rău.

îmi petreceam acum majoritatea serilor la Alexander Casino. La o masă din colţ, lîngă sobă, îmi scriam scrisorile, vorbeam cu Pieps şi cu Gerhardt, sau pur şi

simplu mă amuzam privind la ceilalţi clienţi. De obicei localul era liniştit. Stăteam cu toţii în cerc sau ne omoram timpul la bar, tot aşteptînd să se-ntîmple ceva. Dacă se auzea vreun zgomot la uşa de afară, o duzină de perechi de ochi se întorceau să vadă ce nou vizitator apare de după perdeaua de piele. în general, era doar cîte un vînzător de biscuiţi cu coşul lui pe după gît, sau vreo fată de la Armata Salvării cu o cutie de colectă şi cu broşuri. Dacă vînzătorul de biscuiţi avusese deverul bun sau dacă era beat, juca zaruri cu noi pe pachete de vafe dulci. Cît despre fata de la Armata Salvării, aceasta îşi făcea tristă rondul prin încăpere, nu primea nici un ban de la nimeni şi pleca, fără ca noi să ne simţim, din cauza ei, cîtuşi de puţin stingheriţi. De fapt, ea devenise într-o măsură aşa de mare o parte componentă a rutinei serilor îneît Gerhardt şi Pieps nici măcar nu mai făceau glume pe seama ei după ce ieşea. Apoi se strecura înăuntru un bătrîn, şoptea ceva la urechea barmanului şi se retrăgea cu el în camera din spate. Ştiam că se droga cu cocaină. O clipă mai tîrziu reapărea, îşi ridica pălăria uşor spre toată asistenţa, cu un gest de vagă curtoazie, apoi se strecura afară. Bătrînul acesta avea un tic nervos şi absolut tot timpul clătina din cap, de parcă ar fi spus întruna Vieţii : Nu. Nu. Nu.

Cîteodată apăreau şi poliţiştii. în căutarea vreunor de- lincvenţi ori a băieţilor scăpaţi de la şcoala de corecţie. De obicei, vizitele lor erau aşteptate, ba chiar şi pregătite, în orice caz, puteai mereu, după cum mi-a explicat şi mie Pieps, ieşi în ultima clipă pe o fereastră de la WC-uri în curtea din spate a localului.

— Dar trebuie să ai grijă, Christoph, adăugase el, să sari departe de perete, că altfel cazi în toboganul de cărbuni şi te trezeşti frumos în pivniţă. Eu am păţit odată. Iar Hamburg Werncr, care venea în urma mea, a rîs atît de tare îneît curcanii l-au înhăţat.

Sîmbăta şi duminica seara Alexander Casino era plin. Soseau vizitatori din cartierul dc vest ca nişte ambasadori dintr-o altă ţară. Erau şi un număr de străini — mai ales olandezi, dar şi englezi. Englezii vorbeau foarte tare, acut şi surexcitat. Discutau despre stînga, van Gogh şi restaurante şic. Unii din ci păreau puţin speriaţi : poate se aşteptau la un cuţit în spate în

această vizuină de hoţi. Pieps şi cu Gerhardt luau loc la mesele lor şi le mimau accentul, cerşindu-le ţigări şi băuturi. Un bărbat mic şi îndesat, cu rame groase la ochelari, a întrebat : „Aţi fost la petrecerea aia dulce, dată de Bill pentru coriştii negri ?“ Iar un tînăr care purta monoclu a murmurat: „Pe faţa aceea e toată poezia lumii". Ştiam ce simte în acea clipă : compătimeam cu el, ba chiar îl invidiam. Dar era trist să îţi dai seama că, peste două săptămîni, o să se laude cu întîmplările sale de-aici în faţa unui grup select la clubul sau la catedra lui — colecţie de zîmbete încălzite şi discrete, în jurul unei mese aranjate cu argintărie veche şi legendarul porto, iar acest sentiment mă făcea să mă simt bătrîn.

în fine, medicii s-au hotărît : doamna Nowak urma să meargă la sanatoriu , şi anume curînd — chiar înainte de Crăciun. De îndată ce a aflat de marea veste, şi-a şi comandat o rochie nouă la croitor. Era atît de mulţumită şi. emoţionată de parcă ar fi fost poftită la o petrecere.

— Surorile în sanatoriu sînt foatc exigente cu noi, Herr Christoph. Au grijă să fim mereu curate şi elegante. Dacă nu, ne pedepsesc — şi pe bună dreptate... Sînt sigură că o să-mi placă mult acolo, oftă ea copleşită, de nu mi-aş face atîtea griji cu familia asta a mea. Ce or să facă ei cît oi lipsi, doar cerul ştie. Că-s neajutoraţi ca o turmă de oi...’ Serile îşi petrecea ore întregi împletindu-şi lenjerie groasă de flanelă şi zîmbindu-şi în sinea ei, ca o femeie care aşteaptă un copil.

în după-amiaza plecării mele Otto a fost foarte deprimat.

— Acum că te duci şi tu, Christoph, eu ştiu ce-o să se-ntîmple cu mine. De-acum în şase luni poate că n-am să mai fiu în viaţă.

— Te-ai descurcat foarte bine pînă la venirea mea, nu?

— Da... dar acum mama pleacă şi ea. Iar tata cred că n-o să-mi dea nici un dumicat de pîine.

— Vorbeşti prostii !

— Ia-mă cu tine, Christoph. Fă-mă servitorul tău. Ţi-aş putea fi de mare folos, să ştii. Ţi-aş găti mîncarea, ţi-aş cîrpi hainele, aş deschide uşa elevilor tăi... Ochii lui Otto se luminară la perspectiva unui asemenea rol. Şi aş purta o livrea scurtă, albă — sau poate mai bine albastră, cu nasturi argintii...

— Mi-e teamă că tu eşti un lux pe care eu nu mi-1 pot permite.

.—• O, Christoph, dar n-aş vrea nimic de la tine, desigur. Otto se opri bănuind că totuşi oferta lui fusese prea generoasă. Adică, adăugă el mai prudent, numai o marcă- două, din cînd în cînd, ca să mă duc la dans.

— îmi pare foarte rău, nu se poate.

Am fost întrerupţi de sosirea doamnei Nowak, întoarsă mai devreme să-mi pregătească o masă de adio. Plasa-i era plină de lucrurile cumpărate şi se obosise cărînd-o pînă sus. în clipa cînd a închis uşa de la bucătărie în urma ei, am şi auzit-o oftînd profund şi izbucnind pe dată, cu nervii încordaţi, gata să înceapă un nou scandal.

— Ascultă, Otto, de cc-ai lăsat să se stingă plita ? Mai ales după ce te-am rugat anume să fii cu ochii pe ea. Doamne Dumnezeule, oare nu mă pot baza pe nimeni în casa asta, să mă ajute cu un lucru cît de mic ?

;— îmi pare rău, mamă, spuse Otto, dar am uitat.

— Bineînţeles că ai uitat ! Tu ţii vreodată minte ceva? Nu. *Ai uitat!* zbieră doamna Nowak la el, cu toate trăsăturile adunate într-o grimasă ascuţită, de furie. Doar pentru voi am muncit pînă am ajuns la sapă de lemn şi asta mi-e acum mulţumirea. Cînd n-oi mai fi eu, sper că tai- că-tău o să te dea afară, să stai pe străzi. Şi-atunci să vedem noi dacă o să-ţi placă ! Mălai mare şi bleg şi leneş ce eşti ! Măcar pleacă din ochi mei, auzi ? Pleacă din ochii mei !

— Aşa ? Bine. Ai auzit şi tu, Christoph, ce mi-a spus? S-a întors spre mine cu faţa contorsionată de ură ; în clipa aceea semănau surprinzător de mult unul cu celălalt; erau ca nişte creaturi stăpînite de demoni. O s-o fac să-i pară toată viaţa rău pentru ce-ai auzit că mi-a spus acum.

Apoi s-a întors, dispărînd în camera din fund şi

izbind cu putere uşa în urma lui. Doamna Nowak s-a şi dus pe dată la sobă şi a început să scoată cenuşa afară. Tremura din tot corpul şi tuşea violent. Am ajutat-o şi eu, întinzîn- du-i lemnele şi cărbunii ; mi-i lua din mînă orbeşte, fără o privire, fără un cuvînt. Simţindu-mă, ca de obicei, în plus, m-am retras în hol şi m-am proptit prosteşte de tocul ferestrei, dorindu-mi numai să pot dispărea curînd. Mă săturasem. Pe pervaz era un ciot de creion. L-am luat şi am desenat un cerculeţ pe lemn, spunîndu-mi: aici am lăsat un semn al trecerii mele. Apoi mi-am amintit că acelaşi lucru îl făcusem, cu ani înainte, şi la plecarea mea dintr-o pensiune aflată în North Wales. în camera din fund era tăcere. M-am decis să dau piept cu bosumflarea lui Otto. Oricum trebuia să-mi fac valizele.

Cînd am deschis uşa, Otto şedea în pat. Se uita ca hipnotizat la o rană de la încheietura mîinii stingi, din care sîngele se prelingea picătură cu picătură peste palma deschisă şi picura pe jos. în mîna dreaptă, între degetul mare şi arătător, ţinea aparatul de ras. Nu mi-a opus nici o rezistenţă cînd i l-am smuls din mînă. Rana în sine era superficială ; l-am bandajat cu batista lui. Timp de o clipă am avut impresia că o să leşine, căci s-a prăbuşit peste umărul meu.

— Cum dracu de ţi-a venit o idee ca asta ?

— Am vrut s-o învăţ minte, a spus Otto. Era foarte palid. Se vedea că trăsese o spaimă urîtă. Nu trebuia să mă-mpiedici, Christoph.

— Eşti un mic tîmpit, i-am spus supărat, căci mă speriase şi pe mine. Intr-o zi o să-ţi faci singur vreun pocinog — şi totul aşa, numai din greşeală.

Otto îmi întoarse o privire lungă, plină de un infinit reproş. încetul cu încetul ochii i se umpleau de lacrimi.

— Ce mai contează, Christoph ? Tot nu sînt bun de nimic... Ce crezi tu că o să se-ntîmple cu mine cînd am să fiu mai bătrîn ?

— Ai să munceşti.

— Să muncesc...

Pînă şi simplul gînd îl făcu pe Otto să izbucnească în lacrimi. Suspinînd profund, se şterse cu dosul mîinii la nas. I-am oferit batista mea din buzunar.

— Poftim. Ia asta.

— Mulţumesc, Christoph...

Şi-a tamponat ochii cu un gest dramatic şi şi-a suflat nasul puternic în ea. Ceva însă părea să-i fi atras atenţia la batistă. A început s-o examineze, mai întîi apatic, apoi cu tot mai mult interes.

— Vai, Christoph, exclamă el indignat, dar asta este batista mea !

Cîteva zile după Crăciun, într-o după-amiază, am vizitat din nou imobilul lui Wassertorstrasse. Felinarele erau deja aprinse cînd am dat colţul şi am intrat, pe sub arcada boltită, în strada umedă, pătată ici şi colo cu resturi de zăpadă murdară. Prin vitrinele magazinelor de la demisol răzbăteau reflexe slabe gălbui. Sub unul din felinare, un invalid vindea legume şi fructe dintr-un mic cărucior. Un grup de adolescenţi cu figuri posomorite şi rele priveau la doi băieţi ce se băteau în dreptul intrării într-un gang : o voce de fată se auzi ţipînd cu excitare cînd unul din cei doi se-mpiedică şi căzu. Traversînd curtea noroioasă şi in- halînd mirosul familiar de putregai şi umezeală degajat de clădiri, mă gîndeam : Oare am trăit eu cu adevărat aici ? Acum, cînd aveam o cameră confortabilă în cartierul de vest şi o slujbă excelentă, mă-nstrăinasem complet de mahalalele acestea.

Pe scara familiei Nowak lumina era stricată : întuneric beznă. Am urcat fără prea marc greutate pipăind pereţii şi am bătut la uşa lor. Făceam cît de mult zgomot puteam căci, judecind după strigătele şi cîntccul dinăuntru, încinseseră o petrecere în toată legea.

— Cine-i acolo ? răsună glasul domnului Nowak.

— Eu, Christoph.

— Aaa ! Christoph ! *Anglais ! Englisch man !* Hai, intră ! Intră !

Uşa s-a deschis de perete. Herr Nowak se clătina nesigur pe picioare în prag, cu braţele deschise pentru a mă îmbrăţişa. In spatele lui apăruse Grote, tremurînd toată ca <> piftie, cu lacrimi de rîs scurgîndu-i-sc pe obraji. Altcineva nu mai părea să fie.

— Bătrînul Christoph ! a exclamat domnul Nowak bătindu-mă pe spate. Tocmai spuneam fetiţei : Să vezi că o

să vină Christoph ! Doar nu ne părăseşte el aşa !

Cu un gest burlesc de bun venit m-a împins violent în hol. In locuinţă domnea o harababură cumplită. Diferite feluri de haine zăceau aruncate la voia întîmplării într-o grămadă ce se înălţa pe unul din paturi ; pe celălalt erau împrăştiate ceşti, farfurii, pantofi, cuţite şi furculiţe. Pe bufet trona o tigaie cu grăsime întărită în ca. Camera era luminată de trei luminări înfipte în trei sticle de berc.

— Ni s-a tăiat lumina, mi-a explicat domnul Nowak cu o mişcare neglijentă a mîinii. Pentru că n-am achitat factura... O să plătim odată, bineînţeles... Da' nu-i nimic — e mai plăcut aşa parcă, nu ? Hai, Grete, vino să aprindem pomul de Crăciun.

Pomul lor de Crăciun era cel mai mărunt pe care-1 văzusem vreodată. Era atît de mic şi de amărît îneît n-avea decît o singură luminare, şi aceea în vîrful lui. Un singur fir subţire de beteală se înfăşură în jur împrejur. Domnului Nowak i-au scăpat mai multe chibrituri aprinse pînă să reuşească să dea foc fitilului luminării. Dacă n-aş fi călcat eu pe ele, faţa de masă ar fi început să ardă.

— Unde sînt Lothar şi Otto ? am întrebat eu.

— Habar n-am. Pc-aici, pe undeva... Nu prea sc-arată ei pc-acasă în ultima vreme, nu le convine aici... Dar, treaba lor, noi şîntem fericiţi unul cu altul, nu-i aşa, Grete? Domnul Nowak schiţă cîţiva paşi greoi de dans şi-ncepu să cînte : O *Tannenbaum ! O Tannenbaum !...* Hai, Christoph, cu toţii acum ! Wie *treu sind Deine Blätter !*[**********]

Cînd s-a încheiat acest ritual, le-am oferit cadourile mele : ţigări de foi pentru domnul Nowak, iar pentru Grcte bomboane de ciocolată şi un şoricel mecanic. Domnul Nowak a scos şi el de sub pat o sticlă de bere. După ce şi-a căutat îndelung ochelarii, pe care în cele din urmă i-a găsit agăţaţi de robinetul din bucătărie, mi-a citit o scrisoare primită de la doamna Nowak din sanatoriu. Fiecare frază o repeta de cîte trei-patru ori, pe la mijloc s-a încurcat, a tras o înjurătură, şi-a suflat

---

********** O, brad frumos ! O, brad frumos !... Cu cetina ta verde, (germ.)

nasul şi s-a scobit în urechi. Abia dacă înţelegeam ici-colo cîte un cuvînt. Apoi el şi cu Grete au început să se joace cu şoricelul mecanic lăsîndu-1 să alerge pe masă şi ţipînd sau răcnind cu toată puterea cînd jucăria ajungea la margine şi risca să cadă. Atîta succes a avut şoricelul meu, îneît m-am putut retrage uşor, fără multe discuţii.

— La revedere, Christoph. Şi mai treci pe-aici, mi-a spus domnul Nowak grăbit, întoreîndu-se imediat spre masă.

Şedeau aplecaţi deasupra ei cu acel aer posedat al unor jucători de cărţi, în timp ce eu ieşeam pe neobservate din apartament şi îmi vedeam de drumul meu.

Nu mult după această vizită, a trecut pe la mine Otto. Venise să mă întrebe dacă nu voiam să merg cu el duminica următoare s-o vizităm pe doamna Nowak. Era ziua lunară de vizite a sanatoriului şi un autobuz special pleca chiar de la Hallesches Tor.

— Nu e nevoie să-mi plăteşti tu drumul, să ştii, adăugă el mărinimos ; aproape că strălucea, într-atît era de mulţumit de sine.

— E un gest frumos din partea ta, Otto... Costumul ăsta-i nou ?

— Iţi place ?

— Cred că a costat ceva.

— Două sute cincizeci de mărci.

— Măi-măi ! Dar unde-ai dat lovitura ?

Otto zîmbi suficient :

— Mă văd acum destul de des cu Trude. I-a lăsat ceva bani un unchi de-al ei. Poate ne căsătorim la primăvară.

— Felicitări... Presupun însă că deocamdată locuieşti tot acasă.

— A, da, mai trec pe la ei uneori, îşi lăsă el colţurile gurii în jos într-o grimasă de neplăcere şi plictiseală. Numai că tata e mereu beat.

— Dezgustător, nu-i aşa ? i-am imitat eu tonul şi am izbucnit amîndoi în rîs.

— Aoleu, Christoph, atît de tîrziu s-a făcut?

înseamnă că trebuie s-o iau din loc... Pe duminică, deci. Pînă atunci fii cuminte.

Am sosit la sanatoriu pe la amiază.

Un drum accidentat, pentru căruţe, şerpuia timp de cîţiva kilometri printre pădurile de pini înzăpezite, apoi trecea pe neaşteptate printr-o poartă gotică din cărămizi, ca o intrare într-un cimitir, dincolo de care se înălţau mai multe clădiri masive şi roşii. Autobuzul s-a oprit. Otto şi cu mine am fost ultimii care am coborît din el. Ne-am dezmorţit membrele şi am clipit la vederea zăpezii strălucitoare: aici, în mijlocul naturii, totul era orbitor de alb. înţepenisem cu toţii, căci autobuzul era un camion acoperit, cu lăzi de ambalaj şi bănci de şcoală în loc de scaune. Acestea totuşi nu se mişcaseră prea tare în timpul călătoriei, pentru că eram atît de mulţi îneît stăteam înghesuiţi ca nişte cărţi pe un raft.

Acum pacienţii veneau în fugă spre noi — siluete stîngace, încotoşmănate în şaluri şi pături groase, împie- dieîndu-se şi alunecînd pe gheaţa bătătorită de pe alee. Atît erau cu toţii de grăbiţi îneît atacul lor nesăbuit s-a încheiat cu un lunecuş general. S-au prăbuşit, pierzîndu-şi echilibrul, în braţele prietenilor şi rudelor lor, care se clătinau sub violenţa loviturii. Un cuplu chiar a căzut pe jos, în hohotul de rîs general.

— Otto !

— Mamă !

— Deci ai venit pînă la urmă ! Vai, ce frumos arăţi !

— Bineînţeles că am venit, mamă ! Tu ce credeai ?

Doamna Nowak s-a desprins din braţele lui Otto ca să dea mîna şi cu mine.

— Bună ziua, Herr Chirstoph.

Arăta fantastic de întinerită. Figura ei durdulie, ovală şi inocentă, vioaie şi puţin parşivă, cu ochişorii ei mici de ţărancă, semăna cu faţa unei tinere fete. Pe obraji era **dată** cu roşu mult. Şi zîmbea de parcă nu se mai putea opri.

— A, Herr Christoph, ce drăguţ din partea dumnea-voastră că aţi venit ! Şi ce drăguţ că l-aţi adus şi pe Otto să mă viziteze !

Scoase un rîs foate scurt, ciudat şi puţin isteric. **Am**

urcat cîteva scări pînă la clădire. Mirosul de interioare calde, curate şi antiseptice mi-a pătruns în nări dîndu-mi fiori de teamă.

— M-au pus într-unul din saloanele mai mici, ne povestea cu animaţie doamna Nowak. Nu sîntem decît patru în cameră. Şi ne ţinem de tot felul de nebunii. Deschizînd mîndră uşa de perete, făcu prezentările : Asta e Muttchen — ea ne mai ţine-n frîu ! Asta e Erna. Şi asta e Erika — mezina noastră !

Erika era o blondă despletită de opstrezece ani, care chicoti voioasă :

— Deci ăsta-i celebrul Otto ! De săptămîni de zile tot aşteptăm să-1 vedem !

Otto zîmbea subtil, discret şi foarte încîntat de sine. Costumul său nou-nouţ maron era de o vulgaritate indescriptibilă ; de asemeni ghetrele lui mov şi pantofii galbeni cu bot ascuţit. Pe deget purta un imens inel cu sigiliu, avînd o piatră pătrată, ciocolatie. Era extrem de conştient de acest inel şi-şi tot odihnea într-o poziţie graţioasă mîna, aruncîndu-i priviri pe furiş, pentru a-i admira efectul. Iar doamna Nowak nu era în stare pur şi simplu să îi **dea** pace, îmbrăţişîndu-1 întruna şi tot ciupindu-1 de obraz.

— Uitaţi-vă ce chipeş e ! exclama ea. Uitaţi-vă ce splendid arată! Păi, Otto, tu eşti atît de mare şi de puternic că poţi să mă ridici cu o singură mînă !

Bătrîna Muttchen era răcită, ne-au explicat ele. **Purta** un bandaj la gît, strîns bine sub gulerul înalt al rochiei sale negre, de modă veche. Părea o bătrînică de treabă, dar oarecum şi uşor obscenă, ca un cîine bătrîn plin de bube. Şedea pe marginea patului, cu fotografiile copiilor şi ale nepoţilor pe măsuţa de lingă ea, ca nişte trofee pe care le cîştigase. Arăta şiret mulţumită, ca şi cum i-ar fi părut bine că e atît de bolnavă. Doamna Nowak ne spuse că Muttchen mai fusese în acel sanatoriu de încă trei ori pînă atunci. De fiecare dată o externau vindecată, dar, după nouă luni sau un an de zile, boala recidiva şi trebuia să fie trimisă înapoi.

Unii din cei mai pricepuţi profesori din Germania au venit aici s-o examineze, adăugă doamna Nowak mîndră, dar tu i-ai tras mereu pe sfoară, nu-i aşa ?,

Muttchen dragă ?

Bătrîna dădu din cap zîmbind, ca un copil inteligent lăudat de părinţi.

— Iar Erna e aici pentru a doua oară, continuă doamna Nowak. Doctorii i-au spus că o să se simtă bine ; numai că ea n-avea destulă mîncare acasă. Îneît acum s-a întors la noi, nu-i aşa, Erna ?

— Da, m-am întors, confirmă Erna.

Era o femeie slabă, tunsă scurt, băieţeşte, de vreo treizeci şi cinci de ani, care trebuie să fi fost însă foarte feminină cîndva, atrăgătore, molatecă în gesturi şi melancolică. Faţă de vlăguirea ei de acum părea posedată de o hotărîre plină de disperare, de un anumit spirit sfidător. Avea nişte ochi imenşi, întunecaţi şi hămesiţi. Verigheta îi era largă pe degetul osos. De cîte ori vorbea şi era emoţionată, mîinile începeau să-i fluture încoace şi încolo în serii de gesturi fără nici un rost, întocmai ca doi fluturi veştejiţi.

— Soţul meu m-a bătut şi-apoi a fugit de-acasă. în seara cînd a plecat mi-a tras o asemenea bătaie îneît semnele mi-au rămas multe luni după aceea pe corp. Era un bărbat puternic şi mare. Puţin a lipsit să nu mă omoare atunci. Vorbea calm, măsurat, însă cu o anumită emoţie reprimată, nedezlipindu-şi ochii de pe faţa mea. Privirea ei hămesită îmi scormonea creierul, citindu-mi cu intensitate gîndurile. îl mai visez uneori şi acum, adăugă ca parcă vag amuzată.

Otto şi cu mine ne-am aşezat la masă, în timp ce doamna Nowak se afera în jurul nostru cu cafeaua şi prăjiturile aduse de una din surorile sanatoriului. Tot ceea ce mi se-ntîmpla în ziua aceea rămînea, în mod straniu, fără nici un efect asupra mea : simţurile mi-crau amorţite, anesteziate, funcţionînd parcă într-un vis ce se desfăşura aievea. In această cameră albă şi liniştită, cu ferestrele ei mari dînd spre pădurea tăcută de pini — brăduţul de Crăciun pe masă, ghirlandele dc hîrtie deasupra paturilor, fotografiile de familie prinsc-n perete, farfuria plină de biscuiţi cu cacao în formă dc inimioare —, aceste patru femei trăiau şi se mişcau. Ochii mei puteau explora fiecare colţişor al lumii lor : diagramele pentru febra zilnică, extinctorul cu spumă din perete, capitonajul cu piele al uşii, îmbrăcate în

hainele lor cele mai bune, cu mîinile curate nerănite acum nici dc înţepăturile acelor, nici înăsprite de spălatul rufelor, săteau în şezlonguri pe terasă şi ascultau radioul, neavînd voie să vorbească între ele. Aceste femei trăind împreună în aceeaşi cameră creau o atmosferă uşor greţoasă, ca rufele murdare închise într-un dulap neacrisit. Erau jucăuşe una cu alta şi ţipau ascuţit, ca nişte şcolăriţe mai bătrîne. Doamna Nowak şi cu Erika erau cuprinse brusc de accese dc rupt şi smuls, cînd se trăgeau una pe alta de haine în tăcere, apoi explodau într-un rîs crispat şi strident. Se vedea că se dau în spectacol în faţa noastră.

— Nici nu ştiţi cît dc mult am aşteptat noi ziua de azi, mi-a mărturisit Erna. Să vezi un bărbat adevărat în carne şi oase !

Doamna Nowak chicoti.

— Erika era o copilă atît nevinovată pînă a venit aici... Habar n-aveai de nimic, nu-i aşa, Erika ?

Aceasta pufni în rîs.

— Am învăţat destule între timp...

— Da, păi te cred şi eu ! Nici nu vă-nchipuiţi, Herr Christoph — mătuşa ei i-a trimis un Pinocchio cadou de Crăciun şi-acum îl ia în fiecare noapte cu ea în pat, cică nu poate dormi fără un bărbat alături.

Erika rîse îndrăzneţ.

— Oricum, e mai bine decît nimic, nu-i aşa ?

Şi clipi şmechereşte spre Otto, care-şi dădu ochii peste cap, prefăcîndu-se teribil de şocat.

După masa de prînz, doamna Nowak trebuia să se odihnească vreun ceas. Ineît Erika şi Erna ne-au luat în primire pentru o plimbare prin parcul sanatoriului.

— Să le-arătăm întîi cimitirul, propuse Erna.

In cimitir erau înmormîntate animalele moarte ale personalului medical. Vreo duzină de mici cruci şi pietre funerare se ridicau din pămînt, cu inscripţii în versuri eroi- comice. Erau îngropate acolo păsările moarte şi cobai şi iepuri, ba chiar şi un liliac găsit complet degerat în urma unui viscol.

— Te-apucă şi tristeţea, nu ?, cînd te gîndeşti la ele cum zac aici, spuse Erna dind la o parte zăpada de pe unul din micile-morminte cu ochii scăldaţi în lacrimi.

Dar, cum am pornit din nou pe alee, şi ea şi Erika s-au înveselit. Am rîs toţi patru şi ne-am bătut cu bulgări. Otto a luat-o pe Erika în braţe şi s-a făcut că vrea s-o arunce într-un nămete. Puţin mai încolo am trecut pe lingă o casă de vară, ceva mai retrasă din drum şi înălţîndu-se printre copaci, pe o ridicătură a solului. Din ea tocmai ieşeau un bărbat şi o femeie.

— Asta e doamna Klemke, m-a informat pe dată Erna, Azi a venit s-o vadă soţul. Şi, închipuie-ţi cocioaba asta e singurul loc de pe tot domeniul unde doi oameni pot fi împreună singuri...

— Dar cred că-i destul de rece pe vremea asta.

— Bineînţeles că-i rece ! Mîine ea o să facă iar febră şi n-o să poată coborî vreo două săptămîni din pat... Dar nu-i nimic ! în locul ei la fel aş face şi eu. Erna mă strînse de braţ : Doar trebuie să trăim cît sîntem tineri, nu ?

— Bineînţeles, trebuie să trăim !

Erna îşi întoarse privirile spre mine rapid ; ochii ei mari şi umbroşi se agăţară de-ai mai ca nişte cîrlige ; îmi şi închipuiam că mă trag în jos.

— Eu n-am de fapt tuberculoză, Christoph, să ştii... Doar nu ţi-ai imaginat că am numai pentru că mă vezi aici ?

— Nu, Erna, bineînţeles că nu.

— Multe din fetele de aici nu au. Le trebuie doar puţină îngrijire, ca mie... Doctorul spune că, dacă o să-mi văd de sănătate, o să mă pun din nou pe picioare... Şi care crezi că e primul lucru pe care o să-l fac cînd or să-mi dea drumul de-aici ?

— Care ?

— Intîi dau urgent divorţ, iar pe urmă-mi găsesc un soţ. Şi Erna rîse, cu un soi de triumf amar. Asta n-o să dureze mult — îţi promit eu !

După ce-am băut ceaiul, ne-am dus să luăm loc în salon. Doamna Nowak făcuse rost de un gramofon, ca să putem dansa. Eu am dansat cu Erna. Erika l-a luat pe Otto. Era foarte băieţoasă în mişcări şi nepriceputâ, rîzînd prea tare de cîte ori încurca paşii sau îl călca pe Otto pe pantofi. Acesta, cu un zîmbet lunecos, o

conducea înainte şi înapoi, ţinîndu-şi umerii boltiţi în faţă în acea postură de cimpanzeu la modă în Hallesches Tor. Bătrîna Muttchen şedea în capul oaselor, privindu-ne din patul ei. Cînd o ţineam pe Erna în braţe, o simţeam înfiorată şi tremurînd. Acum se întunecase aproape complet, dar nimeni nu propunea să aprindem lumina.

După o vreme am terminat cu dansul şi ne-am aşezat pe paturile din salon în cerc. Doamna Nowak a început să povestească din copilăria ei, cînd trăia împreună cu **păr**inţii la o fermă, în Prusia Orientală.

— Aveam un joagăr numai al nostru, îşi amintea ea, şi treizeci de cai. Cei mai grozavi din tot districtul; **o** mulţime de premii a cîştigat tata cu ei, pe la expoziţii...

Acum se-ntunecase de-a binelea în salon. Ferestrele arătau ca nişte dreptunghiuri palide tăiate în beznă. Şezînd lîngă mine pe pat, Erna îmi prinse mîna şi mi-o strinse tare ; apoi se-ntoarse petrecîndu-mi braţul pe după mijlocul ei. Tremura violent din tot corpul.

— Christoph..., îmi şopti ea înfiorată la ureche.

— ...iar verile, povestea întruna doamna Nowak, ne duceam toţi la dans la hambarul cel mare, de lîngă rîu...

Gura mea strivi buzele uscate, fierbinţi ale Emei, dar tot nu reuşeam să am senzaţia contactului direct : nu **era** în continuare decît o parte din lungul şi relativ sinistrul vis din care nu izbuteam să scap încă de dimineaţă.

— Aşa-s de fericită în seara asta..., îmi şopti **Erna** încet.

— Băiatul poştaşului cînta la vioară, spunea doamna Nowak. Şi cînta atît de frumos... îneît îţi venea să plîngi...

Din patul pe care şedeau Erika şi Otto se auzi un foşnet ca de încăierare scurtă şi un chicotit sonor :

— Vai, Otto, da* ce măgar poţi fi... Mă uimeşti cu purtările astea ! Să ştii că te spun mamei tale !

Cinci minute mai tîrziu o soră medicală veni să ne spună că autobuzul era gata de plecare.

— Pe cuvîntuî meu, Christoph, îmi strecură Otto printre dinţi în timp ce ne puneam amîndoi paltoanele,

cu fata asta puteam face orice voiam. Află că am pipăit-o peste tot... Tu cum te-ai distrat cu a ta ? Cam slăbănoagă, nu ?, da' pun pariu că-i toată numai foc şi pară !

Apoi ne-am urcat în autobuz alături de ceilalţi pasageri. Pacienţii stăteau grămadă împrejur ca să ne spună la revedere. înveliţi şi acoperiţi în cap cu păturile lor imense, puteau fi la fel de bine şi membrii unui trib aborigen din junglă.

Pe doamna Nowak o umflase plînsul, deşi încercase mult să fie zîmbitoare.

— Tatii să-i spui că vin în curînd acasă...

— Am să-i spun, mamă! Las' că te faci tu bine. Şi vii în curînd acasă.

— Nu mai am mult..., oftă doamna Nowak, cu lacrimile curgîndu-i şiroaie peste zîmbetul ei hidos, ca de broască.

Dar deodată începu să tuşească şi trupul ei păru că se rupe în două, ca o marionetă scăpată din mînă. Strîngîndu-şi braţele peste piept, scotea o tuse spasmodică şi scîncită, ca un mic animal rănit. Cuvertura îi alunecă de peste cap şi umeri : o şuviţă de păr, desprinsă din cocul ei, îi cădea întruna în ochi — se scutură orbeşte pentru a scăpa de ea. Două surori încercară uşor s-o ia de acolo, dar ea începu să li se zbată furioasă în braţe. Nu voia deloc să plece cu ele.

— Du-te înăuntru, mamă !, o rugă şi Otto, abia mai rezistînd el însuşi să nu plîngă. Te rog, du-te înăuntru ! Că altfel răceşti şi mori !

— Ai să-mi mai scrii din cînd în cînd, da, Christoph ? Erna se agăţa de mîna mea de parcă s-ar fi temut de înec. Privirile ei mă fixau cu acea cumplită intensitate a disperării ce nu mai cunoaşte nici o ruşine. Poate să fie şi o simplă carte poştală... îţi scrii doar numele pe ea, şiatît.

— Sigur că da.

Timp de o clipă s-au grămădit asupra noastră în micul cerc de lumină din jurul autobuzului ce gîfîia uşor, cu chipurile lucind terifiant ca nişte duhuri pe fondul compact şi negru al pădurii de pini. Acesta avea să fie apogeul visului meu : momentul de coşmar în care a luat

sfîrşit. Am avut o secundă absurdă cînd m-am temut că or să ne atace — adunătură de umbre tăcute şi moi —, smulgîn- du-ne din scaunele noastre şi tîrîndu-ne jos flămînde, într-o muţenie ca de moarte. însă momentul a trecut. S-au tras înapoi — în fond inofensive, ca orice duh — pierind în întuneric, în timp ce autobuzul nostru, cu un scrîşnet acut de roţi, se îndrepta către oraş, prin zăpada înaltă şi nevăzută.

Familid landauer

ÎNTR-O seară de octombrie a anului **1930,** la **vreo** lună **după** alegeri, s-a iscat un mare tărăboi pe Leipziger Strasse. Cîteva bande de nazişti s-au apucat să demonstreze împotriva evreilor. Au molestat nişte trecători bruneţi, cu nasuri mari şi au spart vitrinele tuturor magazinelor evreieşti. Incidentul în sine n-a avut nimic deosebit ; morţi nu au fost nici unul, cu arma s-a tras doar foarte puţin şi arestări nu s-au operat mai mult de cîteva zeci. Mi-1 amintesc însă pentru că el a fost cel dintîi contact al meu cu politica berlineză.

Domnişoara Mayr, bineînţeles, era încîntată.

— Aşa le trebuie ! a exclamat ea. Oraşul ăsta e năpădit de evrei. Ridicaţi o piatră şi cîţiva evrei şi-ncep să se tîrască de sub ea ca gîndacii. Ne otrăvesc pînă şi apa pe care-o bem ! Ne strangulează, ne fură, ne sug sîngele şi viaţa din noi. Uitaţi-vă la toate marile magazine : Wert- heim, KDW, Landauer. Ale cui sînt ? Ale unor pungaşi de evrei împuţiţi !

— Familia Landauer sînt prietenii mei personali, i-am replicat eu tăios şi am părăsit încăperea înainte ca domnişoara Mayr să aibă timp să găsească un răspuns potrivit.

Afirmaţia mea nu era întru totul adevărată. De fapt, nu cunoscusem niciodată vreunul din membrii familiei Landauer. înainte de a pleca din Anglia însă, un prieten comun îmi dăduse o scrisoare de recomandare către ei. Cum n-am nici o încredere în astfel de scrisori, probabil nu m-aş fi folosit nici de aceasta dacă n-ar fi fost remarca domnişoarei Mayr. Acum, din perversitate, m-

am hotărît să scriu neîntîrziat cîteva rînduri doamnei Landauer.

Natalia Landauer, pe care am văzut-o prima dată trei zile mai tîrziu, era o elevă de vreo optsprezece ani. Avea un păr negru vîlvoi — mult prea mult păr însă, care-i făcea figura, cu ochi scînteietori, să pară prea lungă şi prea îngustă. Aşa cum arăta, îmi semăna cu o tînără vulpe. Cînd ne-am dat mîna, a scuturat-o pe a ei din umăr, în maniera modernă studenţească. „Intrăm aici, vă rog.“ Tonul îi era energic şi hotărît.

Salonul era o încăpere mare şi veselă, aranjată după gustul dinainte de război şi întrucîtva cam supramobilată. Natalia începu să vorbească pe dată, cu o teribilă animaţie, într-o engleză poticnită, dar plină de rîvnă, arătîndu-mi discuri, tablouri, cărţi, dar nepermiţîndu-mi să mă uit la nimic mai mult de o singură secundă :

— Vă place Mozart ? Da ? O, şi eu ! Foartei mult!.. Aceşti tablouri sînt în Kronprinz Palast. Nu aţi văzut pe el ? O să vă arăt pe el într-o zi, da ?... Sînteţi îndrăgostit de Heine ? Spuneţi foartei sincer, vă rog. îşi ridică privirile dinspre bibliotecă zîmbind, însă cu o anumită severitate de profesoară pedantă : Să citiţi. E frumos, găsesc.

Nu eram nici de un sfert de oră în casa lor şi Natalia pusese deja patru cărţi deoparte, ca să le iau cu mine la plecare : *Tonio KrdgeT,* povestirile lui Jacobsen, un volum de Ştefan George şi scrisorile lui Goethe.

— Trebuie să-mi spuneţi opinia dumneavoastră sinceră, m-a avertizat ea.

Deodată o servitoare a deschis cele două uşi glisante de sticlă din capătul camerei şi ne-am trezit în prezenţa doamnei Landauer, o femeie mare, palidă, cu o aluniţă pe obrazul stîng şi cu părul îndreptat cu peria înspre ceafă, unde forma un coc. Şedea liniştită la o masă şi umplea pahare cu ceai dintr-un samovar. Mai erau acolo şi farfurii cu şuncă şi salam tăiat în felii şi un vas plin cu cîrnaţi din aceia umezi şi lunecoşi care temproaşcă tot cu apă fiartă cînd le-nţepi pieliţa cu furculiţa ; de asemeni brînză, ridichi, *Pumpernickel* * şi

sticle de bere.

— Dumneata o să bei bere, porunci Natalia înapoindu-i mamei sale unul din paharele de ceai.

î Varietate de pîine neagră de Westfalia.

Privind în jurul meu, am observat că puţinele spaţii goale dintre tablouri şi dulapuri erau decorate cu siluete excentrice în mărime naturală de fecioare cu părul despletit sau gazele cu ochii oblici, decupate din liîrtie colorată şi fixate cu ace de gămălie pe perete, producînd un efect de o comică ineficicnţă, prin comparaţie cu soliditatea burgheză a mobilei din mahon. Mi-am dat seama, fără să-mi spună nimeni, că Natalia trebuie să fi făcut acele desene. Da, ca le făcuse într-adevăr şi le prinsese acolo în vederea unei petreceri ; acum însă le-ar fi dat jos, numai că mama ei n-o lăsa. Au şi avut pe loc o mică dispută pe acest subiect — evident, unul din punctele de program ale rutinei lor domestice.

— O, dar ele sînt *teirribile,* găsesc !, proclamă Natalia pe englezeşte.

— Mie mi se par foarte drăguţe, îi răspunse liniştită doamna Landaucr în limba germană, fără a ridica ochii din farfurie, cu gura plină de *Pumpernickel* şi ridichi.

De îndată ce am terminat cina, Natalia mi-a dat de înţeles că trebuia să urez un curtenitor noapte-bună doamnei Landauer. Apoi ne-am întors în salon. Aici s-a pornit să-mi ia un adevărat interogatoriu. Unde stăteam în gazdă? Cît plăteam pentru cameră ? Cînd i-am spus, a decretat pe dată că nu alesesem bine cartierul (Wilmersdorf era mult preferabil) şi că fusesem tras pe sfoară. Puteam găsi exact acelaşi lucru, la acelaşi preţ, dar cu apă curentă şi încălzire centrală.

— Trebuia să întrebaţi pe mine, a adăugat ea parcă uitînd că abia în acea seară ne cunoscusem. V-aş fi făcut cu rost.

— Prietenul dumitale ne spune că sînteţi scriitor, mă atacă puţin mai tîrziu, din senin, Natalia.

— Ei, nu prea sînt eu scriitor, am protestat.

— Dar aţi scris o carte ? Da ?

Da, scrisesem o carte. Natalia triumfă :

— Aţi scris o carte şi spuneţi că nu sînteţi scriitor. Sînteţi nebun, eu aşa cred !

Atunci a trebuit să-i spun întreaga istorie despre *Toţi conspiratorii,* de ce se intitula aşa, despre ce era vorba în ca. cînd a apărut şi aşa mai departe.

•J (>

— Să-mi aduceţi un exemplar, vă rog.

— Nu mai am nici unul, i-am spus cu satisfacţie, şi tirajul s-a epuizat.

Pe moment a fost descumpănită, apoi a adulmecat abilă o nouă urmă :

— Şi asta care scrieţi la Berlin ? Spuneţi-mi, vă rog, **ce e ?**

Spre mulţumirea ei, am început să-i spun rezumatul unei povestiri scrise cu ani în urmă pentru o revistă universitară din Cambridge. Am îmbunătăţit-o cît am putut *ex tempore,* pe măsură ce înaintam cu naraţiunea. Relatarea subiectului m-a captivat din nou, cu atît mai mult cu cît am început să simt că ideea mea nici nu fusese atît de rea în fond şi că aş putea încerca s-o mai scriu o dată. După fiecare propoziţie pe care o rosteam, Natalia strîngea din buze şi aproba atît de violent din cap că părul îi sălta în sus şi-n jos pe faţă.

— Da, da, repeta ea întruna. Da, da.

Abia după cîteva minute bune mi-am dat seama că nu pricepea o iotă din ceea ce-i povesteam. Era evident că nu avea cum înţelege engleza mea, căci vorbeam foarte repede acum şi fără să-mi aleg cuvintele. în ciuda efortului ei teribil de concentrare şi devoţiune, observasem cum îmi studiază pe rînd cărarea şi cravata lucioasă la nod. Ba chiar şi-a aruncat pe furiş o privire şi spre pantofii mei. M-am prefăcut totuşi că nu sesisez nimic, căci ar fi fost o grosolănie din partea mea să mă opresc din povestire şi o nedelicateţe să întrerup plăcerea Nataliei de a mă asculta vor- bindu-i atît de intim despre ceva ce mă privea numai pe mine, în ciuda faptului că practic eram doi străini.

Cînd am fost gata, m-a întrebat pe dată :

— Şi va fi gata — cît de curînd ?

Căci îşi apropriase povestirea, împreună cu toate celelalte lucruri ale mele. I-am spus că nu ştiu. Eram leneş.

— A, sînteţi leneş ? căscă Natalia ochii a bătaie de joc. Aşa ? în cazul ăsta îmi pare rău. Nu am ce vă face.

Nu peste mult am spus că trebuia să plec. A venit cu mine pînă la uşă.

— Şi o să-mi aduceţi povestea curînd ? insistă ea.

— Da.

— Cît de curînd ?

— Săptămîna viitoare, am promis eu cam cu jumătate de gură.

Dar au trecut vreo două săptămîni pînă să trec din nou pe la familia Landauer. După cină, cînd doamna Landauer nu mai era în odaie, Natalia m-a informat că aveam să mergem la film împreună.

— Sîntem invitaţii mamei mele.

Cînd ne-am ridicat de plecare, a înşfăcat de pe bufet o portocală şi două mere şi le-a îndesat în buzunarul meu. Probabil era convinsă că sufeream de subnutriţie. Am încercat să protestez.

— Cînd mai spui un cuvînt, sînt supărată, mă puse ea în gardă. Şi ai adus-o ?, mă-ntrebă în timp ce ieşeam pe uşă.

Fiind pe deplin conştient că se referea la povestire, m-am prefăcut cît mai inocent cu putinţă :

— Ce să aduc ?

— Ştii foarte bine. Care ai promis.

— Nu ţin minte să fi promis ceva.

— *Nu ţii minte?* rîse Natalia dispreţuitoare. In cazul ăsta îmi pare rău. N-am ce să-ţi fac.

Dar, pînă să ajungem la cinema, mă iertase totuşi. Marele film era cu Pat şi Patachon. Natalia rosti severă :

— Genul ăsta de film nu-ţi place, cred. El nu este ceva destul de inteligent pentru tine.

Am negat că mi-ar place numai filmele „inteligente", dar ea a rămas tot sceptică.

— Bine. Să vedem.

Pe toată durata filmului mi-a aruncat întruna priviri, să vadă dacă rîdeam sau nu. La început am exagerat cu rîsul. Apoi, plictisindu-mă de această joacă, n-am vrut să mai rid. Natalia a devenit tot mai nerăbdătoare cu mine. Către sfîrşitul filmului a început chiar să mă îmboldească în momentele cînd trebuia să rîd. Nici nu s-au aprins bine luminile, cînd a şi izbucnit :

— Vezi ? Am avut dreptate. Nu ţi-a plăcut, nu ?

— Ba mi-a plăcut foarte mult.

— O, da, să ştii că te cred ! Hai, spune drept.

— Ţi-am spus doar. Mi-a plăcut.

— Dar n-ai rîs. Tu stai mereu cu faţa aşa..., încercă Natalia să mă imite. Niciodată nu rîzi.

— Eu nu rîd niciodată cînd mă distrez, am spus.

— O, da, poate ! Acesta va fi unul din obiceiurile voastre englezeşti, să nu rîdeţi ?

— Nici un englez nu rîde cînd se distrează.

— Şi vrei să te cred ? Atunci îţi spun : englezii voştri sînt nebuni.

— Remarca nu e foarte originală.

— Şi trebuie întotdeauna remarcile mele să fie aşa originale, stimate domn ?

— Cînd eşti cu mine, da.

— Imbecilule !

Ne-am aşezat puţin într-o cofetărie din apropierea gării de la Grădina Zoologică şi am mîncat cîte o îngheţată. îngheţata avea cocoloaşe tari în ea şi un uşor gust de cartofi. Deodată Natalia a început să vorbească de părinţii ei.

— Eu nu înţeleg ce vor să spună cărţile astea moderne cînd spun : mama şi tata întotdeauna trebuie să aibă ceartă cu copiii. Să ştii, mie ar fi imposibil să am ceartă cu părinţii mei. Imposibil.

Şi mă privi cu atenţie, ca pentru a vedea dacă o credeam sau nu ce-mi spunea. Am dat din cap afirmativ.

— Absolut imposibil, repetă ea solemn. Pentru că ştiu că tatăl meu şi mama mea mă iubesc. Aşa că întotdeauna ei se gîndesc nu la ei, ci la ce e pentru mine cel mai bun. Mama mea, ştii, nu e puternică. Are cîteodată cele mai *teirribile* dureri de cap. Şi atunci, bineînţeles, eu nu pot lăsa singură la ea. Foartei des aş vrea să merg afară la un cinema sau la un teatru, sau la un concert şi mama mea, ea nu spune nimic, dar eu uit la ea şi văd că ea nu simte bine, aşa că spun : Nu, eu trebuie să răzgîndesc pe mine, eu nu voi merge. Dar niciodată se întîmplă să spună un cuvînt mic despre durerea care ea o suferează. Niciodată.

(Prima dată cînd m-am dus la familia Lândauer am cheltuit două mărci cincizeci pe trandafiri pentru mama Nataliei. A meritat efortul. Nici măcar o singură dată după aceea n-a mai avut dureri de cap în serile cînd propuneam să ies în oraş cu Natalia.)

— Tatăl meu vrea întotdeauna ca eu să am cel mai bun din totul, continuă ca. Tatăl meu vrea întotdeauna ca să spun : Părinţii mei sînt bogaţi, eu nu trebuie să gîndesc despre bani. Oftă : — Dar eu sînt altfel decît aşa. Eu aştept întotdeauna să vină cel mai rău. Eu ştiu cum sînt lucrurile în Germania azi şi deodată poate fi că tatăl meu pierde tot. Ştii că asta deja s-a întîmplat o dată ? înainte de război, tatăl meu a avut o fabrică mare la Poscn. Vine războiul şi tatăl meu trebuie să plece. Mîine poate fi la fel aici. Dar tatăl meu, el e aşa un om că pentru el este egal. El poate să începe cu un *pfennig* şi să muncească şi să muncească pînă cîştigă totul înapoi. Şi de aceea, spuse ea mai departe, cu vreau să las şcoala şi să încep a învăţa ceva folositor, ca să pot să cîştig pîinca mea. Eu nu pot să ştiu cît timp mai au bani părinţii mei. Tatăl meu vrea să fac *Abitur*†††††††††††††††††††††††††††††††† şi să merg la universitate. Dar acum eu vreau să vorbesc cu el şi să întreb pe el dacă nu pot să merg la Paris ca să studiez arta. Dacă ştiu să desenez şi să pictez, poate că pot să cîştig viaţa mea ; şi mai vreau să învăţ şi bucătărie. Ştii că eu nu ştiu să gătesc nimic, nici cel mai simplu lucru ?

— Nici eu nu ştiu.

— Pentru un bărbat acesta nu este aşa important, găsesc. Dar o fată trebuie să fie pregătită pentru tot. Dacă vreau, adăugă ea cu toată seriozitatea, eu voi pleca departe cu bărbatul pe care iubesc şi voi trăi cu el; chiar dacă nu putem deveni căsătoriţi, aceasta nu va fi important. Atunci eu trebuie să fiu în stare să fac tot singură, înţelegi? Nu ajunge să spui : Eu am făcut *Abitur,* eu am diplomă din universitate. El va răspunde : Şi prînzul meu, mă rog, unde-i ?

A urmat o pauză.

— Nu eşti şocat la ce-am spus acum ? mă-ntrebă Na talia pe neaşteptate. Că aş trăi cu un bărbat fără că sîntem căsătoriţi ?

— Nu, bineînţeles că nu.

— Să nu înţelegi greşit pe mine, te rog. Eu nu admirez femeile care întotdeauna merg de la un bărbat la altul... asta e aşa, făcu Natalia un gest de repulsie,

---

†††††††††††††††††††††††††††††††† **Bacalaureat (germ.).**

aşa degenerat, găsesc.

— Nu crezi că femeile ar trebui să aibă şi ele dreptul **de a** se răzgîndi ?

— Nu ştiu. Eu nu înţeleg astfel de lucruri... Dar e degenerat.

Am condus-o acasă. Natalia avea obiceiul de a te aduce pînă în pragul uşii, iar acolo, cu o extraordinară rapiditate, îţi dădea scurt mîna şi apoi intra în casă brusc, trîntin- du-ţi uşa în nas.

— Mă telefonezi ? Săptămîna viitoare ? Da ? parcă-i aud vocea şi acum, după care uşa se trîntea cu zgomot şi ea dispărea nemaiaşteptînd răspunsul meu.

Natalia evita orice contact, fie direct sau indirect. Aşa cum nu stătea să mai pălăvrăgim în pragul uşii ei. Şi am remarcat că prefera să aibă o masă între noi, dacă şedeam cumva pe scaune. îi displăcea de asemeni să-i ţin haina : ,,Incă n-am şaizeci de ani, stimate domn !" Dacă ne ridicam şă plecăm dintr-o cofetărie sau dintr-un restaurant şi vedea privirile mele îndreptîndu-se spre cuierul unde era agăţată haina ei, în aceeaşi clipă se şi repezea asupra acesteia şi o ducea cu ea într-un colţ, întocmai ca un animal care-şi păzeşte hrana.

Intr-o seară, am intrat într-o cofetărie şi am comandat două ceşti de cremă de ciocolată. Cînd au sosit, am constatat că fata care servea uitase să pună linguriţă şi la Natalia. Eu sorbisem deja din ceaşca mea şi învîrtisem cu linguriţa în ea după ce am sorbit. Mi s-a părut absolut firesc să-i ofer linguriţa mea, dar am rămas surprins şi puţin iritat cînd ea a refuzat cu o expresie de uşoară scîrbă. Respingea pînă şi acest contact indirect cu gura mea.

Natalia a luat bilete la un concert de Mozart. Seara însă n-a fost reuşită. Sala sever corintică era foarte rece, iar ochii îmi erau orbiţi de strălucirea clasică a luminilor electrice. Scaunele din lemn lustruit s-au dovedit a fi auster de tari. Iar publicul privea concertul aproape ca pe o ceremonie religioasă. Entuziasmul lui devoţional, rigid, mă apăsa precum o durere de cap ; nici o singură clipă n-am reuşit să fac abstracţie de toate acele figuri ce ascultau orbite sau pe jumătate încruntate. Şi, cu toată muzica lui Mozart, nu m-am

putut abţine să nu gîndesc : Ce mod extraordinar de a-ţi petrece seara !

In drum spre casă am fost cam obosit şi cam ursuz, iar rezultatul a fost o mică ceartă cu Natalia. Totul a pornit de la ea, în clipa cînd a adus vorba despre Hippi Bernstein. Natalia fusese cea care îmi făcuse rost de această elevă : ea şi cu Hippi erau colege de şcoală. Cîteva zile mai înainte, Hippi luase prima ei lecţie de engleză cu mine.

— Şi cum îţi place ea ? mă-ntrebă Natalia.

— Foarte mult. Ţie nu ?

— Da, eu de asemenea... însă are două mari greşeli. Cred că tu nu le-ai observat încă, da ?

Cum nu m-am lăsat atras pe această pistă, a rostit solemn :

— Ştii că doresc să spui mie sincer care sînt greşelile *mele ?*

Intr-o altă stare de spirit, mi s-ar fi părut o întrebare nostimă, ba chiar destul de emoţionantă. Aşa însă nu mi-a trecut prin cap dccit : „Mai vrea şi complimente acum“ şi am izbucnit :

— Nu ştiu ce înţelegi tu prin „greşeli". Eu nu judec oamenii după mediile lor trimestriale. Aşa ceva să-ţi dea profesorii tăi de la şcoală.

Replica mea a redus-o pe Natalia la tăcere. Dar numai o clipă, căci a început din nou. Citisem vreuna din cărţile primite de la ea ?

Nu citisem nici una, dar am răspuns că da, citisem *Frâu Mărie Grubbe* de Jacobsen.

Şi ce părere aveam ?

— E foarte bună, am răspuns arţăgos fiindcă mă simţeam cu musca pe căciulă.

Natalia mă privi tăios :

— Mă tem că eşti foartei nesincer. Tu nu dai sensul tău adevărat.

[Deodată m-am simţit copilăreşte de furios :

— Sigur că nu. De ce aş face-o ? Discuţiile în contradictoriu mă plictisesc. Şi n-am de gînd să spun ceva cu care s-ar putea să fii în dezacord.

— Dar, dacă este aşa, spuse ea sincer contrariată, atunci nu are nici un rost să mai vorbim ceva serios.

— Bineînţeles că n-are.

— Şi-atunci să nu vorbim deloc ? întrebă săraca Natalia.

— Cel mai bine ar fi, i-am replicat eu, să scoatem tot felul de zgomote, ca animalele dintr-o curte. Mie îmi place să aud sunetul vocii tale, dar nu mă interesează nici un pic ce zici. Aşa îneît mult mai bine ar fi să spunem doar *Ham-ham,* **şi** *Beee* **şi** *Miau.*

Natalia se roşi. Era stupefiată şi profund rănită. După o lungă tăcere, spuse doar :

— Da. Înţeleg.

Cînd ne-am apropiat de casa ei, am încercat să dreg ce mai era de dres transformînd totul într-o glumă, dur n-a vrut să reacţioneze în nici un fel. M-am întors acasă extrem de ruşinat de mine însumi.

După cîteva zile, totuşi, Natalia m-a sunat şi mi-a făcut o invitaţie pentru prînz. La sosire mi-a deschis ea însăşi — evident, aşteptase momentul acesta — şi, în loc de salut, a exclamat :

— Ham-ham ! Beee! Miau !

Timp de o clipă am crezut că înnebunise cu adevărat. Apoi mi-am adus aminte de cearta noastră. Dar, odată făcută această glumă, Natalia era dispusă din nou să fim prieteni.

Am mers amîndoi în salon, unde a început să pună pastile de aspirină în vasele cu flori, ca să le împrospăteze, spunea ea. Am întrebat-o ce mai făcuse în ultimele zile.

— Toată săptămîna aceasta, îmi explică Natalia, eu nu mă duc la şcoală. Nu m-am simţit bine. Acum trei zile, stau lîngă pian acolo şi deodată cad pe jos — aşa. Cum se spune *ohnmächtig ?*

— Adică ai leşinat ?

— Da, asta e, dădu ea energic din cap. Eu sînt *ohnmächtig.*

— Dar în cazul ăsta ar trebui să stai în pat. Brusc mă simţeam masculin şi protector : — Şi-acum te simţi maf bine ?

Natalia rîse voioasă şi nu cred că am văzut-o vreodată ară tind mai bine :

— O, nu-i chiar aşa important.

— Am ceva care trebuie să-ţi spun, adăugă ea. Va fi o surpriză plăcută pentru tine, cred. Astăzi vine tatăl meu şi vărul meu Bernhard.

>— O, ce plăcere !

— Da ! Nu-i aşa ? Tatăl meu ne face mare bucurie cînd vine, căci acum el este adesea în călătorie. Are multe afaceri peste tot, la Paris, la Viena, la Praga. întotdeauna el trebuie să fie în tren. El îţi va place, cred.

— Sînt sigur.

Şi, într-adevăr, cînd uşile cu geam au fost trase în lături, însuşi domnul Landauer mă aştepta ca să mă cunoască. Lîngă el se afla Bernhard Landauer, vărul Nata- liei, un tînăr înalt şi palid într-un costum închis, abia cu cîţiva ani mai mare decît mine.

— Mă bucur foarte mult să vă cunosc, a rostit el cînd ne-am strîns mîinile ; vorbea engleza fără nici cea mai vagă urmă de accent străin.

Domnul Landauer era un omuleţ vioi, cu o piele măslinie, ridată şi tăbăcită, ca o cizmă veche şi lustruită bine. Avea doi ochi căprui scînteietori ca nişte nasturi de botină şi sprîncenele unui comedian de mîna a treia — atît de groase şi de negre de parcă ar fi fost cănite cu dopul ars. Era evident că-şi adora familia. îi deschidea doamnei Landauer uşa într-un mod care sugera că o face pentru o foarte drăguţă şi tînără domnişoară. Zîmbetul său binevoitor şi satisfăcut îmbrăţişa întreaga adunare — Natalia radiind de bucurie pentru întoarcerea tatălui ei, doamna Landauer uşor îmbujorată, Bernhard molatec şi palid şi politicos de enigmatic ; pînă şi eu însumi eram inclus. De fapt, domnul Landauer îmi adresa aproape întreaga sa conversaţie numai mie, evitînd cu grijă orice referire la chestiunile de familie, care mi-ar fi putut reaminti că eram doar un străin la masa lui.

— Acum treizeci şi cinci de ani eram în Anglia, îmi povestea el vorbind cu un accent foarte

puternic. Am venit în capitala dumneavoastră să-mi scriu teza de doctorat despre condiţia muncitorilor evrei din East End. Am văzut o mulţime de lucruri atunci pe care oficialităţile dumneavoastră engleze n-ar fi dorit ca să le văd. Eram un băieţandru destul de tînăr pe atunci; mai tînăr, cred, decît eşti dumneata acum. Şi am purtat o seric de discuţii extrem de interesante cu docherii, cu prostituatele şi cu administratorii aşa-numitclor dumneavoastră Aşezăminte Publice. Foarte interesant... Domnul Landauer zîmbi reminiscent: Şi această mică şi neînsemnată teză a mea a stîrnit o groază de discuţii. A fost tradusă în nu mai puţin de cinci limbi.

— Cinci limbi ! îmi repetă Natalia în germană. Vezi că şi tata e scriitor !

— Ei, asta a fost acum treizeci şi cinci de ani ! Cu mult înainte să te naşti dumneata, dragul meu. Domnul Landauer clătină dezaprobator din cap, ochii săi ca nişte nasturi de botină clipiră cu bunăvoinţă : Acum nu mai am timp pentru asemenea studii. Se întoarse din nou spre mine : Tocmai am citit o carte în limba franceză despre marele dumneavoastră poet englez, Lord Byron. O carte foarte interesantă. Acum m-aş bucura foarte mult să aflu părerea dumitale, ca scriitor, despre această problemă atît de importantă, şi anume dacă Lord Byron s-a făcut sau nu vinovat de incest ? Ei, ce zici, domnule Isherwood ?

Am şi simţit cum încep să roşesc. Cine ştie din ce motiv, nu prezenţa Nataliei, ci a doamnei Landauer, care-şi mesteca liniştită mîncarea, mă stingherea cel mai teribil în această clipă. Bernhard stătea cu ochii în farfurie, surî- zînd subtil.

— Acum, am început eu, e destul de greu să...

— E o problemă foarte interesantă, mă întrerupse domnul Landauer privind jur împrejurul său cu multă bunăvoinţă şi mcstecînd cu mare satisfacţie. Putem accepta că omul de geniu e o fiinţă de excepţie şi care poate să facă lucruri de

excepţie ? Sau trebuie stă spunem : Nu, poţi tu să scrii un poem frumos, ori să pictezi un tablou inspirat, dar în viaţa de fiecare zi eşti dator să te porţi ca oricare om obişnuit şi trebuie să te supui acelor legi pe care le-am făcut pentru toţi oamenii obişnuiţi ? Noi nu-ţi vom îngădui să fii un om ertra-ordinar. Domnul Landauer ne fixă triumfător pe fiecare în parte, cu gura plină de mîn- care. Deodată privirea lui se opri radioasă la mine : Sau dramaturgul dumneavoastră Oscar Wilde... iată alt caz. Ţi-1 supun, domnule Isherwood. Aş dori foarte mult să aflu părerea dumitale. Era sau nu justificată justiţia dumnea-' voastră engleză să-1 pedepsească pe Oscar Wilde ? Spune-mi, te rog, ce crezi ?

Şi domnul Landauer mă privi încîntat, cu o furculiţă plină de came oprită la jumătatea drumului către gura sa. In planul doi, eram conştient de prezenţa lui Bernhard, zîmbind discret.

— Sigur că..., am început eu cu urechile arzîndu-mi de roşeaţă.

De data aceasta însă doamna Landauer a fost cea de la care mi-a venit pe neaşteptate salvarea, căci i s-a adresat Nataliei cu o remarcă în limba germană referitoare la legume. A urmat un scurt dialog, în cursul căruia domnul Landauer a părut a fi uitat complet de întrebarea sa. In schimb mînca mulţumit mai departe. S-a băgat însă acum Natalia în vorbă.

— Te rog spune şi tatii numele cărţii tale. Eu nu mi-1 aduc aminte. El e un nume atît de caraghios.

Am încercat să-i adresez o încruntătură de nemulţumire, pe care ceilalţi să n-o observe.

— *Toţi conspiratorii,* am informat-o rece.

— Toţi *conspiratorii...* o, da, desigur !

— A. scrieţi istorii cu criminali, domnule Isherwood ? zîmbi domnul Landauer aprobator.

— Mă tem că această carte n-are nimic de-a face cu criminalii, i-am răspuns eu politicos.

Domnul Landauer se arătă încurcat şi cam

stingherit:

— N-are de-a face cu criminalii ?

.— Să-i explici, te rog, îmi comandă Natalia.

Am tras o dată aer adînc în piept:

— Titlul voia să fie simbolic... E luat din fuliu *Caesar* de Shakespeare...

— A, Shakespeare ! Splendid ! Foarte interesant... se lumină pe loc domnul Landauer.

In limba germană, am zîmbit eu abia perceptibil la propria mea şiretenie de a îndrepta discuţia pe o altă pistă, aveţi, cred, admirabile traduceri din Shakespeare.

_ Da, într-adevăr I Traducerile din opera lui sînt printre cele mai înalte culmi ale limbii noastre. Datorită lor, Shakespeare al dumneavoastră a devenit, cum s-ar tice, aproape un poet german...'

— Dar tu nu spui, insistă Natalia cu o maliţie ce părea dc-a dreptul diabolică, despre ce tratează cartea ta.

Am scrîşnit din dinţi :

— Este povestea a doi tineri. Unul din ei e artist, celălalt student la medicină.

— Şi ei sînt singurele persoane din cartea ta ? întrebă Natalia.

— Bineînţeles că nu... Dar mă surprinde ce memorie scurtă ai. Doar ţi-am povestit de curînd subiectul din fir în păr.

— Prostule ! Nu pentru mine întreb. Natural că amintesc tot ce ai povestit mie. Dar tatăl meu n-a auzit încă. Aşa că vrei să-i spui ?... Şi ce este apoi ?

— Artistul are o mamă şi o soră. Toţi trei sînt foarte nefericiţi.

— Dar de ce sînt nefericiţi ? Tatăl meu şi mama mea şi eu, noi nu sîntem nefericiţi.

Aş fi dat orice s-o înghită pămîntul în acea clipă.

— Nu toţi oamenii sînt la fel, am rostit eu prudent, evitînd privirea domnului Landauer.

— Bine, spuse Natalia. Ei sînt nefericiţi... Şi ce este apoi ?

— Artistul fuge de acasă, iar sora lui se mărită cu un tînăr foarte antipatic.

Natalia observa în mod evident că nu mai suportam multă vreme scena şi îmi servi o ultimă înţepătură :

— Şi cîte exemplare ai vîndut ?

— Cinci.

— Cinci ?! Dar aceasta este foartei puţin, nu-i aşa ?

— Este foarte puţin, într-adevăr.

La sfîrşitul mesei, s-a subînţeles în mod tacit că Bern- hard, cu unchiul şi mătuşa lui, vor discuta în trei chestiuni ale lor de familie.

— Iţi place, m-a întrebat Natalia, ca noi să plimbăm puţin împreună ?

Domnul Landauer îşi luă rămas bun foarte ceremonios de la mine :

— In oricfe împrejurare şi oricînd sînteţi binevenit sub acoperişul meu, domnule Isherwood.

Ne-am înclinat amîndoi din mijloc.

— Poate într-o seară, îmi spuse Bcrnhard oferindu-mi cartea sa de vizită, veţi avea plăcerea să poftiţi şi pe la mine, să-nvioraţi puţin sihăstria în care trăiesc ?

I-am mulţumit, declarîndu-i că voi fi încîntat s-o fac.

— Şi ce părere ai despre tatăl meu ? mă întrebă Natalia de îndată ce am ieşit din casă.

— Cred că e cel mai drăguţ tată pe care l-am cunoscut.

***— Aşa crezi sincer ? Era fericită.**

— Da, sincer.

— Şi acum mărturiseşte mie, tatăl meu te-a şocat cînd a vorbit despre Lord Byron, nu ? Erai roşu în obraz ca racul.

— Tatăl tău mă face să mă simt extrem de demodat, am rîs eu, cu conversaţia lui atît de modernă.

— Vezi, am avut dreptate ! exclamă triumfătoare

Natalia. Ai fost şocat. O, ce mă bucur ! Pentru că, vezi tu, eu spun tatălui meu : Un tînăr foartei inteligent vine aici să viziteze pe noi — şi aşa că el doreşte să arate ţie că de asemeni şi el poate a fi modern şi a vorbi despre toii subiecţii aceştia. Tu credeai că tatăl meu o să fie un bătrîn cam prost ? Hai, spune adevărul, te rog.

— Nu, cîtuşi de puţin, am protestat eu, nici prin gînd nu mi-a trecut una ca asta.

— Ei bine, el nu este prost, înţelegi... El este foartei deştept. Numai că nu are atîta de mult timp pentru citit, pentru că munceşte mereu. Cîteodată el trebuie să muncească optsprezece şi nouăsprezece ore în zi ; este teirribil... Şi el este cel mai bun tată din toată lumea !

— Vărul tău Bcrnhard este asociatul tatălui tău, nu-i aşa ?

Natalia dădu afirmativ din cap.

— El este care conduce magazinul aici, în Berlin. Şi el este foartei deştept.

— Presupun că vă întîlniţi adesea, nu ?

— Nu... Nu este adesea că vine pe la noi acasă... Ştii, el este un om curios. Eu cred că place lui a fi foartei mult singur. Şi sînt surpriză că te roagă să faci lui o vizită... Trebuie să fii atent.

— Atent ? De ce trebuie să fiu atent ?

— El este foartei sarcastic, înţelegi ? Eu cred poate că el să rîdă despre tine.

— Ei, asta n-ar fi chiar un capăt de ţară. O mulţime de oameni rîd de mine... Chiar şi tu, uneori...

— A, eu ! Aceasta este altceva. Natalia scutură solemnă din cap : era evident că vorbea dintr-o experienţă proprie neplăcută. Cînd cu rîd, este pentru glumă, ştii ? Dar cînd rîde Bernhard despre tine, nu este frumos...

Bernhard avea un apartament pe o stradă liniştită, nu departe de Grădina Zoologică. Cînd am sunat la poarta dinspre stradă, un portar cu o statură de gnom s-a holbat la mine printr-o

ferestruică de la parter, m-a întrebat la cine mergeam, iar, după ce m-a cîntărit cîteva clipe cu o profundă neîncredere, a apăsat pe un buton care a ridicat automat zăvorul porţii. Aceasta era atît de grea îneît am fost nevoit s-o împing cu amîndouă mîinile ; s-a închis singură în urma mea cu o bubuitură prelungă, parcă trasă din tun. Au venit apoi două uşi la rînd, ce dădeau spre o curte interioară, aici încă o uşă de la casa din fundul curţii, apoi cinci etaje pe scări şi, în fine, uşa de Ia apartament. în total, patru rînduri de uşi îl apărau pe Bernhard de lumea exterioară.

în acea seară purta un kimono cu minunate broderii orientale peste hainele sale de oraş. Nu mai arăta chiar aşa cum îl ţineam eu minte de la precedenta noastră întîl- nire : atunci nu mi se păruse cîtuşi de puţin oriental — şi kimono-ul, cred, scotea acum în evidenţă această trăsătură a lui. Profilul superrafinat, impecabil, conturat cu fineţe şi coroiat, îi conferea ceva din aerul unei păsări de pe o broderie chinezească. Era molatec, negativist, m-am gîndit eu, şi totuşi ciudat de puternic, avînd concentrată în el toată acea forţă potenţială a unei figuri de fidleş sculptate într-un altar. Am remarcat din nou englcza-i minunată şi gesturile defensive, cu ambele mîini, în timp ce-mi arăta un cap din gresie al lui Buddha din regatul Hmer, datînd din secolul al Xll-lea, pe care îl ţinea la piciorul patului său — „ca să-mi vegheze visele". Pe o bibliotecă scundă şi albă se-nşiruiau statuete şi capete de piatră greceşti, siameze şi indo-chinezc, majoritatea aduse de Bernhard din călătoriile sale. Printre volumele de istoria artei, reproduceri fotografice şi monografii despre sculpturi şi antichităţi, am văzut *Colina* **de Vachell şi** *Cp-i de făcut ?* **de Lenin. Locuinţa putea fi la fel de bine aşezată şi în străfundurile unui peisaj de ţară : dinspre lumea exterioară nu răzbătea nici cel mai slab dintre sunete. O servitoare sobră, într-o uniformă cu şorţ, ne-a servit cina. Eu am mîncat o supă, peşte, cotlet şi apoi desertul; Bernhard a**

băut doar lapte şi a mîncat pişcoturi cu roşii.

Am stat de vorbă despre Londra, pe care n-o vizitase încă şi despre Paris, unde o vreme studiase în atelierul unui sculptor.

— Insă, oftă el zîmbind cu blîndeţe, Providenţa a decis altfel.

Aş fi dorit să vorbesc cu el despre afacerile familiei Landauer, dar n-am făcut-o de teamă să nu i se pară o lipsă de tact din partea mea. Cu toate acestea, el însuşi a amintit şi de ele, într-o doară :

— Să treci pe la noi într-o zi, dacă subiectul te pasionează. Presupun că trebuie să fie interesant, fie şi numai ca fenomen economic contemporan.

Zîmbi şi pe chip i se coborî o mască a oboselii : mi-a trecut prin minte o clipă gîndul că poate suferea de vreo boală fatală.

După cină însă păru ceva mai senin: începu să-mi povestească din călătoriile sale. Cu cîţiva ani mai înainte făcuse o dată înconjurul lumii — un spirit curios, dar cu moderaţie, ironic, dar cu bunăvoinţă şi vîrîndu-şi peste tot nasul său coroiat cu delicateţe : cunoscuse aşezările rurale ale evreilor din Palestina, coloniile evreieşti de la Marea Neagră, comitetele revoluţionare din India, armatele rebele din Mexic. Ezitant şi alegîndu-şi cu mare grijă cuvintele, mi-a descris dialogul său despre demoni cu un luntraş chinez, precum şi un caz abia credibil de brutalitate din partea poliţiei new-yorkeze.

De patru sau de cinci ori în cursul acelei seri s-a auzit sunînd la el telefonul şi de fiecare dată, am avut impresia, pentru a i se cere ajutor şi sfat.

— Treci pe la mine mîine, rostea el cu acea voce a lui obosită, liniştitoare. Da... sînt sigur că se poate aranja... Şi-acum te rog eu nu-ţi mai face griji. Bagă-te în pat şi culcă-te. îţi recomand să iei două-trei aspirine...

Zîmbi moale, ironic. Era clar că urma să-i împrumute cu bani pe toţi interlocutorii lui.

— Şi spune-mi, te rog, mă întreabă el în clipa cînd să ies pe uşă, dacă nu ţi se pare o

impertinenţă din partea mea — ce anume te-a determinat să vii la Berlin ?

— Am vrut să-nvăţ germana, i-am spus.

După ce mă pusese Natalia în gardă, n-aveam de gînd în nici un caz să încredinţez povestea vieţii mele tocmai lui Bernhard.

— Şi eşti fericit aici ?

— Foarte.

— E un lucru minunat, cred... Absolut minunat... — Şi Bernhard rîse cu acel rîs al lui blînd şi ironic : Un spirit înzestrat cu atîta vitalitate îneît să se poată simţi fericit pînă şi la Berlin. Trebuie neapărat să-mi împărtăşeşti şi mie secretul tău. Mă laşi să stau culcat la picioarele tale, să învăţ înţelepciunea ?

Zîmbetul i se contractă, făcîndu-se nevăzut. Din nou nepăsarea unei oboseli de moarte se coborî ca o umbră pe chipul său încă atît de tînăr.

— Nutresc speranţa, spuse el, că ai să-mi mai dai vreun telefon oricînd nu ai să ai ceva mai bun de făcut.

Curînd după această întîlnire am fost să-1 văd pe Bem- hard la birou.

Supermagazinul Landauer era o clădire enormă din oţel şi sticlă, nu departe de Potsdamer Platz. Mi-a trebuit aproape un sfert de ceas pînă ce am reuşit să-mi găsesc drumul prin raionul de lenjerie, unelte, articole electrice, sportive şi cuţitărie pînă în lumea secretă din spatele scenei — serviciul de vînzare cu ridicata, serviciul comercial şi de tranzacţii şi propriile birouri în care lucra Bernhard. Un portar mi-a dat drumul să intru într-o mică sală de aşteptare, panelată cu nişte plăci dintr-un lemn dungat şi foarte bine lustruit, avînd pe jos un covor gros albastru şi pe un perete o gravură cu Berlinul la 1803. După cîteva clipe, şi-a făcut apariţia însuşi Bernhard. In acea dimineaţă arăta mai tînăr, mai spilcuit, purta papion şi avea un costum gri deschis foarte elegant.

— Sper ca această modestă cameră să întrunească aprecierea ta, mi se adresă el direct. Sînt de părere că, deoarce

, ţin o mulţime de oameni aici în aşteptare, cel puţin să i stea într-o atmosferă mai mult sau mai pu|in plăcută, ' care să mai aline din nerăbdarea lor.

(— E foarte frumoasă, am spus eu adăugind, pentru a
face conversaţie, căci mă simţeam puţin stingher : Ce fel de lemn este ăsta ?

(— Nuc caucazian. Bernhard pronunţa cuvintele cu
obişnuita sa distincţie şi foarte precis. Deodată zîmbi. Acum părea într-o stare de spirit mult mai bună : — Hai să-ţi arăt magazinul.

La raionul de feronerie, o prezentatoare îmbrăcată într-o salopetă făcea dovada meritelor unui filtru de cafea nou brevetat. Bernhard se opri s-o întrebe cum mergea vînzarea şi femeia ne oferi cîte o ceaşcă de cafea. în timp ce eu sorbeam dintr-a mea, el începu să îi explice că eram un binecunoscut negustor de cafea din Londra şi că deci merita să afle părerea mea. La început femeia a înclinat să-1 creadă, însă văzîndu-ne că rîdem cu atîla poftă, a devenit suspicioasă. Apoi lui Bernhard i-a scăpat ceaşca din mînă şi s-a spart. Era dezolat ; şi-a cerut o mulţime de scuze.

— Nu face nimic, l-a liniştit prezentatoarea, ca şi cum ar fi fost un mic funcţionar oarecare, speriat că ar putea fi concediat pentru stîngăcia sa : Mai am încă două.

Curînd am ajuns şi la raionul de jucării. Bernhard îmi mărturisi că nici el şi nici unchiul său nu admiteau ca în magazinele Landauer să se vîndă soldaţi sau puşti de jucărie. Nu de mult, la o întrunire a directorilor de filiale, avuseseră o controversă aprinsă în legătură cu vînzarea de minitancuri şi Bernhard reuşise să îşi impună punctul de vedere.

— Dar nu e decît un început foarte modest, adăugă el trist luînd în mînă un tractoraş cu şenile.

Apoi îmi prezentă o cameră unde copiii puteau să se joace în timp ce mamele lor îşi făceau cumpărăturile în magazin. O supraveghetoare în halat alb ajuta doi băieţei să construiască un castel din cărămizi.

— Te rog să observi, îmi atrase atenţia Bernhard, că filantropia se împleteşte aici cu reclama. Vizavi de această cameră de obicei expunem pălării de damă ieftine şi foarte atractive. Astfel mamele carc-şi aduc copiii aici cad imediat în ispită... Mă tem că ai să ne consideri întristător de materialişti...

L-am întrebat de ce nu exista şi un raion de cărţi.

— Pentru că nu îndrăznim să avem şi un raion de cărţi. Unchiul meu ştie că eu n-aş mai ieşi toată ziua de acolo.

Pretutindeni în magazin se vedeau baterii de lămpi colorate, roşii, verzi, albastre, galbene. Am întrebat pentru ce erau şi Bernhard mă lămuri că fiecare dintre ele era semnalul pentru cîte unul din conducătorii firmei.

— Eu sînt lumina albastră. Poate că, într-o anumită măsură, e simbolic.

Dar, înainte de-a avea timp ca să-1 întreb ce vrea să spună, lampa albastră la care ne uitam începu să clipească des. Bernhard s-a îndreptat spre cel mai apropiat telefon ; i s-a transmis că îl aştepta cineva. Aşa încît ne-am luat rămas bun. La plecare mi-am cumpărat o pereche de şosete.

Către începutul iernii m-am întîlnit frecvent cu Bernhard. Nu aş putea spune că am ajuns să-1 cunosc mai bine după acele seri petrecute împreună. Piămînea curios de departe de mine — cu chipul său inert de epuizare umbrit de abajurul lămpii, cu glasul lui molatec depănînd uşor o suită de anecdote blînd umoristice. îmi descria, de exemplu, un prînz luat împreună cu nişte prieteni

**de-ai săi evrei ortodocşi. ,.A, le spusese Bernhard pe un ton lejer, de conversaţie, va să zică prînzim afară azi ? Ce îneîntare ! Şi încă-i atît de cald pentru vremea asta, nu ? Iar grădina voastră e o minune". Apoi deodată şi-a dat seama că gazdele sale îl priveau cam strîmb şi şi-a adus aminte cu oroare că de fapt era Sărbătoarea Corturilor.‡‡‡

şi să se tîrască pe nişte acoperişuri expuse focului de mitralieră. Fireşte că nu se prea grăbea să treacă la fapte. Studentul purta un pardesiu neobişnuit de gros, pe care Bernhard a insistat să şi-l scoată, căci încăperea era bine încălzită şi pe faţa celuilalt literalmente curgea sudoarea. în cele din urmă, după îndelungi ezitări, studentul s-a dezbrăcat, dezvă- luindu-i, spre marea alarmă a amfitrionului său, că pardesiul avea sub căptuşeală mai multe buzunare false pline cu grenade de mînă.

— Şi partea cea mai neplăcută a fost, povestea mai departe Bernhard, că luase hotărîrea să nu-şi mai asume riscuri şi să îşi lase acel pardesiu la mine. Voia să îl pună în cadă şi să dea drumul la apa rece peste el. Pînă la urmă am reuşit să-1 conving că mult mai sigur era să-1 scoată pe întuneric din casă şi să-1 arunce în canal — ceea ce a şi făcut pînă la sfîrşit... Astăzi acel student este unul din cei mai distinşi profesori ai unei anumite universităţi din ţară. Sînt sigur că a şi uitat demult episodul cu acea escapadă a lui cana stingheritoare...

— Dar tu, ai fost vreodată comunist, Bernhard ?, l-am întrebat.

Pe dată — s-a observat pe faţa lui — a şi trecut în defensivă. După o clipă a spus încet :

— Nu, Christopher. Mă tem că întotdeauna am fost, prin însăşi constituţia mea, un om incapabil să mă ridic la culmea necesară a entuziasmului.

Brusc am simţit că-mi pierd răbdarea cu el ; ba chiar că mă înfurii :

— ...a entuziasmului de a crede în ceva ?

Bernhard zîmbi distant la izbucnirea mea de violenţă. Poate că îl amuza chiar faptul de a mă vedea atît de ambalat.

— Eventual... Apoi adăugă, ca pentru sine : — Nu...' nu-i adevărat...

— Atunci în ce crezi tu ? l-am provocat eu mai

departe.

Rămase o vreme tăcut şi dus pe gînduri, cu profilul său coroiat, imobil şi cu ochii pe jumătate închişi. în cele din urmă spuse :

— Cred probabil în disciplină.

— în disciplină ?

— Nu poţi pricepe, Christopher ? Atunci să încerc să-ţi explic... Eu cred în disciplină — în disciplină pentru mine, pe care nu vreau în nici un caz s-o impun şi altora. Pentru alţii nu pot judeca şi lua hotărîri eu. Ştiu doar atît, că trebuie să am anumite norme pe care să le respect şi fără de care aş fi pierdut... Ţi se pare că sună prea groaznic?

— Nu, i-am răspuns şi mi-a trecut prin cap : vorbeşte ca Natalia.

— Nu trebuie să mă condamni prea aspru, Christopher. Zîmbetul acela batjocoritor îi reapăruse pe faţă. Şi apoi nu uita că eu sînt o corcitură. în fond, pînă la urmă, poate că în venele mele curge şi un strop de sînge curat prusac. Poate că degetul ăsta mic — îl ridică el în lumină — e degetul unui sergent-major prusac... Tu, Christopher, cu secolele voastre de libertate anglo-saxonă în spate, cu Magna Charta a voastră gravată în inimi, nu poţi înţelege că noi, bieţii barbari, avem nevoie de ştaiful uniformei ca să ne ţină drepţi.

— De ce rîzi tu mereu de mine, Bernhard ?

— Să rîd de tine, dragă Christopher ? N-aş îndrăzni.

Dar, poate, cu acel prilej mi-a spus ceva mai mult decît avea de gînd.

Am meditat îndelung dacă să fac sau nu experimentul de a o prezenta pe Natalia lui Sally Bowles. Cred că ştiam dinainte care va fi rezultatul. în orice caz, am avut atîta minte să nu-1 mai invit şi pe Fritz Wendel.

Urma să ne întîlnim la o cafenea elegantă de pe Kurfurstendamm. Natalia trebuia să ajungă prima. A venit cu un sfert de oră întîrziere — probabil

dorind să aibă avantajul de a sosi la urmă. Numai că o evaluase prost pe Sally : ea nu avea tupeul să întîrzie în stil mare. Săraca Natalia ! încercase să arate mai matură — cu unicul rezultat că se îmbrăcase urît şi în haine demodate. Rochia lungă şi căutat urbană nu-i venea bine deloc. Deasupra unei sprîncene îşi plantase o pălărioară — parodie inconştientă a tocii de paj a lui Sally. însă părul ei era mult prea înfoiat pentru aşa ceva : pălărioara plutea pe valuri ca o barcă pe jumătate răsturnată în voia unei mări agitate.

— Ei, cum arăt ? mă întrebă ea imediat aşezîndu-se vizavi de mine, destul de fîstîcită.

— Arăţi foarte bine.

— Te rog, spune-mi sincer ce o să gîndească despre mine ?

— O să-i placi foarte mult.

— Cum poţi să spui aşa ceva ? Natalia era dc-a dreptul indignată. Nu ai de unde să ştii.

— Întîi vrei să afli părerea mea şi pe urmă spui că n-am de unde să ştiu.

— Prostule ! Eu nu-ţi cer complimente.

— Mă tem că nu prea înţeleg de *fapt ce vrei* **atunci.**

— O, nu ? exclamă Natalia cu dispreţ. Nu înţelegi ? Atunci îmi parc rău. N-am ce să-ţi fac.

în clipa aceea sosi şi Sally.

— Buuună, iubitule, începu ea cît mai gunguritor cu putinţă, îmi pare *teribil* **de rău că am întîrziat — ai să mă poţi ierta ? — Se aşează cu multă gingăşie pe un scaun, învăluindu-ne pe amîndoi în efluviile parfumului ei şi se apucă să îşi extragă, cu gesturi mici şi istovite, deget cu deget mînuşile de pe mîini : M-am culcat cu un împuţit de producător evreu, un babalîc, în speranţa că o să-mi dea un contract... Dai', pînă acum, nimic...**

I-am tras zdravăn lui Sally un picior pe sub masă şi ea s-a oprit brusc, cu o expresie de consternare absurdă pe faţă — numai că acum, desigur, era prea tîrziu. Natalia îngheţă sub ochii

noştri. Tot ce-i spusesem ori îi sugerasem eu mai înainte ca ipotetică scuză anticipată pentru felul de a fi al lui Sally deveni dintr-o dată nul. După un moment de pauză glacială, Natalia mă întrebă dacă văzusem *Sous Ies toits de Paris*[§§§

încercînd s-o conving că n-aveam ce face. Deşi ştiam cît se poate de bine că momentul avea să fie privit ca un test de loialitate din partea mea — şi că deja căzusem la acest examen. Expresia de pe figura Nataliei nu arăta nici cea mai mică urmă de milă. Trăsăturile îi erau împietrite. Se supărase rău de tot.

— Cînd ne mai vedem ? am întrebat-o eu într-o doară.

— Nu ştiu, răspunse Natalia şi porni cu paşi hotărîţi în jos pe Kurfurstendamm, ca şi cum niciodată în viaţa ei n-ar mai fi vrut să dea ochii cu vreunul din noi.

Deşi n-aveam de mers decît vreo sută sau două sute de metri, Sally a insistat să luăm un taxi. Nu făcea, mi-a explicat ea, să ajungem la „Eden" venind pe jos.

— Fetii ăleia nu prea i-a plăcut de mine, nu ? întrebă Sally cînd maşina porni din loc.

— Nu, Sally. Nu prea.

— Şi zău dacă înţeleg de ce... M-am dat peste cap ca să fiu drăguţă cu ea.

— Dacă la tine asta înseamnă a fi drăguţă..., am rîs eu, în ciuda supărări mele.

— Dar ce-ar fi trebuit să fac în plus ?

— Mai important e ce-ar fi trebuit să *nu* faci... Tu nu poţi conversa despre nimic altceva decît despre adultere ?

— Lumea n-are decît să mă ia aşa cum sînt, îmi replică Sally trufaşă.

— Cu tot cu unghii ojate şi restul ?

Observasem privirea Nataliei cum revenea mereu la ele cu o fascinaţie oripilată.

— Astăzi anume, rîse tare Sally, nu mi-am ojat şi unghiile de la picioare.

— Ce naiba, Sally ? Şi pe-alea le ojezi ?

— Da, sigur că da.

— Dar, pentru Dumnezeu, de ce ? Cînd nimeni... dar m-am corectat — cînd foarte puţină lume le

vede...

Sally îmi întoarse rînjetul ei cel mai stupid :

— Ştiu, iubitule... Dar lucrul ăsta mă face să mă simt magnific de senzuală...

Această întâlnire a fost cea care a marcat începutul declinului relaţiilor mele cu Natalia. Şi nu fiindcă am fi avut vreo ceartă deschisă între noi, sau vreo ruptură definitivă. De fapt, ne-am întîlnit din nou după cîteva zile ; însă din prima clipă mi-a fost clară schimbarea de temperatură în prietenia noastră. Am vorbit, ca de obicei, despre artă, cărţi, muzică — evitînd amîndoi cu grijă de a imprima o notă prea personală dialogului ce-1 purtam. Ne plimbam de aproape o oră prin Grădina Zoologică împreună, cînd deodată Natalia m-a întrebat din senin :

— îţi place domnişoara Bowles foarte mult ?

în privirile ei, fixate asupra aleii pline de frunze căzute, juca un zîmbet maliţios.

— Cum să nu-mi placă... ? Doar urmează să ne căsătorim curînd.

— Prostule !

Am mai umblat cîteva minute bune în tăcere. i

— Ştii, spuse Natalia pe neaşteptate cu aerul cuiva care a făcut o descoperire surprinzătoare, că mie nu-mi place deloc domnişoara ta Bowles ?

— Ştiu că nu-ţi place.

Tonul meu a jignit-o — adică exact ceea ce şi urmăream.

— Ce cred eu, aceasta nu este important ?

— Cîtuşi de puţin, i-am zîmbit eu provocator.

— Numai domnişoara ta Bowles, ea este importantă ?

— Ea este foarte importantă.

Natalia se roşi toată şi-şi muşcă buza de jos. Acum începea de-a binelea să se supere.

— într-o zi tu vei vedea că eu am avut dreptate.

— Nu mă-ndoiesc că am să văd.

Am făcut tot drumul înapoi pînă la Natalia acasă fără a schimba nici măcar un singur cuvînt. în pragul uşii, m-a întrebat totuşi, ca de obicei :

— Poate mă vei telefona, într-o zi... — dar s-a oprit o clipă, trăgînd apoi un ultim foc — ...dacă va permite domnişoara ta Bowles ?

;— Şi dacă permite, şi dacă nu, am rîs cu, am să te sun foarte curînd.

Aproape înainte ca cu să-mi închei vorba, Natalia îmi şi închisese uşa în nas.

Cu toate acestea, nu m-am ţinut de cuvînt. A trecut o lună încheiată pînă să formez din nou telefonul Nataliei. în mai multe rînduri fusesem pe punctul de a o suna, dai- de fiecare dată lipsa mea de tragere de inimă a fost mai puternică decît dorinţa unei revederi. Şi, cînd, în sfîrşit, ne-am văzut, temperatura mai scăzuse cu alte cîteva grade încă ; păream acum doar simple cunoştinţe. Natalia era convinsă, cred, că Sally devenise amanta mea între timp, iar eu pe de altă parte nu vedeam ce rost ar fi avut să fac rectificările cuvenite ; un asemenea pas ar fi însemnat, desigur, o lungă discuţie de la suflet la suflet, de care pur şi simplu nu mă simţeam capabil. Şi, după toate explicaţiile de rigoare, probabil că Natalia ar fi fost la fel de şocată ca şi-acum, numai că mult mai geloasă poate. Nu încercam să mă flatez eu singur spunîndu-mi că Natalia m-ar fi dorit vreodată de iubit, dar începuse categoric să mă trateze ca un fel de soră mai mare autoritară şi — într-un mod destul de absurd — tocmai acest rol anume izbutise să i-1 sufle Sally. Nu, era păcat, dar pînă la urmă, am hotărît eu, mai bine să rămînă totul aşa cum era acum. Incît am dat apă la moară întrebărilor indirecte şi insinuărilor ci, ba chiar lăsam din cînd în cînd să-mi scape sugestii vagi de fericire domestică : ,,Azi dimineaţă, cînd luam micul dejun cu Sally...“, sau : „Cum îţi place cravata mea ? Sally mi-a cumpărat-o...“ Natalia, săraca, le recepta într-o tăcere sumbră ; iar eu, ca de atîtca ori pînă

atunci, mă simţeam vinovat şi rău. Două întîlniri am mai avut pe urmă, amîndouă soldate la fel : cu eşec. Apoi, pe la sfîrşi- tul lui februarie, cînd am sunat la ea, mi s-a comunicat că plecase în străinătate.

Nici pe Bernhard nu-1 mai văzusem de multă vreme. De aceea am şi fost destul de surprins să-i aud într-o dimineaţă vocea la telefon. Voia să ştie dacă doream să merg în acea seară cu el „la ţară" şi să rămîn peste noapte acolo. Totul suna foarte misterios, iar cînd am încercat să scot de Ia el unde anume urma să mergem şi de ce, a rîs numai cu multă poftă.

A trecut să mă ia pe la opt, într-o maşină mare închisă, cu şofer. Maşina, mi-a explicat Bcrnhard, era a firmei şi o utilizau împreună el şi cu unchiul lui. Mi s-a părut caracteristic pentru simplitatea patriarhală a traiului familiei Landauer că părinţii n-aveau o maşină a lor şi că Bernhard părea înclinat să se scuze în faţa mea chiar şi pentru existenţa acestei maşini comune. Era un gen de simplitate complicată, un fel de negare a negaţiei. Rădăcinile ei se încolăceau adînc în teribila vinovăţie a sentimentului posesiunii. O, Doamne, 'oftam eu în sinea mea, o să ajung eu cîndva să dau de capătul gîndirii acestor oameni, o să reuşesc eu oare să-i înţeleg vreodată ? Simplul fapt de a reflecta la structura psihică a familiei Landauer mă copleşea mereu cu o senzaţie de epuizare şi de eşec total.

— Eşti obosit ? mă întrebă prevenitor, de lîngă mine, Bernhard.

— A, nu..., am tresărit eu din moleşeală. Deloc.

— N-ai să te superi dacă trecem întîi pe la casa unui prieten de-al meu ? Pentru că mai vine cineva cu noi, înţelegi... Sper că n-o să te deranjeze.

— Bineînţeles că nu. Cum să mă deranjeze ? am spus eu politicos.

— E foarte liniştit. Un prieten vechi al familiei.

Cine ştie din ce motiv, Bernhard părea amuzat şi rîdea în barbă abia perceptibil.

Maşina se opri în faţa unei vile de pe Fasanenstrasse. Bernhard sună la sonerie şi intră : după cîteva clipe reapăru ducînd în braţe un Skye terrier. Am început să rîd.

— Ai fost extrem de politicos, îmi spuse Bcrnhard zîmbind. Cu toate acestea, am observat o anumită rezervă din partea ta... Am sau nu dreptate ?

— Poate că...

— Mă întreb cine anume te aşteptai să fie ? Poate vreun bătrîn senil şi cam plicticos ? Bernhard mîngîie ter- rier-ul. Mă tem, Christopher, că tu eşti mult prea binecrescut ca să mărturiseşti deschis.

Maşina încetini şi se opri în faţa barierei de la intrarea pe autostrada Avus *\

— Tu eşti cel care scoţi tot anglicismul meu în evidenţă, cred, i-am răspuns eu şi aproape imediat m-am şi simţit puţin stingherit, de parcă remarca mea ar fi avut intenţia să fie jignitoare ; însă Bernhard părea să fie perfect conştient de gîndul meu.

— Trebuie să iau cuvintele tale ca pe un compliment sau ca pe un reproş ?

— Ca pe un compliment, desigur.

Maşina gonea pe autostrada întunecată înspre imensa beznă a unui peisaj de iarnă. Semne reflectorizante uriaşe au strălucit o clipă în conurile de lumină ale farurilor, apoi s-au stins ca nişte chibrituri arse. Berlinul era deja doar o lucire roşiatică pe cerul din spatele nostru, ce s-a făcut nevăzută curînd înapoia unei păduri masive de pini. Proiectorul de pe turnul de radio îşi plimba raza subţire prin noapte. Şoseaua dreaptă şi întunecată vuia mereu în contrasens, mistuindu-se în urma noastră. în întunericul capitonat al maşinii, Bernhard mîngîia într-una clinele neliniştit de pe genunchii săi.

— Foarte bine, am să-ţi spun... Mergem la o casă de pe malul lui Wannsee, care a fost cîndva a tatălui meu. Ceea ce în Anglia voi numiţi o vilă la ţară.

— O vilă ? O, ce frumos... !

Tonul meu îl distră pe Bernhard. îmi dădeam seama după vocea lui că zîmbeşte :

— Sper că n-o să ţi se pară prea neconfortabilă.

— Sînt sigur că o să-mi placă.

— S-ar putea să o găseşti cam primitivă, la început... Bernhard rîse discret, doar pentru sine. Oricum e ceva amuzant...

— Probabil că e..;

Cred că în imaginaţia mea mă aşteptam în mod confuz Ia un hotel, cu lumini, muzică şi cu mîncare foarte bună. Şi reflectam cu amărăciune că doar un orăşean bogat şi supercivilizat pînă la decadenţă putea descrie dormitul într-o vilă la ţară jilavă şi

săracă, acum, în toiul iernii, drept „ceva" amuzant. Şi ce caracteristic, în plus, să mă aducă pînă la ea într-o limuzină de lux ! Şoferul unde o să doarmă oare ? Probabil că la cel mai bun hotel din Potsdam... Cînd am trecut pe lîngă luminile cabinei încasatorului de taxă de la celălalt capăt al autostrăzii, l-am văzut pe Bernhard zîmbind în continuare în sinea lui.

Apoi maşina a cotit la dreapta şi a luat-o în jos pe un drum mărginit de copaci golaşi. Aveam senzaţia proximităţii marelui lac, ascuns după copacii deşi din stînga. Nici nu mi-am dat seama cînd drumul s-a oprit la o poartă înaltă, după care urma o alee privată : curînd maşina a tras la scara unei vile mari.

— Aici unde sîntem ? l-am întrebat pe Bernhard, pre- supunînd în zăpăceala primei clipe că mai avea de luat pe cineva — probabil vreun alt terrier. Dar Bernhard rîse voios :

— Aici e capătul liniei, Christopher dragă ! Toată lumea coboară I

Un valet în livrea cu dungi a deschis portiera maşinii. Cîinele a sărit afară, iar Bernhard şi cu mine l-am urmat. Sprijinindu-şi o mină pe umărul meu, m-a condus prin antreu, în sus pe scări. Am observat în treacăt covorul gros şi nişte gravuri înrămate. A deschis uşa spre un dormitor luxos, în alb şi roz, cu o pilotă lucioasă de mătase brodată pe pat. în spate era o baie, în care strălucea argintul lustruit şi unde atîrnau prosoape albe pufoase.

— Săracul Christopher ! zîmbi Bernhard. Mă tem că eşti cam dezamăgit de vila noastră. Nu ţi se pare cumva prea mare sau prea ostentativă ? Sau poate tînjeai după plăcerea frustă de a dormi direct pe jos, printre gîndaci ?

Atmosfera acestei glume ne-a învăluit şi-n timpul mesei. De cîte ori valetul aducea vreo mîncare nouă pe cîte o tavă de argint, Bernhard îmi urmărea privirea şi zîmbea dezaprobator.

Sufrageria era moderat barocă, elegantă şi destul de incoloră ca stil. L-am întrebat cînd fusese construită vila.

— Vila asta a construit-o tata în 1904. A vrut să facă din ea o casă cît mai englezească — de dragul mamei mele...

După cină, am coborît pînă în josul grădinii prin vînt şi prin întuneric. Rafale puternice suflau printre copaci din direcţia apei. L-am urmat pe Bernhard, împiedieîn- du-mă mereu de terricr-ul care tot alerga printre picioarele mele, am coborît împreună cîteva trepte de piatră, pînă am ajuns la un debarcader. Lacul întunecat era brăzdat de valuri, iar de partea opusă, în direcţia Potsdam, un şirag de lumini săltăreţe lăsau o coadă ca de cometă prin apa neagră. Pe parapet o lampă de gaz demontată clămpănea în bătaia vîntului, iar sub noi valurile se spărgeau, stropind şi clipocind uşor, de piatra invizibilă.

"— în copilăria mea, coboram treptele astea în serile de iarnă şi stăteam ore întregi aici... începu să povestească Bernhard. Vocea îi era atît de joasă îneît de-abia puteam să-1 înţeleg ; stătea cu faţa în partea opusă, privind prin întuneric peste lac. Dacă venea vreo rafală mai tare de vînt, şi cuvintele lui se auzeau mai distinct, ca şi cum însuşi vîntul ar fi vorbit : Asta se întîmpla în timpul războiului. Fratele meu căzuse pe front, încă din primele luni... Mai tîrziu, unii rivali în afaceri ai tatii au început să facă propagandă împotriva lui pentru că avea nevastă englezoaică, aşa că nu mai venea să ne viziteze nimeni şi umbla zvonul că am fi spioni. Pînă la urmă nici furnizorii locali nu mai voiau să treacă pe la noi... Totul era destul de ridicol şi în acelaşi timp destul de îngrozitor — ca nişte fiinţe **omeneşti să poată avea atîta răutate în suflet...**

Am început să tremur privind la suprafaţa apei. Era frig. Vocea moale şi blîndă a lui Bernhard continua să toarcă **în urechea mea :**

— Stăteam aici în serile de iarnă şi-mi închipuiam că sînt **ultimul om rămas în viaţă pe lumea asta... Eram un** băiat **cu o fire ciudată, cred... Mu mă-mpăcam niciodată bine cu alţi băieţi, deşi îmi doream foarte mult să fiu popular şi să-mi fac o mulţime de prieteni. Poate că asta şi era greşeala mea — doream prea mult să mă împrietenesc cu ceilalţi. Băieţii au observat lucrul ăsta şi au devenit cu atit mai cruzi cu mine. în mod obiectiv, îi pot înţelege... poate că eu însumi aş fi fost capabil de asemenea cruzimi, dacă împrejurările ar fi fost diferite. E greu de spus... Dar, fiind aşa cum eram, şcoala era pentru mine ca picătura chinezească... Încît înţelegi acum de ce-mi plăcea serile să vin aici, să stau singur pe malul lacului. Şi apoi mai era şi războiul... Pe atunci îmi închipuiam că o să dureze poate vreo zece, cincisprezece sau chiar douăzeci de ani. Eram conştient că foarte curînd voi fi concentrat şi eu. în mod destul de ciudat, nu-mi amintesc să-mi fi fost cîtuşi de puţin frică. Primeam ca atare faptul. Părea destul de firesc să trebuiască să murim cu toţii. Presupun că asta era mentalitatea generală în timpul războiului. Dar cred că, în ce mă priveşte, intervenea şi un element tipic semit în atitudinea mea. E foarte greu să vorbeşti imparţial despre asemenea chestiuni. Cîte-odată nu-ţi vine să recunoşti anumite lucruri nici chiar pentru tine însuţi, de teamă să nu-ţi ştirbească respectul de sine...**

Âm revenit încet, ureînd panta grădinii dinspre lac în direcţia casei. Din cînd în cînd auzeam gîfîiala cîinelui tot gonind prin beznă. Vocea lui Bernhard torcea mereu, ezitantă, alegîndu-şi cuvintele :

— După ce fratele meu a fost ucis, mama n-a prea mai părăsit nici casa, nici grădina noastră. Cred că încerca să uite că pe lumea asta există o ţară numită Ger-» mania. A început să studieze ebraica veche şi să se concentreze asupra istoriei şi literaturii antice evreieşti. Am impresia că e un

proces simptomatic în faza modernă a evoluţiei iudaismului — această îndepărtare de cultura şi de tradiţiile europene. Eu însumi uneori sînt conştient de el la propria mea persoană... Mi-o amintesc pe mama um- blînd prin casă ca o somnambulă. Regreta orice moment care o ţinea departe de studiul ei, ceea ce era destul de tragic în sine, fiindcă, în tot acest răstimp, era bolnavă grav de cancer... De îndată ce a înţeles ce se întîmpla cu ea, a refuzat să mai meargă la doctor. Se temea de o ope-, raţie... în cele din urmă, cînd durerile au devenit insuportabile, s-a sinucis...

Ajunsesem la vilă. Bernhard a deschis o uşă de sticlă şi, printr-o mică seră, am intrat într-un salon imens, plin de umbre săltăreţe de la un foc ce ardea într-un şemineu englezesc deschis. Bernhard aprinse un număr de lămpi, făcînd încăperea orbitor de luminoasă.

— Chiar e nevoie de atîta iluminaţie? am întrebat eu. Cred că lumina de la foc e cu mult mai plăcută.

•— Serios ? zîmbi Bernhard subtil. Şi eu sînt de aceeaşi părere... Dar am crezut că poate ai să preferi lumina lămpilor electrice.

— Şi de ce, mă rog, s-o prefer ? Eram neîncrezător în tonul lui.

— Ştiu eu ? ! Nu e de vină decît concepţia mea despre caracterul tău. Dar cît de prost sînt!

Vocea lui Bernhard era batjocoritoare. Nu i-am răspuns. S-a ridicat şi a stins toate luminile, cu excepţia unei veioze, pe masa de lîngă mine. Urmă o linişte prelungă.

— Ţi-ar face plăcere să ascultăm radioul ?

De data aceasta tonul lui m-a făcut să surind.

— Să ştii că nu e nevoie să mă distrezi ! Mă simt foarte bine aşa cum sînt în clipa asta, aici, lîngă'foc.

— Dacă te simţi bine, atunci sînt şi eu fericit... E o prostie din partea mea, dar am avut impresia exact contrară.

— Cum adică ?

— M-am temut că te plictiseşti, poate.

— Cum să mă plictisesc ? ! Ce idee !

— Tu eşti foarte politicos, Christophcr. întotdeauna eşti foarte politicos. Dar eu îţi pot citi perfect gîndurile... Nu-1 mai auzisem niciodată pe Bernhard vorbind aşa ; vocea lui suna de-a dreptul ostilă : Te-ntrebi poate de ce te-oi fi adus eu în casa asta. Şi în primul rînd te întrebi de ce oare ţi-oi fi spus ceea ce ţi-am spus adineauri.

— Dar eu mă bucur că mi-ai spus...

— Nu, Christopher. Nu-i adevărat. Recunoaşte că eşti puţin şocat. Despre lucruri din astea nu se vorbeşte, după părerea ta. Ele cam lezează educaţia englezească pe care ai primit-o tu în şcoală — toate sentimentalismele astea evreieşti. Iţi place să te flatezi singur cu faptul că eşti un om de lume şi că nici o formă de slăbiciune omenească nu-ţi repugnă, dar educaţia ta e mult mai puternică decît tine. Oamenii n-ar trebui să vorbească între ei aşa, după credinţa ta. Una ca asta nu se cuvine.

— Bernhard, tu eşti fantastic !

— Da ? S-ar putea... Deşi nu cred. In fine... Dacă tot vrei să ştii, am să-ncerc să-ţi explic de ce te-am adus aici... Am vrut să fac o experienţă.

— O experienţă ? Cu mine ?

— Nu. O experienţă cu mine. Vreau să spun că... De zece ani n-am mai vorbit cu nimeni atît de intim cum am vorbit cu tine în astă seară... Nu ştiu dacă tu poţi să te pui în locul meu şi să-ţi închipui ce-nseamnă asta. Iar azi... Poate că, în fond, e şi imposibil de explicat... Să-ncerc să formulez altfel. Eu te aduc aici, în casa asta, care pentru tine nu-nseamnă nimic. N-ai nici un motiv să te simţi apăsat de trecut în ea. Apoi îţi spun povestea vieţii mele... să văd dacă aşa-i posibil să ucid în mine nişte stafii... Mă exprim însă prost şi confuz. Ţi se pare foarte absurd ce spun ?

— Nu. Cîtuşi de puţin... Dar de ce tocmai pe mine m-ai ales pentru experienţa ta ?

— Vocea ta sună foarte aspru. Christopher, cînd

mă întrebi. Şi îţi închipui, cred, că mă dispreţuieşti.

— Nu, Bernhard. Mă gîndesc că probabil tu mă dispreţuieşti... Adesea mă şi întreb de ce îţi pierzi tu oare timpul cu mine. Cîteodată simt cu adevărat că mă antipatizezi şi că nu faci şi nu rosteşti decît lucruri ca să mi-o dovedeşti — şi, totuşi, într-un fel, simt şi contrariul ; altfel bănuiesc că nu m-ai chema întruna, să vin pe la tine, să ne-ntîlnim... Oricum, încep să mă cam plictisesc de ceea ce tu numeşti experienţele tale. Pentru că cea din astă seară nu este prima, în nici un caz. Experienţele tale eşuează, iar tu apoi te superi pe mine. Trebuie să-ţi spun că mi se pare un procedeu nedrept... Dar ceea ce nu pot suferi la tine e că-ţi arăţi resentimentul adoptînd această atitudine fals umilă, cînd, de fapt, eşti omul cel mai puţin umil pe care l-am întîlnit vreodată.

Bernhard tăcea. îşi aprinsese o ţigară şi acum sufla fumul afară pe nări încet. într-o vreme spuse :

— S-ar putea să ai şi dreptate... Dar cred că nu integral. Numai în parte... Da, există o anumită însuşire la tine care mă atrage şi pe care o invidiez foarte mult şi totodată această însuşire a ta îmi trezeşte şi ostilitatea... S-ar putea să fie tocmai din cauză că şi eu sînt pe jumătate englez, iar tu reprezinţi pentru mine o latură a propriului meu caracter... Nu, nici asta nu-i adevărat... Nimic nu-i atît de simplu pe cît aş vrea eu să fie... Mă tem, îşi trecu Bernhard o mînă peste frunte şi ochi cu un gest obosit ironic, că sînt un mecanism complicat în mod inutil.

Urmă o clipă de tăcere, după care adăugă :

— Dar toate acestea sînt doar o vorbărie prostească şi egoistă. Vreau să te rog să mă ierţi. N-am nici un drept să-ţi vorbesc în felul acesta.

S-a ridicat în picioare, a traversat încet încăperea şi a aprins radioul. Ridicîndu-se, şi-a sprijinit o clipă mîna pe umărul meu. însoţit de primele acorduri ale muzicii, s-a întors la locul lui din faţa şemineului, zîmbitor. Avea un zîmbet blînd

şi totuşi ciudat de ostil. O ostilitate de tip antic. îmi sugera una din statuetele oiientale din apartamentul lui berlinez.

— Astă seară, zîmbi el molatec, se transmite ultimul act din *Maeştrii cîntăreţi din Niirriberg.*

— Foarte interesant, am spus eu.

O jumătate de oră mai tîrziu, Bernhard mă conducea pînă la uşa camerei, ţinîndu-şi mereu mîna pe umărul meu şi zîmbind întruna. A doua zi dimineaţă, la micul dejun, arăta obosit, în schimb a fost vesel şi amuzant. N-a făcut nici cea mai vagă referire la dialogul nostru din seara precedentă.

Maşina ne-a dus înapoi la Berlin şi m-a lăsat în colţul lui Nollendorfplatz.

— Sună-mă cît de curînd, i-am spus.

— Bineînţeles. La începutul săptămînii viitoare.

— Şi mulţumesc foarte mult.

— Eu îţi mulţumesc ţie, Christopher dragă, pentru că ai venit.

Nu l-am mai revăzut timp de aproape şase luni.

Intr-o duminică, pe la începutul lui august, a avut loc un referendum, pentru a hotărî soarta guvernului Brii- ning†††††††††††††††††††††††††††††††††††. Eu mă întorsesem la domnişoara Schroeder şi zăceam în pat pe o vreme atît de frumoasă, blestemîndu-mi amarnic degetul de la picior : mi-1 tăiasem într-o bucată de tablă făcînd ultima baie în mare pe insula Rugen, iar acum rana se infectase şi era plină de puroi. Îneît am fost fericit cînd, pe

---

††††††††††††††††††††††††††††††††††††† **Heinrich Briining (1885—1970), om politic german. în calitatea sa de conducător al partidului centrist, a devenit cancelar (1930—1932), însă, neavînd o majoritate în parlament (Reichstag), a guvernat prin decrete, încercînd să depăşească dificila situaţie economică a Germaniei prin adoptarea unor măsuri de austeritate, ceea ce a produs o largă nemulţumire şi a fost nevoit să demisioneze. în 1934, a emigrat în Statele Unite, unde a fost profesor la universitatea Harvard (1937—1952). între 1951—1954, a fost, cu intermitenţe, profesor la universitatea din Koln.**

neaşteptate, am primit un telefon de la Bernhard.

— Mai ţii cumva minte o anumită vilă la ţară pe malul lui Wannsee ? Da ? Tocmai mă întrebam dacă ţi-ar place să petreci azi după-amiază cîteva ceasuri acolo... Da, proprietăreasa ta mi-a povestit deja ce necaz ai păţit, îmi pare nespus de rău... Pot să trimit maşina după tine ? Cred că o să-ţi prindă bine să evadezi puţin din oraşul ăsta. Eşti liber să faci acolo absolut ce vrei — să stai chiar şi în pat, să te odihneşti. Nimeni nu-ţi va tulbura libertatea.

Curînd după masa de prînz a venit într-adevăr să mă ia maşina. Era o după-amiază de vis şi, în timpul drumului, l-am binecuvîntat pe Bernhard pentru bunătatea lui. Dar, cînd am sosit la vilă, am avut un şoc neplăcut : gazonul din imensa grădină era înţesat de lume.

Asta nu-mi mai plăcea deloc. Era o glumă proastă, îmi spuneam. Cu hainele mele ponosite, cu un picior bandajat şi sprijinit în baston, fusesem atras în mijlocul unei petreceri şic în aer liber ! Şi deodată apare Bernhard în nişte pantaloni sport şi o bluză tinerească de marinar. Era uimitor cît de tînăr arăta. în graba cu care venea să mă intîmpine, sări peste o balustradă joasă.

— Christoph er ! Ai venit, în fine ! Hai, fă-te comod !

în ciuda protestelor mele, m-a obligat să-mi scot haina şi pălăria. Spre ghinionul meu, purtam bretele. Majoritatea celorlalţi invitaţi erau îmbrăcaţi în costume sport. Zîmbind acru şi adoptînd în mod instinctiv armura excentricităţii morocănoase, care mă proteja în asemenea ocazii, am avansat şontîcăind în mijlocul lor. Mai multe perechi dansau pe muzica unui gramofon portativ ; doi tineri se băteau cu perne, încurajaţi fiecare de respectiva lui parteneră ; cei mai mulţi dintre protagoniştii acestei petreceri stăteau întinşi pe pături jos, în iarbă şi discutau. Totul era extrem de neprotocolar, iar servitorii şi şoferii se ţineau discrcţi deoparte, privindu-le scălîmbăielile cu aerul unor guvernante de copii celebri.

Ce căutau aici cu toţii ? De ce-i chemase oare Bernhard ? Era şi aceasta o nouă încercare, mai sofisticată,

de a-şi exorciza stafiile ? Nu, am hotărît eu în sinea mea ; era probabil doar o petrecere obligatorie, o dată pe an, pentru toate neamurile, prietenii şi apropiaţii familiei. Iar numele meu trebuia bifat şi el, aproape de sfîrşitul listei. Oricum, ar fi fost o prostie să fiu urîcios acum. De venit tot venisem. N-aveam decît să mă, simt bine.

Apoi, spre marea mea surprindere, am zărit-o pe Natalia. Era îmbrăcată într-o rochiţă de un galben deschis, cu mînecuţe bufante şi ţinea o pălărie mare de pai în mînă. Arăta atît de nostimă îneît nici nu aş fi recunoscut-o. Mă întîmpină cu multă veselie :

— A, Christopher ! Ştii, îmi pare atît de bine !

— Unde ai fost în tot timpul ăsta ?

— La Paris. N-ai ştiut ? Sincer ? Aştept mereu o scrisoare de la tine — şi nu vine nimic !

— Dar, Natalia, nu mi-ai scris niciodată adresa.

— O, *ba da !*

— Ei bine, în cazul ăsta nu ţi-am primit scrisoarea... In plus, vezi tu, am fost şi eu plecat.

— Aşa ? Ai fost plecat ? Atunci îmi pare rău... N-am ce să-ţi fac !

Am rîs amîndoi. Rîsul Nataliei era schimbat, ca de altfel totul în apariţia ei. Nu mai era acel rîs de şcolăriţă severă, care îmi comanda cîndva să-i citesc pe Jacobsen şi Goethe. Iar pe chip i se instalase un zîmbet visător, de încîntare, ca şi cum, îmi spuneam eu, ar fi ascultat întruna o muzică vioaie şi plăcută. în ciuda bucuriei vizibile de a mă reîntîlni, părea că abia dacă participă la dialogul nostru.

— Şi la Paris ce faci ? Studiezi artele plastice, cum doreai tu ?

— Dar bineînţeles !

— Şi-ţi place ?

— Minunat ! dădu Natalia energic din cap.

Ochii îi străluceau. Insă cuvîntul părea menit să descrie de fapt altceva.

— Este şi mama ta cu tine ?

— Da. Da...

— Aveţi o locuinţă împreună ?

— Da..., dădu ea din nou afirmativ din cap. O locuinţă... O, este minunat !

— Şi te întorci curînd ?

— A, da... Bineînţeles ! Chiar mîine !

Părea complet surprinsă cum de mai pot întreba — surprinsă că lumea întreagă nu ştie... Ce bine cunoşteam acest sentiment ! Şi puteam spune cu toată siguranţa că Natalia este îndrăgostită.

Am mai stat de vorbă cîteva minute — Natalia zîm- bind întruna şi ascultînd cu un aer visător, dar nu pe mine. Apoi, din senin, a cuprins-o graba. Întîrziase, spunea. Avea de făcut bagaje. Trebuia să plece de îndată. Mi-a strîns mîna şi am privit-o traversînd gazonul în fugă spre o maşină ce-o aştepta. Uitase pînă şi să-mi ceară să-i scriu, sau să îmi lase adresa ei. în timp ce-i făceam cu mîna, degetul meu infectat mi-a şi transmis o înţepătură de invidie.

Mai tîrziu, membrii cei mai tineri ai adunării au făcut • baie, plescăind prin apa tulburată de la picioarele scărilor de piatră. Bernhard era şi el printre ei. Avea un trup nevinovat şi alb, ca de copil, cu un stomac mic şi rotund şi uşor proeminent. Rîdea şi plescăia prin apă mai tare ca toţi ceilalţi. Cînd mi-a întîlnit privirea, a început să facă şi mai mult zgomot parcă — oare, mă gîndeam eu, poate dintr-o anumită sfidare ? Se gîndea el acum, ca mine, la cele ce îmi spusese cu şase luni mai înainte, stînd în acelaşi loc ?

— Vino şi tu în apă, Christopher !, îmi strigă el. îţi face bine la rana de la picior !

Cînd, în cele din urmă, au ieşit din apă cu toţii şi acum se uscau, el şi cu alţi cîţiva tinerei au început să se fugărească, rîzînd, printre copacii de pe mal.

însă, cu toate zbenguielile lui Bernhard, petrecerea nu ..demara". Societatea se împărţise pe clici şi grupuri ; şi, chiar şi atunci cînd veselia era mai în toi, cel puţin un sfert dintre invitaţi discutau politică pe un ton coborît şi grav. De fapt, unii din ei veniseră în chip atît de evident la

Bernhard doar spre a se întîlni şi a-şi discuta problemele personale îneît nici măcar nu-şi dădeau osteneala de a se preface că luau cît de cît parte la acele mondenităţi. Puteau la fel de bine să fi rămas şi în birourile lor, sau să fi stat acasă.

Cînd" s-a lăsat înserarea, o fată a început să cînte. A cîntat în ruseşte şi, ca de obicei, cîntecul a sunat copleşitor de trist. Valeţii au apărut cu pahare şi cu un bol imens de cruşon. în grădină era acum răcoare. Cerul se umpluse de un milion de stele. Pc suprafaţa întinsă şi calmă a lacului, ultimele pînze, ca nişte duhuri, pluteau. încoace şi încolo, duse de briza nehotărâtă a serii. Gramofonul cînta. M-am rezemat de mai multe perne, ascultînd pe un medic evreu care argumenta că Franţa nu îi putea înţelege pe germani fiindcă francezii nu trecuseră prin nici o experienţă comparabilă cu viaţa nevrozantă a celor din Germania în perioada de după război. O fată rîse deodată strident în mijlocul unui grup de tineri. Departe, în oraş, se numărau în vremea aceasta voturile. Gîndul îmi zbură pe neaşteptate la Natalia : gata, scăpase, poate chiar la momentul propice. Oricît s-ar mai amina verdictul, toţi oamenii aceştia erau de fapt condamnaţi. Seara de azi nu era decît repetiţia generală dinaintea dezastrului. Semăna cu ultima noapte a unui ev.

Pe la ora zece şi jumătate petrecerea începu să se împrăştie. Stăteam în picioare în hol sau în preajma uşii de la intrare, în timp ce un invitat telefona la Berlin să afle primele rezultate. Cîteva clipe de tăcere şi sîsîieli, după care chipul de la telefon se destinse şi arboră un zîmbet. Guvernul era în siguranţă, ne comunică el. Mai mulţi invitaţi au răcnit urale mai mult în glumă, dar uşuraţi. M-am întors, pentru a-1 găsi pe Bernhard în spatele meu.

— încă o dată capitalismul a fost salvat, surise el subtil.

Mi-a aranjat să fiu luat pe locul de afară, din spate, al unei maşini ce mergea spre Berlin. în

timp ce înaintam pe Tauentzienstrasse, copiii vindeau ziare cu ştirea atentatului din Bulowplatz. M-am gîndit la petrecerea noastră de pe gazonul de lîngă lac, unde stăteam şi beam cruşon, iar gramofonul cînta întruna, în timp ce un ofiţer de poliţie, cu revolverul în mînă, se împleticea rănit mortal pe scările unui cinematograf şi se prăbuşea fără viaţă la picioarele unei reclame din carton, care anunţa o comedie nouă.

A urmat o nouă tăcere — de data aceasta de opt luni. Şi iată-mă acum sunînd la soneria apartamentului lui Bernhard. Da, domnul era acasă.

— Ce aleasă onoare, Christopher. Din nefericire, însă, una foarte rară.

— Da, şi îmi pare rău. Fiindcă adesea am avut de gînd să trec să te vizitez... Nu ştiu nici eu de ce n-am făcut-o.

— Ai fost la Berlin tot timpul ăsta ? Să ştii că de două ori am sunat la domnişoara Schroeder şi o voce cam ciudată mi-a spus că te-ai întors în Anglia.

— Eu i-am spus aşa domnişoarei Schroeder. Nu voiam să ştie că am rămas în oraş.

— A, serios ? Doar n-aţi avut vreo ceartă ?

— Nu, dimpotrivă. I-am spus că mă-ntorc în Anglia fiindcă altminteri ar fi insistat să mă întreţină ea. Ajun- scsem să cam trag miţa de coadă... Insă totul e din nou în regulă acum, m-am grăbit eu să adaug, văzind o expresie preocupată ivindu-se pe chipul lui.

— Eşti sigur ? Atunci mă bucur foarte mult..; Dar cum te-ai descurcat în tot timpul ăsta ?

— Am stat cu o familie de cinci persoane în două camere la o mansardă din Hallesches Tor.

Bernhard zîmbi:

— Pe onoarea mea, Christopher... ce viaţă romantică duci !

— Mă bucur că numeşti lucrul ăsta romantic. Eu nu I Am rîs amîndoi.

— în orice caz, adăugă Bernhard, îmi face impresia că ţi-a priit. Arăţi ca însăşi imaginea sănătăţii întruchipate.

In schimb eu nu-i puteam întoarce complimentul. Parcă nu-1 văzusem pe Bernhard niciodată atît de bolnav. Era palid la faţă şi tras ; oboseala nu-i dispărea din priviri nici chiar atunci cînd încerca să zîmbească. Sub ochi avea cearcăne vineţii şi adinei. Pînă şi părul părea că i se rărise. Oricum arăta cu zece ani mai în vîrstă decît ultima oară cînd ne văzusem.

— Şi tu cum ai mai dus-o ? l-am întrebat.

— Mă tem că existenţa ce-o duc, prin comparaţie cu a ta, e deprimant de monotonă... Cu toate acestea apar şi unele diversiuni, să spunem, tragicomice.

— Diversiuni ? De ce fel ?

— De exemplu, asta... Şi Bernhard se îndreptă spre masa lui de scris, de pe care luă o hîrtie, pe care mi-o în- mînă : A sosit cu poşta de azi dimineaţă.

Textul era bătut la maşină :

> **„Bernhard Landauer, bagă de seamă. Se apropie ziua răfuielii cu tine şi cu unchitău şi cu toţi ceilalţi jidani împuţiţi. Vă dăm douăzeci şi patru de ore ca să părăsiţi Germania. Dacă nu, sînteţi nişte oameni morţi.“**

— Cam sîngeros, nu-i aşa ? rîse Bernhard cu amărăciune.

— E incredibil... Cine bănuieşti că ţi-a putut trimite o asemenea porcărie ?

— Vreun angajat care a fost dat afară, poate. Sau vreun glumeţ. Sau vreun nebun. Sau vreun elev cu mintea înfierbîntată de idei naziste.

— Şi ce faci acum ?

— Nimic.

— Dar te duci la poliţie, da ?

— Christopher dragă, poliţia se va plictisi curînd de toate prostiile acestea. Primim asemenea scrisori în ritm de trei-patru pe săptămînă.

— Dar poate că ăsta nu glumeşte... Or fi scriind eî^ naziştii, ca elevii de curs primar, dar sînt în stare de orice, Tocmai de aceea şi sînt atît de periculoşi. Oamenii rîd de ei, pînă-ntr-o zi cînd...

Bernhard zîmbi cu zînjbetul său obosit :

— Sînt deosebit de mişcat de grija ta în ceea ce mă priveşte. Cu toate acestea, sînt absolut nedemn de ea..» Existenţa mea nu e de asemenea importanţă vitală nici pentru mine, nici pentru alţii îneît să fie angajate forţele legii întru protejarea mea... Cît despre unchiul meu, în clipa de faţă e la Varşovia...

Am văzut că voia să schimbe subiectul.

— Mai ai vreo veste de la Natalia şi de la doamna Landauer ?

— O, da, desigur ! Natalia s-a măritat. Cum, nu ştiai ? Cu un medic francez, un tînăr... Aud că sînt un cuplu cît se poate de fericit.

— Mă bucur atît de mult.

— Da... E plăcut, nu-i aşa ? să ştii că prietenii tăi sînt fericiţi. Bernhard se duse pînă la coşul de hîrtii şi aruncă scrisoarea în el : Mai ales cînd sînt în altă ţară... zîmbi el blînd şi plin de tristeţe.

— Şi în Germania ce crezi că o să se-ntîmple acum ? l-am întrebat. Urmează un putsch nazist sau o revoluţie comunistă ?

— Văd că nu ţi-a pierit deloc entuziasmul, rîse cu poftă Bernhard. îmi pare rău numai că întrebarea ta nu e la fel de presantă pentru mine cum constat că este pentru tine...

„Intr-o bună zi o să fie destul de presantă", îmi stătea pe limbă să-i spun ; acum mă bucur că n-am făcut-o. L-am întrebat în schimb :

— Dar de ce spui că îţi pare rău ?

— Pentru că ar fi fost un semn de sănătate în caracterul meu... E drept că, în ziua de azi, asemenea lucruri ar trebui să ne intereseze, recunosc. E un lucru normal. Un lucru sănătos... Dar, din cauză că toate acestea mi se

par puţin ireale, puţin — te rog să nu te simţi lezat, Christopher dragă — puţin cam prea comune, sînt conştient că-mi pierd contactul cu existenţa. Ceea ce-i rău, desigur.... Un simţ al proporţiilor trebuie totuşi păstrat. Ştii că uneori, serile, stau aici singur, printre aceste cărţi şi statuete de piatră şi am o ciudată senzaţie de irealitate, ca şi cum asta ar fi toată viaţa mea ? Da, în fond cîteodată ajungeam chiar să mă îndoiesc dacă firma noastră — acea clădire mare, înţesată din pivniţă pînă în pod cu toată proprietatea noastră acumulată — există şi aievea, nu doar în închipuirea mea... Şi apoi aveam un sentiment extrem de neplăcut, cum numai în vise ni se întîmplă, şi anume că eu însumi nu mai exist. E un gînd foarte morbid şi foarte dezaxat, fără îndoială.... Am să îţi fac o mărturisire, Christopher... într-o seară eram atît de tulburat de această halucinaţie, că magazinul Landauer nu există, îneît am luat în mînă receptorul şi am purtat o lungă conversaţie cu unul din paznicii de noapte, invocînd un motiv stupid, pentru care pasămite îl deranjasem. Şi asta numai ca să mă asigur, înţelegi ? Nu crezi că am început să înnebunesc ?

— Nici gînd de aşa ceva... I se poate întîmplă oricui care munceşte prea mult.

— Şi atunci îmi recomanzi să iau o vacanţă ? Cumva o lună în Italia la începutul primăverii ? Da... Mi-aduc aminte de zilele frumoase cînd o lună de soare italian era soluţia pentru toate problemele mele. Dar, din păcate, medicamentul acesta şi-a pierdut puterea acum. Ţi-ofer un paradox ! Magazinul Landauer nu mai c deloc real pentru mine şi, cu toate acestea, sînt mai mult ca niciodată sclavul lui. Iată pedeapsa unei vieţi de materialism sordid. In- terzi-mi. să mai muncesc pînă ce cad seara lat şi devin de-a dreptul nefericit... Ah, Christopher, învaţă din greşelile mele !

Zîmbca, vorbea neserios, pe jumătate zeflemitor. Nu aş fi vrut să mai continui cu acest subiect.

— Să ştii, i-am spus, că de data asta plec realmente în Anglia. Peste vreo trei sau patru zile.

— îmi pare rău. Şi cît ai de gînd să rămîi plecat ?

•— Probabil că toată vara.

— Te-ai săturat de Berlin, în fine ?

— A, nu... Simt mai degrabă că Berlinul s-a săturat de mine.

— Şi pe urmă te-ntorci ?

— Da, cred că da.

— Eu cred că ai să revii mereu la Berlin. Christopher dragă. Locul tău pare să fie aici.

— Poate că da, într-un fel.

— Este ciudat cum unii oameni par să-şi găsească locul... mai ales în locuri unde nu s-au născut... Prima oară cînd am fost în China mi se părea că mă simt acasă, pentru prima oară în viaţa mea... Poate, cînd mor, spiritul meu va fi purtat la Peking.

— Ai face mai bine să laşi un tren să-ţi poarte trupul pînă acolo, şi asta cît mai repede cu putinţă !

— Prea bine, rîse Bernhard. Am să urmez întocmai sfatul tău. Dar cu două condiţii — prima : să vii cu mine ; iaţ a doua : să părăsim Berlinul în astă seară.

— Vorbeşti serios ?

— Bineînţeles că da.

— Păcat! Fiindcă aş fi vrut să vin... Din nefericire, însă,' n-am decît o sută cincizeci de mărci în total.

— Şe înţelege că ai fi invitatul meu.

— O, Bernhard, ce minunat ! Cîteva zile ne-am opri la Varşovia, pentru vize. Apoi la Moscova, să luăm transsiberianul...

— Deci vrei să vii ?

— Bineînţeles !

— în astă seară ?

M-am prefăcut că reflectez :

— Mă tem că în astă seară nu se poate... Am încă rufele la curăţătorie... Dar mîine, ce zici ?

— E prea tîrziu.

•— O._ ce păcat !

— Da, nu-i aşa ?

Şi am rîs amîndoi deodată. Pe Bernhard părea

să-1 înveselească gluma în mod cu totul deosebit. Era o notă uşor exagerată în rîsul lui, ca şi cum situaţia ar fi avut şi o altă dimensiune umoristică, pe care eu n-o pătrunsesem însă. Rîdeam şi unul şi celălalt încă în momentul rămasului bun.

Poate eram prea lent în a înţelege gluma. In orice caz, mi-au trebuit aproape optsprezece luni ca să-i pricep, în fine, poanta — şi s-o recunosc în ea pe cea din urmă, dar şi cea mai îndrăzneaţă şi cinică experienţă a lui în ce ne privea pe amîndoi. Fiindcă acum sînt sigur — aş pune chiar mîna în foc — că oferta lui Bernhard în acel moment era Cît se poate de serioasă.

Cînd m-am întors, în toamna lui 1932, la Berlin, i-am telefonat lui Bernhard, dar am aflat că era plecat cu afaceri la Hamburg. îmi reproşez şi acum — mereu ne reproşăm doar *după aceea* **— că nu am fost mai insistent atunci, însă aveam atîtea de făcut, atît de mulţi elevi, atîta lume de vizitat; săptămînile s-au transformat în luni ; a venit Crăciunul — i-am trimis lui Bernhard o felicitare, dar nu mi-a răspuns la ea : probabil era plecat ; apoi a venit anul nou.**

A ajuns la putere Hitlcr, a urmat incendiul de la Reichstag şi simulacrul de alegeri. Mă tot întrebam ce se ini împla cu Bernhard. De trei ori l-am sunat — de fiecare iată de la un telefon public, de teamă să nu-i creez domnişoarei Schroeder necazuri ; niciodată nimeni nu mi-a răspuns. Apoi, pe la începutul lui aprilie, într-o seară, am trecut pe la casa lui. Portarul a scos un cap ursuz pe ferestruica lui cea mică, mai urîcios ca orişicînd : la început părea înclinat să nege că-1 cunoscuse vreodată pe Bernhard. Apoi s-a răstit la mine :

— Domnul Landauer a plecat... s-a dus de aici.

— Cum, s-a mutat ?, l-am întrebat eu, Şi-aveţi adresa lui ?

— S-a dus dc-aici, mi-a repetat portarul şi mi-a trîn- tit **ferestruica în nas.**

Nici eu n-am mai insistat, conchizînd, pe bună dreptate, că Bernhard se pusese în siguranţă undeva în sfîrşit, probabil în străinătate.

în dimineaţa cînd s-a declarat boicotarea evreilor, m-am dus degrabă să văd ce se întîmplă cu magazinul Landauer. Lucrurile păreau mai mult sau mai puţin normale, la suprafaţă. Cîte doi-trei băieţandri în uniforme SA erau postaţi la fiecare din uşile principale. Cînd se apropia cîte un cumpărător, unul din ei îi spunea : „Ţineţi cont că ăsta e un magazin evreiesc !“ Băieţandrii erau destul de poli- ticoşi, de zîmbitori şi făceau întruna glume între ei. Mici grupuri de trecători se adunau să asiste la acest spectacol — interesaţi, amuzaţi sau apatici, dar încă nesiguri dacă să aprobe totul sau nu. Nici vorbă de atmosfera din micile orăşele de provincie, despre care s-a putut citi mai tîrziu în presă, unde cumpărătorii au fost însemnaţi pe frunte şi pe obraji în mod samavolnic cu o ştampilă. Destul de multe persoane intrau în clădire. Printre ele am intrat şi eu, am cumpărat primul obiect pe care mi-au căzut privirile — s-a întîmplat să fie o râzătoare pentru nucşoară — şi apoi am ieşit agale, balansînd pacheţelul în mînă. Unul din băieţii de la uşă i-a făcut semn cu ochiul tovarăşului său şi i-a şoptit ceva. Mi-am amintit că îl văzusem o dată sau de două ori la Alexander Casino pe vremea cînd locuiam încă la familia Nowak.

în mai am părăsit definitiv Berlinul. Prima mea oprire a fost la Praga — şi acolo, stînd într-o seară singur la o pivniţă-restaurant, am auzit, în mod indirect, cele din urmă veşti despre familia Landauer.

La masa de lîngă mine vorbeau doi bărbaţi în limba germană. Unul din ei era precis austriac ; pe celălalt nu-1 prea puteam plasa : era gras şi lucios la faţă, de vreo patruzeci şi cinci de ani şi putea fi proprietarul unei prăvălioare în orice capitală

europeană, de la Belgrad pînă la Stock- holm. Amîndoi erau fără îndoială prosperi, tehnic de origine ariană, iar din punct de vedere politic neutri. Cel care mi-a atras atenţia a fost cel gras.

— Şii magazinul Landaeur ? Landauer de la Berlin ?

Austriacul a dat din cap :

— Sigur «ă-1 ştiu... Am făcut şi afaceri eu ei, pe vremuri... Clădirea-i nemaipomenită. I-o fi costat ceva, cred..?

— Ai văzut ziarele de azi dimineaţă ?

— Nu. N-âm avut timp. Ştii, ne mutăm în locuinţa nouă. Se-ntoarce şi nevastă-mea.

— Ei, nu mai spune ! Chiar se întoarce ? Parcă a fost la Viena, nu ?

— Exact.

— Şi ? S-a distrat bine ?

— Poţi să fii sigur ! întreabă-mă numai cît m-a costat.

— Viena e cam scumpă în ultima vreme.

— Aşa e. Cam scumpă.

— Mîncarea costă mult.

— Peste tot costă mult mîncarea.

— Aicea cred că ai dreptate. Şi grasul începu să se scobească între dinţi : Da' ce-ţi spuneam ?

— Spuneai ceva de magazinul Landauer.

— A, da... Nu ai citit ziarele de azi dimineaţă ?

— Nu, nu am apucat.

— Scria în ele de Bernhard Landauer.

— Berhard ? se miră austriacul. Stai să vedem — parcă e fiul, nu ?

— De unde să ştiu eu ?...

Grăsanul extrase un mic fragment de carne pe vîrful scobitorii sale. Înălţîndu-l apoi în lumină, îl examina extrem de gînditor.

— Cred că e fiul, îşi dădu cu părerea austriacul. Sau poate nepotul... Nu. Cred că e fiuL

— Mă rog, oricine ar fi..., depuse grăsanul bucăţica de came pe marginea farfuriei cu un gest de scîrbă... acum e mort.

— Ei, nu mai spune !

— Stop cardiac. Grăsanul se încruntă şi ridică o mîna la gură spre a masca un rîgîit. Purta trei inele de aur pe degete. Scrie-n'ziar.

— Stop cardiac ! se foi austriacul mirat pe scaun. Hai nu mă înnebuni !

— Sînt multe stopuri cardiace în ultima vreme în Germania, spuse cel gras.

Austriacul confirmă din cap :

— Dar nu poţi crede tot ce se spune. Asta c cert.

— Ascultă-mă pe mine, spuse grăsanul, oricine poate face un stop cardiac, mai ales dacă îi trece un glonţ prin inimă.

Austriacul părea extrem de tulburat :

— Of, şi naziştii ăştia... începu el.

— Tipii să ştii că nu se joacă. Pe grăsan părea că îl distrează să-1 îngrozească pe prietenul său. Ţine minte ce-ţi spun eu : Ăştia or să cureţe Germania de evrei. De toţi.

Austriacul clătină din cap :

— Asta nu-mi place.

— Lagărele de concentrare, spuse grăsanul aprinzîn- du-şi un trabuc. îi internează în ele, îi pun să mai semneze una-alta... Şi pac ! un stop cardiac.

— Asta nu-mi place, repetă austriacul. E rău pentru comerţ.

— Aşa e, se declară de acord grăsanul. E rău pentru comerţ.

— Totul devine atît de nesigur.

— Aşa-i. Nici nu mai ştii cu cine faci afaceri. Grăsanul rîse. Era destul de macabru în felul său : Te pomeneşti că dai peste un cadavru.

Austriacul frisonă puţin :

— Dar bătrînul ? Landauer-tatăl ? Şi el a păţit-o ?

— A, nu, el e bine mersi. Era prea şmecher pentru ei. Acuma e la Paris.

— Ei, nu mai spune !

— Eu cred că or să-i preia naziştii magazinul. Aşa se procedează acum.

— In cazul ăsta mă gîndesc că bătrînul o fi ruinat.

— El ?! Niciodată ! Grăsanul scutură plin de dispreţ vîrful de scrum de la trabuc. Are el pus ceva deoparte cine ştie pe unde, în ce ţară. O să vezi tu. Şi-o să pornească un alt ghişeft, precis. Pentru că-s şmecheri evreii ăştia...

— Aşa e, confirmă şi austriacul. Pe evreu nu-1 pui niciodată cu botul pe labe. Gîndul păru să-1 mai înveselească. Se lumină la faţă tot : Apropo ! Ştiam eu că vreau să-ţi spun ceva... Ai auzit bancul ăla cu evreul şi fata de goi cu piciorul de lemn ?

— Nu. Grăsanul pufăi din trabucul său. Digestia îi era normală acum şi avea o bună dispoziţie ca după masă. Ia spune-mi-1...

Jurnal bcrlincz

(Iarna 1932-33)

ASTĂ **SEARĂ, pentru prima oară în această iarnă, e foarte frig. Gerul tăios prinde cu ghearele sale întreg oraşul într-o tăcere totală, asemeni tăcerii din timpul amiezilor de vară, cînd arşiţa e în toi. Pe frig, oraşul pare că se contractă, că se chirceşte, pînă ce devine un mic punct negru, abia dacă puţin mai mare decît sute de alte puncte, izolate şi greu de găsit pe nesfîrşita hartă a Europei. Afară, în noapte, dincolo de ultimele blocuri nou clădite şi de străzile ce se sfîrşesc la loturile de parcele individuale, se întinde Cîmpia Prusacă. O simţi pretutindeni în jurul tău astă seară, tîrîndu-se către oraş, precum sinistra imensitate a unui ocean ostil — presărată cu trunchiuri de pomi desfrunzite şi lacuri îngheţate şi sătuleţe ce poartă nume stranii de mari bătălii din războaie pe jumătate uitate. Berlinul e un schelet ce doare cînd e frig : e propriul meu schelet care doare. Simt tăişul acut al frigului în grinzile de fier ale liniilor suspendate ale S-Bahn-ului, în poduri, şine de tramvai, felinare, latrine. Fierul vibrează şi se contractă, piatra şi cărămida dor înăbuşit, mortarul amorţeşte.**

Berlinul e un oraş cu două centre — un ciorchine de hoteluri, baruri, cinematografe şi magazine scumpe în jurul Bisericii Memoriale, un nucleu lucitor de lumină, ca un diamant fals, pe fondul asfinţitului monoton ; şi centrul civic, conştient de sine, din jurul bulevardului Unter den Linden, garnisit cu tot ce-i trebuie şi cu multă grijă. Clădirile construite în mari stiluri

universale, drept copii ale unor copii, întăresc prestigiul de capitală al marelui oraş — un parlament, o mînă de muzee, o bancă naţională, o catedrală, o operă, o duzină de ambasade, un ard de triumf ; nimic n-a fost uitat. Şi toate cu atîta pompă, cu atîta corectitudine excesivă — în afară de catedrală, care tră- dcază, în arhitectura ci, acel licăr de isterie ce se aprinde o clipă în spatele oricărei faţade grave şi serioase de casă prusacă. Stinsă şi apăsată sub domul ci absurd, arată, la prima vedere, atît de caraghioasă, încît îţi vine să-i cauţi un nume pe măsura lipsei de noimii ce o dovedeşte — Biserica Imaculatei Complicaţiuni.

Dar adevărata inimă a Berlinului e o pădurice jilavă şi întunecată — Tiergarten *. La această vreme a anului, frigul începe să-i gonească pe fiii de ţărani din sătuleţele lor expuse către oraş în căutare de muncă şi de hrană, însă oraşul, care-şi trimisese atît de puternice şi îmbietoare luminile spre cerul nopţii întunecat, e rece şi crud cu ei şi lipsit de viaţă. Căldura lui e o iluzie, un miraj al pustiului iernii. El nu vrea să-i primească pe aceşti băieţi. Nu are nimic să le ofere. Frigul îi goneşte de pc străzi, în- dreptîndu-i către pădurea care este inima lui cea crudă. Aici se ghemuiesc pe bănci şi mor de foame sau degeră de frig, visînd la focul cc arde în vatră, în colibele lor, departe.

Domnişoara Schroeder urăşte frigul. încotoşmănată în jacheta ei de catifea tivită cu blană, şade într-un colţ, cu picioarele proptite de sobă. Uneori fumează cîte o ţigară, alteori soarbe din cîte o ceaşcă de ceai, dar cel mai adesea stă, privind amorţită la cahlele sobei, într-un fel de somn hibernal. A rămas singură acum. Domnişoara Mayr e în turneu în Olanda, astfel că domnişoara Schroeder nu mai are cu cine schimba o vorbă, în afară de Boljby şi mine.

Oricum Bobby e căzut în mare dizgraţie. Nu numai că a rămas fără lucru şi e restant de trei luni cu chiria, dar domnişoara Schroeder arc şi motive

să-1 suspecteze că-i fură bani din poşetă.

— Ştiţi dumneavoastră, Herr Issyvoo, îmi spune ea, nu m-aş mira ca tocmai el să fi ciupit cele cincizeci de mărci de la domnişoara Kost... Ar fi în stare, porcul! Cînd mă gîndesc numai cît m-am putut înşela în privinţa lui ! Mă credeţi, Herr Issyvoo, că l-am tratat ca pe propriul meu copil — şi poftim de ce mulţumire am parte ! Zice că o să-mi plătească pînă la ultimul *pfcnnig* **dacă apucă să ajungă barman la „Lady Windermere“... dacă, dacă... Dom-** **L Grădina Zoologică.**

nişoara Schroeder pufneşte cu un imens dispreţ : Ştiţi ce zic eu ? Dacă bunica avea patru roţi, la ora asta era tramvai !

Bobby a fost scos din fosta lui cameră şi exilat în „Pavilionul suedez[1]*. Trebuie să fie un curent teribil acolo sus. Cîteodată bietul de el arată vînăt de frig. S-a schimbat foarte mult de un an încoace — părul i s-a rărit, hainele îi sînt mai ponosite, obrăznicia lui a devenit sfidătoare şi aproape jalnică. Indivizii ca el reprezintă doar slujbele ce le au — ia-le slujba şi în mare parte ei încetează să mai existe. Uneori se mai strecoară în holul nostru, nebărbierit, cu mîinile în buzunare şi lîncezeşte pe-acolo stingher-sfi- dător, fluierînd mai mult pentru sine — melodiile de dans pe care le fluieră nu mai sînt nici ele prea noi. Domnişoara Schroeder îi mai aruncă vreo vorbă din cînd în cînd, ca pe o coajă de pîine zvîrlită cu reticenţă, dar fără nici o privire în direcţia lui şi fără să-i facă vreun pic de loc lingă sobă. Poate că nu l-a putut ierta niciodată pentru aventura lui cu domnişoara Kost. Zilele cînd Bobby o gîdila şi o plesnea peste fund pe gazdă s-au terminat demult.

Ieri am primit o vizită de la domnişoara Kost în persoană. Eu eram plecat de acasă ; cînd m-am întors, am găsit-o pe domnişoara Schroeder în culmea fericirii.

— închipuiţi-vă, Herr Issyvoo, că nici n-am recunoscut-o în prima clipă ! Acum e o adevărată doamnă ! Prietenul ei japonezul i-a cumpărat o haină de blană — blană veritabilă, nici măcar nu vreau să mă gîndesc cît o

fi dat pe ea ! Şi pantofii — din şarpe veritabil ! Ei da, pesemne că le-o fi meritat ! Ce face ea merge tot bine chiar şi-n ziua de azi... Mă gîndeam să intru şi eu în branşă !

Dar, indiferent cît de mult sarcasm afecta domnişoara Schroeder pe seama domnişoarei Kost, se vedea că fusese puternic, şi nu defavorabil, impresionată de ea. Şi nu atît pentru haina ei de blană sau pentru pantofi, cît pentru faptul că domnişoara Kost cîştigase mult mai mult deeît atît, şi anume un simbol al respectabilităţii în lumea domnişoarei Schroeder ; îşi făcuse o operaţie într-o clinică particulară.

— A, nu ce vă gîndiţi dumneavoastră, Ilerr Issyvoo ! A fost o intervenţie la gît. Tot prietenul ci a plătit şi pentru **asta, bineînţeles... Inchipuiţi-vă că doctorii i-au extirpat ceva din fundul nasului ; iar acum ea poate să-şi umple gura cu apă şi s-o împroaşte pe nări, ca dintr-o siringă ! Nu-mi venea să cred la început, dar mi-a arătat. Pe cu- vîntul meu de onoare, Herr Issyvoo, apa a zburat dintr-un colţ în altul al bucătăriei ! Nu-i vorbă, a evoluat foarte mult femeia asta de pe vremea cînd stătea aici... Nu m-aş mira să se mărite într-o zi cu vreun director de bancă. Da, da, ţineţi minte ce vă spun eu : fata asta o să ajungă departe.**

Unul dintre elevii mei, Herr Krampf, un tînăr inginer, îmi descrie copilăria sa în timpul războiului şi al marii inflaţii. în ultimii ani ai războiului, au dispărut chingile de la ferestrele vagoanelor de cale ferată : oamenii le tăiau pentru că nu se mai găsea deloc piele. Ba chiar puteai intîlni bărbaţi şi femei care umblau în haine făcute din materialul folosit la tapisarea scaunelor în trenuri. Un grup de colegi de şcoală ai domnului Krampf au pătruns noaptea într-o fabrică, de unde au furat toate curelele de transmisie, care. erau din piele. Toată lumea fura. Toată lumea vindea ce avea de vîndut — inclusiv pe ei înşişi. Un băiat de numai paisprezece ani, din clasa lui Krampf, plasa cocaină pe stradă, între orele de curs.

Zarzavagiii şi măcelariii erau atotputernici. Trebuia să le îndeplineşti cele mai extravagante mofturi dacă voiai să ai zarzavaturi sau carne. Familia Krampf cunoştea un măcelar într-un sătuleţ de lîngă Berlin, care avea întotdeauna carne pentru clienţi. Numai că avea şi o perversiune sexuală aparte. Plăcerea lui erotică supremă era să ciupească şi să plesnească peste obraji fie o fată, fie o femeie sensibilă şi binecrescută. Posibilitatea de a umili în acest fel o doamnă precum mama lui Krampf îl excita la culme : dacă nu era lăsat să-şi realizeze fantezia, el refuza categoric să stea de vorbă. Aşa că, în fiecare duminică, doamna Krampf îşi lua copiii şi se ducea în acel sat, ofe- rindu-şi răbdătoare obrajii să fie ciupiţi şi plesniţi, în schimbul cîtorva cotlete sau al unei bucăţi de muşchi.

La capătul îndepărtat al lui Potsdamer Strasse e un bîlci cu leagăne şi tiribombe. Una din principalele sale atracţii este un cort, unde au loc meciuri de box şi de lupte. Plăteşti şi intri, concurenţii se înfruntă timp de trei sau patru reprize, după care arbitrul anunţă că, dacă vrei să-i vezi luptînd, trebuie să plăteşti zece pfennigi în plus. Unul din luptători e un bărbat ras în cap, cu o burtă mare : poartă o pereche de pantaloni de pînză suflecaţi, ca şi cum ar merge să tragă la vîsle. Adversarul lui poartă chiloţi negri şi genunchere de piele, ce arată de parcă ar fi fost luate de la un cal bătrîn înhămat la tramcar. Luptătorii se trin- tesc unul pe altul cît pot, făcînd salturi spectaculoase pentru plăcerea spectatorilor. Grăsanul, care joacă rolul celui învins, se preface foarte supărat cînd e bătut de celălalt şi ameninţă cu pumnii pe arbitru.

Unul dintre boxeri e negru şi el cîştigă invariabil. Boxerii se lovesc cu mănuşa deschisă, făcînd un zgomot teribil în jurul lor. Celălalt, un tînăr înalt şi bine clădit, cu vreo douăzeci de ani mai tînăr şi vizibil mai puternic decît adversarul

său, este făcut pasămite „knock out“ cu o lejeritate prostească. Se zbate agonizînd pe podea, aproape că reuşeşte să se ridice în picioare cît ai număra pînă la zece, dar în ultima clipă se prăbuşeşte înapoi cu un geamăt gros. După acest meci, arbitrul mai încasează cîte zece pfennigi de in cei prezenţi şi întreabă dacă din public e cineva care doreşte să se înfrunte cu învingătorul. înainte ca vreun posibil concurent cinstit să accepte provocarea sa, alt tînăr, care pînă atunci vorbise şi glumise deschis cu luptătorii, sare grăbit în ring şi-şi dă jos hainele de pe el, dovedindu-se deja echipat în chiloţi şi ghete de box. Arbitrul anunţă un gaj de cinci mărci ; de data aceasta negrul e cel făcut „knock out“.

Publicul lua meciul foarte în serios, cu strigăte de încurajare pentru combatanţi, certîndu-se şi pariind asupra rezultatului. Şi, cu toate acestea, stătuseră toţi în cort cît şi mine, ba chiar mai mult ca mine, căci i-am lăsat acolo la plecarea mea. Morala politică e absolut deprimantă : oamenii aceştia pot fi făcuţi să creadă în oricine şi în orice.

Plimbîndu-mă în astă seară pe Kleiststrasse, am văzut o mică mulţime adunată în jurul unei maşini particulare. In maşină erau două fete ; pe trotuar, doi tineri evrei se angajaseră într-o ceartă violentă cu un bărbat mare şi blond, care se vedea cît de colo că-i beat. Evreii, se parc, mergeau încet cu maşina pe lîngă trotuar, încercînd să agaţe fete şi le invitaseră pe cele două să facă o plimbare cu ei. Fetele acceptaseră şi tocmai urcau în maşină, cînd deodată a intervenit bărbatul cel blond. Era nazist, ne spunea el, şi *a* simţit de datoria lui să apere onoarea femeii germane de ameninţarea obscenă a degenera ţiilor nenordici. Cei doi evrei însă nu s-au lăsat intimidaţi ; ei i-au comunicat nazistului, în termeni foarte energici, să-şi vadă de treaba lui. între timp, fetele, profitînd de îmbulzeală, s-au strecurat afară din maşină şi au luat-o la fugă pe stradă în jos. Atunci nazistul a

încercat să-1 tîrască pe unul din evrei cu el, în căutarea unui poliţist, dar, cu braţul rămas liber, acesta i-a tras un upercut care l-a răsturnat pe spate. înainte ca nazistul să se ridice în picioare, cei doi tineri au sărit în maşina lor şi s-au făcut nevăzuţi. Mulţimea a început să se împrăştie încet, discutînd. Foarte puţini martori ai scenei erau în mod deschis de partea nazistului ; mai mulţi au luat apărarea celor doi evrei ; însă majoritatea s-au mulţumit să clatine din cap cu îndoială, rostind în barbă : *„Allerhand /“* [i]

După trei ceasuri, cînd am trecut din nou prin acelaşi loc, nazistul patrula în continuare în sus şi în jos, căutînd intens şi alto femei germane pe care să le scape eroic de la pierzanie.

Adineauri a sosit o scrisoare de la domnişoara Mayr : domnişoara Schroeder m-a chemat s-o ascult şi eu. Domnişoarei Mayr nu-i place în Olanda. A fost nevoită să cînte într-o serie de localuri de mîna a doua din oraşe de mîna a treia, iar dormitorul îi este adesea prost încălzit. Olandezii, ne spune ea, nu au deloc cultură, n-a întîlnit decît un singur domn într-adevăr rafinat şi superior, care e văduv. Acesta o asigură că ca este o femeie şi jumătate — lui nu-i trebuiesc mucoasele astea de fete. Vrînd să-şi manifeste admiraţia pentru arta ei, i-a dăruit un set întreg de lenjerie de corp.

Domnişoara Mayr are de asemeni probleme cu colegele ei. într-unul din oraşe, o actriţă rivală, invidioasă pe calităţile vocale ale domnişoarei Mayr, a încercat să-i scoată

• **Aproximativ : nemaipomenit! (germ.)**

ochii cu un ac de pălărie. Nu pot să nu admir curajul acelei actriţe. Cînd domnişoara Mayr a terminat cu ea, cealaltă era atît de bine aranjată încît o săptămînă întreagă n-a mai putut apărea pe scenă.

Aseară Fritz Wendel mi-a propus un tur

al,,bombelor" capitalei, un fel de vizită de bun rămas, căci poliţia a început să se intereseze foarte îndeaproape de aceste localuri. Se fac adesea razii, iar numele clienţilor sînt notate. Umblă chiar vorba că va urma o curăţenie generală în Berlin.

L-am cam contrariat cu insistenţa mea de a merge la ;,Salom6“, un local unde nu mai fusesem deloc pînă atunci. Fiind un expert al vieţii de noapte a oraşului, Fritz mi-a arătat un dispreţ profund. Nici măcar nu era o circiumă originală, mi-a spus el. Proprietarul ei oferea un program mai mult în folosul vizitatorilor provinciali.

Localul „Salome" s-a dovedit foarte scump şi mult mai deprimant decît mă aşteptasem la început. Cîteva femei îndoielnice şi băieţi cu sprîncene smulse tot lîncezeau pe lîngă bar, scoţînd ba răgete foarte groase, ba strigăte ascuţite — care voiau, se pare, să fie hohotele de rîs ale damnaţilor soartei. întreg aranjamentul interior era pictat în auriu şi roşu-infernal — pretutindeni pluş stacojiu gros de mai mulţi centimetri şi uriaşe oglinzi cu rame aurii. Sala era aproape plină. Publicul consta mai ales din comercianţi respectabili de vîrstă mijlocie însoţiţi de familii care exclamau cu o uimire binevoitoare : „Cum, serios ?“ sau „Nici chiar aşa !" Ne-am ridicat să plecăm pe la jumătatea programului de cabaret, după ce un tînăr, îmbrăcat în crinolină cu paiete şi un sutien cusut cu pietre preţioase, a executat, destul de greu, dar cu succes, o suită de trei şpagaturi.

La ieşire ne-am întîlnit cu un grup de tineri americani foarte ameţiţi, care voiau să intre în local. Cel ce părea să fie un fel de şef al lor era un tip bondoc şi care purta *pihee-nez,* cu un maxilar extrem de pătrat.

— Ia zi. l-a întrebat el pe Fritz, ce se poate vedea aici ?

— Bărbaţi costumaţi în femei, a zîmbit Fritz.

Americanului nu-i venea să creadă.

— Bărbaţi costumaţi *în femei ? In femei,* **zici ? Adică-s nişte...** *din ăia ?*

— Pînă la urmă, toţi sîntem nişte din ăia, rosti solemn Fritz, pe un ton lugubru.

Tînărul ne privi încet din cap pînă-n picioare.

Pînă atunci probabil fugise, căci încă mai gîfîia. Ceilalţi s-au grupat stîngaci în spatele lui, gata de orice — cu toate că feţele lor imberbe, cu gurile larg căscate, arătau puţin temătoare în lumina verde de deasupra uşii.

— Hei, şi tu eşti unul *din ăia ?* mă întrebă micuţul american, întorcîndu-se brusc spre mine.

— Da, i-am răspuns eu, foarte *din ăia.*

A stat o clipă în faţa mea răsuflînd greu, cu falca împungînd în sus, neştiind parcă ce să facă mai bine : să mă lovească sau nu între ochi. Apoi s-a răsucit, a scos un strigăt sălbatic de luptă şi, urmat de ceilalţi, s-a repezit, cu capul înainte, pe uşa deschisă a localului.

— Ai fost vreodată la „bomba" aia comunistă de lîngă Zoo ? m-a întrebat Fritz în timp ce ne îndepărtam de „Salome". Pînă la urmă n-ar strica să aruncăm şi noi un ochi pe-acolo... Peste şase luni, cine ştie ? te pomeneşti că purtăm cu toţii cămăşi roşii...

Am fost de acord. Eram curios să văd ce-nseamnă pentru Fritz o „bombă comunistă".

De fapt, era un mic subsol cu pereţii spoiţi. Se şedea pe nişte bănci prelungi la nişte mese goale mari ; în total vreo duzină de oameni strînşi la un loc — semăna cu sala de mese a unei şcoli. Pe ziduri erau scrijelite desene expresioniste. care includeau şi tăieturi din ziare, cărţi de joc fixate cu pioneze în cartoane imprimate cu mărci de bere, cutii de ţigări şi capete decupate din fotografii. Cafeneaua era plină de studenţi, îmbrăcaţi majoritatea cu o nepăsare agresiv politică — bărbaţii în pulovere de marinari şi pantaloni şifonaţi şi pătaţi, fetele în bluze prost croite, cu fuste ce se ţineau doar în ace de siguranţă şi cu eşarfe stridente ţigăneşti, înnodate neglijent. Proprietăreasa fuma trabuc. Băiatul care servea în sală se tot plimba cu o ţigară în colţul gurii şi bătea clienţii pe spate cînd le lua comenzile.

Atmosfera era absolut degajată, veselă şi prietenoasă : nu puteai să nu te simţi imediat ca acasă. Bineînţeles, Fritz şi-a găsit şi aici o mulţime de prieteni. M-a prezentat şi pe mine la trei dintre ei — un tip pe nume Martin, un student la arte, Werner şi prietena lui, Inge. Inge era zdravănă şi plină de viaţă şi avea o pălărioară cu pană care o făcea să semene în mod destul de comic cu Hcnric al VlII-lea. în timp ce Werner şi Inge discutau între ei, Martin stătea tăcut : era slab şi întunecat la faţă şi col- ţuros, cu acel zîmbet sardonic superior al complotistului conştient. Mai tîrziu, cînd Fritz, Werner şi Inge s-au alăturat unui alt grup la capătul opus al mesei, Martin a început să-mi vorbească de războiul civil iminent din Germania. Cînd va izbucni, îmi explica el, comuniştii, care n-aveau decît puţine arme automate, vor lua în stăpînire acoperişurile oraşului, de unde vor ţine poliţia la distanţă cu ajutcrul grenadelor. Numai trei zile trebuiau să reziste, căci flota sovietică, mă asigura el, se va îndrepta urgent spre Swinemiinde * şi va începe debarcarea trupelor.

— Eu îmi petrec cea mai mare parte a timpului fabricînd bombe, adăugă el.

L-am aprobat din cap şi am zîmbit, destul de încurcat altfel — nedîndu-mi seama dacă-şi bătea joc de mine sau comitea în mod deliberat o indiscreţie cumplită. Precis nu era băut şi n-am avut impresia că ar fi nebun.

La un moment dat a intrat în local un băiat izbitor de frumos, de vreo şaisprezece sau şaptesprezece ani. Se numea Rudi. Era îmbrăcat într-o rubaşcă, pantaloni de piele scurţi şi cizme de călărie şi s-a îndreptat cu paşi apăsaţi spre masa noastră, afişînd toate manierismele eroice ale mesagerului ce revine victorios dintr-o misiune disperată. N-avea însă nici un mesaj de transmis. După intrarea sa furtunoasă în scenă şi o suită de mîini strînse scurt şi solemn, s-a aşezat tăcut alături de noi şi şi-a comandat un pahar de ceai.

Astă seară am vizitat din nou localul respectiv. E o mică lume fascinantă în sine, plină de intrigi şi contra-intrigi. Napoleon-ul ei este sinistrul fabricant **de bombe**

• Mic port la Marea Baltică, pe Insula Usedom, azi în Polonia (Swinoujscie).

artizanale Martin ; Werncr pare a fi Danton ; iar Rudi — Ioana d'Arc. Toată lumea bănuieşte aici pe toată lumea. Martin m-a pus deja în gardă în privinţa lui Werncr : acesta „nu prezintă garanţii politice"* — vara trecută a subtilizat întregul fond al unei organizaţii de tineret. Şi Werner m-a prevenit să mă feresc de Martin, care e fie agent nazist, fie spion al poliţiei, fie în slujba guvernului francez. în plus, şi Martin şi Werner m-au sfătuit în modul cel mai grav să nu am de-a face cu Rudi, dar ambii au refuzat categoric să-mi spună de ce.

Numai că n-am putut nicicum să mă feresc de Rudi. Acesta s-a postat alături de mine şi s-a pornit pe loc să îmi turuiască — un adevărat vîrtej de entuziasm. Cuvîn- tul său favorit e *„knorke" : „Rupător !"* E cercetaş. Voia să afle de la mine cum sînt *boy scouts-ii* englezi. Aveau spirit de aventură ?

— Băieţii germani iubesc toţi aventura. Aventura e un lucru rupător. Avem un instructor — un tip rupător. Anul trecut s-a dus în Laponia şi a locuit într-o colibă, toată vara, singur... Eşti comunist ?

— Nu sînt. Dar tu ?

Era încurcat.

— Te cred şi eu ! Toţi sîntem, aici... Iţi împrumut nişte cărţi, dacă vrei... Ar trebui să vii să vezi clubul nostru. E rupător... Cîntăm *Stindardul roşu* şi alte cîntece interzise... Vrei să mă-nveţi englezeşte ? Eu vreau să-n- văţ toate limbile străine.

L-am întrebat dacă există şi fete în detaşamentul lui. S-a arătat atît de şocat, de parcă aş fi spus ceva indecent.

— Femeile nu-s bune de nimic, mi-a mărturisit el cu amărăciune. Ele îţi strică tot cheful. N-au nici un pic de spirit de aventură. Bărbaţii se înţeleg mult mai bine între ei cînd sînt singuri.

Nenea Peter, instructorul . nostru, spune mereu că femeile ar trebui să stea acasă şi să cîr- pească ciorapi. Doar pentru atîta-s bune !
i — Şi nenea Peter e comunist ?

— Te cred şi eu ! exclamă Rudi, privindu-mă cu suspiciune. Dar de ce întrebi ?

— A, întrebam doar aşa, i-am răspuns grăbit. Credeam că l-am confundat cu un altul...

Azi după-amiază m-am dus la şcoala de corecţie să-1 vizitez pe unul din elevii mei, Herr Brink, care-i profesor acolo. E un omuleţ micuţ de statură, cu umeri lăţi şi cu părul blond, subţire şi parcă mort, cu ochii blânzi şi cu acea frunte marc, proeminentă de intelectual vegetarian. L-am găsit în sala de sport, făcînd exerciţiu fizic cu o clasă de deficienţi mintali — căci şcoala de corecţie adăposteşte atît copii handicapaţi cît şi delincvenţii minori. Cu o anumită mîndrie puţin tristă mi-a arătat diferitele cazuri : un băieţel bolnav de sifilis ereditar avea o privire teribil de crucişă ; un altul, copil de beţivi bătrîni, nu se putea opri din rîs. Se căţărau ca nişte maimuţe pe spaliere, rîzînd întruna şi ciripind. în aparenţă fericiţi.

Apoi ne-am dus în atelier, unde băieţi mai mari, în uniforme albastre — toţi infractori cu condamnare — lucrau la confccţionatul cizmelor. Cei mai mulţi dintre ei şi-au ridicat privirile la intrarea lui Brink şi au zîmbit ; numai cîţiva au rămas urîcioşi. Eu nu-i puteam privi pe nici unul în ochi. Mă simţeam extrem de vinovat şi de ruşinat: aveam impresia că sînt, în acel moment, reprezentantul unic al Societăţii Capitaliste, care era temnicerul lor. Mă-ntrebam dacă vreunul din ei nu fusese cumva arestat la Alexander Casino şi, dacă da, mă recunoştea el oare în această clipă ?

Am mîncat în salonul sorei-şefe. Ilerr Brink s-a scuzat că-mi oferă aceeaşi mîncarc ce o mănîncă şi băieţii — supă de cartofi cu doi cîrnaţi şi o mîncare din mere şi prune coapte înăbuşit. Am protestat —

aşa cum, fără îndoială, se cuvenea să protestez — că totul era foarte bun. Şi totuşi gîndul că băieţii erau nevoiţi să mănînce acea mîncare, sau orice altceva, într-o asemenea clădire îmi oprea fiecare dumicat în gît. Mîncarea de internat are un gust indescriptibil, deşi probabil pur imaginar. (Una din cele mai vii şi mai greţoase amintiri ale mele din anii de şcoală este mirosul de pîine albă obişnuită.)

— Văd că n-aveţi nici gratii, nici porţi încuiate, am remarcat cu. Mi-nchipuiam că o şcoală de corecţie ar trebui... Vreau să spun : băieţii nu-nocarcă să fugă de-aici ?

Doar cînd şi cînd, răspunse domnul Brink, iar recunoaşterea acestui fapt păru să-1 facă de-a dreptul nefericit ; îşi sprijini fruntea epuizat în palme. Şi-apoi unde să fugă ? Aici e rău. Dar la ei acasă e şi mai rău. Majoritatea lor ştiu foarte bine acest lucru.

— Dar nu acţionează la ei un fel de dor instinctiv de libertate ?

— Cum să nu ? Acţionează. Dar şi-l pierd curînd. Sistemul îi ajută să-1 piardă. Eu cred că, la germani, acest instinct n-a fost niciodată puternic.

— înseamnă că n-aveţi prea multe probleme aici.

■— Ba da. Uneori... Acum trei luni s-a întîmplat un lucru îngrozitor. Un băiat a furat haina altui băiat şi a cerut voie să meargă în oraş — la noi e permis — probabil cu intenţia ca s-o vîndă. însă proprietarul hainei l-a urmărit şi s-au încăierat. Băiatul căruia i s-a furat haina a luat un pietroi şi a aruncat în celălalt care, rănit fiind, şi-a băgat dinadins nişte praf în rană, sperînd să i se infecteze, pentru a scăpa de pedeapsă. Rana, într-adevăr, i s-a infectat. După trei zile a murit de septicemie. Cînd celălalt a aflat de moartea lui, s-a sinucis cu un cuţit de bucătărie... Brink oftă din adîncul pieptului : Cîteodată mă apucă disperarea, îmi mărturisi cl. Parcă lumea de azi ar fi lovită de

un blestem, de o boală.

— Dar ce puteţi face concret pentru copiii aceştia ? l-am întrebat eu.

— Foarte puţin. îi învăţăm o meserie. Mai tîrziu încercăm să le facem rost şi de un loc de muncă — ceea ce-i aproape imposibil. Dacă-şi găsesc de lucru prin apropiere, pot încă dormi nopţile aici... Directorul nostru e de părere că viaţa lor mai poate fi îndreptată cu ajutorul învăţăturilor creştine. în ce mă priveşte, nu cred că-i posibil. Problema nu e atît de simplă. Mă tem că majoritatea lor, dacă nu se pot apuca de-o muncă cinstită, se vor apuca precis de furtişaguri. în fond, lumea nu poate fi condamnată să moară de foame.

— Şi nu există nici o alternativă ?

Brink se ridică de pe scaunul său şi mă conduse la fereastră.

— Vedeţi clădirile alea două de colo ? Una din ele e fabrica de maşini, cealaltă e închisoarea. Pentru băieţii din cartierul ăsta nu existau pînă acum decît două alternative... Numai că fabrica a dat faliment. Săptămîna viitoare or s-o închidă.

I

Azi dimineaţă m-am dus să vizitez clubul lui Rudi, unde-şi are sediul revista cercetaşilor. Redactorul ei, instructorul nenea Peter, e un om încă destul de tînăr, slab, tras la faţă, cu o piele de culoarea pergamentului şi ochii înfundaţi în orbite, îmbrăcat într-o haină de catifea şi poartă o pereche de pantaloni scurţi. El este fără doar şi poate idolul entuziastului Rudi. Acesta nu tace decît în clipa cînd nenea Peter are ceva de spus. Mi-au arătat zeci şi zeci de fotografii de băieţi, toate luate de undeva de jos, cu aparatul orientat spre cer, astfel încît să arate ca uriaşii din poveste, cu profilul proiectat pe norii maies- tuoşi. Revista conţinea articole de vînătoare, de orientare şi prepararea hranei — toate într-un stil hiperentuziast, cu o notă ciudată de isterie în subtext, că şi cum toate acţiunile descrise acolo ar fi fost parte

componentă a unui ritual erotic sau religios. Mai erau cîţiva băieţi în cameră cu noi : toţi într-o stare de seminuditate eroică, purtînd cei mai scurţi pantaloni scurţi cu putinţă şi cele mai subţiri maieuri sau cămăşi, deşi afară vremea era extrem de rece.

Cînd am terminat de privit la fotografii, Rudi m-a dus în sala cea mare a clubului. Stindarde lungi şi colorate atîrnau pe pereţi, brodate cu iniţiale şi prevăzute la vîrf cu totemuri ciudate. Pe una din laturile camerei era o masă joasă, acoperită cu o faţă brodată de un roşu aprins — semăna cu un fel de altar. Pe masă erau luminări şi sfeşnice de alamă.

— Le-aprindem joia, îmi explica Rudi, cînd facem şezătoarea la focul de tabără. Ne-aşezăm în cerc pe jos, cîn- tăm tot felul de cîntece şi spunem poveşti.

Deasupra mesei cu acele sfeşnice era agăţată un fel de icoană — desenul înrămat al unui tînăr cercetaş de o frumuseţe nepămînteană, privind sever spre zarea îndepărtată şi ţinînd în mînă un stindard. întreg decorul mă făcea să mă simt profund neplăcut. Mi-am cerut scuze şi m-am retras cît mai repede cu putinţă.

Dialog auzit într-o cafenea : un tînăr nazist, la o masă, **cu** iubita lui; discută împreună viitorul partidului. Nazistul e beat.

— A, ştiu că o să câştigăm, precis, exclamă el nerăbdător, numai că nu ajunge atît ! Loveşte cu pumnul în masă : Mai trebuie să curgă şi sînge !

Fata il temperează mîngîindu-1 pe braţ. Ar vrea să-1 convingă să vină acasă.

— Dar *bineînţeles* că o să curgă, dragă, îi gungureşte **ea** liniştitor la ureche. Doar a promis şi Fuhrer-ul în programul partidului nostru.

Azi e „duminica de argint". Străzile sînt înţesate de negustori ambulanţi. De-a lungul lui Tauentzienstrasse bărbaţi, femei şi băieţi oferă ilustrate, flori, cărţi de cîntece, uleiuri de păr, brăţări. Pe aleea centrală dintre

şinele de tramvai stau brazii de Crăciun expuşi la vînzare. SA-işti în uniformă îşi zdrăngăne cutiile de colectă. Pe străzile laterale, camioane de poliţie pline stau şi aşteaptă; căci orice mulţime mai mare în ziua de azi o în stare a se transforma într-o demonstraţie cu caracter politic. Armata Salvării a ridicat un brad înalt, frumos iluminat, în Wittcnbergplatz, cu o stea din becuri albastre în vîrf. Un grup de studenţi stăteau în jurul lui, făcînd întruna remarci sarcastice. Printre ei l-am recunoscut pe Werner, de la localul „comunist".

— Anul viitor pe vremea asta, spunea el, steaua o să **fie** de altă culoare ! Şi a rîs violent ; era într-o stare de surexcitare uşor isterică.

Ieri mi-a povestit că avusese o mare aventură :

— Să vezi, trei alţi tovarăşi şi cu mine am hotărît să facem o demonstraţie la Braţele de Muncă din Neukolln. **Eu** să vorbesc, iar ei să aibă grijă să nu fiu întrerupt. Ne-am dus acolo pe la zece şi jumătate, cînd este înghesuiala mai mare. Bineînţeles, pusesem totul dinainte la punct — fiecare din cei trei tovarăşi trebuia să ţină cîte-o **uşă,** astfel ca nici unul din funcţionari să nu poată ieşi afară. îi găbjisem acolo ca pe nişte iepuri... Bineînţeles, n-aveam cum îi împiedica să dea telefon la poliţie, de **asta** eram conştienţi. Ne-am făcut socoteala că aveam un **răgaz de şase sau şapte minute... Şi, de îndată ce uşile au fost blocate, eu am sărit pe o masă şi am început să urlu ce mi-a trecut prin cap — nici nu mai ştiu acum ce-am spus. Oricum tipilor le-a plăcut... După o jumătate de minut îi ambalasem atît de tare înéît mi s-a făcut şi frică. Mă temeam să nu intre cumva în birouri, să mai linşeze pe cineva. Te rog să mă crezi, a ieşit un tărăboi de mai mare dragul ! Dar, cînd atmosfera începuse să se-ncăl- zcască mai bine, un tovarăş a urcat de jos ca să ne anunţe că poliţiştii erau deja în stradă — şi tocmai coborau din camioane. Înéît a trebuit s-o ştergem rapid... Cred că ar fi pus ei mîna pe noi, însă mulţimea era toată de partea noastră şi nu i-a lăsat să intre pînă ce n-am ieşit pe cealaltă uşă în stradă... Werner încheie răsuflînd din greu : Ascultă-mă ce-ţi spun eu, Christopher, sistemul**

capitalist nu maî poate dura prea mult. Deja muncitorimea se mişcă !
i

Pe seara mă plimbam pe Bulowstrasse. Fusese un mare meeting nazist la Palatul Sporturilor şi acum grupuri de bărbaţi şi tineri tocmai veneau dintr-acolo în uniformele lor negre sau brune. în faţa mea pe un trotuar mergeau trei SA-işti. Purtau pe umeri stindarde naziste, ca pe nişte puşti, cu pînza înfăşurată ştrîns în jurul băţului — care la capăt avea un vîrf ascuţit de metal, în formă de săgeată.

Deodată cei trei s-au trezit faţă-n faţă cu un tînăr de şaptesprezece sau optsprezece ani, îmbrăcat în haine civile, care mergea în direcţia opusă, grăbit. L-am auzit pe unul dintre ei strigînd : „Asta e !“ şi în aceeaşi clipă toţi trei s-au aruncat asupra lui. Băiatul a scos un ţipăt, a încercat s-o ia la fugă, dar SA-iştii au fost mai iuţi ca el. într-o secundă l-au îmbrîncit în umbra unui gang, l-au doborît şi s-au pornit să-1 lovească ba cu picioarele, ba să-1 înţepe cu vîrfurile ascuţite de la stindarde. Şi totul cu o asemenea viteză incredibilă că nici n-am apucat să mă dezmeticesc cînd deja cei trei SA-işti au şi părăsit victima lor, croindu-şi drum prin mulţime spre scara ce ducea către peronul staţiei de S-Bahn.

Eu şi un alt trecător am fost cei dinţii care am ajuns în gangul unde zăcea tînărul cel rănit. Acesta era ghemuit într-un colţ, ca un sac aruncat la voia întîmplării. Cînd a fost ridicat, i-am zărit timp de o clipă faţa — globul ochiului sting îi atîrna pe jumătate afară, iar sîngele îi curgea şiroaie din rană. Nu era mort. Cineva s-a oferit să-1 ducă la spital cu taxiul.

Intre timp se adunaseră o mulţime de oameni. Păreau surprinşi, dar nu deosebit de şocaţi — întîmplări de felul acesta se repetau prea des în ziua de azi. *„Allerhand...*[a]*,* îi auzeam şoptind. Doar cîţiva metri mai încolo, la colţul cu Potsdamer

Strasse, stătea un grup de poliţişti înarmaţi pînă-n dinţi. Cu piepturile scoase-n afară, cu mîinile pe centiron, ignorau cu desăvîrşire întreaga scenă.

Werner a devenit un erou. Fotografia lui a apărut acum cîteva zile în „Rote Fahne" sub titlul : „încă o victimă a băii de sînge organizate de poliţie". Ieri, în ziua de anul nou, am fost să-1 vizitez la spital.

Imediat după Crăciun, se pare, a avut loc o încăierare pe stradă lîngă Stettiner Bahnhof. Werner stătea undeva într-o margine a mulţimii, neştiind pentru ce se-nfrun- tau bătăuşii. Înccrcîndu-şi norocul, doar-doar o fi fost vreo împrejurare politică, a început să strige : „Frontul Roşu !" Un poliţist a vrut să-1 aresteze. Werner i-a tras un picior în stomac. La care poliţistul a scos pistolul şi l-a împuşcat de trei ori în picior. Cînd a terminat de tras, a chemat un alt poliţist şi, împreună, l-au urcat pe Werner într-un taxi. In drum spre comisariat l-au bătut amîndoi cu bastoanele pînă ce Werner a leşinat. Cînd îşi va reveni îndeajuns, va fi aproape sigur tradus în faţa justiţiei.

Mi-a povestit toate aceste amănunte cu o imensă satisfacţie, şezînd în capul oaselor în pat, înconjurat de prietenii săi plini de admiraţie, inclusiv Rudi şi Inge, cu pălărioara ei *ă la* **Henric al VUI-lea. Pe cuvertură era plin de tăieturi din presă. Cineva subliniase cu multă grijă orice apariţie a numelui lui Werner cu creionul roşu în ziar.**

Azi, 22 ianuarie, naziştii au ţinut o demonstraţie în Biilowplatz, în faţa lui Karl Liebknecht ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Haus. De o săp-

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Karl Liebknecht (1871—1919), politician german de stingă, deputat social-democrat din 1912, membru fondator (1917) şi conducător, împreună cu Roşa Luxemburg (1371—1919), al organizaţiei radical-marxiste Liga Spartachiştilor. A fost asasinat în 1919,

tămînă încoace, comuniştii tot încearcă să obţină interzicerea demonstraţiei, susţinînd că ea voia să fie o provocare — ceea ce fireşte că şi era. M-am dus şi eu să văd ce se întîmplă, împreună cu Frank, un corespondent de presă.

După cum spunea şi Frank după aceea, nu a fost deloc o demonstraţie a naziştilor, ci mai degrabă una a poliţiei — fiindcă erau cel puţin cîte doi poliţişti pentru fiecare nazist prezent. Poate că generalul von Schleicher n-a îngăduit să aibă loc marşul decît spre a dovedi cine erau de fapt adevăraţii stăpîni ai Berlinului. Toată lumea vorbeşte că o să proclame o dictatură militară.

însă adevăraţii stăpîni ai Berlinului nu sînt nici poliţia, nici armata, şi în nici un caz naziştii. Adevăraţii stăpîni ai Berlinului sînt muncitorii — în ciuda întregii propagande auzite şi citite de mine şi a tuturor demonstraţiilor la care am asistat, abia astăzi mi-am dat seama, cu toată claritatea, de această realitate incontestabilă. Relativ puţine sute de oameni dintre cei strînşi pe străzile de lîngă Biilowplatz păreau să aparţină de organizaţii comuniste şi totuşi aveai sentimentul acut că fiecare individ în parte era solidar cu ceilalţi împotriva acelui marş al naziştilor berlinezi. Cineva a dat tonul *Internaţionalei* şi, într-o clipă, toată mulţimea i s-a alăturat — chiar şi femeile cu copii în braţe, ieşite la ferestrele de la etaj. Naziştii doar s-au strecurat prin piaţă, mărşăluind cît îi ţineau picioarele de iute, încadraţi pe cele două părţi de şirul protector al poliţiştilor. Cei mai mulţi fie priveau în pămînt, fie stăteau cu ochii aţintiţi în faţă : cîţiva au încercat

---

în timpul răscoalei comuniste din Berlin, pentru pretinsă încercare de evadare.

♦ Alfrcd Hugcnbcrg (1865—1951), om de afaceri şi politician german, director al uzinelor Krupp (1909—1910), din 1916 conducător al concernului ITugenberg (ziare, agenţii de informaţii, studiouri de film), între 1928—1933 preşedinte al partidului populist naţional-german. în ianuarie 1933 a fost cooptat în cabinetul Ilitler ca ministru al economiei şi alimentaţiei, dar a demisionat în luna iunie a aceluiaşi an.

un rînjet fugar, crispat. După încheierea procesiunii, un SA-ist în vîrstă, grăsuţ, rămas, cine ştie cum, în urmă, veni în plină fugă şi gîfîind, cuprins de disperarea celui pierdut pe drum şi încercînd zadarnic să prindă coloana. O cascadă de rîs cuprinse mulţimea.

In timpul demonstraţiei, nimeni nu avusese voie să intre în Biilowplatz. Pe urmă lumea a avansat timid şi lucrurile au luat o întorsătură urîtă. Scoţîndu-şi puştile de pe umăr, poliţiştii ne-au ordonat să ne întoarcem urgent; cîte unii, mai puţin experimentaţi, şi-au pierdut capul şi au luat chiar poziţie de tragere. Apoi a apărut o maşină blindată, care a început să-şi întoarcă mitraliera încet în direcţia noastră. Lumea a dat năvală în gangurile de la clădiri şi în localuri ; dar nici n-a apucat să plece bine maşina, că oamenii s-au şi repezit iar în stradă, ţipînd şi cîntînd. Prea tare semăna totul cu o joacă de şcolari obraznici pentru ca situaţia să fie într-adevăr alarmantă. Distrîndu-se copios şi rîzînd cu gura pînă la urechi, Frank tot ţopăia de colo pînă colo, semănînd, cu paltonul său descheiat şi ochelarii mari, ca de bufniţă, cu o pasăre cîntătoarc neîndemînatică pe asfaltul străzii.

Numai o săptămînă a trecut de la însemnarea de mai sus. Schleicher şi-a prezentat demisia. Monoclurile şi-au trăit traiul. Hitler a format un cabinet împreună cu Hugen- berg *. Nimeni nu crede că o să reziste pînă la primăvară.

Ziarele devin din ce în ce mai mult un fel de variante ale unei reviste şcolare. Nu găseşti nimic altceva în ele decît noi dispoziţii, noi sancţiuni şi liste de persoane care au fost „reţinutei Azi dimineaţă, Goring a inventat trei cazuri proaspete de înaltă trădare.

în fiecare scară mă duc la marea cafenea, pc jumătate goală, a artiştilor, lîngă Biserica Memorială, unde evrei şi intelectuali de stînga şi-

apropie capetele deasupra mesei, vorbind cu voci scăzute şi speriate. Mulţi dintre ei ştiu că vor fi arestaţi precis — dacă nu azi, probabil mîine sau săptămînă viitoare. Acum sînt însă amabili, drăguţi unii cu alţii, ridică pălăria cînd se văd şi se interesează ce mai fac familiile. Celebre controverse literare prelungite de cîţiva ani sînt date complet uitării.

Aproape în fiecare seară la cafenea apare şi SA-ul. Uneori fac numai colecte de fonduri, la care toată lumea e obligată să participe. Alteori vin să aresteze pe cineva, într-o seară, un scriitor evreu, aflat de faţă, s-a repezit la cabina de telefon şi a încercat să cheme poliţia. Naziştii l-au tras cu forţa afară, apoi l-au dus cu ei. Nimeni n-a ridicat un deget. Pînă au ieşit cu toţii din local era o linişte de auzeai şi musca.

Corespondenţii ziarelor străine cinează în fiecare seară la acelaşi mic restaurant italian, în jurul unei mese mari din colţ. Toată lumea dinăuntru priveşte spre ei, încercînd să prindă cîte o vorbă din zbor. Dacă ai vreo ştire să le comunici — detaliile unei arestări, adresa unei victime a cărei familie ar putea fi interogată, — unul din ziarişti se scoală de la masă şi se plimbă cu tine în sus şi-n jos pe trotuarul din faţa localului.

Un tînăr comunist pe care-l cunosc eu a fost arestat de SA-işti, dus la o cazarmă nazistă şi burduşit acolo rău de tot. După trei-patru zile l-au eliberat şi s-a întors acasă. A doua zi dimineaţă aude o bătaie în uşă. Şontîcăind, cu o mînă în ghips, omul s-a dus, conştiincios, să deschidă ; la uşă un nazist cu o cutie de colectă. La vederea lui cunoscutul meu şi-a ieşit din fire.

— N-ajunge, a strigat el, că m-aţi schilodit de tot ? Acum mai aveţi şi tupeul să-mi cereţi bani !

Dar nazistul i-a rîs în nas.

— Hai, lasă, tovarăşe ! Fără ciorovăieli politice ! Ţine cont că trăim în al Treilea Reich şi că toţi sîntem fraţi acum ! Trebuie să-ncerci să goneşti ura asta politică din sufletul tău !

Astă seară m-am dus la ceainăria rusească de pe Kleist- strasse, unde m-am întîlnit cu D. Un moment am avut impresia că visez. M-a salutat însă ca de obicei, cu o expresie ce radia o mare bucurie.

— Dumnezeule Doamne ! am şoptit eu. Ce faci aici ? D. arăta îneîntat.

— Credeai că sînt deja în străinătate ?

— Bineînţeles...

— Dar situaţia de-acum e atît de interesantă...

Am rîs.

—• E şi ăsta un punct de vedere, desigur... Deşi bănuiesc că eşti în pericol, nu ?

A zîmbit doar. Apoi s-a întors spre fata cu care era şi i-a spus :

— El este domnul Isherwood... Poţi să-i vorbeşti absolut deschis. Urăşte naziştii la fel de mult ca şi noi. A, da t Domnul Isherwood e un antifascist convins !

Şi a rîs din toată inima, bătîndu-mă peste spate. Mai multă lume din apropierea noastră l-a auzit ce-a spus. Reacţia a fost ciudată. Fie nu le venea să-şi creadă urechilor, fie au fost atît de speriaţi încît s-au prefăcut că nu aud nimic şi au continuat să-şi soarbă ceaiul într-o stare de teroare surdă. Cît despre mine, de puţine ori în întreaga-mi viaţă m-am simţit mai prost ca în acel moment. (Cu toate acestea, tactica lui D. pare a fi fost eficientă. Şi nimeni nu l-a arestat. Două luni mai tîrziu traversa cu succes frontiera în Olanda.)

Mergînd de dimineaţă pe Biilowstrasse, am văzut o razie la locuinţa unui mic editor liberal pacifist. Naziştii aduseseră un camion cu ei, pe care îl umpleau cu biblioteca bietului om. Şoferul citea în bătaie de joc mulţimii titlurile cărţilor confiscate.

— *Nie wiedcr Krieg !* răcni el ţinînd o carte de un colţ, cu scîrbă, ca şi cum ar fi fost vreo reptilă greţoasă ; toată lumea rîdea pe-ntrecute.

— „Nicicînd alt război !“, repetă o femeie grasă, bine îmbrăcată, cu un rîs isteric, batjocoritor. Auzi ce idee !

In momentul de faţă, unul dintre elevii mei stabili

este domnul N., fost mare şef în poliţie sub Republica de la Weimar. Vine la lecţie în fiecare zi. Vrea să se pună la punct cu limba engleză, căci urmează să plece curînd pentru a prelua o slujbă în Statele Unite. Ciudat la aceste lecţii e numai faptul că le ţinem în uriaşa maşină închisă a domnului N., în timp ce ne plimbăm întruna pe străzi. Domnul N. nu intră niciodată în casă ; trimite în schimb şoferul să mă cheme şi maşina demarează pe loc. Uneori ne oprim **cîteva minute la marginea Grădinii Zoologice şi ne plimbăm o vreme pe alei — urmaţi întotdeauna de şofer la o distanţă respectuoasă.**

Domnul N. îmi vorbeşte mai ales de familia lui. E îngrijorat pentru fiul său, care e foarte plăpînd şi pe care e nevoit să-l lase în ţară, urmînd să i se facă o operaţie. Soţia e foarte plăpîndă şi ea. încît speră ca drumul să n-o obosească prea tare. îmi descrie simptomele bolii ei şi medicamentele pe care le ia. îmi povesteşte unele întâmplări de cînd băiatul era mic. în mod impersonal şi cu mult tact am devenit aproape intimi. Domnul N. e fermecător de amabil şi ascultă mereu grav şi foarte atent explicaţiile mele gramaticale. Dincolo de fiecare vorbă a sa bănuiesc o tristeţe incomensurabilă.

Politică nu discutăm deloc ; dar ştiu că domnul N. e precis un duşman al naziştilor şi poate chiar în pericol de a fi în orice clipă arestat. într-o dimineaţă, plimbîndu-ne pe Unter den Linden, am trecut pe lîngă un grup de SA-işti foarte plini de sine, care stăteau liniştiţi de vorbă, blocînd întregul trotuar. Ceilalţi pietoni erau obligaţi să ocolească prin stradă. Domnul N. a schiţat doar un zîmbet vag şi trist.

— Se petrec lucruri ciudate pe străzile noastre azi, a fost unicul lui comentariu.

Din cînd în cînd se apleacă în dreptul geamului maşinii şi priveşte o casă, o piaţă ori cîte o stradă cu o privire fixă şi îndurerată, ca şi cum ar vrea să-şi imprime imaginea ei în minte şi să-şi ia totodată adio de la ea.

Mîine plec înapoi în Anglia. Peste cîteva săptămîni mă-ntorc însă pentru a-mi lua bagajele, înainte de a părăsi Berlinul definitiv.

Săraca domnişoara Schroeder este neconsolată :

— Nu mai găsesc eu în veci, Herr Issyvoo, un domn ca dumneavoastră — mereu atît de punctual cu chiria... Zău dacă ştiu ce v-a venit, să părăsiţi Berlinul aşa, deodată...

Tot n-ar avea nici un rost să-i explic sau să dezbatem acum politică. A şi început deja să se adapteze şi se va adapta la oricare regim. Azi dimineaţă am auzit-o chiar eu vorbind cu mult respect despre „Fiihrer" cu nevasta portarului, prietena ci. Dacă i-aş aminti cumva că, la alegerile din noiembrie, a votat pentru comunişti, probabil ar nega cu multă ardoare şi absolută bună credinţă. Ea nu face decît să sc adapteze, după o lege naturală, întocmai ca şi un animal, care îşi schimbă părul pentru iarnă. Şi mii de oameni ca şi ea se adaptează în aceste vremuri. La urma urmelor, indiferent cine ar fi la putere, ei sînt sortiţi să trăiască în acest oraş.

Azi soarele străluceşte cu multă putere ; vremea e plăcută şi caldă. Mă duc să fac ultima mea plimbare, fără palton şi fără pălărie. Soarele străluceşte, iar Hitler este stăpîn peste oraş. Soarele străluceşte, iar zeci de prieteni dc-ai mei — elevi de la Şcoala Muncitorească, bărbaţi şi femei pe care i-am cunoscut la IAH — se află în închisori sau poate-s morţi. Dar nu la ei mă gîndesc în această zi frumoasă, la oamenii cu idei clare, cu scopuri precise, cu firi de eroi; aceşti oameni au ştiut care-i riscul şi şi l-au asumat. Nu, mă gîndesc doar la bietul Rudi, îmbrăcat în rubaşca lui. O joacă fantezistă, din cartea de poveşti, devine de-acum serioasă ; naziştii intră şi ci în joc. Şi n-o să le ajungă să rîdă dc el, ci or să-1 ia în serios cu rolul pe oare pretinde că-1 joacă. Poate chiar în această clipă Rudi e torturat .şi

moare.

îmi zăresc în treacăt figura în vitrina unei prăvălii şi mi-e groază dc mine cînd constat că zîmbesc. Dar pe o asemenea vreme frumoasă nu te poţi abţine să nu zîm- beşti. Tramvaiele trec în sus şi-n jos, ca întotdeauna, pe Kleiststrassc. Ele şi lumea de pe trotuar şi acoperişul ea un capac dc ceainic al staţiei dc S-Bahn din Nollcn- dorfplatz au toate un aer dc ciudată familiaritate, o izbitoare asemănare cu ceva ce-ţi aminteşti că, în trecut, era firesc şi era plăcut — ca într-o fotografie extrem de clară.

Nu. Parcă nici acum nu-mi vine să cred că toate acestea s-au întîmplat aievea...

Cuprins

Prefaţă de Dan Grigorescu 7 7 7 7 Z 5
DOMNUL NORRIS SCHIMBA TRENUL. 7 7 7 : 7 35
CU BINE, BERLIN.....7 7 7 7 Z 231
Jurnal berlinez *(Toamna 1930)* . *77 7 7 7 '. 233*
Sally Bowles..... 7 7 7 7 7 7 254
Pe insula Rugen *(Vara 1931)* ..' 77 7 7 7 7 311
Familia Nowak 7 77 7 7 7 7 33fi
Familia Landauer ... 7 77 7 7 7 7 376
Jurnal berlinez (Iarna *1932—33)* 77 7 5 7 • 7425

Lector : FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK
Coli *de tipar :* 28
Bun *de tipar : 26.12.1981*
Comanda nr. 80 470
Combinatul poligrafic „Casa Sctntell",
Piața Scinteli nr. 1, București,
Republica Socialistă România

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE

Grafica: NIcolae Sârbu; Ilustrația: Dan Stanciu

© FERNANDO NAMORA

OS CLANDESTINOS

Livraria Bertrand
Amadora, Portugal, 1981

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS.